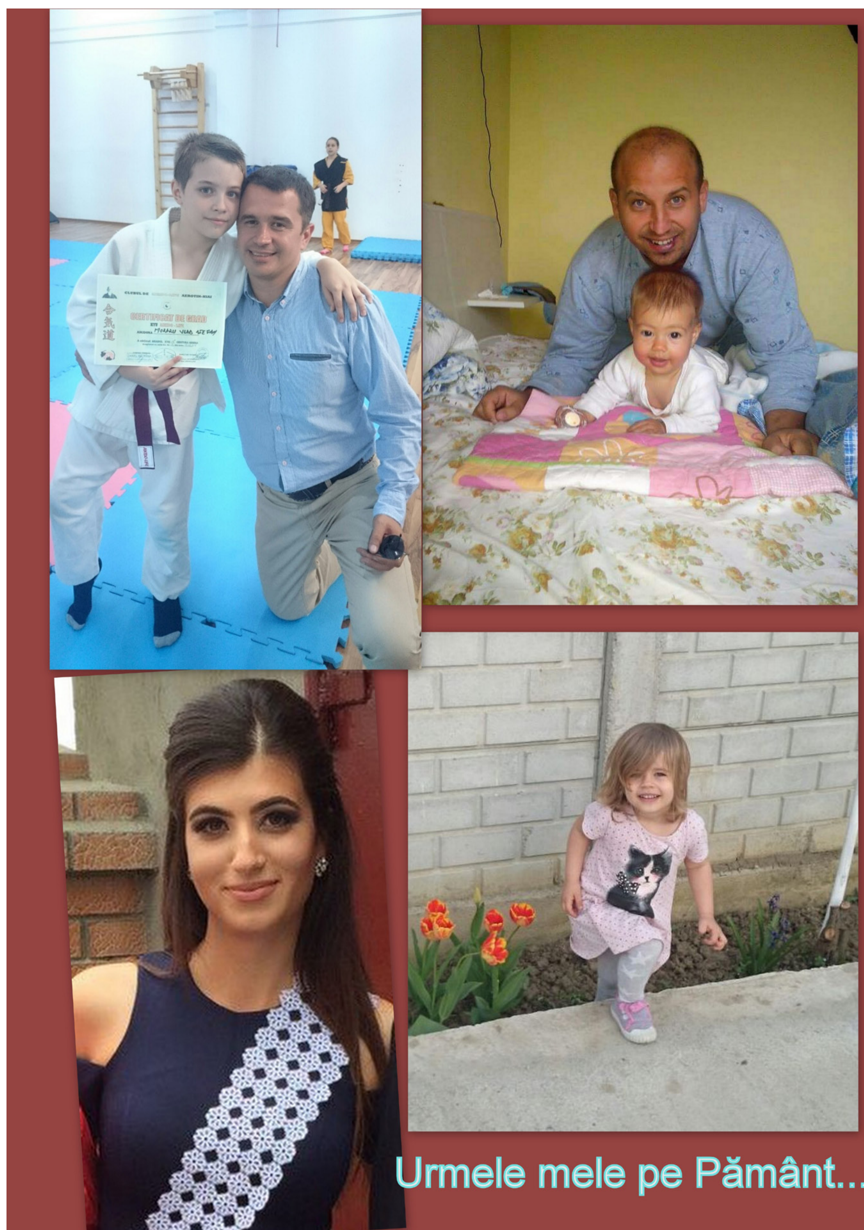

Dedic această carte copiilor mei: Traian, Boris și Laura Moraru, cu care am ajuns să mă mândresc în adevăratul sens al cuvântului. Nepoților mei, Ștefan Vlad, Maria Ioana și Tudor Traian Moraru, cu care Se vor mândri copiii mei.

Autorul

Tipocart Print
Chişinău 2017

COPERTA: Laura MORARU
AUTOR: Alexandru MORARU

CZU [94(478)+94(498)]:94(47+57)
M 89

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAŢIONALE A CĂRŢII

Moraru, Alexandru.
În labirintul documentelor secrete / Alexandru Moraru. – Chişinău : Tipocart Print, 2017. – 356 p. : fot.
Referinţe bibliogr. în subsol. – 100 ex.

ISBN 978-9975-133-65-4.

CUPRINS

CADRELE BOLŞEVICILOR
(documentele acuză regimul sovietic)

materiale noi din arhive vechi

Кадры решают все.(Сталин)

Procesul de colonizare a Basarabiei, început în 1812 de autorităţile Rusiei ţariste după ruperea ei din trupul Moldovei, a avut un impact tragic pentru românii basarabeni şi extrem de favorabil pentru străini. Amestecul populaţiei locale cu tot felul de veniţi(ruşi, ucraineni, evrei, găgăuzi, bulgari, nemţi, ţigani) şi deportarea a sute de mii de familii basarabene în Ucraina, Altai, Siberia, preponderent din cei mai avuţi, avea un scop: de a distruge structura etnică românească şi de a schimba raportul de forţe în favoarea celor împroprietăriţi de guvernul ţarist din contul populaţiei locale deportate.

Unii istorici consideră, că anume de atunci au început toate nenorocirile. Străinii au pus stăpânire pe economie, comerţ, politică şi cultură. Pământul mănos, frumuseţea naturii, oamenii harnici, buni, primitori şi în majoritate "cu capul plecat" i-au făcut pe străini să creadă că şi-au găsit, pământul făgăduinţelor. Din aceste motive au început să-şi aducă părinţii, fraţii, prietenii; să cumpere imobile şi proprietăţi funciare la un preţ de nimic, devenind adevăraţii stăpâni ai guberniei Basarabia.

Perioada anilor 1918-iunie 1940, când populaţia Basarabiei prin act legislativ al Sfatului Ţării s-a reunificat cu Ţara, a fost o perioadă de ascensiune naţională. Au fost stabilite principii marcante ale democraţiei. Autorităţile române n-au recurs la violenţă pentru a schimba raportul de forţe în favoarea românilor basarabeni, n-au au fost făcute deportări, fiind păstrată componenţa etnică constituită de Rusia ţaristă.Aceasta înseamnă, că întreaga masă de ruşi, evrei şi ucraineni cum s-au stabilit în oraşe şi orăşele până în 1917, aşa au rămas. În mediul rural reprezentanţii acestor naţiuni nu prea se stabileau cu traiul, probabil din motiv că la sate posibilităţile de a face politică sunt mai mici. În aceiaşi ordine de idei trebuie să clarificăm un lucru de la bun început: nici ruşii, nici ucrainenii veniţi în Basarabia nu se compară cu cei din patrie…Pe parcursul materialului, nu intenţionez să ofensez o naţiune oarcare, mă refer doar la o anumită categorie de"internaţionalişti".

Dar să revenim la anul 1940.

După cum afirmă cunoscutul istoric Florin Becescu, despre evenimentele care urmau să se desfăşoare în iunie 1940 populaţia evreiască a fost înştiinţată şi pregătită din timp.

Dovada constă din unele măsuri de prudenţă ale comercianţilor-preponderent evrei. Astfel, până în iunie 1940 erau destul de insistenţi, propunând mărfurile sale pe datorie. Iar din partea a 2-a a lunii iunie 40 aceştea refuzau orice livrare de mărfuri în credit.[1]

O parte din respectiva minoritate naţională, consideraţi în perioada aceea meşteri ai zvonurilor, îndeplinind misiunile Moscovei, lansau printre populaţie şi funcţionarii

români o aberantă recomandare, că în cazul cedării Basarabiei şi Bucovinei de Nord nu e nevoie de părăsit aceste provincii, căci sub ocupaţia sovietică se vor obţine slujbe mai bine plătite.Mai mult decât atât, în taină deja erau constituite comitete speciale(compuse din principalele minorităţi naţionale:evrei, ucraineni şi ruşi), care aveau ca scop organizarea programului de primire a trupelor sovietice[1].

În scopul de a demonstra credinţă sovieticilor, persoane din rândul minorităţilor naţionale, preponderent evrei şi ucraineni, înarmaţi în mare taină cu arme primite de peste Nistru cu câteva săptămâni înainte de ziua nefericită de 28 iunie, au omorât, batjocorit şi au adus mari stricăciuni ostaşilor, ofiţerilor români şi rudelor acestora.Există zeci de cazuri care demonstrează, că mulţi soldaţi români au fost împuşcaţi chiar în ziua aceasta ruşinoasă, fără a avea dreptul de a răspunde cu foc la foc.

Cred că câteva exemple după aceste afirmaţii n-ar strica.

La Chişinău, avocatul Carol Steinberg organizează, împreună cu alţi (…), comitetul de primire a bolşevicilor. Acest comitet, împreună cu multă populaţie evreiască întâmpină hoardele năvălitoare cu steaguri roşii şi cu placarde pe care era scris: ”Bine aţi venit, v-am aşteptat 22 ani”.

La Orhei, capitaliştii(…)Trostineţchi, Cogan Boris, avocatul Rabinovici şi doctorul Burd, au format comitetul comunist(comitet pentru întâlnirea”eliberatorilor”, fiindcă comitetul comunist a activat în ilegalitate pe tot parcursul perioadei 1918-1940, fiind doar luat la evidenţa poliţiei judeţene-A.M.). Imediat după instaurarea regimului sovietic, Trostineţchi a fost numit prefectul judeţului, tipograful Malchevici-primar, Cogan Boris-procuror şi dr. Burd-medic primar al judeţului. Toţi aceştia la intrarea trupelor sovietice au ţinut discursuri prin care au adus cele mai grele insulte ţării noastre.(…)Rechis, fost funcţionar al prefecturii, a dat jos de pe pereţi portretele familiei regale şi le-a batjocorit în faţa mulţimii îmbătate de fericire, iar un soldat evreu concentrat, părăsindu-şi unitatea cu întreg echipamentul şi ajungând în piaţa oraşului, a tras cu arma în statuia lui Vasile Lupu.

La Rezina, evreii au ridicat statuia regelui Ferdinand şi în procesiune au aruncat-o în Nistru, întâmpinând pe bolşevici cu drapele roşii şi pâine şi sare. Aceleaşi fapte jignitoare la adresa demnităţii naţionale româneşti s-au întâmplat în *târgul Teleneşti*. *La Tighina,* comitetul de primire a trupelor bolşevice a fost format din inginerul Mulmann, fost în serviciul primăriei, avocatul Titus Boris şi alţii.S-au ţinut, de asemenea, discursuri pline de insulte şi s-a manifestat îndelung pe străzi, cu steaguri roşii.Ca la comandă, toate prăvăliile şi casele(…)au fost împodobite cu drapelul sovietic.În aceeaşi zi s-au schimbat şi firmele.

La Soroca, înainte de intrarea bolşevicilor s-au format gărzi(…)înarmate, care au jefuit instituţiile publice şi casele particulare ale românilor.Au fost ridicare toate portretele familiei regale şi arse pe foc.(…) Din ordinul sovietelor în simbria cărora erau, evreii au organizat un întreg sistem de a împiedicare a evacuării Basarabiei. Jefuiau bagaje şi creau obstacole celor ce încercau să se refugieze, în special - funcţionarilor, pe care îi

[1] Florin Becescu “Cu fierul roşu”Editura Dacia Traiană, Bucureşti, 1942, pag.350

arestau pentru a-i preda sovieticilor. Au rechiziţionat, sub ameninţarea revolverului toate mijloacele de transport: trăsuri, căruţe, maşini, etc.[2]

Cu un an mai târziu, la 19 octombrie 1941 Mareşalul Ion Antonescu în răspunsul lui la cele două scrisori ale lui Filderman Wilhelm, Preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din România printre alte subiecte i-a adus aminte de anul 1940: “Vă gândiţi, v-aţi gândit ce s-a petrecut în sufletele noastre anul trecut la evacuarea Basarabiei şi ce se petrece astăzi, când zi de zi şi ceas de ceas plătim cu mărinimie şi în sânge, cu foarte mult sânge, ura cu care coreligionarii Dvs.din Basarabia ne-au tratat la retragerea din Basarabia, cum ne-au primit la reîntoarcere şi ne-au tratat de la Nistru până la Odessa şi pe meleagurile Mării de Azov?

Dar potrivit unei tradiţii, voiţi să vă transformaţi şi de astă dată din acuzaţi în acuzatori, făcându-vă că uitaţi pricinile care au determinat situaţiile pe care le plângeţi.Să-mi daţi voie să vă întreb şi prin Dvs. să întreb pe toţi coreligionarii Dvs.care au aplaudat cu atât mai frenetic cu cît suferinţele şi loviturile primite de noi erau mai mari.

Ce-aţi făcut Dvs.., anul trecut cînd aţi auzit cum s-au purtat evreii din Basarabia şi Bucovina, au scuipat ofiţerii noştri, le-au smult epoleţii, le-au rupt uniformele şi cît au putut au omorât mişeleşte soldatii cu bâte. Am dovezi.

Aceiaşi ticăloşi au întâmpinat venirea trupelor sovietice cu flori şi au sărbătorit-o cu exces de bucurie.Avem fotografii doveditoare. În timpul ocupaţiei bolşevice, aceia pentru care vă înduioşaţi astăzi au trădat pe bunii români, i-au denunţat urgiei comuniste şi au adus jale şi doliu în multe familii româneşti.

Din pivniţele Chişinăului se scot zilnic, oribil mutilate, cadavrele martirilor noştri, care au fost astfel răsplătiţi fiindcă 20 de ani au întins o mână prietenească acestor fiare ingrate.

Sînt fapte ce se cunosc, pe care le cunoaşteţi desigur şi Dvs. şi pe care le puteţi afla în amănunt.

V-aţi întrebat Dvs. de ce şi-au incendiat evreii casele înainte de a se retrage? Vă puteţi explica de ce în înaintarea noastră am găsit copii evrei de 14-15 ani, cu buzunarele pline de grenade?

V-aţi întrebat cîţi din ai noştri au căzut omorâţi mişeleşte de coreligionarii Dvs., cîţi din ei au fost îngropaţi înainte de a fi morţi? Voiţi şi în această privinţă dovezi, le veţi avea.

Sînt acte de ură, împinsă pînă la nebunie, pe care evreii Dvs. au afişat-o împotriva poporului nostru tolerant şi ospitalier, dar astăzi demn şi conştient de drepturile lui.”[3]

Zilele trăite la sfârşitul lui iunie 1940 au fost desigur din cele mai tragice pe care le-a trăit vreo dată neamul românesc şi constituie o perioadă neagră în istoria lui.

Deja e pe sfârşite al 5-le an din mileniului III, dar până în prezent există cărţi “închise în puşcării”. Pentru a confirma justeţea acestor cuvinte e de ajuns să vă propun să găsiţi de exemplu două cărţi considerate”periculoase”până în prezent: 1.Basarabia dezrobită (drepturi istorice, nelegiuiri bolşevice, înfăptuiri româneşti), lucrare a Guvernământului Basarabiei

[2] Ibidem
[3] Antologie”Suferințele Basarabiei și răpirile rusești”Ed.Semne, București, 1996, pag.463-463v

apărută în iulie 1942 sub îngrijirea Înstitutului de Arte Grafice”Marvan”S.A.R.(292 pag.)

2.Florin Becescu ”Cu fierul roşu”(documentare anticomunistă) editată la Editura Dacia Traiană din Bucureşti în 1942, cu 400 de pagini. Ambele monografii conţin un număr impunător de argumente, fapte, documente şi o sumedenie de fotografii şocante.

În temeiul unui document de arhivă sovietic[4] din 1940- în 2003 pregătisem un material documentar intitulat”1940: când au năvălit ”eliberatorii” publicat în săptămânalul ”Glasul Naţiunii” în nr.24-29 din iulie-august. Acest articolul este o dovadă, prezentând câteva sute de argumente solide, inclusiv statistice, economice şi culturale, că spre mijlocul anului 1940 în Basarabia majoritatea oraşelor şi orăşelelor erau deja electrificate şi telefonizate, activau o sumedenie de şcoli, o reţea bună de şosele, biblioteci, magazine, cinematografe şi teatre.Pentru informare: în 1940, până la 28 iunie, în Chişinău erau mai multe cinematografe decât în 2005. Toate instituţiile statului aveau clădiri bine amenajate. Tinând cont de faptul, că toate aceste Informaţii au fost depistate din document rusesc scris de autorităţile sovietice după 2 luni de la ocupaţia Basarabiei de către URSS avem toate motivele să credem cele relatate mai sus.Tot în documentul cu pricina este inclusă şi prima împărţire administrativ- teritorială în proaspăt înjghebata de autorităţile staliniste RSS Moldovenească.

Adică, după lichidarea structurilor statale româneşti (primării, prefecturi, judeţe etc.) sunt formate structuri după modelul sovietic(soviete săteşti, soviete raionale, soviete orăşeneşti, toate subordonate structurilor partidului comunist (bolşevic) din localitate, raion, oraş, republică etc.

În fruntea fiecărui raion au fost înscăunaţi câte 3 secretari ai CR al PC(b) M, adică

Primul secretar, al II-lea secretar şi secretarul pentru ideologie şi propagandă, mai popular spus secretarul al III-lea. De facto aceşti trei erau factorul de decizie în raion, oraş, republică şi nu sovietele de deputaţi, care aveau uneori drept de decizie numai în chestiuni de gospodărire.

Dar să vedem, cine erau aceşti secretari; adică de unde au fost aduşi, unde au fost înscăunaţi, de ce naţionalitate erau şi ce studii aveau ?

Documentele prezentate în continuare sunt pregătite şi traduse de mine; se publicate în premieră absolută.

Raionul, Judeţul	**Numele, anul naşterii**	**Naţionalitatea, studiile**
Bolotino, jud.Bălţi	**Bargan Martân Alexeevici, 1898**	**Moldovean, studii medii**
Bălţi	**Bukin Mihail Vasilievici, 1897**	**Rus, medii**
Brătuşeni	**Cehun Senion Petrovici, 1899**	**Ucrainean, primare**
Briceni	**Razumovici Cuzima Sp, 1907**	**Ucrainean, medii**
Glodeni	**Ivaşciuk Chiril Axente, 1903**	**Ucrainean, primare**

[4] Ptotocoalele Kogaionului.Editura Țara Noastră, București, 2004, pag.192-193

Edineţ	**Trofimenco Nichifor Af, 1902**	**Ucrainean, medii incomplete**
Corneşti	**Snejnoi Casian Iacov, 1904**	**Ucrainean, primare**
Chişcăreni	**Vidiş Stepan Corneevici, 1908**	**Ucrainean, medii incomplete**
Lipcani	**Morgun Feodor Achim, 1903**	**Ucrainean, primare**
Râşcani	**Sirotenco Ivan Ivan, 1901**	**Ucrainean, medii**
Sculeni	**Kisticov Ivan Ivan. 1906**	**Rus, superioare incomplete**
Sângerei	**Morenco Mihail Matvei, 1911**	**Ucrainean, medii**
Ungheni	**Poleanin Semion Af, 1904**	**Rus, medii**
Făleşti	**Ahmatov Iliea Trof, 1898**	**Ucrainean, medii**
Budeşti, jud. Chişinău	**Afanasenco Stepan Vl, 1903**	**Rus, medii incomplete**
Bujor	**Vnucov Afanasii Iliici, 1903**	**Ucrainean, primare**
Călăraşi	**Smiciok Vasilii Martâ, 1901**	**Ucrainean, superioare**
Chişinău	**Kopâlov Piotr Ivan, 1910**	**Rus, la studii este scris muncitor**
Nisporeni	**Bondarenco Zahar Iliici, 1901**	**Ucrainean, primare**
Leova	**Ursul Vlas Ivan, 1907**	**Moldovean, medii**
Brăviceni, jud. Orhei	**Kosticov Andrei Mih, 1905**	**Rus, primare**
Susleni	**Zaharov Arsenii Zahar, 1901**	**Rus, primare**
Răspopeni	**Doncenco Grigorii Pav. ?**	**Ucrainean, medii incomplete**
Rezina	**Tişcenco Ivan Petr, 1906**	**Ucrainean, medii**
Teleneşti	**Racinskii Leonid Fedor, 1907**	**Ucrainean, medii incomplete**
Criuleni	**Rulev Piotr Andreevici, 1902**	**Bielorus, superioare**
Orhei	**Litvinov Alexandr And, 1896**	**Ucrainean, medii incomplete**
Chiperceni	**Lemişenco Piotr Ivan., 1910**	**Ucrainean, medii incomplete**

Lista prim-secretarilor ai CR al PC(b) din Moldova (funcții şi persoane aduse de puterea sovietică în 1940 după ocupația Basarabiei de URSS-A.M.), aprobată la şedința Biroului CC al PC(b)M(Procesul-verbal nr.9, § 1, din 29 octombrie 1940 [5]

Observaţi, în lista primilor secretari sunt înscrişi tocmai 2"moldoveni", care-s şi ei de peste Nistru (dar peste Nistru e şi Tiraspol şi Camenca sau Grigoriopol, şi Reazani, şi Haricov şi Rostov).

[5] Arhiva Organizațiilor Social-Politice a RM, F.51, inv.1, d.12, f.2-31

Minim 6 din aceşti prim-secretari aveau studii primare (adică ştiau să scrie şi să citească, probabil- şi să numere).

Este semnificativ şi faptul, că din 28 de secretari-18 sunt ucraineni, 7- ruşi, un bielorus şi 2- "moldoveni"care, cel puţin, nu erau din Basarabia şi nu cunoşteau româna. Să vedem poate în rândul secretarilor II al CR al PC(b)M găsim mai mulţi moldoveni.

LISTA SECRETARILOR II ai CR al PC(b) al Moldovei (funcții și persoane aduse în 1940 după ocupația Basarabiei de URSS), aprobată la ședința Biroului CC al PC(b) din Moldova nr.9 § 2 din 29 octombrie 1940

Raionul, Judeţul	Numele, anul naşterii	Naţionalitatea, studiile
Bălţi, judeţul Băţi	Berdnic Alexei S, 1908	Ucrainean, medii
Briceni	Alexandrov Ivan S, 1904	Rus, medii
Glodeni	Davidenco Ivan C, 1907	Ucrainean, medii
Lipcani	Cechin Leonid C, 1906	Ucrainean, primare
Râşcani	Dranev Semion A, 1904	?, primare
Ungheni	Paraconnâi Alexei, 1901	Ucrainean, primare
Făleşti	Luchianov Avraam Z, 190	Moldovean [1], ?
Edineţ	Bricevschii Anton.I, 1904	Ucrainean, medii
Bujor, jud.Chişinău	Naidâş Mihail P, 1907	Ucrainean, medii inc.
Kotovsk	Cernihovschii Ivan, 1904	Ucrainean, medii
Călăraşi	Tarasenco Ivan S, 1903	Ucrainean, medii
Chişinău	Rahmanin Cuzima, 1903	Rus, primare
Brăviceni, jud.Orhei	Dernov Alexandru, 1907	Ucrainean, medii
Chiperceni	Talpă Trofim G, 1903	Moldovean, medii
Criuleni	Borovicov Vasilii, ?	?, ?
Orhei	Nos Ivan Petrovici, 1906	Ucrainean, medii inc.
Teleneşti	Pieanâh Pavel A, 1897	Rus, medii
Susleni	Hranovschii Feodor, 1908	Moldovean, medii inc.
Rezina	Moiseenco Constan, 1907	Ucrainean, medii

Referitor la secretarul II al CR Făleşti al PC(b)M totul este clar-este moldovean şi se numeşte Avraam.În schimb din ceilalţi 19 secretari II ai CR al PC(b)M 11 au fost ucraineni, 3- ruşi şi 2- moldoveni.

Dacă judecăm după numărul de ucraineni la posturile de secretari ai CR ale PC(b)M este greu de înţeles cine totuşi a ocupat Basarabia ruşii sau ucrainenii?

Dacă ne abatem puţin de la subiect şi medităm la rece, apoi anume aceştea şi alte sute de cadre de ”cileni” aduşi pentru ocuparea posturilor de miniştri, directori, ofiţeriNKVD, medici, etc. au alcătuit baza nomenclaturii comuniste din RSSM. Anume aceşti suspuşi au primit gratuit apartamentele cele mai bune, casele cele mai bune, posturile cele mai bine plătite, dreptul de a face cumpărături în magazine speciale bine aprovizionate etc.

Fără îndoială că toţi aceşti venitici la rândul lor şi-au adus rudele, copiii, prietenii aşezându-i în casele băştinaşilor, care au fost deportaţi, împuşcaţi, aruncaţi de vii în gropi cu var. Toate oraşele şi orăşelele noastre au fost împânzite de larva comunistă. Acei puţini, care n-au izbutit să primească case sau apartamente gratuit, şi le-au cumpărat la un preţ de nimic. Nu voi rămâne şocat, dacă voi afla de exemplu, că strada Ştefan cel Mare este locuită de 2 moldoveni! Zic acestea, fiindcă nomenclatura este nemuritoare, pur şi simplu periodic îşi schimbă culoarea politică pentru a regenera!

RAIONUL, JUDEŢUL	NUMELE, ANUL NAŞTERII	NAŢIONALITATEA, STUDII
Bălţi, jud. Bălţi	Laviş Vasilii I., 1907	Ucrainean, superioare
Briceni	Kravcenco Mihail Ia, 1906	Ucrainean, primare
Sculeni	Ognev Nicolai Gr, 1904	Ucrainean, superioare
Brătuşeni	Mihailicenco Mihail E, 1901	Ucrainean, primare
Edineţ	Cartaşev Semion S, 1905	Rus, primare
Lipcani	Taran Vasilii N, 1901	Ucrainean, medii
Rîşcani	Iaşcenco Alexandr L, 1902	Ucrainean, primare
Sângherei	Bezrucco Condrat M, 1902	Ucrainean, primare
Ungheni	Kricun Grigorii A, 1905	Ucrainean, medii incomplete
Chişcăreni	Şapoval Ivan A. ?	Ucrainean, medii
Budeşti, jud. Chişinău	Evtuşenco Pavel F, 1908	Ucrainean, primare
Bujor	Poprujnâi Ivan Gr, 1906	Ucrainean, primare
Kotovsk	Covaliciuk Alexandr, 1904	Ucrainean, primare
Călăraşi	Capran Miron M, 1893	Ucrainean, primare
Chişinău	Bârica Ivan F., 1909	Ucrainean, primare
Nisporeni	Belicenco Profirii F., 1903	Ucrainean, primare
Străşeni	Oleinic Ivan M., 1907	Ucrainean, primare
Criuleni, jud. Orhei	Luchianenco Serghei M., 1903	Ucrainean, primare
Orhei	Kuşneriov Alexei D., 1908	Ucrainean, medii incomplete
Teleneşti	Malahov Ivan G., ?	Moldovean, medii speciale
Rezina	Prohorschii Ivan F., 1900	Ucrainean, primare
Susleni	Grenenov Timofei Ia., 1905	Rus, primare
Răspopeni	Tcaci Chiril T., 1904	Moldovean, medii incomplete

Lista secretarilor responsabili de cadre în CR ale PC(b)M, aprobată la şedinţa Biroului CC al PC(b)din Moldova(Procesul-verbal nr.9, §3 din 29.10.1940)

Dar să revenim la temă şi să vedem cine erau secretarii III ai CR ale PC(b)M ? După cum vedeţi în tabelul de mai sus deosebiri esenţiale nu prea sunt, comparativ cu cei înscrişi în primul şi al doilea tabel.[7] Din 23 de secretari ai CR al PC(b)- 18 sunt ucraineni, 2 ruşi şi din nou 2 moldoveni, dacă numele de Malahov Ivan sau Tcaci Chiril poate fi atribuit la moldoveni.Totodată, 15 secretari aveau studii primare şi erau responsabili de cadre la fel ca şi ceilalţi opt.

Şi iată că toţi aceşti ”cărturari” au venit aici să bage pe gât populaţiei băştinaşe sistemul stalinist şi noul mod de viaţă-socialist şi ateist.

În caracteristicile acestor ”înalţi demnitari” semnate de secretarul CC al PC(b)M Borodin se menţionează şi vechile locuri de muncă a celor nominalizaţi. De exemplu:

1. Doncenco G.P. **–До приезда на Молдавию работал секретарем по кадрам Белогуцкого райкома КП(б) У, Ворошиловоградской области.**[8]

2. Tişcenco I. P. **-До приезда на Молдавию работал первым секретарем Ольковaнского райкома КП(б)У Харьковской области.С момента прибытия на Молдавию работает первым секретарем Резинского райкома КП(б)М.**[9]

3. Ursul V.I. **-До прибытия в Молдавскую ССР работал первым секретарем Кировского райкома ВКП(б)Черкесской Автономной области.**[10]

4.Rozumovici C.S. **-До приезда в Молдавскую ССР работал первым секретарем Попелянского райкома КП(б)У Житомирской области.**[11]

5. Morgun F.A. **-До прибытия в Молдавскую ССР работал первым секретарем Грушевского райкома КП(б)У Одесской области.**[12]

6. Alexandrov I.S.- **До прибытия в Молдавскую ССР работал вторым секретарем Корсунского райкома КП(б)У Киевской области.**

7. Cechin L.C. …**до прибытия в Молдавскую ССР работал вторым секретарем Буринского райкома КПб)У Сумской области.**

8. Prohorschoi I.F. **До прибытия на Молдавию работал секретарем по кадрам Варвенского райкома КП(б)У Харьковской области.**[13]

9. Cuşnerov A.D. **с 1939 года, до приезда на Молдавию, работал зав. оргинструкторским отделом Ново-Дмитриевского райкома КП(б)У Днепропетровской области.**[14]

10 Şapoval I.A. **До приезда на Молдавию работал редактором райгазеты Шполянского района, Киевской области.**[15]

11. Bezrucico C.M. **с 1939 года работал зав.оргинструкторским отделом Шорского райкома КП(б)У, Черниговской области.** [6]

Lista poate fi continuată. În unele documente nu este arătată adresa fixă de unde a venit un cârmaci sau altul, ci numai se menţionează”când a venit în RSSM sau când a fost numit în funcţie…”, dar informaţia, în esenţă, este de acelaş gen, cu unele excepţii. Unii din cei trimişi înţelegeau că sunt nişte marionete de execuţie în politica lui Stalin; alţii, pur şi simplu, nu doreau să-şi părăsească oraşul, famila şi încercau să se eschiveze…dar o încurcau. De exemplu, la şedinţa Biroului CC alPC(b)M(Procesul-verbal nr.9, punctul

[6] AOSPRM, F.51, inv.1, d.12, f.27

31) din 29 octombrie 1940 a fost "ascultată" cererea lui Melinic Filip Chirilovici, care a fost trimis de CC al PC(b) al Ucrainei pentru a lucra în Basarabia(conform originalului).

Probabil că autorul cererii revenise în patrie, iar cererea fiind discutată în lipsa lui. Şi iată ce a hotărât Biroul CC:"În legătură cu faptul, că tov.Melinic F.C. a plecat din Moldova la locul anterior de lucru în or. Haricov fără permisiunea CC al PC(b) al Moldovei şi prin aceasta s-a dovedit a fi nedisciplinat –fiind membru alPC(b), de a anunţa CC al PC(b) al Ucrainei şi de rugat Comitetul Regional al PC(b)U din Haricov să fie ascultat în calitate de dezertor".[7]

Dar cazuri de acest gen erau rare. În majoritate ocupanţii erau extrem de mulţumiţi. Primind posturile, pe care tot ei le-au născocit, erau cazaţi în cele mai bune case sau apartamente, care în scurt timp treceau în posesia lor la un preţ de nimic sau gratis; salariile-cele mai mari; dreptul de a judeca populaţia băştinaşă, a-i trimite prin lagărele din Siberia, Altai etc; dreptul de a închide şcolile şi bisericile naţionale; dreptul de a anula toate cărţile cu caractere latine, indiferent că sunt în română, franceză, germană sau engleză; dreptul de a se folosi de rodul muncii oamenilor paşnici din Basarabia.

Aveau drepturi şi erau mulţumiţi.

Iată o scurtă caracteristică semnată de secretarul PC(b)din Moldova tov.Borodin unuia din aceşti mulţumiţi:

ХАРАКТЕРИСТИКА

на секретаря по кадрам Криулянского райкома КП(б)Молдавии, Оргеевского Уезда, Молдавской ССР тов.Лукьяненко С.Н

Тов. Лукьяненко Сергей Михайлович –рождения 1903 года, украинец, образование низшее, член ВКП(б) с 1929 года, на партийной работе с 1935 года.

С момента прибытия на Молдавию работает секретарем Криулянского райкома

КП(б)М по кадрам Оргеевского уезда.С работой справляется, партийную работу знает, в работе проявляет инициативу.

Тов. Лукьяненко С.Н (potrivit originalului-A.M.) политически развит, дисциплинирован, морально устойчив, партийных взысканий не имеет. Активно участвует в партийно-политической жизни района".[8]

Anexarea din 1940 nu putea fi posibilă fără acordul prealabil al Germaniei din 23 august 1939, când Hitler şi Stalin şi-au împărţit sferele de influenţă în Europa de Est. Astfel, Basarabia Nordul Bucovinei şi ţinutul Herţei au devenit primele regiuni româneşti în care a fost instaurat regimul comunist, anticipând, de rând cu ocuparea Ţărilor Baltice şi a unor teritorii aparţinând anterior Poloniei, expansiunea dominaţiei sovietice asupra întregii Europe Centrale şi de Est după cel de-al doilea război mondial. România pierdea 3 776 309 cetăţeni, dintre care 53, 49% români, 10, 34% ruşi, 15, 50% ruteni şi ucraineni, 7, 27 % evrei, 4, 91 % bulgari, 3, 31 % germani.

[7] Ibidem, f.29

[8] Ibidem, f. 30

Conform surselor sovietice numai în perioada 28 iunie-decembrie 1940 s-au repatriat în Basarabia în jur de 300000 basarabeni aflaţi în străinătate. Dintre aceştia aproximativ 220 000 proveneau din România, în rândul cărora, după date româneşti, " erau foarte mulţi evrei".[9]

Pentru a justifica declaraţia mincinoasă a lui Molotov, că "în Basarabia populaţia majoritară o constituie ucrainenii" autorităţile sovietice au depus eforturi mari pentru a transforma mincuna în realitate. La acest capitol se înscrie şi următorul documentul inedit din fondul arhivistic al CC al PCM, depozitat la Arhiva organizaţiilor social-politice a RM. Înainte de a vă propune textul documentului, vă amintim că în 1940, potrivit înţelegerii dintre Stalin şi Hitler, mii de familii germane care locuiau în Basarabia s-au evacuat în Germania.Este binecunoscută hărnicia, punctualitatea, practicitatea nemţilor. Au lăsat case bune, bine amenajate şi au plecat spre patria lor istorică.

Autorităţile staliniste au luat la evidenţă tot imobilul respectiv şi au hotărât ca în scopul destabilizării unităţii naţionale româneşti din Basarabia, în casele nemţilor plecaţi să fie strămutaţi colhoznici ucraineni din diferite regiuni ale RSS Ucrainene.Observaţi!Nu români din Basarabia, nu ruşi, nu bieloruşi, ci ucraineni.Iar acum textul documentului:

Procesul-verbal nr.20, § 8 al şedinţei Biroului CC al PC(b)M din 21 decembrie 1940[10]

"Despre situaţia privind strămutarea kolhoznicilor din regiunea Izmail în fostele colonii germane" Biroul CC al PC(b)M a constatat, că strămutarea kolhoznicilor din regiunile RSS Ucrainene în fostele colonii germane din regiunea Izmail se îndeplineşte neorganizat. Descărcarea celor strămutaţi şi averii lor din vagoane se înfăptuieşte extrem de încet, eşaloanele cu cei strămutaţi staţionează căte 10-20 de ore în aşteptare să fie descărcate. Cei sosiţi, după descărcare în staţii, îngheaţă de frig în staţii câteva ore în aşteptarea transportului pentru a fi duşi la locul destinaţiei.

Durata mare a aflării în drum a celor strămutaţi, lipsa de combustibil în vagoane şi a hranei pentru vite a dus la o îmbolnăvire în rândul celor maturi şi a copiilor.

Drept consecinţă a celor expuse, pe tot parcursul căii ferate Chişinău, inclusiv staţiile de intersecţie şi anexele, de la 4 până la 18 decembrie1940 din 43 de eşaloane cu strămutaţi au fost descărcate numai 15 eşaloane.Numărul mare de vagoane nedescărcate cu strămutaţi (1500 de vagoane) crează dificultăţi în activitatea căilor ferate.

Biroul CC al PC(b)M Hotărăşte:

1. De înştiinţat CC al PC(b) alURSS şi CC al PC(b)al Ucrainei despre faptul, că din partea comitetului pentru strămutare de pe lângă Sovnarcomul RSS Ucrainene, Comitetul Regional Izmail al PC(b)U şi executivul regional n-au fost luate toate măsurile privind repartizarea kolhoznicilor strămutaţi.

2. De însărcinat Sovnarcomul RSS Moldoveneşti de a pune la dispoziţie fonduri de furaje şi produse alimentare în ajutorul kolhoznicilor strămutaţi.

[9] ibidem, f.28

[10] Ibidem, f.29

3. De însărcinat şeful căii ferate Chişinău tov. Golic să i-a toate măsurile pentru o mişcare cât mai rapidă a eşaloanelor cu strămutaţi la locul destinaţiei.

4. De însărcinat Comitetul Judeţean Bender, comitetele orăşeneşti Tiraspol şi Chişinău, comitetul raional Căinari al PC(b)M de a organiza controlul asupra deplasării eşaloanelor cu cei strămutaţi şi acordarea ajutorului necesar acestora.

5. În scopul acordării ajutorului kolhoznicilor strămutaţi, de a forma o comisie din 3 persoane: vicepreşedintele Sovnarcomului RSSM-tov. Rudi, şeful secţiei transport al CC al PC(b)M -tov. Ivancihin şi şeful secţiei transport NKVD a căii ferate Chişinău-tov. Anosov Secretarul CC al PC(b)M Borodin"

Deci, o politică destul de clară-băştinaşii în gropi cu var, împuşcaţi, în cel mai „bun caz" deportaţi în Siberia şi Altai; străinii- în casele acestora.Atunci, în 1940 tovarăşul Nimeni a devenit stăpân în Basarabia.

CADRELEBOLŞEVICILOR-2

De fapt, acest material este o continuare al documentarului cu acelaş titlu apărut în nr.2 din 20 ianuarie 2006 în "Flux-ului de Vineri". În respectivul erau aduse documente inedite despre cadrele bolşevicilor adusi în Basarabia din URSS pe tancurile sovietice.

Autorul, cu lux de amănunte în temeiul documentelor de arhivă demonstrează adevăratul tablou al provenienţei sarcomei bolşevice în Basarabia la 1940, odată cu ocupaţia acesteea de sovietici. Prezentul material cuprinde limitele cronologice ale anului 1944, când noii stăpâni ai Basarabiei au încep din nou să se căpătuiască cu casele şi bunurile materiale adunate cu atâta trudă de oamenii din părţile locului, să împartă între ei funcţiile bine plătite, să baje în puşcării bărbaţii şi să-şi bată joc de femeile şi copiii Basarabiei.

Către începutul anului 1944 situaţia de pe frontul de est se schimbase în favoarea URSS, lucru care a devenit posibil datorită, deschiderii celui de-al doilea front în Europa de către aliați și victoriei de la Stalingrad. Deja în primăvară câteva raioane din nordul Basarabiei au fost ocupate de oştirile sovietice.

Atunci au şi fost scrise cele două telegrame condusătorului statului bolşevic:

19 martie 1944

Tovarăşului STALIN I.V.

CC al PC(b) al Moldovei şi Sovnarcomul RSS Moldoveneşti roagă să dați dispoziție Direcției Aviației Civile privind rezervarea pentru deservire CC al PC(b)al Moldovei şi Sovnarcomului RSS Moldoveneşti pentru aprovizionarea transportării cadrelor de conducere în raioanele eliberate ale RSS Moldoveneşti un avion"Duglas", două avioane"P-5"cu patru motoare şi două avioane"U-2" pentru comunicație.[2]

Secretarul CC al PC(b)al Moldovei N.Salogor

Preşedintele Sovnarcomului RSSM Constantinov

Următorul document al dosarului respectiv are exact acelaş conţinut, dar de data aceasta se solicită pentru cadrele de conducere : un avion „LI-2”, două avioane „P-5” şi două avioane”U-2” pentru comunicaţie.

De fapt, în limba rusă sună mai haios „для переброски руководящих кадров” Sigur, că tovarăşul Stalin le-a dat avioanele solicitate, altfel rămâneam fără conducere şi probabil, că au ajuns cu bine, altfel n-ar fi ajuns până azi atât de mulţi ?! Comportamentul ocupanţilor în multe cazuri era violent şi obraznic. În scurt timp, când cadrele NKVD-ului au ieşit total de sub controlul executivului orăşenesc Chişinău, acesta din urmă a trimis un demers oficial superior de partid. Să-l urmărim:

SCRISOARE INFORMATIVĂ

Secretarul CC al PC(b)M tov. Salogor N.L.
Preşedintele Sovnarcomului RSSM tov. Constantinov

Despre încălcarea hotărârii Sovietului Orăşenesc şi Comitetului Orăşenesc al PC(b) al Moldovei din 25 august 1944, despre confiscarea imobilului de stat şi ordinea de ocupare a fondului locativ din oraşul Chişinău.

Potrivit controlului înfăptuit de Comitetului Orăşenesc şi comitetele raionale ale PC(b)M din oraşul Chişinău s-a stabilit că, mulţi lucrători din rândul grupelor operative ale narcomatelor şi instituţiilor republicane, preponderent a lucrătorilor organelor şi unităţilor NKVD, şi unităţilor de grăniceri ale NKVD, sosind în oraşul Chişinău după ofensiva unităţilor Armatei Roşii în loc de a stabili o ordine revoluţionară în oraş, să restabilească imediat organele puterii sovietice, să organizeze paza obiectelor industriale de bază şi a averii statului au ales un drum greşit şi dăunător – confiscarea în interese personale a mobilei, ocuparea fără autorizaţia sovietului orăşenesc a imobilului locativ particular şi de stat; samavolnic au dat afară din case pe locatarii băştinaşi, şi-au însuşit averea acestor oameni şi au instalat pază armată la locuinţele goale.

Angajații narcomatului NKVD şi a departamentelor acestora prin oraş au „rezervat” un număr mare de apartamente, pe care au instalat tăblițe cu inscripția „OCUPAT DE NKVD”. De exemplu: pe strada Armenească între strada Nicolaevscaia şi Haralampievscaia pe toate casele (puse tăblițe – A.M.); pe strada Cuznecinaia între strada Armenească şi Cupecescaia mai mult de 20 de case pe care au fost atârnate tăblițele respective sau scrise cu caractere grase pe pereții caselor „OCUPAT DE NKVD”.

Folosindu-se de un asemenea dezmăț, unii lucrători ai NKVD-ului, mulți lucrători din alte narcomate au atârnat inscripții: „OCUPAT DE NKVD”, „MINAT”, „ATENT – CÂINI RĂI” ş.a.

În afară de ocuparea locuințelor şi apartamentelor, unii lucrători ai NKVD-ului au început a transporta mobila rămasă din unele case în altele, chipurile, pentru păstrare şi transmitere organelor financiare. Acest lucru a servit drept pretext pentru alte organizații

şi persoane să delapideze (să fure, dacă vreţi – A.M.) averea statului şi să confişte ilegal averea orăşenilor.

În rezultatul acestor acţiuni în ultimele zile în oraş s-a creat o situaţie, când noaptea şi chiar ziua, persoane necunoscute cară mobila din apartamente şi case. Mulţi locatari au pierdut încrederea, că vor mai rămâne în casele lor să trăiască şi că li se va lăsa averea agonisită de o viaţă.

Din procuratura orăşenească noaptea a fost furată toată mobila. La 2 septembrie 1944 în casa nr.26 de pe strada Svecnaia, a fost săvârşit un furt a mobilei şi a altor obiecte din apartamentul lui Ohrimenco, împuternicit al narcomzagului a judeţului Chişinău, iar furtul l-a comis şeful grupei de gospodărie a direcţiei căii ferate Chişinău Condratenco (ultimul nume în document este scris de mână – A.M.).

Organele miliţiei nu duc o luptă hotărâtoare cu aceste crime, iar tov. Leahov trimite la Comitetul orăşenesc de partid informaţii că, chipurile, „în ultimele 24 de ore în oraşul Chişinău n-au avut loc nici un fel de cazuri criminale şi n-au fost înregistrate nici un fel de întâmplări".

Lucrătorii narcomatului NKVD au stabilit posturi înarmate la un şir întreg de case goale ocupate de ei, cum de exemplu: chiar la apartamentul ocupat de secretarul comitetului orăşenesc de partid tov. Chiriac, personal, locţiitorul narcomului NKVD tov. Orlov a adus cu maşina o santinelă şi a pus-o lângă casă, iar peste două zile a mai adus o santinelă suplimentară, primul din aceştia n-a fost schimbat şi n-a mâncat mai bine de 24 de ore.

Exemplul lucrătorilor NKVD l-au urmat alţi lucrători cum sunt cei de la NCGB, Comisariatul militar orăşenesc, unităţile de grăniceri ale NKVD-ului. În felul acesta numai în raionul Krasnoarmeisk au fost puse mai mult de 50 de santinele, care trebuiau să păzească apartamente goale.

Santinelelor li s-a ordonat să nu permită apropierea de apartamente şi să nu spună nimănui denumirea instituţiei, care a ocupat clădirea şi numele conducătorului acestei instituţii. Consecinţa este următoarea: autorităţile raionale şi orăşeneşti nu au posibilitatea să intre în locuinţe şi să le examineze. Numai în raionul Lenin, 70 de case până în prezent n-au fost examinate şi n-avem nici o informaţie despre starea lor.

Această situaţie cu atârnarea de tăbliţe „OCUPAT DE NKVD", instalarea santinelelor la locuinţele goale în ochii populaţiei băştinaşe crează impresia, că în afară de organele NKVD, alţi reprezentanţi ai puterii sovietice în oraş nu sunt.

În ocuparea ilegală a apartamentelor, atârnarea tăbliţelor „OCUPAT DE NKVD", alungarea din apartamente a populaţiei băştinaşe, instalarea santinelelor şi ignorarea autorităţilor orăşeneşti în primul rând este vinovat narcomul-adjunct NKVD tov. Seriojin şi Orlov, care ştieau despre acţiunile ilegale ale subalternilor, n-au luat nici o măsură şi au neglijat importanţa politică, n-au pedepsit pe vinovaţi punând interesele lor personale şi interesele subalternilor mai sus decât cele de stat.

Unii lucrători, care s-au inclus în aceste activităţi ilegale nu au asigurat în primele zile a venirii puterii sovietice (aşa-i în document – Al.M.) în oraş păstrarea averii de

stat: numai la stația electrică orăşenească, ca rezultat că n-a fost păzită la 25-26 august de către populație au fost furate 2 tone de gaz şi 2 tone de ulei, iar raionul Morii Roşii până la 3 septembrie n-au fost luate sub pază 150 tone de petrol, din care 8 tone au fost scurse în sol. Narcomul-adjunct NKVD tov. Leahov a fost avertizat despre acest lucru, dar măsuri pentru a organiza paza n-a întreprins. Numai după amestecul Comitetului Orăşenesc de partid a fost stabilită paza şi nu din partea forțelor NKVD, ci cu efortul şi forțele Sovietului orăşenesc.

Unii lucrători ai organelor şi unităților NKVD-ului admit acțiuni şi atitudini nesovietice față de populația locală, cum de exemplu: şeful secției de miliție nr.4, Antonov a trimis pe subalternul său, sergentul Astafiev în raionul secției de miliție nr.2 pentru a confisca, fără nici un temei legal, pianul cetățencei Tomici (str. Gogol, nr.4). Stafiev a amenințat-o în prezența lucrătorului CR PC(b)M, şeful secției organizatorice tov. Borzovoi a raionului Krasnoarmeisk, că pianul va fi confiscat cu ajutorul armelor, dacă Tomici nu-l va da de bună voie.

Învățătorul Cerencov (locuitor, str. Ostrovschii, 18) a fost evacuat forțat din propriul apartament. Tot de la el i s-a luat şi mobilierul. Acest lucru l-a făcut căpitanul Videaşev, şeful ITK NKVD-ului. Pe cetățeana Popa (str. Alexandrovscaia, 155) lucrătorul NKVD-ului Bolteanschii a evacuat-o forțat din apartament în bucătărie şi i-a luat mobila. Feciorul cet. Popa face serviciul în Armata Roşie.

Asemenea exemple pot fi prezentate mult mai multe, dar din cauză că, mulți infractori refuză să comunice numele şi locul de serviciu, noi nu le prezentăm, dar exemplele aduse de ajuns pentru a face o concluzie, că comportamentul unor lucrători ai organelor şi unităților NKVD-ului discreditează în ochii populației băştinaşe puterea sovietică şi creează o imagine greşită cu dispoziții politice dăunătoare.

Toate aceste fapte mărturisesc despre faptul, că organizația de partid a NKVD-ului RSSM şi secretarul ei de partid tov. Cabluca trec cu vederea încălcarea legilor sovietice de unii lucrători, nu-i dau o importanță principială politică şi nu pedepsesc pe vinovați. Aceasta vorbeşte despre nivelul scăzut al lucrului partiinico-politic în rândurile colaboratorilor narcomatului.

Biroul comitetului orăşenesc de partid la 6 septembrie curent a discutat la şedința sa închisă situația creată în oraş privind îndeplinirea hotărârii Sovietului orăşenesc al PC(b)M din 25 august 1944. După o scurtă informație la tema respectivă, cei prezenți la şedința biroului Comitetului Orăşenesc al PC(b)M Comisarul Norodnic al afacerilor interne a RSSM tov. Marcheev, locțiitorul lui, tov. Seriojin şi secretarul Cabluca nu conştientizau şi chiar considerau neîntemeiată problema pusă la biroul Comitetului Orăşenesc de partid. După cuvântările câtorva membri ai biroului comitetului orăşenesc, secretari ai comitetelor raionale a PC(b)M, preşedinți ai executivelor raionale, sub influența faptelor relatate de tov. Marcheev în cuvântarea sa, a declarat, că problema este pusă corect şi la timp şi că el în calitate de narcom va lua cele mai hotărâte măsuri pentru instaurarea ordinei printre colaboratorii instituției sale.

În proiectul hotărârii s-a propus să fie excluşi din rândurile partidului comunist (bolşevic). tov. Seriojin, care s-a adresat membrilor biroului cu rugămintea că el a conştientizat şi recunoaşte greşelile şi că el va lua toate măsurile pentru corectarea lor imediată şi că el ca comunist trebuie să fie pedepsit pentru acțiunile sale. tov. Seriojin i s-a dat mustrare aspră cu înscrierea în fişa personală.

Biroul Comitetului Orăşenesc al PC(b)M a decis de a organiza o adunare extraordinară închisă de partid în organizația narcomatului NKVD, pentru a discuta hotărârea biroului Comitetului Orăşenesc al PC(b)M.

Cu toate că la şedința biroului Comitetul Orăşenesc al PC(b)M tov. Marcheev, Seriojin, Cabluca au recunoscut justă şi binevenită problema pusă la biroul Comitetului Orăşenesc de partid, în aceeaşi noapte din ordinul tov. Marcheev a organizat o investigație a faptelor, au pus la îndoială hotărârea biroului Comitetului Orăşenesc de partid, au început în toiul nopții să meargă de la o casă la alta şi să ancheteze pe locatari privind problema nominalizată.

A doua zi, tov. Marcheev a declarat, că faptele nu s-au adeverit – 100 % şi că la biroul Comitetului Orăşenesc pe ei i-au defăimat.

Tov. Marcheev a interzis secretarului organizației de partid tov. Cabluca de a petrece o adunare de partid şi de a aduce la cunoştința comuniştilor hotărârea (ultimul cuvânt este adaos la textul dactilografiat – Al.M.) Comitetului Orăşenesc al PC(b)M.

Comunicându-vă cele relatate, Vă rugăm să puneți în discuție această problemă la şedința biroului CC al PC(b)M.

Secretarul Comitetului
Orăşenesc al PC(b)M /
semnat/ Selivanov
(ştampila)
Preşedintele Sovietului
Orăşenesc / semnat/
V.Vizitei.
8 septembrie 1944
or.Chişinău

Probabil nu este nevoie de un comentariu, deoarece comportamentul ocupanţilor este previzibil în toate perioadele istorice, care include batjocora şi violenţa faţă de băştinaşi, lipsa unei frici, că vor fi pedepsiţi pentru faptele săvârşite.Mai laconic- învingătorii nu se judecă!

Concomitent cu ocuparea funcţiilor, caselor şi apartamentelor s-au luat toate măsurile pentru a se căpătui cu salarii exagerat de mari. O scrisoare adresată lui

G.M.Malencov, secretarul CC al PC(b) al URSS semnată de secretarul CC al PC(b) M, N.Salagor menţionează următoarelor[3]:

C E R T I F I C A T

În RSS Moldovenească sunt 6 Comitete județene de partid: Bălți, care include 14 Raioane, Bender-9, Soroca-9, Chişinău-8, Orhei-8 şi Cahul-6.

Până în prezent, problema privind salariul lucrătorilor responsabili a comitetelor județene de partid n-a fost rezolvată. Până la soluționarea finală a problemei privind salariul cadrelor de partid județene a fost stabilit la nivelul salariilor lucrătorilor de categoria I ale comitetelor de partid săteşti: prim-secretarii comitetelor județene- 1300 de ruble pe lună, II cecretari-1100 ruble, şefii de secții- 800 ruble, instructorii din secții-600 ruble, şefii sectoarelor speciale-800 ruble şi ajutorii secretarilor-600 ruble pe lună.

În prezent chestiunea privind majorarea salariului secretarilor unor comitete județene a fost înaintat la CC al PC(b) al Moldovei.Noi considerăm că problema este pusă corect şi la timp.

Biroul CC al PC(b)al Moldovei a discutat la 5 iunie 1944 această problemă şi a considerat oportun înaintarea unui demers către CC al PC(b) al URSS despre majorarea salariului lucrătorilor responsabili ale Comitetelor județene de partid din Moldova.

Noi propunem de a stabili următoarele salarii lunare:

Prim- secretarilor - 1500 ruble.
Secretarilor II - 1400 ruble.
Şefilor de secții - 1100 ruble.
Instructorilor din secții- 800 ruble.
Şefilor secțiilor speciale – 1000 ruble.
Ajutorilor secretarilor - 700 ruble.

Hotărârea Biroului CC al PC(b) al Moldovei privind respectiva problemă se anexează."

Trudiţi-vă şi întrebaţi pe persoanele în etate, care era valoarea, sau puterea de cumpărare a sumelor mai sus menţionate, ca să înţelege-ţi că acestea alcătueau o avere întreagă în respectiva perioadă.

Cadrele bolşevice n-au uitat nici de ocrotirea sănătăţii, luînd un şir de măsuri şi hotărâri, care de facto au transformat propria lor sănătate într-un patrimoniu naţional. Încă nu se terminase cel de-al II război mondial iar în locurile cele mai pitoreşti ale Basarabiei,

în imobilele mănăstirilor, spitalelor, şcolilor erau amenajate sanatorii şi case de odihnă pentru cadrele de partid staliniste. În câteva cazuri au fost construite clădiri noi pentru aceleaşi necesităţi.

Şeful Direcţiei Administrative al CC al PC(b) al URSS Krupin într-o circulară secretă[4] din 18 aprilie 1944 scria secretarului CC al PC(b) din Moldova Salogor:

„În legătură cu solicitările comitetelor regionale, privind repartizarea lucrătorilor de partid bolnavi la tratament, inclusiv şi la sanatorii, Direcţia Administrativă al CC al PC(b) al URSS vă comunică următoarele:

„1.Condiții adecvate pentru tratamentul lucrătorilor de partid trebuie de asigurat în primul rând pe loc, folosind sanatoriile şi casele de odihnă de pe loc.Cheltuelile necesare pentru plata foilor de tratament în sanatoriile şi casele de odihnă locale sunt prevăzute din contul bugetului local la fondul indemnizațiilor de tratament pentru activul de partid.

2. Deplasarea la tratament al lucrătorilor de partid peste hotarele regiunii lor în spitale şi sanatorii trebuie de efectuat numai când nu sunt condițiile necesare de a organiza tratamentul pe loc.

În acest caz, e necesar de a trimite din timp la Direcția Administrativă a CC alPC(b) al URSS un demers cu o informație amănunțită despre boală şi bolnav semnat de medicii care-l tratează şi despre necesitatea de deplasare a bolnavului; în cazuri de urgență, aceste informații se transmit prin telegraf.

Lucrătorii de partid se pot deplasa la Moscova sau în alte regiuni pentru tratament numai în cazul, când a primit confirmare despre deplasare de la Direcția Administrativă al CC al PC(b) al URSS.

3. Direcția Administrativă al CC asigură tratamentul lucrătorilor responsabili din aparatul de partid, aflat la bugetul partidului; personalul gospodăresc şi auxiliar al organizației de partid, şi de asemeni colaboratorii arhivelor de partid, instituțiilor se studiere a istoriei partidului(„istpart"), gazetelor, editurilor, care se află la bugetul local al sovietelor, trebuiesc trimişi la tratament prin secțiile regionale şi raionale de ocrotire a sănătății(Narcomzdrav) sau sindicate.

4. Toate achtările băneşti cu lucrătorii de partid, trimişi la tratament se înfăptuesc de către organizațiile locale de partid; tot pe loc se hotărăşte eliberarea îndemnizațiilor medicale pentru aceştea.

5. La eliberarea foilor de tratament în sanatorii şi case de odihnă 20% din costul acesteia o plăteşte lucrătorul de partid.

6. Este necesar de avertizat pe lucrătorii de partid trimişi la tratament, că în sanatorii şi case de odihnă alimentația este asigurată în condiții generale potrivit normelor stabilite de Harcomtorg (Comisariatul Norodnic pentru comerț-A.M.) al URSS şi de a aloca fonduri suplimentare nu există o posibilitate."

Să nu uităm, că până la sfârşitul războiului mondial mai era. Pentru distrugerea totală a fascizmului era nevoie de multe resurse materiale şi financiare. Atât pe front cât şi în

spatele lui oamenii erau într-o situaţie de nedescris. Sutele de mii de răniţi aveau nevoie de tratament şi medicamente; peste tot domnea sărăcia, foametea şi mizeria. Cu toate acestea, cadrele bolşevicilor nu puteau ştirbi din cheltuelile rezervate pentru scumpa lor sănătate, din care motiv cu toate că aveau nişte salarii fabuloase, costul foilor de tratament sau de odihnă erau achitate de aceştea numai 20% din costul lor nominal.

Cred că e cazul să facem o paranteză şi să vorbim puţin despre atitudinea populaţiei locale faţă de cadrele bolşevicilor. Mai întâi e necesar să menţionăm, că în perioada 28 iunie 1940-22iunie 1941, adică a primei ocupaţii sovietice a Basarabiei, oamenii din părţile locului în acest termen scurt au văzut tot „farmecul" sistemului stalinist: înjosire, umilinţă, tâlhărie, deportări, foamete şi violenţă.

Frica…O mare frică şi ură faţă de cei cu steluţa-n frunte şi baionetă la armă.

Necunoaşterea limbii ruse, punea omul nostru într-o situaţie şi mai jalnică. Doamne, ocroteşte-i pe români!

Toate aceste motive duceau la refuzul premilitarilor şi a părinţilor acestora de a se înrola în armata roşie. Şeful secţiei organizatorice şi instructaj al CC al PC(b)din Moldova Şcelokov la 15 august 1944 într-o" informaţie[5] despre totalurile mobilizării în armata roşie din RSS Moldovenească şi cazuri de dezertare" adresată lui Şamberg, din secţia organizatorică şi instructaj al CC al PC(b) din URSS menţiona[6]:

„*Cazurile de dezertare din Armata Roşie la început aveau un caracter izolat, apoi s-au răspândit în masă.Numărul celor care se eschivau de la mobilizare în Armata Roşie a căpătat proporții mari.Astfel, în perioada aprilie-iunie de către organele NKVD au fost reținuți 4321 de oameni, din care dezertori-3819 persoane, iar 502 persoane s-au eschivat.*

…………………………………………………………………………………..

Cele mai afectate raioane de dezertare erau raioanele situate pe malul drept al Nistrului. Dacă în raioanele din partea stângă a Nistrului au fost reținuți în Camenca-64 de persoane, Grigoropol-48, apoi în 9 raioane din județul Soroca au fost reținute tot în aceeaşi perioadă-1561 de oameni.

Majoritatea dezertorilor din Armata Roşie şi persoanele, care se eschivau de la încorporare şi mobilizare, ziua se ascundeau în păduri, crânguri, diferite văgăune în apropierea localităților, erau dese cazuri când se ascundeau chiar în localitățile lor iar noaptea lucrau în câmp.Unii din cei care se eschivau de mobilizare, încercau să se aranjeze la lucru în transportul feroviar.

În unele cazuri dezertorii erau bine conspirați, folosind pentru trai bordee, fortificații părăsite, construiau colibe în copaci, se deghizau în haine femeieşti etc."

Bineînţeles că în cazul dat, este vorba de ura populaţiei locale faţă de sovietici, nedorinţa lor de a lupta alături de armata lui Stalin. Sigur, că cei care au fost încorporaţi şi mobilizaţi în majoritatea cazurilor şi-au făcut conştiincios datoria de ostaş, mulţi au căzut în lupte, mulţi au rămas schilozi.

Propagandistic ideologia bolşevică încerca să prezinte lucrurile, cum că locuitorii băştinaşi ai Basarabiei, de la mic până la mare luptau împotriva adversarilor URSS. Realitatea era însă alta. Mişcarea de partizani în Basarabia, organizată de Moscova ar putea fi comparată cu un spectacol bine regizat. Pe calea aerului în toiul nopţii erau paraşutaţi din Bielorusia, Rusia şi Ucraina „partizani moldoveni" în codrii Basarabiei.

Un exemplu poate servi un dosar de arhivă [7], care nu este altceva decât Lista nominală a partizanilor din detaşamentul „За освобождение Советской Молдавии" în anul 1943. Detaşamentul număra 406 partizani, din care 346 de bieloruşi, 39 de ucraineni, 12 ruşi, 3 polonezi şi un moldovan (Torpan Fedor Vasilievici) din Grigoriopol. Vizele de reşedinţă până la război ale acestora erau în Bielorusia Ucraina, Rusia şi „republica" înjghebată de Stalin în scopuri propagandistice- RASS Moldovenească.

Dar să revenim la subiect.

Probabil, că refuzul de a lupta de partea sovieticilor era motivat prin faptul, că cei care se considerau eliberatori, aveau un comportament de tâlhar la drumul mare. Şi ca să nu fiu numai cu vorba, propun spre judecata cititorului câteva secvenţe din

Informaţia [8]strict secretă adresată secretarului CC al PC(b) din URSS Malencov G.M din 28 august 1944 semnată de secretarul CC al PC(b) din Moldova Salogor N: „Despre paza averii, imobilului şi a construcţiilor auxiliare abandonate temporar de ţăranii din unele raioane ale RSS Moldovenească evacuaţi de pe raza a 25 km de zona operaţiilor militare. *„Comisia, întocmită de CC al PC(b) al Moldovei în componența căreia au fost incluşi reprezentanți ai CC al PC(b)M, secretari ai comitetelor de partid Județene Bălți şi Orhei, ai statului- major menit să asigure apărarea spatelui frontului II Ucrainean şi Direcției NKVD care aveau aceiaşi misiune, reprezentanți ai armatelor nr.52 şi 4 şi secretarii CR Sculeni, Făleşti şi Chiperceni al PC(b)M au înfăptuit o examenare privind paza averii, imobilului şi a construcțiilor auxiliare ale țăranilor care au părăsit temporar zona, fiind evacuați la 25 km deapropierea frontului de linia județelor Bălți şi Orhei.*

În urma cercetărilor a 14 localități şi a 4 centre raionale s-a stabilit cazuri de tâlhărie şi delapidare a averii țăranilor, daune imobilelor, bisericilor, şcolilor, livezi lor etc. În satul Lucaceni(aşa-i în document), raionul Sculeni la 90% imobile locative au fost zmulse uşile, ferestrele, podeaua. De la toate casele țăranilor au fost scoase toate lăcățile şi alte dispozitive de încuiat, a fost furată vesela şi altă avere privată. Această avere a fost furată de către militarii corpului 5 tancuri şi regimentul 315 artilerie a armatei 27.

……………………………………………………………………………..

În satul Valea-Rusului, raionul Sculeni au fost supuse distrugerii şi furturilor 50% din casele oamenilor.Locuitorii satului au declarat, că la majoritatea din ei militarii au furat toate rezervele alimentare, averea din casă şi au distrus construcțiile.Cetățeana Tipa Alexandra Constantilnovna a mărturisit, că de la ea au fost luate 3 mese, un servant, un patefon cu discuri, 10 ştiubee, 3 saltele, 3 perne, saci, scoase şi furate uşile şi ferestrele. Țăranca Cumpa (probabil-Cumpătă-A.M.) Elena a mărturisit, că de la ea au fost furate 4 mese, 2 fețe de masă, 2 cuverturi, aproape tot vinul, porumbul, făina etc.

………………………………………………………………………………

Satul Celacu-Veci (aşa-i în document, probabil Vechi-A.M.), raionul Făleşti, a fost supus nelegiuiri şi tâlhării din partea militarilor sovietici din divizia Melitopoli, divizia 252 al corpului 78 şi 303, din componența armatei a IV- a. Patruzeci de procente din sat a suferit din cauza tâlhăriilor. Locotenentul major Şostacov şi sergentul major Luchin din statul major al corpului 78, cu toate că aveau la dispoziție grajduri specializate şi imobile în sat, samovolnic au ocupat 2 case, au scos şi dus averea din ele şi le-au transformat în grajduri.

……………………………………………………………………………………………….

Au fost stabilite cazuri, când clădirile şcolilor şi a tehnicumurilor de asemeni au fost supuse tâlhăriilor şi mizeriei. Astfel drept exemplu poate servi satul Goreşti, raionul Sculeni, unde din clădirea şcolii au fost zmulse ramele, stricată sticla şi toate băncile şcolare.De devastarea şcolii s-au ocupat subalternii locotenentului inferior Pidnov din brigada a 9-a motorizată

……………………………………………………………………………………………….

Din Şcoala agricolă din Cucuruzeni (în original-tehnicum)la 9 iulie, curent căpitanul Furmanov (unitatea militară NAH, divizia 375) s-a căpătuit cu 2 cositoare, spitalul militar nr. 474 al armatei a IV-a şi-a luat 50 tone de porumb, 50 de paturi, tot felul de rechizite pentru cai şi vite, o ladă cu sticlă - oglindă. Toate aceste bunuri au fost furate după ce a fost ruptă lacata depozitului şcolii agricole

……………………………………………………………………………………………….

În satele Goreşti, Bugşa şi Rassiponi(aşa-i în document) bisericile au fost aduse într-o stare de haos.În interiorul bisericilor au fost rupte şi aruncate arhivele bisericeşti, s-a tras cu arma în atributele de cult aflate în interiorul edificiului, au fost deshumate morminte, zmulse icoanele de pe pereții bisericilor, distruse tavanurile şi podeaua. Tâlhăriile şi ruinarea bisericilor le-au făcut soldații brigăzii 56 mecanizate, corpului 23 mecanizat a armatei 57”

……………………………………………………………………………………………….

Nu este exclus, când au revenit localnicii pe la casele lor, sau ce a mai rămas din ele, autorităţile sovietice să le fi spus, că aceste distrugeri şi furturi le-au făcut „călăii români”. Considerăm inoportună necesitatea unui comentariu asupra respectivelor fragmente din documentul citat. Un lucru este cert, cadrele bolşevice au fost pilonii de bază a unui mecanism totalitar străin, care s-a infiltrat în vieţile şi minţile noastre pentru mai bine de şase decenii afectând multe generaţii de oameni normali.

C A D R E L E B O L Ş E V I C I L O R – 3

În numerele precedente autorul a adus în faţa cititorului un număr impunător de documente sovietice, care ne transferă în adevărata atmosferă a anilor 1940 şi 1944. Este vorba de ocupaţia sovietică a Basarabiei; de comportamentul şi scopurile imperiale ale cadrelor staliniste vis-a-vis de populaţia băştinaşă din această bucată de Moldovă. În timpul când pregăteam prezentul material, am citit un articol publicat în ziarul „Delovaia

gazeta”la 23 iunie 1994 intitulat”Приговор вынесен”(Sentinţa a fost pronunţată) Subiectul acestui material informaţional ar putea fi caracterizat printr-o singură expresie: „Nimic nou sub soare! „Este vorba de o serie de crime săvârşite în prezent de o grupă de militari ruşi în Republica Moldova-suverană şi independentă. Reproducem un fragment din articolul respectiv în limba originalului:

„Военный трибунал Молдовы вынес приговор четырем российским военнослужащим в вину которым вменялись кражи, грабежи, мошенничество, вымогательство и другие противоправные деяния. Трибунал посчитал необходимым изолировать их от общества и в итоге рядовой Хорьков осужден к 2 годам и 8 месяцев, майор Тетерин – к 5 годам и 6 месяцев, капитан Грам- к 6 годам, майор Черкасов – к 7 годам лишения свободы”

Propabil că, astfel au înţeles ei „выполнение интернационального долга”. Dar să revenim la subiectul principal. De data aceasta mi-am propus să pun în lumină un alt aspect al temei propuse, cel moral. Este binecunosct faptul, că în RSSM după 1944 au fost aduşi din URSS nu numai şefi de rang superior, ci şi tot felul de agramaţi şi aventurieri. Sigur că în rândul celor aduşi de infernul roşu se nimereau şi oameni cumsecade, dar numărul acestora, era atât de mic, încât ei nu erau în stare să schimbe imaginea generală pe care o formau zi de zi cadre de teapa celui, care era preşedinte de kolhoz în satul Cuzmin, raionul Camenca. Consider că documentul care va urma, ţine de un interes public şi am hotărât să-l reproduc integral. Atenţionez cititorul că metodele violente, josnice şi mişeleşti ale preşedintelul kolhozului, care în scurt timp devenise “buhaiul satului”, erau tipice pentru întreg spatiu rural din RSSM, poate cu unele mici excepţii. Iar acum documentul[9]:

« Secretarului Comitetului Central ULCT din URSS
tovarăşului Şelepin A.N.

S C R I S O A R E D E I N F O R M A R E

Vă comunicăm, că pentru controlul faptelor descrise în scrisoarea cu nr.01/3324 din 12 mai 1950, am trimis şeful-adjunct al secţiei şcoli al CC al ULCTM tov. Stelea I.D, care împreună cu alţi doi membri ai biroului CR Camenca al PC(b)M t.t.Screabin şi Varava am stabilit, că preşedintele kolhozului «Шлях до коммуны» din satul Cuzmin din raionul Camenca, Valânschi Nichita Filimonovici, înr-adevăr s-a descompus moral şi în viaţa de toate zilele, face abuz de funcţia pe care o ocupă, criminal se comportă cu fetele, este grosolan cu ele, le constrânge spre concubinaj, promiţându-le ajutor economic şi alte facilităţi materiale din contul kolhozului.

O dovadă importantă sunt mărturisirile scrise de Prisajniuc Elena Terentievna, Culicinscaia Ana Iacovlevna, Vlajievscaia Maria Petrovna, Sniţarenco Olga Nichiforovna şi altele, care confirmă, că Valânschii duce un mod de viaţă desfrânat şi în scopurile acestea ruinează averea kolhozului. În toamna anului 1949 Valânschii a forţat spre concubinaj o fată de 18 ani Priseajniuc Elena Terentievna, căreia i-a promis că se va căsători cu ea şi-i

va da şi bani.Tov. Priseajniuca la 26 martie 1950 a născut un băiat, dar potrivit explicaţiilor mamei sale, tatăl copilului chipurile nu este Valânschii, ci tov. Sanalatii Nicolai, pe numele căruia a şi fost înregistrat copilul.

În mărturisirea sa Culicinscaia Ana Iacovlevna afirmă, că după ce tatăl şi mama sa în 1947 au fost judecaţi, Valânschii a scris o scrisoare la Tehnicumul de cooperaţie din Soroca, unde învăţa Culicinschaia şi a cerut ca aceasta să fie exmatriculată (motivând probabil că are părinţi judecaţi-A.M.) Tov. Culicinscaia a fost exmatriculată de la anul I din respectiva instituţie de învăţământ şi când s-a întors în satul Cuzmin în 1948 a început să lucreze în kolhozul „Шлях до коммуны”. La lucru Valânschii des o certa şi batjocorea faţă e alţi kolhoznici, iar în toamnă el i-a propus serviciile sale. Valânschii a venit la ea acasă şi i-a propus să-i devină concubină, iar el la rândul său nu o va mai certa şi înjura, o va ajuta economic. De atunci Valânschii tot timpul o foloseşte în calitate de concubină.

Tov.Vlajievscaia M.P. a acceptat concubinajul cu Valânschii pentru 0, 06 ha din pământul kolhozului, care i s-a dat la propunerea lui Valânschii.Dar după ce Valânschii a încetat s-o mai viziteze, ea a fost eliberată de la lucru (ferma de păsări) şi pământul i-a fost luat.

Noi am stabilit, iar mărturisirile scrise confirmă, că Valânschii îşi bătea joc de fetele, care nu-l lăsau să intre în casă sau nu-i făceau pe plac.De exemplu, tov. Sniţarenco Olga Nichiforovna povesteşte, că Valânschii a hotărât s-o trimită la lucru în Dombas numai din motiv că aceasta nu l-a lăsat să intre în casă.

Tov. Buzulenco Olga Vasilievna a povestit, că Valânschii în 1949 în timpul prăşitului a înjurat-o, că chipurile ea a tăiat multe fire de răsărită.Tot atunci Valânschii i-a propus să vină seara la ea acasă şi pentru aceasta el nu o va critica la adunare.Şi într-adevăr, Valânschii nu a spus nimic despre ea la adunare, iar când el a venit seara la ea acasă, tov. Buzulenco nu l-a lăsat să intre.

Pentru aceasta el i-a interzis fetei să meargă cu căruţa kolhozului la piaţă, cu toate că brigadirul i-a permis iar ea plătise bani pentru a fi transportată cu căruţa.

Tov.Guşilo Maria Nicanorovna confirmă faptul, că Valânschii de nenumărate ori a batjocorit-o şi s-a răzbunat pe ea din motiv că i-a refuzat propunerile şi a opus rezistenţă la încercările lui de a o viola.

Tov. Voronovschaia Victoria, Jucovschaia Liusia şi Hmelevschaia Xenia din cauză că le este ruşine au refuzat să dee mărturisiri concrete, dar în discuţie cu alte fete şi din mărturiile scrise în concluzie se confirmă, că şi acestea au fost concubinele lui Valânschii.

Tov. Leahovici Liza Condratievna ne-a povestit, că Valânschii a pierdut orice simţ omenesc.De faţă erau toţi kolhoznicii, când el a alungat-o pe fiica Lida din clubul kolhozului, iar în martie 1950 fiica ei de 14 ani când ieşi în drum unde lucra brigada de construcţii, Valânschii a înjurat-o cu cuvinte necenzurate.

Noi am trimis la CC al PC(b)al Moldovei copia scrisorii tov.Ivanov, scrisoarea informativă a tov. Stelea I.D. şi copiile mărturisirilor tuturor fetelor, despre care am scris. CC al PC(b) al Moldovei toate aceste materiale le-a transmis procuraturii pentru a-l trage la răspundere penală pe Valânschii.

Secretarul CC al ULCT din Moldova V. Cohanschii”

Cu regret, cazuri de genul acesta au fost mult mai multe decât ne putem imagina. Nu cunoaştem unde în prezent se află Valânschii.Un lucru este cert, dacă este în viaţă, cred că primeşte pensie personală de importanţă republicană „за большие заслуги перед партией и правительством”.Dar poate greşesc….poate e şi pensionar personal, se ocupă cu businessul i scrie memoriile sale(acum e la mare modă pentru mulţi” foşti” să-şi scrie memoriile cu titluri fundamentale, cum ar fi de exemplu „Timpul ne-a ales pe noi” etc.) Cu toate că e greu de imaginat cum stă Cronos şi alege cei mai buni bolşevici pentru a-i pune”nacialinici”.

Dar să nu credeţi, că toate cadrele bolşevice aveau un comportament asemănător. Sigur că nu! Mulţi din ei erau credincioşi cauzei marxist-leniniste şi partidului condus de Marele Cârmaci. Printre principalele dogme ale acestora era ateismul.Împuşcarea, deportarea feţelor bisericeşti şi a credincioşilor, indiferent la care credinţă se atribuie-acestea au fost măsuri deja valorificate de cadrele bolşevice. Acum se trecuse la o politică puţin mai moderată, prin metode de constrângere administrativă, şantaj, naţionalizarea imobilelor unde aveau loc adunările sau slujbele religioase, batjocura şi ameninţările la persoană. Drept exemplu, poate servi un document, care confirmă metodele de luptă violentă cu credincoişii şi dragostea celor veniţi faţă de băutura naţională a băştinaşilor[10] „

SECRET

Secretarului CC al PC al Moldovei tov.Lazarev A.M. Locţiitorului Preşedintelui Consiliului de Miniştri al RSS Moldoveneşti tov. Scurtul M.V.

Preşedintele kolhozului în numele lui Stalin din s.Brătuşenii-Noi, raionul Brătuşeni, în stare de ebrietate a intrat în casa de rugăciuni baptistă, în moment când oamenii se rugau, a început să-i înjure pe cei aflaţi acolo, ameninţându-i că-i va împuşca sau va arunca o grenadă în casa de rugăciuni. În acest fel el i-a alungat pe toţi credincioşii din local. Astfel de fapte Novicov a mai făcut de nenumărate ori, mai mul decât atât, el i-a avertizat, că dacă cineva îl va denunţa, el îi va „arunca în Siberia”. Despre încălcarea grosolană a Constituţiei Staliniste a fost informat Comitetul de partid de circumscripţie şi Comitetul executiv de circumscripţie.

Cele relatate au sarcina de a vă informa.

Împuternicitul Consiliului privind cultele religioase pe lângă
Consiliul de Miniştri al URSS pentru RSSM S.Colesnic”
Scrisoarea a fost datată cu 23 octombrie 1952.

O altă trăsătură de caracter a cadrelor bolşevicilor era vigilenţa şi credinţa oarbă în dogma stalinistă, căutarea în permanenţă a ”duşmanilor poporului-servitori ai imperialismului mondial”. În viziunea lor în şcoala sovietică căutau să se infiltreze oameni cu concepţii burgheze pentru a influenţa tânăra generaţie.

În anii mei de studenţie circula un banc, care de minune se potriveşte în acest context. Se spune că, după terminarea războiului şi reorganizarea şcolilor de noii stăpâni ai Basarabiei, la secţia raională de învăţământ s-a prezentat un bărbat, care în perioada”boierilor români” absolvise Universitatea din Sorbona; iar acum venise să se angajeze la un lucru.

Funcţionarul responsabil de cadre cu un accent din Râbniţa îl întrebă:

- Câti clasuri ai ?
- Eu am absolvit Sorbona!-îi răspunse candidatul la funcţia de învăţător.
- eu nu ti întreb di undi eşti, şanti eu ti întreb câti clasuri ai ?

E amuzant, dar credeţi-mă că pentru mulţi oameni din Basarabia pentru a căpăta o funcţie de la noile autorităţi era foarte dificil să se coboare la nivelul „cărturarilor” cu 2-3 clase bolşevice şi să înveţe limba mustoasă a lui P.I Chior şi I.D.Ceban.

Cei care deja primiseră o funcţie, indiferent care: medic, agronom, zootehnician, educator sau învăţător, erau trecuţi printr-un filtru bolşevic, pentru a se verifica dacă sunt credincioşi puterii. Cei care nu treceau acest test erau eliberaţi imediat şi ţinuţi în vizorul miliţiei (un fel de poliţie care era supusă numai organelor de profil, ci şi tuturor structurilor de partid-A.M) sau şi mai grav-luaţi la evidenţă de organele NKVD-ului.

Vă propun un document[11], întru susţinerea celor expuse :

„Scrisoare informativă privind completarea cu cadre didactice a raionului Leova pentru anul de învăţământ 1948-1949

Secretarului CC al PC(b) al Moldovei

tov. Covali 23 septembrie 1948

Pe parcursul anului 1948, din motiv că nu inspiră încredere politică, din funcţia de învăţător au fost eliberaţi 7 oameni şi mai este necesar din aceleaşi motive să fie eliberaţi încă 8 oameni. Ţinînd cont, că raionul Leova este un raion de frontieră, Comitetul raional de partid solicită CC al PC(b)M să înfluenţeze Ministerul învăţământului, ca acesta să completeze cu cadre didactice întregul raion, în deosebi şcolile medii şi cele cu 7 clase. Din considere politice, rugăm să fie înlocuiţi cei 8 învăţători.

Secretarul CR Leova al PC(b)M Mihailov”

Tot despre grija cadrelor bolşevice faţă de tânăra generaţie vorbeşte şi fragmentul din documentul de mai jos.De la tribuna unei şedinţe importante de partid din 1946 au fost rostite următoarele cuvinte:

„ Iată numai un exemplu din Niciujeni, raionul Răspopeni (probabil că denumirea localităţii este schimonosită – A.M.). Acolo o adolescentă de 15 ani a furat ceva. Ea a fost bătută cu bestialitate şi purtată prin tot satul, iar secretarul sovietului cu o sulă pentru ciubotărie i-a spart gurguii de la pieptul fetiţei încă neformat a băgat o sârmă prin ei de care a agăţat tăbliţa cu inscripţia „Я воровка.”[12] (vezi: Alexandru Moraru “Copiii în “grija”statului sovietic” publicat în săptămânalul”Glasul Naţiunii” nr.19 din 20 mai 2004, f. 8.).

Este greu de imaginat o asemenea cruzime, o atitudine antiumană împotriva copiilor de către autorităţile sovietice. Asemenea pedepse erau caracteristice numai perioadelor sclavagiste şi medievale.

Multe dintre cadrele bolşevicilor aveau(şi au-Al.M.) proprietăţile unui hameleon, o jivină care îşi schimbă culoarea după anturaj, punând de fiecare dată interesele meschine, setoase de putere şi facilităţi în prim plan.E de ajuns să ne aducem aminte cum în anii 1989-1994 o armată întreagă de asemenea cadre, toţi de la o mamă au ocupat tot spectrul politic din RM, unii erau „de dreapta", alţii „de stânga"; mai mult decât atât au apărut şi un fel de mutanţi care se numeau „centrişti", adică ei sunt şi cu unii şi cu alţii, sau nici cu unii nici cu alţii- în dependenţă de situaţia politică concretă. Dar să nu ne abatem de la subiectul propus.

Vă propun un fragment al unui document, care demonstrează cum, un prim- secretar al CR al ULCTM, membru al partidului lui Lenin-Stalin a ajuns în armata sovietică, cum după prima bătălie, sortită cu înfrângere, când este luat prizonier colaborează cu nemţii, căpătuindu-se şi cu un grad şi funcţie. Când au venit americanii, a trecut în serviciul lor.Aceştea însă nu s-au folosit mult de serviciile lui, fiind predat ruşilor, adică armatei sovietice. Dar nici de data aceasta nu se pierde, în scurt timp izbuteşte să fie numit în funcţie de prim-secretar al CR al comsomolului[13] în solnecnaia Moldavia:

30 noiembrie 1950

Şefului-adjunct al secţiei organelor comsomolului

al CC al ULCT din URSS tov.Meseaţev N.N.

C E R T I F I C A T

Despre motivele eliberării lui Belous P.Ia.din funcţia de prim-secretar al CR Slobozia al ULCTM

Belous I.Ia născut în anul 1923, ucrainean, studii medii.

Prin Decizia Biroului CR Slobozia al PC(b)M din 18 noiembrie 1950 Belous P.Ia a fost exclus din PC(b)M şi eliberat din funcţia de prim-secretar al CR Slobozia al ULCTM.

În organele securităţii de stat au parvenit materiale care–l demască pe Belous P. Ia. în înşelăciune a organelor sovietice şi de partid. Aflându-se în rândurile Armatei Sovietice(conform originalului-A.M.) el în august 1942 a căzut prizonier la nemţi lângă oraşul Rostov-pe-Don. Din august până în martie 1945 Belous s-a aflat în unul din lagărele de prizonieri din Elzas-Lotaringia.Intrând în încrederea şi respectul organelor germane de reprimare, Belous a fost înaintat la gradul de plutonier.

Când armatele americane au eliberat lagărul de deţinuţi, Belous binevol s-a angajat în serviciul armatei americane, dar la 13 mai 1945 comandamentul american l-a transmis pe Belous comandamentului sovietic. În rândurile Armatei Sovietice, Belous deseori încălca disciplina militară, a luat drumul descreditării organelor puterii sovietice, se ocupa cu propagandă antisovietică.

Multe mărturii confirmă, că Belous deseori se exprima că va trece de partea armatei americane, deoarece acolo condiţiile de viaţă sunt mult mai bune.

Toate aceste fapte, în timpul când a intrat în rândurile PC(b) al URSS Belous le-a tăinuit

....

Secretarul CC al ULCTM Iu.Prostosinschii"

Cam astfel stau lucrurile, unde-i bine- acolo-i şi patria lor!

S-ar putea întâmpla, că acest Bielous azi să aibă un piept plin de medalii şi să povestească tinerii generaţii câte căldări de sânge a vărsat pentru libertatea noastră. Mai laconic spus indiferent de unde au venit aceste cadre – Ucraina, Rusia sau Bielorusia, indiferent în ce funcţii se aflau, etc., comportamentul lor era identic, poate cu unele mici excepţii. Nu ştiu dacă documentul ce urmează, poate fi calificat la acele excepţii?!(fragment)[14] : „(Din Procesul-verbal nr.73 al şedinţei Biroului CC al PCM, §15 din 27.07. 1945)

Decizia CR Dubăsari al PC(b) din Moldova despre excluderea din membri de partid al lui Lamzin P.G. Lamzin Piotr Gheorghievici – născut în anul 1906, membru al PC(b) din URSS din anul 1929, biletul de partid nr., funcţionar, rus, studii superioare incomplete, a lucrat ca şef al secţiei raionale Dubăsari ale NKGB (Narodnîi Komisariat Gosudarstvennoi Bezopasnosti-Comisariatul Norodnic al Securităţii de Stat-A.M.).

La 27 iunie 1945 CR Dubăsari al PC(b) din Moldova l-a exclus din membri ai biroului comitetului raional de partid, concediat din servici şi exclus din rândurile partidului pentru samovolnicie, beţii sistematice şi tentative de viol a femeilor. S-a stabilit: Lamzin P.G. în perioada de activitate în raionul Dubăsari a comis un şir întreg de nelegiuiri, iar cu comportamentul său nepartiinic sa compromis ca comunist şi ca lucrător al organelor NKGB.

În ianuarie 1945 a primit la secţia raională a NKVD-ului un pistol, pentru a-l utiliza în scopuri de servici, dar în aprilie 1945 s-a îmbătat şi l-a pierdut. În luna mai 1945, aflându-se în kolhozul"13 let Octeabrea", împreună cu preşedintele sovietului sătesc şi şeful pentru gospodărie al kolhozului nominalizat au făcut o beţie, care a ţinut toată ziua. În stare de ebrietate a intrat şi pe la grădiniţa de copii, unde s-a purtat netacticos.

[13] Ibidem , f.70
[14] Ibidem , f.71

La toate avertizările pe care le-a avut, inclusiv beţiile care-l compromit, Lamzin admitea tot felul de beţii şi în acest hal apărea în locuri publice.” Sunt sigur, că cititorul nici nu intuieşte, care a fost totuşi decizia CC-ului asupra aceastei probleme.Anume aici se poate potrivi expresia: ”Corb la corb nu-şi scoate ochii!”Mai clar spus, decizia CR Dubăsari a fost modificată şi în loc de excludere din partid, respectivul a primit o mustrare aspră cu înscriere în fişa personală.Lui Lamzin P.G. i s-a interzis timp de 2 ani să ocupe posturi responsabile. Asta-i tot.Când eşti cu musca pe căciulă e greu să judeci pe alţii, cu atât mai mult pe ai tăi, cu atât mai mult când e vorba de un ofiţer al serviciilor secrete sovietice.

Tot despre un cadru bolşevic, este vorba în Hotărârea CR Târnova al PC(b) din din Moldova privind excluderea din partid a lui Perechidailov C.M.[15]

„Perechidailov Chiril Mihailovici –anul naşterii 1914, membru al PC(b) al URSS din anul 1940, biletul de partid nr., ucrainean, funcţionar, studii primare.În momentul apariţiei dosarului lucra şef-adjunct al secţiei raionale Târnova al NKVD-ului. În prezent lucrează împuternicit operativ al secţiei judeţene Soroca al secţiei NKVD.

....

S-a stabilit: Perechidailov C.M., activând în raionul Târnova, sistematic se dedica beţiilor şi s-a compromis ca comunist. La 10 octombrie 1944 şi-a permis o beţie şi comportament huliganic în apartamentul lui Grigorievscaia.În timpul deboşului ghimnastiorca(un fel de cămaşă din stofă groasă, pe care o purtau soldaţii şi ofiţerii sovietici-A.M)în care se afla şi biletul de partid a fost aruncată în stradă.A doua zi, participanţii la beţie i-au înmânat lui Perechidailov ghimnastiorca şi biletul de partid. La 29 octombrie 1944 a participat la o altă beţie.În stare de ebrietate şi deboş i s-au furat biletul de partid şi alte documente.Biletul de partid n-a fost găsit

....”

În cele din urmă, toate cadrele bolşevice erau pline de importanţă, cu aere de superioritate faţă de populaţia băştinaşă, cu un comportament obraznic şi violent, lacomi şi hrăpăreţi, dând interesului personal şi burtei proprii importanţă republicană.Cu cât funcţia era mai înaltă, cu atât posibilităţile de îmbogăţire fără muncă erau mai sigure, iar riscul de a fi pedepsit era nul.

Prezentul documentar doresc să-l închei cu un extras din Procesul-verbal nr.63 al şedinţei Biroului CC al PC(b)M din 28 mai 1945, §12 intitulat „Despre tov. Deveatov S.I.”[16]

O fac din mai multe considerente. Şi în speranţa că voi fi corect înţeles, am decis, ca fragmentul nominalizat să fie prezentat cititorului în limba originalului, adică rusă.

[15] Ibidem , f.72
[16] Ibidem ,f.74

Atenţionez pe cei, care au avut răbdarea să citească acest material, la excelenta aprovizionare a CC-ului cu tot felul de bunuri alimentare şi materiale.Şi toate acestea în toiul războiului, când peste tot erau ruine, sărăcie, morţi şi răniţi. Iar acum, fragmentul: „Проверкой установлено, что тов.Девятов, работая заведующим финхозсектором ЦК КП(б) Молдавии, допустил ряд злоупотреблений по службе. Пользуясь своим служебным положением, он систематически занимался самоснабжением. Так за полгода своей работы в должности зав.финхозсектором ЦК КП(б)М Девятов незаконно взял со склада ЦК КП(б)Молдавии различных вещей и промтоваров на 6.235 рублей, в том числе шелкового полот- на 74 метра. Только за январь- февраль 1945 года Девятов взял из столовой ЦК КП(б) Молдавии вне карточного и лимитного снабжения 15 банок консервов, 5 банок сгущенного молока, 3 кг. паюсной икры, 3 кг. сыру, 4 кг. мяса, 2 литра спирту, 76 литров вина, 40 кг. грецких орехов, 114 кг. сушеного чернослива.За взятые промтовары, вещи домашнего обихода и продукты питания Девятов не расплачивался. Кроме этого, он незаконно получал в столовой ЦК 2 обеда и 2 завтрака, а деньги платил за один обед и завтрак.

В работе тов. Девятов допускал бесхозяйственность, к своим служебным обязанностям относился безответственно.Формально – бюрократически относился к обслуживающему персоналу ЦК КП(б) Молдавии, недопустимо грубо обращался с сотрудниками аппарата."

Vă daţi bine seama, că lui Deveatov nu i s-a dat mustrare aspră cu înscriere în fişa personală, ci a fost exclus din partid.Gurile rele ar fi spus: "Aşa-i trebuie, dacă a îndrăznit să se bage la treuca băeţilor!" Ţi se poate ierta prostia şi incompetenţa, beţia şi desfrânarea, violenţa şi obrăznicia faţă de oameni, dar să ei de la gura ЦК-ului produse deficitare în vreme de război ? Să ei spirtul de la gura ЦК-ului ? Asta-i prea de tot!

Dacă cineva mi-ar reproşa „Oare dle, în perioada socialistă au existat numai nelegiuiri şi dezastru? A trăit lumea şi atunci, şi nu rău, cântau, scriau poezii, construiau case, creşteau copii etc.

De ce dumneata descrii numai lucruri neplăcute? "i-aşi răspunde fără plăcere: Da dle, descriu numai negativul din motiv că pozitivul deja a fost descris timp de 60 de ani în expresia a sute de tone de maculatură "istorică" plină de minciună şi aberaţii. Eu nu fac decât să arăt reversul medaliei! Şi la urma urmei, documentele selectate, traduse şi incluse în articolele mele sunt documente, care au fost scrise de instituţii sovietice prestigioase şi autoritare şi nu de mine. Partea mea aici este destul de modestă. Sunt istoric, iar istoricul trebuie să scrie istoria, lucru pe care-l fac cu dragoste de Ţară şi de oamenii frumoşi şi harnici, dar se pare că sunt mereu dezorientaţi. Şi asta din motiv că nu li se oferă întreg tabloul adevărului(pentru a fi manipulaţi cu uşurinţă) ci numai peisajul din planul doi.

Notă: *Scriintorul Paul Goma a preluat acest articol din 3 părți în renumita lucrare Săptămâna Roșie. Basarabia și evreii. Editura Vicovia, Bacău, 2009, pag. 315 - 329*

Dosalele acuză regimul sovietic

CRIMINALI IN HALATE ALBE

(DIN NEGATIVUL MEDICINEI MOLDOVENEŞTI)

Perioada stalinistă în istoria noastră a fost nu numai o perioadă de ocupaţie a Basarabiei de oştirile sovietice în 1940, nu numai a represiilor şi crimelor sângeroase ale noilor stăpâni contra locuitorilor băştinaşi, ci a fost şi o perioadă când au fost puse bazele lichidării spiritulu, moralului şi al fizicilui.

Pentru a nu nimeri sub ocupaţie bolşevică în iunie 1940 majoritatea cadrelor medicale din Basarabia au trecut Prutul retrăgându-se în adâncul ţării. După un an, când Armata Română, condusă de Mareşalul Ion Antonescu a restabilit frontiera strămoşească, o parte din medici şi alţi lucrători din respectiva breaslă au mai muncit în Basarabia până când în primăvara anului 1944 provincia românească a fost ocupată pentru o perioadă foarte îndelungată. După tancurile ocupanţilor sovietici, au dat năvală, care aduşi, care în căutarea bogăţiilor o puzderie de specialişti, inclusiv şi în domeniul medicinei(unii chiar fără studii de profil, dar convingându-i pe funcţionarii de la cadre, că ei de mici copii au visat să lucreze medici).Fără îndoială, că printre aceştea erau şi specialişti cumsecade, dar trecuţi prin filtrul ideologic bolşevic, vedeau populaţia băştinaşă ca pe nişte triburi sălbatece de indieni.

În noua Republică Sovietică Socialistă Moldovenească, înjghebată de marele cârmaci Stalin, pe pământul care mai rămase, după ce i s-au îndeplinit toate poftele teritoriale ale republicii- surori Ucraina era un dezastru la toate capitolele, inclusiv medicină. Anul 1944. După bombardamentele sovietice întreaga Basarabie era numai ruine. Comportamentul noilor stăpâni ar putea fi caracterizat printr-un singur cuvânt-**fărădelegea**. (vezi: Alexandru Moraru ”Cadrele bilşevicilor-1-2-3” în „Flux”ediţie de vineri din 20 ianuarie; 3 martie şi 28 aprilie 2006) Peste tot domina mizeria, bolile şi infecţia, multe aduse de sovietici odată cu păduchii. Lupta autorităţilor sovietice împotriva ţăranului român din Basarabia şi împotriva proprietăţii private au dus la foametea organizată din anii 1946-1947, care a luat mii de vieţi omeneşti (nici până azi nu s-a stabilit cifra corectă a numărului oamenilor morţi de foame, şi se pare că pentru nimeni această informaţie nu prezintă interes, probabil fiindcă nu este vorba de minorităţi naţionale-Al.M.) şi a dat naştere a câteva sute de cazuri de canibalism(vezi: Al.Moraru „Comunismul ne-a făcut canibali” din „ Flux” nr.4 din 14 februarie 2003 şi”Dosarul strict secret 009” din „Glasul Naţiunii” nr.32 din 29 august 2002).

Pentru a vă aduce în miezul subiectului, motivat prin faptul, de a percepe atmosfera, care domina în instituţiile medicale, situaţia bolnavilor şi a atitudinii lucrătorilor medicali faţă de bolnavi, ca de obicei, vin în faţa Dvs. cu câteva documente inedite, care văd lumina tiparului pentru prima dată, traduse de autorul acestui documentar din limba

rusă. Primul document[17] pe care-l propun, este datat cu anul 1947 şi ziua de 7 ianuarie, adică cânt foametea organizată de autorităţile sovietice era în toi. Când un copil lăsat fără supraveghere putea amăgit, luat"cu zahărelul" dus în casă străină, omorât şi mâncat; când morţii în loc să fie înmormântaţi erau mâncaţi, când mama pentru ai menţine pe ceilalţi copii în viaţă, îl omora pe cei mai mic, pentru a asigura hrană celorlalţi...

ORDINUL nr. 4
al Direcţiei Generale ale Farmaciilor din RSS Moldovenească
or.Chişinău

Controlul farmaciei nr.10 din or. Râbniţa (şeful farmaciei tov.Hesman) de farmacistul tov. Rozenfelid a stabilit următoarele:

1. Starea sanitară a farmaciei este nesatisfăcătoare, în farmacie, cu toate că lucrează 2 servitoare- este murdar, farmaciştii lucrează în halate murdare, iar unii lucrător absolut nu respectă regulile igienie (de ex. tov.Ţiriulinic are mâni murdare).

2. Păstrarea medicamentelor este nesatisfăcătoare: preparatele de administrare lăuntrică se păstrează împreună cu cele pentru administrare externă.Din cauza unei păstrări inadmisibile unele medicamente, cum este ţiuretin, gvaiacol s-au stricat. Etichetele de pe lăzi nu corespund conţinutului: pe etichetă scrie „aspirină cu cofeină", iar în ladă se află piramidon etc.

3. Pregătirea medicamentelor se face nesatisfăcător. Vesela nu se spală.Şeful farmaciei tov. Hesman a preparat cloroform cu ulei de camfor în sticlă în care s-a aflat cerneală, ca urmare conţinutul a căpătat culoarea albastră; prafurile (probabil, se are în vedere medicamentele-praf) se risipesc.

4. Evidenţa preparatelor toxice se duce greşit, cu devieri de la registru. De exemplu: pantopon este de facto mai mult cu 2, 88, iar morfina- cu 1, 05 (în document nu este indicată unitatea de măsură)

5. În farmacie se practică schimbarea ingredientelor, adică devierea de la recetă, cu toate că în farmacie sunt prezente medicamentele scrise în recetă.De exemplu: se înlocuieşte zahărul cu glucoză (receta tov. Ţiriulinic).

6. Au fost semnalate cazuri, când instituţia medicală a refuzat eliberarea medicamentelor, deşi în farmacie erau medicamentele solicitate: oxigenat de hidrogen (perechisi vodoroda) şi (ghidrarium ţianatum).

Cu toate că au fost avertizaţi de laboratorul analitic de control, care a stabilit calitatea inferioară a produselor finite, iar tov.Hesman a primit mustrare cu preîntâmpinare pentru munca nesatisfăcătoare în farmacie, tov.Hesman nu a tras concluziile cuvenite şi nu numai că n-a îmbunătăţit lucrul, dar a înrăutăţit situaţia şi mai mult.

[17] Arhiva OSPRM,F.51, inv.1,d.12 ,f.104
[18] Ibidem , f. 73

O R D O N:

1. Motivat prin faptul, că tov.Hesman a adus farmacia nr.10 într-o stare total deplorabilă, tov.Hesman sa fie eliberat din funcţie şi să i se interzică de a lucra în sistemul Direcţiei farmaceutice a RSSM nu numai ca şef de farmacie, dar şi la o funcţie mai inferioară.

2. Şef interimar al farmaciei nr.10 să fie numit tov. Ghenipeli începând cu 15 ianuarie 1947.

3. Colaboratorului farmaciei nr.10 tov.Ţiriulinic pentru calitatea inferioară de pregătire a recetelor şi situaţia antisanitară la locul de muncă se dă mustrare cu preîntâmpinare. În termen de 10 zile să fie executate propunerile din respectivul act.

Tov. Ghenipeli să primească prin act de la tov. Hesman toată marfa şi materialele preţioase din farmacie.Actul de primire-eliberare să fie întocmit în 2 exemplare: unul să fie anexat la documentele farmaciei, iar altul să fie prezentat până la 20 ianuarie 1947. Primirea şi eliberarea bunurilor farmaciei să se facă în prezenţa reprezentantului Direcţiei Generale ale farmaciilor din RSSM, tov. Rozenfelid, şi a tov. Ghenipeli şi Hesman. Tov. Hesman după transmiterea farmaciei să se prezinte cu documentele la DGF a RSSM. Tov. Rozenfelid să-l ajute pe tov.Ghenipeli să facă orfine generală în farmacia nr.10, conform propunerilor propuse.

Prezentul Ordin să fie trimis tuturor farmaciilor.

Şeful Direcţiei Generale a Farmaciilor
din RSS Moldovenească (semnat) Leibman
(ştampila)

S-ar putea crede, ce poate fi mai rău şi mai trist când în ţară bântuie foametea, canibalismul ? Când un om simplu, căruia i s-au luat toate rezervele de hrană de catre funcţionarii bolşevici nu mai are nici o speranţă că va supraveţui. Când autorităţile sovietice după ce au „măturat" toate podurile oamenilor de grăunţe, încep să aducă câte ceva înapoi din produsele furate, pentru a le prezenta propagandistic„ ajutor trimis de Stalin oamenilor muncii din Moldova", unii din aceştea, chiar încep să creadă că Stalin s-ar gândi la ţăranul din Moldova...

În anul care a urmat, 1948 situaţia în instituţiile medicale din RSS Moldovenească s-a înrăutăţit mai mult. Deoarece limba în care argumentez subiectul este limba documentelor, vă propun un document, tradus de mine din rusă, care nu este altceva decât o informaţie prezentetă Biroului CC al PC(b) de către secretarul CR Leova al PC(b)M[18] expediată în ziua de 20 ianuarie 1948, cu numărul de înregistrare 6 :

„ Biroului CC al PC(b) pentru Moldova tov.Ivanov
or. Chişinău

După alungarea ocupanţilor (în original e: аккупантов) germano-români (ca să vezi!-Al.M.) peste hotarele RSSM, Comitetul Raional alături de restabilirea organelor

puterii de stat sovietice o mare atenţie a atras şi la restabilirea reţelei de instituţii medicale, inclusiv a restabilirii spitalului raional din Leova. Focarul de epidemie a tifului(сыпной тиф) în prima perioadă după eliberarea raionului de nemţi, lipsa personalului medical (un singur medic cu studii medii speciale) a creat o situaţie alarmantă. Raicomul nu odată a solicitat de la CC soluţionarea problemei cadrelor medicale şi auxiliare. La sfârşitul anului 1944 şi începutul anului 1945 în raion au fost trimişi medicii:Vilk, Faerştein, Aron, Kogan, Vasserman şi Gold. Toţi aceştea erau din familii bogate, unii din ei au făcut studii în Franţa, Italia, România la specialitatea terapeuţi.

Cu această componenţă de medici, comitetul raional n-a putut să se descurce cu problemele ocrotirii sănătăţii. Motivele care au împiedicat ar fi următoare:

1. Lipsa medicilor de alte specialităţi ;
2. Refuzul medicilor nominalizaţi de a se deplasa la lucru în localităţile rurale; toţi au lucrat şi lucrează în oraşul Leova;
3. Tendinţele acestora spre îmbogăţire, folosind metoda de primire a bolnavilor la domiciliu contra plată şi a vânzării acestora „celor mai bune medicamente din străinătate" din propriile rezerve;
4. Practica particulară al fostului medic şef al spitalului şi al altor medici.Faerştein avea patent oficial cu dreptul de a profesa practica medicală particulară.
5. Împotrivirea activă a acestor medici de a primi la lucru în spital şi policlinică a altor medici de altă naţionalitate. Acest moment este destul de convingător în cazul medicului chirurg Pastergelo (numelui respectiv are corectări esenţiale-Al.M.) Elisaveta Ivanovna şi a medicului chirurg Gorbenco Metislav Mihailovici. Controlul riguros al al activităţii spitalului a adus la următoarele concluzii:

a) prin intermediul organelor MAI şi procuraturii să se ducă o luptă cu practica particulară de acordarea serviciilor medicale la domiciliu, cu vânzarea „celor mai bune medicamente străine"

b)este necesar de trimis în raion medice de diferite specialităţi şi care să fie educaţi în spiritul realităţii societice. Dar în perioada de 3 ani, de a schimba-îmbunătăţi mult în sfera ocrotirii sănătăţii nu s-a reuşit. Un şir întreg de probleme, care puteau fi soluţionate, n-au primit susţinerea Ministerului Ocrotirii Sănătăţii(de ce?- asta ar putea fi o întrebare a unui joc interactiv pentru stimatul nostru cititor-Al.M.).

În primul rând, în anul 1945 în raion a fost repartizată madicul Pastergelo, rusoaică, care a făcut studiile la Institutul din Moscova (probabil se are în vedere Înstitutul de Medicină din Moscova-Al.M.). Din primele zile ea a insistat de a amenaja secţia de chirurgie şi sala de operaţii, pentru a nu permite acesteia să lucreze în spital, fostul medic şef Kogan, a pus la dubii specialitatea medicului nou-venit, apoi a organizat tot felul de comisii, aranjând diferite intrigi, a izbutit s-o concedieze. Anterior, această concediere a fost recunoscută fără temei şi în cele din urmă Elisaveta Ivanovna a fost restabilită în servici. Pentru lipsa forţată de la servici pentru o perioadă de 8 luni, spitalul a achitat suma de 12 mii ruble.

În al doilea rând, cel care a fost numit în funcţie de medic- chirurg Gorbenco M.M., de naţionalitate ucrainean, s-a apucat de lucru, a înfiinţat secţia de chirurgie, a desfăşurat o activitate binevenită a secţiei. Secţia de chirurgie a început să fie apreciată de populaţie şi medicul Gorbenco a devenit o autoritate pentru pacienţi. Certificatul privind activitatea secţiei se anexează. Cu toate acestea, din iniţiativa fostului medic şef Kogan, în jurul respectivului medic a fost organizat un lanţ întreg de intrigi, urmărind ca scop ştirbirea autorităţii chirurgului Gorbenco. În decembrie 1945 a ars clădirea secţiei de chirurgie a spitalului, fapt care a creat condiţii dificile pentru activitate normală a secţiei, dar şi în aceste condiţii secţia a lucrat bine. În al treilea rând, concluziile noastre s-au redus la faptul, că dacă dorim să îmbunătăţim activitatea spitalului, este necesar de a schmba conducerea. Medicul şef să fie concediat. În această funcţie să fie numit un alt specialist. Prin aceasta se va îmbunătăţi atmosfera din colectiv, se va întări componenţa medicilor şi va fi lichidat familizmul.

Pentru lucrul prost în spital medicul Kogan a fost eliberat din funcţiile de şef al spitalului şi de medic şef.Însă el nu a a dorit să plece nici în alt raion nici la alt spiral din raion.Kogan şi-a pus scopul de aşi întoarce funcţia din care a fost demis.

În perioada zilelor de 15-17 ianuarie pentru a controla plângerea medicului Kogan în raion a fost delegată în calitate de reprezentant al Ministerului Ocrotirii Sănătăţii Kamina Rahili Davâdovna, care şi-a îndreptat efortul numai într-o singură direcţie-de al reabilita pe medicul Kogan şi pentru al restabili în funcţia anterioară.Despre acest lucru vorbeşte demersul medicilor, adresat pe numele meu, care se anexează.

Comitetul Raional al partidului, consideră eliberarea lui Kogan din funcţiile de medic şef şi de şef al spitalului raional o hotărâre corectă, iar Ministerul unional (adică Ministerul Ocrotirii Sănătăţii al URSS-Al.M) nu are temei pentru restabilireaacestuia la lucru.

În calitate de medic el se caracterizează negativ, lucrând în funcţie de medic el nu completa istoria pacienţilor, în afară de careva date generale demografice (potrivit originalului-A.Moraru) /numele bolnavului, fapt care arată o indiferenţă faţă de popor. În loc de a lucra în spital el se ocupa de activitate particulară.

În calitate de administrator s-a arătat impotent de a forma un colectiv apt de muncă. Nu a asigurat construcţia a 2 clădiri ale spitalului.Suma de 100 000 ruble, cheltuită chipurile pentru construcţie, pare a fi dubioasă şi are nevoie de un control riguros din partea Ministerului Controlului de Stat.

Din punct de vedere politic, se caracterizează ca o persoană, care nu inspiră încredere. În 1945 a fost înlăturat de la lucrul comisiei de încorporare în armată, din motiv că pe oamenii sănătoşi îi scria bolnavi, împiedicînd prin aceasta completarea rândurilor în armata activă.(vezi: certificatul fostului şef al Comisariarului Militar Raional)

În perioada când se sărbătorea aniversarea a 30-a a Marii Revoluţii socialiste din Octombrie, pentru a-şi arăta influenţa şi autoritatea sa în rândurile personalului medical şi auxiliar a întreprins măsuri pentru ca colectivul spitalului să nu participe la demonstraţie. A devenit influent, numai din cauză, că personalul medical mijlociu este compus până ce din oameni cu puţină carte, care au fost instruiţi pe loc (certificatul membrului Biroului

CR al PC(b)M, şeful secţiei raional al MSS (Ministerului Securităţii de Stat-Al.M.) tov. Iaroşenco şi lista personalului medical al spitalului se anexează). Comitetul Raional al partidului a considerat şi în prezent consideră că medicul Kogan trebuie de folosit la un lucru în altă parte. Influenţa lui Kogan asupra medicilor, mai este asigurată şi prin faptul că, în oraş lucrează medicul Golid, ginerele lui Kogan. Sora lui Kogan lucrează la spital la funcţia de şefă al laboratorului.

Această influenţă se mai confirmă şi prin faptul, că în luna decembrie, din cauză că în raion a izbucnit un focar de tif (сыпной тиф) a formată o comisie extraordinară de luptă cu epidemia, la care a hotărât întărirea medicilor după fiecare sector.Cu regret, această hotărâre n-a fost îndeplinită de medici.Am fost nevoiţi să recurgem la măsuri de presiune suplimentară. Reeşind din cele expuse mai sus, Comitetul Raional de partid consideră necesar:

a) de a da dispoziţie Ministerului unional de a nu-l restabili li Kogan la servici;

b) de al rechema din raion pe ginerele lui Kogan-medicul Golid;

c) de a-i rechema din raion pe medicii Aron şi Faerştein;

d) de a trimite în raion în locul acestora medici educaţi de şcoala sovietică şi de realitatea sovietică.

Pentru organizarea lucrului de ocrotire a sănătăţii în raionul de frontieră aceste condiţii sunt minimale.

Secretarul CR Leova al PC(b)M / semnat / Kiverin"

Aceeaşi situaţie era in majoritatea raioanelor din RSSM, unde nu te întorceai cu ochiul liber se vedea activitatea astfel de caracatiţe în structurile medicale.Totul era sub controlul lor, de la cele mai mici farmacii pînă la funcţiile importante din respectiva ramură. Sistema acestora fiind bine organizată făcea ravagii prin policlinici şi spitale. Îmbogăţirea de pe seama bolnavilor devenise o prioritate pentru asemenea structuri criminale. Daca nu vom fi naivi, vom putea înţelege ca asemenea căpuşe activau cu succes peste tot acolo unde se putea primi bani mari nemunciţi sau funcţii nemeritate.

Vă mai propun un document şocant în opinia mea, care face puţină lumină în situaţia din RSSM în perioada primului trimestru al anului 1953. El a fost depistat din fondul arhivistic al Procuraturii RSSM şi este depozitat la Arhiva Naţională a Republicii Moldova.Se publică în premieră absolută şi poate fi calificat ca un răsunet al „Dosarului medicilor" de la Moscova.

Pregătind acest documentar pentru tipar, am hotărît respectivul document să-l prezint stimatului nostru cititor în limba originalului [19]:

---

[19] Mihai Gribincea,Basarabia în primii ani de ocupație sovietică,1944-1950,Cluj-Napoca,Dacia,1995,p.20

« № 9-304/622 2 апреля 1953 г.
Совершенно секретно

Главному Прокурору СССР
Государственному Советнику Юстиции I класса
Товарищу Сафонову Г.Н.

С П Е Ц И А Л Ь Н О Е Д О Н Е С Е Н И Е

Об аресте некоторых врачей, занимавшихся вредительством и антисоветской агитацией.

В январе–марте месяцах 1953 года органами МГБ МССР с санкцией прокурора МССР и прокурора Тираспольского округа было арестовано несколько врачей, которые занимались вредительством и проведением среди населения антисоветской агитации. Расследованием установлено, что врачи г.г. Бендеры и Тирасполя Финкельштейн Шулим Абрамович, Тульчинский Маркус Ицкович, Касап Ихель Иделевич и Боровский Павел Петрович происходят из семей крупных торговцев, медицинское образование получили за границей.

Финкельштейн, Тульчинский и Касап, обучаясь в Падуйском и Моденском университетах в Италии, добровольно вступили в фашистскую организацию «ГУФ»(группа университетских фашистов), целью которой являлась борьба с коммунистическим и рабочим движением, укрепление фашистской диктатуры в Италии.

Все перечисленные лица имели фашистские членские билеты, регулярно платили членские взносы и пользовались различными привилегиями со стороны фашистских властей(бесплатный проезд по железной дороге, бесплатное посещение театров, пониженные цены на питание и.т.д.). Оставаясь на буржуазно-националистических позициях, перечисленные выше обвиняемые на протяжение ряда лет в Молдавии систематически среди окружающих их лиц проводилиантисоветскую агитацию националистического характера.

Установлено, что Финкельштейн, Тульчинский, Касап и Боровский ненавидели Советскую власть и русский народ. В беседах с приближенными ими лицами оскорбительно отзывались о русской культуре и науке клеветали на русских ученых, восхваляя при этом культуру и науку западно-европейских капиталистических стран и особенно США.

Все арестованные имели радиоприемники, посредством которых слушали антисоветские радиопередачи «Голос Америки» и «Би-би-си» а затем распространяли среди населения разные антисоветские измышления. Обвиняемые Финкельштейн, Тульчинский, Касап и Боровский клеветали на национальную политику Советского государства. Открыто заявили, что якобы Советское правительство всячески

притесняет евреев, не дает им никаких прав и что пролетарская диктатура аналогична фашистской. Проводя антисоветскую националистическую агитацию, обвиняемые вместе с тем восхваляли врагов народа Троцкого, Бухарина, Зиновьева и других. Произведенной специальной медицинской комиссией проверкой врачебной деятельности обвиняемых Финкельштейн и Боровского установлен ряд фактов преступной вредительской деятельности с их стороны.

В своем акте от 4 марта 1953 года медицинская комиссия под председательством профессора Рыжова отметила, что медицинская документация в роддоме и городской больнице находитсяв хаотичном состоянии, многие записи и история болезней отсутствуют, отдельные страницы вырваны и заменены другими, имеется множество дописываний, которые произведены после смерти больных. Проверкой историй болезней установлен ряд случаев, где смерть больных была связана с преступным отношением к своим обязанностям со стороны врачей Боровского и Финкельштейн.

В своем заключении медицинская комиссия по поводу умершего Цуркан записала:» Причина болезни выяснена не была. Вместо лечения Цуркан получил большое количество морфия. Смерть Цуркан последовала от отравления морфием.»В протоколе вскрытия трупа и в истории болезни причина смерти не указана, протокол вскрытия врачем не подписан. В заключении комиссии в отношении больной Екатеринской записано, что ей было операция- резекция ребра и вставлены резиновые дренажи. 3 апреля 1949 года больная, в тяжелом состоянии, была выписана врачем Боровским из больницы, а 24 мая 1949 года она вновь поступила в больницу в тяжелом состоянии, где вторично оперирована и во время операции умерла. В заключении медицинской комиссии в отношении больной Екатеринской указано, что смерть последовала в результате неправильных действий врача Боровского и неправильного ее лечения. Допрашиваемая 28 февраля 1953 года в качестве свидетеля медицинская сестра больницы

Куликова Дарья Петровна по этому вопросу показала следующее:

«…Боровский буквально зарезал больную на столе, что он с ней делал было ужасно, он перевернул все легкие, изрезал ей всю грудь, но трубок так и не изъял, так как Екатеринская умерла на операционном столе…»

12 июля 1950 года в Бендерскую больницу по поводу кишечного кровотечения поступил больной Золотой Сергей И.., что было подтверждено консультацией врача Боровского, а 14 июля Боровский произвел больному Золотому операцию, по поводу которой врач Боровский в истории болезни записал «патолого-анатомических изменений со стороны желудка не отмечается Комиссия отмечает, что, не найдя источника кровотечения, Боровский совершенно безосновательно произвел резекцию (удаление) 2/3 желудка, а на второй день больной умер.

По этому факту медицинская комиссия записала:

«Больной Золотой С.И. не нуждался в произведенной ему операции- удаление 2\3 желудка.

Резекция желудка способствовала наступлению смерти.»

В целях скрытия этого факта, запись патанатома в истории болезни о причине смерти Золотого отсутствует, не найден также и протокол патолого-анатомического вскрытия. В акте медицинской комиссии по гинекологическому отделению роддома, где главврачем работал арестованный Финкельштейн, так-же установлены факты преступного с его стороны отношения к лечению и оперированию больных.

5 апреля 1952 года в больницу поступила больная Раца Пелагея Яковлевна по поводу полного выпадения матки, а 6 мая 1952 года она была врачом Финкельштейн оперирована (подшивание матки к брюшной стенке), 13 мая 1952 года больная умерла. При вскрытии оказалось, что больная страдала туберкулезом позвоночника, кроме того у нее был горб, но до операции этого установлено не было. В связи с этим в заключении комиссии по этому вопросу записано следующее:

«Оперирование больной без элементарного обследования, при котором просмотрен был явный туберкулез костей и желез, является совершенно недопустимым в медицинской практике. Смерть последовала от перитонита, развитию которого способствовало наличие туберкулеза.» В медицинском заключении комиссии приведены и другие факты преступного отношения

к больным со стороны врача Финкельштейн, в результате чего наступила смерть или инвалидность. Кроме указанных лиц, в городе Кишиневе также арестована группа врачей и сионистов, которые на протяжение ряда лет систематически занимались антисоветской деятельностью распространяли всевозможные клеветнические измышления по адресу руководителей партии

и Советского правительства. Расследованием установлено, что группа врачей: Зайдман Яков Иосифович, Гольдберг Яков Маркович, Писаревский Илья Самойлович, Табак Яков Шулимович, Френкель Хаим Гершкович, начиная с 1946 года еженедельно – по субботам, собирались у себя на квартирах где слушали антисоветские радиопередачи «Голос Америки» и «Би-би-си» и тут же возводили всевозможную похабную антисоветскую клевету на советскую власть и ее действительность. Питая злобную ненависть к Советской власти, эта группа в течение 6 лет проводила активную антисоветскую деятельность, восхваляя при этом условия жизни и культуру капиталистических стран. Арестованные Каплун Яков Зусевич и Урфирер Нухим Мошкович, являясь в прошлом членами националистической партии сионистов и оставаясь убежденными националистами, на протяжении ряда лет проводили среди населения националистическую антисоветскую агитацию. Допрошенные в качестве обвиняемых, вышеперечисленные лица виновными себя признали полностью.

В отношение 6 человек арестованных расследование уже окончено, а в отношение группы врачей – 4 человека следствие будет окончено в ближайшие дни. Следует отметить, что об участие в фашистской организации группы врачей-Финкельштейн, Тульчинского, Касап, Боровского и других МГБ МССР было известно еще более 3 лет назад, но арестованы они только в 1953 года. До сих пор еще продолжают работать врачами некоторые бывшие члены фашистской организации «ГУФ» - Оснас Шулим Иосифович (сын крупного торговца), Рейномен Борис Нусимович и другие. Активной разработки их, видимо, не ведется.

2/IV-53 г.

ПРОКУРОР МОЛДАВСКОЙ ССР ОСИПОВ
Государственный Советник Юстиции
Ш класса

Nu prea imi place să comentez documentele, care le pregătesc pentru publicare. În primul rând de aceea că documentul de la sine aduce o încărcătură informaţională a timpului, iar în al –doilea rînd ofer posibilitatea stimatului cititor de a-şi forma singur opinia şi a trage concluziile necesare. Sigur ca sunt cazuri, cînd e necesar un comentariu al unui specialist în materie-atunci cînd în document lipseşte limita cronologică; sau nu e clar cine a semnat documentul; sau cui îi este adresat în cazul cînd acest document nu este altceva decît o corespondenţă, se indică doar numele mic si numele tatălui (mă refer la documentele ruseşti si sovietice) etc. Probabil, că dacă medicii nominalizaţi din ultimul document nu se implicau în politică, puteau „trata"încă mulţi pacienţi din RSS Moldovenească.

În anul 1988 la Moscova, la editura „Книга" a apărut cartea "На рубеже двух эпох. Дело врачей 1953 года" scrisă de Ia..L. Rapoport, un conaţional al eroilor din acest documentar, medic şi el arestat în 1953 pe motive similare. Autorul încearcă să arunce toată vina din cazurile depistate în medicină pe Stalin şi regimul lui. Am pegatit şi publicat o mulţime de articole documentare despre regimul totalitar stalinist, în cazul dat însă, vina regimului este mai minoră decît crimele în serie făcute de oamenii în halate albe.

Nu regimul le-a ordonat să ţină în condiţii antisanitare sute de spitale, farmacii şi policlinici. Nu regimul le-a ordonat să ascundă medicamentele deficitare sau să le vîndă cu preţur speculative. Nu regimul le-a ordonat prin mită să ajungă la funcţii înalte, ca apoi să angajeze numai conaţionali, nu regimul le-a ordonat să încalce grosolan jurămîntul lui Hipocrate. Nu regimul le-a ordonat să fure utilajul şi instrumentele medicale din spitale pentru a practica particular. Nu regimul le-a ordonat să elibereze certificate false contra bani, celor ce se eschivau de serviciul militar Nu regimul le-a ordonat să se îmbogăţească pe sama nenorocirilor omeneşti.

Cam astfel stau lucrurile în perioada propusă. Şi vreau să afirm, că prin mari efortuli au trecut mulţi medici moldoveni, pînă au reuşit să depăşească criza artificială creată de tot felul de căpuşe mafiotice. Dar iată aici de acum este vina regimului.

Din notiţele unui istoric-arhivist

ARHIVELE STATULUI VĂZUTE DIN INTERIOR-1

Alexandru Moraru, istoric, publicist Din anul 2000 a lucrat în sistemul arhivistic al Republicii Moldova. În perioada 2000-2003 la Arhiva Naţională a RM în funcţiile colaborator ştiinţific superior, apoi specialist principal în secţia Valorificare şi publicare a documentelor de arhivă. Din 2002-2003 - şef secţie Completare, arhive departamentale şi lucrări de secretariat. Din februarie 2003 este transferat şi numit în funcţie de şef secţie Valorificare a documentelor de arhivă la AOSPRM, postură pe care o deţine pînă la 28 februarie 2008 cand in urma unor provocatii organizate impotriva dînsului, îşi dă dimisia din funcţie, arătînd motivele in cererea depusă. În baza materialelor de arhivă a publicat multe articole demonstrând cu documente crimele şi grozăviile sistemului totalitar sovietic, săvârşite in Basarabia Coautor al cărţii "Racovăţ de sub Cetatea Sorocii" şi a culegerii de documente" Mareşalul Ion Antonescu și Basarabia 1941-1944" ultima editată la Iaşi în 2008 la Casa Editorială "Demiurg".

Arhiva organizaţiilor social-politice a RM (AOSPRM)

Întroducere

Fosta arhivă a cc al pcm, parte componentă a fostului Institut de istorie a partidului pe lângă cc al pcm, a fost şi este amplasată într-o clădire special construită pentru păstrarea documentelor de partid după un proiect original, în care erau prevăzute toate condiţiile necesare. Se ştie, că dosarele de arhivă necesită anumite condiţii speciale de temperatură, umeditate, lipsa luminii solare, condiţii antiincendiare etc.

Odată cu amplificarea mişcării de eliberare naţională din Moldova şi interzicerea activităţii partidului comunist, printr-un document semnat de primul Preşedinte al Parlamentului RM- dl Alexandru Moşanu se schimbă situaţia în favoarea democratizării şi transparenţei instituţiilor şi societăţii.

În urma acestor biruinţe democratice, frumoasa clădire cu 3 etaje şi un subsol bine amenajat, situată în centrul municipiului Chişinău, pe strada 31 august, 82, este transmisă Academiei de Ştiinţe a RM, iar fosta arhivă a cc al pcm trece în posesia statului şi rămîne in acelaşi spaţiu depozitar, dar pierde multe spaţii de birouri şi un metraj considerabil din sala de studiu (care avea anterior condiţii excelente de studiere a documentelor şi fişelor fotografice) primind o nouă titulatură- Arhiva organizaţiilor social-politice a RM.(în continuare- AOSPRM)

Din cauza miopiei gospodăreşti a conducerii Academiei de Ştiinţe a RM de atunci, care n-au perfectat actele necesare spre a intra în posesia imobilului şi care considerând că spaţiul clădirii e prea mare pentru ştiinţă, au dat în arendă cîteva birouri Ministerului Justiţiei RM, aceştia din urmă, adică arendaşii, au studiat problema şi simţind că academicii opun o rezistenţă simbolică au perfectat actele necesare, devenind proprietarii imobilului

respectiv. În felul acesta, în scurt timp, Academia de Ştiinţe a RM (institutul de istorie) şi AOSPRM au devenit chiriaşii Ministerului Justiţiei a RM, funcţionarii căruia se comportau de parcă ei au construit şi au pus piatră cu piatră pentru ridicarea edificiului. Institutului de istorie al AŞ i s-a rezervat doar o jumătate din etajul 3, iar AOSPRM s-a pomenit într-o situaţie şi mai tristă, fiind strâmtorată la maxim. Noii stăpâni nu au îndrăznit să atingă depozitele, dar au lăsat întreaga AOSPRM cu numai 6 birouri, 25 % din fosta sală de studiu, fără viceu, fără apă şi fără intrare separată, în schimb cu două spaţii la subsol, care ulterior au fost ”confiscate” tot de cei mai importanţi apărători ai legislaţiei. Încercările Serviciului de Stat de Arhivă al RM de a apăra interesele arhivei s-au dovedit a fi lipsite de autoritate şi sterile în esenţă. Cu regret, pe tot parcursul perioadei de după 1992 pînă în prezent, respectiva instituţie n-a izbutit să soluţioneze nici o problemă legată de spaţiile şi imobilele necesare Arhivei Naţionale a RM şi AOSPRM. Mai mult decît atît terenul de pământ anexat la Arhiva Naţională a RM(pe care se putea construi o anexă solidă pentru depozitarea dosarelor de arhivă, astfel fiind soluţionată problema arzătoare a spaţiului depozitar) a fost „cedat" prin intermediul primăriei unui particular, care în scurt timp a construit un complex comercial cu cîteva nivele. Şi stă bine, mersi !

Cineva ar putea reproşa: ce are Serviciul de Stat de Arhivă cu situaţia dată? Fiecare instituţie are director care trebuie să rezolve respectivele probleme !

Nu-i chiar aşa ! Atunci cînd a fost formată structura sistemului arhivistic, au fost aplicate nişte temeiuri draconice, centralizând la maxim baza financiară. Adică, sunt de facto 3 instituţii -Serviciul de Stat de Arhivă, Arhiva Naţională şi Arhiva OSPRM, care au o singură contabilitate subordonată Serviciului de Stat de Arhivă. Astfel, un director de arhivă are ştampilă, poate elibera certificate etc., dar cînd e vorba de bani, acesta e nevoit să roage şi să argumenteze necesitatea acestora, indiferent de sumă- 20 de lei sau cîteva mii.

După 1989 încoace arhivele statului au devenit mult mai solicitate atât de populaţia Republicii Moldova cât şi de cetăţenii străini.Scoaterea cortinei de fier, democratizarea societăţii, procesul de perfecţionare a legislaţiei, stabilirea diferitor despăgubiri martirilor sau rudelor apropiate ale acestora, posibilitatea de a se deplasa peste hotarele RM şi altele au sporit substanţial fluxul de solicitări la arhivele ţării noastre.

Majoritatea oamenilor mai nimic nu cunosc despre activitatea unei arhivei, apreciind-o ca pe un depozit de maculatură veche sau o casă de deservire care eliberează certificate, copii sau extrase din diferite documente. La puţini le trece prin minte că arhiva este o instituţie de stat ştiinţifică, educaţională, un centru de cercetare a diferitor domenii publice.

Arhivele, spunea Marele Nicolae Iorga, nu constitue nişte simple depozite de acte vechi, ci institute de cercetare ştiinţifică, tezaure prin care se legitimează poporul nostru în faţa întregii lumi.

În capitala Republicii Moldova, municipiul Chişinău, activează mai multe arhive, care se deosebesc în dependenţă de caracterul şi specificul documentelor, limitele cronologice şi alte caracteristici. În lista celor mai importante se înscriu şi Arhiva Naţională a RM şi Arhiva Organizaţiilor Social-Politice a RM.

Arhivele noastre joacă un rol important în viaţa social-politică şi culturală a Republicii Moldova dar, la moment nu prea pot fi considerate nişte centre ştiinţifice şi informaţionale în adevăratul sens al cuvântului.

S-au făcut şi se fac în această direcţie unele progrese, un număr comparativ mai mare de cercetători studiază în prezent documentele arhivelor prin intermediul sălilor de studiu ale instituţiilor şi în baza lor apar articole, monografii şi alte publicaţii ; a fost elaborat un sistem legislativ al arhivisticii (cei drept cu o mulţime de lacune), a început să apară anuarul arhiviştilor din Republica Moldova „Pergament" ; au avut loc unele activităţi ştiinţifice şi culturale legate de arhive şi arhivistică; s-a îmbunătăţit relativ baza materială a arhivelor.

Dacă facem o comparaţie cu perioada pînă la 1989, la capitolul „ publicaţii de documente" suntem net inferiori. Atunci apăreau periodic culegeri de documente, în deosebi tematice. E necesar să fie depăşită asemenea situaţie. Să se re vitalizeze tradiţia, „producţia arhivelor"să devină culegerile de documente. Să stopăm vinderea materiei prime – documentele ; să se propună producţia finisată –CULEGERILE DE DOCUMENTE.

Acest proces ar putea contribui în perspectivă la o îmbunătăţire a bazei financiare a arhivelor.Relaţiile marfă– bani constituie-prezentul şi, dacă vreţi, viitorul. Prin editarea de culegeri se va putea ridica la un nivel mai superior importanţa documentelor noastre şi autoritatea instituţiilor arhivistice.

Scurt istoric al arhivei

După eşecul Conferinţei de la Viena, în ziua de 29 iulie 1924 Biroul politic al Partidului Comunist (bolşevic) al URSS a adoptat hotărârea cu privire la crearea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldoveneşti în cadrul Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene. Acest eveniment s-a produs la 12 octombrie 1924, când pe malul stâng al Nistrului în scopuri propagandistice bolşevicea fost organizată o nouă ţară- RASSM cu capitala în oraşul Balta, subordonată atât pe linie de partid, cât şi pe linie de stat RSS Ucrainene.

La 27 ianuarie 1925 a fost creată o instituţie numită ISTPART (o abreviere în limba rusă, istoria partidului–Al. M), un centru special în RASSM, care se ocupa cu colectarea şi păstrarea documentelor, studierea istoriei partidului comunist (bolşevic) şi a comsomolului.În anul 1933 instituţia nominalizată a fost reorganizată în Arhiva Regională de Partid.În anii războiului antihitlerist toate documentele de arhivă au fost încărcate într-un vagon şi evacuate în oraşul Uralisk din Rusia. Acest vagon a staţionat pe calea ferată toţi anii de război.În 1945 arhiva s-a întors la Chişinău şi şi-a reluat activitatea.

În prezent instituţia se numeşte Arhiva Organizaţiilor Social-Politice a RM şi este cel mai important depozit documentar al fondului arhivistic obştesc din RM, care păstrează mai bine de 550 mii dosare unite în peste 500 de fonduri arhivistce.

În formula şi cu titlul actual arhiva există din 1992 fiind constituită în baza arhivei de partid, după includerea documentelor fostului partid comunist în componenţa Fondului arhivistic al ţării.

În Arhiva OSPRM se află documente cu o limită cronologică de peste 100 de ani. Documentele depozitate prezintă un interes deosebit, deoarece, în perioada totalitarismului, republica era condusă de facto de PCUS iar Executivul- Sovietul Suprem şi Consiliul de Miniştri a RSSM în majoritatea cazurilor avea un rol auxiliar. Documentele elaborate de Partidul Comunist au cuprins atât viaţa social-politică, economică cât şi cea culturală din perioada 1900 până în prezent Din aceste motive anume documentele partidului comunist alcătuiesc tezaurul documentar al RM. Documentele respective oglindesc toate aspectele societăţii moldoveneşti: agricultura, industria, învăţământul, medicina, cultura, ştiinţa, comerţul, relaţiile interne şi externe etc.

Menţionez faptul, că completarea arhivei este una din cele mai importante laturi ale activităţii arhivistice, fiindcă dacă nu ar fi aduse, ordonate şi depozitate documentele nu prea am avea ce păstra şi valorifica.În această direcţie s-au făcut unele eforturi de completare a fondurilor şi la AOSPRM. Unele eforturi sunt reuşite, altele mai puţin. Nu este cazul să aduc la cunoştinţă un şir de cifre, acţiuni, măsuri sau succese, cu atât mai mult să ultima poziţie nominalizată este destul de modestă.

Cu directorul dr.Andrei Cechirlan AOSPRM a întreprins unele măsuri pentru a îmbunătăţi procesul de completare, păstrare şi evidenţă a documentelor. A fost întocmit un plan concret de activitate la acest subiect.

Însă problema majoră extrem de importantă este LIPSA UNEI PÂRGHII LEGISLATIVE, CARE LIMITEAZĂ LUCRUL ARHIVIŞTILOR DE LA ARHIVA ORGANIZAŢIILOR SOCIAL-POLITICE A RM LA NIVEL DE SOLICITARE, RUGĂMINTE ŞI DISCUŢIE.

ATÂT TIMP, PÂNĂ CÎND ÎN LEGISLAŢIE NU SE VA INCLUDE UN PUNCT, ABZAŢ, CUM DORIŢI CU UN CONŢINUT DE A OBLIGA INSTITUŢIILE- SURSĂ SĂ ORDONEZE PROPRIILE DOCUMENTE ŞI SĂ TRANSMITĂ OBLIGATORIU DOCUMENTELE ÎN CAZ DE LICHIDARE SAU DIN LIPSA POSIBILITĂŢII DE A PĂSTRA DOCUMENTELE LA AOSPRM, PIATRA NU SE VA MIŞCA DIN LOC.

Sigur, că acest gol legislativ este o omitere serioasă în activitatea Serviciului de Stat de Arhivă a RM, care a propus Parlamentului un proiect departe de a fi considerat perfect. Din acest motiv multe instituţii şi organizaţii obşteşti acordă o atenţie superficială ordonării şi transmiterii documentelor la păstrare în AOSPRM. Unele din ele fac declaraţii că o unitate sau alta va păstra documentele în arhivă proprie adică departamentală, considerând că dacă dosarele sunt adunate toate într-un birou, cameră sau alt spaţiu – aceasta de acum poate fi numită arhivă. Cu regret, din necunoaştere sau din alte motive astfal se procedează. Dar o îngrămădire de dosare, dacă ele nu-s ordonate, luate la evidenţă nu este o arhivă, ci doar un depozit de hârtii, maculatură.

În toate timpurile–de plouă, ninge, e pace sau război, arhivele întotdeauna îşi făceau misiunea sa de conservare a istoriei. Fiecare zi, care s-a scurs devine istorie

În timp de război- se depozitau documentele, în timpul foametei– se depozitau documentele ; în timpul calamităţilor naturale autorităţile şi arhiviştii salvau şi completau arhivele.

Cu toate acestea, în noua formulă Arhiva organizaţiilor social-politice a RM există din 1992 şi în aceşti 16 ani de la mişcările social-politice şi partidele politice au fost fost depozitate un număr extrem de modest de dosare. Acest gol informaţional nu-l vor ierta nici cercetătorii, savanţii, studenţii care lucrează în sala de studiu şi nici nici generaţiile care vor veni după noi Practic, toate evenimentele care au avut loc în Republica Moldova în perioada 1992- 2008 n-au nici o acoperire documentară în arhiva noastră, dacă nu punem în calcul „Plai Natal", Partidul comuniştilor şi PPCD.

Sigur că au fost si sunt partide şi mişcări neînsemnate, care apar numai în campaniile electorale, apoi dispar de pe arena politică pentru 4 ani. Dar sunt partide politice şi mişcări, care s-au impus destul de serios şi au avut un efectiv permanent de alegători. Printre acestea Partidul Democrat Agrar, Congresul Intelectualităţii predecesorul Partidului Forţelor Democratice, Partidul Liberal, Interfront "Edinstvo" şi altele. Nici de la aceste formaţiuni politice în Arhiva OSPRM n-a fost depozitat nici un document. Şi este destul de dificil să se descurce un arhivist, când un cercetător sau altul solicită documente ale partidelor politice din RM, având tema de studiu legată de activitatea politică în Republica Moldova în perioada 1992-2008. În zadar sunt căutate diferite motive şi explicaţii greu de crezut.

Cel mai regretabil, că lucrurile nici in prezent nu s-au schimbat. Mai mult decât atât, la unele poziţii situaţia s-a agravat.

Problema necesita rezolvare urgentă şi nu amânare sau trecută cu vederea, fiindcă cred că sunt mai importante documentele menţionate, (de care au fost şi sunt lipsiţi cercetătorii) pentru ţara noastră decât documentele unei„ Asociaţii a gospodinelor" sau altele tot atât de importante.Dacă un conducător sau câţiva, care de cîţiva ani se aflâ la pensie(iar statul acordă pensie, considerînd că respectivul nu mai este apt de muncă) închid ochii, şi nu văd nimic în afară de presa proaspătă de dimineaţă, nicidecum nu înseamnă că problema nu există. Şi adevărat vă spun, este greşită părerea că cu o arhivă sau mai multe pot să fie conduse de un pensionar.Acest lucru este o atitudine neserioasă a statului faţă de patrimoniul documentar naţional, faţă de viitorul ţării.

Arhiva OSPRM trebuie sa fie o instituţie ştiinţifică, o furnizoare de informaţie oricărui om care o solicită şi nu o Casă de deservire a foştilor lucrători ai CC si ale comitetelor raionale de partid cu tot felul de certificate pentru a rupe din bugetul statului cat mai mulţi bani, pentru crimele şi fărădelegile făcute de aceşti bolşevici pe timpul când erau în funcţii! Cum poate ţărişoara aceasta să iasă din mizerie când continuă să fie mâncată de aceeaşi guzgani, chiar aflându-se la pensie.

Cineva ştie cât primeşte un pensionar, fost lucrător la cc sau in comitetul raional de partid ?!

Şi dacă mai pui în calcul că fiecare al-doilea „continuă să lucrează" la funcţii de răspundere! Adică la suma pensiei mai adăugaţi încă o sumă cel puţin tot atât ! Despre acest lucru voi reveni ceva mai târziu.

Deschideţi domnilor parlamentari şi guvernanţi saitul din Internet, Arhivî Rossii, sau altele de genul ăsta din Ucraina, România, Ţările Baltice să vă convingeţi că aici in RM se bate pasul pe loc, că arhivele noastre(in afară de cele subordonate Ministerului de

Tehnologii informaţionale, care intr-adevăr muncesc în secolul XXI) mai degrabă pot fi numite nişte case de deservire(Dom bîta-ca să inţeleagă şi ei)şi nu Centre informaţionale şi ştiinţifice.

De la 1989 încoace au existat multe guverne de diferite culori politice, dar nici unul din ele nu s-a trudit să studieze problema şi să facă o ordine în arhivele statului, să se facă o selecţie profesională a cadrelor, să fie întocmit un plan de perspectivă al dezvoltării arhivistice real (nu cum se întocmesc în prezent, numai pentru a face iluzia unei activităţi intensive. E de ajuns că se compare planurile de activitate pentru ultimii 5 ani ca să se vadă că diferă numai anii).

Schimbări totuşi s-au făcut! În iunie 2004 a fost eliberat directorul- pensionar al Arhivei OSPRM, doctor în filosofie Andrei Cechirlan şi „temporar" numită custodele-şef pensionara Valentina Ivanicova al respectivei instituţii în funcţie de director interimar al AOSPRM. În această funcţie de interimar se află al cincilea an. Deci practic a fost înlocuit un pensionar cu altul, care măcar nici studiile de specialitate nu le are şi este departe de cunoaşterea istoriei.

Nu mai vorbesc că are un vocabular sărac şi celelalte cuvinte care nu le ştie le inlocuieşte cu expresia „...şi asta !"

Această remaniere de cadre a fost făcută de un alt pensionar directorul Serviciului de Stat de Arhivă a Republicii Moldova dr.Vasile Isac, postura căruia a rezistat toate guvernările anterioare.

Păstrarea documentelor

În ce priveşte păstrarea documentelor, nu cred că există vre-o arhivă în RM, care să aibă condiţii la fel de bune de păstrare ca Arhiva OSPRM. Fiind creată în baza şi în spaţiul fostei Arhive a CC al PCM partidul a creat condiţii excelente pentru păstrarea documentelor. Arhivei a încercat să păstreze în toţi aceşti ani cele moştenite. Cu părere de rău şi aici există probleme. Cînd începe sezonul de iarnă şi încălzirea clădirii în depozite se ridică o temperatură mult mai mare decât norma stabilită privind păstrarea documentelor**.** În sala de studiu, unde lucrează cercetătorii, secţia de valorificare a documentelor şi biroul directorului nu se încălzeşte deloc, **în schimb în depozite unde categoric este interzisă asemenea temperatură, care dăunează grav documentelor este o căldură insuportabilă**.Se lucrează la soluţionarea problemei nominalizate şi probabil că încă mult se va mai „lucra" sub conducerea înţeleaptă a pensionarilor din Serviciul de Stat de Arhivă şi conducerea AOSPRM.

Suportul informaţional al inventarelor tuturor fondurilor din arhivă(cu mici excepţii) în care sunt scrise numerele dosarelor cu o adnotare laconică despre informaţia ce conţine un dosar sau altul şi limitele cronologice sunt scrise in limba rusă**.**Da, aveţi dreptate ! Cum au fost primite de la fosta arhivă a CC aşa şi sunt !!! Nu s-a schimbat nimic ! Şi cu regret**, se** pare că nici nu se va schimba!Cineva ar putea reproşa:bine dar toate documentele din arhivă sunt scrise în rusă, ce rost mai are să traducem inventarele ?

-Da, în majoritate sunt în limba rusă.Dar sunt documente şi în limbile ucraineană,

română cu alfabet chirilic, română, germană etc.Nimeni nu spune să începem traducerea documentelor ! La moment, cînd AOSPRM a urcat cu succes pe „Titanic”şi se îndreaptă spre punctul de destinaţie, nu se poate pune asemenea probleme!Dar inventarele nu numai pot, dar şi trebuie traduse în română şi puse la dispoziţia cercetătorilor.Vin să lucreze în sala de studiu tineri studenţi, doctoranţi de la diferite facultăţi şi din diferite ţări, care nu au studiat limba rusă şi sunt lipsiţi de posibilitatea de a cunoaşte ce documente sunt în arhivă la tema lor de studiu.

Mai clar fie spus, dacă o persoană fizică, juridică, cercetător nu cunoaşte limba rusă nu prea are ce căuta la Arhiva OSPRM.Pentru a da comandă de un dosar de arhivă sau altul, cercetătorul consultă inventarul fondului arhivistic, dar acestea sunt în limba rusă. **Fiindcă în aceşti 16 ani de la apariţia arhivei în noua formulă la acest capitol nu s-a făcut nimic.** Chiar dacă era tradus în română cîte un inventar pe lună(dar într-o lună se poate fără mare efort de tradus minim 15-20 de inventare, deoarece multe din ele au cîte 3-20 file)în aceşti 16 ani arhiva ar fi putut avea la activ 180 de inventare.Ar fi putut, dar... nu le are.

În aceiaşi situaţie este şi fişierul informaţional (geografic şi tematic)moştenit de la CC al PCM, care din cîte ştiu **în aceşti 16 ani nici n-a fost luat la evidenţă**(fiindcă dacă-i la evidenţă, trebuie să lucrezi cu el.Dar aşa nui la evidenţă- nu există problemă) nemaivorbind de clasificare sau de tradurere în limba de stat(cum le place să spună şefilor noştri).Şi e păcat! Alte arhive şi-ar dori din tot sufletul să aibă un asemenea fişier(cartotecă), deoarece acesta uşurează mult lucrul, iar într-o perspectivă foarte îndepărtată ar fi uşor de pus respectiva informaţie pe suport electronic, adică în calculator.

În scopul securizării dosarelor mai importante, (F.51-fondul arhivistic al CC al PCM) care sunt atribuite la „preţioase” şi „deosebit de preţioase” autorităţile de partid ale RSSM au creat un fond-dublură ale acestora pe suport de peliculă fotografică.Fişele acestea fotografice se păstrau într-un loc separat cu o securitate sporită şi aveau menirea, în caz de incendiu, calamităţi etc.să înlocuiască dosarele de bază.Microfişele fotografice puteau fi văzute numai cu ajutorul unor aparate speciale de proiecţie, care după interzicerea PCM, schimbările social-politice din societate, apariţia AOSPRM (1992) sub **diferite motive n-au mai fost luate la evidenţă.** Cui îi trebuie să mai aibă bătaie de cap şi cu acestea.

Probabil, că aţi înţeles corect ! Microfişe sunt la evidenţă iar aparatele de citit microfişele n-au fost inventariate.Adică de facto ele există, dar la evidenţă nu sunt.

După 1992 în scopul uşurătii muncii custodelui, (care aduce din depozite dosarele comandate de specialiştii arhivei şi a cercercetători) au început să fie eliberate în loc de dosare-microfişe ale respectivelor dosare.

Sar părea că e un lucru bun!Pentru custode e mai uşor să aducă câteva pelicule decât dosarele de sute pe pagini; pentru cercetători e mai uşor, curat şi igienic de lucrat cu microfişele decît cu dosarele voluminoase, grele şi cu mirosuri neplăcute ale timpului sau de pe urma prelucrării chimice ale acestora.

Cu regret, mai există şi reversul medaliei.Microfişele pe suportul peliculei de fotografiat au fost făcute pe la sf.anilor 60-70 ai secolului trecut, adică 40 de ani în urmă.

Multe din ele s-au ingălbenit, şi-au pierdut proprietatea, altele din start au fost făcute cu lacune(lipsa de claritate etc.)E şi firesc, că ce a fost bun 40 de ani in urmă acum este primitiv şi depăşit.(probabil că această stare de lucruri s-a păstrat numai în cîteva ţări ex-sovietice în afară de Rusia, care demult a început procesul de trecere a informaţiei din dosarele de arhivă pe suport electronic, ca în toate ţările civilizate)Anume din acest motiv pentru cercetători a devenit destul de dificil să lucreze cu microfişele şi de obicei aceştea renunţă la asemenea servicii depăşite de timp.

În final pierde ştiinţa, pierde conţinutul lucrării din care informaţia nominalizată este lipsă etc.

ACCESUL LA INFORMAŢIE

Dacă cineva din cercetătorii, care lucrează în sala de studiu al Arhivei OSPRM consideră că are acces deplin la informaţia din respectiva instituţie îşi face mari iluzii. Specialiştii-cercetători cu experienţă cunosc acest lucru, alţii poate intuesc, dar şi unii şi alţii nu se revoltă, nu cer explicaţii întemeiate documental de la direcţia AOSPRM din ce cauză nu i sa eliberat un dosar sau altul? Nu depun plîngeri, nu bat alarma în mijloacele massmedia pentru a atenţiona opinia publică, că accesul la informaţie este limitat, sau că acelaş dosar la un cercetător poate să fie eliberat, iar la altul nu (ei doar nu cunosc aceste subtilităţi –Al.M). Unii nu fac acest lucru din motiv, că nu-şi cunosc drepturile de cercetător, ci numai obligaţiile.

Alţii nu afac acest lucru dintr-o frică, o frică patologică, considerînd că dacă ar încerca „să facă gălăgie" ar putea rămâne şi fără celelalte dosare de arhivă, care le-a primit totuşi !

Probabil, că încă n-a ieşit sclavul din noi ! Cercetătorul încă n- a conştientizast, că dânsul nu vine la o persoană particulară acasă la acesta, ci într-o instituţie de stat ; şi că are dreptul legal să primească informaţia solicitată.Cu atât mai mult când e vorba de scrierea unei lucrări ştiinţifice.

Cititorul prezentului material şi-ar putea pune întrebarea: „dar ce interes poate avea arhiva sau arhiviştii în limitarea eliberării unor sau altor dosare de arhivă ? Şi de ce mă rog unii cercetători primesc dosarele solicitate, iar alţii nu? Pe bune, arhiviştii de la toată treaba asta nu au nimic şi nu pot avea nici un interes !

Conducerea actuală a Arhivei OSPRM însă are ! Probabil, că i s-a dat dispoziţie orală de a nu permite să iasă din arhivă informaţie, care ar putea compromite pe un comunist, sau altul! Sau în genere materiale, care ar compromite întreaga activitate a partidului comunist, ţinând cont, că toate documentele CC al PCM, documentele tuturor comitetelor orăşeneşti, raionale şi primare ale PCM, documentele CC al ULCTM, ale comitetelor orăşeneşti, raionale şi primare ale ULCTM se află în arhiva despre care este vorba.Altfel cum de inţeles apărarea cu atîta îndârjire a materialelor compromiţătoare a activităţii Partidului Comunist al Moldovei şi al funcţionarilor acestuia.În acest context, unii cercetători chiar fac aluzii, că mai degrabă primesc o informaţie de acest gen de la SIS decît de la AOSPRM, adică mai multă democraţie şi transparenţă este în activitatea serviciilor speciale decât într-o arhivă, care ar trebui să fie un depozit al ştiinţei istorice moldoveneşti ! Ar trebui, dar...nu este !

Nu mai vorbesc despre faptul, că un număr stabilit de fonduri arhivistice din Arhiva OSPRM demult trebuia să fie desecretizate pentru a fi accesibile publicului larg de specialişti şi cercetători, deoarece termenul lor de păstrare „la secret” demult a expirat. Să solicite cineva ultimul proces – verbal al activităţii Comisiei de desecretizare a documentelor de arhivă şi ve-ţi rămâne cel puţin dezamăgiţi, deoarece acest lucru a avut loc demult. Tare demult !

ARHIVELE STATULUI VĂZUTE DIN INTERIOR 2

(Din notiţele unui istoric-arhivist)
Continuare din numărul 26 din 26 iunie 2008 ”Literatura și Arta”

CADRELE.
Este cea mai mare si cea mai importanta problemă, şi dacă vreţi locul cel mai vulnerabil al Arhivei OSPRM (dar şi a Arhivei Naţionale, despre care vom vorbi mai târziu Al.M).

Nu mă voi referi ce a fost pînă la anul 2003, fiindcă pe atunci nu lucram şi nu ştiu situaţia cum se spune „pe viu”. Ţin să menţionez, că pe tot parcursul perioade de activitate(februarie, 2003-februarie, 2008), **Arhiva OSPRM nici odată n-a activat cu toate statele de funcţie completate**, lucru care-l consideram la început întâmplător şi care s-a dovedit a fi dirijat. Cum poate fi !Lumea caută de lucru, sute de mii de şomeri, oamenii îşi iau lumea în cap şi pleacă de la copiii lor, de la casele lor în străinătate în căutarea unui loc de muncă, iar aici stau locurile vacante cu anii şi nu este angajat nimeni ?!

Şi ca să nu fiu numai cu vorba, vă propun câteva exemple:

.Din 2004 până la 1 martie 2008 cel puţin funcţia de specialist coordonator în secţia „Valorificare a documentelor” a fost vacantă. În respectiva perioadă au fost o mulţime de istorici(unul din ei chiar cu titlu ştiinţific de doctor în istorie), jurişti, filologi şi pedagogi să se angajeze în această funcţie. Dar măiestria şi talentul oratoric al directorului A. Cechirlan (corect Ciocârlan- probabil că şi dânsul a aflat –Al. M), apoi a custodelui şef **V. Ivanicova** care a devenit director interimar pe viaţă i-au convins pe şomeri că salariul e micuţ, că nu vor avea nici o perspectivă de creştere profesională etc, etc.

Printre ei(voi da numai câteva nume, cu toate că am întreaga listă)dra Cristina Galiţ, cu facultatea de drept a venit să se angajeze la funcţia vacantă de specialist-coordonator dar a fost angajată la funcţia de şefa sălii de studiu (funcţie mai inferioară si mai prost plătită, care nu face parte din lista funcţionarilor publici) cu condiția ca într-o perspectivă să fie trecută la funcţia despre care este vorba. Un jurist şi un specialist bine pregătit, care în scurt timp a devenit un bun arhivist, îndeplinea certificate de arhivă şi se bucura de mult respect din partea cercetătorilor, vorbea engleza şi franceza cu cercetătorii din străinătate, vorbea o limbă română literară şi îi corecta colegial pe cei cu un vocabular şi limbă pocită, dar cu funcţie de răspundere.

Conducerea arhivei a ţinut-o în funcţia de şefa sălii de studiu pe dra **Cristina Galiţ** fără să o treacă în funcţia promisă, până când tânăra a înţeles, că cuvintele directorului arhivei sunt vorbe goale. Metoda aceasta draconică a fost inventată de fostul director al AOSPRM Andrei Cechirlan.Omul venea să se angajeze la o funcţie sau alta, iar Cechirlan îi propunea cea mai inferioară funcţie(în cazul dat funcţia de şefă al sălii de studiu este mult mai inferioară, comparativ cu funcţia de specialist-coordonator.Şi după poziţia ierarhică şi financiară).Dacă să luăm comparativ, apoi este tot aşa cum ar veni un profesor cu facultatea terminată la directorul şcolii să fie angajat profesor, iar directorul i-ar propune mai întâi să fie paznic sau deridicătoare.

Tot aici trebuie să menţionez, că volumul de lucru al postului vacant de specialist-coordonator era şi este pus pe umerii şefului de secţie valorificarea documentelor şi al şefei sălii de studiu, primind pentru aceasta un adaos de râsul cânilor.......

În cele din urmă, dra Cristina Galiţ a depus cerere şi s-a concediat. În scurt timp a fost angajată la o funcţie onorabilă la Compania Moldcell cu un salariu bun.Numai un director, care ştie a preţui specialiştii valoroşi poate face, ca instituţia să prospere şi să fie respectată. Dar în arhivă e altă atitudine, care aminteşte de filmul cu desene animate”Baba Iaga protiv”despre eventualele jocuri olimpice de la Moscova din 1980.

Printre cei care **au primit refuz în angajare la funcţia** de specialist-coordonator în secţia valorificare a documentelor au fost şi **istoricii Silvia Dulischii, Svetlana Basamalerecă, Nadejda Dragomir, dr.Mariana Ţăranu etc, profesorii filologi Ludmila Profirii, Veronica Pricopii, Olga Ostrovschii şi alţii.**

Mai sus al menţionat că, în luna iunie 2004 directorul AOSPRM dl **Andrei Cechirlan** s-a retras la „odihna binemeritată”.Acesta a fost un exponent clasic al nomenclaturii comuniste, care a lucrat mulţi ani în structurile de vârf ale partidului comunist, un om cu un vocabular şi cu un potenţial intelectual destul de limitat, dar cu un spirit de iniţiativă ale unei eventuale întreceri socialiste. Poate din acest motiv, sau în urma volantelor „de pe lângă director” sau ale altor întruniri unde membrii colectivului AOSPRM aveau ocazia pe viu să se convingă de” talentul oratoric şi cunoştinţele vaste ale fostului director A.Cechirlan. El a dat naştere la multe cuvinte înaripate, care le cunosc numai specialiştii din arhivă. Ca să nu ghiciţi, vă propun un simplu exemplu. Atunci când un lucrător al arhivei se adresa la distinsul director, pentru a solicita ajutor sau susţinere în soluţionarea unei probleme, deseori puteai auzi „- Asta nu atârnă de mine!”(pentru cei care încă n-au înţeles, traduc, că directorul a vrut să spună că aceasta nu depinde de el). Bancuri cu domnia sa şi despre el au fost o sumedenie, dar aceasta este material pentru alt articol. Cu toate aceste, ca fiecare om a făcut şi lucruri bune.

El ne-a învăţat cum să facem economie de gaz şi de apă. Explic: dacă ai fiert câteva ouă, de găină desigur, scoate ouăle fierte şi cu apa de la ouă poţi să te bărbiereşti ! Genial, nu?

Fără discuţii că în Arhiva OSPRM sunt şi specialişti care merită tot respectul. Printre aceştea se numără **Veaceslav Lupan**, istoric, arhivist, şef de secţie, care demult ar fi meritat

funcţia de director al Arhivei OSPRM. Este un om onest, un bun profesionist, autorul de bază al Îndrumătorului Arhivei OSPRM, un cunoscător al istoriei şi culturii noastre, are un vocabular bogat şi un cunoscător al limbilor română, rusă şi franceză; un cunoscător al tehnologiilor informaţionale în domeniul arhivisticii, care in RM nu se aplică. Mai laconic spus un specialist ca dl Veaceslav Lupan şi-ar dori orice arhivă prestigioasă europeană.

Un alt specialist, care pe bune e mare profesionist este dna **Maria Cruşelinskii**, istoric, arhivist, activează în funcţie de specialist principal la respectiva arhivă. Are cunoştinţe aproape enciclopedice, ne mai vorbind de istoria românilor. De naţionalitate e ucraineană, a absolvit cu succes Univesitatea de Stat din Moldova facultatea de istorie, grupa rusă. Dar este printre puţinii alolingvi, care ne respectă istoria, limba si tradiţiile naţionale. Sine stătător a studiat limba română şi o vorbeşte tot atât de bine cum rusa sau ucraineana. Este un specialist serios cu o responsabilitate maximă.

Ţinând cont, că numai în Arhiva OSPRM am lucrat şase ani, cu riscul de a fi considerat nemodest voi scrie şi câteva cuvinte despre mine.**Alexandru Moraru**, istoric, arhivist şi publicist, transferat de la Arhiva Naţională a RM unde a lucrat specialist principal, apoi şef secţie în perioada din aprilie 2000 până în februarie 2003.La Arhiva OSPRM a fost numit în funcţie de şef secţie Valorificare a documentelor de arhivă. În perioada aflării în respectiva funcţie a statele secţiei n-au fost nici odată completate. De fiecare dată cel puţin un specialist era funcţie vacantă. Au fost perioade când din anumite motive obiective sau subiective am îndeplinit volumul de lucru al secţiei de unul singur. Am executat câteva mii bune de certificate de arhivă, pentru foştii cileni ai comitetelor raionale de partid şi comsomol şi ai CC al PCM şi ULCTM. ca în baza acestor documente să li se mărească şi mai mult pensiile pentru munca „titanică" depusă întru prosperarea burgheziei comuniste. Am fost întotdeauna un lucrător incomod pentru şefii pensionari mai mari şi mai mici, de oare ce în afară de arhivist eram şi publicist. Faptul că lucram că toate documentele financiare, Cărţile de Dispoziţii şi alte documente importante, inclusiv tot felul de hotărâri de Birou tâmpite sau cel puţin deşănţate mi-a dat posibilitatea de a cunoaşte la perfecţie mecanismul invizibil al Comitetului Central al PCM, al CC al ULCTM şi al comitetelor raionale ale acestora. În baza documentelor de arhivă am publicat numeroase articole şi documentare dezgolind monstruozitatea ocupaţiei Basarabiei de sovietici, a crimelor săvârşite de ocupanţi împotriva populaţiei băştinaşe. Aceste publicaţii au apărut în **„Literatura şi Arta", „Ziarul de Gardă", „Capitala", „Glasul Naţiunii", „Flux", Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova, revistă „Magazin istoric" etc.**

Plus la cele menţionate sunt coautorul a două volume de carte cu caracter istorico-documentar, care au fost înalt apreciate de specialişti de anvergură europeană.

Pentru mine restabilirea adevărul istoric este ceva sfânt. Provin dintr-o familie de intelectuali deportaţi de autorităţile sovietice de ocupaţie. Bunelul meu Ion Alexandru Moraru a fost împuşcat, tatăl meu Valeriu împreună cu încă 3 fraţi ai săi au fost exilaţi în Siberia pentru 9 ani. Cel mai mic „duşman al poporului" avea 8 ani, iar cel mai mare 14 ani. (vezi scrisoarea Ministerului Securităţii Naţionale a RM din 25 februarie 1994, n-M-115) Cum să nu scriu despre crimele şi mârşăveniile săvârşite pe acest pământ scăldat

în sânge? Dacă lumea ar fi puţin mai harnică şi s-ar trudi să cunoască documentele din arhivă, n-ar mai vota nimeni, indiferent de naţionalitate pe comunişti sau pe politicienii, care le curg mucii mai mult la Moscova decât la Chişinău. Rușii prin intermediul lor au adus numai nenorociri şi jale în casele basarabenilor. Cu regret însă judecând după rezultatul tuturor alegerilor, cetăţeanul nostru rămâne uşor manipulat de radio şi TV, de oarece cu cititul stă din ce în ce mai prost.

Multe cucuie am primit pentru publicaţiile mele.Chiar şi transferul meu de la Arhiva Naţională la Arhiva OSPRM a fost condiţionată de ex-Directorul Serviciului de Stat de Arhivă a RM **Victor Feofanov** prin cuvintele: „Tam partiinîe documentî ! Ih ne nado trogati ! V protivnom sluciae vas ojidaiut bolişie neprieatnosti ! A vam ăto nado ?”

Îmi amintesc un caz haios, când un bun istoric şi cercetător neobosit dl **Alexei Memei** a depistat un document, în care era vorba despre un comunist cu funcţie care a violat un câine, iar Biroul l-a pedepsit pe făptaş cu o mustrare aspră. Dl.A. Memei a solicitat să i se facă de pe respectivul document o copie xerox. Directorul Arhivei OSPRM a refuzat însă, declarând că acesta este material compromiţător şi poate compromite un conducător. Dezamăgit şi supărat dl Alexei Memei a spus: adică conducătorii trebuie să ne frece câinii, iar noi să ţinem în secret să nu fie ştirbită autoritatea lor. Nu mai comentez, e clar ale cui interese le apără conducerea arhivei.

Despre dl **Victor Taşci**, istoric, arhivist cu o experienţă bogată se poate spune multe lucruri bune. Este un specialist-coordonator competent şi harnic, care a adus un aport considerabil la completarea fondului arhivistic. Este un om onest şi principial. Se bucură de respect nu numai în colectivul de muncă dar şi în organizaţiile sursă ale Arhivei OSPRM.

Tatiana Gâlcă, politolog, angajată de câţiva ani la Arhiva OSPRM în funcţie de specialist în secţia Completare...a dat dovadă că poate lucra într-o arhivă, este un executor responsabil şi harnic.

Tamara Palamarciuc, a lucrat o bună perioadă la Arhiva OSPRM în funcţie de secretar- dactilograf, fiind un bun executor ale dispoziţiilor directorului A. Cechirlan. Pe tot parcursul activităţii aşa şi nu a mai învăţat să lucreze la calculator, tipărind textele la maşina de scris.

Vocabularul sărac, caracterul imprevizibil şi comportamentul departe de a fi numit civilizat a produs multe situaţii de conflict atât în interiorul colectivului, cât şi în relaţiile cu publicul. Trăsăturile acestea de excepţie a fost depistate şi dânsa a fost angajată la o altă instituţie de stat cu un statut mai prestigios.

Valentina Bulala, custode, fără studii, susţinută de custodele-şef Valentina Ivanicova, pentru a avea o sursă sigură de informaţie despre situaţia din colectivul arhivei. Are o memorie fenomenală şi ar putea povesti zile în şir seriale din telenuvele. Vrei să-ţi treacă ziua repede, invit-o de dna Valentina şi întreabă :Ce a mai făcut Hulio Ignasio cu Maria ?”Şi când te uiţi, e ora mesei! Nu cunoaşte nici calculatorul nici metodele moderne de activitate într-o arhivă de stat. Permanent primeşte câte un salariu jumate sau chiar două salarii, deoarece şi în secţia respectivă **este o funcţie vacantă de custode**, la care nu sunt

angajaţi oameni, pentru a avea posibilitatea de ai face adaos la salariul povestitoarei din Bălăşeşti. Plus la aceasta este unica, în afară de dna Valentina Ivanicova, care are permis special de lucru cu documentele secrete, pentru care mai primeşte un adaos la salariu.

Iana Ceban, absolventă prin contract al facultăţii de relaţii internaţionale a USM, angajată prin cunoştinţă la funcţia de şefa sălii de studiu. Pentru lucrul cu publicul(cercetătorii) nu cunoaşte nici româna nici rusa, într-o simplă cerere adresată directorului sau şefului secţiei poate comite 2-4 greşeli ortografice sau stilistice. În majoritatea cazurilor cu cercetătorii şi publicul vorbeşte ruseşte. E arogantă.În fiecare zi se prezenta la lucru cu minim o oră întârziere, orice lucru îl face superficial. Fiind în secţia de care eu eram responsabil, am depus 3 demersuri pe numele directorului- interimar, pensionarei Valentina Ivanicova pentru a se lua măsuri cu şefa sălii de studiu. Dânsa le-a adunat vre-o 3-4 luni, apoi a organizat o adunare, care de fiecare dată mai mult seamănă cu o şezătoare şi a spus: „ tî znaeşi Iana cto Moraru napisal na tebea 3 demersa ?"

Eu am rămas şocat de asemenea atitudine de conducător! Pe urmă mi-am dat seama, că V. Ivanicova personal vine la lucru la orele 10-11, sub diferite motive subiective şi obiective. Astfel este o reacţie firească împotriva celor care vor să de stabilizeze regimul stabilit. Vă daţi bine seama, că pensionara directoare-interimară n-a luat nici o măsură administrativă. Cu asemenea conducători domnilor guvernanţi speraţi să ajungeţi în Europa ?

Valentina Ivanicova, custode-şef, studii tehnice, pensionara, din iunie 2004 îndeplineşte funcţia de Director-interimar al Arhivei OSPRM. Probabil că numai în Republica Moldova cuvântul interimar este înţeles pentru o perioadă de cel puţin 5 ani. Nu mai vorbesc de lipsa cunoştinţelor în domeniul istoriei. E greu totuşi de înţeles logica Serviciului de Stat de Arhivă a RM.La Arhiva Naţională a RM lucrează toată viaţa **doamna Nelia Krasovski**, un adevărat profesionist, cu facultatea de istorie şi arhivistică absolvită la Moscova. Respectiva doamnă munceşte în funcţia de Custode-şef la Arhiva Naţională a RM şi ori de câte ori se schimbau directorii la ANRM (fiindcă în ultimii câţiva ani datorită politicii de cadre nechibzuite au fost schimbaţi câţiva directori, şi numai din motiv că nu s-a ţinut cont de studiile lor şi profesionalism-in loc de istorici a fost adus mai întâi un ziarist-filolog, care după câteva săptămâni de activitate în funcţie de Director al Arhivei Naţionale a RM mă întreabă: „Domnul Moraru, spune-mi te rog şi mie ce e mai mare fondul sau inventarul ?!!!!"; apoi a fost adus un pensionar de la Ministerul de Interne, care vedea în toţi arhiviştii infractori de mare anvergură)Directorului Serviciului de Stat de Arhivă a RM **dl.Vasile Isac** nici prin cap nu i-a trecut să o transfere pe dna Nelia Krasovski de la funcţia de Custode-şef în funcţie de director-interimar.Cu toare că ar fi avut toate motivele- studii excelente, experienţă vastă şi respectul de care se bucură doamna nominalizată.

Dar în cazul Arhivei OSPRM s-a procedat anume astfel. Fără studiile corespunzătoare, fără cunoaşterea istoriei, etc, etc pensionara V.Ivanicova a fost aprobată în funcţia de Director-interimar pentru o perioadă de cel puţin cinci ani.

Aici se potriveşte vorba fabulistului- Dumnezeu să ne ferească, de judecata... !" Deşi A.Cechirlan a fost pensionat, metodele lui şi politica de cadre în AOSPRM au rămas şi prosperă.

Cu regret, rămân cu convingerea, că guvernele anterioare ale Republicii Moldova au avut o atitudine superficială faţă de arhivele statului şi nu s-a străduit nimeni să intre in esenţa problemelor pe care le-au avut şi le au arhivele.

A R H I V E L E S T A T U L U I V Ă Z U T E D I N I N T E R I O R - 3

Valorificarea documentelor. Procedura şi grave erori la acest capitol

Pentru a avea acces la documentele de arhivă orice persoană fizică sau juridică trebuie sa prezinte o **cerere** pe numele directorului arhivei în care să fie indicată tema de studiu şi limitele cronologice. În afară de cerere, persoana trebuie să prezinte **buletinul de identitate a RM** cu o viza de reşedinţă valabilă sau un alt document, care îl identifică după fotografie şi locul de trai.De pe unul din aceste documente se face o copie xerox, care împreună cu cererea deja vizată de directorul instituţiei se includ în viitorul **Dosar al cercetătorului.** Dacă persoana studiază tema în cadrul unei instituţii de învăţământ, ştiinţifice sau administrative, ea prezintă un **demers** sau solicitare de la această instituţie în care să fie arătată tema de studiu şi limitele cronologice, să fie indicată instituţia care a delegat persoana şi scopul studiului. Tot în acest demers este aplicată ştampila instituţiei cu semnăturile de rigoare-rector, decan, şef de catedră etc. Nu este o birocraţie, este o procedură obişnuită, deoarece persoana care urmează sa studieze în sala de studiu al arhivei va primi gratuit, sub răspundere proprie dosare de arhiva unicate, care nu au tiraj, cum au de exemplu cărţile. În Arhiva Naţională a RM şi AOSPRM este copiator xerox, care la solicitarea cercetătorului poate primi în majoritatea cazurilor copia documentelor de arhivă solicitate de cercetător. Serviciile arhivelor statului pentru cercetători sunt gratuite, cu mici excepţii, inclusiv primirea copiilor xerox. După ce au fost perfectate actele menţionate, cu acestea vizate cercetătorul se prezintă în secţia de valorificare a arhivei, care asigură activitatea de mai departe a cercetătorului cu inventarele, dosarele si copiile xerox comandate de dânsul. Secţia respectivă acordă tot ajutorul metodic şi practic cercetătorului.

Ea întocmeşte Dosarul cercetătorului şi duce evidenţa strictă a dosarelor de arhivă venite şi ieşite de la cercetător**. Este categoric interzis să se scrie, să se facă careva însemnări pe inventare sau dosarele de arhivă. Este categoric interzis ca cercetătorul să aducă aparate de fotografiat, scanere sau altă tehnică de copiere.** Copierea documentelor solicitate se face **numai prin copiatorul arhivei, sau să fie copiat manual de cercetător**.

Cu mare regret, la acest capitol sunt prezente un şir întreg de încălcări grave realizate cu succes chiar de conducerea Serviciului de Stat de Arhivă a RM. Şi ca să nu fiu numai cu

vorba, voi prezenta un exemplu strigător la cer. La 6 decembrie 2007 cu numărul 123\ 1099 Secretarul ştiinţific al Institutului de istorie al Ucrainei a Academiei Naţionale de Ştiinţe a Ucrainei A.C.Rubliov a adresat o scrisoare Directorului Serviciului de Stat de Arhivă al RM V.D.Isac în care se solicita permisiunea pentru colaboratorii ştiinţifici V.Iu.Vasiliev şi P.Iu. Podkura de la instituţia nominalizată mai sus să studieze documentele de arhivă din Republica Moldova la tema: ”Relaţiile moldo-ucrainene în anii 20-30 ai secolului XX”. În scrisoare se mai menţionează, că aceste materiale vor fi incluse în volumul 5 al istoriei Ucrainei şi în scopul unui lucru mai eficient, **roagă de a le permite celor 2 cercetători pentru copierea documentelor din arhive de a se folosi de un aparat de fotografiat digital.**

Pe respectiva solicitare cu data de 10 decembrie 2007 este pusa viza şi semnătura Directorului Serviciului de Stat de Arhivă din Republica Moldova Vasile Isac, care aprobă solicitarea şi condiţiile. Arhiviştii, care au pus la dispoziţia celor veniţi din Ucraina dosarele de arhivă au rămas şocaţi, când au văzut că ei le fotografiază. Dar nimeni nu s-a revoltat că este o încălcare gravă a Regulamentelor privind activitatea arhivelor statului. Şi cum putea să se revolte cineva? Nimeni nu doreşte să se alinieze la marea armată de şomeri din Moldova, care creşte de zi cu zi!

Dar această gravă încălcare este floare la ureche, dacă amintim că majoritatea dosarelor Arhivei Naţionale a RM au fost copiate pe peliculă fotografică şi vândute de două ori. Beneficiari s-a dovedit a fi Germania şi SUA(statul Yuta).Repet pentru cei care încă nu au înţeles! Conţinutul documentar al Arhivei Naţionale a RM a fost copiat contra plată şi prin aceasta a fost dat un impact serios patrimoniului arhivistic naţional. Şi ca să fie clar pentru toată lumea, vă propun un exemplu. Dacă unei persoane din Europa sau altă zonă a lumii îi trebuie un document, care se află în Arhiva Naţională a RM ea liber se adresează în Germania sau SUA şi contra plată primeşte copia respectivului document solicitat şi mult mai repede decât îl poate primi de la ANRM. Motivul ar fi faptul, că şi Germania şi SUA a pus toata informaţia arhivistică în format electronic şi documentul necesar este depistat în câteva minute, scos la imprimantă şi autorizat. Iar la ANRM se lucrează după metoda demult depăşită şi dacă vreţi, primitivă cum se lucra acum 100 de ani în urmă. Se face comandă, de aduce dosarul din depozit, specialistul caută în dosarul sau dosarele de arhivă informaţia sau documentul necesar, în cel mai bun caz se face o copie xerox sau dacă nu este posibilitate tehnică, atunci textul documentului este cules la calculator şi autentificat de directorul ANRM şi al executor. În felul aceste sub conducerea înţeleaptă a Serviciului de Stat de Arhivă a RM au mai apărut două „arhive naţionale a RM” una în Germania şi alta în SUA, fapt care a ştirbit esenţial din prestigiul respectivei instituţii informaţionale din Moldova. Sa încerce cineva să propună Germaniei, Franţei, Poloniei; României sau altei ţări se vândă copiile documentelor dintr-o arhivă de stat !? Funcţionarii acestor state se vor uita la acest cineva ca la un nebun !!! Acestea doar sunt documente unicale ! Mă rog, ceia ce nu se poate de imaginat în alte ţări, în Moldova se poate. Astfel arată ţara tuturor posibilităţilor... În multe ţări dezvoltate, arhivele de stat sunt subordonate ministerului justiţiei sau ministerului de interne. Acesta este un lucru

normal şi firesc, fiindcă acolo le este locul. Altfel stau lucrurile în Republica Moldova. Pentru a prezenta iluzia că sunt mai puţine ministere, autorităţile din RM au inventat alte structuri şi denumiri, care practic au aceleaşi funcţii şi împuterniciri, dar sunt numite altfel: departamente, servicii de stat etc. Astfel a apărut Serviciul de Stat de Arhivă al RM. În fruntea acestui servici se află un director, care are doi adjuncţi cărora sunt subordonate 2 secţii a câte 4-6 subalterni, cu câte un şef secţie în frunte. În afară de acestea mai este o contabilitate cu un contabil-şef şi doi subalterni. Serviciul de Stat de Arhivă a RM este în subordinea Guvernului RM. Numitului Serviciu are drept subalterne Arhiva Naţională a RM (ANRM), Arhiva Organizaţiilor Social-Politice a RM, fosta arhivă a CC al PCM(AOSPRM), Arhivele Municipale Chişinău şi Bălţi(subordonate numai profesional, dar nu şi financiar, deoarece suportul financiar aparţine primăriilor generale ale acestor municipii. Tot la capitolul subalterni ai Serviciului de Stat de arhivă a RM se numără şi toate arhivele raionale. Această instituţie are şi o publicaţie anuală(împreună cu ANRM şi AOSPRM) care se numeşte „Pergament". În respectiva culegere de materiale se publică diferite articole scrise de specialiştii respectivelor arhive, de cercetătorii, care studiază în sălile de studiu ale acestor arhive, alţi specialişti cunoscuţi de colegiul de redacţie.

În perioada când secretar ştiinţific în colegiul redacţional era ex- directorul adjunct al Arhivei Naţionale a RM dr. Silviu Tabac, anuarul apărea cu un conţinut şi într-o formă ştiinţifică de excepţie. După venirea în această postură a dr. Nicolae Stefanov, materialele şi articolele ştiinţifice încep sa fie trecute şi prin filtru politic. Adică materialele parvenite la colegiul redacţional erau corectate nu cu stiloul, dar cu secerea şi ciocanul. Tot prin aceste instrumente a fost trecut şi articolul propus de mine spre publicare „Confesiunile religioase din RSSM în documentele secrete sovietice1944-1950"Articolul a fost respins, sub tot felul de motive subiective.

Ştiind totuşi că la mijloc nu este altceva decât poziţia mea anticomunistă am prezentat articolul cu pricina la colegiul de redacţie al Analelor Ştiinţifice ale Universităţii din Moldova, care în scurt timp l-a publicat (vezi: vol III seria socioumanistice, Chişinău, 2003, pag.208-212).

La capitolul publicaţii, cred că e necesar să amintesc şi faptul, că din iniţiativa ex-directorului ANRM Mihai Manea a fost lansată o publicaţie lunară numită „Tezaur". Trebuie de spus că gazeta aceasta a înviorat întrucâtva viaţa arhivelor. Pe paginile ei au început să apară articole din istoria arhivei, amintiri ale arhiviştilor, interviuri cu persoane oficiale care lucrează cu documente de arhivă, fotografii ale arhiviştilor, felicitări cu tot felul de aniversări dedicate specialiştilor din arhivă etc. Cu regret însă după eliberarea lui M. Manea din funcţie, apariţia gazetei „Tezaur" a fost abandonată. Păcat! Ea dăduse o suflare proaspătă arhivelor şi arhiviştilor, pe paginile ei începuse să fie puse în discuţie probleme serioase, de critică, de analiză, schimb de experienţă, metode moderne de activitate în arhivistică, sarcini etc.

Atitudini serioase

POLITICA ESTE MURDARĂ? SAU OAMENII?

Am început să cred tot mai mult că la noi, pe lângă multele lucruri făcute la întâmplare, cu neseriozitate, unul dintre cele cu repercusiuni greu de reparat este politica. Felul în care se practică politica, similar fotbalului ca afacere murdară, seamănă cu jocul Răului cu Focul. Totul se face prin trişare, prin minciună, ură şi multă perfidie. Ah, desigur, nu spun eu, aici, vreo noutate. Lucrurile sunt pecetluite de marii analişti şi de filozofii politicii mondiale. Numai că la noi, la locuitorii mioritici, în ţara în care ciobanul criminal din balada Mioriţei este personaj, iar cel laş, care-şi acceptă destinul pecetluit de ciobanii invidioşi, devine erou, totul continuă să fie pe dos. Şi prin dos. Dosul lumii. al acestui neam, care aşteaptă, de 20 de ani de jocuri periculoase ale politicii, făcute în interesul unor grupuri, de obicei, aproape aceleaşi grupuri, în care se perpetuează, lamentabil, aceiaşi inşi lipsiţi de scrupule, de inteligenţă socială, de cele mai multe ori nişte repetenţi penibili, care, nestrălucind în viaţă prin ceva personal, au ajuns în politică. Desigur, nu toţi din politică sunt repetenţii pe care-i ştiam.

Sunt şi premianţi. Prea puţini pentru nevoia noastră de lumină şi seriozitate. Dacă în urmă cu câţiva ani Parlamentului i se spunea „Parlamentul ruşinii", acum i s-ar putea spune „Parlamentul dezastrului". Cine face politica? Agramaţii, subculturalii, adormiţii, sforăitorii, sforarii, mincinoşii. Printre ei, câţiva serioşi, oameni verticali, ciuruiţi de vulgaritatea şi nimicnicia celor care, cică, fac politică. În acest moment, când trădarea este victorioasă (Iurie Roşca, Dumitru Diacov, Marian Lupu, Eduard Muşuc, Oleg Serebrean, etc), când un partid îi plăteşte cu bani grei pe unii dintre parlamentari ca să treacă în tabăra concurentă.

Atunci când sunt depistate tot felul de afaceri necurate, materiale compromiţătoare pe oameni "politici respectabili", informaţii despre delapidări enorme din banii publici, tot de aceşti "politicieni respectabili" poţi auzi mereu una şi aceiaşi frază: "Politica este o afacere murdara !"Această expresie a devenit tradiţională, de referinţă, ceva obişnuit. Şi credeţi-mă că astfel de gândire este nu numai greşită, dar şi extreme de periculoasă nu numai pentru cei care au luat-o drept atitudine faţă de politică şi politicieni, dar şi pentru cei care ascultă la nesfârşit această frază aberantă.

Adevărul este că nu politica este murdară, ci oamenii (în majoritatea cazurilor delitanţi, agramaţi, cu un nivel inelectual sub cel mijlociu sau oameni de afaceri, care au investit în campania electorală pentru un partid sau altul şi acum ajuns deputaţi, aşteaptă să-şi restituie banii investiţi şi desigur să scoată şi devidente financiare şi morale)pentru care interesul naţional este o noţiune necunoscută şi lupta pentru putere în Campania electorală nu este altceva decât ocuparea rândului la treuca parlamentului, unde este turnat bugetul statului.Iertată să-mi fie comparaţia, dar ceva mai potrivit nu am găsit.

Parcă nu suntem cu totul proşti sau nebuni, dar cu toate acestea numai pe cine n-am avut sau avem în rândul politicienilor.Doar câteva exemple:Dumitru Moţpan, Maricica Livitchii, Andrei Sangheli, Eugenia Ostapciuc, Vasile Iov, Victor Stepaniuc, Vadim Mişin, Vasile Stati, Vladimir Reus, Ion Morei, Alexei Tulbure, Gheorghe Străisteanu, Dumitru Zidu, Valerii Senic, Petr Şornicov, Alexandr Jdanov, Victor Zlacevschii, Valeriu Matei, Andrei Versteac, Anatolii Popuşoi, Vladimir Solonari, Nicolae Andronic, Valentin Crâlov, Lucheria Repida, Avraam Maşcauţan Vasile Tarlev, Serafim Urechian, Vladimir Molojen, Sergiu Fandofan, Iurii Calev, Ceslav Ciobanu, Mihai Alexei, Alexandru Jolondcovschii, Visarion Ceşuev, Eduard Muşuc, Ion Godonoga, Ion Suruceanu, Veronica Abramciuc, Gheorghe Mazilu, Ludmila Scalinaia, Boris Birştein, Valentin Cunev, Maria Postoico, Vasile Şova etc. Nu mai vorbesc de faptul, că în Parlament, Preşedenţie şi Guvern in perioada de la 1990 s-au strecurat şi oameni care nu şiu limba statului acesta, s-au strecurat homosexulali, s-au strecurat oameni care sunt certaţi cu legea şi locul lor era şi este în puşcărie şi nu in fotoliu de parlamentar.

Cu siguranţă, că politica zoioasă o fac oamenii cu mânele "murdare" ! Este de ajuns sa facem o comparaţie cu anul 1990, câţi locuitori avea RM şi câţi au rămas în 2010, câţi bani s-au cheltuit în perioada 1991-2010 inclusiv şi activitatea unui minister specializat pentru rezolvarea "problemei Transnistriei" şi care este randamentul acestor cheltueli fabuloase; cât constituiau preţurile la alimentele de primă necesitate: pâine, lapte, ulei, unt, carne în 1990 şi de câte ori au crescut ? Câte librării, cinematografe, biblioteci activau în 1990 şi câte au rămas? Şi dacă mai facem o comparaţie a RM cu Ţările Baltice, unde se află acestea şi unde a rămas Moldova, cu toate ca au inceput mişcarea de eliberare naţională în acelaş timp, apoi putem da o apreciere reală „clasei politice" de la Chişinău. Dacă se poate astfel de numi acea turmă de şobolani, care au adus ţăranul nostru nu numai la faliment total, dar şi la sinucidere.Excroci, Laşi, Trădători, Antihrişti şi Depravaţi.Cu regret, numărul oamenilor de treabă, oneşti şi patrioţi, care au fost sau sunt în prezent în structurile Puterii este atat de mic, încât ei nu pot hotărî nimic.

Partea leului din vina acestei situaţii o are sistemul politic, ca să nu spun mafiotic. Poporul, care in majoritatea cazurilor, este considerat o turmă uşor de manipulat, folosind toate mijloacele moderne de influenţă asupra psihicului inclusiv prin intermediul muzicii, televizorului, internetului, filmelor, alimentaţiei publice etc. trage consecinţele unei schimbări, iar beneficiari in toate situaţiile sunt o mană de oameni mediocri controlaţi in totalitate de serviciile secrete, care la rândul sau sunt controlate de Marea Lojă, indiferent care este ea.

Dacă o fi să facem o retrospectivă a celor întâmplate în viaţa politică din Republica Moldova, apoi schimbări esenţiale politice nu prea s-au petrecut. Mai concret, Semion Grosu(prim secretar al CC al PCM) a fost înlocuit cu Mircea Snegur (secretarul 3 al CC al PCM), apoi Snegur Mircea este înlocuit cu Petru Lucinschi (secretarul CC al PCUS),

apoi Lucinschii Petru a fost înlocuit cu Vladimir Voronin (prim secretar al CC al PCRM) În consecinţă partidul comunist n-a pierdut puterea în acest stat pe tot parcursul acestor 20 de ani, pur şi simplu pentru prostime, a inlocuit un purcel de la scroafa comuniste cu altul. Exact ca-n cântec”vin ai noştri, pleac- ai noştri, noi rămânem tot ca proştii...”

Spuneti-mi o clădire construita de stat în perioada 1990-2010? Nu prea ! In schimb, Cinematograful Patria a fost vandut ! Cladirea Circului a fost vanduta ! Cladirea istorica a Muzeului de Arte plastice a fost vanduta ! Interesant cine va deveni proprietarul Bibliotecii Naţionale? Iar viitorul proprietar al Palatului Naţional ? Şi să vedeţi ce Club de noapte s-ar prmi in clădirea Teatrului Naţional Mihai Eminescu ! Şi tot aşa !

Despre comunişti nici nu vorbim, deoarece toată această clică a lui Voronin ar trebui să aibă soarta lui Sadam Husein.Inclusiv şi pupcuriştii lor din rândurile mass media de teapa lui Constantin Starâş, Ivan Berlinschii inclusiv satana cea cu pălărie...

Cu mare tristeţe suntem nevoiţi să recunoaştem că in Republica Moldova încă nu s-a format o clasă politică ! Cum poti să-l numeşti pe ex-vicepreşedintele Parlamentului Republicii Moldova Valeriu Matei, ”care când a ajuns la putere pe valul românismului l-a pus în scaunul de ministru pe un oarecare Calev, care nu ştie nici un cuvant româneşte şi nici nu era cetăţean al RM şi avea viza de reşedintă in apartamentul său din Sank-Petersburg di Rusia”, scria regretatul scriitor și ziarist Constantin Tănase.

Cum se numeşte omul care vorbeşte frumos, dar face urât ?

Un impact puternic l-a avut articolului lui Victor Bucătaru „Misterioasa schimbare la faţă a domnului Valeriu Matei” publicat în numărul 23 din 10 decembrie 1997 în săptămânalul „Glasul Naţiunii”. Vestitul documentarist, regizor şi operator (care cu preţul vieţii, sub ploaia de obuze şi gloanţe înarmat numai cu camera de luat vederi lucra pe câmpul de luptă în timpul războiului ruso-moldovenesc din 1991-1992 îl învinuieşte pe V. Matei de colaborare cu serviciile KGB pe timpul aflării acestuia la Moscova.

Din cauza „clasei politice”, Republica Moldova a fost transformată în patria sărăciei şi mizeriei. Totuşi guvernanţii noştri sunt tari de fire sau poate că nu se gândesc, că ar putea fi traşi la răspundere în faţa Legii (chiar dacă au întocmit o serie de legi care să-i protejeze juridic, politic şi financiar) şi a lui Dumnezeu. Dacă observaţi din istorie, pe multe personalităţi i-a ajuns pedeapsa puţin mai târziu. Poate de aceea şi se spune: Dumnezeu nu bate cu băţul! Şi nu este cazul să se laude, că sunt deputaţi în parlament. Face-ţi mai bine o comparaţie cum trăiau oamenii înainte de a veni D-voastră în Parlament cu prezentul, cu „reformele” şi „democraţia” voastră, cu faptul că ati devenit o filoxera politică, care distruge propriul popor.

Nu exclud şi faptul că mulţi dintre guvernanţii actuali vor mai avea neruşinarea de a îndrăzni să candideze la Preşedinţie, Parlament sau Guvern. **Propun, că acei care au candidat, în anii 1990-2009 şi au îndeplinit diferite funcţii, să nu mai candideze, mulţumindu-le pentru asemenea „cârmuire înţeleaptă”. E greu de crezut, că**

alegătorul nostru mai are încredere în cineva din ei, indiferent de culoarea lor politică. Să aibă dreptul de a candida numai acei, care şi-au onorat programul şi promisiunile electorale. Adică nici unul !

Datorită politicii promovate de aceşti delitanţi şi impotenţi politici un milion de cetăţeni ai Republicii Moldova au părăsit ţara şi s-au dus pe lumea vanătă în căutarea unul loc de muncă. Mii de moldoveni cu studii superioare, cu experientă în pedagogie, medicină, inginerie, agricultură sau ştiinţifică muncesc câte 12-18 ore pe zi cum munceau în secolele trecute negrii pe plantaţii sau in mine.Mii de moldovence cu studii superioare şterg fundurile bătrânilor din Italia, Turcia, Israel, Spania.sau au devenit prostituate.În loc să caute şi să găsească solutii pentru a deschide locuri de muncă, ei se laudă că au avut „discuţii la nivel înalt" şi că Polonia, România, Bulgaria, Italia ori altă ţară e gata să primească un anumit număr de moldoveni la muncă în aceste ţări...

Un caz strigător la cer. Un fost coleg de facultate a fost deputat în Parlamentul RM.

Probabil că din cauză că a fost onest şi nu s-a alăturat la structurile-căpuşă ale „oamenilor politici" în următorul legislativ„nu a trecut concursul" şi a plecat la muncă în Italia.Fermierul italian, când mai trage câte un păhărel, aduce la el acasă pe toţi cunoscuţii şi-l arată pe acest ex-deputat ca pe o specie din grădina zoologică lăudându-se, că în tot oraşul numai dânsul are lucrător care a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova! Cam ce impresie îşi fac acei italieni despre independenta şi suverana Republică Moldova?

Se face impresia, că prin acţiunile acestor „politiceni" este realizată sarcina de a elibera RM de cetăţenii săi. Se pare că în perspectivă Republica Moldova se pregăteşte să devină centrul sau chiar capitala guvernului mondial. Şi nu este de mirare, dacă judecăm după numărul consilierilor evrei pe care i-a avut ex-Preşedintele RM Vladimir Voronin.

Este o Tragedie şi Ruşine Naţională l-a care ne-au adus acesti laşi după care rage puşcăria! Nu e acesta un genocid tacit ? Comparaţi statistica natalităţii din ultimul deceniu de existenţă a RSS Moldoveneşti cu ultimii 10 ani (2000-2010) ai Republicii Moldova şi vă veti îngrozi ! Copii nu se mai nasc ! Moldovenii n-au voie să se reproducă ! Suntem sortiţi peirii datorită legilor"democratice" aprobate de aceşti politicieni-trântori din Republica Moldova.Ştie cineva câte datorii are RM faţă de Banca Mondială şi alte stucturi internaţionale ? Nu le vor putea achita copil de copilul nostru ! Şi ne vor blestema pe merit, deoarece un om cu datorii, o ţară cu datorii este uşor de manipulat, influenţat şi controlat.Pentru a îngloda la nesfârşit ţara în noi şi noi datori nu este neapărat sa fii mare politician ! Este mai uşor să împrumuţi decât să restitui datoria ! Dar când ştii că nu tu vei întoarce datoria şi nimeni nu te va trage la răspundere pentru datoriile făcute, apoi nu este deloc dificil să ieşi la televizor şi să te prezinţi ca pe un salvator al naţiunii, că tu ai „vorbit, ai negociat" şi că ne vor da un nou împrumut...

Când vor fi traşi aceşti corifei la răspundere penală pentru acest genocid ? Care a fost şi este randamentul şederii lor in fotoliile de parlamentar ? Cu ce a contribuit fiecare din ei pentru a avea o ţară prosperă ? Merită deputaţii sau miniştri salariile fabuloase care le primesc ? Mă tem că nu merită nici jumătate din ceia ce primesc ! Prin ce se deosebeşte această nouă nomenclatură de cea sovietică ? Mă tem că aceştea sunt mai locomi! Numiţi măcar un partid politic sau un deputat independent, care a trecut în Parlament şi şi-a respectat programul electoral sau promisiunile făcute în timpul campaniei electorale. Nimeni !

Vasăzică nu politica este murdară, ci oamenii care o fac ! Ar fi bine să dăm uitării expresia„*Politica este o afacere murdară!*"Nu poate o politică infăptuită de oameni buni, oneşti, profesionişti şi patrioţi să fie o politică murdară! Nu ! Şi nu clădirea Parlamentului este de vină că avem aşa parlamentari ! Nu ! Factorul uman este cel dicesiv în soluţionarea acestei probleme.Vrem să avem o politică curată- că alegem oameni curaţi, oneşti, necompromişi, patrioţi, care să pună în capul mesei interesul naţional şi nu personal, meschin sau de grup.

Se apropie noi alegeri. Din nou, vor veni partidele politice şi candidaţii independenţi la noi, dăruindu-ne calendare colorate mai mari sau mai mici, cu siglele partidelor lor, sau cu imaginea mutrele lor roze, vorbindu-ne cu îngrijorare despre situaţia grea a poporului, în care tot ei ne-au adus. Ar trebui să mai prindem la minte, dar nu ştim cum tot se întâmplă că unii şi aceiaşi nimeresc la Putere**.** Toate partidele s-au compromis.

Când vom avea un partid numai din oameni oneşti, profesionişti (jurişti, economişti, politologi, istorici, jurnalişti etc.) şi patrioţi? Când politica demnitarilor noştri va fi o politică curată?

1 iulie 2009

Alexandru MORARU

MASACRUL MILITARILOR POLONEZI DE LA KATÂN: DOCUMENT DE ARHIVĂ

Pe prima pagină a documentului, se văd semnăturile autografe ale lui Stalin, Voroşilov, Molotov şi Micoian; pe margine, completate de mână, se află scrise numele Kalinin şi Kaganovici şi în dreptul lor specificaţia „da”, ceea ce înseamnă că toţi cei şase luaseră cunoştinţă şi aprobaseră conţinutul acestui document.

„...SĂ SE APLICE PEDEAPSA CAPITALĂ- ÎMPUŞCAREA”

Din 1942, Katân a fost un subiect vedetă al presei mondiale, a istoriografiei şi opiniei publice în special din Polonia, Germania şi Uniunea Sovietică. Odiseea adevărului despre Katân este marcată de o suită întreagă de neadevăruri puse în circulaţie de făptaşi. Drumul spre adevăr a început în 1942, când o parte din cadavrele celor împuşcaţi au fost descoperite de polonezii deportaţi de germani la muncă forţată în regiunea Smolenskului. Interesate, autorităţile celui de-al 3-lea reich au iniţiat cercetări, în zonă fiind adusă şi o comisie a Crucii Roşii Internaţionale. Ministerul german al propagandei a exploatat cazul, postul de Radio Berlin anunţând primul, la 13 aprilie 1943, assinatele comise de bolşevici.

S-a putut stabili, astfel, cum după ocuparea părţii de vest a Poloniei, la 17 septembrie 1939, autorităţile sovietice au decis internarea a peste 130 mii de cetăţeni polonezi. Deşi mareşalul Rydz-Smigy, comandantul suprem al armatei poloneze, dăduse ordin să nu se opună nici o împotrivire armatei roşii, autorităţile militare sovietice au considerat militarii polonezi capturaţi în zona lor de acţiune ca prizonieri de război, aplicându-le un tratament special, parte dintre ei fiind internaţi în lagărele constituite pe întinsul teritoriu sovietic. La sfârşitul lunii aprilie 1940, dintre aceştia peste 15 mii de militari polonezi au fost ucişi în pădurea Katân, din apropierea Smolenskului.

Opinia publică din România a luat cunoştinţă de aceste crime încă din mai 1943, printr-un articol publicat în ziarul Soldatul, editat de Marele Stat Major român şi din broşura „Glonţul în ceafă”. „Pădurea de cadavre de la Katân”, editată de Misiunea militară germană în România.

Autorităţile sovietice au negat cu vehemenţă masacrul, afirmând că această cutremurătoare crimă ar fi fost săvârşită de germani, care i-ar fi găsit pe polonezi în lagărele de prizonieri organizate de sovietici în zonă şi care nu mai putuseră fi evacuate datorită ofensivei wehrmachtului. Mai mult, după eliberarea Smolenscului, o comisie sovietică a procedat la noi exhumări şi la „administrarea” de noi probe pentru a incrimina pe germani.

Masacrul de la Katân a fost obiectul unor discuţii şi cu prilejul procesului de la Nurnberg, unde sovieticii au continuat să susţină cu vehemenţă, că a fost opera germanilor.

Între timp, unii dintre martorii incomozi au început să dispară în condiţii misterioase. Dar adevărul nu mai putea fi ţinut ferecat mult timp. În ultimii ani, când arhivele, în mare măsură „s-au deschis”, oficialităţile de la Moscova au recunoscut răspunderea NKVD-ului pentru masacrul din pădurea Katân.

În 1992 preşedintele Federaţiei Ruse, Boris Elţin, întâlnindu-l pe primul preşedinte post-comunist al Poloniei, Lech Walesa, i-a înmânat un dosar voluminos conţinând documentelor masacrelor de la Katân.

Iată că acum, fără a putea preciza dacă acest document s-a aflat în dosarul înmânat de Boris Elţin în 1992, ne aflăm în posesia unei piese arhivistice extrem de valoroase, esenţială pentru că ne dezvăluie întreg conceptul de totalitarism sovietic. Nu credem că ea necesită nici cel mai mic comentariu, întru cât conţine toate elementele necesare înţelegerii mecanismului decizional al crimelor politice şi de stat. Documentul este necunoscut istoriografiei româneşti, unde nu a apărut până acum şi îl putem face cunoscut numai datorită colegilor de la Arhivele Militare poloneze, care ni-lau pus la dispoziţie cu prilejul vizitei de documentare efectuate la Varşovia de o delegaţie a Institutului de Studii Operativ Strategice, în decembrie 1996.

STRICT SECRET
Op.5 martie 1940
URSS
Comisariatul poporului pentru afaceri interne
Martie 1940
Nr.794/B
Moscova

CC al Marelui Partid Comunist (bolşevic)
Tov. Stalin

În lagărele pentru prizonieri al NKVD-ului URSS şi în închisori din regiunile vestice ale Ucrainei şi Belorusiei se află astăzi numeroşi foşti ofiţeri ai armatei poloneze, foşti membri ai poliţiei poloneze şi ai organelor de informaţii, membri ai partidelor contrarevoluţionare naţionaliste poloneze, membri ai organizaţiilor contrarevoluţionare insurgente ilegale, dezertori şi alţii. Toţi sunt duşmani blestemaţi ai puterii sovietice, plini de ură faţă de regimul sovietic.

Ofiţerii polonezi şi poliţiştii care se află in lagăre încearcă se prelungescă activitatea contrarevoluţionară, desfăşoară agitaţie antisovietică. Fiecare din ei abia aşteaptă eliberarea pentru a avea polibilitatea să se încadreze activ în lupta împotriva puterii sovietice.

Organele NKVD au descoperit în regiunile vestice ale Ucrainei şi Belorusiei o serie de

organizaţii contrarevoluţionare insurgente. În toate aceste organizaţii contrarevoluţionare un rol activ de conducere l-au jucat foştii ofiţeri ai fostei armate poloneze, foştii poliţişti şi jandarmi. Printre dezertori şi cei care au încălcat frontiera şi au fost reţinuţi, de asemenea a fost descoperit un număr considerabil de persoane care sunt membri ai organizaţiilor contrarevoluţionare de spionaj şi insurgente. În lagărele de prizonieri se află în total (fără a socoti soldaţii şi subofiţerii) 14736 foşti ofiţeri, funcţionari, moşieri, poliţişti, jandarmi, temnicieri, incendiatori (sabotori) şi informatori, peste 97% dintre ei fiind polonezi ca naţionalitate.

Dintre aceştia: generali, colonei şi locotenent-colonei – 295, maiori şi căpitani – 2080, locotenenţi, sublocotenenţi şi sublocotenenţi(de cazaci) – 6049, ofiţeri şi comandanţi inferiori de poliţie, ai organelor de frontieră şi jandarmeriei – 1030, poliţişti de trupă, jandarmi, temnicieri şi informatori – 5138, funcţionari, moşieri, preoti şi incendiatori – 144.

Îm închisorile din regiunile vestice ale Ucrainei şi Belorusiei se află în total 18632 de arestaţi (dintre care 1685 polonezi) şi anume: foşti ofiţeri – 1207, poliţişti, informatori şi jandarmi- 5141, spioni şi diversionişti- 347, foşti moşieri, fabricanţi şi funcţionari- 465, membri ai diferitelor organizaţii contrarevoluţionare, ai organelor insurgente şi diferite elemente contrarevoluţionare- 5345, dezertori- 6127.

Pornind de la aceea că toţi aceştea sunt duşmani înrăiţi şi irecuperabili ai puterii sovietice, NKVD consideră necesar:

I. A se propune NKVD-ului URSS să se analizeze în regim de urgenţă şi să se aplice pedeapsa capitală-împuşcarea, în cazurile:

1) celor 14700 prizonieri care se găsesc în lagăre, foşti ofiţeri polonezi, funcţionari, moşieri, poliţişti, informatori, jandarmi, incendiatori şi temnicieri.

2) precum şi celor arestaţi, care se află în închisorile din regiunile vestice ale Ucrainei şi Belorusiei, în total 11mii de oameni, membri ai diferitelor organizaţii contrarevoluţionare de spionaj şi diversiune, foşti moşieri, fabricanţi, foşti ofiţeri polonezi, funcţionari şi dezertori.

II. Cercetarea cazurilor să se realizeze fără apelul arestaţilor şi fără prezentarea sentinţei de condamnare, hotărârea privind finalizarea rechizitoriului făcându-se în ordinea următoare:

a) Pentru persoanele care se găsesc în lagărele de prizonieri- conform informaţiilor prezentate de Direcţia privind problemele prizonierilor din cadrul NKVD-ului URSS;

b) Pentru persoanele arestate- după indicaţiile reprezentanţilor NKVD- ului URSS şi NKVD-ului RSS Beloruse.

I. Cercetarea cauzelor şi pronunţarea hotărârii se vor înainta comisiei compusă din 3 persoane: tovarăşii Merculov, (un nume, scris de mână) Baştakov (şeful Direcţiei speciale nr.1 a NKVD-ului URSS).

Comisarul poporului pentru afacerile interne al URSS, L. Beria

Notă: *Publicat în revista ”Oastea Moldovei” nr. 5, 2014, pag. 20 - 21*

Inedit din arhive de la Chişinău

POVARA DE A FI ROMÂN

În istoria fostei R.S.S. Moldoveneşti (Magazin istoric**, nr. 6/2007) anii ’70 ai secolului trecut s-au înscris drept ani de evidentă ascensiune naţională. Pentru prima dată de la 1944, când Basarabia a fost ocupată de sovietici, în funcţii de răspundere încep sa fie numiţi şi unii băştinaşi. Studenţii instituţiilor superioare de învăţământ din RSSM aduceau în republică mii de volume în limba română din Moscova, Kiev, Cernăuţi, Odessa şi alte oraşe. Erau cărţi de Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Constantin C. şi Dinu C. Giurescu, Nicolae Bălcescu, Adrian Păunescu, George Coşbuc, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu şi alţii. Discuri ale formaţiilor „Mondial“, „Savoy“, „Sincron“, „Coral“, sau ale lui Dan Spătaru, Margareta Pâslaru, Constantin Drăghici, Irina Loghin luminau minţile şi sufletele tineretului studios, trezind sentimente patriotice, de mândrie naţională.**

Sentimentul naţional în deceniului şapte al secolului trecut a fost promovat nu numai de poeţi, scriitori, muzicieni, pictori sau cineaşti, dar şi de unele oficialităţi de stat şi de partid din rândul românilor basarabeni, care au susţinut apariţia şi difuzarea acelor cărţi, articole, filme, melodii. În aparatul de conducere al republicii se conturase „o aripă de dreapta“ a nomenclaturii. De unii dintre aceştia depindeau finanţarea, aprobarea şi lansarea unor opere literare, muzicale, cinematografice sau din domeniul artelor plastice.

Desigur, această deşteptare a demnităţii naţionale, a mândriei de a fi român nu putea trece neobservată de Moscova, cu atît mai mult cu cât ea era permanent informată de organele KGB-ului şi ale Miliţiei de la Chişinău. În perioada amintită a avut loc o mobilizare totală a uneltelor ideologice şi de forţă pentru a stăvili pătrunderea adevărului istoric pe acest petic de pământ românesc, ocupat de ruşi (1812-1918), apoi de sovietici (1940-1941, 1944-1990).

Nu în zadar în anii 1970-1980 de sub pana istoricilor sovietici din R.S.S. Moldovenească (în mod preponderent reprezentanţi ai minorităţilor naţionale şi unii rătăciţi din Transnistria) au apărut câteva tone de maculatură istorică, pretinse monografii sau cercetări ştiinţifice. Ca să devii „savant istoric“, pe atunci, era de ajuns să scrii cît mai multe calomnii la adresa României şi a tot ceea ce era românesc. Grabnic primeai titlu ştiinţific, serviciu la catedră, apartament gratuit de la stat şi alte facilităţi. Aceasta era politica oficială!

Situaţia reală din R.S.S. Moldovenească la începutul trecuţilor ani ’70 se oglindeşte şi în acest document inedit, publicat în exclusivitate de Magazin istoric. **L-am descoperit în Arhiva organizaţiilor social-politice a Republicii Moldova (fosta Arhivă a C.C. al P.C.M.), poartă titlul** Despre măsurile privind intensificarea activităţii ideologice în rândul populaţiei R.S.S. Moldoveneşti **şi face parte din Procesul-verbal nr.111, din 16 noiembrie 1970 a şedinţei Biroului C.C. al P.C.M. din aceeaşi zi.**

Traducerea din limba rusă ne aparţine. Am eliminat unele pasaje nesemnificative.

Comitetele orăşeneşti, comitetele raionale, multe organizaţii primare de partid din republică îndeplinesc o anumită muncă de educaţie comunistă a oamenilor muncii şi au reuşit să ridice activismul de muncă şi politic.

Cu toate acestea, datorită unor lacune în organizarea educaţiei populaţiei în spiritul patriotismului sovietic şi al prieteniei popoarelor U.R.S.S., precum şi sub influenţa propagandei burgheze, în republică au loc cazuri de orientări şi atitudini naţionaliste, prooccidentale, sioniste, antisovietice etc.

Partea română, din ce în ce mai activ, foloseşte literatura, radioul, televiziunea, călătoriile cetăţenilor români în Moldova şi vizitele cetăţenilor noştri în R.S.R. pentru a propaga printre oamenii noştri cursul politic „deosebit“ [al României], neprietenos faţă de U.R.S.S. Organizaţiile româneşti se străduie să trimită turişti preponderent în Moldova, stăvilind călătoriile în alte zone ale U.R.S.S.

În 1969, republica a fost vizitată de 14, 4 mii de români, iar în România au călătorit 5 mii de cetăţeni de ai noştri. În 10 luni ale anului curent călătoriile din ambele părţi au înregistrat aproximativ 10 mii oameni. Unii cetăţeni români se exprimă deschis referitor la pretenţiile teritoriale ale României faţă de Basarabia şi Bucovina. Au fost depistate cazuri cînd turiştii români se ocupau cu specula, vânzând mărfuri de larg consum.

Din România şi prin teritoriul ei la noi ajunge multă literatură duşmănoasă, inclusiv chineză şi albaneză. În 10 luni ale anului 1970, la punctele vamale ale republicii, grănicerii au confiscat de la străini 2.815 exemplare de asemenea produse. În R.S.S. Moldovenească se răspândesc multe publicaţii periodice. În anul curent au venit din România 2.377 de exemplare, în timp ce România are doar 615 abonamente la gazete şi reviste moldoveneşti.

În scopul intensificării de mai departe a muncii ideologice de educaţie a oamenilor muncii în spiritul patriotismului sovietic şi al internaţionalismului proletar, al contracarării propagandei duşmănoase şi în conformitate cu Hotărîrea C.C. al P.C.U.S. din 5 noiembrie 1970, *Despre măsurile privind intensificarea muncii ideologice în rândul populației R.S.S. Moldoveneşti şi a regiunii Cernăuți din R.S.S. Ucraineană*, Comitetul Central al Partidului Comunist al Moldovei hotărăşte :

1. Comitetele orăşeneşti, raionale, Consiliul Republican al Sindicatelor, C.C. al U.L.C.T.M. [Uniunea Leninistă Comunistă a Tineretului din Moldova], Ministerul Culturii din R.S.S.M., Ministerul Învățământului din R.S.S.M., Comitetele de Stat ale Consiliului de Miniştri a R.S.S.M. pentru televiziune şi radiodifuziune, presă şi învățămînt profesional-tehnic, Prezidiul Academiei de Ştiințe a R.S.S..M., redacțiile gazetelor şi revistelor republicane sunt obligate să-şi modifice esențial activitatea ideologică în rândul populației republicii, să ridice nivelul educativ al oamenilor muncii, în primul rând al tineretului şi inteligenției [intelectualilor] în spiritul internaționalismului proletar, al prieteniei popoarelor U.R.S.S., al patriotismului sovietic, al unui spirit politic accentuat. Să stăvilească pătrunderea ideologiei burgheze şi altei ideologii duşmănoase în rândurile oamenilor sovietici, să acuze public şi să-i tragă la răspundere pe purtătorii acestor ideologii.

(punctul 2 omis de mine-Al.M.)

3. Comitetul de Stat al Consiliului de Miniştri al R.S.S.M. pentru televiziune şi radiodifuziune este însărcinat să întocmească un ciclu de măsuri în scopul îmbunătăţirii calităţii emisiunilor radio şi TV, pregătirii şi perfecţionării cadrelor de creaţie de la radio şi televiziune. Se propune C.C. al P.C.M., în coordonare cu Comitetul de Stat al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. pentru radio şi televiziune, majorarea timpului de antenă pentru emisiunile în limba moldovenească, destinate radioascultătorilor din Republica Socialistă România.

4. Se obligă Prezidiul Academiei de Ştiinţe a R.S.S.M. să prezinte C.C. al P.C.M. propuneri aprobate de institutele corespunzătoare ale Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. privind desfăşurarea diferitor conferinţe şi sesiuni ştiinţifice pe probleme ale istoriei Moldovei, formarea naţiunii moldoveneşti, istoria relaţiilor ruso-române şi sovieto-române.

5. Consiliul Moldovenesc Republican al Sindicatelor, Direcţia de lucru cu turişti străini de pe lângă Consiliul de Miniştri ai R.S.S.M., C.C. al U.L.C.T.M. vor elabora măsuri de îmbunătăţire a relaţiilor turistice cu România în scopul informării opiniei publice din România despre viaţa poporului moldovenesc, realizările lui în anii puterii sovietice. Împreună cu organele de partid şi sovietice orăşeneşti, raionale se va stabili o procedură de selectare mai riguroasă a turiştilor sovietici, care vor călători în R.S.R. pentru ca aceştia să fie supuşi unui instructaj adecvat.

6. Ministerul Afacerilor Interne al R.S.S.M. va întocmi măsuri de evidenţă a invitaţiilor cetăţenilor români în Moldova şi a plecărilor cetăţenilor noştri în România; va contribui esenţial la micşorarea numărului vizelor particulare. Se va stabili un control riguros al comportamentului cetăţenilor români în perioada aflării lor în republică, felul cum aceştia respectă legile sovietice şi regulamentele stabilite de cazare a străinilor în U.R.S.S.

8. Ministerul Telecomunicaţiilor al R.S.S.M., Comitetul de Stat al Consiliului de Miniştri pentru presă, comitetele orăşeneşti, raionale de partid vor lua măsuri pentru limitarea pătrunderii şi răspândirii în republică a literaturii române şi a presei periodice româneşti.

9. Se obligă Comitetul de Stat pentru Planificare (Gosplan) al R.S.S.M., Ministerul Telecomunicaţiilor al R.S.S.M., Comitetul de Stat al Consiliului de Miniştri pentru radio şi televiziune al R.S.S.M. ca pînă la 1 decembrie 1970 să adreseze Consiliului de Miniştri propuneri concrete privind dezvoltarea pe mai departe a reţelei de televiziune, a asigurării unui semnal TV calitativ pentru două programe de TV cu acoperire pentru întreg teritoriul republicii.

10. Se obligă Ministerul Construcţiilor din R.S.S.M., Ministerul Construcţiilor Rurale din R.S.S.M. şi Ministerul Telecomunicaţiilor din R.S.S.M. să finiseze construcţia şi să dea în exploatare la termenele stabilite staţiile de retransmisie radio prin cablu Bălţi-Edineţ, staţia de retransmitere pentru televiziune din oraşul Edineţ şi emiţătorul radio de 150 kw pentru unde medii.

11. Se atenţionează Ministerul Construcţiilor din R.S.S.M. (tov. Lubenţa D.E.),

Comitetul de Stat al Consiliului de Miniştri din R.S.S.M. pentru presă (tov.Jmereniţcaia E.F.) asupra lucrărilor de construcţie a tipografiei centrale în oraşul Chişinău şi se obligă să ia toate măsurile pentru finisarea construcţiei şi darea ei în exploatare în 1972.

12. Să se ţină cont că C.C. al P.C.U.S. a dat dispoziţie ca:

a) organele locale „Soiuzpeceati" [organizaţie de stat, care se ocupa cu abonarea şi livrarea presei, inclusiv a celei din străinătate] să realizeze abonarea la gazetele şi revistele din R.S.R. numai pentru locuitorii respectivului oraş, regiune, ţinut. Se exclude posibilitatea de a remite abonamentul din alte regiuni ale ţării [U.R.S.S.] locuitorilor Moldovei;

b) Comitetul pentru presă de pe lângă Consiliul de Miniştri al U.R.S.S.să întocmească comanda anuală de cărți din Republica Socialistă România pentru a fi distribuite în R.S.S.M. numai cu acordul Comitetul pentru presă al republicii [R.S.S.M.];

c) Să se analizeze posibilitatea de înlocuire a emiţătoarelor de televiziune situate în R.S.S. Moldovenească la frontieră cu România cu altele de o capacitate mai mare;

d) Academia de Ştiinţe a U.R.S.S., Institutul de Marxism-Leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., revistele *Voprosî istorii*, *Novaia i noveişaia istoria*, *Voprosî istorii SSSR*, *Mejdunarodnaia jizni* să sporească publicarea articolelor şi materialelor despre rolul Kominternului în istoria mişcării comuniste şi muncitoreşti, să abordeze problemele privind istoria relaţiilor ruso-române şi sovieto-române, politica autorităţilor române în perioada de până la război şi altele care sunt tratate tendenţios în istoriografia română.

13.(Sunt nominalizate instituţiile de mai sus şi se decide ca până la 1 aprilie 1971 să se raporteze C.C. al P.C.M. despre îndeplinirea prezentei hotărâri.

Documentul de mai sus necesită câteva precizări. Pentru a justifica ocupaţia Basarabiei, iar apoi şi a Bucovinei, atât autorităţile ţariste, cât şi cele sovietice au dus o politică de falsificare a istoriei, de cultivare a minciunii şi a zvonurilor tendenţioase, de susţinere a tot felul de aberaţii la adresa României şi conducătorilor ei. Cetăţeanul Rusiei ţariste, apoi cel din U.R.S.S. a fost educat în spiritul formării unei atitudini duşmănoase sau cel puţin rezervate faţă de România şi români.

Pentru realizarea acestor scopuri imperiale au fost folosite toate metodele de înjosire şi violenţă împotriva românilor basarabeni ucişi, deportaţi, băgaţi de vii în gropi cu var, au fost arse bibliotecile şi închise bisericile, a fost creat un mecanism propagandistic fără egal care includea ştiinţa, literatura şi arta ş.a.

Cu toate acestea, teama că cei rămaşi în viaţă, copiii şi nepoţii celor ucişi sau deportaţi, vor afla în cele din urmă adevărul i-a făcut pe ocupanţi să întreprindă tot felul de măsuri, pentru a stăvili pătrunderea adevărului istoric în Basarabia.

Turiştii din R.S.S.M. care urma să viziteze România erau selectaţi extrem de riguros. De fapt, erau reprezentanţi ai minorităţilor naţionale, plus cîteva procente din populaţia autohtonă – ţărani sau muncitori, necunoscători de istorie şi politică.

Dar şi aceştea erau trecuţi prin filtrul KGB-ului şi prin tot felul de instructaje. Fiecare grup de turişti din R.S.S.M. era însoţit de un conducător (în majoritatea cazurilor funcţionari de partid sau ai comsomolului). Pentru o mai bună siguranţă, în componenţa fiecărui grup era inclusă şi o persoană a cărei identitate nu o cunoştea nimeni, dar care nu era altcineva decît un securist sociabil şi curios. Uneori, prerogativele de supraveghere erau transmise conducătorilor de grup.

Turiştii români sosiţi în R.S.S. Moldovenească erau luaţi în evidenţă de organele KGB şi de partid, începând cu controlul bagajele, al persoanelor cu care au intrat în contact etc. Dacă vreun turist îndrăznea să aducă vreo carte sau ilustraţii cu caracter istoric, acestea erau imediat confiscate. Turiştilor din România li se schimbau foarte puţini bani în ruble sovietice, probabil, pentru a-i sili să vândă mărfuri de larg consum aduse din România, pentru ca apoi să fie învinuiţi de speculă.

Vânzarea cărţilor în limba română în R.S.S.M. era interzisă. În Chişinău era o librărie, „Drujba“ (Prietenia), unde se vindeau cărţi din străinătate, dar la compartimentul literatură română de obicei se aflau vreo 30-40 de cărţi cu o tematică strict profesională: creşterea grâului în Transilvania, tratarea bolilor cardiovasculare la iepuri, unele opere ale lui Lenin sau Marx. Cei mai norocoşi puteau procura uneori vreun dicţionar rus-român, român-rus, francez-român, român-francez, german-român etc.

Abonarea la ziarele şi revistele din România se afla în aceeaşi situaţie cu vînzările de carte. Locuitorii din alte republici unionale, precum Federaţia Rusă, Ucraina, Belorusia, Tadjikistan, Gruzia, Armenia etc. se puteau abona la presă din România, fără restricţii, pe când în R.S.S.M. acest lucru era extrem de dificil. În afara unor biblioteci şi a câtorva scriitori, artişti, oameni de ştiinţă credincioşi sistemului, nimeni nu se putea abona la vreo publicaţie românească.

Românii din Basarabia găsiseră o modalitate de a procura presa periodică din România prin intermediul rudelor, prietenilor, cunoscuţilor stabiliţi în alte colţuri ale U.R.S.S.. Peste vreo 3-4 ani organele KGB din R.S.S.M. au descoperit aceste subterfugii şi au fost luate toate măsurile de a închide pătrunderea în ţară a gazetelor şi revistelor din România pe această cale.

Cuvântul român **a fost transformat de autorităţile comuniste într-un cuvânt de ocară, de înjosire, de pericol social etc. Funcţionarii de stat, organele de partid, securitatea hotărau ce nume să poarte copilul şi în ce limbă să vorbească acasă şi în societate, ce să citească cetăţeanul, din R.S.S.M., ce spectacole şi concerte să urmărească, ce filme să vizioneze. La începutul anilor ’70, în toată U.R.S.S. a rulat filmul românesc** Columna**; în R.S.S.M. a fost interzis printr-o hotărâre a Biroului C.C. al P.C.M., fiind considerat dăunător.**

Structurile de partid şi de stat din R.S.S.M. au făcut totul pentru ca faptul de a fi român în Basarabia să devină o povară.

Dar, slavă Domnului, nu au izbutit!

Notă: *Publicat în revista ”Magazin istoric” nr. 2, 2008, pag. 5 - 9*

RSSM, TÂRNOVA: MITĂ PENTRU COMISARIATUL MILITAR

În articolul documentar" Cadrele bolşevicilor 1-2-3" apărut la Chişinău în anul 2006, care între timp a devenit de referință, inclusiv şi pentru Marele nostru desident Paul Goma, scriam despre miile de aventurieri, rătăciți, desfrânați, borfaşi şi bețivani aduşi din Rusia şi Ucraina in Basarabia de ocupanții sovietici mai întai in 1940, apoi respectiv in 1944. Infracțiunile şi crimele săvârşite de aceştea nici azi n-au fost pedepsite...

Despre comportanentul unui ocupant-funcţionar este vorba în **Hotărârea CR Tîrnova al PC(b) din Moldova privind excluderea din partid a lui Perechidailov C.M.20**

STRICT SECRET

„Perechidailov Chiril Mihailovici – anul naşterii 1914, membru al PC(b) al URSS din anul 1940, biletul de partid nr., ucrainean, funcționar, studii ***primare****. În momentul deschiderii dosarului lucra* ***şef-adjunct al secţiei raionale Tîrnova al NKVD-ului****. În prezent lucrează împuternicit operativ al secției județene Soroca al secției NKVD.*

S-a stabilit: Perechidailov C.M., activînd în raionul Târnova, sistematic se dedica bețiilor şi s-a compromis ca comunist. La 10 octombrie 1944 şi-a permis o beție şi comportament huliganic în apartamentul lui Grigorievscaia. În timpul scandalului ghimnastiorca (un fel de cămaşă din stofă groasă, pe care o purtau soldații şi ofițerii sovietici-Al. M) în care se afla şi biletul de partid a fost aruncată în stradă. A doua zi, participanții la beție i-au înmînat lui Perechidailov ghimnastiorca şi biletul de partid. La 29 octombrie 1944 a participat la ***o altă beţie****. În stare de ebrietate şi scandal i s-au furat biletul de partid şi alte documente. Biletul de partid n-a fost găsit..."*

Toţi **ocupanţii** erau plini de importanţă, cu aere de superioritate faţă de populaţia băştinaşă, cu **un comportament obraznic şi violent, lacomi şi hrăpăreţi**, punînd interesului personal şi burtei proprii importanţă republicană. Cu cât funcţia era mai înaltă, cu atât posibilităţile de **îmbogăţire fără muncă** erau mai sigure, iar riscul de a fi pedepsit era nul.

Documentele selectate, traduse din limba rusă de autorul acestor rânduri şi incluse în prezentul material sunt documente, care au fost scrise de instituţii sovietice prestigioase, autoritare, adică cu o credibilitate de sută la sută.

Comportamentul ocupanţilor este previzibil în toate perioadele istorice, în care se includ **batjocora şi violenţa faţă de băştinaşi**, lipsa unei frici, că vor fi pedepsiţi pentru faptele săvîrşite.

Un document cutremurător, care de fapt exprimă imaginea adevărată a stăpânului-ocupant sovietic venit în Basarabia pe tancuri pentru a ne aduce „eliberarea stalinistă":

STRICT SECRET

Şefului secţiei militare al CC al PC(B)
al Moldovei tovarăşului ***Fonariov***

CERTIFICAT

În urma verificării faptelor, indicate în nota informativă a secretarului CR al PC(b)M din Târnova de tov. Corolicov, din 27 decembrie 1945, despre abuzul de putere, corupţia şi demoralizarea ofiţerilor comisariatului militar raioional, Vă informăm următoarele:

Şeful secţiei nr.1, locotenent superior tov. Goncearov, folosindu-se de funcţia deţinută, nelegitim, elibera certificate fictive şi livrete militare false dezertorilor de pe front şi din industria militară cu nota că nu este apt de serviciul militar, cărora le inscria diferite articole şi boli, potrivit cărora aceştea nu puteau fi mobilizaţi şi liniştiţi îşi continuau traiul în gospodăriile lor. Pentru documentele eliberate, de regulă, de la cetăţenii dezertori tov.Goncearov lua mită în bani şi produse alimentare, participa la banchete şi nunţi, organizate de dezertori şi cei ce se eschivau de la serviciul militar, aflaţi la evidenţa comisariatului militar raional Târnova.

Pentru acest scop tov. ***Goncearov*** *avea câţiva oameni în anturajul său, care se ocupau de transmiterea mitei la domiciliu. De exemplu: tov. Goncearov prin intermediul cetăţenei* ***Cogan Haica*** *a eliberat certificat fals dizertorului Tcaci Trofim Grigorievici, pentru care Cogan a primit de la* ***Tcaci*** *2000 ruble, din care 1000 ruble Cogan a transmis-o lui Goncearov. În felul acesta, prin cetăţeana* ***Cogan****, au fost transmise documente de la scoaterea de evidenţă militară dezertorilor* ***Zisman, Volico****, ultimul a dat mită în sumă de 1000 ruble, din care Cogan a trasmis 600 ruble lui Goncearov****, Bliuma Moha*** *a dat 1400 ruble, din care lui Goncearov i s-au transmis 850 ruble. În discuţie cu cetăţeana Cogan toate faptele au fost confirmate de ea, mai mult decât atât, ea a recunoscut că lua mită de la persoanele nominalizate şi-i transmitea lui Goncearov; acest lucru se petrecea în cabinetul tov.Goncearov sau, uneori, acasă în prezenţa soţiei sale. Banii primiţi, cea mai mare parte era transmisă lui Goncearov, restul le asuma sie.*

Certificate, privind eliberarea de le serviciul militar şi de la lucru în industria militară, Goncearov le-a eliberat şi altor cetăţeni (***Cuşari Grigorii Ălievici, Gherco, Ţemerman ş.a.)***

În afară de aceasta, Goncearov participa activ la nunţi, care trebuiesc considerate ca mită, dar în altă formă. De exemplu, în satul ***Târnova*** *la cetăţeanul* ***Coun,*** *numele căruia Goncearov nu-l cunoştea, la invitaţia fratelui Coun Ivan Efimovici a participat la petrecerea în armată a premilitarului* ***Colesnic Vasile****, în satul* ***Codrenii Noi*** *a participat la nuntă şi la multe alte petreceri şi nunţi. Participarea lui Goncearov la nunţi este legată de dezertori şi persoane care se eschivau de la serviciul militar.*

Tov. Goncearov în activitatea sa criminală avea în anturajul său oameni care îi transmiteau mita şi îl invitau la petreceri şi nunţi prin intermediul acestora de la Goncearov aceştea primeau documentele corespunzătoare, pe care acesta le elibera cu mare plăcere.

Din discuțiile cu tov, Goncearov în prezența reprezentantului secției politice a comisariatului militar republican maiorului ***Teslea*** *şi a şefului secției militare a comitetului județean Soroca al PC(b)M tov.* ***Ciurban,*** *la 22 ianuarie 1946 tov. Goncearov, parțial, a recunoscut activitatea sa criminală, care este exprimată prin eliberarea documentelor false celor dezertați de pe front, dezertorilor din industria militară şi celor care se eschivau de la serviciul militar, pentru care lua mită în bani şi produse. Tov. Goncearov, la acest subiect, a prezentat o notă informativă.*

E necesar de menționat că tov. Goncearov, fiind comunist şi ofițer, n-a recunoscut activitatea sa antipartinică şi antistatală, încercândă să ascundă multe fapte care au avut loc, ce necesită verificate de organele de anchetă ale ***procuraturii militare.***

Un alt fapt este ***comportamentul amoral*** *al şefului secției 2, fiind tot odată este şi secretarul organizației de partid al comisariatului militar raional, căpitanul tov.* ***Cantimirov****, care lucrează în comisariuatul militar raional Târnova încă de la formare. Pe tot parcursul acestei perioade tov. Cantemirov era antrenat în beții sistematice, susținând companie lui Goncearov. Deseori participa la tot felul de petreceri şi nunți împreună cu Goncearov, iar prin diferite minciuni silea femeile şi fetele de a intra cu el în relații intime. Fiind în stare de ebrietate de trei ori a organizat deboşuri cu bătăi ale membrilor companiei şi folosirea pistolului din dotare; ultimul caz a avut loc în apartamentul lui Goncearov, când* ***Hantimirov (conform originalului- Al.M)*** *fiind beat a împuşcat de cateva ori din pistol.*

Tov. Hantimirov prin minciuni şi diferite promisiuni forța femeile spre concubinaj şi prin excrocherii storcea mijloace pentru petrecere şi diferite beții; de exemplu Hantimirov a intrat în concubinaj cu fosta lucrătoare a comisariatului militar ***cetăţeana Lalezinova****, care lucra* ***contabil****. Într-un termen foarte scurt dânsa a cheltuit 4000 ruble, tot ea a cumpărat cizme de hrom şi le-a dăruit lui* ***Hantemirov.***

Hantemirov la rândul său i-a promis că se va căsători cu dânsa, dar când s-a aflat că Lalezinova a cheltuit mijloacele statului, a fost eliberată de la comisariatul militar, el a refuzat să-şi onoreze promisiunea şi s-a căsătorit cu alta.

Despre ***comportamentul amoral*** *al lui Hantimirov pot fi menționate multe exemple. Tov. Hantimirov fiind secretarul organizației de partid la* ***comisariatului militar*** *n-a luat nici o măsură partiinică de a infruența comuniştii şi ceilalți lucrător, care se ocupau cu bețiile şi luau mită de la dezertori şi cei care se eschivau de la serviciul militar, iar tov. Goncearov şi Hantimirov, din contra, se străduiau să ascundă toate cazurile criminale şi prin această activitate au devenit complice.*

În discuție cu tov. Hantimirov în pezența reprezentantului ***Comisariatului Militar Republican tov. Teslea*** *şi şeful secției militare al Comitetului Juețean al PC(b)M tov.* ***Ciurbanov*** *toate faptele expuse mai sus Hantimirov le-a recunoscut.*

Consider că tovarăşii Goncearov şi Hantimirov prin comportanentul lor, care se exprimă prin beții sistematice, uneori cu deboşuri şi folosirea armelor din dotare, luare de mită şi depravare sexuală ***subminează autoritatea ofiţerului sovietic*** *în ochii populației locale şi încrederea față* ***de instituţia militară*** *cum este voencomatul (comisariatul militar-Al.M) şi prin aceasta toarnă apă la moara duşmanilor puterii sovietice.*

Tovarăşii Goncearov şi Hantimirov ca membi al partidului bolşevic au pătat imaginea comunistului şi responsabilitatea în fața partidului. Din acest motiv Goncearov şi Hantimirov nu merită să poarte înaltul titlu de comunist şi trebue pedepsiți aspru până la excluderea din rândurile partidului.

E necesar de menționat atitudinea neserioasă a ***Comisarului militar republican*** *tov****. Korsun*** *în cercetarea faptelor despre încălcarea legislației revoluționare şi activității criminale ale subalternelor față de populația locală. De exemplu, după ce au parvenit semnale din raionul Târnova despre activitatea criminală a lui Goncearov şi alți lucrători ai* ***comisariatului militar****, în raion a sosit tov. Korsun,* ***şeful secţiei cadre al comisariatului militar republican*** *tov.* ***Kuşnarev*** *şi procurorul militar. Procurorul raionului Târnova, tov****. Şevcenco*** *a transmis toate materialele anchetei preventive şi certificatele false, eliberate de Goncearov dezertorilor, procurorului militar. Despre această transmitere a fost informat tov. Korsun. Se părea că erau destule mărturii pentru continuarea anchetei şi pedepsirea celor vinovați. Dar tov. Korsun nu a găsit de cuviință să discute cu lucrătorii* ***comisariatului militar****, inclusiv cu tov****. Doncenco****, care a semnalat despre activitatea criminală a lui Goncearov, cu atât mai mult că nu a vorbit nici cu Goncearov.*

În consecință, tov. Korsun a venit la comisariatul militar Târnova, unde numai s-a arătat, promițând să revină, dar a plecat la Chişinău şi nimeni nu l-a mai văzut. Până azi nu se cunoaşte locul aflării materialelor transmise procurorului militar şi ce anume măsuri s-au luat privind activitatea criminală a lui Goncearov.

Din discuțiile cu tov. Teslea am aflat că procurorul militar a transmis un certificat comisariatului militar republican în care se menționează că faptele activității criminale ale lui Goncearov nu s-au adeverit şi cu aceasta tov. Korsun s-a liniştit. Toate acestea vorbesc despre faptul, că tov. ***Korsun*** *se străduie să nu scoată gunoiul din casă şi protejează persoanele ce trebuiesc alungate de la servici şi din rândurile PC(b), iar aceştea continuă să lucreze şi să se descompună politic şi moral.*

Consider necesar, ca despre activitatea tov. Corsun să comunic secției politice din districtul militar Odesa, pentru a lua măsuri administrative față de tov. Korsun.

Instructor ***secţia militare al CC PC(b) M*** *(semnat)* ***Polejaev***

Consider că comentariile sunt de prisos...Mai mult nu zic nimic !

Alexandru MORARU

BĂTĂLIA DE LA VASLUI (10 ianuarie 1475)

Concentrarea întregii forțe armate a Moldovei, în afară de garnizoanele cetaților, s-a făcut în apropierea orașului Vaslui. După o cercetare atenția Ștefan a ales locul cel mai bun pentru a opri înaintarea oastei otomane pe pamântul țării sale. Vasluiul, așezat pe un deal, era înconjurat de codri seculari și de văi pe care se scurgeau ape incite, ce din loc în loc se transformau în mlaștini. Oastea Moldovei era formată din oameni voinici, obisnuiți cu muncile și lipsurile, bine disciplinați, înarmati și instruiți. Toți își iubeau țara și domnul din toată ființa lor.

Mehmed al II-lea, furios pentru că Ștefan îi respinse ultimatumul, fără a ține seama că se apropia anotimpul friguros, a poruncit oastei, care lupta în Albania, să plece împotriva Moldovei. Cronicarul Kemal Pașa Zade a observat că timpul nu era potrivit pentru o asemenea campanie, fiindcă nu numai că se apropia iarna, dar și pentru că "ierburile se uscaseră, legumele se vestejiseră, iar frunzele arborilor cazuseră", prin urmare aprovizionarea avea de întâmpinat greutăți foarte mari, unele din ele, ca furajarea animalelor, chiar de nerezolvat. Sultanul a cerut și domnului Țării Românești să se alature oastei trimisă împotriva Moldovei. Potrivit informațiilor avute de Jan Dlugosz, Suleyman Pașa a primit ordinul ca după ce l-ar fi înfrânt și capturat pe domnul Moldovei să înainteze în Polonia, să ierneze în Camenița, iar în primavară să treacă în Ungaria, unde urma să se uneasca cu "urdia" turcă, care ar fi fost condamnată de sultan. Oastea lui Suleyman Pașa numara 30 000 cavaleriști, iar restul pana la 120 000 erau infanteriști. Regruparea oastei otomane în vederea trecerii Dunarii s-a facut în luna septembrie, la Sofia. De aici s-a îndreptat spre Dunare, pe care a trecut-o pe gheță pe la Nicopole sau Vidin, dar și prin alte puncte. Dupa un popas de doua săptamani facut pe pamântul Țării Românesti, oastea turcă a început marsul spre Moldova. S-a afimat ca Ștefan s-a gândit să-i împiedice trecerea peste Dunare sau s-o atace în Muntenia, dar având o oaste mult inferioară ca numar a renunțat la un asemenea plan. Potrivit obiceiului oamenilor pamântului, românii au distrus totul în calea oastei invadatoare, în special asezarile, rezervele alimentare și furajele, iar animalele au fost duse în Țara de Sus, sau la munte. Urmând drumul obișnuit, Hadîm Suleiman Paşa a pătuns în Moldova de-abia în luna decembrie. Despre Laiotă Basarab s-a afirmat că, deoarece cunoştea forţa armată a lui Ştefan şi vitejia ostaşilor săi, a refuzat să meargă în Moldova, de aceea s-a închis într-o cetate, din care nu a ieşit decât după retragerea turcilor înfrânţi. Urmând drumul de pe valea Siretului, oastea otomană se îndrepta spre Suceava.Kemal Paşa Zade informează că vremea " a dat cel dintâi semnal al înfrângerii", fiindcă din cauza ploilor ostaşii turci, pe care el îi compară cu şoimii, acum semănau " cu nişte găini plouate". Un alt cronicar turc, Kodja Hussein, a afirmat că la intrarea în Moldova starea oastei turceşti "era nenorocită", şi recunoscând calităţile de general ale lui Ştefan a scris că era "meşter în lupte, avuse multe războaie", şi devenise "vestit printre regii ghiauri prin şiretenia sa". Un participant la lupta de la Vaslui a relatat că Ştefan cel Mare a luat măsuri ca din aproprierea drumului pe care se deplasa oastea otomană să fie evacuaţi oamenii, caii şi celelalte animale şi bunuri, iar ce era

netransportabil să fie distrus “prin foc”, chiar şi locuinţele. Din cauza deplasării întregii populaţii şi a incendierii locuinţelor, hranei, furajelor etc., ostaşii turci şi caii lor sufereau cumplit de foame şi frig. Deşi era iarnă, toţi bărbaţii valizi ai Moldovei se aflau sub arme, iar bătrânii, femeile şi copii fuseseră trimişi la adăpost, în Ţara de Sus. Grânele care n-au putut fi transportate au fost ascunse în gropi pregătite în mod special, iar fântînile şi apele stătoare otrăvite.Greutăţile de aprovizionare şi vremea de iarnă au încetenit marşul oastei duşmane, mai mult decât prvăzuse sultanul.

Contingentul oastei Ţării Româneşti alăturat celei otomane ar fi numărat 17 000 de oameni. O încălzire a vremii, urmată de un dezgheţ, a muiat drumul şi deşi era luna decembrie, oastea comandată de Suleyman Paşa mărşăluia greu din cauza convoaielor de aprovizionare care se deplasau mult mai încet decât trupa nevoită să facă dese şi lungi popasuri sub cerul liber. Detaşamentele turceşti desprinse de grosul coloanei erau atacate şi lichidate. Calea pe care înainta oastea otomană era plină de capcane şi de oameni ascunşi, care o aşteptau cu armele pregătite. Din cauza deplasărilor încete ale coloanelor de aprovizionare, comandamentul oastei turceşti era nevoit să trimită mereu alte detaşamente în căutare de provizii, care obişnuit nu se mai întorceau, fiind capturate sau măcelărite de români. Din Vaslui, unde Ştefan cel Mare organizase o puternică poziţie defensivă, între dealul Cetatea Chiţoc, botul de deal de la nord de gura Muntenii de Jos, gura pârâului valea Dumbravei, dealul Micelina, Dealul Bârladului, şi Dealul Brodoc. În scrisoarea din 28 noiembrie 1474 adresată papei Sixt al IV- lea, Ştefan cel Mare a mai adăugat următoarele:” … sântem gata, cu tot sufletul şi cu toată puterea pe care ne-a dat-o Dumnezeu să luptăm pentru creştinătate, cu toate puterile noastre… Rugăm pe Sfinţia voastră ca împreună cu ceilalţi regi şi principi … să orânduiască în aşa fel ca să nu luptăm singuri”.

Principalele izvoare referitoare la lupta de la Vaslui informează că oastea otomană numără circa 100 000 de oameni la care s-au adăugat 17 000 munteni, iar cea moldovenească între 32 000-60 000 oameni, mai sigură pare cifra 40 000 dată de Dlugosz. Ştefan cel Mare a indicat, în scrisoarea adresată şefilor statelor europene, că oastea turcă intrată în Moldova se ridica la 120 000 de oameni. Suleyman Paşa a ajuns la Bârlad fără prea mari dificultăţi. Până aici a avut călăuze bune, alese dintre turcii care atacaseră Moldova împreună cu Radu cel Frumos, dar deacuma intra într-o regiune necunoscută, deci primejdioasă pentru armata invadatoare, obosită şi hărţuită de ostaşii români. Poate ca, dupa cum era și normal, Stefan cel Mare a încercat să-i oprească pe turci la hotarul cu Țara Româneasca, dar din cauza numarului mare al oastei invadatoare a trebuit să se retragă pe locul unde se hotărâse intial ca să-i oprească înaintarea. Drumul de la Vaslui spre Bârlad trecea printre două dealuri, drum, care, din loc în loc, fusese blocat cu arbori taiati și supravegheat de ostași înarmați cu arme de foc. Fiecare piesă de artilerie fusese pregătită să tragă câte șapte lovituri. Unele izvoare pretind ca numarul ostașilor transilvăneni trimiși în ajutorul lui Ștefan cel Mare s-ar fi ridicat la 26 000. Cronicarul turc Kemal Pașa Zade susține că Ștefan concentrase destul de multă oaste, ca fiecărui ostaș i-a dat arme și astfel și-a preschimbat oastea într-un munte de oțel. Lipsa de alimente și furaje

a obligat oastea turcă să se deplaseze tot mai greu, să aştepte la popasuri transporturile de alimente, care veneau de la sudul Dunării şi din Ţara Româneasca. Ostaşii turci, obosiţi, flamânzi şi mereu atacaţi de români, frământau pământul dezgheţat şi îmbibat de apa zăpezilor topite.

De la Bârlad, pe care l-au găsit pustiu, Suleyman Paşa şi-a dirijat oastea spre Vaslui. Pe atunci acest drum care era întrerupt din loc în loc de lunci băltite de apa provenită din topirea zăpezilor, se strecura şerpuind printre dealurile acoperite de păduri seculare. Drumul pe care mărşăluia oastea turcă mai trecea prin apropierea confuienţei râurilor Vaslui, Bârlad şi Racova, unde, prin revărsarea lor inundaseră terenul dintre dealuri, care devenise foarte nepotrivit pentru desfăşurarea unei armate numeroase ca acea comandată de Suleyman Paşa, obligând-o să înainteze încet şi în coloană strânsă.

Cu puţin înainte de 7 ianuarie 1475 avangarda oastei turceşti se apropiase de locul, pregătit de moldoveni ca să-i opreasca înaintarea şi chiar s-o oblige să facă cale întoarsă. Terenul spre care se îndrepta oastea otomană era greu de trecut şi totodată primejdios.

Numai încrederea lui Suleyman Paşa în forţa amatei sale l-a facut sa nu cerceteze terenul de înaintare. De oparte şi de alta a drumului pe care se deplasa oastea turcă fuseseră plasate puternice detaşamente româneşti, bine înarmate, care aşteptau să plătească cum se cuvine invadatorilor pentru distrugerea unei părţi din ţară, pentru oboseala lunilor de zile umede şi friguroase traite în tabără, a marşurilor îndelungate şi obositoare. Din desişurile luncii prin care se strecura drumul spre Vaslui, oastea turca era pândită de gurile armelor de foc şi de neîntrecuţii arcaşi moldoveni. Noaptea de 9/10 ianuarie, de la căderea serii şi până la revărsatul zorilor, a fost pentru ostaşii Moldoveni, de veghe neîntreruptă şi nerăbdătoare. Ei aşteptau în pădure, dezgheţânduşi mâinile la focuri potolite de vreascuri. În asteptarea înfruntării şi-au uscat obiectele şi hainele umede şi-au schimbat camaşile ca în asteptarea unui mare eveniment din viaţa lor, având lângă ei rezemate de arbori, armele cu care aveau să facă faţă pagânilor, care le cotropiseră ţara. Langa Vaslui, în apropierea confluienţei râurilor Racovat şi Bârlad, la intrarea drumului în padure, au fost plasaţi cei cinci mii de secui, instruiţi să facă faţă avangărzii oastei turceşti. Aceştia fusesera avertizati ca dusmanul se afla la ultimul popas, înainte de locul unde se aflau ei. O negură deasă se lasase pe vaile şi pădurile din jurul Vasluiului, favorizând, ca şi terenul, planul lui Ştefan cel Mare, care, prin cercetaşii săi, ştia cu precizie distanţa la care se aflau dusmanii ce înaintau cu greu pe drumul îmbibat cu apă. Un izvor extern a consemnat ca ceaţa era atât de densă încât nici Ştefan şi ostaşii sai n-au vazut puterea cea mare a turcilor, căci dacă o vedeau ar fi fugit cu toţii. Cea mai mare parte a cavaleriştilor turci, dacă nu toti descălecaţi, îşi duceau caii de funie, fiindcă alunecau. Kemal Paşa Zade fusese informat că de ambele părţi ale drumului de înaintare a oastei turceşti se aflau păduri, din care cauză oastea Moldovei nu putea fi atacata nici din faţă, nici din spate, nici de pe flancuri, adica din nici o parte.

Cei 5 000 de secui s-au opus hotărât înaintării avangărzii otomane, care număra 7 000 de oamni. Neputând opri avangarda dusmană susţinută şi de alte detasamente trimise grabnic de Suleyman Paşa, secuii au început să se retragă spre locul unde Ştefan cel

Mare hotărâse să oprească înaintarea turcilor. Pentru că din cauza ceții nu-și puteau vedea dușmanii, ostașii români și-au îndreptat tirul armelor spre zgomotul facut de marșul turcilor. De la prima ciocnire oastea invadatoare n-a putut face față tirului armelor de foc și al valurilor de săgeți ale ostașilor moldoveni. Șiruri întregi de ostași turci, străpunși de săgeți sau zdrobiți de proiectilele tunurilor, se prăbușeau în mocirla drumului mărind dezordinea din rândurile lor. Turcii, ațâțați, potrivit obiceiului lor, au slobozit strigătul de război, care semana cu un urlet de fiară flămânda, amplificat și trimis de ecou peste vai și dealuri. Acest "strigăt" repetat de zeci de mii de glasuri, a facut să se cutremure sufletul multor moldoveni, care numai din basme auziseră de oști atât de numeroase, dar cu toții erau hotărâți să nu-i lase pe dușmani să treaca mai departe.

Când turcii au slobozit strigătul de război, de care s-au cutremurat văile şi au început să fremăte codrii, s-ar părea că chiar Ştefan şi-a pierdut stăpînirea de sine. Atunci unul din sfetnicii mai în vărstă aflaţi lăngă el i-ar fi spus: "Doamne! Nu te tulbura căci astăzi îţi vom sta vitejeşte alături şi Dumnezeu ne va ajuta!". Unităţile turceşt de infanterie, cavalerie şi artilerie se înghesuiau unele şi altele, se amestecau încercănd zadarnic să desfăşoare ca să- i învăluie pe românii care-i înfruntau cu atâta curaj. Sultanul nu era de faţă ca să poată impune ordinea şi să hotărască un plan de luptă, iar Sulezman Paşa s-ar părea că-şi pireduse capul şi în loc să încerce restabilirea ordinei în rândurile oamenilor săi atacaţi din toate părţile, a făcut eforturi disperate ca să se smlgă din învălmăşeala oastei sale. În acest timp, Ştefan cel Mare, calm, hotărât, dădea ordine clare, care i se aduceau imediat la îndeplinire. Despre felul cum Ştefan a condus atacul oastei sale avem o ştire externă, demnă de toată încrederea. Potrivit acesteia, domnul, cu oamenii cei mai credincioşi, adică statul major, „a stat la o parte" ca să poată observa desfăşurarea luptei şi ca fiecare din detaşamentele armatei sale să- şi îndeplinească misiunea încredinaţată şi să nu se retragă, „" căci de ce ar fi început el mai întîi lupta. Dacă era înfrânt, atunci toată ţara îi era pierută... Astfel ostaşii săi au mers la lupă su ochii lui... Mai întâi au descărcat tunurile în turcii, care erau la strâmtoare şi nu puteau să fugă, apoi el însuşi a atacat cu ostaşii săi în aşa chip, încât i-a silit să se întoarcă şi să fugă. La început, ostaşii români s-au apărat, dar apoi la porunca şi sub ochii domnului au început să atace vuguros". Mulţimea înglodată a turcilor, incapabilă să se orienteze, neştiind încotro şi pe cine să atace, depunea eforturi să înainteze, neînţelegând de ce avangarda se oprise. Din luncă, pe unul din flacuri, buciumaşii români sunau atacul, ceea ce a făcut ca oastea duşmană, după auz, fiindcă din cauza ceţii nu-i vedea pe români, să-şi schimbe brusc direcţia de atac. În furia ei a dobrât cu săbiile lunca în care se învârtea, apropiindu-se cu greu de locul de unde sunau buciumaşii. Aici turcii au dat doar peste un mic număr de ostaşi români, care s-au urcat în grabă pe munchea dealului. Încercând o repliere pe vale, ostaşii turci au mărit înghesuiala şi confuzia în rîndurile celor care erau aici. Încercând să străpungă linia ţinută de oastea Moldovei, care le bara drumul spre Vaslui şi de aici spre inma ţării, au întâlnit rezistenţa hotărâtă a ţăranilor moldoveni, care deşi se aflau în luna ianuarie, cu mânecile suflecate băteu cu nădejde în oastea învălmăşită a lui Sulezman Paşa. Ca în mijlocul verii, când îşi îmblăteu snopii de grâu grăbiţi de apropierea unei furtuni neaşteptate, astfel şi

cei din lunca Vasluiului, în dimineaţa zilei de 10 ianuarie 1475 loveu cu nădejde. Din trupuri le ieşeau aburi şi de pe feţe le curgeau şiroaie de sudoare, stropii ei umezeau şi mai mult pământul pe care-l apărau. Cum scria Nicolae Iorga „" Tăranii moldoveni ştiau ce-i aşteaptă pe dânşii şi pe toţi ai lor, din neam în neam, dacă se vor clinti dintre copacii aceştia ai codrului, dacă o spărtură se va face în zidul lor de pepturi goale. Topoarele, securile, ciomegele şi ghioagele bătură turbat asupra haitei lupilor, coasele începură să taie holda cruntă a picioarelor cailor turceşti. Cu cât ţinea mai mult frământarea, cu atât amestecul se făcea mai straşnic în desişul zăpăcit al duşmanilor". Rânduri după rânduri, turcii doborâţi sau grav răniţi muşcau cu gurile însăngerate pămîntul Moldovei, apărat cu atâta dârzenie şi vigoare. În felul aceste hoarda trimisă de Mehmed al II-lea în Moldova, oprită, rănită şi clătinată în elanul ei, a început să dea înapoi, după care s-a împrăştiat şi a început să fugă.

După informaţiile cronicarului turc Kemal Paşa Zade, ostaşii români, folosind arme de foc, nu le-au permis turcilor să se apropie pentru a angaja lupta corp la corp. Totuşi o unitate turcă a putut da un atac mai puternic asupra oastei moldovene, dar cum s-a exprimat acelaşi cronicar „oaste ghiaurilor, răi din fire, care era ca un vânt puterni ca ducător de nenorociri, i-a respins. Văzând acest moment al luptei, în care turcii atacând viguros au început să-şi revină din şocul avut şi temându-se ca ostaşii săi mult mai puţini să fie respinşi, Ştefan cel Mare a intervenit personal în luptă cu rezervele. Atacând hotărît a putut înainta până în mijlocul oastei turceşti, producând derută şi panică în rândurile ei. O parte din ofiţerii turci strânşi în jurul lui Suleyman Paşa a propus o retragere generală, după care să reia lupta de pe o altă poziţie. Intrvenind atacul condus de Ştefan cel Mare oastea turcă nu s-a mai putut regrupa, ci s-a împrăştiat, ceea ce i-a adus o înfrângere dezastruoasă. Eforturile lui Suleyman Paşa de a reface frontul şi de a-şi întoarce oastea în atac, n-au avut succes. Nu sânt indicaţii că trupele Ţării Româneşti au participat la lupta de la Vaslui. Fiind probabil în urma coloanei oastei otomane au avut posibilitatea de a se retrage fără a fi angajate în luptă.

Publicat în "Oastea Moldovei"

PROFESORUL GHEORGHE BUZATU – REGRETATUL MEU PRIETEN ȘI MENTOR

IN MEMORIAM

Printre oamenii cei mai importanţi din viaţa mea, regretatul profesor, Marele istoric, mentorul şi prietenul meu **Gheorghe Buzatu** a ocupat un loc de frunte. Despre istoricul Buzatu auzisem, apoi citisem destul de multe pentru acea vreme, am în vedere mijlocul anilor 80. Metoda Domniei sale de cercetare aprofundată, felul de a ajunge la concluzii întemeiate pe documente istorice de arhivă, lupta pentru triumful adevărului m-a făcut să înţeleg, că pentru a deveni un bun profesionist în cercetarea istoriei, mai bun model decat **distinsul savant** nici că se poate. Pentru a realiza acest lucru am inceput a aduna materiale, cărţi, articole publicate de **doctorul în ştiinţe istorice**, domnul **Gheorghe Buzatu**, distins cărturar. Încetul cu încetul am început să înţeleg, că în istorie trebuie să fii sincer şi să nu te laşi dus de mrejele politicului, deoarece adevărul istoric, trecut prin filtrul politicului nu mai poate fi adevăr.

Vestitul istoric şi patriot Gheorghe Buzatu a făcut cercetări ample în multe arhive ale lumii şi a publicat **o sumedenie de monografii**, culegeri de documente, enciclopedii, **cercetări şi studii** aproape la toate categoriile ştiinţei istorice. Lucrările Domniei sale au fost traduse în multe limbi ale lumii, fiind considerate pe bună dreptate lucrări de referinţă. Cărţile Domnului Buzatu au fost şi sunt cumpărate cu mare plăcere şi studiate cu atenţie, deoarece sunt scrise într-o limbă accesibilă, care dă posibilitatea de a fi înţelese şi de publicul larg, nu numai cel academic. A fost un **Om Deosebit**, o **Mare Enciclopedie a istoriei României** (şi nu numai), o personalitate de calibru european şi mondial, un savant de o rară modestie şi cu un spirit al umorului bine conturat, care devenise pentru mulţi istorici, cercetători un model al profesionalismului, **un model al Omului de ştiinţă** contemporan, un Om interesant şi atat de **harnic**, că dacă numai vom cita lista cărţilor scrise de dumnealui, involuntar ne vom întreba, cât a dormit acest savant în viaţa sa?

Prin intermediul domnului **Anatol Petrencu** la finele anului 2007 am avut fericirea sa-l cunosc personal pe **Marele istoric Gheorghe Buzatu.** Aveam emoţii mari, nu-mi venea a crede că am făcut cunoştinţă cu cel care devenise model pentru mine de ani de zile. Mi s-a părut atât de simplu şi prietenos, fără aere de mare academician, cum au oamenii de la noi, chiar dacă „opera" lor este mai subţire decât un caiet de elev. După o perioadă de cercetări îndelungate, adunasem un număr impunător de documente de arhivă inedite despre activitatea **Mareşalului Ion Antonescu** în **Basarabia** în perioada Războiului sfânt de eliberare naţională de sub jugul bolşevic 1941-1944 şi folosindu-mă de ocazie, i-am arătat distinsului specialist copiile xerox ale documentelor depistate de mine în arhivele de la Chişinău, solicitându-i susţinerea pentru a fi publicate. După ce a răsfoit materialele prezentate, mi-a spus că se va strădui să mă ajute. Mi-a dat cartea sa de vizită şi am stabilit un contact durabil. M-a sfătuit să alcătuiesc rezumatul documentelor şi aranjarea lor în ordinea cronologică.

După prima noastră întâlnire am urmat sfatul profesorului Buzatu şi în câteva săptămâni totul era gata. Titlul proiectului l-am ales următorul: "**Mareşalul Ion Antonescu şi Basarabia. Documente şi materiale 1941-1944".** Trebuie să recunosc, că această muncă s-a dovedit a fi dificilă, la fel ca şi depistarea documentelor din dosarele Arhivei Naţionale a Republicii Moldova la tema propusă.

În prima decadă a lunii ianuarie 2008 am finisat proiectul lucrării şi am comunicat acest fapt distinsului istoric, expediind varianta electronică a culegerii prin internet. Peste vre-o două zile **Dl. Gheorghe Buzatu** mi-a scris:

"Stimate dl. Moraru, aflaţi, în primul rând, că am primit textul d-stră cu documentele. Le-am copiat, mâine îl prezint editoarei, d-na Ioniţă, doctor în istorie, care îl introduce déjà în lucru. Am vorbit cu dl. Petrencu la telefon şi am aranjat: în februarie va lucra studiul introductiv, apoi îl ataşăm, iar în februarie volumul va fi complet. Ca atare, zilele acestea d-na va prezenta volumul – aşa cum este – pentru editare. În această situaţie se impune: ca dv. să trimiteţi un e-mail chiar pe adresa d-nei Ioniţă şi anume ceddemiurg@yahoo.fr

În adresa respectivă, dv. şi dl. Petrencu mă delegaţi pe mine să mă ocup de volumul dv. Şi în acelaş timp veţi fi de acord cu propunerea Editurii Demiurg. Este bine dacă adresa dv. ar sosi în următoarele două zile, căci editoarea va pleca la Bucureşti miercuri.

Vă doresc succes, cu Dumnezeu înainte!

Gh. Buzatu"

Am făcut întocmai cum m-a învăţat profesorul şi 21 ianuarie 2008 prin poşta electronică am primit un mesaj de la d-na editoare:

„ Stimate dl. Moraru, m-a bucurat mult mailul dv. cu atât mai mult, cu cât doream şi eu să vă scriu chiar în seara asta. Mă numesc Alexandrina Ioniţă, dr. în istorie, la profesorul Vasile Cristian, soţia arhiologului Ion Ioniţă şi directoarea Casei Editoriale Demiurg. Chiar astăzi am trecut pe la dl. Prof. Gh. Buzatu, care mi-a predat mailul şi CD-ul cu manuscrisul dv. de documente. Pe profesorul Buzatu îl cunosc de foarte mulţi ani şi de câţiva ani sunt unul dintre editorii Domniei sale.

Deci volumul dv. este pe mâini bune şi sperăm să iasă în luna februarie anul acesta, deci înainte de a sărbătorăi 90 de ani. Domnul profesor m-a anunţat că va prefaţa volumul, care a intrat în lucru chiar astăzi.

Săptămâna viitoare urmează să-i dau un preprint, ca să vadă cum va arăta cartea şi să înceapă lucrul la prefaţă. Am trecut în revistă materialul, e adevărat, în fugă şi am constatat că uneori lipsesc diacriticele româneşti. Întrucât voi semna contractul cu dl. profesor în numele dv., vă rog să aveţi amabilitatea de a vă exprima acordul, de-a corecta diacriticele care lipsesc. Nu voi face nicio altă intervenţie în conţinutul manuscrisului, dar vă rog să mă înţelegeţi, că nu pot publica o carte cu o parte din texte cu diacritice şi altele fără, pentru că nu este conform cu normele acuale ale

limbii române. Am înţeles că dl profesor Petrencu va veni în cursul lunii februarie la Iaşi, probabil că vrea şi el să vadă cartea înainte de-a ieşi.

În aşteptarea acordului dv.,

Cu prietenie Alexandrina Ioniţă"

Consider, că cele două mesaje necesită un comentariu pentru a clarifica lucrurile. La volumul „Mareşalul Ion Antonescu şi Basarabia 1941 – 1944. Materiale şi documente" am lucrat de unul singur. Toate documentele de arhivă le-am depistat din mai multe fonduri, depozitate la Arhiva Naţională a RM în perioada anilor 2000-2003. Tot mie îmi aparţine proiectul copertei în afară de culoarea generală a cărţii, care a fost sugerată de dl. Profesor Buzatu.

Cât priveşte rolul profesorului Anatol Petrencu, apoi trebuie să spun că m-a ajutat şi susţinut cu un sfat prietenesc, domnia sa a sponsorizat culegerea la calculator ale copiilor documentelor de arhivă în format electronic; tot cu concursul domniei sale am făcut cunoştinţă cu profesorul Gheorghe Buzatu.

Drept recunoştinţă am acceptat ca să fie al doilea editor al acestei culegeri de documente, care din start a devenit de referinţă. Şi încă ceva, în mesajul de mai sus, al dl. profesor Buzatu se spune că dânsul "a vorbit cu dl. Petrencu la telefon şi s-au înţeles, că acesta să scrie studiul întroductiv la volumul respectiv". Cu regret, din lipsă de timp, deoarece avea prelegeri în fața studenților Universității de Stat din Moldova, profesorul Petrencu n-a izbutit să scrie întroducerea. Din câte îmi amintesc, cartea era deja gata pentru tipar, lipsea numai studiul întroductiv, promis de Anatol Petrencu. Fiind în criză de timp, în unul din mesajele de la e-mail, dl. Gheorghe Buzatu mi-a scris să întocmesc eu întroducerea, pe care am finisat-o în câteva zile şi nopţi. Textul întroducerii l-am întitulat:„Aliniere la Mareşal pentru Onoare şi Demnitate", text înalt apreciat de profesorul meu, Gheorghe Buzatu, în care, practic, n-a intervenit nici cu o virgulă.

Cât priveşte colaborarea cu directoarea Casei Editoriale Demiurg din Iaşi, apoi aici a fost un contact serios de lucru în echipă cu rezultate pozitive. Erau zile când vis-a-vis de pregătirea cărţii, schimbam câte 10-15 mesaje pe zi. Când am primit prefaţa la cartea mea, semnată de Gheorghe Buzatu, am înţeles că această carte va avea un viitor sigur. Lucrul în comun la pregătirea volumului de documente a stabilit o prietenie sinceră cu profesorul Gheorghe Buzatu. Anume din această perioadă corespondenţa dintre mine şi Marele Istoric a evoluat în ascensiune. De atunci zilnic primeam 4-10 mesaje, excepţie fiind numai perioada din anul 2012, când profesorul s-a aflat în comă. Mesajele purtau diferite subiecte, de la respect, felicitări, sănătate până la opinii asupra problemelor de istorie naţională sau mondială, arhivistică, filosofie etc. Profesorul Gheorghe Buzatu a devenit pentru mine unul din cei mai apropiaţi oameni, prieten şi mentor.

Dar să revenim la carte, deja la 14 februarie 2008 cartea a fost scoasă din tipar, iar la 17 februarie 2008 am primit următoarea invitaţie:

Respectiva invitaţie nu a plăcut Consulatului României de la Chişinău şi am fost nevoit să solicit o altă invitaţie cu alt text, unde să fie indicată cazarea şi asigurarea cu hrană. La

două-trei zile, cu invitaţia solicitată, m-am prezentat iarăşi la Consulatul României din Chişinău, pentru viză în România; deoarece paşaportul meu românesc, eliberat în 1994(un document deja depăşit, eliberat de Ambasada României la Chişinău, care avea stema României socialiste, la care diplomaţii s-au gândit, ca să nu le arunce la gunoi, fiindcă România socialistă nu mai exista de la 1 ianuarie 1990, le-au pus în circulaţie pentru basarabeni, pentru aceştea erau bune!) şi valabil până în decembrie 1999, era expirat, iar încercările mele de-a perfecta actele, au suferit eşec. Cu durere în suflet îmi amintesc vizitele mele la Consulatul României şi încercarea de a primi viză, pentru a merge la Iaşi la lansarea cărţii. Când am prezentat invitaţia, unul din şefii de la Consulat, un bărbat în jur de 50 de ani, s-a uitat cu neîncredere la mine şi mi-a spus, că nu prea crede în respectiva invitaţie şi m-a întrebat dacă am o altă dovadă, că am scris respectiva carte. I-am răspuns că am un exemplar de carte acasă, pe care mi l-a trimis profesorul Gheorghe Buzatu. Funcţionarul Consulatului României m-a trimis acasă pentru a-i aduce „dovada", adică cartea mea şi mi-a dat un bileţel, ca să mă pot întoarce nestingherit la el, dacă ţinem cont de cozile, formate de mii de basarabeni, ce-şi aşteptau ursita. … M-am simţit înjosit şi neputincios. Patriotismul şi sutele de articole proromâneşti, scrise de mine, bine documentate s-au dovedit a fi inutile pentru o procedură simplă birocratică. Atunci pentru prima dată am înţeles, că este puţin să-ţi iubeşti Patria istorică şi că este necesar ca şi patria să-şi iubescă cetăţenii! Cu regret, toate vizitele mele la Consulatul României la Chişinău, comunicarea cu funcţionarii de la respectiva instituţie, m-a convins că majoritatea acestora sunt duşmănos orientaţi faţă de basarabeni. Gurile rele spuneau, că Consulul român la Chişinău este de origine maghiară…şi fiind autorul unei culegeri de documente de arhivă despre Mareşalul şi Marele Român Ion Antonescu am înţeles că şansele mele de a obţine o viză sunt minore. Sub diferite motive nu am mai primit viza. Lansarea cărţii mele s-a petrecut fără mine şi Anatol Petrencu. Mentorul meu, autorul prefaţei cărţii, a prezentat cartea mea în cadrul Târgului Naţional de Carte ediţia a XVI-a „Librex 2008". În seara zilei de 23 februarie profesorul Gheorghe Buzatu a prezentat şi cartea domniei sale „Război şi pace 1940- 1944. Jurnalul Mareşalului Ion Antonescu", vol. I apărut tot la Editura Demiurg

A doua zi după lansare d-na Ioniţă şi dl. Buzatu mi-au trimis poze de la eveniment. Ceva mai târziu un corespondent m-a contactat şi m-a întrebat câte ceva vis-a-vis de carte, apoi în săptămânalul "Literatura şi Arta" de la Chişinău (redactor-şef **Nicolae Dabija**) nr.16 din 17 aprilie 2008 a fost publicat articolul „**Cel mai tare argument – documentul!**" cu genericul „Apariţii editoriale" despre lansarea cărţii la Iaşi. În el se menţionează: „**Volumul a fost prefaţat de dl.Gheorghe Buzatu, unul din cei mai de seamă specialişti în istoria celui de-al II Război Mondial. Tot Domnia sa a fost cel care a susţinut şi lansat proiectul celor doi cercetători de la Chişinău.**

În respectiva culegere au fost incluse 189 de documente inedite, depistate în Arhiva Naţională a Republicii Moldova. Cartea are 360 de pagini. „…Exista un gol, lipsesc câteva piese din întregul tablou al activităţii Mareşalului în Basarabia şi Transnistria. Vin cu idea, cu dorinţa de-a umplea acest gol, aducând în faţa cititorului

documente de arhivă, incontestabile documente ale adevărului. Este vorba de inspecţiile, făcute de conducătorul statului în Basarabia şi Transnistria, dispoziţiile acestuia, măsurile luate de autorităţile româneşti în diferite situaţii, atitudinea lui faţă de românii basarabeni şi transnistreni, faţă de minorităţile naţionale – a mai menţionat Alexandru Moraru". Materialul a fost însoţit de două fotografii: una este coperta volumului şi a doua profesorul **Gheorghe Buzatu** prezintă cartea nominalizată la Palatul Culturii din Iaşi. Cunoaşterea acestui Om excepţional, schimbul permanent de mesaje, discuţiile telefonice, întâlnirile rare, dar cu o încărcătură informaţională şi profesională, au făcut să mă conving, că am alături o celebritate de talie mondială. De la dl. profesor **Gheorghe Buzatu** am învăţat mai multe decât în toţi anii de studenţie. În afară de mijloacele de informare devenisem ochii şi urechile savantului în problemele ce ţin de Republica Moldova. Îi desconsidera total, ca specialişti, pe istoricii de teapa lui **Serghei Nazaria, Igor Caşu, Vasile Stati, Piotr Şornicov** şi alţii. Savantul **Gheorghe Buzatu** purta un respect deosebit faţă de istoricii profesionişti cum sunt: **Ion Ţurcanu, Ion Şişcanu, Anatol Petrencu, Pavel Parasca, Gheorghe Negru, scriitorii Vlad Pohilă, Vasile Şoimaru,** ş.a**.**

Prin intermetului internetului, mentorul meu îmi trimitea tot felul de documente şi materiale inedite, pentru uz personal, cărţi electronice şi alte lucrări interesante pentru un specialist. Datorită acestui Mare Istoric am aflat şi cunoscut pe minunaţii: **Alexandrina Ioniţă, Ioan Scurtu, Ion Măldărescu, Corneliu Ciucanu**, **Victor Roncea, Mihai Retegan** şi alţii.

În semn de preţuire profesorul **Gheorghe Buzatu** mi-a publicat câteva articole în presa din Ţară. În revista „**Ţara noastră** "(Iaşi), în nr.2 din martie 2009, a publicat articolul meu „Canibalismul provocat de sovietici"(Basarabia ocupată de ruşi). În revista „**Tricolorul**" nr.1225 din 2 aprilie 2008 profesorul Buzatu a scris articolul„Mareşalul Antonescu şi Basarabia", în care prezintă cartea mea cititorilor.

Se apropia anul 2009, an în care Marele Istoric **Gheorghe Buzatu** avea să împlinească frumoasa vârstă de 70 de ani. Atunci mi-a venit idea să-i dedic următoarea mea carte. La moment lucram de mai mulţi ani cu documente privind rezistenţa antisovietică a basarabenilor şi deportările staliniste. Am adunat toate documentele de arhivă, pe care deja le aveam selectate şi traduse din limba rusă în română (nu fără suportul financiar şi prietenesc al profesorului **Anatol Petrencu**), care în principiu alcătuiau un volum interesant de documente inedite. În secret am contactat-o la e-mail pe d-na **Alexandrina Ioniţă** şi am mărturisit intenţia mea, de-a dedica volumul „ **Basarabia Antisovietică**" aniversării a 70 de ani de la naşterea savantului. Fără să-i comunice despre dedicaţie, editoarea l-a rugat să pregătească o prefaţă pentru volumul nominalizat şi numai după ce prefaţa a fost gata, i-a destăinuit „secretul".

Profesorul **Gheorghe Buzatu** a scris „Studiu pe întroductiv despre individ în faţa răului absolut Gulag şi Holocaust" pentru culegerea mea de documente, în care a menţionat:

„ **Profesorul Alexandru Moraru, specialist recunoscut şi apreciat în problemele**

de istorie contemporană şi arhivistică, harnic editor al surselor trecutului, s-a impus mai cu seamă în ultima vreme, graţie studiilor şi volumelor tipărite la Chişinău ori în Ţară, mai precis la Iaşi şi Bucureşti. În această privinţă, avem în vedere în chip aparte studiul „Basarabia sub ocupaţia Kremlinului. Canibalismul provocat de sovietici (Documente şocante) şi volumul, în colaborare cu profesorul universitar dr. Anatol Petrencu „Mareşalul Ion Antonescu şi Basarabia 1941-1944. Culegere de documente".

…Fără pretenţii exagerate, volumul colegului Alexandru Moraru este remarcabil prin dezvăluirile referitoare la tragedia sub zodia Răului absolut, altfel spus în Imperiul Gulagului, pe care Alexandru Soljeniţin, într-o creaţie literară de geniu, a impus-o difinitiv şi în parametri naturali oprobriului Umanităţii.

În sfârşit, felicitându-l pe colegul Alexandru Moraru pentru realizarea prezentului volum, trebuie să-i mulţumim pentru efortul şi izbânda sa ştiinţifică deosebită.

Iaşi, 19 august 2009
Gheorghe Buzatu"

Marele Istoric mi-a mulţumit pentru volumul dedicat Domniei Sale şi pentru cuvintele de felicitare cu ocazia aniversării a 70-a de la naştere:

Mi-am dorit ca basarabenii să știe despre savantul cu renume mondial **Gheorghe Buzatu**. Urmărind acest scop, am pregătit și prezentat la redacția săptămânalului „Literatura și Arta" un articol pe care l-am întitulat „**Marele istoric Gheorghe Buzatu a împlinit 70 de ani**". Deși l-am adus la redacție personal aproape cu două luni înainte de eveniment, acesta a fost publicat cu o mare întârziere (**„Literatura și Arta", nr.25 din 25. 06. 2009**) după o intervenție personală a prietenului **Vasile Șoimaru**, un Mare Român, doctor în economie, publicist și fotograf de excepție.

Ceva mai târziu colonelul în rezervă dl. **Andrei Covrig** a publicat în gazeta „**Literatura și Arta" nr.48 din 3 decembrie 2009** la genericul „**Apariții editoriale**" articolul „**Basarabia antisovietică – o carte eveniment!"**

Chiar la începutul acestui articol autorul scrie: „**Cu câteva zile în urmă, la Editura Demiurg din Iași a văzut lumina tiparului o carte-eveniment. Este vorba de culegerea de documente inedite „Basarabia antisovietică" a lui Alexandru Moraru, cunoscut istoric, publicist, editor de documente de arhivă. Volumul în cauză este un omagiu adus unuia dintre cei mai importanți istorici din Europa, doctor în științe istorice, Gheorghe Buzatu, la cei 70 de ani de la nașterea sa. Cartea apare în binecunoscuta colecție „Românii în istoria universală", îngrijită de celebra personalitate a științei istorice."**

După apariția acestei informații mai mulți cititori, cunoscuți și mai puțin cunoscuți, m-au felicitat cu lansarea noii mele cărți.

Cred că este necesar să menţionez, că ambele mele cărţi apărute în Ţară au fost

prefaţate de celebrul istoric**, profesorul Buzatu** şi au fost editate cu sprijinul **Autorităţii Naţionale pentru Cercetare Ştiinţifică din România**. Prin acest intermediu vreau sa aduc mulţumiri repetate Directoarei Casei Editoriale Demiurg, doamnei **Alexandrina Ioniţă**, pentru îngrijirea poligrafică excelentă a cărţilor semnate de mine.

La 4 decembrie 2009 s-a aflat la Chișinău și a participat la o conferință științifică Marele istoric **Gheorge Buzatu**. Atunci am făcut mai multe fotografii și câteva filmulețe, care deja au fost vizionate de un număr impunător de oameni. Pentru confirmare veziwww.yutube.com la pagina **Alexandru Moraru Film**. Tot atunci prietenul meu mi-a mai dăruit câteva volume de carte scrise de Domnia sa, inclusiv „**Execuția Mareșalului Antonescu**" pe care a semnat-o: **„Domnului profesor Alexandru Moraru, stimatului coleg cu multă prețuire. 4.XII.2009 Gh.Buzatu"**

Ceva mai târziu profesorul Buzatu mi-a solicitat un material interesant, pentru a fi întrodus în culegerea „**Convergenţe istorice și geopolitice. Omagiu profesorului Horia Dumitrescu**", având pe post de coordonator pe d-na **Stela Cheptea** și dl. **Gheorghe Buzatu**. Lucram la un articol spre finisarea lui, ce urma să fie prezentat redacției unei reviste din Țară, dar după solicitarea profesorului, mi-am schimbat opțiunea și în scurt timp i-am expediat articolul întitulat „**Duşmanii puterii sovietice: Basarabia împotriva comunismului"**, care a și apărut în volumul amintit la Casa Editorială „Demiurg" din Iași în 2009 la pag. 327-344.

Peste un an, în 2010, mentorul meu Gheorghe Buzatu mi-a solicitat un subiect documental pentru o culegere în două volume **„1940. Omagiu profesorului Ioan Scurtu" în cadrul Muzeului Vrancea**. Deși lucram de mai mult timp la tema Scrisori către Mareșal la momentul, când am primit solicitarea profesorului, eram bolnav, lucru pe care l-am comunicat. Cu toate acestea Marelui Istoric i-a plăcut subiectul și m-a rugat să-i trimit măcar 15-20 de documente, scanate, iar dumnealui va pregăti o întroducere la aceste documente. Am făcut acest lucru și în cele din urmă în volumul nominalizat au fost incluse aceste documente cu întroducerea profesorului sub titlul „**Scrisori din Basarabia către Mareșalul Ion Antonescu**", volume apărute la „Demiurg" din Iași în anul 2010, volumul II pag.173-184. Când am primit cartea și am citit întroducerea, scrisă de Dumnealui, m-a emoționat până la lacrimi. Savantul scria: **„ Profesorul și prietenul Alexandru Moraru, istoric prin formație și prin vocație ne transmite din Chișinău, cu bunăvoința-i recunoscută, un set de scrisori din vremea Războiului de Eliberare Națională din 1941-1944, adresate de „cei mici" Mareșalului Ion Antonescu, Conducătorului Statului Român. Expeditorul lucrează de-acum la un volum masiv, reunind câteva sute de documente de același gen, pe care, se înțelege, le așteptăm cu nerăbdare și deosebit interes.**

Este de datoria mea să menționez că, anterior, profesorul Alexandru Moraru a valorificat numeroase documente românești de maximă însemnătate, depistate în Arhivele din Chișinău, dintre care unele au reținut atenția lui Paul Goma pentru

magistru-i eseu „Săptămâna Roșie (28 iunie – 3 iulie 1940) sau Basarabia și evreii (cea mai recentă ediție a 7-a, Bacău, editura Vicovia, 2010, 543 pagini.) De asemenea, nu demult el a publicat la Iași volumele: „Mareșalul Ion Antonescu și Basarabia 1941-1944. Culegere de documente (Casa Editorială Demiurg 2008), în colaborare cu profesorul Anatol Petrencu și „Basarabia Antisovietică". Documente privind rezistența națională. Blestemul deportărilor și al „justiției" staliniste (Casa Editorială Demiurg 2009) pentru ca, în sfârșit, cu totul recent, să ne ofere surpriza unei masive, excelente și actuale culegeri în mai multe tomuri – Victimele Terorii Comuniste în Basarabia. Rezistență ocupanților. Arestați, Torturați, Întemnițați, Uciși. Documente secrete sovietice, 1944 – 1954, volumul I, Chișinău, Editura Iulian, 2010, 393 pagini + anexe.

Îmi amintesc, eram la Iaşi şi stăteam la un pahar de vorbă cu **Profesorul Buzatu** într-un restaurant. I-am spus: " Toate documentele mele din volumul meu**"Mareşalul Ion Antonescu şi Basarabia 1941-1944 Culegere de documente"** confirmă faptul, că în Basarabia şi Transnistria n-a existat nici un fel de holocaust împotriva evreilor, ci erau arestaţi şi băgaţi în lagăre de muncă aceştea care făceau propagandă comunistă sovietică, cominternistă împotriva propriului stat, organizau tot felul de diversiuni, provocaţii sau se eschivau de la muncile publice în folosul statului pe timp de război…**Se pedepsea infractorul indiferent de naţionalitate** fie el român, rus, ucrainean, evreu sau ţigan! În respectivele lagăre de muncă din Basarabia şi Transnistria erau duşi reprezentanţi de toate aceste naţionalităţi, ocupaţia dăunătoare fiind principiul de pedeapsă: spioni sovietici, speculanţi, borfaşi, duşmani deschişi sau depistaţi de organele de resort, cei care se eschivau de la muncile publice…înseamnă că aşa numitul holocaust este o mare minciună!" Distinsul savant a zâmbit şi a comentat: **O minciună spusă sau mediatizată de mai multe ori începe să fie credibilă,** iar când pe mâna lor se află toate finanţele lumii, toate mijloacele de informare, toate studiourile cinematografice şi televizate, este uşor să „dovedeşti" orice! Vorba poporului: cine plăteşte, acela comandă muzica! În anii 40-60 ai secolului trecut nu era încă inventat „holocaustul"- această fabrică sionistă de stors bani din celelalte popoare… au murit evrei, dar parcă numai evrei au murit? **Milioane de ruşi, nemţi, români, polonezi, ucraineni, bieloruşi au murit. Pe vreme de război se moare…şi nimănui nu i-a trecut prin cap să ceară bani pentru… morţi…**

Atunci l-am mai intrebat pe Marele cărturar: Cum credeţi, Mareşalul Antonescu ştia despre existenţa protocolului secret, anexă a Pactului Molotov- Ribbentrop, semnat la 23 august 1939? - Mareşalul intuia acest lucru, deoarece relaţiile sovieto-germane în ultimii ani în ajun de război erau deosebite, chiar speciale, ambele aveau acelaşi interes de a reîmpărţi globul pământesc, – a menţionat interlocutorul meu. Multe seri la rând discutam prin intermediul internetului tot felul de probleme care mă frământau. Nu ştiu care ar fi motivul, dar trebuie să recunosc cu mândrie, că **Profesorul Gheorghe Buzatu** ţinea la mine şi se străduia permanent, ca sa fiu cât mai bine informat în toată ramificaţia de probleme în istorie, istoriografie şi arhivistică. Îi răspundeam cu aceeaşi căldură şi prietenie. **Îmi dădeam bine seama, că a fi prieten cu Gheorghe Buzatu, Marele savant Gheorghe**

Buzatu, este o onoare şi mândrie, dar şi o mare responsabilitate morală de a fi demn de prietenia acestui strălucit istoric, patriot şi Mare Român. Anume din această cauză am fost stresat, când în anul 2012 au început a sosi din ce în ce mai puţine mesaje, apoi n-au mai venit deloc. Situaţia era gravă… I-am mărturisit poetei **Maria Botnaru**, că cel mai bun prieten al meu, **Gheorghe Buzatu** se află într-o stare gravă la un spital din Iaşi. Poeta a primit această informaţie tristă cu mari emoţii şi ca să nu-mi pună degetul pe rană cu tot soiul de întrebări, a început a studia biografia, materialele şi cărţile Marelui savant, pentru ca în cele din urmă la 23 ianuarie 2012 să scrie şi să publice în ultima sa culegere de versuri**„Urmele dragostei eterne"**, apărută la Chişinău în 2013 la Editura „Tipocart Print" poezia de la pagina 195-196 **„ Rugă la cer…" (pentru Gheorghe Buzatu- Patriot, Mare istoric, savant român)**

Doamna Maria Botnaru este o Femeie talentata, căreia bunul Dumnezeu i-a dat un mare har - poezia. În majoritatea cazurilor scrie poezie patriotică. A scris despre multe mari personalităţi ale istoriei şi culturii româneşti inclusiv şi despre regretatul istoric, Marele Gheorghe Buzatu. Versurile au fost scrise in momentul când celebrul istoric Buzatu era grav bolnav aflându-se in coma. Nu se stie daca i-a ajutat **ruga** sau nu pentru a depaşi criza, important însa este ca Distinsul Profesor dupa o perioada de timp s-a facut bine. Consider de cuviinţă să vă propun să citiţi aceste tămăduitoare versuri:

De la prietenul şi mentorul meu Alexandru Moraru, istoric-arhivist şi publicist din Chişinău am aflat, că Marele istoric şi Patriot Gheorghe Buzatu din Iaşi este bolnav. Nu sunt medic şi nu pot alina durerea sau alunga boala, dar prin aceste versuri am încercat să bat alarma, deoarece viaţa Domnului Gheorghe Buzatu, acest Mare Istoric şi Mare Român este în pericol.Vreau să ne rugăm cu toţii pentru acest Om, care merită toţi laurii lumii, să se facă bine !

Maria Botnaru (or.Tighina)

RUGĂ LA CER…
(pentru GHEORGHE BUZATU – Mare istoric, savant şi patriot român)

Așa titani răsar la răscruci de secole prea rar,
Așa comori de oameni ne vin alături, ca un dar,
Prin zel și zbucium, a lor viață nu e un zbor obișnuit,
Măsoară existența prin înțelepciunea ce au dobândit
Și viața nu o irosesc în darn, ci o prefac în simplă dăruire,
Să fie adevărul istoric depistat – e crezul și a lor menire.

N-ai așteptat nicicând să-ți vină din cer norocul pregătit,
Câte un fir, din pietre de știință, cu picătura l-ai sorbit,
Fiind istoric, fiosof și om distins, te-a frământat viața,
Din tot ce-ai scris, văd om viteaz, un luptător de neînvins.

De unde ai găsit izvorul viu de timp s-asculte al tău glas?
Prin cronici colbăite ai lăsat să înoate gândul cu al său pas,
O lume întreagă a cutreierat faima de român mare savant,
Ai cucerit Academii și multe stele, în fața ta, s-au închinat…

Mă înveți să nu uit rădăcina neamului meu românesc,
Cu argumente închegate – cu a lui istorie, să mă mândresc.
Chiar dacă mai avem un mal de ghimpi, de străini înălțat,
Sunt ferm convinsă, vom fi cândva o Românie, un mare stat.

Sunt o ființă mică, Doamne, dar ruga-mi este mare,
Sinceră și arzătoare, o cresc cu noi speranțe colosale,
Știu, ai griji multe și, cu a ta răbdare, ne răsplătești cu zel
Și ne împarți din mila ce ne-o porți, cu îndurare și fidel.

Rog sfinții să mă audă, să-i scurgă din a lui durere,
Ca pentru cine a fost, să nu treacă prin val de suferință,
Nu a știut repaus, nu s-a cruțat, înmoie-i din sentință,
Mai are mult de scris, e tristă după el iubita lui știință.

Ca pe un rob al adevărului, ajuns la o răscruce de dreptate,
Te rog ajut-l, a săvârșit pentru-al său neam, doar bune fapte…
În marea ta minune, plecată în genunchi, eu, Doamne, astăzi sper,
Pentru acest, măreț, suflet de OM, o sănătate de cremene îți cer…

23 ianuarie 2012

În speranţa că prietenul meu bolnav se va face bine, i-am expediat aceste versuri la adresa e-mail a profesorului Buzatu. În primul mesaj după ce savantul s-a însănătoşit, mi-a scris mulţumiri pentru Doamna Maria Botnaru pentru poezia care i-a plăcut mult.

S-a însănătoşit, dar cu regret pentru o perioadă scurtă, deoarece duşmanii cărţilor şi afirmaţiile profesorului erau şi duşmanii Omului Gheorghe Buzatu. Deşi n-au izbutit să-l doboare din prima dată, fiindcă savantul era un bărbat zdravăn, sănătos şi plin de viaţă, au mai încerca încă odată, cu mijloace mai sigure şi mai satanice, izbutind să doboare acest **Stejar al Mândriei Naţionale**. Prea enigmatică a fost moartea Marelui istoric şi a lăsat multe semne de întrebate… Nu ştiu cum se întâmplă, că oameni valoroşi pentru întreaga ţară sunt încomozi puterii, guvernanţilor şi repede mor„de moarte bună". Profesorul prezenta un pericol serios pentru noii cominternişti, pentru guvernul mondial şi mafia sionistă. Acest pericol consta în faptul, că distinsul savant în operele sale, (care în majoritate au devenit de referinţă şi cu siguranţă că vor fi nemuritoare) prezenta argumente documentare de o credibilitate sută la sută. În faţa lui **Gheorghe Buzatu** şi ale scrierilor

sale nu putea fi credibilă nici o replică de negaţie. Unica „soluţie" pentru aceşti duşmani ai ţării era exterminarea fizică a profesorului. Nu-i omul – nu-i problema!

Vestea tristă mi-a comunicat-o **Anatol Petrencu** şi tot Domnia sa a organizat un transport pentru o delegaţie a istoricilor din Republica Moldova de a merge la Iaşi la înmormântarea savantului. În afară de noi (eu şi A. Petrencu) au mai mers domnii **Ion Negrei, Gheorghe Negru** şi încă câţiva colegi.

Ceremonia religioasă a avut loc la **Biserica Sf. Lazar**, un ultim omagiu adus celui care a fost Gheorghe Buzatu. A plecat dintre noi cel mai bun Om pe care l-am cunoscut, dar cărţile lui vor face din ce în ce mai multă lumină în lumea noastră plină de minciună. Cu tristeţe şi deznădejde, Dumnezeu să se îngrijească de sufletul lui.

În memoria regretatului meu prieten am deschis un blog în internet, care se numeşte Istorici mari şi mici…(www.istoricimarisimici.wordpress.com) iar în www.youtube.com am postat cele trei filmuleţe filmate de mine în 2009, când mentorul meu s-a aflat la Chişinău în cadrul unei lansări de carte(vezi: **Alexandru Moraru Film**). Nu a rămas în urmă nici doamna Maria Botnaru, care a mai scris o poezie în memoria Marelui patriot.

GHEORGHE BUZATU – MAREȘALUL ADEVĂRULUI ISTORIC

Acerbă moarte, dintr-un gol venită, ca o boare
În amezi, când ochiul ostenit visa răgaz de-un ceas,
Când creierul dorea un pic de miere-ntru ajutorare,
Iar mâna obosită cerșea o pauză de-o oră, ca popas.

Alături cărți prea scumpe, dragi prieteni și colegi,
Ce au sărit, ca lupii, cu moartea-ntr-un duiel aprins,
Dar soarta pregătită, ne înrobește-n crudele ei legi,
Căci funia vieții tale, la par, fără cruțări, s-a-ntins.

Și a învis netrebnica, e unică, a ta victorie ratată,
E bătălia ce nu a cerut nici cunoștințe, nici curaj,
Nici simțul patriotic, ce-a fost drapel în bună faptă,
Nici zâmbet, nici speranță nu a primit, șireata, nici un gaj.

Ca Mareșalul Țării ai fost prezent la datorie,
Și ploi torențiale, și fulgerele nopții te-au bătut,
Dușmanii, iritați de a sufletului tău superbă bogăție,
Săpau intrigi, în groapa cărora tot ei au și căzut.

Ce Om distins, cu o voință oțelită și mintea luminată,
Cu argumentele feroce prin încercări bizare ai trecut,
Îstoria a hărăzit, să o alegi ca pe-o iubire unică și blestemată,
Și te-ai supus: din adevărul pur tocmit-ai trainicul ei scut.

În tomuri aranjate, cu șiruri de sudori scăldate,
Zac cărțile, ce-au adunat a minții tale chin durut,
Și-n seri târzii, tăcute, de podul palmei tale însetate,
Așreaptă să le mângâi, măcar cu ochil, pentru început…

Deschid o filă cu Zelea Codreanu, martirul neamului răpus
Și glasul tău, ca un tandem, din depărtări răsună în cadență:
E datorie, tot firul de-adevăr, din neguri de trecut, să fie smuls
Și în cenușa timpului să scotocim a lui incontestabilă esență…

Acolo sus, cu Mareșalul Țării, cu patrioții, care te-au crescut,
Știu că visați a Patriei istorie să nu adoarmă-n praful din trecut
Și nu aveți odihna meritată, căt Țara ferecată-n lanțuri e la Prut,
Cât mafia masonică, cu dinți de mondială haită, ne-nghite în tumult…

Mereu alătui cu titanica-ți gândire și setea de dreptate,
Chiar dacă ochiul meu nicicând pe viu nu te-a văzut,
Cu a veții nedreptate, cu nebunia celor fără carte,
Ca Mareșalul Adevărului istoric,
mă chemi s-adun dreptatea și să lupt!

19 septembrie 2013 Maria Botnaru

Numele celebrului istoric Gheorghe Buzatu a intrat în istoriografia mondială alături de numele sonore ale lui Nicolae Iorga, Constantin Giurescu şi alţii.

Acest articol din 3 părţi l-am scris cu inima, căci altfel n-am putut, despre un suflet deosebit se scrie doar cu sufletul şi nu exclud să fi omis ceva important. Vă rog mult, citiţi cărţile semnate de ilustrul savant, transmiteţi-le copiilor şi nepoţilor voştri… credeţi-mă, este o comoară şi o investiţie majoră pentru Familia Dv. şi pentru Ţară !

Basarabia sub ruşi

COMPORTAMENTUL OCUPANŢILOR SOVIETICI

În articolul documentar” Cadrele bolşevicilor 1-2-3” apărut la Chişinău în anul 2006, care între timp a devenit de referinţă, inclusiv şi pentru Marele nostru desident Paul Goma, scriam despre miile de aventurieri, rătăciţi, desfrânaţi, borfaşi şi beţivani aduşi din Rusia şi Ucraina in Basarabia de ocupanţii sovietici mai întai in 1940, apoi respectiv in 1944. Infracţiunile şi crimele săvârşite de aceştea nici azi n-au fost pedepsite...

O trăsătură de caracter a noilor stăpîni era **vigilenţa şi credinţa oarbă în dogma stalinistă**, căutarea în permanenţă a „duşmanilor poporului-servitori ai imperialismului mondial”. În viziunea lor în şcoala sovietică căutau să se infiltreze oameni cu concepţii burgheze pentru a influenţa tînăra generaţie.

Multor oameni din Basarabia, pentru a căpăta o funcţie de la noile autorităţi, le era foarte dificil să se coboare la nivelul „cărturarilor” cu 2-3 clase sovietice şi să înveţe limba „moldovenească”. Cei care deja primiseră o funcţie, indiferent care: medic, agronom, zootehnician, educator sau învăţător, erau trecuţi printr-un filtru nkvd-ist, pentru a se verifica dacă sunt credincioşi puterii. Cei care nu treceau acest test erau eliberaţi imediat şi ţinuţi în vizorul miliţiei (un fel de poliţie care era supusă nu numai organelor de profil, ci şi tuturor structurilor de partid-Al. M) sau şi mai grav - luaţi la evidenţă de organele NKVD-ului. Propun un document[22] întru susţinerea celor expuse:

23 septembrie1948
Secretarului CC al PC(b) al Moldovei tov. Covali
SCRISOARE INFORMATIVĂ

„Privind completarea cu cadre didactice a raionului Leova pentru anul de învăţămînt 1948-1949.

Pe parcursul anului 1948, din motiv că nu inspiră încredere politică, din funcţia de învăţător au fost eliberaţi 7 oameni şi mai este necesar din aceleaşi motive să fie eliberaţi încă 8 oameni.

Ţinînd cont, că Leova este un raion de frontieră, Comitetul raional de partid solicită CC al PC(b)M să influenţeze Ministerul învăţămîntului, ca acesta să completeze cu cadre didactice întregul raion, în deosebi şcolile medii şi cele cu 7 clase. Din considerente politice, rugăm să fie înlocuiţi cei 8 învăţători.

Secretarul CR Leova al PC(b)M Mihailov”

Tot despre grija faţă de tânăra generaţie vorbeşte şi fragmentul din documentul de mai jos. De la tribuna unei şedinţe importante de partid din 1946 au fost rostite următoarele cuvinte:

„Iată numai un exemplu din Niciujeni, raionul Răspopeni (probabil că denumirea localităţii este schimonosită – Al. M.). Acolo o adolescentă de 15 ani a furat ceva. Ea a fost **bătută** cu bestialitate şi purtată prin tot satul, iar secretarul sovietului **cu o sulă pentru ciubotărie i-a spart gurguii de la pieptul fetiţei încă neformat a băgat o sîrmă prin ei de care a agăţat tăbliţa cu inscripţia „Sînt tîlhăriţă”[23].**

Este greu de imaginat o asemenea cruzime, o atitudine **antiumană împotriva copiilor** de către autorităţile sovietice. Asemenea pedepse erau caracteristice numai perioadelor sclavagiste şi medievale. Mulţi dintre demnitarii sovietici aveau **proprietăţile unui cameleon**, o jivină care îşi schimbă culoarea după anturaj, punînd de fiecare dată interesele meschine, setoase de putere şi facilităţi în prim plan.

Dar să nu ne abatem de la perioada propusă. Vă propunem un fragment al unui document, care demonstrează cum, un prim - secretar al CR al ULCTM, membru al partidului lui Lenin-Stalin a ajuns în armata sovietică, cum după prima bătălie, sortită cu înfrîngere, cînd este luat prizonier colaborează cu nemţii, căpătuindu-se şi cu un grad şi funcţie. Cînd au venit americanii, a trecut în serviciul lor. Aceştia însă nu s-au folosit mult de serviciile lui, fiind predat ruşilor, adică armatei sovietice. Dar nici de data aceasta nu se pierde, în scurt timp izbuteşte să fie numit în funcţie de prim-secretar al CR al comsomolului din Moldova:

30 noiembrie 1950

Şefului-adjunct al secţiei organelor comsomolului al CC al ULCT din URSS tov. Meseaţev N.N.

CERTIFICAT

„Despre motivele eliberării lui Belous P. Ia. din funcţia de prim-secretar al CR Slobozia al ULCTM.

Belous I. Ia s-a născut în anul 1923, ucrainean, studii medii. Prin Decizia Biroului CR Slobozia al PC(b)M din 18 noiembrie 1950 Belous P. Ia. a fost exclus din PC(b)M şi eliberat din funcţia de prim-secretar al CR Slobozia al ULCTM. De la organele securităţii de stat au parvenit materiale care–l demască pe Belous P. I. în înşelăciune a organelor

sovietice şi de partid. Aflîndu-se în rîndurile Armatei Sovietice (conform originalului-Al. M.) în august 1942 el a căzut prizonier la nemţi lîngă oraşul Rostov-pe-Don. Din august pînă în martie 1945 Belous s-a aflat în unul din lagărele de prizonieri din Elzas-Lotaringia. Întrînd în încrederea şi respectul organelor germane de reprimare, Belous a fost înaintat la gradul de plutonier.

Cînd armatele americane au eliberat lagărul de deţinuţi, Belous binevol s-a angajat în serviciul armatei americane, dar la 13 mai 1945 comandamentul american l-a transmis pe Belous comandamentului sovietic.

În rîndurile Armatei Sovietice, Belous deseori încălca disciplina militară, a luat drumul discreditării organelor puterii sovietice, se ocupa cu propagandă antisovietică. Multe mărturii confirmă, că Belous deseori se exprima că va trece de partea armatei americane, deoarece acolo condiţiile de viaţă sunt mult mai bune. Toate aceste fapte, în timpul cînd a intrat în rîndurile PC(b) al URSS Belous le-a tăinuit.

Secretarul CC al ULCTM Iu. Prostosinschii"

Cam astfel stau lucrurile, unde-i bine acolo-i şi patria lor! S-ar putea întîmpla, că acest Bielous azi să aibă un piept plin de medalii şi să povestească tinerii generaţii cît sânge a vărsat pentru libertatea noastră. Mai laconic spus indiferent de unde au venit aceste cadre – Ucraina, Rusia sau Bielorusia, indiferent în ce funcţii se aflau, etc., comportamentul lor era identic. Nici documentul ce urmează, nu poate fi calificat la excepţii?! (fragment)[24]:

„(Din Procesul-verbal nr.73 al şedinţei Biroului CC al PCM, §15 din 27.07. 1945) Decizia CR Dubăsari al PC(b)din Moldova despre excluderea din membri de partid al lui Lamzin P.G.

Lamzin Piotr Gheorghievici – născut în anul 1906, membru al PC(b) din URSS din anul 1929, biletul de partid nr., funcţionar, rus, studii superioare incomplete, a lucrat ca şef al secţiei raionale Dubăsari ale NKGB (Narodnîi Komisariat Gosudarstvennoi Bezopasnosti-Comisariatul Norodnic al Securităţii de Stat-Al. M.).

La 27 iunie 1945 CR Dubăsari al PC(b) din Moldova l-a exclus din membru al biroului comitetului raional de partid, concediat din serviciu şi exclus din rîndurile partidului pentru **samavolnicie, beţii sistematice şi tentative de viol a femeilor**.

S-a stabilit: Lamzin P.G. în perioada de activitate în raionul Dubăsari a comis un şir întreg de nelegiuiri, iar cu comportamentul său **nepartinic** sa compromis ca comunist şi ca lucrător al organelor NKGB.

În ianuarie 1945 a primit la secţia raională a NKVD-ului un pistol, pentru a-l utiliza în scopuri de serviciu, dar în aprilie 1945 **s-a îmbătat** şi l-a pierdut. În luna mai 1945, aflându-se în kolhozul „13 let Octeabrea”, împreună cu preşedintele sovietului sătesc şi şeful pentru gospodărie al kolhozului nominalizat **au făcut o beţie**, care a ţinut toată ziua. În stare de ebrietate a intrat şi pe la grădiniţa de copii, unde s-a purtat **netacticos.** La toate avertizările pe care le-a avut, inclusiv beţiile care-l compromit, Lamzin nu reacţiona, admitea **tot felul de beţii** şi în acest hal apărea în locuri publice.”

Hotărîrea CC-ului asupra acestei probleme a fost de a modifica hotărîrea CR Dubăsari şi în loc de excludere din partid, respectivul a primit o mustrare aspră cu înscriere în fişa personală. Lui Lamzin P.G. i s-a interzis timp de 2 ani să ocupe posturi responsabile. Asta-i tot. Cînd eşti cu musca pe căciulă e greu să judeci pe alţii, cu atît mai mult pe ai tăi, şi mai ales cînd e vorba de **un ofiţer al serviciilor secrete sovietice**.

Tot despre un „comportament civilizat” este vorba în **Hotărârea CR Tîrnova al PC(b) din Moldova privind excluderea din partid a lui Perechidailov C.M.**[25]

„Perechidailov Chiril Mihailovici – anul naşterii 1914, membru al PC(b) al URSS din anul 1940, biletul de partid nr., ucrainean, funcţionar, studii **primare**. În momentul apariţiei dosarului lucra **şef-adjunct al secţiei raionale Tîrnova al NKVD-ului**. În prezent lucrează împuternicit operativ al secţiei judeţene Soroca al secţiei NKVD.

S-a stabilit: Perechidailov C.M., activînd în raionul Târnova, sistematic se **dedica beţiilor** şi s-a compromis ca comunist. La 10 octombrie 1944 şi-a permis o beţie şi **comportament huliganic** în apartamentul lui Grigorievscaia. În timpul **scandalului** ghimnastiorca (un fel de cămaşă din stofă groasă, pe care o purtau soldaţii şi ofiţerii sovietici-Al. M) în care se afla şi biletul de partid a fost aruncată în stradă. A doua zi, participanţii la beţie i-au înmînat lui Perechidailov ghimnastiorca şi biletul de partid. La 29 octombrie 1944 a participat la **o altă beţie**. În stare de ebrietate şi scandal i s-au furat biletul de partid şi alte documente. Biletul de partid n-a fost găsit...”

Toţi **ocupanţii** erau plini de importanţă, cu aere de superioritate faţă de populaţia băştinaşă, cu **un comportament obraznic şi violent, lacomi şi hrăpăreţi**, dînd interesului personal şi burtei proprii importanţă republicană. Cu cît funcţia era mai înaltă, cu atît posibilităţile de **îmbogăţire fără muncă** erau mai sigure, iar riscul de a fi pedepsit era nul.

Documentele selectate, traduse din limba rusă de autorul acestor rânduri şi incluse în prezentul material sunt documente, care au fost scrise de instituţii sovietice prestigioase, autoritare.

Către începutul anului 1944 situaţia de pe frontul de est se schimbase în favoarea URSS. Deja în primăvară cîteva raioane din nordul Basarabiei au fost **reocupate** de oştirile sovietice.

Comportamentul ocupanţilor este previzibil în toate perioadele istorice, în care se includ **batjocora şi violenţa faţă de băştinaşi**, lipsa unei frici, că vor fi pedepsiţi pentru faptele săvîrşite.

Concomitent cu ocuparea funcţiilor, caselor şi apartamentelor băştinaşilor s-au luat toate măsurile pentru a se căpătui cu **salarii exagerat de mari**. O scrisoare adresată lui **G. M. Malencov**, secretarul CC al PC(b) al URSS semnată de secretarul CC al PC(b)M **N. Salagor**, care menţionează următoarelor[26]:

CERTIFICAT

În RSS Moldovenească sunt 6 Comitete judeţene de partid: Bălţi, care include 14 raioane, Bender-9, Soroca-9, Chişinău-8, Orhei-8 şi Cahul-6.

Pînă în prezent, problema privind salariul lucrătorilor responsabili a comitetelor judeţene de partid n-a fost rezolvată. Pînă la soluţionarea finală a problemei privind salariul cadrelor de partid judeţene a fost stabilite salariile lucrătorilor de partid de categoria I ale comitetelor săteşti: prim-secretarii comitetelor judeţene - 1300 de ruble pe lună, II secretari-1100 ruble, şefii de secţii-800 ruble, instructorii din secţii-600 ruble, şefii sectoarelor speciale-800 ruble şi ajutorii secretarilor-600 ruble pe lună.

În prezent chestiunea privind majorarea salariului secretarilor unor comitete judeţene a fost înaintată la CC al PC(b) al Moldovei. Noi considerăm că problema este pusă corect şi la timp. Biroul CC al PC(b)al Moldovei a discutat la 5 iunie 1944 această problemă şi a considerat oportun înaintarea unui demers către CC al PC(b) al URSS despre majorarea salariului lucrătorilor responsabili ai Comitetelor judeţene de partid din Moldova. Noi propunem stabilirea următoarelor salarii lunare:

Prim- secretarilor	**1500 ruble**
Secretarilor II	**1400 ruble**
Şefilor de secţii	**1100 ruble**
Instructorilor din secţii	**800 ruble**
Şefilor secţiilor speciale	**1000 ruble**
Ajutorilor secretarilor	**700 ruble**

Hotărîrea Biroului CC al PC(b) al Moldovei privind respectiva problemă se anexează.”

Trudiţi-vă şi întrebaţi-i pe persoanele în etate, care era valoarea, sau puterea de cumpărare a sumelor mai sus menţionate, ca să înţelege-ţi că acestea alcătuiau **o avere întreagă** în respectiva perioadă.

Ocupanţii n-au uitat nici de ocrotirea sănătăţii, luînd un şir de măsuri şi hotărîri, care de facto au transformat **propria lor sănătate într-un patrimoniu naţional**. Încă nu se terminase cel de-al II război mondial iar în locurile cele mai pitoreşti ale Basarabiei, în imobilele mănăstirilor, spitalelor, şcolilor erau amenajate **sanatorii** şi **case de odihnă pentru cadrele de partid** staliniste. În cîteva cazuri au fost construite clădiri noi pentru aceleaşi necesităţi.

Şeful Direcţiei Administrative al CC al PC(b) al URSS Krupin într-o circulară secretă[27] din 18 aprilie 1944 scria secretarului CC al PC(b) din Moldova Salogor:

„În legătură cu solicitările comitetelor regionale, privind repartizarea lucrătorilor de partid bolnavi la tratament, inclusiv şi la sanatorii, Direcţia Administrativă al CC al PC(b) al URSS vă comunică următoarele:

1. Condiţii adecvate pentru tratamentul lucrătorilor de partid trebuie de asigurat în primul rînd pe loc, folosind sanatoriile şi casele de odihnă de pe loc. Cheltuielile necesare pentru plata foilor de tratament în sanatoriile şi casele de odihnă locale sînt prevăzute din contul bugetului local la fondul indemnizaţiilor de tratament pentru activul de partid.

2. Deplasarea la tratament al lucrătorilor de partid peste hotarele regiunii lor în spitale şi sanatorii trebuie de efectuat numai cînd nu există condiţii necesare de a organiza tratamentul pe loc. În acest caz, e necesar de a trimite din timp la Direcţia Administrativă a CC a PC(b) al URSS un demers cu o informaţie amănunţită despre boală şi bolnav semnat de medicii care-l tratează şi despre necesitatea de deplasare a bolnavului; în cazuri de urgenţă, aceste informaţii se transmit prin telegraf. Lucrătorii de partid se pot deplasa la Moscova sau în alte regiuni pentru tratament numai în cazul, cînd au primit confirmare despre deplasare de la Direcţia Administrativă a CC al PC(b) al URSS.

3. Direcţia Administrativă a CC asigură tratamentul lucrătorilor responsabili din aparatul de partid, aflat la bugetul partidului. Personalul gospodăresc şi auxiliar al organizaţiei de partid şi colaboratorii arhivelor de partid, instituţiilor de studiere a istoriei partidului („istpart”), gazetelor, editurilor, care se află la bugetul local al sovietelor, trebuiesc trimişi la tratament prin secţiile regionale şi raionale de ocrotire a sănătăţii (Narcomzdrav) sau sindicate.

4. Toate achitările băneşti necesare pentru lucrătorii de partid trimişi la tratament se înfăptuesc de către organizaţiile locale de partid; tot pe loc se hotărăşte eliberarea îndemnizaţiilor medicale pentru aceştia.

5. La eliberarea foilor de tratament în sanatorii şi case de odihnă, 20% din costul acesteia o plăteşte lucrătorul de partid.

6. Este necesar de avertizat lucrătorii de partid trimişi la tratament, că în sanatorii şi casele de odihnă alimentaţia este asigurată în condiţii generale potrivit normelor stabilite de Harcomtorg (Comisariatul Norodnic pentru comerţ - Al. M.) al URSS şi nu există posibilitatea de a aloca fonduri suplimentare."

Să nu uităm, că mai era pînă la sfîrşitul războiului mondial. Pentru acesta erau nevoie de multe resurse materiale şi financiare. Atît pe front cît şi în spatele lui oamenii erau într-o situaţie de nedescris. Sutele de mii de răniţi aveau nevoie de tratament şi medicamente; peste tot domnea sărăcia, foametea şi mizeria. Cu toate acestea, **ocupanţii** nu puteau ştirbi din cheltuielile rezervate pentru scumpa lor sănătate, motiv din care, cu toate că aveau nişte salarii decente, ei **achitau doar 20% din costul nominal al foilor de tratament sau de odihnă**.

Cred că e cazul să facem o paranteză şi să vorbim puţin despre **atitudinea populaţiei** locale faţă de bolşevici. Mai întîi e necesar să menţionăm că în perioada 28 iunie 1940 - 22 iunie 1941, adică a primei ocupaţii sovietice a Basarabiei, oamenii din părţile locului în acest termen scurt au văzut tot „farmecul" sistemului stalinist: **de înjosire, umilinţă, tîlhărie, deportări, foamete şi violenţă**.

Bineînţeles că în cazul dat este vorba de **ura populaţiei locale faţă de sovietici**, nedorinţa lor de a lupta alături de armata lui Stalin. Sigur, cei care au fost încorporaţi şi mobilizaţi în majoritatea cazurilor şi-au făcut conştiincios datoria de ostaş, mulţi au căzut în lupte, mulţi au rămas schilozi.

Propagandistic ideologia comunistă încerca să prezinte lucrurile, cum că locuitorii băştinaşi ai Basarabiei, de la mic pînă la mare luptau împotriva adversarilor URSS. Realitatea era însă alta. **Mişcarea de partizani în Basarabia, organizată de Moscova** ar putea fi comparată cu un spectacol bine regizat. Pe calea aerului în toiul nopţii erau paraşutaţi din Bielorusia, Rusia şi Ucraina **„partizani moldoveni"** în codrii Basarabiei. Ca exemplu poate servi **un dosar de arhivă**[28], care nu este altceva decît Lista nominală a partizanilor din detaşamentul „Za osvobojdenie Sovetscoi Moldavii". În anul 1943 **detaşamentul număra 406 partizani**, din care 346 bieloruşi, 39 ucraineni, 12 ruşi, 3 polonezi şi **un moldovean (Torpan Fedor Vasilievici)** din Grigoriopol. Vizele de reşedinţă pînă la război ale acestora erau în Bielorusia, Ucraina, Rusia şi „republica" înjghebată de Stalin în scopuri propagandistice - RASS Moldovenească.

Probabil, că refuzul de a lupta de partea sovieticilor era motivat prin faptul, că cei care se considerau eliberatori, aveau **un comportament de tîlhar la drumul mare**. Şi ca să nu fiu numai cu vorba, propun spre judecata cititorului cîteva secvenţe din Informaţia[29]

strict secretă adresată secretarului CC al PC(b) din URSS, **Malencov G.M** din 28 august 1944 semnată de secretarul CC al PC(b) din Moldova Salogor N: **„Despre paza averii, imobilului şi a construcţiilor auxiliare abandonate temporar de ţăranii din unele raioane ale RSS Moldovenească evacuaţi de pe raza a 25 km de zona operaţiilor militare”**.

„Comisia, întocmită de CC al PC(b) al Moldovei în componenţa căreia au fost incluşi reprezentanţi ai CC al PC(b)M, secretari ai comitetelor de partid din Judeţele Bălţi şi Orhei, ai statului-major menit să asigure apărarea spatelui frontului II Ucrainean şi Direcţiei NKVD care aveau aceiaşi misiune, reprezentanţi ai armatelor nr.52 şi 4 şi secretarii CR Sculeni, Făleşti şi Chiperceni al PC(b)M, a înfăptuit o examinare privind **paza averii, imobilului şi a construcţiilor auxiliare ale ţăranilor,** care au părăsit temporar zona, fiind evacuaţi la 25 km de apropierea frontului de linia judeţelor Bălţi şi Orhei. În urma cercetării a 14 localităţi şi a 4 centre raionale s-a stabilit **cazuri de tîlhărie şi delapidare** a averii ţăranilor, **daune imobilelor, bisericilor, şcolilor, livezilor etc**.

În satul Lucaceni (aşa-i în document), raionul Sculeni, la 90% din imobilele locative au fost zmulse uşile, ferestrele, podeaua. La toate casele ţăranilor au fost scoase lăcăţele şi alte dispozitive de încuiat, a fost **furată vesela şi altă avere privată.** Această avere a fost **furată** de către **militarii sovietici ai corpului 5 tancuri şi regimentul 315 artilerie a armatei a 27-a.**

În satul Valea-Rusului, raionul Sculeni au fost supuse distrugerii şi furturilor 50% din casele oamenilor. Locuitorii satului au declarat, că la majoritatea din ei militarii au furat toate rezervele alimentare, averea din casă şi au distrus construcţiile. Cetăţeana Tipa Alexandra Constantilnovna a mărturisit că de la ea au fost **furate** 3 mese, un servant, un patefon cu discuri, 10 ştiubee, 3 saltele, 3 perne, saci, au fost scoase şi furate uşile şi ferestrele. Ţăranca Cumpa (probabil - Cumpătă- Al. M.) Elena a mărturisit că de la ea au fost **furate** 4 mese, 2 feţe de masă, 2 cuverturi, aproape tot vinul, porumbul, făina etc.

Satul Celacu-Veci (aşa-i în document, corect, Vechi - Al. M.), raionul Făleşti, a fost supus **nelegiuiri şi tîlhăriei din partea militarilor sovietici** din divizia Melitopoli, divizia 252 al corpului 78 şi 303 din componenţa armatei a IV-a. Patruzeci de procente din sat a suferit din cauza tîlhăriilor. Locotenentul major **Şostacov** şi sergentul major **Luchin** din statul major al corpului 78, cu toate că aveau la dispoziţie grajduri specializate şi imobile în sat, **samavolnic** au **ocupat 2 case, au scos şi dus averea din ele şi le-au transformat în grajduri.**

Au fost stabilite cazuri, cînd clădirile şcolilor şi a tehnicumurilor au fost de asemenea supuse **tîlhăriilor şi mizeriei**. Astfel drept exemplu poate servi satul Găleşti, raionul Sculeni, unde din clădirea şcolii au fost zmulse ramele, stricată sticla şi toate băncile şcolare. De devastarea şcolii s-au ocupat subalternii **locotenentului inferior Pidnov** din

brigada a 9-a motorizată. Din Şcoala agricolă din Cucuruzeni (în original-tehnicum) la 9 iulie curent, căpitanul **Furmanov** (unitatea militară NAH, divizia 375) s-a căpătuit cu 2 cositoare, spitalul militar nr. 474 al armatei a IV-a şi-a luat 50 tone de porumb, 50 de paturi, tot felul de rechizite pentru cai şi vite, o ladă cu sticlă - oglindă. Toate aceste bunuri au fost **furate** după ce a fost ruptă lăcata depozitului şcolii agricole.

În satele Goreşti, Bucşa şi Răspopeni **bisericile au fost aduse într-o stare de haos**. În interiorul bisericilor au fost **rupte şi aruncate arhivele bisericeşti, s-a tras cu arma în atributele de cult** aflate în interiorul edificiului, **au fost deshumate morminte, zmulse icoanele de pe pereţii** bisericilor, **distruse tavanurile şi podeaua**. Tîlhărirea şi ruinarea bisericilor le-au făcut soldaţii brigăzii 56 mecanizate, corpului 23 mecanizat a armatei 57-a".

Nu este exclus, că atunci cînd au revenit localnicii pe la casele lor, sau la ce a mai rămas din ele, autorităţile sovietice să le fi spus că aceste distrugeri şi furturi le-au făcut „călăii români".

Cred că e cazul să punem la dispoziţia stimatului cititor două documente dintr-un singur dosar de arhivă despre 2 funcţionari sovietici şi activitatea acestora în RSSM în anul 1945, în care tangenţial apar şi alte personaje.

S E C R E T
Procurorului URSS – tov. Gorşenin C.P.
Secretarului CC al PC(b) din Moldova – tov. Salagor N.L.
Secretarului Comitetului Judeţean (CJ) al PC(b) din Moldova – tov. Krainii T.

I N F O R M A Ţ I E   S P E C I A L Ă

La 5 aprilie 1945 în satul Rezeni, raionul Chişinău, **s-a sinucis adjunctul Procurorului judeţului Chişinău – BOGOMOLOV Piotr Fiodorovici, anul naşterii 1911, originar din Jernovogorie, raionul Sovietskii, regiunea Kirov, rus, membru al PC(b) din anul 1939, a activat în organele de procuratură din anul 1939 pînă în martie 1944 – Procuror raional în regiunea Kirov, din martie 1944 – în RSS Moldovenească.**

La sosirea mea împreună cu Secretarul CJ Chişinău al PC(b) din Moldova **tov. Krainii** şi reprezentanţii organelor de anchetă în satul Rezeni, am stabilit:

La 23 martie anul 1945, Bogomolov P.F. a fost trimis de CJ Chişinău al Partidului în deplasare în raionul Kotovsk pentru acordarea ajutorului la efectuarea semănatului de primăvară.

Comitetul raional (CR) Kotovsk al partidului l-a numit pe Bogomolov în satul Zâmbreni (la 7 km de satul Rezeni). La sfîrşitul lui martie 1945 reprezentanţii CR Kotovsk al partidului nu l-au găsit pe Bogomolov în satul Zâmbreni, dar de la ţărani au aflat, că Bogomolov **permanent bea** şi nu participă la semănat.

La 1 aprilie 1945 Bogomolov s-a adresat din proprie iniţiativă la punctul medical din Zâmbreni, unde a fost diagnosticat că suferă de **alcoolism** şi la momentul examinării se află în **stare de ebrietate avansată**.

În aceeaşi zi, la 1 aprilie 1945, Bogomolov a sosit în satul Rezeni, unde anterior a îndeplinit funcţia de **împuternicit pe problemele livrării grîului la stat** şi a continuat să **bea** la localnici.

Aproximativ la ora 3 în ziua de 5 aprilie Bogomolov a trecut pe la adjunctul Preşedintelui Sovietului sătesc Rezeni - **Birov Iacov Constantinovici**, a cerut vin şi posibilitatea de a se odihni pentru ca seara să plece în satul Zâmbreni.

Bogomolov era în stare de ebrietate avansată şi **Birov** vin nu i-a dat, dar i-a propus să se odihnească în altă parte a casei (în care nu locuia familia).

În această parte a casei **Bogomolov** a **fost găsit mort**, în poziţie semiaşezat pe scaun, după maşina de cusut. Împuşcătura a fost efectuată în zona de lîngă ureche, în tîmpla dreaptă. Lîngă **Bogomolov** a fost găsit un brauning belgian şi un tub de cartuş.

În urma examinării exterioare, în buzunarele lui **Bogomolov** au fost găsite patroane pentru revolverul brauning, biletul de partid, paşaportul şi alte documente.

Urme de violenţă nu au fost stabilite, de aceea urmează de constatat, că Bogomolov **s-a sinucis.**

Rezultatele finale ale anchetei vor fi comunicate suplimentar.

Procurorul RSSM
Consilier Judiciar de Stat de clasa III **F. Doncenco**

6 aprilie 1945
or. Chişinău, RSSM ANRM (F.3085, inv.1, d. 40)

Este „îngrozitor" să ne imaginăm ce ne făceam noi, dacă toţi ocupanţii procedau la fel ca Procurorul adjunct Bogomolov...

Un alt funcţionar a procedat „mai raţional".Să urmărim documentul:

Secretarului CC al PC(b) din Moldova
Tov. Salagor **S E C R E T**

R A P O R T S P E C I A L

De către Procuratura raionului Kotovsk, judeţul Chişinău, a fost intentat proces penal împotriva Şefei bazei Raipotrebsoiuz-ului din Kotovsk – **Şalinikova Zinaida Andreevna** pentru delapidarea sumei de 5707 ruble şi irosirea produselor alimentare şi mărfurilor industriale din fondurile cu destinaţie specială:

Pentru pedagogi, pentru activul de partid şi pentru nou-născuţi.

În procesul anchetării cazului s-a stabilit, că irosirea produselor alimentare şi

mărfurilor industriale **din fondurile cu destinaţie specială** a avut loc din indulgenţa, iar uneori chiar şi cu **participarea directă a unor lucrători de partid de conducere** din Comitetul executiv raional (CER) Kotovsk şi CR al PC(b)M. S-au irosit cele mai de preţ mărfuri prin casarea lor pe facturi pentru Selpo-uri, pe cănd mărfurile se iroseau pe loc, prin depozitul principal.

Astfel, din ordinul Preşedintelui CER – **Pravovorskii**, din fondul pentru pedagogi a fost transmis Preşedintelui Selpo-ului **– Ivanova** un palton, trei metri de tricot unor persoane ce nu au nimic comun cu pedagogia. Pe lîngă aceasta s-au **eliberat 6 kg de ciocolate** pentru lucrătorii CR al PC(b)M – **Ţîganov, Lujaev** şi reprezentantului CC al PC(b)M – **Kneazev**. Preşedintele CER personal şi-a luat din acest fond 10 băsmăli, din care 5 băsmăli la preţul de 81 ruble, 3 băsmăli la preţul de 375 ruble, 2 băsmăli la preţul de 186 ruble şi alte lucruri.

Din **fondul pentru nou-născuţi** s-a luat manufactură de către Preşedintele CER – **Redin -** 10 metri, Secretarul CER – **Ostapenko** – 5 metri, fostul şef al Secţiei generale – **Golţvorm** – 10 metri, şeful Gorcomhoz-ului – **Socolov** – 10 metri.

De regulă, taloanele pentru primirea manufacturii se eliberau de fostul şef al Secţiei generale a CER – **Golţvorm**, care în prezent a fost deportată de către organele NKVD la locul anterior de trai, ca fiind venită cu nemţii pe teritoriul RSSM.

Conform datelor deţinute, în octombrie 1944, Secretarul CR al PC(b)M – **Ţîganov** a luat **pentru sine personal mărfuri în sumă de peste 4000 ruble şi pînă în prezent nu a achitat această sumă.**

Pe lîngă aceasta, s-a stabilit, că **Ţîganov** are de acoperit în casa CR al PC(b)M suma de **3500 ruble, iar al doilea secretar – Lujaev – 3000 ruble**.

Vitele rebutate pînă în prezent nu au fost luate la evidenţă pe raion şi, conform declaraţiei şefului Raizo-ului – tov**. Cerepov, toţi lucrătorii de conducere şi-au luat vaci din aceste vite şi nu au plătit pe ele bani.**

De asemenea **Cerepov** a declarat, că el a transmis Secretarului CR al PC(b)M – **Ţîganov** un document de la Sovetul sătesc Mileşti, precum că Preledintele CER – **Pravovorskii** a luat de la acest soviet sătesc **20 de oi, 2 porci** şi nu se ştie unde le-a transportat, cerînd ca **Ţîganov** să întreprindă măsurile necesare. Însă, **Ţîganov** a pus acest document în masă şi nu a întreprins careva măsuri. Pe lîngă aceasta, **Pravovorskii şi-a însuşit 3 porci în satul Sărata-Galbenă**.

La 10 aprilie 1945 în Procuratura raionului s-a prezentat şeful Pazei militare a Zagotzerno-ului din Kotovsk şi a declarat, că CER ilegal a primit de la depozit 1, 5 tone de orz. În scopul verificării faptului dat la Procuratura raionului a fost invitat directorul Zagotzerno-ului – **Maiorov**, care a declarat, că în temeiul dispoziţiei orale a Secretarului CR al PC(b)M – **Ţiganov** şi Preşedintelui CER **– Pravovorskii** lor li s-a eliberat **din fondul de seminţe, adunat pentru familiile combatanţilor şi săracilor, 1, 5 tone de orz pentru CER şi 1070 kg grîu pentru spital**. Pe lîngă aceasta, **Maiorov** a declarat, că **Ţîganov** l-a rugat să-i scrie **o chitanţă fictivă** de primire a 4 tone de porumb de la Sovietul sătesc Manoileşti, care a fost luată de CR pentru furaje. De asemenea, **Maiorov** a menţionat, că în

perioada campaniei de colectare a pîinii, din dispoziţia lui **Ţîganov,** prezenta cifre mărite faţă de cantitatea reală de pîine colectată, pentru **sporirea procentului de îndeplinire a planului la colectarea pîinii** pe raion.

Pe lîngă faptele expuse, în acţiunile Secretarului CR al PC(b)M se constată **grosolănie administrativă**. De exemplu: în perioada campaniei de colectare a pîinii în septembrie 1944, în satul Costeşti, **Ţîganov** a ţinut o adunare cu responsabilii de colectare, la care **i-a ameninţat**, că pentru neîndeplinirea planului va aplica măsuri drastice, pînă **la arestare şi deportare**. Pe lîngă aceasta, i-a chemat pe 3 responsabili, care din cauze obiective au lipsit de la adunare, i-a certat, i-a ameninţat cu arestarea şi alte sancţiuni. Se cunosc şi alte fapte de grosolănie din partea lui **Ţîganov** faţă de ţărani şi comunişti.

În baza celor expuse, rog să delegaţi în raionul Kotovsk o comisie de partid pentru verificarea faptelor relatate mai sus şi să discutaţi în cadrul Biroului CC al PC(b)M comportamentul Primului secretar al CR Kotovsk al partidului – **Ţîganov,** celui de-al doilea secretar – **Pujaev** şi Preşedintelui CER Kotovsk – **Pravovorskii.**

Procurorul RSSM
Consilier Judiciar de Stat de clasa III F. Doncenco

Or. Chişinău, RSSM ANRM F.3085, inv. 1, d. 40
18.04.1945

Este binecunoscut faptul că în RSSM, după 1944, au fost aduşi din URSS nu numai şefi de rang superior, ci şi tot felul de **agramaţi şi aventurieri**. În rîndul celor aduşi de infernul roşu se nimereau şi oameni cumsecade, dar numărul acestora era atît de mic, încît ei nu erau în stare să schimbe imaginea generală pe care o creau zi de zi cadre de teapa celui care era **preşedinte de kolhoz** în satul Cuzmin, raionul Camenca.

Consider că documentul ce urmează este de interes public, de aceea am hotărît să-l reproduc integral. Cititorul trebuie să cunoască, că metodele violente, josnice şi mişeleşti ale preşedintelul kolhozului, care în scurt timp devenise **„buhaiul satului”**, erau tipice pentru întreg spaţiu rural din RSSM, poate cu unele mici excepţii. Prezentăm documentul[i]:

“Secretarului Comitetului Central ULCT din URSS
tovarăşului Şelepin A.N.

S C R I S O A R E   D E   I N F O R M A R E

Vă comunicăm că pentru controlul faptelor descrise în scrisoarea cu nr.01/3324 din 12 mai 1950, am trimis şefului-adjunct al secţiei şcolii a CC al ULCTM tov. Stelea I.D, care împreună cu alţi doi membri ai biroului CR Camenca al PC(b)M t.t. Screabin şi Varava au stabilit că preşedintele kolhozului ”Şleah do kommunî” din satul Cuzmin,

raionul Camenca, Valînschi Nichita Filimonovici, într-adevăr a **decăzut moral** şi în viaţa de zi cu zi **face abuz de funcţia** pe care o ocupă, are **un comportament criminal faţă de femei**, este grosolan cu ele, le constrînge **spre concubinaj**, promiţîndu-le ajutor material şi alte facilităţi din contul kolhozului.

O dovadă importantă sînt mărturisirile scrise de Prisajniuc Elena Terentievna, Culicinscaia Ana Iacovlevna, Vlajievscaia Maria Petrovna, Sniţarenco Olga Nichiforovna şi altele, care confirmă că Valînschii duce **un mod de viaţă desfrînat, ruinînd averea kolhozului**.

În toamna anului 1949 Valînschii a forţat spre concubinaj o fată de 18 ani, Priseajniuc Elena Terentievna, căreia **i-a promis că se va căsători cu ea şi îi va da şi bani.**

La 26 martie 1950 tov. Priseajniuc a născut un băiat, dar potrivit explicaţiilor mamei sale, tatăl copilului, chipurile, nu este Valînschii, ci tov. Sanalatii Nicolai, pe numele căruia a şi fost înregistrat copilul.

În mărturisirea sa, Culicinscaia Ana Iacovlevna afirmă că după ce părinţii săi, **în 1947, au fost judecaţi, Valînschii a scris o scrisoare la Tehnicumul de cooperaţie din Soroca, unde învăţa Culicinscaia şi a cerut ca aceasta să fie exmatriculată** (motivînd probabil că are părinţi judecaţi - Al.M.)

Tov. Culicinscaia **a fost exmatriculată** din respectiva instituţie de învăţămînt chiar din primul an de studii. În 1948, cînd s-a întors în satul Cuzmin, a început să lucreze în kolhozul „Şleah do communî”. Valînschii o **certa şi batjocorea des la lucru**, în prezenţa altor kolhoznici, iar în toamnă i-a propus serviciile sale. A venit la ea acasă şi **i-a propus să trăiască în concubinaj**, iar în schimb nu o va mai certa şi înjura, ci o va ajuta economic. De atunci Valînschii **o foloseşte** tot timpul în calitate de concubină.

Tov. Vlajievscaia M.P. a acceptat concubinajul pentru 0, 06 ha de pămînt din moşia kolhozului, care i s-a repartizat la propunerea lui Valînschii. Dar după ce Valînschii a încetat s-o mai viziteze, **a fost eliberată de la lucru (ferma de păsări), luîndu-i-se şi pămîntul.**

Noi am stabilit, iar mărturisirile scrise confirmă că Valînschii **îşi bătea joc de fetele** care nu-l lăsau să intre în casă sau nu-i făceau pe plac. De exemplu, tov. Sniţarenco Olga Nichiforovna mărturiseşte că Valînschii a hotărât să o trimită la lucru în Donbas doar din motiv că aceasta nu i-a permis să intre în casă. Tov. Buzulenco Olga Vasilievna a relatat că Valînschii, în 1949, în timpul prăşitului, a înjurat-o sub pretext că a tăiat multe fire de floarea-soarelui. Tot atunci Valînschii i-a propus **să vină seara la ea acasă**, iar în schimb el nu o va critica la adunare. Şi într-adevăr, Valînschii nu a spus nimic despre ea la adunare, însă cînd a venit seara la ea acasă, tov. Buzulenco nu l-a lăsat să intre.

Din acest motiv el **i-a interzis fetei să meargă cu căruţa kolhozului la piaţă**, cu

toate că brigadierul i-a permis, ea achitînd anterior suma necesară pentru a fi transportată cu căruţa.

Tov. Guşilo Maria Nicanorovna confirmă faptul că Valînschii de nenumărate ori a batjocorit-o şi s-a răzbunat pe ea, din **motiv că i-a refuzat propunerile şi a opus rezistenţă la încercările lui de a o viola.**

Tov. Voronovschaia Victoria, Jucovschaia Liusia şi Hmelevschaia Xenia au refuzat să dee mărturisiri concrete deoarece le este ruşine, dar din discuţiile cu alte fete şi din mărturiile scrise se confirmă **că şi acestea au fost concubinele lui Valînschii.**

Tov. Leahovici Liza Condratievna ne-a comunicat că Valînschii **a pierdut orice simţ omenesc**. De faţă erau toţi kolhoznicii cînd acesta a alungat-o pe fiica sa, Lida din clubul kolhozului, iar în martie 1950, atunci cînd fiica sa de 14 ani a ieşit în drum, unde lucra brigada de construcţii, Valînschii a înjurat-o.

Noi am trimis la CC al PC(b) al Moldovei copia scrisorii tov. Ivanov, scrisoarea informativă a tov. Stelea I.D. şi copiile mărturisirilor tuturor fetelor despre care am menţionat. CC al PC(b) al Moldovei a transmis toate aceste materiale procuraturii pentru a-l trage la răspundere penală pe Valînschii.

Secretarul CC al ULCT din Moldova V. Cohanschii”

Cu regret, cazuri de genul acesta au fost mult mai multe decît ne putem imagina.

Nu toţi **ocupanţii** aveau metode asemănătoare în comportamentul lor. Mulţi din ei erau credincioşi cauzei marxist-leniniste şi partidului condus de Marele Cîrmaci. Printre principalele dogme ale acestora era **ateismul. Împuşcarea, deportarea feţelor bisericeşti şi a credincioşilor**, indiferent de cultul religios de care aparţineau, au fost măsuri folosite din plin. Peste puţin timp se trecuse la o politică mai moderată. Printre metodele de constrîngere administrativă se numărau: **şantajul, naţionalizarea imobilelor unde aveau loc adunările sau slujbele religioase, batjocura şi ameninţările la persoană.**

Drept exemplu poate servi un document care confirmă metodele de luptă violentă cu credincioşii şi dragostea celor veniţi faţă de băutura naţională a băştinaşilor[ii]

“SECRET

Secretarului CC al PC al Moldovei tov. Lazarev A.M. Locţiitorului Preşedintelui Consiliului de Miniştri al RSS Moldoveneşti tov. Scurtul M.V.

Preşedintele kolhozului din s. Brătuşenii-Noi, raionul Brătuşeni, în numele lui Stalin, a intrat, fiind în **stare de ebrietate**, în casa de rugăciuni baptistă, în momentul cînd oamenii se rugau. A început să**-i înjure** pe cei aflaţi acolo, **ameninţîndu-i că-i va împuşca sau va arunca o grenadă** în casa de rugăciuni. În acest fel el i-a alungat pe toţi credincioşii din local. Asemenea fapte Novicov a mai făcut de nenumărate ori, mai mult decît atît, el i-a avertizat că dacă cineva îl va denunţa, **el îi va „alunga în Siberia”**.

Despre încălcarea grosolană a Constituţiei staliniste a fost informat Comitetul de partid de circumscripţie şi Comitetul executiv de circumscripţie.

Cele relatate au sarcina de a vă informa.

23 octombrie 1952 S.Colesnic,

Împuternicitul Consiliului privind cultele religioase pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS pentru RSSM.”

În procesul de lucru am dat peste o informaţie publicată în ziarul “Delovaia gazeta” din 23 iunie 1994 intitulat - “Prigovor vînesen” (Sentinţa a fost pronunţată). Subiectul acestui material informaţional ar putea fi caracterizat printr-o singură expresie: “Nimic nou sub soare!”

Este vorba de o serie de crime săvîrşite în 1994 de **un grup de militari ruşi** în Republica Moldova suverană şi independentă. Reproducem un fragment din articolul respectiv: „Tribunalul Militar al Moldovei a pronunţat sentinţa celor **patru militari ruşi învinuiţi de furt, tîlhărie, excrocherie** şi alte acţiuni ilegale. Tribunalul a hotărît izolarea acestora de societate şi, în consecinţă, **soldatu**l Haricov a fost condamnat la 2 ani şi 8 luni, **maiorul Teterin** - la 5 ani şi 6 luni, **căpitanul Gram** - la 6 ani şi **maiorul Cercasov** - la 7 ani detenţie”. Probabil că astfel au înţeles ei îndeplinirea misiunii de internaţionalist-pacificator. În această ordine de idei, ajungem la concluzia, că comportamentul ocupantului este totuşi previzibil- violenţă, jaf, viol şi batjocură și că din 1944 nimic nu s-a schimbat.

Un lucru este cert, **ocupanţii sovietici** au fost **pilonii de bază a unui mecanism totalitar străin**, care s-au infiltrat violent în vieţile şi minţile oamenilor pentru mai bine de şase decenii afectînd multe generaţii.

SUMMARY

In the documentary "The Behaviour of the Soviet Occupants in Basarabia" the historic –archivist and publisher **Alexandru Moraru**, on the basis of the real sources of the Archives from Chisinau, demonstrates by using excessive details the face and behaviour of the soviet occupants during and after the great war. Among the characteristic traits of these are the following: the trust in the Stalinist–communist dogmas, violence, briberies, laziness, consuming of alcohol and alcoholism, women's violation and harassment.

Also, here it was depicted the unfaithfulness, aviaries and unfair richness of the non-working human resources brought to Basarabia by the soviet tanks.

The most of the included documents in this article are very shocking, the fact, that made the material more interesting and attractive.

[9] AOSPRM, F.252, inv.1, d.134, f.20
[10] AOSPRM, F. 51, inv.4, d. 458, f.195
[11] AOSPRM, F.278, inv.1, d.477, f.197
[12] AOSPRM, F.51, inv.3, d. 22, f.206
[13] AOSPRM, F.51, inv.3, d.22, f. 207
[14] AOSPRM, F.51, inv.2, d.36
[15] Ibidem, f.23
[16] AOSPRM, F.3280, inv.1, d.196
[17] AOSPRM, F.51, inv.2, d.36,

[18] Ibidem, f.31
[19] Ibidem, f.70
[20] Ibidem, f.71
[21] Ibidem, f.72
[22] Ibidem, f.74
[23] Arhiva OSPRM, F.51, inv.1, d.12, f.104
[24] Ibidem, f. 73
[25] Mihai Gribincea, Basarabia în primii ani de ocupație sovietică, 1944-1950, Cluj-Napoca, Dacia, 1995, p.20
[26] Arhiva OSPRM, F. 51, inv.1, d.23, f.41

Rebeliune bolşevică

TATARBUNAR: RĂSCOALĂ DUPĂ SCENARIU

După eşuarea Conferinţei de la Viena, în ziua de 29 iulie 1924, Biroul Politic al Partidului Comunist (bolşevic) al URSS a adoptat hotărârea cu privire la crearea Republicii Sovietice Socialiste Autonome Moldoveneşti, în cadrul Republicii Sovietice Socialiste Ucraina. Se preconizează ca graniţa apuseană a noii republici să fie pe râul Prut, ceea ce confirmă intenţia guvernului de la Moscova de anexare a Basarabiei.

Autorităţile sovietica consideră că în 1924 erau toate condiţiile pentru declanşarea unei acţiuni de amploare împotriva României, care ar oferi pretextul pentru intervenţia Armatei Roşii şi ocuparea Basarabiei. Au fost planificate un şir întreg de măsuri împotriva integrării ţării. Moscova era convinsă că o răscoală de mari proporţii în Basarabia va demonstra opiniei publice mondiale că populaţia era nemulţumită de „dominaţia românească" şi cerea „alipirea" la Uniunea Sovietică.

Două grupări militare conduse de ofiţerii din Armata Roşie urmau să declanşeze atacuri simultane în nordul şi sud-estul Basarabiei, să ridice populaţia la luptă, după care să se proclame Republica Sovietică Moldovenească de la Bug până la Prut. În conformitate cu planul aprobat, au fost aduse arme, muniţii, materiale explozibile din Uniunea Sovietică şi trecute clandestin în România, mai ales noaptea, cu bărcile…

La Arhiva Naţională a R. Moldova, în cadrul fondurilor personale, este depozitat un fond, care-i solicitat destul de des de cercetători. Este vorba despre fondul personal Manuil Poleac, un mare animator al documentelor istorice, care intenţiona să publice un „Dicţionar enciclopedic al Basarabiei" şi care a adunat o sumedenie de materiale, articole din diferite gazete şi reviste, cărţi, fotografii, hărţi care într-un fel sau altul aveau tangenţe cu istoria şi cultura din Basarabia.

Cu regret, enciclopedia nominalizată n-a apărut, în schimb toate materialele adunate de Manuil Poleac au fost depozitate la Arhiva Naţională. În dosarul 7 al acestui fond personal este inclus şi un articol dintr-un ziar rusesc în care este vorba despre răscoala de la Tatarbunar din 1924 din Basarabia, care s-a dovedit a fi un spectacol sângeros pentru opinia publică europeană.

Fără a face comentarii, îmi permit să pun conţinutul acestui articol la dispoziţia cititorului revistei noastre (traducerea îmi aparţine) :

„De la începutul anului 1924 în Basarabia de sud se pregătea o răscoală împotriva sistemului de stat: Sub conducerea unor emisari speciali sovietici s-a început înarmarea populației din Tatarbunar. Cu operația de pregătire a răscoalei se ocupa tâmplarul Andrei Arghirov. La el au fost aduse din URSS arme şi muniții pentru răsculați. Andrei Arghirov a încredințat armele spre păstrarea lui I. Staianov şi S. Iaşcev.

În aprilie 1924 s-a început răscoala (de la Tatarbunar – Al.M.) sub conducerea lui A. Arghirov, care a tăiat cablurile telefonice şi a început a repartiza arme răsculaților.

Armata (română – Al.M.) a încercuit localitatea şi drept prizonieri au fost capturați

300 de răsculați, dar A. Arghirov a izbutit să fugă în Rusia Sovietică, iar datorită acestui fapt nu puteau fi depistați complicii lui.

Ceilalți răzvrătiți au fost judecați de tribunalul militar din localitate şi au fost condamnați la diferite termene de muncă forțată. Pe Andrei Arghirov l-au judecat în lipsă şi a fost condamnat la muncă forțată pe viață.

În anul 1926 A. Arghirov, care a trecut la GPU şcoala de spionaj, din nou a venit în Basarabia cu o misiune specială. Lui i s-a încredințat să organizeze la sudul Basarabiei noi organizații primare comuniste.”

(ANRM, fond 792, inv.1, d.7)

În acelaşi fond şi inventar în dosarul 13 este inclusă şi fotografia celebrului general rus şi fost ministru de război al Rusiei, A.N. Kuropatchin. În 1910 generalul scria:

„*Populația românească din Basarabia, anexată acum 100 de ani, trăieşte astăzi separată şi în afară de populația rusă. În viitor, fie pe cale paşnică, fie în urma unui război, unitatea poporului român este de neînlăturat.* ”

De mult nu mai este al nostru nici Tatarbunarul, nici Cetatea-Albă, nici Hotinul, nici Balta, nici… Tiraspolul, nici Dubăsarii, nici Râbniţa… nici Tighina. Putem vorbi şi de Palanca…

În schimb a rămas nemuritor testamentul ţarului Petru I, scenariile şi metodele pentru cimentarea „prieteniei” multiseculare.

Sursa : ANRM, F. 792, inv. 1, d. 7, 13
Publicat în “ Glasul Naţiunii “ în nr. 29 din 7 august 2003

1940: CÂND AU NĂVĂLIT ELIBERATORII

Dosare de arhivă

Din anii tinereţii îmi amintesc un banc despre un ţăran harnic, căruia i s-a propus să intre în rândurile partidului comunist. Se zice că cineva din comisie, când era examinată cererea ţăranului, i-a cerut să povestească biografia. Şi acest moş Ion, fiindcă aşa îl chema, a început:

- M-am născut în satul cutare, raionul cutare într-o familie de ţărani. Când aveam 20 de ani m-am însurat cu o fată din sat. Tata mi-a dat puţin pământ şi piatră să-mi construiesc o casă. Părinţii soţiei i-au dat un lot bun de pământ şi ceva de ale gospodăriei. Ne-a fost greu. Apoi am construit casa, am mai muncit şi am mai cumpărat un cal, apoi o căruţă, apoi încetul cu încetul am cumpărat un hectar de pământ şi am început a trăi omeneşte; şi când mai bine şi mai bine… hop şi ruşii în ’40, ne-au luat tot, şi-n kolhoz…

Stimatul nostru cititor se poate întreba, ce legătură are genericul acestui material „dosare de arhivă” cu acest banc? Vă asigur, că are!

Scopul acestui material este de a dovedi prin intermediul documentelor nişte adevăruri puse pe trunchiul ghilotinei bolşevice şi îngropate adânc. Fără mari eforturi voi izbuti să readuc cititorului nostru convingerea că românii basarabeni în 1940 aveau de toate: şi pământuri mănoase cu lanuri, vii şi livezi; şi drumuri şi şosele, şi comunicaţie telefonică, şi curent electric (pe care veniţii o numeau „lampa lui Ilici”) şi teatre şi cinematografe, şi uzine şi fabrici, şi vinuri renumite… şi că Molotov şi Hruşciov au spus minciuni, când au declarat că populaţia majoritară a Basarabiei şi Bucovinei de Nord era ucraineană!

Mulţi cercetători ai perioadei 1940, 1944-1950 studiind la Arhiva Naţională sau la Arhiva OSPRM au observa la sigur, că documentele sovietice din aceşti ani sunt scrise pe reversul documentelor româneşti. Acest fapt ne face să afirmăm, că în 1940, când a fost anexată Basarabia de URSS, cei veniţi nu prea aveau hârtie şi din această cauză au distrus şi deteriorat o sumedenie de documente naţionale.

După tragica zi de 28 iunie 1940, fosta conducere a RASS Moldoveneşti, (republica artificială, temporar înjghebată în scopuri propagandistica de autorităţile staliniste în scopul pregătirii ocupaţiei Basarabiei), au preluat conducerea şi asupra teritoriului Basarabiei.

Generaţiile de după 1940 au fost supuse unui imens atac psihologic şi ideologic, plin de minciuni, una mai mare ca alta şi de slăvire a sistemului bolşevic.

Cei care nu credeau minciunilor sovietice erau lichidaţi fizic sau deportaţi…

În opinia mea, cel mai convingător argument în istorie este documentul, cunoaşterea lui şi nu cum este tratat acesta de un istoric sau altul. Şi ca să fiu mai laconic, vă comunic că documentele respective văd lumina tiparului pentru prima dată graţie bunăvoinţei şi susţinerii totale din partea redacţiei „Glasul Naţiunii”. Adevăruri ce le pun la dispoziţia cititorului, sunt extrase dintr-un dosar depozitat la Arhiva Naţională a R. Moldova, care conţine documente sovietice (ruseşti) scrise în 1940 după două luni de la încorporarea Basarabiei de URSS. Mai concret, limitele cronologice ale dosarului sunt 22 august 1940 şi 11 noiembrie 1940. El este intitulat „Deciziile Prezidiului Sovietului Suprem al RASS Moldoveneşti despre formarea raioanelor în RSS Moldovenească (în original). Corespondenţa cu Prezidiul Sovietului Suprem al RSS Ucrainene în problema stabilirii frontierelor dintre RSS Ucraineană şi RSS Moldovenească”. Din acest dosar am selectat doar câteva documente pentru confirmarea celor expuse mai sus, ele conţinând un bogat material statistic şi factologic, care dă peste cap multe afirmaţii mincinoase aduse cu atâta dulceaţă în istoria noastră de slugoii împăratului roşu.

Voi reţine pentru puţin timp atenţia cititorului revistei noastre să le comunic următoarele:

1. Dacă strămoşii noştri au construit de-a lungul Nistrului pe malul drept un lanţ întreg de cetăţi de apărare cum sunt Hotin, Soroca, Tighina, Cetatea Albă este o dovadă serioasă că demnitarii noştri ştiau de unde pot năvăli ”eliberatorii”. Tot în acest scop pe partea dreaptă a Nistrului au fost ridicate fâşii de pădure pentru a stăvili ochii curioşi şi lacomi ai străinilor.

Cred că cititorul a observat, că în documentele puse la dispoziţie, la poziţia – componenţa naţională în loc de români, populaţia autohtonă este numită moldoveni.

Cu regret, schimonosite au fost şi denumirea unor localităţi, iar sovietele săteşti erau un fel de primării bolşevice. Într-un fel sau altul selecţia, traducerea şi adaptarea îmi aparţin.

Alexandru Moraru, istoric. mun. Chişinău

Despre formarea districtelor, raioanelor pe teritoriul RSS Moldoveneşti şi despre crearea în oraşele Chişinău, Bender, Bălţi a comitetelor orăşeneşti a PC(b)M

Conform împărţirii administrative actuale, teritoriul RSS Moldoveneşti, plus 6 raioane ale fostei RASS Moldoveneşti include 31318.10 km pătraţi, cu o populaţie de 2.560.024 oameni, care locuiesc în 1.651 de localităţi.

Teritoriul mare, şoselele şi mijloacele de comunicaţie proaste, (este o minciună pentru confirmare, vezi caracteristica fiecărui raion şi oraş – A.M.) – au creat necesitatea de a forma districte, pentru o operativitate mai efectivă a conducătorilor de partid şi sovietice în industrie, gospodăria sătească şi construcţia naţional-cultural în Republica Moldovenească.

CC al PC(b) al Moldovei consideră necesar ca în baza celor 6 judeţe existente de a organiza 6 districte, care la rândul lor sa fie împărţite în 54 de raioane din contul micşorării şi lichidării volostelor (plaselor), dar 6 raioane ale fostei RASS Moldoveneşti să fie lăsate în subordinea CC al PC(b) şi a Sovietului Comisarilor Norodnici al RSS Moldoveneşti.

Această sistemă de împărţire administrativă va întări repede organele primare ale puterii sovietice în Basarabia şi va crea posibilitatea de a conduce zilnic în ramurile de gospodărie, politice şi a vieţii culturale din RSS Moldovenească.

(O scurtă descriere a districtelor şi raioanelor se anexează)

Ţinând cont de necesitatea apropierii comitetelor orăşeneşti ale PC(b) şi ale executivelor orăşeneşti de organizaţiile primare de partid ale întreprinderilor, instituţiilor şi având în vedere, că oraşul Chişinău are un număr redus de întreprinderi industriale, considerăm că nu este oportună existenţa de mai departe a comitetelor raionale orăşeneşti ale PC(b) şi sovietelor raionale orăşeneşti a executivelor, deoarece conducerea cu industria orăşenească a construcţiei naţional-culturale şi a celorlalte ramuri ale gospodăriei şi vieţii culturale din oraşul Chişinău se poate înfăptui prin intermediul comitetului orăşenesc al PC(b) şi executivului orăşenesc.

Totodată considerăm necesar de a forma în oraşele Chişinău, Bălţi şi Bender comitetele orăşeneşti ale PC(b) şi executive orăşeneşti, care sunt extrem de necesare pentru conducerea industriei orăşeneşti, construcţia naţional-culturală şi a celorlalte ramuri ale gospodăriei şi vieţii culturale din aceste oraşe – deoarece comitetele raionale ale PC(b), care vor înfăptui conducerea raională nu vor putea să acorde atenţia necesară lucrului cu organizaţiile primare de partid ale întreprinderilor, gospodăriei comunale şi construcţiei naţional-culturale în oraşele nominalizate.

(O scurtă descriere a oraşelor se anexează)

Scurtă descriere a districtelor şi raioanelor RSS Moldoveneşti

Districtul Chişinău – cu centrul în oraşul Chişinău, se formează din 9 raioane. Teritoriul districtului are o întindere de 4718.94 km pătraţi. Suprafaţa arabilă – 330.478 hectare. Populaţia alcătuieşte 510.457 oameni.

Districtul Cahul – cu centrul în oraşul Cahul. Compus din 6 raioane. Suprafaţa districtului – 3831.92 km pătraţi. Suprafaţa arabilă – 240.436 hectare. Populaţia alcătuieşte – 212.571 oameni.

Districtul Bender – cu centrul în oraşul Bender. Format din 8 raioane. Suprafaţa acestuia – 4341.96 km pătraţi. Suprafaţa arabilă – 326.315 hectare. Populaţia – 314.352 oameni.

Districtul Orhei – cu centrul în oraşul Orhei. Format din 8 raioane. Suprafaţa arabilă – 245.777 hectare. Populaţia – 304.881 oameni.

Districtul Bălţi – cu centrul în oraşul Bălţi. Format din 14 raioane. Suprafaţa lui – 6992.49 km pătraţi. Suprafaţa arabilă – 479.449 hectare. Populaţia – 559.048 oameni.

Districtul Soroca – cu centrul în oraşul Soroca. Format din 9 raioane. Suprafaţa districtului – 3857 km pătraţi. Suprafaţa arabilă – 311.154 hectare. Numărul populaţiei – 369.305 oameni.

Districtul Chişinău

1. **Raionul Budeşti** – cu centrul în satul Budeşti. Populaţia centrului raional – 3.404 oameni, în componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Budeşti; suprafaţa raionului – 578.63 km pătraţi. Populaţia raionului – 40.205 oameni.

După naţionalitate: moldoveni – 36.835 oameni; ruşi – 718 oameni; ucraineni – 2.005 oameni; alte naţionalităţi – 647 oameni.

Localităţi – 47; soviete săteşti – 15; teren arabil – 41.569 hectare.

Raionul este telefonizat. Drumuri de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Există spaţii pentru amplasarea tuturor instituţiilor raionale.

2. **Raionul Bujor** – cu centrul în localitatea Bujor. Numărul populaţiei din centrul raional – 3.262 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Bujor.

Suprafaţa raionului – 544.58 km pătraţi. Populaţia raionului – 38. 312 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 33.432 oameni; ruşi – 131 oameni; ucraineni – 2.748 oameni; altele – 2.001 oameni.

Localităţi – 38; soviete săteşti – 11; teren arabil – 36.145 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. În centrul raional există spaţii de imobil pentru a amplasa toate instituţiile raionale.

3. **Raionul Călăraşi** – cu centrul în satul Călăraşi. Populaţia centrului alcătuieşte 4.173 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile plasei Călăraşi.

Suprafaţa raionului – 368.59 km pătraţi. Populaţia raionului – 50.260 oameni.

După naţionalitate: moldoveni – 40.506 oameni; ruşi – 230 oameni; ucraineni – 3.066 oameni; alte naţionalităţi – 6.458 oameni.

Localităţi – 30; soviete săteşti – 14; teren arabil – 23.696 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – şosele şi drumuri de ţară. În centrul raional sunt de ajuns spaţii pentru amplasarea tuturor instituţiilor raionale.

4. **Raionul Chişinău** – cu centrul în oraşul Chişinău, în componenţa lui au fost incluse localităţile care au făcut parte din vechea plasă Chişinău.

Suprafaţa raionului – 466.32 km pătraţi. Populaţia raionului – 48.691 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 47.907 oameni; ruşi – 54 oameni; ucraineni – 1 om; alte naţionalităţi – 629 oameni.

Localităţi – 29; soviete săteşti – 13; teren arabil – 34.370 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară şi şosele. Spaţii pentru amplasarea organizaţiilor raionale sunt de ajuns.

5. **Raionul Hânceşti** – cu centrul în satul Hânceşti. Populaţia centrului raional alcătuieşte – 7.454 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Hânceşti.

Suprafaţa raionului – 792.93 km pătraţi. Populaţia raionului – 61.156 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 54.591 oameni; ruşi – 1.355 oameni; ucraineni – 2.259 om; alte naţionalităţi – 2.961 oameni.

Localităţi – 36; soviete săteşti – 11; teren arabil – 49.956 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Spaţii libere pentru amplasarea instituţiilor raionale sunt.

6. **Raionul Nisporeni –** cu centrul în satul Nisporeni. Populaţia centrului raional alcătuieşte – 5.980 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Nisporeni.

Suprafaţa raionului – 570.39 km pătraţi. Populaţia raionului – 47.031 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 44.890 oameni; ucraineni – 83 oameni; ruşi – 346 oameni; alte naţionalităţi – 1.712 oameni.

Localităţi – 38; soviete săteşti – 13; teren arabil – 34.642 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Există spaţii pentru cazarea instituţiilor raionale.

7. **Raionul Străşeni** – cu centrul în satul Străşeni. Populaţia în centrul raional alcătuieşte – 5.853 locuitori. În componenţa raionului au intrat localităţile fostei plase Străşeni.

Suprafaţa raionului – 438.48 km pătraţi. Populaţia raionului – 53.390 locuitori.

Componenţa naţională: moldoveni – 52.044 oameni; ruşi – 102 oameni; ucraineni – 120 oameni; alte naţionalităţi – 1.124 oameni.

Localităţi – 29; soviete săteşti – 12; teren arabil – 28.169 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară şi şosele. Există spaţii pentru cazarea instituţiilor raionale.

8. **Raionul Sărăteni** – cu centrul în satul Sărăteni. Populaţia centrului raional – 692

locuitori. În componenţa raionului au intrat fostele localităţi din plasa Leova şi Felicia.

Suprafaţa raionului – 412.88 km pătraţi. Populaţia raionului – 25.874 locuitori.

Componenţa naţională: moldoveni – 19.129 oameni; ruşi – 1.437 oameni; ucraineni – ; alte naţionalităţi – 5.140 oameni.

Localităţi – 33; soviete săteşti – 8; teren arabil – 41.599 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. În centrul raional există de ajuns imobile libere pentru cazarea organizaţiilor raionale.

9. **Raionul Leova** – cu centrul în oraşul Leova. Populaţia centrului raional – 7.593 locuitori. În componenţa raionului au intrat localităţile din fosta plasă Leova.

Suprafaţa raionului – 545.14 km pătraţi. Populaţia raionului – 30.782 locuitori.

Componenţa naţională: moldoveni – 22.066 oameni; ruşi – 516 oameni; ucraineni – ; alte naţionalităţi – 8.200 oameni.

Localităţi – 41; soviete săteşti – 9; teren arabil – 39.773 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Există posibilitatea de a caza toate organizaţiilor raionale.

Districtul Bender

1. **Raionul Chiţcani** – cu centrul în satul Chiţcani. Populaţia centrului raional – 5.560 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile plasei Bulboaca.

Suprafaţa raionului – 521.9 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.037 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 27.637 oameni; ruşi – 2.942 oameni; ucraineni – 788 oameni; alte naţionalităţi – 670 oameni.

Localităţi – 17; soviete săteşti – 10; teren arabil – 44.050 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Dispune de imobile pentru cazarea organizaţiilor raionale.

2. **Raionul Bulboaca** – cu centrul în satul Bulboaca. Populaţia centrului raional – 3.339 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Bulboaca.

Suprafaţa raionului – 478.9 km pătraţi. Populaţia raionului – 25.066 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 22.563 oameni; ruşi – 1.230 oameni; ucraineni – 224 oameni; alte naţionalităţi – 1.049 oameni.

Localităţi – 28; soviete săteşti – 13; teren arabil – 39.033 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – şosele şi drumuri de ţară. Centrul dispune de imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

3. **Raionul Căuşeni** – cu centrul în localitatea Căuşeni. Populaţia centrului raional – 5.835 oameni. În componenţa raionului sunt incluse localităţile fostei plase Căuşeni.

Suprafaţa raionului – 618.4 km pătraţi. Populaţia raionului – 38.140 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 31.749 oameni; ruşi – 391 oameni; ucraineni – 811 oameni; alte naţionalităţi – 5.195 oameni.

Localităţi – 23; soviete săteşti – 15; teren arabil – 61.757 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Este posibilitatea de a caza toate organizaţiile raionale.

4. **Raionul Taraclia**. Centrul în satul Taraclia. Populaţia centrului raional – 4.538 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Taraclia.

Suprafaţa raionului – 660.77 km pătraţi. Populaţia raionului – 40.798 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 31.270 oameni; ruşi – 1.452 oameni; ucraineni – 2.524 oameni; alte naţionalităţi – 5.552 oameni.

Localităţi – 53; soviete săteşti – 17; teren arabil – 63.577 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară şi şosele. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. În raion este posibilitatea de a caza toate organizaţiile raionale.

5. **Raionul Cimişlia** – cu centrul în satul Cimişlia. Populaţia în centrul raional – 7.275 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Cimişlia.

Suprafaţa raionului – 601.4 km pătraţi. Populaţia raionului – 35.798 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 29.087 oameni; ruşi – 722 oameni; ucraineni – 258 oameni; alte naţionalităţi – 5.731 oameni.

Localităţi – 35; soviete săteşti – 12; teren arabil – 48.028 hectare.

Raionul nu este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Raionul dispune de imobile pentru a caza toate organizaţiilor raionale.

6. **Raionul Comrat** – cu centrul în oraşul Comrat (în original este scris „Camzat" – A.M.). Populaţia centrului raional – 13.643 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile din fostele plase Cimişlia, Roman, Ciadâr-Lunga.

Suprafaţa raionului – 559.02 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.432 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 5.938 oameni; ruşi – 582 oameni; ucraineni – 2.031 oameni; alte naţionalităţi – 23.891 oameni.

Localităţi – 8; soviete săteşti – 6; teren arabil – 35.000 hectare.

Raionul nu este telefonizat. Căi de comunicaţie ale raionului – şosele şi drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Existenţa imobilelor libere dă posibilitatea pentru cazarea organizaţiilor raionale.

7. **Raionul Romanovca** – cu centrul în satul Romanovca. Populaţia centrului raional – 4.710 oameni. În componenţa raionului sunt incluse localităţile fostelor plase Cimişlia, Taraclia şi Romanovca.

Suprafaţa raionului – 279.72 km pătraţi. Populaţia raionului – 27.927 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 12.240 oameni; ruşi – 5.796 oameni; ucraineni – 258 oameni; alte naţionalităţi – 9.609 oameni.

Localităţi – 18; soviete săteşti – 13; teren arabil – 27.999 hectare.

Raionul este telefonizat. Căile de comunicaţie –drumuri de ţară şi şosele. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Este posibilitatea de a caza toate organizaţiile raionale.

8. **Raionul Volontirovca**. Centrul raional în satul Volontirovca. Populaţia centrului raional – 6.370 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Căuşeni, Cimişlia şi Volontirovca.

Suprafaţa raionului – 624.19 km pătraţi. Populaţia raionului – 50.606 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 37.266 oameni; ruşi – 7.356 oameni; ucraineni – 2.651 oameni; alte naţionalităţi – 3.333 oameni.

Localităţi – 24; soviete săteşti – 22; teren arabil – 62.419 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. Sunt imobile de ajuns pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

Districtul Soroca

1. **Raionul Soroca** – cu centrul raional în oraşul Soroca. Populaţia centrului raional – 15.478 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Soroca.

Suprafaţa raionului – 442 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.957 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 30.603 oameni; ruşi – 665 oameni; ucraineni – 133 oameni; alte naţionalităţi – 1.566 oameni.

Localităţi – 27; soviete săteşti – 25; teren arabil – 30.812 hectare.

Raionul este telefonizat. Pe teritoriul raionului trece calea ferată, are drumuri de ţară şi şosele. Este posibilitatea de a caza toate instituţiile raionale.

2. **Raionul Ocniţa** – cu centrul în satul Ocniţa. Populaţia centrului raional – 2.677 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţi ale judeţului Bălţi.

Suprafaţa raionului – 228 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.888 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 25.734 oameni; ruşi – 2.537 oameni; ucraineni – 3.691 oameni; alte naţionalităţi – 926 oameni.

Localităţi – 20; soviete săteşti – 17; teren arabil – 18.405 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – şosele şi drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Este posibilitatea de a caza toate instituţiile raionale.

3. **Raionul Drochia** – centrul raional staţia Drochia. Populaţia centrului raional – 647 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile plasei Drochia.

Suprafaţa raionului – 458 km pătraţi. Populaţia raionului – 37.666 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 30.268 oameni; ruşi – 3.299 oameni; ucraineni – 2.795 oameni; alte naţionalităţi – 1.304 oameni.

Localităţi – 26; soviete săteşti – 19; teren arabil – 39.949 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară şi şosele. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

4. **Raionul Vertiujeni** – centrul raional în localitatea Vertiujeni. Populaţia centrului raional – 2.064 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile plasei Vertiujeni.

Suprafaţa raionului – 399 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.199 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 27.370 oameni; ruşi – 1.441 oameni; ucraineni – 122 oameni; alte naţionalităţi – 3.266 oameni.

Localităţi – 27; soviete săteşti – 23; teren arabil – 32.238 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Sunt spaţii de imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

5. **Raionul Târnova**. Centrul raional – satul Târnova. Populaţia centrului raional – 3.672 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Târnova.

Suprafaţa raionului – 474 km pătraţi. Populaţia raionului – 39.098 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 27.074 oameni; ruşi – 2.745 oameni; ucraineni – 5.445 oameni; alte naţionalităţi – 3.834 oameni.

Localităţi – 23; soviete săteşti – 17; teren arabil – 37.866 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. Spaţii de imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale sunt.

6. **Raionul Zguriţa** – centrul raional în localitatea Zguriţa. Populaţia centrului raional – 3.131 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile plasei Zguriţa.

Suprafaţa raionului – 482 km pătraţi. Populaţia raionului – 39.780 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 31.368 oameni; ruşi – 4.761 oameni; ucraineni – 188 oameni; alte naţionalităţi – 3.463 oameni.

Localităţi – 35; soviete săteşti – 25; teren arabil – 41.121 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Sunt spaţii de imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

7. **Raionul Floreşti**. Centrul raional în satul Floreşti. Populaţia centrului raional – 1.222 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Floreşti.

Suprafaţa raionului – 363 km pătraţi. Populaţia raionului – 41.463 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 32.833 oameni; ruşi – 2.593 oameni; ucraineni – 1.900 oameni; alte naţionalităţi – 4.137 oameni.

Localităţi – 42; soviete săteşti – 30; teren arabil – 45.924 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Sunt spaţii de imobil pentru a caza toate organizaţiile raionale.

8. **Raionul Cotiujeni**. Centrul raional în satul Cotiujeni. Populaţia centrului raional – 5.228 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Cotiujeni.

Suprafaţa raionului – 497 km pătraţi. Populaţia raionului – 47.177 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 33.258 oameni; ruşi – 5.028 oameni; ucraineni – 3.322 oameni; alte naţionalităţi – 5.569 oameni.

Localităţi – 31; soviete săteşti – 28; teren arabil – 35.062 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Sunt spaţii de imobil pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

9. **Raionul Otaci –** centrul în localitatea Otaci (în originalul sovietic – Otaki – A.M). Populaţia centrului raional – 3.470 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Otaci.

Suprafaţa raionului – 514 km pătraţi. Populaţia raionului – 47.134 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 27.824 oameni; ruşi – 4.608 oameni; ucraineni – 11.085 oameni; alte naţionalităţi – 3.617 oameni.

Localităţi – 31; soviete săteşti – 26.

Districtul Cahul

1. **Raionul Cahul** – centrul raional în oraşul Cahul. Populaţia din centrul raional – 14.359 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile plasei Cahul şi oraşului Cahul.

Suprafaţa raionului – 701.04 km pătraţi. Populaţia raionului – 43.269 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 24.598 oameni; ruşi – 10.012 oameni; ucraineni – ; alte naţionalităţi – 8.659 oameni.

Localităţi – 56; soviete săteşti – 12; teren arabil – 55.709 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară şi şosele. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

2. **Raionul Baimaclia** – centrul raional în localitatea Baimaclia. Populaţia centrului raional – 3.473 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Baimaclia.

Suprafaţa raionului – 613.17 km pătraţi. Populaţia raionului – 36.738 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 29.843 oameni; ruşi – 1.430 oameni; ucraineni – ; alte naţionalităţi – 5.485 oameni.

Localităţi – 61; soviete săteşti – 14; teren arabil – 37.316 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară.

3. **Raionul Taraclia** – cu centrul în orăşelul Taraclia. Populaţia centrului raional – 9.427 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Taraclia.

Suprafaţa raionului – 549.41 km pătraţi. Populaţia raionului – 35.598 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 1.299 oameni; ruşi – 324 oameni; ucraineni – ; bulgari – 16.321 oameni; găgăuzi – 17.403 oameni; alte naţionalităţi – 251 oameni.

Localităţi – 17; soviete săteşti – 6; teren arabil – 37.316 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară.

4. **Raionul Cangaz** – centrul raional în satul Cangaz. Populaţia centrului raional – 7.026 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Taraclia, Baimaclia şi Moscovei.

Suprafaţa raionului – 629.87 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.086 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 6.505 oameni; ruşi – 1.304 oameni; ucraineni – ; bulgari – 4.501 oameni; găgăuzi – 16.776 oameni; alte naţionalităţi – 3.000 oameni.

Localităţi – 35; soviete săteşti – 11; teren arabil – 43.694 hectare.

5. **Raionul Vulcăneşti** – centrul raional Vulcăneşti. Populaţia centrului raional – 8.054 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Moscovei, Cahul şi Reni a judeţului Izmail.

Suprafaţa raionului – 612.95 km pătraţi. Populaţia raionului – 31.408 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 19.795 oameni; ruşi – 3.008 oameni; bulgari – 46 oameni; găgăuzi – 6.946 oameni; evrei – 56 oameni; alte naţionalităţi – 1.557 oameni.

Localităţi – 31; soviete săteşti – 10; teren arabil – 46.870 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară.

6. **Raionul Ciadâr-Lunga** – centrul raional în satul Ciadâr-Lunga. Populaţia centrului raional – 8.271 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Ciadâr-Lunga.

Suprafaţa raionului – 725.48 km pătraţi. Populaţia raionului – 33.472 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 958 oameni; ruşi – 188 oameni; alte naţionalităţi – 33.472 oameni.

Localităţi – 11; soviete săteşti – 11; teren arabil – 47.613 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

Districtul Orhei

1. **Raionul Orhei** – cu centrul raional în oraşul Orhei. Populaţia centrului raional – 12.873 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Orhei.

Suprafaţa raionului – 543.6 km pătraţi. Populaţia raionului – 52.116 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 38.276 oameni; ruşi – 1.526 oameni; ucraineni – 2.319 oameni; găgăuzi – 46 oameni; alte naţionalităţi – 8.000 oameni.

Localităţi – 39; soviete săteşti – 13; teren arabil – 45.508 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

2. **Raionul Brăviceni** – centrul raional în satul Bravicea. Populaţia centrului raional – 5.782 oameni. În componenţa raionului au fost incluse fostele localităţi a plasei Brăviceni.

Suprafaţa raionului – 371.1 km pătraţi. Populaţia raionului – 33.519 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 31.770 oameni; ruşi – 223 oameni; ucraineni – 6 oameni; alte naţionalităţi – 1.520 oameni.

Localităţi – 27; soviete săteşti – 12; teren arabil – 25.537 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

3. **Raionul Chipericeni** – cu centrul în satul Chipericeni. Populaţia centrului raional – 3.342 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plasei Chipericeni.

Suprafaţa raionului – 440 km pătraţi. Populaţia raionului – 37.943 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 31.956 oameni; ruşi – 8 oameni; ucraineni – 78 oameni; alte naţionalităţi – 900 oameni.

Localităţi – 30; soviete săteşti – 12; teren arabil – 43.432 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

4. **Raionul Criuleni** – cu centrul în orăşelul Criuleni. Populaţia centrului raional – 2.532 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Criuleni.

Suprafaţa raionului – 383.2 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.367 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 31.148 oameni; ruşi – 84 oameni; ucraineni – 34 oameni; alte naţionalităţi – 1.100 oameni.

Localităţi – 18; soviete săteşti – 10; teren arabil – 30.323 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea organizaţiilor raionale.

5. **Raionul Răspopeni** – centrul raional în satul Răspopeni. Populaţia centrului raional – 2.536 oameni. În componenţa raionului au fost incluse şi localităţile fostei plase Răspopeni.

Suprafaţa raionului – 404.8 km pătraţi. Populaţia raionului – 29.613 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 26.550 oameni; ruşi – 304 oameni; ucraineni – 1.783 oameni; alte naţionalităţi – 976 oameni.

Localităţi – 23; soviete săteşti – 9; teren arabil – 28.622 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea organizaţiilor raionale.

6. **Raionul Rezina**. Centrul raional în oraşul Rezina. Populaţia centrului raional – 8.112 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Rezina.

Suprafaţa raionului – 506.2 km pătraţi. Populaţia raionului – 48.192 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 40.236 oameni; ruşi – 519 oameni; ucraineni – 3.027 oameni; alte naţionalităţi – 4.410 oameni.

Localităţi – 37; soviete săteşti – 9; teren arabil – 36.438 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Sunt spaţii pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

7. **Raionul Susleni**. Centrul raional în satul Susleni. Populaţia centrului raional – 4.800 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile ale fostei plase Susleni.

Suprafaţa raionului – 320.6 km pătraţi. Populaţia raionului – 36.140 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 33.071 oameni; ruşi – 13 oameni; ucraineni – 1.474 oameni; alte naţionalităţi – 582 oameni.

Localităţi – 22; soviete săteşti – 10; teren arabil – 24.000 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară.

8. **Raionul Teleneşti** – centrul raional în satul Teleneşti. Populaţia centrului raional – 4.219 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Teleneşti.

Suprafaţa raionului – 501 km pătraţi. Populaţia raionului – 39.941 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 33.355 oameni; ruşi – 565 oameni; ucraineni – 1.318 oameni; alte naţionalităţi – 4.703 oameni.

Localităţi – 32; soviete săteşti – 15; teren arabil – 34.272 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară şi şosele. Sunt imobile pentru a caza toate organizaţiile raionale.

Districtul Bălţi

1. **Raionul Ungheni** – centrul raional în oraşul Ungheni. Populaţia oraşului – 11.235 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Ungheni.

Suprafaţa raionului – 407 km pătraţi. Populaţia raionului – 31.735 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 19.745 oameni; ruşi – 1.788 oameni; ucraineni – 876 oameni; alte naţionalităţi – 9.326 oameni.

Localităţi – 39; soviete săteşti – 9; teren arabil – 35.175 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

2. **Raionul Corneşti** – centrul raional în satul Corneşti. Populaţia centrului raional – 5.890 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Corneşti.

Suprafaţa raionului – 357 km pătraţi. Populaţia raionului – 29.346 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 19.253 oameni; ruşi – 2.180 oameni; ucraineni – 1.924 oameni; alte naţionalităţi – 5.989 oameni.

Localităţi – 24; soviete săteşti – 7; teren arabil – 22.368 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

3. **Raionul Sculeni** – centrul raional în satul Sculeni. Populaţia centrului raional – 6.945 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Sculeni.

Suprafaţa raionului – 357.5 km pătraţi. Populaţia raionului – 34.513 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 24.113 oameni; ruşi – 3.419 oameni; ucraineni – 3.222 oameni; alte naţionalităţi – 3.459 oameni.

Localităţi – 33; soviete săteşti – 9; teren arabil – 45.020 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

4. **Raionul Făleşti** – centrul raional în oraşul Făleşti. Populaţia centrului raional – 12.340 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Făleşti.

Suprafaţa raionului – 439.6 km pătraţi. Populaţia raionului – 37.106 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 27.034 oameni; ruşi – 3.625 oameni; ucraineni – 4.212 oameni; alte naţionalităţi – 2.225 oameni.

Localităţi – 33; soviete săteşti – 6; teren arabil – 32.696 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului trece calea ferată. Sunt imobile pentru cazarea tuturor organizaţiilor raionale.

* * *

Din necesitatea precizării unor lucruri întrerupem pentru puţin timp atenţia cititorului de la document, pentru un scurt comentariu.

Documentul, după cum am mai menţionat anterior, este un produs al autorităţilor sovietice, scris după 2 luni de la încorporarea Basarabiei la URSS. Vă amintesc că în ajun tot de sovietici au mai apărut şi alte documente, în care încercau să convingă opinia publică, că populaţia majoritară a Basarabiei sunt ucraineni şi multe alte afirmaţii ale şcolii de falsificare staliniste.

Deci, din anumite scopuri politice de ocupaţie, justificarea acesteia sau a altor mârşăvenii, „documentele" ce apăreau de sub peniţa cu secere şi ciocan aveau un conţinut dubios.

Dacă cititorul va aduna spaţiul suprafeţei funciare a tuturor raioanelor şi oraşelor şi cifra respectivă va fi comparată cu suprafaţa actuală, va rămâne şocat, când va afla de cât spaţiu ne-a „eliberat" vecina, prietena şi garantul nostru Ucraina?!

În timpul când pregăteam materialul documentar pentru apariţie, redactorul publicaţiei

noastre dl. Vasile Năstase a observat că, dacă v-om aduna (de la poziţia „componenţa naţională”) numărul locuitorilor ruşi, ucraineni şi a celorlalte naţionalităţi, apoi suma acestora depăşeşte numărul băştinaşilor români. Posibil că aici şi se ascunde una din minciunile comisarilor.

Dar istoria nu este o doamnă pe care poate s-o violeze fiecare cârpaci sau coadă de topor, mai devreme sau mai târziu gunoaiele sunt aruncate la mal, ca apoi să fie strânse şi arse.(Alexandru Moraru)

* * *

5. **Raionul Bolotino** – cu centrul în satul Bolotino. Populaţia centrului raional alcătuieşte – 4.326 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Bolotino.

Suprafaţa raionului – 442.1 km pătraţi. Populaţia raionului – 27.304 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 16.767 oameni; ruşi – 195 oameni; ucraineni – 8.687 oameni; alte naţionalităţi – 1.657 oameni.

Localităţi – 31; soviete săteşti – 10; teren arabil – 27.854 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale sunt.

6. **Raionul Chişcăreni** – cu centrul raional în satul Chişcăreni. Populaţia centrului raional – 5.276 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Chişcăreni.

Suprafaţa raionului – 504.8 km pătraţi. Populaţia raionului – 24.261 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 16.962 oameni; ruşi – 1.097 oameni; ucraineni – 6.508 oameni; alte naţionalităţi – 696 oameni.

Localităţi – 31; soviete săteşti – 7; teren arabil – 36.624 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – drumuri de ţară. Sunt spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

7. **Raionul Sângerei** – cu centrul în satul Sângerei. Populaţia din centrul raional – 5.082 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Sângerei.

Suprafaţa raionului – 478.9 km pătraţi. Populaţia raionului – 28.232 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 20.764 oameni; ruşi – 2.097 oameni; ucraineni – 4.907 oameni; alte naţionalităţi – 464 oameni.

Localităţi – 38; soviete săteşti – 7; teren arabil – 37.920 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – şosele şi drumuri de ţară, sunt spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

8. **Raionul Bălţi** – cu centrul raional în oraşul Bălţi. Populaţia din centrul raional – 64.299 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Bălţi.

Suprafaţa raionului – 745.5 km pătraţi. Populaţia raionului – 39.302 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 24.671 oameni; ruşi – 5.188 oameni; ucraineni – 7.842 oameni; alte naţionalităţi – 919 oameni.

Localităţi – 33; soviete săteşti – 8; teren arabil – 63.573 hectare.

Raionul este telefonizat. Căile de comunicaţie – şosele şi drumuri de ţară. Pe teritoriul raionului este tronson de calea ferată. Sunt spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

9. **Raionul Glodeni** – centrul raional în satul Glodeni. Populaţia centrului raional – 4.614 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Glodeni.

Suprafaţa raionului – 524 km pătraţi. Populaţia raionului – 28.976 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 20.779 oameni; ruşi – 1.170 oameni; ucraineni – 6.975 oameni; alte naţionalităţi – 52 oameni.

Localităţi – 24; soviete săteşti – 9; teren arabil – 41.840 hectare.

Raionul este telefonizat. Căile de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt spaţii pentru amplasarea organizaţiilor raionale.

10. **Raionul Râşcani** – centrul raional în orăşelul Râşcani. Populaţia centrului raional – 11.574 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Râşcani.

Suprafaţa raionului – 555.6 km pătraţi. Populaţia raionului – 44.142 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 29.620 oameni; ruşi – 6.074 oameni; ucraineni – 7.151 oameni; alte naţionalităţi – 1.297 oameni.

Localităţi – 33; soviete săteşti – 8; teren arabil – 54.252 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Există spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

11. **Raionul Edineţ** – cu centrul raional în satul Edineţ. Populaţia din centrul raional – 13.846 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Edineţ.

Suprafaţa raionului – 348.2 km pătraţi. Populaţia raionului – 32.581 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 20.322 oameni; ruşi – 2.875 oameni; ucraineni – 6.806 oameni; alte naţionalităţi – 2.578 oameni.

Localităţi – 23; soviete săteşti – 10; teren arabil – 31.818 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

12. **Raionul Brătuşeni** cu centrul raional în satul Brătuşeni. Populaţia centrului raional – 5.736 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Brătuşeni.

Suprafaţa raionului – 463.7 km pătraţi. Populaţia raionului – 41.866 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 28.432 oameni; ruşi – 4.609 oameni; ucraineni – 5.881 oameni; alte naţionalităţi – 2.944 oameni.

Localităţi – 29; soviete săteşti – 8; teren arabil – 39.768 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie – şosele şi drumuri de ţară. Sunt spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

13. **Raionul Lipcani** – cu centrul raional în orăşelul Lipcani. Populaţia din centrul raional – 9.220 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Lipcani.

Suprafaţa raionului – 728, 80 km pătraţi. Populaţia raionului – 53.435 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 35.905 oameni; ruşi – ; ucraineni – 11.314 oameni; alte naţionalităţi – 6.216 oameni.

Localităţi – 27; soviete săteşti – 22; teren arabil – 414.210 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Sunt spaţii pentru amplasarea tuturor organizaţiilor raionale.

14. **Raionul Briceni** – cu centrul în târguşorul Briceni. Populaţia centrului raional – 9.182 oameni. În componenţa raionului au fost incluse localităţile fostei plase Briceni.

Suprafaţa raionului – 644.20 km pătraţi. Populaţia raionului – 40.977 oameni.

Componenţa naţională: moldoveni – 22.587 oameni; ruşi – ; ucraineni – 12.296 oameni; alte naţionalităţi – 6.094 oameni.

Localităţi – 26; soviete săteşti – 18; teren arabil – 398.281 hectare.

Raionul este telefonizat. Căi de comunicaţie în raion – şosele şi drumuri de ţară. Spaţii pentru amplasarea organizaţiilor raionale sunt destule.

Oraşul Bender

Suprafaţa oraşului alcătuieşte 37.53 km pătraţi. Numărul populaţiei în oraş este de 31.542 oameni. Numărul întreprinderilor industriale – 32. În ele lucrează 532 muncitori. Printre cele mai mari întreprinderi se numără cele de prelucrare a alcoolului, de fabricare a berii, de conservare şi de prelucrare a lemnului. În oraş există 4 şcoli medii şi 10 şcoli primare; 3 cinematografe, 2 spitale, 3 policlinici, 3 biblioteci, staţie electrică cu o capacitate de 485 kilowaţi, apeduct.

Pe teritoriul oraşului trece nodul feroviar Bender, de la care trenurile pornesc în 3 direcţii – Odesa, Chişinău – Acherman.

Oraşul Chişinău

Suprafaţa oraşului alcătuieşte 120 km pătraţi cu o populaţiei de 114.896 oameni. Întreprinderi industriale – 332 cu 4899 de muncitori. În afară de acestea în oraş există un număr mare de meşteşugari şi meşteri: croitori – 1306 oameni, ciubotari – 1584, alţi – 2000 oameni. Instituţii de învăţământ: şcoli medii – 14, şcoli medii incomplete – 21, primare – 14, spitale, staţiuni şi policlinici – 22.

În oraş este staţie electrică, tramvai, staţie de radio, staţie de radio prin fire, poştă, telegraf, 2 cinematografe şi teatru orăşenesc.

Oraşul Bălţi

Suprafaţa oraşului alcătuieşte 19.1 km pătraţi. Populaţia oraşului este de 65.270 oameni. Întreprinderi industriale – 89 la care lucrează 658 oameni. Din cele mai mari întreprinderi se numără: fabrica de zahăr, de prelucrare a alcoolului, de cărămidă.

Pe teritoriul oraşului trece nodul căii ferate, de la care pornesc trenuri în 2 direcţii. În oraş sunt 3 spitale, 5 policlinici, 2 maternităţi, un cinematograf, un teatru dramatic, 5 şcoli medii şi 10 şcoli medii incomplete, staţie electrică, apeduct, poştă, telegraf, staţie de telefoane.

Scurtă descriere a oraşelor şi orăşelelor RSS Moldoveneşti

1. Oraşul Rezina, judeţul Orhei

Oraşul Rezina e situat pe malul râului Nistru, fost centru de plasă, populaţia oraşului alcătuieşte – 8.112 oameni.

În oraş funcţionează o staţie electrică, două uzine de oale din ciment, sunt fabrici de prelucrare a uleiului de floarea soarelui şi câteva brutării la care muncesc 74 de oameni.

Străzile oraşului sunt petruite. Este un spital, o baie publică bine utilată. Funcţionează o şcoală medie de meserii, 2 biblioteci şi 2 cluburi.

Oraşul Rezina este un centru pescicol unde se pescuieşte morunul (Beluga-rus) şi păstruga (cebruiga-rus). Potrivit îndrumătorului privind recensământul populaţiei din 1930 şi a altor materiale oraşul Rezina este oraş.

2. Oraşul Leova, judeţul Chişinău

Oraşul Leova este situat la graniţă cu România. Populaţia alcătuieşte – 7.593 oameni.

Activează un spital pentru 25 de paturi, 2 mori mecanice (roţi zimţate), o moară pentru prelucrarea floarea soarelui, o uzină pentru prelucrarea lemnului şi alte întreprinderi – 15 la număr, la care lucrează 94 de muncitori şi 4 slujbaşi.

Potrivit materialelor şi a recensământului populaţiei din 1930 Leova este înscris oraş.

3. Oraşul Făleşti, judeţul Bălţi

Oraşul Făleşti este aşezat la 4 km de staţia de cale ferată. Populaţia – 12.340 oameni. Suprafaţa oraşului – 112.3 km pătraţi. Lucrează o staţie electrică cu o capacitate de 50 cai putere şi o tipografie. Potrivit documentelor recensământului din 1930 Făleşti este înscris oraş.

4. Oraşul Comrat, judeţul Bender

Oraşul Comrat este aşezat în apropierea staţiei de cale ferată la 5 km. Populaţia oraşului – 13.643 oameni. Lucrează o staţie electrică de o capacitate de 98 cai putere. O moară mare mecanică, un spital pentru 30 paturi, în total în oraş sunt 12 şcoli. În documentele româneşti Comratul este oraş.

5. Oraşul Ungheni, judeţul Bălţi

Oraşul Ungheni este aşezat la staţia nodului de cale ferată. Populaţia oraşului alcătuieşte 11.235 oameni. Potrivit îndrumătorului recensământului populaţiei din 1930 – localitatea Ungheni este înscrisă oraş.

6. Oraşul Călăraşi, judeţul Chişinău

Oraşul Călăraşi numără 6.190 de oameni. În oraş activează 2 şcoli primare, în care lucrează 12 învăţători, o moară-diesel cu o capacitate anuală de 4 mii tone, la care lucrează 10 oameni. Mai lucrează un spital evreiesc pentru 25 de bolnavi, 2 medici şi 2 farmacii.

În oraş funcţionează o staţie electrică cu o capacitate de 90 cai-putere. Potrivit materialelor recensământului populaţiei din 1930 – Călăraşi este considerat oraş.

Orăşele

1. Râşcani – orăşel în judeţul Bălţi

Târguşorul Râşcani are o populaţie de 11.670 oameni. Pe teritoriul localităţii este instalată o staţie electrică, 2 tipografii, un cinematograf, 3 instituţii medicale, două farmacii, lucrează o moară şi o oloiniţă.

În târguşorul Râşcani se planifică centrul raional al raionului Râşcani. Conform documentelor recensământului populaţiei din 1930 Râşcani este atestat târguşor.

2. Criuleni – orăşel, judeţul Orhei

Orăşelul Criuleni are o populaţie de 2.352 oameni. Este situat la o distanţă de 44 km de Chişinău cu care este legat printr-o şosea. În orăşel sunt 2 fabrici de spirt *(prelucrarea alcoolului – Al.M.)*, 5 cuptoare de ars ţiglă: fost centru de plasă.

Orăşelul Criuleni este planificat să fie centru raional.

Potrivit documentelor Criuleni este înregistrat orăşel.

3. Katovskoe/Ganceştî/ *(Hânceşti – Al.M.)* – orăşel în judeţul Chişinău

Orăşelul Hânceşti are o populaţie de 7.454 oameni. În orăşel sunt 3 şcoli primare la care lucrează 13 învăţători. Activează un spital de stat pentru 35 de paturi, 2 medici, o moaşă şi 2 farmacii.

În orăşelul Kotovskoe se proiectează centrul raionului Kotovsk. Potrivit îndrumătorului recensământului populaţiei din 1930 Kotovsk este considerat târguşor.

4. Teleneşti – orăşel în judeţul Orhei

Orăşelul Teleneşti are o populaţie de 4.219 oameni, este un centru comercial şi este fostul centru de plasă, are un conac boieresc, o fabrică pentru prelucrarea alcoolului cu un efectiv de 17 muncitori şi slujbaşi, 2 mori la care lucrează 36 de oameni.

Orăşelul Teleneşti se proiectează centrul raional Teleneşti.

Potrivit materialelor – Teleneşti este considerat orăşel.

5. Taraclia – orăşel în judeţul Cahul

Orăşelul Taraclia numără o populaţie de 9.427 oameni. În orăşel este sector medical. În Taraclia se proiectează centrul raional Taraclia. Potrivit materialelor Taraclia este orăşel.

6. Lipcani – orăşel în judeţul Soroca

Târguşorul Lipcani este un centru comercial. Numărul de gospodării – 1.218 cu o populaţie de 5.726 oameni.

În târguşorul Lipcani se proiectează centrul raionului Lipcani.

Potrivit materialelor Lipcani este târguşor.

7. Briceni – orăşel în judeţul Soroca

Orăşelul Briceni are 1.317 de gospodării cu o populaţie de 5.638 de oameni.

În orăşel se proiectează amplasarea centrului raional Bravicea *(?!) – Al.M).*

Potrivit materialelor Briceni este târguşor.

8. Edineţ – orăşel în judeţul Bălţi

Orăşelul Edineţ are o populaţie de 13.846 oameni, este situat la o distanţă de 18 km de calea ferată şi staţie. În orăşel funcţionează o staţie electrică şi o fabrică de cherestea,

o fabrică de săpun, o staţie telefonică şi telegraf, un cinematograf, 3 instituţii medicale şi o baie.

Potrivit îndrumătorului privind recensământului populaţiei din 1930 Edineţ este considerat orăşel.

Şef secţie I. Afanasiev

Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS

Cu privire la stabilirea hotarelor între Republica Sovietică Socialistă Ucraineană şi Republica Sovietică Socialistă Moldovenească

A aproba recomandările Prezidiului Sovietului Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene şi Prezidiul Sovietului Suprem al Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti privind stabilirea hotarelor între Republica Sovietică Socialistă Ucraineană şi Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (de la vest la est):

- de la râul Prut hotarul va fi trasat prin teritoriul judeţului Hotin printre localităţile Mămăliga şi Criva, astfel încât localitatea Mămăliga va rămâne în componenţa RSS Ucrainene (dacă „eliberatorii" ar fi ştiut, că mămăliga este o mâncare veche românească, ar fi înţeles că o localitate atât de românească nu se potriveşte pe harta Ucrainei, cum nu se potriveşte numele de Muşatov Stepan Bogdanovici lui Ştefan cal Mare şi Sfânt – Al.M.), iar localitatea Criva în componenţa RSS Moldoveneşti;

- apoi hotarul va fi direcţionat spre localitatea Lipcani şi Chişla Zamjieva, păstrând localitatea Lipcani în componenţa RSS Moldoveneşti, iar localitatea Chişla Zamjieva în componenţa RSS Ucrainene;

- apoi înconjurând localitatea Chişla Zamjieva, hotarul va fi trasat printre localităţile Zelena şi Medveja, păstrând Zelena în componenţa RSS Ucrainene şi Medveja – în componenţa RSS Moldoveneşti, apoi hotarul va fi trasat spre localitatea Larga, păstrându-l în componenţa RSS Moldoveneşti;

- hotarul va împărţi apoi localităţile Pavlovca şi Cotiujeni de o parte şi Lucăceni, pe de altă parte, păstrând ultima localitate în componenţa RSS Ucrainene, iar Pavlovca şi Cotiujeni în componenţa RSS Moldoveneşti;

- urmează apoi hotarul printre localităţile Rosoşani şi Grimăncăuţi, păstrând localitatea Rosoşani în componenţa RSS Ucrainene, iar Grimăncăuţi – în RSS Moldovenească, şi apoi spre localitatea Bolboca (aşa-i în document – Al.M.) şi Mendicoviţî, păstrând Bolboca în componenţa RSS Moldoveneşti, iar localitatea Mendicoviţî – în componenţa RSS Ucrainene;

- mai departe graniţa trece printre localităţile Gvozdovţî şi Clocuşna, păstrând Gvozdovţî în componenţa URSS Ucrainene, iar Clocuşna – în RSS Moldovenească, apoi spre localitatea Secureni, păstrând-o în componenţa RSS Ucrainene;

- apoi pe hotarul județului Hotin până la râul Nistru, după existența frontieră a regiunii Vinița, RSS Ucrainene, pînă la granița raionului Camenca a RSS Moldoveneşti;

- apoi pe granița raionului Camenca, RSS Moldoveneşti până la intersecția cu râul Vilişanca, apoi spre localitatea Nijneaia Sloboda, păstrând-o în componența RSS Ucrainene;

- apoi spre localitățile Chisârneac şi Bolgan, păstrându-le în componența RSS Ucrainene, apoi pe granița aceluiaşi raion Camenca în direcția spre localitatea Alexeevca, păstrând-o în componența RSS Ucrainene;

- apoi pe granița raionului Râbnița, RSS Moldovenească până la localitatea Vasilievca, păstrând-o în componența RSS Moldoveneşti, apoi granița coteşte spre nord spre localitatea Kotovțî, păstrând-o în componența RSS Ucrainene;

- apoi printre localitățile Crutîi şi Ploti, (aşa-i în document – Al.M.), păstrând localitatea Crutîe în componența RSS Ucrainene, iar localitatea Ploti – în componența RSS Moldoveneşti;

- apoi spre localitățile: Moinaia, Semionovca, Burştenî, Timcov, Domnița şi Colbasnoe, păstrând – Moinaia, Semionovca, Timcov şi Domnița în componența RSS Ucrainene, iar Burştenî şi Colbasnoe – în RSS Moldoveneşti;

- apoi spre localitatea Climentievo, păstrând-o în componența RSS Ucrainene, şi apoi spre localitățile: Crugleachi, Stanislavca şi Semca, păstrându-le în componența RSS Ucrainene;

- apoi după actuala graniță a raioanelor Râbnița şi Dubăsari a RSS Moldoveneşti până la localitatea Nesterovo, păstrând-o în componența RSS Ucrainene, şi apoi spre localitatea Novaia Malovata (aşa-i în document), păstrând-o în componența RSS Moldoveneşti;

- apoi spre localitatea Burca, păstrând-o în componența RSS Ucrainene, apoi spre existenta graniță a raionului Grigoriopol până la localitatea Novo-Alexandrovca, păstrând-o în componența RSS Ucrainene;

- apoi spre localitățile Savva şi Novîe Butorî, păstrându-le în componența RSS Ucrainene, mai departe pe granița actuală a raionului Tiraspol până la localitățile : Ploscoie, Slaveano-Serbca, Oleg şi Grebenichi, păstrându-le în componența RSS Ucrainene;

- apoi pe granița raionului Tiraspol până la localitatea Miloliubovca, păstrând-o pe ea şi localitățile: Novo-Crasnoe, Ivano-Buzinovca, Stepanovca, Pavlovca, Chuciurgan, Trudugoloc şi Ivano-Nicolaevca – în componența RSS Ucrainene;

- apoi pe granița actuală a raioanelor Tiraspol şi Slobodzeia a RSS Moldovenească până la râul Nistru, apoi după râul Nistru până la localitatea Palanca, păstrând-o pe ultima în componența RSS Moldoveneşti;

- apoi spre localitatea Han Chişlo, păstrând-o în componența RSS Ucrainene şi apoi spre localitatea Caplană (aşa-i în document – Al.M.), păstrând-o în componența RSS Moldoveneşti;

- apoi spre localitatea Suinduc (Djalar), păstrând-o în componența RSS Ucrainene,

apoi spre localitățile Stepanovca şi Volontirovca au rămas în componența RSS Moldoveneşti;

- apoi printre localitățile Copciac şi Alexandrovca, lăsând Copciac în componența RSS Moldoveneşti, iar Alexandrovca în componența RSS Ucrainene;

- apoi spre localitatea Monzîri, păstrând-o în componența RSS Ucrainene, apoi spre localitatea Sturzeni, păstrând-o pe ultima în componența RSS Moldoveneşti;

- apoi frontiera trece pe râul Ciaga până la localitatea Căprioara, păstrând-o pe ultima în componența RSS Moldoveneşti, apoi spre localitatea Petrovca (Ciaga), păstrând-o în componența RSS Ucrainene;

- apoi spre localitatea Troițcoe (Troița – Al.M.), lăsând-o în componența RSS Moldoveneşti, mai departe spre localitățile: Petreşti, Curudjica, Sabaneevca (aşa-i în document – A.M.) şi Colăceni, păstrându-le pe toate în componența RSS Ucrainene;

- apoi pe granița actuală a județului Acherman (Cetatea-Albă – A.M.) până la punctul de joncțiune a granițelor județelor Acherman, Bender (Tighina – Al.M.) şi Cahul;

- apoi spre localitățile: Taraclia, Tatar-Copceac, păstrându-le în componența RSS Moldoveneşti, apoi spre localitatea Cubei, păstrând-o în componența RSS Ucrainene;

- mai departe pe granița existentă a județului Izmail până la granița plasei Reni;

- apoi spre localitățile: Cuza-Vodă (Hadji-Abdul), Etulia, Cismichioi şi Giurgiuleşti, păstrându-le în componența RSS Moldoveneşti şi mai departe frontiera ajunge până la râul Prut

Preşedintele Prezidiului Sovietului Suprem al URSS M.Calinin Secretarul Prezidiului Sovietului Suprem al URSS A. Gorchin

Moscova, Kremlin
4 noiembrie 1940.

Publicat în săptămânalul " Glasul Naţiunii" în :
Nr. 24 din 26 iunie 2003
Nr. 25 din 3 iulie 2003 Sursa: ANRM, F.2948, inv. 1, d. 9
Nr. 26 din 10 iulie 2003
Nr. 27 din 17 iulie 2003
Nr. 28 din 24 iulie 2003
Nr. 29 din 7 august 2003

File de calendar

SUB STEAGUL STALINISMULUI

Dacă nu era ”eliberarea” din 28 iunie 1940
azi n-aveam nevoie să luptăm
pentru grafie latină şi limbă de stat.
Din folclorul contemporan.

Despre ziua de 28 iunie 1940 nu putem vorbi fără a ne aminti de tratatul secret Molotov-Ribbentrop semnat la 23 august1939, unde în punctul trei este clar arătată poziţia URSS : „Cît priveşte Europa de Sud-Est, Uniunea Sovietică insistă asupra interesului pentru Basarabia. Germania declară că manifestă o totală dezinteresare politică faţă de aceste teritorii”.

Stalinismul este o epocă întreagă a crimelor josnice şi sângeroase, un banditism politic, transformat în politică de stat. Crimele lui Stalin împotriva partidului şi a poporului, împotriva păcii şi a omenirii trebuie calificate după categoria superioară – de stat şi internaţională (vezi „Voprosî istorii” nr.1 1989 pag.82-84).

În Arhiva Ministerului de Externe a URSS se află un document destul de interesant şi important în ceea ce priveşte politica externă stalinistă a URSS în ajunul semnării tratatului secret din 23 august 1939.

Vorbind despre situaţia generală (aproximativ 12 august 1939) ambasadorul provizoriu al URSS în Germania G.A.Astahov comunică la Moscova, că pe nemţi „явно тревожат наши переговоры с англо-французкими военными, и они не щадят аргументов и послов самого широкого порядка, чтобы евентуальное военное соглашение предотвратить. Ради этого они готовы сейчас, по моему, на такие декларации и жесты, какие полгода тому назад могли казаться совершенно исключенными. Отказ от Прибалтики, Бессарабии, Восточной Польши (не говоря об Украине) – это в данный момент минимум, на который немцы пошли бы без долгих разговоров, лишь бы получить от нас обещание «невмешательства в конфликт с Польшей» («Международная жизнь» №5, 1989 pag.138).

Analizând scopul semnării tratatului secret din 23 august 1939, doctorul în istorie, profesorul V.I.Sipols, care totodată îndeplineşte funcţia de vicepreşedinte al Sovietului ştiinţific al Academiei de Ştiinţe a URSS „Istoria relaţiilor internaţionale şi activitatea politică a URSS” subliniază: „Их главная суть заключалась в том, что в случае войны, которая могла бы разариться в связи с германо-польским конфликтом, германские войска не будут вторгаться в Латвию, Эстонию, Финляндию и Бессарабию, а в Польше не пойдут дальше линии рек Нарев, Висла и Сон” (vezi lucrarea V- Siplos „За несколько месяцев до 23 августа 1939 года”).

Guvernul URSS condus de Stalin a împrumutat o „metodă fină” de cotropire a teritoriilor de la Germania fascistă. În 1939 Germania şi-a folosit „metoda” singură împotriva Austriei, Cehoslovaciei, mai târziu Poloniei. Ea a declarat că ele sînt locuite de

un număr mare de nemţi şi ei sunt „obijduiţi”. Deaceea guvernul Germaniei consideră, că aceste teritorii trebuiesc „alipite la Germania”.

Asemănător a procedat guvernul stalinist în persoana lui Molotov cu Basarabia, care era teritoriu românesc. Guvernul Sovietic i-a înaintat guvernului român la 26 iunie 1940 o notă, în care se spune că „în 1918, România profitând de slăbiciunea militară a Rusiei a zmuls prin forţă de la Uniunea Sovietică o parte a teritoriului ultimei – Basarabia, astfel violând unitatea seculară a Basarabiei, populată cu precădere de **ucraineni**, cu Republica Sovietică Ucraineană.

Guvernul URSS consideră că chestiunea reîntoarcerii Basarabiei se află într-o legătură organică cu chestiunea cedării Uniunii Sovietice şi a celei părţi a Bucovinei populaţia căreia, în majoritatea ei zdrobitoare e legată atît prin comunitatea destinelor istorice, cît şi a comunităţii de limbă şi de compoziţie naţională cu Ucraina Sovietică. Un atare act ar fi cu atît mai echitabil cu cît cedarea Uniunii Sovietice a părţii de nord a Bucovinei ar putea constitui – ce-i drept, doar într-o măsură neînsemnată, o modalitate de a fi recompensată uriaşa daună pricinuită Uniunii RSS şi populaţiei Basarabiei în cei 22 de ani de guvernare a României în Basarabia”.

Era 26 iunie 1940. În ziua următoare guvernul lui Stalin a înaintat un ultimatum guvernului României în care se cerea „curăţirea” teritoriului Basarabiei şi a Bucovinei de Nord în patru zile. Aflându-se într-o totală izolare politică, ţinând seama de raportul de forţe incomparabil dintre cele două părţi, România este silită să accepte condiţiile ultimative ale notelor din 26 şi 27 iunie 1940. În aşa fel ea devine victima unor grave amputări teritoriale.

Aceste evenimente au constituituit un mare succes al politicii externe staliniste. Şi pentru a confirma cele spuse punem la dispoziţia cititorului un fragment din „Большая Советская Энциклопедия” ediţia II, vol.8, pag.270.

„В 1940 советская внешняя политика разрешила вопрос о Бесарабии захваченной Румынией в 1918, 26 июня Советское правительство предъявило румынскому правительству требование возвратить Бесарабию и передать СССР северную часть Буковины, большинство населения которой составляют украинцы, 28 июня 1940 румынское правительство приняло требование Советского Союза.

Несмотря на заключенные с прибалтийскими странами договоры о взаимопомощи, правящие круги этих стан предложили осуществлять враждебную СССР политику. В результате проведенных советским правительством дипломатических мероприятий из состава правительства в Литве, Латвии и Эстонии были удалены враждебные СССР министры. В июле 1940 были произведены демократические выборы в сейм Литвы, Латвии и Государственную думу Эстонии, и в этих трех государствах **была провозглашена Советская власть**, причем все три республики внесли решение о своем вхождении в состав СССР. В начале августа 1940 Верховный Совет постановил **удовлетворить просьбу** Литвы, Латвии и Эстонии о принятии в состав ССР. Таким образом, формирование «восточного» фронта Балтийского моря до Черного моря против гитлеровской агрессии было закончено. Это также было крупнейшим успехом сталинской внешней политики”.

„Cât ai dinţi, mănîncă carne!” – această veche zicală cred că se potriveşte de minune politicii externe staliniste.

Prezintă interes şi mărturisirea cunoscutului poet şi scriitor Nicolae Costenco despre „eliberarea” din 1940, publicată în revista „Moldova” nr.12 1988 „În patruzeci mă înrolasem în munca „Reunirii”, recitam versuri la ţară, făceam agitaţie pentru noul trai, noua orînduire. În acest răstimp a sosit la Chişinău Hruşciov Nichita Sergheevici, trimis de Comitetul Central spre a face cunoştinţă cu situaţia, a asculta doleanţele moldovenilor...

Bineînţeles, că demnitarul cunoştea situaţia, era şi bine informat, dar urma să se convingă la faţa locului, era necesar, obligatoriu. Mai întîi s-a adunat intelectualitatea oraşului... Ne-a întrebat în ce limbă vom scri şi vom vorbi. Şi parcă m-a tras Michiduţă de limbă, de parcă nu puteam să tac şi să-mi caut de griji şi nevoi. M-am ridicat primul şi am spus sincer şi îndrăzneţ cum am fost toată viaţa: „În limba mamei mele, în limba poporului meu, în limba plaiului acesta!”. Pentru această frază am şi pătimit... Mi s-a imputat, că în ceea ce scriu şi vorbesc se fac auzite „accente burgheze”. Cu excepţia doar a cîtorva, printre care şi Bucov, cei prezenţi la adunare s-au rostit contra mea...

...Vorba lungă – sărăcia omului!”. Am fost arestat la Chişinău, apoi am stat un timp la Tiraspol. De acolo am fost urcaţi cîte 80 de inşi în vagoane de marfă şi timp de 40 de zile am făcut drumul pînă la Irkutsk”.

Din porunca lui Stalin, N.S.Hruşciov a fost împuternicit să rezolve întrebările privitoare la Basarabia (autodeterminarea, frontierele ş.a.). Acţiunile şi faptele din 1940 ale lui Hruşciov nu s-au întemeiat pe cunoaşterea adevărului istoric şi a stării reale de lucruri din această regiune, ci pe principiul voluntarist: nu e drept cel care are dreptate, ci acel care e mai puternic, adică cel care are dreptul de a dispune. În virtutea autorităţii acestui drept de a dispune şi a rezolva Hruşciov în 1940 problema Basarabiei, ciuntind teritoriile ei din toate părţile posibile.

Proslăvind „eliberarea” din 28 iunie 1940 în lucrările sale, mulţi istoricieni din RSSM au primit titluri ştiinţifice: printre care A.M.Lazarev, M.C.Sîtnic, S.C.Brîseachin ş.a. Noi, însă, trebuie să arătăm, că anul 1940 a adus în Basarabia un număr mare de deportări, crime, fărădelegi politice, colectivizare forţată, care erau caracteristice politicii staliniste.

Ziarul raional „Biruitorul” apoi „Baştina” a publicat o serie de materiale despre acei „chiaburi” exilaţi în Siberia din părţile Criulenilor, care cu durere în suflet îşi amintesc de acel „glorios” an 1940. La 2 august, aceluiaşi an, la Moscova a avut loc sesiunea a VII a Sovietului Suprem a URSS de legislatura întîi, la care a vorbit membra delegaţiei din Basarabia, învăţătoarea Z.Crăciunescu.

Aş vrea să închei cele relatate cu câteva secvenţe din această cuvântare (ortografia se păstrează):

„...învăţătorii se gătesc pentru anu noi de învăţământ în şcoala nouă sovietică, în care coptiii s-or învăţa în limba sa maternă” (de parcă vechii stăpîni îi forţau să înveţe germana -Al.M.).

Iar pentru confirmare, într-adevăr „copchiii” vor învăţa în maternă „aducem” la cunoştinţă ultima propoziţie a cuvântării „Trăiască vojdiu noroadelor, scumpu nostru tovarăş Stalin” (Aplodisimente furtunoase îndelungate. Toţi se scoală)”.

Ziarul „Baştina” nr.77 din 28 iunie 1990

Alexandru MORARU

CHIŞINĂU, 1944. „OCUPAT DE NKVD” sau învingătorii nu se judecă

A doua conflagraţie mondială intrase în etapa finală. Spre sfârşitul lunii august 1944 Basarabia a fost eliberată din nou încorporată de sovietici. A fost schimbată şi simbolica, svastica înlocuită cu secera şi ciocanul. Pe urme încă calde a operaţiilor militare au venit reprezentanţii URSS în persoana cărora se întruchipa puterea sovietică. Printre cei care prezentau şi apărau această putere erau unităţile de elită a NKVD-ului. Acesta era un mecanism de teroare, un fel de ghestapou, numai că sovietic, care avea ca sarcină generală apărarea puterii sovietice şi a ideologiei bolşevice, nimicirea morală şi fizică a „duşmanilor poporului” şi altele, inclusiv terorismul internaţional şi exportul de revoluţie.

Despre evenimentele din 1944 în Moldova sovietică şi în capitala ei, oraşul Chişinău, s-au scris multe cărţi, monografii, poezii, pictate tablouri, turnate filme şi documentare şi artistice, compusă muzică, ridicate statui şi obeliscuri. Şi toate aceste opere politizate la maxim de ideologia stalinistă, slăvesc armata roşie, care „ne-a eliberat” şi a uitat să se întoarcă acasă, pe Lenin, care ne-a adus lumină, (şi s-a mirat mult când a văzut că aici era deja lumină) şi alte poveşti roşii.

Tot ce are omul mai de preţ se reduce la viaţă, familie şi casă. Cu câtă trudă şi efort îşi construieşte omul o casă. De câte bunuri se limitează şi el şi familia sa pentru a vedea construită sau cumpărată o casă. Dar ce simte omul când nişte venetici înarmaţi te dau afară din casa ta, instalându-se pentru totdeauna aici şi folosindu-se de toate bunurile adunate cu atâta trudă?

Încearcă şi spune că nu te-a eliberat! Te-a eliberat pe tine de casă, şi casa a eliberat-o de tine!

Acesta nu este un monolog absurd şi lipsit de subiect, ci un adevăr istoric. Când toată populaţia va conştientiza ce anume s-a întâmplat în 1940 şi apoi în 1944, nu se vor mai certa frate cu frate cu ură şi spume la gură ce limbă vorbim şi cine suntem. Prin 1988-1989 îi aveam ca exemplu pe cei din Ţările Baltice! De ce acum, după atâţia ani nu tragem nişte concluzii sănătoase, unde sunt Letonia, Lituania şi Estonia şi unde am rămas noi? De ce şi cei de dreapta şi cei de stânga şi cei de centru – toţi au compromis cuvântul DEMOCRAŢIE? De ce trebuia să-l dăm jos pe Grosu, ca apoi să-i suim pe rând pe Snegur-Lucinschi-Voronin? Care-i diferenţa? Ce, chiar mai mult de Gligore Ojog, Dumitru Moţpan, Andrei Sangheli, Tudor Leancă nu merităm? De ce nu ne orientăm şi nu dăm o şansă tinerei generaţii? Avem frică că nu vor reuşi? Posibil, ei doar n-au fost în nomenclatură comunistă! Cum poate un om să conducă o republică, un parlament, un guvern, dacă el n-a fost comunist? Poate ne abatem puţin de la scenariile bine puse la punct la Moscova?

În speranţa că voi da o informaţie pentru o meditaţie serioasă, vă propun un document din 1944, depistat de mine câteva luni în urmă în arhivele Republicii Moldova, pe care l-am tradus din limba rusă pentru cititorii revistei „Glasul Naţiunii”.

Documentul se publică pentru prima dată, adică în premieră absolută. El ne face să simţim atmosfera din Chişinău în septembrie 1944, ne arată ce mecanism monstruos a devenit NKVD-ul, care ieşise chiar şi de sub controlul stăpânilor săi.

SCRISOARE INFORMATIVĂ

Secretarul CC al PC(b)M tov. Salogor N.L.
Preşedintele Sovnarcomului RSSM tov. Constantinov

Despre încălcarea hotărârii Sovietului Orăşenesc şi Comitetului Orăşenesc al PC(b) al Moldovei din 25 august 1944, despre confiscarea imobilului de stat şi ordinea de ocupare a fondului locativ din oraşul Chişinău.

Potrivit controlului înfăptuit de Comitetului Orăşenesc şi comitetele raionale ale PC(b)M din oraşul Chişinău s-a stabilit că, mulţi lucrători din rândul grupelor operative ale narcomatelor şi instituţiilor republicane, preponderent a lucrătorilor organelor şi unităţilor NKVD, şi unităţilor de grăniceri ale NKVD, sosind în oraşul Chişinău după ofensiva unităţilor Armatei Roşii în loc de a stabili o ordine revoluţionară în oraş, să restabilească imediat organele puterii sovietice, să organizeze paza obiectelor industriale de bază şi a averii statului au ales un drum greşit şi dăunător – confiscarea în interese personale a mobilei, ocuparea fără autorizaţia sovietului orăşenesc a imobilului locativ particular şi de stat; samovolnic au dat afară din case pe locatarii băştinaşii, şi-au însuşit averea acestor oameni şi au instalat pază armată la locuinţele goale.

Angajaţii narcomatului NKVD şi a departamentelor acestora prin oraş au „rezervat" un număr mare de apartamente, pe care au instalat tăbliţe cu inscripţia „OCUPAT DE NKVD". De exemplu: pe strada Armenească între strada Nicolaevscaia şi Haralampievscaia pe toate casele (*puse tăblițe* – Al.M.); pe strada Cuznecinaia între strada Armenească şi Cupecescaia mai mult de 20 de case pe care au fost atârnate tăbliţele respective sau scrise cu caractere grase pe pereţii caselor „OCUPAT DE NKVD".

Folosindu-se de un asemenea dezmăţ, unii lucrători ai NKVD-ului, mulţi lucrători din alte narcomate au atârnat inscripţii: „OCUPAT DE NKVD", „MINAT", „ATENT – CÂINI RĂI" ş.a.

În afară de ocuparea locuinţelor şi apartamentelor, unii lucrători ai NKVD-ului au început a transporta mobila rămasă din unele case în altele, chipurile, pentru păstrare şi transmitere organelor financiare. Acest lucru a servit drept pretext pentru alte organizaţii şi persoane să delapideze (*să fure, dacă vreți* – Al.M.) averea statului şi să confişte ilegal averea orăşenilor.

În rezultatul acestor acţiuni în ultimele zile în oraş s-a creat o situaţie, când noaptea şi chiar ziua, persoane necunoscute târâie mobila din apartamente şi case. Mulţi locatari au pierdut încrederea, că vor mai rămâne în casele lor să trăiască şi că le vor lăsa lor averea agonisită de o viaţă.

Din procuratura orăşenească noaptea a fost furată toată mobila. La 2 septembrie 1944 în casa nr.26 de pe strada Svecnaia, a fost săvârşit un furt a mobilei şi a altor obiecte din apartamentul lui Ohrimenco, împuternicit al narcomzagului a judeţului Chişinău, iar furtul l-a comis şeful grupei de gospodărie a direcţiei căii ferate Chişinău Condratenco (*ultimul nume în document este scris de mână* – Al.M.).

Organele miliţiei nu duc o luptă hotărâtoare cu aceste crime, iar tov. Leahov trimite la Comitetul orăşenesc de partid informaţii că, chipurile, „în ultimele 24 de ore în oraşul Chişinău n-au avut loc nici un fel de cazuri criminale şi n-au fost înregistrate nici un fel de întâmplări".

Lucrătorii narcomatului NKVD au înşirat posturi înarmate la un şir întreg de case goale ocupate de ei, cum de exemplu: chiar la apartamentul ocupat de secretarul comitetului orăşenesc de partid tov. Chiriac, personal, locţiitorul narcomului NKVD tov. Orlov a adus cu maşina o santinelă şi a instalat-o lângă casă, iar peste două zile a mai adus o santinelă suplimentară, primul din aceştia n-a fost schimbat şi n-a mâncat mai bine de 24 de ore.

Exemplul lucrătorilor NKVD l-au urmat alţi lucrători cum sunt cei de la NCGB, Comisariatul militar orăşenesc, unităţile de grăniceri ale NKVD-ului. În felul acesta numai în raionul Krasnoarmeisk au fost puse mai mult de 50 de santinele, care să păzească apartamente goale.

Santinelelor li s-a ordonat să nu permită apropierea de apartamente şi să nu spună nimănui denumirea instituţiei, care a ocupat clădirea şi numele conducătorului acestei instituţii. Consecinţa este următoarea: autorităţile raionale şi orăşeneşti nu au posibilitatea să intre în locuinţe şi să le examineze. Numai în raionul Lenin, 70 de case până în prezent n-au fost examinate şi n-avem nici o informaţie despre starea lor.

Această situaţie cu atârnarea de tăbliţe „OCUPAT DE NKVD", instalarea santinelelor la locuinţele goale în ochii populaţiei băştinaşe s-a creat o părere, că, în afară de organele NKVD, alţi reprezentanţi ai puterii sovietice în oraş nu sunt.

În ocuparea ilegală a apartamentelor, atârnarea tăbliţelor „OCUPAT DE NKVD", alungarea din apartamente a populaţiei băştinaşe, instalarea santinelelor şi ignorarea autorităţilor orăşeneşti în primul rând este vinovat narcomul-adjunct NKVD tov. Seriojin şi Orlov, care ştiau despre acţiunile ilegale ale subalternilor, n-au luat nici o măsură şi au neglijat importanţa politică, n-au pedepsit pe vinovaţi punând interesele lor personale şi interesele subalternilor mai sus decât cele de stat.

Unii lucrători, care s-au inclus în aceste activităţi ilegale nu au asigurat în primele zile a venirii puterii sovietice (*aşa-i în document* – Al.M.) în oraş păstrarea averii de stat: numai la staţia electrică orăşenească, ca rezultat că n-a fost păzită la 25-26 august de către populaţie au fost furate 2 tone de gaz şi 2 tone de ulei, iar în raionul Morii Roşii până la 3 septembrie n-au fost luate sub pază 150 tone de petrol, din care 8 tone au fost scurse în sol. Narcomul-adjunct NKVD tov. Leahov a fost avertizat despre acest lucru, dar măsuri pentru a organiza paza n-a întreprins. Numai după amestecul Comitetului Orăşenesc de partid a fost stabilită paza şi nu din partea forţelor NKVD, ci cu efortul şi forţele Sovietului orăşenesc.

Unii lucrători ai organelor şi unităţilor NKVD-ului admit acţiuni şi atitudini nesovietice faţă de populaţia locală, cum de exemplu: şeful secţiei de miliţie nr.4, Antonov a trimis pe subalternul său, sergentul Astafiev în raionul secţiei de miliţie nr.2 pentru a confisca fără nici un temei legal pianul cetăţencei Tomici (str. Gogol, nr.4). Stafiev a ameninţat-o în prezenţa lucrătorului CR PC(b)M, şeful secţiei organizatorice tov. Borzovoi a raionului Krasnoarmeisk, că pianul va fi confiscat cu ajutorul armelor, dacă Tomici nu-l va da de bună voie.

Învăţătorul Cerencov (locuitor, str. Ostrovschii, 18) a fost evacuat forţat din propriul apartament. Tot de la el i s-a luat şi mobilierul. Acest lucru l-a făcut căpitanul Videaşev, şeful ITK NKVD-ului. Pe cetăţeana Popa (str. Alexandrovscaia, 155) lucrătorului NKVD-ului Bolteanschii a evacuat-o forţat din apartament în bucătărie şi i-a luat mobila. Feciorul cet. Popa face serviciul în Armata Roşie.

Asemenea exemple pot fi prezentate mult mai multe, dar din cauză că, mulţi infractori refuză să comunice numele şi locul de serviciu, noi nu le prezentăm, dar exemplele aduse de ajuns pentru a face o concluzie, că comportamentul unor lucrători ai organelor şi unităţilor NKVD-ului discreditează în ochii populaţiei băştinaşe puterea sovietică şi creează o imagine greşită cu dispoziţii politice dăunătoare.

Toate aceste fapte mărturisesc despre faptul, că organizaţia de partid a NKVD-ului RSSM şi secretarul ei de partid tov. Cabluca trec cu vederea încălcarea legilor sovietice de unii lucrători, nu-i dau o importanţă principială politică şi nu pedepsesc pe vinovaţii. Aceasta vorbeşte despre nivelul scăzut al lucrului partiinico-politic în rândurile colaboratorilor narcomatului.

Biroul comitetului orăşenesc de partid la 6 septembrie curent a discutat la şedinţa sa închisă situaţia creată în oraş privind îndeplinirea hotărârii Sovietului orăşenesc al PC(b)M din 25 august 1944. După o scurtă informaţie la tema respectivă, cei prezenţi la şedinţa biroului Comitetului Orăşenesc al PC(b)M Comisarul Norodnic al afacerilor interne a RSSM tov. Marcheev, locţiitorul lui, tov. Seriojin şi secretarul Cabluca nu conştientizau şi chiar considerau neîntemeiată problema pusă la biroul Comitetului Orăşenesc de partid. După cuvântările câtorva membri ai biroului comitetului orăşenesc, secretari ai comitetelor raionale a PC(b)M, preşedinţi ai executivelor raionale, sub influenţa faptelor relatate de tov. Marcheev în cuvântarea sa, a declarat că problema este pusă corect şi la timp şi că el în calitate de narcom va lua cele mai hotărâte măsuri pentru instaurarea ordinei printre colaboratorii instituţiei sale.

În proiectul hotărârii s-a propus să fie excluşi din rândurile partidului comunist (bolşevic). Tov. Seriojin, care s-a adresat membrilor biroului cu rugămintea că el a conştientizat şi recunoaşte greşelile şi că va lua toate măsurile pentru corectarea lor imediată şi că el ca comunist trebuie să fie pedepsit pentru acţiunile sale. Tov. Seriojin i s-a dat mustrare aspră cu înscrierea în fişa personală.

Biroul Comitetului Orăşenesc al PC(b)M a decis de a organiza o adunare extraordinară închisă de partid în organizaţia narcomatului NKVD, pentru a discuta hotărârea biroului Comitetului Orăşenesc al PC(b)M.

Cu toate că la şedinţa biroului Comitetul Orăşenesc al PC(b)M tov. Marcheev, Seriojin, Cabluca au recunoscut justă şi binevenită problema pusă la biroul Comitetului Orăşenesc de partid, în aceeaşi noapte din ordinul tov. Marcheev a organizat o investigaţie a faptelor, au pus la îndoială hotărârea biroului Comitetului Orăşenesc de partid, au început în toiul nopţii să meargă de la o casă la alta şi să ancheteze pe locatari privind problema nominalizată.

A doua zi, tov. Marcheev a declarat, că faptele nu s-au adeverit – 100 procente şi că la biroul Comitetului Orăşenesc pe ei i-au defăimat.

Tov. Marcheev a interzis secretarului organizaţiei de partid tov. Cabluca de a petrece o adunare de partid şi de a aduce la cunoştinţa comuniştilor hotărârea (ultimul cuvânt este adaos la textul dactilografiat – Al.M.) Comitetului Orăşenesc al PC(b)M.

Comunicându-vă cele relatate Vă rugăm să puneţi în discuţie această problemă la şedinţa biroului CC al PC(b)M.

Secretarul Comitetului
Orăşenesc al PC(b)M /semnat/ Selivanov
(ştampila)
Preşedintele Sovietului
Orăşenesc / semnat/
V.Vizitei.
8 septembrie 1944
or. Chişinău

Publicat în săptămânalul "Glasul Naţiunii" în nr. 38 din 9 octombrie 2003

Sursa : AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 62

Genocid

COMUNISMUL NE-A FĂCUT CANIBALI

Am pregătit acest material în speranța de a contribui la lichidarea unei boli, care a devenit cronică. Ea se numeşte scleroză sau lipsa de memorie istorică. Deşi generația în etate ține minte că pe timpul sovieticilor pîinea costa 16 copeici, uită, în schimb, de rusificare, de sutele de mii de oameni distruşi moral sau fizic, deportați sau aruncați în gropi cu var, pentru a se descompune de vii. Uită de foametea organizată de „autoritățile" sovietice în anii 1946-1947, de sutele de mii de morți în urma acestor măsuri.

E foarte greu de imaginat că în R.Moldova, unele case erau „sigilate", pe ele fiind afişată inscripția „Toți au murit". Copiii erau vînați de pe străzi, aduşi în case, omorîți şi mîncați.

La Arhiva Națională a R. Moldova, în fondul Procuraturii RSSM se păstrează un dosar şocant. Am extrasdin acest dosar un singur document cu anexă. El vede lumina tiparului pentru prima dată. Nu credem că e nevoie de vreun comentariu.

Alexandru Moraru, istoric

ÎNGROZITORUL AN 1947

(din dosarul strict secret:009)

009-243
13.II.47 Procurorului General al URSS
tov. Gorşenin C.P.

Raport special „Despre situaţia grea a populaţiei din RSS Moldovenească"

Prin prezentul, consider de datoria mea să vă informez despre următoarele:

Din cauza secetei şi a neroadei, în Republică s-au creat condiţii extrem de dificile privind situaţia alimentară, care au adus complicaţii populaţiei, îndeosebi de la sate, în consecinţă - înbolnăviri de distrifie în masă, creşterea mortalităţii şi a cazurilor de canibalism.

Din informaţia netotalizată, pînă la 5 februarie 1947 în Repăblică s-au înregistrat 213.000 bolnavi de distrifie, dintre care copii de vîrstă pînă la 4 ani - 39.000, de la 4 la 14 ani - 33.000 oameni. Au fost instalate 14.000 paturi în barăci temporare. În total au decedat 9.000 oameni.

Numărul bolnavilor şi al decedaţilor creşte din zi în zi. De exemplu de la 1 februarie pînă la 5 februarie, numărul bolnavilor de distrofie a crescut cu 24.000 de oameni, în aceste

cinci zile au decedat 2.000 oameni. Au fost depistate 34 cazuri de canibalism (certificatele cu descrierea amănunţită se anexează). Republica a primit un ajutor considerabil din partea guvernului URSS. Au fost date dispoziţii procurorilor judeţeni, orăşeneşti şi raionali a controla cum a fost împărţit acest ajutor destinatarilor.

Ţinînd cont de situaţia creată în Republică, din zi în zi creşte criminalitatea: banditism, furturi, omoruri ş.a. Toţi procurorii au primit dispoziţii pentru a activiza lucrul cu crimele nedescoperite. Drept consecinţă a situaţiei, s-au supraîncărcat închisorile şi camerele de arest preventiv ale miliţiei.

La 6 februarie 1947 a fost adoptată o hotărîre a Biroului CC al PC (b)M, în care se menţionează creşterea criminaşităţii în legătură cu problema alimentară şi au fost preconizate măsuri de acordare a ajutorului organelor MAI din partea organelor de partid şi sovietice şi chiar a populaţiei pentru apărare şi pentru intensificarea luptei cu criminalitatea.

Aceste lucruri am avut de relatat. Anexă pe 6 file.

Procurorul RSS Moldoveneşti
consilier în Justiţia de Stat
Colesnic.

Certificat despre cazuri de canibalism
on Republică către 10 februarie 1947

Judeţul Chişinău

1. La 23 decembrie, anul 1946, locuitorii satului Mileştii Mici, raionul Chişinău, Stici Eudochia Constantinovna, născută în 1910, moldoveancă şi Popov Vera Ivanovna, născută în 1914, moldoveancă, în complicitate au tăiat şi întrebuinţat ca hrană pe fiica lui Stici, Stici Maria Petrovna, în vîrstă de 10 ani. Au avut intenţia de a o tăia pentru acest scop şi pe fiica lui Popov, iar apoi pe a doua fiică a lui Stici - Nina, de 14 ani, dar ultima a figit din casă. Stici li Popov sînt bolnave de distrofie.

2. La 17 ianuarie, anul 1947, în satul Caracui, raionul Cotovsc, ţăranca săracă, Şveţ E.E., a plecat la punctul de repartizare a produselor, lăsînd acasă copiii: Serghei de 11 ani, Maria, de 8 ani, Vasile de 5 ani li Vasilisa de 2 ani. În lipsa mamei, fiul mai mare, Serghei, a omorât-o pe sora sa de 2 ani, iar părţile moi ale corpului le-a fiert şi mîncat cu ceilalţi copii. Toţi copii sunt bolnavi de distrofie de gradul 2 şi 3, anterior, ei mîncaseră carne de pisici şi câini.

3. La 20 ianuarie, anul curent, locuitoarele satului Minjir, raionul Bujor, Magurcean Nina Antonovna şi Grincovscaia Axinia Antonovna s-au înţeles între ele şi l-au răpit pe băieţelul Ţîrşin Denis, de 9 ani, apoi l-au adus acasă la ele, l-au tăiat şi mîncat. Mangurcean N.A. şi Gruncovsacia A.A., născute în 1917 şi respectiv 1925 moldovence, au fost arestate.

4. La 22 ianuarie 1947, locuitorii satului Mileşti, raionul Cotovsc, Şcarevnea Stepan Stepanovici, născut în 1912, moldovean, ţăran sărac, în complicitate cu sora sa,

Graur Anastasia Feodorovna, în vîrstă de 48 de ani, au omorît-o pe fiica ei de 3 anişori, Parascovia, şi au mîncat-o. Peste cîteva zile, cu acelaşi scop, Şcarevnea a omorît-o pe sora sa, Graur A.F. În ianuarie curent, Şcarevnea a adus în casa sa patru cadavre de adolescenţi, dintre care unul l-a consumat drept hrană, altul l-a dat lu Şcarevnea Vera Antonovna, care locuieşte în vecinătate cu el, iar două cadavre ale unor fetiţe între vîrste de 7-10 ani, le-a tăiat în bucăţi şi le-a dus în satul Cigherleni. În afară de acestea, tot în casa acestui individ a fost găsit cadavrul unui adolescent de 14 ani fără cap, mîini şi picioare, ascuns în sobă, fiind învelit cu nişte haine. Şcarevnea este sănătos fizic, a primit deseori raţie alimentară, pe care, parţial, o vindea, Şcarevnea a fost arestat.

5. La 27 ianuarie 1947, locuitorul s.Sofia, raionul Bujor, Cazac Pavel Vasilevici, născut în 1904, în comlicitate cu fiul său Alexandru, născut în 1931, şi Petrudin - 1933, au invitat în casa lor pe adolescentul Cristea Vaşcu Horolovici, născut în 1934, l-au tăiat şi consumat ca hrană. Cazac a fost arestat.

6. La 28 ianuarie curent, adolescentul de 15 ani, Romanciuc Semion Gavrilovici, întorcîndu-se de la piaţă din satul Bujor, a hotărît să înnopteze la cunoscuţii săi, Romanciuc Ivan Vasilevici, în vîrstă de 15 ani, şi fratele lui Romanciuc, Grigore Vasilevici, de 12 ani, care trăiau împreună cu mama lor Romanciuc Maria Dmitrevna, în vîrstă de 40 ani, ţărancă săracă. Noaptea, fraţii Romanciuc l-au omorăt pe Romanciuc Semion şi l-au mîncat.

7. La 24 ianuarie curent, locuitorii satului Mileştii Mici, judeţul Chişinău, Chihai Constantin Alexandrovici, născut în 1927, ţăran mijlocaş, şi Andronache Nadejda Andreevna, născută în 1930, au invitat-o în casa lui Andronache pe vecina Petraşcu Parascovia Pavlovna, o fetiţă născută în 1940, au tăiat-o în bucăţi cu scopul de a o întrebuinţa în hrană. Chihai şi Andronache au fost arestaţi.

8. La 25 ianuarie curent, locuitorii sătucului Străşeni, judeţul Chişinău, Caracuian Grigorii Andreevici, născut în 1903, ţăran mijlocaş. L-a tăiat pe fiul său, Iacob, născut în 1933, şi l-a mîncat împreună cu toată familia. Caracuian a fost arestat.

Judeţul Cahul

1. La 19 decembrie 1946, în satul Cazaclia, raionul Taraclia, locuitorii Terziov Ivan Petrovici, Terzinova Parascovia Dmitrievna şi Caramaneţ Elena Ivanovna l-au omorît şi l-au mîncat pe copilul lui Caramaneţ, în vîrstă de 6 luni, şi pe fiul lui Pruceanu (membru al sovietului sătesc), în vîrstă de 8 anişori. Familiile Terzinov şi Caramaneţ au fost arestate.

2. La 23 decembrie 1946, în satul Taraclia, raionul Taraclia, cet. Randopula M.I., născută în anul 1919, bulgăroaică săracă, la 21 decembrie 1946 a născut un copil, iar la 23 decembrie, 1946 l-a omorît şi l-a mîncat. Randopula a fost arestată.

3. În satul Baurci, raionul Cangaz, cet. Ialanin Andrei Ivanovici, născut în 1916, găgăuz, cu acordul soţiei sale, la 7 februarie 1947, şi-a tăiat propria fiică, în vîrstă de 6 ani, şi a mîncat-o. Ialanin a fost arestat.

4. În satul Beşalia, raionul Cangaz, cet. Topal Elena Petrovna, născută în 1922, împreună cu sora sa, Zinaida Petrovna, născută în 1913, la 3 februarie au măncat cadavrul cetăţencei Celac Anghelina Cazimirovna.

5. În satul Beşalia, raionul Cangaz, cet. Cogan Ilia Grigorievici, născut în 1921, a întrebuinţat pentru prepararea salamului cadavrul lui Gantatova Elena Stepanovna, în vîrstă de 45 de ani.

6. În aceiasi localitate, la 26 ianuarie 1947, cet. Ciacu Gheorghii Gheorghievici, născut în 1912, ţăran sărac, găgăuz a tăiat-o pe fiica sa, născută în 1940, şi a consumat-o în calitate de mîncare. La 28 ianuarie, tot acest individ l-a tăiat pe feciorul său, în vîrstă de 5 ani, o parte din carne a mîncat-o, iar alta a încercat s-o vîndă la piaţă dar a fost arestat.

7. În satul Chiret-Lunga, ţăranul Colpacci Andrei Constantinovici şi soţia sa, la 3 ianuarie, au consumat în alimentaţie cadavrul fiului lor, Niil, născut în 1945, care murise de distrofie; iar la 9 ianuarie, tot ei au mîncat cadavrul mamei, Colpacci Feodora, în vîrstă de 65 de ani; iar la 11 ianuarie l-au tăiat pe tatăl său Colpacci Constantin Constantinovici, în vărstă de 70 de ani şi l-au mîncat. Colpacci a fost arestat.

8. În satul Tomai, la 2 ianuarie, a murit ţăranul Carabacjac Piotr Petrovici, născut în 1896. Soţia sa, Carabacjac Maria Dmitrievna, n-a înmormântat cadavrul, ci l-a consumat ca hrană. Carabacjac a fost arestată.

9. Tot în această localitate, ţăranul Cimpoieş Vladimir Ivanovici, născut în 1919, şi soţia sa, Cimpoieş Ana Ivanovna, născută în 1923, au mîncat cadavrul mamei sale, care decedase. Familia Cimpoieş a fost internată la spital.

10. La 20 ianuarie, în satul Beşalma, raionul Cangaz, la cimitir au fost reţinuţi găgăuzii băştinaşi, Antonova Maria Vasilievna, Boico Anastasia Haralampievna şi Topal Parascovia, care dezgropau cadavre şi le tăiau ăn bucăţi în scopul de a fi întrebuinţate ca hrană. Reţiniţii s-au dovedit a fi distrofici.

11. În satul Taraclia, raionul Taraclia, adolescentul Poslor Ivan Dmitrievici, în vîrstă de 13 ani, bulgar, cu acordul mamei sale, Poslor Stepanida, a tăiat-o pe sora sa, în vîrstă de şase anişori, şi au întrebuinţat-o ca hrană. Poslor a fost arestat.

12. În satul Cazaclia, raionul Taraclia, cetăţeanul găgăuz, Mantanal A.V., n-a înmormîntat cadavrele fratelui şi sorei sale, ci le-a folosit în alimentaţie. Mantanal a fost arestat.

13. În satul Borceac, raionul Cangaz, cet. Drogol G.G., născut în 1923, moldovean, n-a înmormîntat corpul neînsufleţit al copilului de 3 ani, ci l-a cinsumat drept hrană. Drogol a fost arestat.

14. La 10 ianuarie în satul Taraclia, raionul Baimaclia, de distrofie au murit Cugureanu D.S. şi Ciugureanu I.S. Sovietul sătesc a încredinţat înmormîntarea acestora Mariei Ichizli şi feciorilor acesteia, Dmitrii, născut în 1927, şi Alexandru, născut în 1931. Ichizli Dmitri şi Alexandru au îngropat unul din cadavre, iar pe celălat l-au tăiat în bucăţi şi l-au adus acasă, unde l-au mîncat. Ichizli sînt bolnavi de distrofie.

15. În satul Vulcăneşti, raionul Vulcăneşti, cetăţeanulAnghiş Constantin, născut în 1899, a omorît şi consumat ca hrană pe fiica sa, de patru ani şi pe o fată de 18 ani, Dernilova Nadejda, care anterior, lucrase servitoare la ospătăria uniunii de consum Vulcăneşti.

16. La 28 ianuarie, în satul Colibaş, raionul Vulcăneşti, Şchianu Ilie şi-a omorît propria fiică, Ecaterina, în vîrstă de 12 ani şi a mîncat-o.

Judeţul Bender

1. La 12 ianuarie 1947, în satul Avdaarma, raionul Comrat, Iazadji Nadejda, născută în 1907, provenită dintr-o familie de culaci, cu ajutorul fiicii sale, Elena, născută în 1930, au tăiat o fetiţă de şapte ani, Grec A., şi au mîncat-o. Ambele au fost arestate.

2. La 25 ianuarie, anul curent, în satul Dezgije, raionul Comrat, a murit de slăbiciune Topal Evdochia, în vîrstă de 40 de ani, de etnie găgăuză, şi cei trei copii ai săi, între vîrste de 2-10 ani. Cadavrele au stat în casă cinci zile. Vecina decedatei, Deli Ana, în vârstă de 42 de ani, a furat cadavrul fetiţei de 2 ani, l-a tăiat în bucăţi şi l-a întrebuinţat în hrană.

3. La 26 ianuarie, anul curent, la locuitorul satului Volontirovca, Şarov Grigore, născut în anul 1929, care este foarte sărac, a venit o fetiţă de 11 ani şi i-a cerut pîine. Şarov şi sora sa Şarov Ludmila, născută în 1926, au omorît-o pe fată, au tăiat-o în bucăţi şi au mîncat-o. Fraţii Şarov au fost arestaţi.

4. La 29 ianuarie, în satul Ursulea (n.n.Ursoaia), raionul Căuşeni, a decedat de subnutriţie şi slăbiciune, Bolgaru Agafia. La 20 ianuarie fiicile sale, Bolgaru E.P., născută în 1926 şi Bolgaru A.P., născută în 1931 au tăiat de la cadavru părţile moi şi le-a preparat pentru a fi mîncate.

5. La 23 ianuarie, anul curent, în satul Sadaclia, raionul Roman, Cardarar Ioana, născută în 1906, în complicitate cu sora sa, au omorât pe fiul ei de şase ani, l-au tăiat în bucăţi, pe care l-au pus la fiert pentru a fi consumate ca hrană. Cardarar este de naţionalitate ţigancă. Avere şi pămînt nu are. Duce un mod de viaţă nomad. Ele primeau 120 kg - indemnizaţii alimentare.

6. La 14 februarie, anul curent, Lungu Maria, născută în 1912, locuitoare a localităţii Romanovca, judeţul Chişinău, văduvă, a tăiat cadavrul surorii sale, care decedase la vîrsta de 12 ani, şi a întrebuinţat-o în calitate de hrană.

7. La 10 februarie, în casa lui Şerpu Leonid, născut în anul 1912, originar şi locuitor al satului Taraclia, raionul Căinari, a fost depistat cadavrul tăiat în bucăţi al unui copil, Usanda, născut în 1935, pe care Ştepu, la 9 februarie curent l-a chemat în casă, l-a omorît şi pregătit pentru consumaţie.

Judeţul Bălţi

La 30 ianuarie, anul curent, locuitorii satului Glinjeni, raionul Chişcăreni, Marineac Pavel, născut în anul 1918, a invitat la el acasă pe cetăţeanca Malarciuc Maria, născută în anul 1928, pe care a strangulat-o, a tăiat-o în bucăţi pentru a fi preparată şi consumată ca hrană. Marineac şi soţia sa sînt bolnavi de distrofie de gradul I. Soţii Marineac au fost arestaţi.

Judeţul Orhei

La 13 ianuarie 1947, în satul Furceni, raionul Orhei, a decedat cetăţeanca Ţulan Ana. A doua zi, noaptea, vecinul acesteia, Gasper A., născut în 1899, a intrat în casa decedatei, a tăiat de pe cadavru carnea, a adus-o acasă şi împreună cu soţia sa, au fiert-o şi au consumat-o drept hrană. Peste cîteva zile Gasper a decedat de distrofie.

Raionul Grigoriopol

În raionul Grigoriopol (malul stîng al Nistrului), în satul Şipca, Bulat Aculina născută în 1910, celibatară, la 24 decembrie 1946, la ora 7 dimineaţa, l-a tăiat în bucăţi, cu toporul, pe fiul său de opt ani, apoi l-a fiert şi l-a mîncat. Bulat a fost arestată. Crima săvîrşită a recunoscut-o.

Din informaţia acestui certificat rezultă, că pînă la 10 februarie 1947, au avut loc 34 cazuri de canibalism. Aceste cazuri au loc în toate judeţele republicii, în afară de Soroca şi unul din raioanele din stînga Nistrului. Ancheta privind aceste dosare e realizată de organele MAI, iar în unele cazuri, de anchetatorii Procuraturii.

Conform dispoziţiei ministerului Afacerilor Interne al RSS Moldoveneşti, toţi cei învinuiţi de canibalism vor fi excortaţi în oraşul Chişinău, în închisoarea nr.2. La multe dosare, ancheta s-a încheiat, dar, din cauză că mulţi învinuiţi sînt bolnavi de distrifie în formă acută, nu avem posibilitatea de a-i excorta în închisoare, fapt care reţine trimiterea în judecată în şedinţe închise ale Judecătoriei Supreme a RSSM. La 11.02.1947, primele trei dosare au fost trimise spre examinarea Judecătoriei Supreme.

Procurorul adjunct al RSSM
pentru dosare speciale, Consilier de stat
în Justiţie, clasa III (semnat) Drugobiţki
12 februarie 1947.

SURSA : ANRM, F.3085, inv. 1, d. 129
Publicat în „FLUX” din 14 februarie 2003

Drumul patimilor

Canibalismul anului 1947

DOSARUL STRICT SECRET 009

Ani negri în istoria noastră sunt de ajuns şi de rămas. De aceea, din start avertizez stimatul nostru cititor, că nu este vorba de anul 1812, cînd Basarabia a fost încorporată de Rusia. Nu este vorba nici de anul 1940, cînd tot aceşti „eliberatori" ne-au poposit a doua oară. Greşeşte cititorul dacă crede că se va vorbi de 1944, cînd tot „eliberatorii ruşi" ne-au făcut o vizită şi au tot uitat să se ducă pînă azi. Fără îndoială, la anii negri din istoria Moldovei se înscria şi anul 1940, 1941, 1944, 1949 cînd sute de mii de locuitorii băştinaşi au fost deportaţi, torturaţi, omorăţi şi schilodiţi, aruncaţi de vii în gropi cu var. Aceşti oameni sunt cu adevărat martiri ai neamului. Sigur, că anii nominalizaţi sunt ani tragici din istorie, dar totuşi, nu pot fi comparaţi cu anul 1947. Şi nu de aceea că acesta e anul cînd a fost foamete, dar, de aceea că RSSM a fost cuprinsă de canibalism în proporţii mari. Mai mult decît atît – întrebuinţarea în calitate de hrană a cadavrelor umane.

Este binecunoscut faptul că, foamea din 1947 a fost un rezultat al deciziilor şi acţiunilor regimului sovietic. Oricît s-a străduit istoriografia comunistă să dea vina pe o moştenire a fascismului şi a „secetei din 1945 – 1946", n-a izbutit să justifice politica antinaţională şi antiumană a regimului stalinist.

În 1946, cînd de acum mureau de foame zeci de mii de basarabeni, industria alimentară din RSSM a depăşit planul anului 1946 la fabricarea untului cu 33, 2 la sută, a uleiului – cu 39, 5, a cărnii – cu 32, 5, a conservelor – cu 101, 9 procente. Acest lucru îl aflăm din sursa oficială – gazeta „Moldova Socialistă", 1947 din 28 ianuarie. E clar că aceste produse alimentare proveneau din producţia achiziţionată de la ţărani şi se exporta în URSS, în timp ce producătorii din Moldova mureau de foame.

Neobositul istoric Anton Moraru în lucrarea „Istoria românilor. Basarabia şi Transnistria 1812 – 1993" (Chişinău, 1995) scrie:

„Foametea care s-a abătut pe capul nostru odată cu venirea armatei roşii şi a puterii sovietice a fost una dintre cele mai îngrozitoare pagini din istoria basarabenilor. Numărul morţilor şi a distroficilor creştea necontenit. Conform datelor colectate de organele de ocrotire a sănătăţii, dacă la 25 decembrie 1946 erau înregistraţi în RSSM 53 mii de bolnavi de distrofie, apoi la 1 februarie 1947 numărul lor crescuse pînă la 190 mii.

În timpul foametei din anii 1946 – 1947 în RSSM au decedat, doar din motive de subalimentaţie, peste 200 mii de oameni...". Cîţiva istorici şi ziarişti harnici şi îndrăzneţi, care au studiat tema respectivă au publicat un şir întreg de articole şi cărţi. Printre aceştia se numără Anton Moraru, Ion Şişcanu, Anatol Petrencu, Ion Ţurcanu, Valeriu Pasat, Ilie Lupan şi alţii.

Valeriu Pasat a izbutit să publice la Moscova o culegere de documente inedite, foarte importante pentru specialiştii ce studiază perioada 1940 – 1950 din istoria Moldovei (vezi

V.I.Pasat „Trudnîe straniţî istorii Moldovî 1940 – 1950”, Izd. „Terra” Moskva 1994). Tot la capitolul – culegeri vreau să menţionez munca neobosită a ziaristului Ilie Lupan, care încă în 1990 la editura „Cartea moldovenească” a lansat culegerea „Fărîmă cea de pîine...”. Au mai urmat şi alte articole, materiale documentare, memorii – amintiri, dar cu toate acestea, consider că tema „Foametea şi canibalismul din 1947 în RSS Moldovenească” are o sumedenie de spaţii nevalorificate, fapt care m-a determinat ca prin publicarea cîtorva documente de arhivă din prezentul articol să aduc o modestă contribuţie la dezvăluirea celor întîmplate în 1947 în RSS Moldovenească, ţară înjghebată de Iosif Visarionovici Stalin în 1940.

Odată ce veni vorba de anul 1940, atunci, la 2 august la Moscova, învăţătoarea din Orhei Zinaida Crăcinescu, care a fost o marionetă din scenariul de justificare a anexării Basarabiei de URSS, a exprimat „rugămintea norodului moldovenesc” de a o primi în componenţa URSS şi de a forma RSSM. Fapt care şi s-a produs. Dar, e mare Dumnezeu! N-au trecut nici 3 luni şi casa distinsei tovarăşe învăţătoare a fost naţionalizată de puterea sovietică. Mai popular spus, a vrut „drujbă” şi a rămas fără casă. (vezi: Arhiva Naţională a R.Moldova, fond 3002).

Tot în 1940, apoi cu continuare în 1944 după operaţia Iaşi – Chişinău noii stăpîni au început a duce de aici o bună parte din patrimoniul naţional (politică, care are o lungă durată). S-a furat din muzee, biblioteci, arhive şi multe alte instituţii. Poate că măcar urmaşii noştri vor îndrăzni să ceară înapoi aceste bunuri din partrimoniul neamului nostru. Vezi: revista „Dosarele istoriei” nr.11 din 2001 „Tezaurul României la Moscova”. Sunt cam pesimist, să cred, că urmaşii vor avea izbîndă ştiindu-i pe cei din ţara împăratului roşu şi pe noi, plini de curaj pînă ce nu ieşim din casă!

Voi încerca să fac o descriere a situaţiei generale, imediat după august 1944.

Pe majoritatea teritoriului Basarabiei s-au dus lupte crîncene, multe casel erau distruse sau avariate, agricultura era pusă la pămînt, lipsă acută de seminţe. Satele lipsite de cei mai buni gospodari, care încă în 1940 – 1941 au fost împuşcaţi sau deportaţi în Siberia. Nu există familie, care să nu fi suferit de pe urma sovieticilor. În sate şi oraşe bîntuiau boli şi infecţii.

Dacă statul are nevoie de grîu, el trebuia de luat de la ţăranii particulari, care de abia începeau să se ridice din ruinele războiului. Dar, cu regret, n-a fost să fie aşa. După 4 luni de pace, Sovietul Comisarilor Norodnici ai RSS Moldoveneşti a luat o hotărîre, înregistrată cu nr.13 din 6 ianuarie 1945. Îmi voi permite să citez documentul respectiv.

„CU PRIVIRE LA EXPORTAREA GRÂULUI ÎN ŢINUTURILE HABAROVSC ŞI PRIMORSC”

Întru îndeplinirea hotărîrii Sovietul Comisarilor Norodnici ai URSS din 29 decembrie 1944 „Cu privire la transportarea grîului în Orientul Îndepărtat”, Sovietul Comisarilor Norodnici ai RSSM hotărăşte:

1. A-l obliga pe şeful oficiului „lugozagotzerno” tov. Tevosean să expedieze în ținuturile Habarovsc şi Primorsc 40,0 mii tone de cereale, inclusiv: în ianuarie – 24, 0 mii de tone şi în februarie – 16, 0 mii de tone.

2. În legătură cu faptul că hotărîrea din 29 decembrie 1944 „Cu privire transportarea grîului în Orientul îndepărtat” a fost primită prin telegraf abia la 1 ianuarie 1945, a intervenit, pe lîngă Sovietul Comisarilor Norodnici, să transfere cele 16, 0 mii tone, preconizate pentru luna decembrie – în luna februarie.

3. Şeful căii ferate Chişinău tov. Baniveţki să asigure vagoane pentru a fi încărcate şi expediate conform solicitărilor „lugozagotzerno”.

4. A-i obliga pe preşedinții comitetelor județene şi raionale să asigure îndeplinirea planului de transportare a pîinii din localitățile inaccesibile la stații.

5. Controlul pentru îndeplinirea hotărîrii în cauză se pune pe sama Comisariatului Controlului de Stat al RSSM.

Locțiitorul Preşedintelui Sovietului
Comisarilor Norodnici a RSSM ***N.Smorigo***
Şeful Cancelariei Comisarilor
Norodnici a RSSM ***L.Diacenko***

Din textul documentului publicat mai sus, putem trage concluzia că, nu numai patrimoniul naţional era încărcat în vagoane şi cărat în Rusia, ci şi pîinea, un produs necesar vital.

Este destul de greu de vorbit despre canibalism. Cu atît mai mult despre canibalism la noi în Moldova. Nu în junglele Africii şi nici în Amazonia, ci aici la Chişinău, Orhei, Bălţi, Cahul ş.a. A se mînca unii pe alţii (la figurat!) e specific moldovenilor din părţile locului. Noi cu uşurinţă primim în casa noastră un străin, acceptăm ca acesta să ne conducă, să culeagă roadele muncii noastre... dar cînd e vorba de cineva din conaţionalii noştri îl păpăm. La fel procedează şi acel, moldovean care printr-o minune a ajuns şef.

Cu regret, ceea ce vreau să vă prezint nu este la figurat, ci de facto. Canibalism în socialism. Anul 1947. Vă pun la dispoziţie cîteva documente extrase dintr-un dosar al Procuraturii RSSM din acel an. Majoritatea documentelor acestui dosar poartă menţiunea: SECRET şi STRICT SECRET. Aceasta se păstrează în fondurile Arhivei Naţionale a Republicii Moldova. Nu intenţionez să comentez documentele, care le pun la dispoziţia cititorului nostru şi să ne ferească Bunul Dumnezeu de cele ce veţi citi mai jos.

Secret
09-96 CC **Secretarul CC al PC (b) din Moldova**
21.01.47 **tov. Coval**

În raionul Cotovski, satul Caracui a vut loc un caz de ucidere şi folosire în mîncare a unui copil de 2 ani. Cetăţeana Şveţ Evdochia Sergheevna a plecat în ziua de 18 ianuarie 1947 ca să-şi primească porţia de pîine, unde s-a reţinut o oră – două. Revenind acasă ea a găsit-o omorîtă pe fiică-sa Vasiliţa în vîrsta de 2 ani. Corpul fetiţei era tăiat în două părţi.

Criminali s-au dovedit cei trei copii ai ei: Serghei – anul naşterii 1935, Maria – anul naşterii 1938 şi Gavril – 1941. Cu o zi mai înainte de omor, Serghei i-a propus mamei sale s-o omoare pe Vasiliţa. Mama s-a opus categoric şi i-a interzis să facă această crimă odioasă. Dar cînd s-a întors de la punctul de distribuire a pîinii, cei trei copii de acum mîncaseră capul şi picioarele.

În urma controlului s-a constatat că familia Şveţ trăieşte într-o sărăcie de neînchipuit. Soţul ei a murit acum 10 zile, la întreţinere i-au rămas patru copii. Deţine 3, 5 ha de pămînt. A fost scutită de impozite.

În anul 1946 a primit de la stat 130 kg de seminţe şi 160 kg pentru produse. Copiii sunt bolnavi de distrofie de gradul 1 – 3. Actualmente ei au fost izolaţi într-o casă cu bolnavi de distrofie.

Procuror al RSSM S. Colesnic
Secret
Procurorului RSSM tov. Colesnic

Notă specială

În primele zile ale lunii februarie Petru Bursacovschi din satul Olăneşti a tăiat din trupul tatălui mort în vîrstă de 63 de ani şi a mîncat o parte din corp.

La cîteva zile a decedat şi cet. P. Borsacovski. Procuror ad-interim al judeţului Bender Scripnic

Strict secret
009-579 C
18.IV-47

Locţiitorul procurorului general al URSS
general – locotinent de justiţie
tov. Vavilov A.P.

Notă specială

Vă aduc la cunoştinţă că Repkin Ivan Vasilievici, anul naşterii 1898 din satul Vanţevo (aşa-i în document), judeţul Soroca împreună cu cetăţeana Repaţkaia Evdochia Ivanovna,

în martie 1947, au ucis-o pe Repaţkaia Eufrosinia şi au mîncat-o.

În noaptea de 8 aprilie a-c- aceiaşi cetăţeni l-au ucis pe Mukomol Grigori Alexeevici în vîrstă de 12 ani şi o parte din corp au folosit-o în mîncare.

Persoanele în cauză au fost arestate şi trase la răspundere penală conform art. 56-17 al Codului Penal.

Procuror ad-interim al RSSM Drugobiţki

27 C Locţiitorului procurorului RSSM tov. Drugobiţki

Notă specială

La 27 martie 1947 Procuratura judeţului Bălţi le-a arestat pe locuitoarele satului Sângerei – Ţurcan Afajia – anul naşterii 1887, Ţurcan Daria I., a.n.1928, Ţurcan Eudochia I. – a.n. 1932. Ele sunt învinuite că la 17 martie 1947 au invitat-o în ospeţie pe cetăţeana Chiriac Zinovia I. şi au înăbuşit-o. O parte din carne au folosit-o în mîncare, iar altă parte au vîndut-o la piaţa din Bălţi la preţul de 40 de ruble kilogramul.

Locţiitorul procurorului judeţului Bălţi
Tureţki

Cazuri de acest fel au fost cu sutele. Făptaşii înfometaţi de mult şi-au dat seama în faţa lui Dumnezeu.

Păcat că acei care au făcut o ţară întreagă să fie înfometată şi distrusă mai încearcă şi astăzi să ne convingă că mai bine am mai trăit pe vremea sovieticilor.

„Glasul naţiunii” 29 august 2002
SURSA : ANRM, F.3085, inv. 1, d. 129

Alexandru MORARU

COPIII NOȘTRI ÎN GRIJA STATULUI SOVIETIC
(din negativul adevărului bolşevic)
1944- 1951

Dacă e vreme de pace sau de război, dacă ninge sau plouă, dacă locuim într-o ţară bogată sau în Moldova; în toate timpurile viaţa continuă, oamenii trăiesc, se îndrăgostesc, se căsătoresc, nasc copii, îi cresc, îi învaţă şi-i ocrotesc de toate relele.

Prezentul studiu este o contribuţie modestă asupra situaţiei copiilor din Basarabia după ce a fost ocupată de armata sovietică în 1944. Dacă până atunci copiii mergea cu părinţii la Biserică, erau educaţi să poarte respect părinţilor şi în general celor vârstnici, după 1944 copiii Basarabiei au avut de suferit un impact moral esenţial. Copiii, care s-au născut în ajunul şi în mersul ultimului război mondial, au avut de înfruntat mai multe greutăţi, decât predecesorii lor. În primăvara şi vara anului 1944 armatele sovietice au ocupat Basarabia şi prin autorităţile lor au impus românilor din părţile locului un mod nou de viaţă, străin, în majoritate bazat pe minciună şi violenţă. Limba română începe să fie numită moldovenească, sistemul capitalist este înlocuit cu cel socialist. Religia este scoasă din şcoli şi instituţiile publice, paralizând în acest fel viaţa spirituală a societăţii. De peste Nistru vin o sumedenie de „specialişti" cu studii primare sau şi fără de acestea în majoritate ruşi, ucraineni și evrei, care nu cunoşteau nici limba română nici obiceiurile oamenilor din părţile locului.

În afară de faptul, că în 1940 teritoriul Basarabiei a fost mutilat la maxim şi dăruit Ucrainei, sunt schimbate sau schimonosite denumirile localităţilor şi numele oamenilor. Astfel, Ion este înscris în documente Ivan, Tudor devine Fedea, Maria-Maşa, Marusia sau Musea; satul Mihai Viteazul începe să fie numit Mihailovca. Acestea sunt doar câteva exemple din unele schimbări bolşevice. În scopul de a izola pe băştinaşi de ceilalţi şi a stârni ura minoritarilor faţă de localnici, autorităţile sovietice au întocmit un mecanism bine pus la punct. Denumirea localităţilor româneşti din Basarabia a fost schimbate în denumiri ruseşti, iar denumirile germane ale unor sate de colonişti schimbate în denumiri româneşti. Toţi românii Basarabiei în actele stării civile sunt înregistraţi ca moldoveni şi nu români. Celor la care nu le conveneau schimbările socialiste, erau daţi dispăruţi sau deportaţi.

Cel mai sălbatic dintre toţi dictatorii ruşi era, printr-o ironie a soartei, un străin, nu un rus, Iosif Visarionovici Djugaşvili, mai cunoscut în lume sub numele de Stalin. Nu era un om învăţat – nu era un mare orator, ca Troţki, nici un geniu militar. Stalin ştia doar, mai bine decât oricine altcineva, care este valoarea teroarei. El a ridicat-o la rangul de dogmă de stat. Ea a devenit raţiunea de a fi a statului sovietic şi sursa progresului său. El a cumpărat filosofi de partid pentru a-i învăţa pe copii cât de dulce era să moară pentru el şi cât de generos era ca un om să-şi sacrifice viaţa pentru generaţiile care urmau să vină. Copiilor ei le spuneau că trebuie să înveţe să urască – şi ei au început să creadă aceasta. Au fost învăţaţi să-şi denunţe părinţii (punând ca exemplu „isprăvile eroice" ale lui Pavlic Morozov – Al.M.) - şi acesta a devenit crezul lor. Au fost învăţaţi că minciuna este o

virtute când serveşte interesele partidului – şi ei au acceptat orbeşte aceasta ca pe un articol de credinţă.

Această nouă religie a fost inoculată în sângele tinerilor generaţii din momentul când copiii începeau să se orienteze în viaţă. Şi o vreme s-a părut că lucrurile mergeau astfel. Copiii îşi urau părinţii, femeile îşi urau soţii, şi cei bravi îi denunţau poliţiei (nkvd-ului – Al.M.) secrete pe „trădătorii" care îndrăzneau să pună la îndoială adevărul care le era spus. [18]

Tânăra generaţie era învăţată să vadă în feţele bisericeşti nişte elemente suspecte, oameni periculoşi. Comuniştii încercau să-i înveţe pe elevii mici cele „ zece porunci" comuniste:

„ 1. Dacă vrei să fii un elev bun, fii ateu ca Lenin şi Stalin.

2. Să nu te laşi nicodată dus la vreo biserică.

3. Dacă părinţii tăi vor să te facă să crezi în Dumnezeu, reclamă-i GPU-lui.

4. Denunţă pe toţi inanicii statului pe care-i ştii că practică religia.

5. A fi ateu, înseamnă să fii un discipol fidel a lui Lenin şi a lui Stalin.

6. Orice şcolar ateu poartă insigna liber cugetător.

7. Dacă vezi vreun preot, arată-l cu degetul ca pe cel mai mare inamic al proletariatului.

8. Ca bun ateu, trebuie să cunoşti doctrina regimului sovietic.

9. Nu uita niciodată că preoţii sunt cei mai mari duşmani ai revoluţiei noastre.

10. Orice ateu trebuie să fie gata să-şi apere ţara cu armele în mâini contra duşmanilor dinăuntru şi dinafară."[19]

De la tribuna unei şedinţe importante de partid din 1946 au fost rostite următoarele cuvinte (în limba rusă): „La noi în Basarabia(ca să vezi ! –Al.M.) nu pentru presă şi nu pentru cuvântări fie spus, foarte mulţi oameni mor, foarte mulţi copii mor.De ce mor ? Cauza principală este sărăcia şi desigur mulţi au fost sleiţi de puteri din cauza ocupaţiei germano-române(ca să vezi, românii ne-au ocupat, iar ei ne-au eliberat-Al.M.).Poporul este secătuit şi terfelit.[20]

Ce folos de faptul că a fost instaurată puterea sovietică, dacă sovietul sătesc cu nimic nu se deosebeşte de o primărie românească, fiindcă în sovietul sătesc sunt bătuţi vizitatorii. Iată numai un exemplu di Niciujeni, raionul Răspopeni (probabil că denumirea localităţii este schimonosită-Al.M.). Acolo o adolescentă de 15 ani a furat ceva.Ea a fost bătută cu bestialitate şi purtată prin tot satul, iar secretarul sovietului cu o sulă pentru ciubotărie ia spart gurguii de la pieptul fetiţei încă ne format a băgat o sârmă prin ei de care a agăţat tăbliţa „eu am furat..."[21]

Este greu de imaginat o asemenea cruzime, o atitudine antiumană împotriva copiilor de către autorităţile sovietice. Asemenea pedepse erau folosite numai în perioada sclavagistă. Probabil că asemenea metode erau curat bolşevice.

---

[18] Mihail Solomon „ Magadan" Editura Fundației Culturale Române, București, 1993, f. 83-84

[19] Ioan Munteanu „Repatriați în inimile noastre..." în revista „Ortodoxia", nr.11, 2003, pag.14

[20] AOSPRM, F.51, inv. 4, d. 458, f. 193

[21] AOSPRM, F.51, inv.4, d. 458, f.195

Regimul totalitar sovietic, în deosebi cel din Basarabia s-a ţinut pe cele 3 balene ale ideologiei staliniste: frică, minciună şi violenţă. În principiu asta şi era puterea sovietică. Cu regret, copiii n-au avut nici o şansă de a scăpa de acest zmeu cu trei capete: nici la grădiniţă, nici la şcoală, nici în anii de studenţie. Bătaia şi violenţa erau în capul mesei în toate instituţiile nominalizate. Pentru o bună parte din oameni din generaţia anilor 50-70 este greu să-şi amintească un învăţător, care să nu fi folosit bâta în procesul de educaţie comunistă. Însă respectiva afirmaţie nu este o dovadă că nu erau profesori, care au exclus din metodele sale bătaia şi în general violenţa. Cu toate acestea se bătea şi la grădiniţă, şi acasă, şi la şcoală, şi chiar în instituţiile superioare de învăţământ. Erau cazuri când copiii fiind trataţi cu violenţă de şcoală şi de familie aveau un final tragic. Despre două din aceste cazuri ne mărturisesc documentele ce urmează, care le-am selectat, tradus din limba rusă şi se publică pentru prima dată în exclusivitate pentru cititorii revistei „Glasul Naţiunii".

Cu toate că au trecut mai bine de 50 de ani de la aceste evenimente, pentru a nu pune degetul pe rana rudelor, autorul acestor rânduri a înlocuit numele copiilor cu câteva litere, care nu pot arăta o direcţie fixă :

Secretarului CC al ULCT tov.Mihailov N.A.

Scrisoare informativă despre sinuciderea elevului clasei III a şcolii de şapte ani Pogoreni, raionul Cotiujeni, RSS Moldovenească Ţ. E. N.

La 26 mai 1950 elevul clasei III a şcolii nominalizate Ţ.E.N. s-a sinucis prin spânzurare. Elevul s-a născut în 1940, tatăl său a murit la război ; mama a murit şi la rugămintea mătuşii copilului G.D.T.(sora mamei copilului) **el se afla sub tutela ei.**

În urma controlului înfăptuit de lucrătorul CC al ULCT tov.Cemortan s-a stabilit, că mătuşa lui Ţ.E.N. şi soţul ei se purtau cu băiatul foarte crud, des îl băteau şi îl impuneau să dădăcească copilul acestora şi să muncească în gospodărie.Din aceste motive Ţ.E.N. foarte rar se juca şi la şcoală era întotdeauna tăcut, timid şi deseori dormea în timpul lecţiilor. Lecţiile le pregătea rar, era permanent deprimat moral. Dirigintele clasei tov.Rojco în loc să se intereseze despre viaţa copilului, des îl certa pentru „lene".Odată Ţ.E.N. a pierdut călimara şi temându-se că mătuşa îl va bate, a furat o călimară de la o elevă. Dirigintele clasei în loc să se intereseze ce motive l-au impus pe elev să fure, l-a adus în clasă şi în faţa tuturor a spus că Ţ.E.N. este un hoţ şi că acest lucru este o mare ruşine.Elevul Ţ.E.N. învaţă pe note de „3" şi „4" şi când instructoarea superioară de pioneri a discutat cu el, copilul a fost de acord să devină pioner.Dar la insistenţa dirigintelui clasei, care i-a spus că este lenos şi nu merită să fie pionier, în consecinţă elevul Ţ.E.N. n-a fost primit în rândurile pionerilor.

Cu toate că Ţ.E.N. era moral distrus şi disperat, în cursul anului nimeni n-a vorbit cu el omeneşte şi chiar comisia de la secţia raională de învăţământ care a controlat situaţia copiilor patronaţi, s-a limitat numai cu o discuţie cu tutela după care au apreciat copilul după îmbrăcăminte şi în temeiul acestora a fost întocmit un act.

La 26 mai, când se juca cu copiii Ţ.E.N. a aruncat şapca tovarăşului de joacă într-un şanţ şi a refuzat s-o aducă.Băiatul căruia îi aparţinea şapca s-a plâns mătuşii lui Ţ.E.N. şi când acesta a venit acasă a fost crunt bătut cu băţul. După acest caz băiatul a plecat de acasă, a dezlegat funia de la o fântână, s-a dus într-un crâng şi s-a spânzurat de un copac.După cum a arătat expertiza, copilul nu mâncase nimic 2-3 zile şi era sleit de puteri.

La 26 mai a avut loc o adunare zonală a învăţătorilor la care a fost discutată şi problema îmbunătăţirii lucrului cu copiii orfani. Mătuşa cu soţul său,vor fi traşi de către organele judiciare la răspundere penală.

Problema privind lucrul cu copiii orfani a fost discutată şi la CC al ULCT din Moldova, la şedinţa primelor secretari a comitetelor raionale şi a comitetelor orăşeneşti a comsomolului. În viitorul apropiat CC al ULCT şi Ministerul învăţământului vor controla situaţia copiilor aflaţi sub patronat. [22]

Secretarul CC al ULCT din Moldova V.Cohanschii

Nu mai comentez, e clar de la sine că „ vinovat e mortul !" Anume de aceia şi n-a fost pedepsit nimeni nici din rândul profesorilor, nici din rândul puterii sovietice locale, nici din rândul organizaţiilor politice cum erau cea a comsomolului şi a partidului comunist.

Dar să facem cunoştinţă cu alt caz tragic, care are acelaşi amprentă a sistemului bolşevic:

Secretarului CC al ULCT tov.Mihailov N.A.

Scrisoare informativă despre cazul sinuciderii A.T.S., elevă în clasa VIII a şcolii medii din Cotiujeni, raoinul Cotiujeni, RSS Moldovenească

La 16 mai 1950 eleva clasei a 8-a şcolii medii Cotiujeni A.T.S.-născută în anul 1935, moldoveană, după origine din ţărani mijlocaşi, şi-a pus capăt zilelor spânzurându-se se scara din şcoală.

Tov.Cemortan, lucrător responsabil la CC al ULCTM, trimis în deplasare a stabilit următoarele: Eleva era prietena unui coleg din aceiaşi clasă B.V.I şi uneori îşi pregăteau lecţiile împreună la el acasă. Când a aflat de acest lucru directorul şcolii, dirigintele clasei a 8-a şi învăţătorii au început împotriva acestor doi elevi o persecuţie pe toate căile.În acest fel, încă la sfârşitul lunii martie directorul l-a chemat în cabinet pe B.V.I. şi i-a interzis să discute şi să se întâlnească cu A.T.S. ameninţându-l că va fi

[22] AOSPRM, F.278, inv. 1, d. 477, f.91-92

alungat din şcoală. Discuţia cu directorul şcolii l-a adus pe elev într-o stare că acesta a aruncat cărţile la picioarele directorului, a scos din buzunar un cuţitaş şi a declarat că se duce să se taie, fugind din şcoală şi două zile n-a mai venit la şcoală.

În luna mai A.T.S. a primit nota doi la limba franceză şi profesoara tov.Goligştein a început s-o mustre că trebuie mai puţin să se ocupe de treburile amoroase şi mai mult de învăţătură. Apoi a alungat-o din clasă. Învăţătorii au stabilit un sistem întreg de urmărire a celor doi elevi. Scrisorile adresate unuia sau altuia nimereau la învăţători. Dirigintele clasei Burmistrova a pus mâna pe un asemenea bileţel al fetei adresat băiatului şi l-a citit întregii clase, după care a spus că ea face de râs şcoala. Ceilalţi profesori s-au alăturat şi ei la acest joc murdar, bătându-şi joc de sentimentele celor doi elevi.

După părerea noastră în urma acestor persecuţii morale elevul B.V. I a

Început să evite întâlnirile cu A.T.S. care ulterior a dus la sinuciderea elevei.

După cum a demonstrat expertiza eleva era virgină.

După sinuciderea elevei, în şcoală a avut şoc o adunare comsomolistă deschisă. Au fost luate măsuri pentru a îmbunătăţi lucrul organizaţiilor Comsomoliste şi pionereşti din şcoli.

Secretarul CC al ULCT din Moldova V.Cohanschii [23]

Ce poate fi mai trist pe lume …? Copii care au scăpat de focul războiului, de foametea organizată de autorităţile sovietice în anii 1946-1947, au scăpat de canibalismul anului 1947, dar n-au putut scăpa de sistemul stalinist de teroare fizică şi morală. Ce poate fi mai trist …

Spre sfârşitul anului 1954 RSS Moldovenească era împânzită de case de copii. Organele statale au înfăptuit un efort pentru a strânge copiii vagabonzi şi orfani (de fapt mulţi din ei au ajuns astfel tot datorită eforturilor aceleiaşi puteri sovietice-Al.M.), ai caza, ai asigura cu hrană, îmbrăcăminte, încălţăminte, manuale, hârtie şi alte rechizite. A fost ridicată o armată întreagă de învăţători şi educatori, pentru salarizarea cărora au fost rezervaţi bani din bugetul RSSM. În faţa lor a fost pusă o problemă fixă: copiii, din aceste lăcaşuri să devină adevăraţi constructori ai socialismului, adevăraţi bolşevici, ateişti, adevăraţi urmaşi ai cauzei lui Lenin şi Stalin.Sigur că copiii fără părinţi sau în lipsa lor pot fi influenţaţi şi manipulaţi mult mai uşor.

Pentru a îndeplini cu succes acest scop „nobil" trebuia de muştruluit pe aceşti tineri prin lecţii şi prin muncă (după metodica lui Macarenco) până când ideile leninist-staliniste le vor pătrunde-n sânge. Din rândul acestora şi a altor copii, care nu prea au avut parte de „cei 7 ani de acasă" s-a conturat şi consolidat nomenclatura comunistă, care prosperă şi astăzi fiind risipită prin toate partidele şi mişcările social-politice.

După război autorităţile sovietice pornise o campanie de lichidare a neştiinţei de carte, pagină din cadrul revoluţiei culturale sovietice.Din şcolile româneşti au fost adunate

[23] AOSPRM, F. 278, inv. 1, d. 477, f. 93-94

şi arse cărţile în limba română în deosebi cele de istorie, limbă şi literatură română şi geografie. Cărţile"mai de preţ" au fost adunate şi transmise în fonduri speciale ale câtorva biblioteci şi arhive, la care aveau acces numai persoane bine verificate şi de încredere. Având acces la aceste cărţi unii nomenclaturişti (puţin mai deştepţi) copiind multe cărţi româneşti "interzise" şi modificându-le sub un aspect ideologic bolşevic au ajuns respectabili oameni de ştiinţă, operele cărora nu prezintă nici o valoare. Pentru a demonstra că în România nu se învăţa carte şi că numai cu venirea ruşilor a fost adusă" lampa lui ilici" şi cartea, în listele celor analfabeţi erau înscrişi şi copii şi maturi din Basarabia, care deja aveau 4-5 clase româneşti. Pentru a fi mai mulţi neştiutori de carte în aceste liste erau incluşi oameni bătrâni de 70-90 de ani, oameni orbi, oameni cu deficienţe mintale şi chiar oameni decedaţi. Şi ca să nu fiu numai cu vorba, vă propunem un fragment dintr-un certificat oficial semnat de Ministrul-adjunct al învăţământului din RSSM F.Cibotari de la 23 februarie 1951 adresat CC al PCM:

„Din cauza decalajului dintre datele prezentate de Ministerul Învăţământului din RSSM şi cele prezentate de Direcţia Centrală de Statistică a RSSM privind numărul de analfabeţi în republică a fost înfăptuit un control pentru a stabili veridicitatea informaţiilor prezentate, în urma cărora s-a stabilit următoarele:

1.Raionul Bălţi

Potrivit datelor prezentate de Secţia Raională de Învăţământ şi Direcţia Centrală de Statistică (actul a fost întocmit şi semnat de şeful secţiei raionale de învăţământ, Împuternicitul Direcţiei de Statistică şi aprobat de Preşedintele Executivului Raional) către 1 octombrie 1949 în raion erau înscrişi 1040 de analfabeţi. În prezent, după doi ani (după două promoţii de licbez) în raion după datele DCS se numără 1450 de analfabeţi !?

Luând ca exemplu un sat aparte (Grinăuţi), comisia în componenţa căreia a intrat, împuternicitul DCS tov. Anaţchii, inspectorul secţiei raionale de învăţământ tov. Goihman şi reprezentantul Ministerului Învăţământului tov. Barbalat au stabilit următoarele:

1. După datele secţiei raionale de învăţământ în s.Grinăuţi analfabeţi nu sunt, iar după datele DCS –sunt 37 de persoane.

2. Controlând amănunţit cărţile de imobil ale sovietului sătesc (un fel de primărie sovietică-A.M.) (preşedintele sovietului sătesc tov. Badiuc N.A., secretar, Iacubovici M.F.) am depistat 43 de analfabeţi, în afară de copii, care învaţă în şcoala medie dar greu de explicat de ce sunt înscrişi la cei analfabeţi.

3. În numărul celor analfabeţi figurează t.Badiuc P.A.-născut în 1933, care de facto are termitate 5 clase, Perju C.D.-născut în 1922, care are 4 clase şi a terminat cursurile de tractorist, Buciaţchii N.I. –născut în 1914, care are terminată şcoala primară, Jerbalovschii P.I.-1928, cărturar, Ciornaia A.F. din 1922, cărturară; Perju V.C. – din 1914, care poate scrie şi citi româneşte (aşa-i în document-Al.M.), Frecăuţan M.I.-din 1929 cărturar, care-i învaţă pe alţii carte; Bogaci E.I.-din 1923, Zaharciuc I.I.-din 1911; Cazac C.G.-din 1911; Ştefăneţ E.N. – din 1904-care învaţă în grupele

mici de licbez.În afară de aceştea, după cărţile de imobil sunt înscrişi analfabeţi tovarăşii Petraş V.A., care a plecat în oraşul Stalino la lucru; Cruc A.D.-persoană de 58 de ani; Kostiucenco D.Z., persoană fără minte; Pânzari- un orb; trei femei în etate, care sunt ţintuite de pat de o boală incurabilă. Patru oameni s-au dovedit a fi analfabeţi (ei au învăţat în grupele de licbez în anii 1945-1946 şi 1946-1947, din care cauză nu au fost cuprinşi cu învățătura în anul curent).

În acest fel, se vede, că datele cu care operează DCS, pe departe nu corespund realităţii.

S-a stabilit, că inspectorii DCS, contrar instrucţiunilor au supus populaţia unor examene.Mai mult ca atât, inspectorul de sector al DCS tov. Belan, neştiind limba moldovenească, judeca despre analfabetism după gradul de cunoaştere al limbii ruse. (Mai clar fie spus, dacă nu ştia ruseşte era scris la analfabeţi –Al.M.)[24]

Considerat neepuizat, vom mai reveni la acest subiect în numerele viitoare ale revistei noastre.

Publicat în "Glasul Naţiunii" nr.19 din 20 mai 2004, pag.8

1918 – ANUL ASCENSIUNII NAŢIONALE

Dreptul de a ne uni toţi românii într-un singur stat nu ni l-au dat războaiele sau tratatele, ci realitatea cea mai vie.

Garanţiile noastre n-au fost de cucerit, ci de restabilire a unui drept natural pe care toate popoarele europene le-a realizat, de la cele mai mari pînă la cele mai mici...

Lucian Blaga

Probabil, că nu voi greşi afirmând că fabulistul, scriind „Racul, broasca şi o ştiucă", a hotărît să ne arate ce ne caracterizează mai esenţial neamul românesc. Fără îndoială, suntem un popor harnic, cu frica lui Dumnezeu (şi nu numai a Mântuitorului, ci şi faţă de toţi), altfel cum s-ar explica faptul, că aproape tot sudul Basarabiei a fost dăruit găgăuzilor: populaţie de origine turcă, cu care Ştefan cel Mare a luptat toată viaţa, apărînd fiecare palmă de pămînt, iar conducerea de pe malul Bâcului l-a făcut cadou printr-o simplă votare; sau cum de înţeles faptul, că în mersul războiului pentru integritate (care mai tîrziu va intra în istorie ca un război agresiv ruso-moldovenesc din 1992) oraşul Dubăsari a fost cucerit de 3 ori de la „gardiştii" şi cazacii veniţi de aiurea să apere ultimul bastion al bolşevismului rusofil, de fiecare dată de la Chişinău venea ordin de a se retrage de pe poziţiile iniţiale; sau faptul că vreo 50-60 de muieri venite de prin Reazani sau Tambov cu fundul lor, care l-au pus... pe calea ferată la Tiraspol au făcut ca acest petic de pămînt să aibă 2 prezidenţi şi un başcan, şi fiecare venetic şi-a făcut cîte o republicuţă pe pămîntul nostru strămoşesc.

[24] AOSPRM, F. 51, inv. 10, d.286, filă fără număr

Dintr-un popor deştept, viteaz şi cu un trecut glorios, azi am devenit marionete în mîinile Moscovei, fără mîndrie naţională, fără voinţă, îndobitociţi de vodcă şi lipsă de informare veridică; cu capul plecat în faţa oricărei mediocrităţi. Ţăranul nostru mintios nu-şi dă seama că dacă nu era dăruit pămîntul găgăuzilor, cazacilor veniţi de pe Don (şi nu numai) nu devenea atît de acută problema împroprietăririi cu pămînt. Majoritatea oamenilor de bună credinţă onorează sărbătorile creştine şi cele a neamului. Una dintr-acestea este şi ziua de 27 martie, cînd Parlamentul de atunci al Basarabiei, care se numea Sfatul Ţării, a votat unirea cu România. Evenimentul s-a produs în 1918. Pentru toate păturile sociale acest Act de unitate naţională avut o importanţă extraordinară.

În şedinţa solemnă din 24 ianuarie 1918, Sfatul Ţării a horărît în unanimitate, să proclame independenţă Republicii Moldoveneşti. Comentînd efectele acestui act, Ion Nistor, scria: „De formă, Basarabia era un stat independent, în realitate, însă, noua republică n-avea nici organizaţia cuvenită şi nici condiţiile de dezvoltare necesare pentru propăşirea unui stat. Fiecare om cu judecată îşi putea da seama că proclamarea republicii nu era decît un ceva vremelnic în calea dezlegării definitive a chestiunii basarabene. Toţi bunii patrioţi români din Basarabia erau încredinţaţi că singura soluţie de rezolvare a problemei politice a patriei lor nu putea fi alta decît unirea ei cu vechea Moldovă, din trupul căreia fusese răpită de ruşi cu o sută de ani în urmă”. Şi cum Moldova se unise, de la 1859, cu Muntenia, este limpede că acum, în 1918, unirea urma să se realizeze cu România.

Această stare de provizorat a durat numai două luni, timp, în care în Sfatul Ţării s-au dezbătut cele mai diverse probleme: de la organizarea aparatului administrativ, la situaţia învăţămîntului şi culturii. Pînă la reforma agrară în favoarea ţărănimii.

Problema esenţială rămînea însă aceea a unirii cu România. În acest context la 27 martie 1918, întrunit la şedinţa solemnă Sfatului Tării i s-a prezentat Rezoluţia, care începea cu aceste cuvinte: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Ţării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele sale dintre Prut, Nistru, Dunăre şi Marea Neagră şi vechile graniţe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută de ani din trupul vechii Moldovei, în puterea dreptului istoric şi a dreptului de neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-şi hotărască soarta lor, de azi înainte şi pentru totdeauna se uneşte cu mama sa România”.

Pusă la vot, Rezoluţia a fost adoptată cu 86 voturi pentru, 3 voturi contra şi 36 abţineri, 13 deputaţii fiind absenţi. Voturile contra au fost exprimate de doi ucraineni şi un bulgar, iar cele 36 abţineri aparţineau tot minorităţilor naţionale, cei mai mulţi fiind profesori la şcolile secundare, trimişi în Basarabia de guvernul ţarist pentru rusificarea acestui popor.

Sfatul Ţării, organ reprezentativ al populaţiei din Basarabia, şi-a îndeplinit, prin votul de la 27 martie 1918, misiunea sa istorică, de a hotărî unirea acestei provincii cu patria-mamă. Au urmat în acelaşi an, deciziile Congresului General al Bucovinei din 28 noiembrie şi ale Marii Adunări Naţionale din Transilvania din 1 decembrie, care au consfinţit făurirea statului naţional unitar român.

„Opinia” nr.14 din 2 aprilie 1996

Alexandru MORARU

MISIUNI DIPLOMATICE LA PETRU I

Secolul XVII era pe sfîrşite. Peninsula Balcanică se afla în condițiile menținerii dominației otomane şi ofensivei austriece. O forță capabilă să scuture jugul musulman popoarele peninsulei o vedeau în Rusia, a cărei autoritate politică crescuse considerabil. Forța crescîndă a statului est-european inspiră popoarelor balcanice încredere fermă în zdrobirea inevitabilă a maşinii militare a padişahului, ceea ce constituia o condiție obligatorie a eliberării supuşilor creştini ai Porții.[1]

Fridrih Enghels scria... nouă zecimi din populaţia Turciei europene vor vedea în Rusia singurul lor sprijin, pe eliberatorul lor, mîntuitorul lor... ocrotitorul lor. Şi asta cu atît mai mult că ajutorul rus era singura scăpare de jugul turcesc.[2]

Asemeni Moldovei un ajutor din partea Rusiei îl căuta activ şi domnitorul Munteniei Constantin Brîncoveanu[3] (1688-1714). În afară de jugul turcesc, Muntenia era ameninţată de Austria şi Polonia. În una din scrisorile trimise lui Petru I cu un sol special, Gheorghe Castriotu, domnitorul muntean scria: „Nu încetăm de a vă ruga cu umilinţă, Înălţimea Voastră împărătescă, să veniţi în ajutor în folosul sărmanilor creştini, care toţi împreună cu mare nădejde aşteaptă zi şi noapte... ca să fie izbăviţi de aprigul duşman de credinţă".[4]

Încă din 1697 C. Brâncoveanu a trimis la Moscova pe Gheorghe Castriotu. Acesta era din Castria, aşezare din Grecia (de aici probabil că-i vine şi numele de familie). Numele era asemănător celui cunoscut luptător pentru libertatea Albaniei, contemporan cu Ştefan cel Mare, Gheorghii Castriotu Scanderbeg (Iscander). Poate nu-i nici o legătură, după cum prea bine s-ar putea să tragă din aceeaşi familie, care avea ramificaţii bogate în întreaga peninsulă Balcanică.

Gheorghe Castriotu a venit în Muntenia la Brâncoveanu şi s-a dovedit o minte iscusită şi un gînd temperar, fapt care l-a determinat pe domnitor să aibî încredere în el şi să-l folosească în diplomaţie. Şi Gheorghe Castriotu, om cu o viziune largă asupra mecanismelor care guvernau relaţiile dintre state şi-a pus întreaga capacitate în slujba realizării planurilor lui C. Brâncoveanu şi a depus toate eforturile să fie la înălţimea aşteptată de domnitorul ţării. Dar nici Gheorghe Castriotu nu era primul diplomat muntean la Moscova. Încă în timpul lui Şerban Cantacuzino, [5] acesta îl trimite în ultimul an de domnie (1687) la Moscova pe arhimandritul mănăstirii Sf. Petru şi Pavel de pe muntele Atos, părintele Isaia, o personalitate bisericească autoritară. Scopul nemărturisit era de a încheia o alianţă între Muntenia şi Rusia. Împrejurările impuneau calea religioasă, a unirii eforturilor popoarelor balcanice ortodoxe, împotriva ofensivei turceşti musulmane. Aşa se explica de ce Şerban Vodă apelase tocmai la un arhimandrit de vază al timpului şi de ce la întoarcere în Bucureşti din această importantă misiune Isaia aducea cu sine răspunsul din partea patriarhului Ioachim al Rusiei, care asigura pe munteni că Rusia va fi alături de popoarele balcanice asuprite de turci. Şerban Cantacuzino a urmărit necontenit realizarea

unei asemenea alianţe. O dovedeşte aceasta faptul că în vara anului 1618, deci în anul îmbolnăvirii şi morţii sale a trimite la Moscova pe Isaia. Era urmată aceeaşi modalitate religioasă, dar scopul politic se evidenţia clar; alianţa Munteniei cu Rusia. Cele două aspecte religios şi politic se împleteau – Isaia avea scrisori din partea patriarhului Dionisie al Constantinopolului şi patriarhului sârb Arsenie al II-lea. Alături de ele erau şi scrisori de la domnul muntean. Misiunea lui Isaia la Moscova fusese de prestigiu şi ţarii i-au acordat cinstea cuvenită. A fost încheiat un protocol privind ridicarea tuturor creştinilor în lupta împotriva otomanilor.

Gheorghe Castriotu era trimisul lui C. Brâncoveanu, dar continua solia lui Isania. Domnitorul Munteniei nu-l trimisese pe Castriotu pe teren gol. Chemase mai întîi la palatul domnesc pe reprezentanţi ai bisericii ortodoxe din Balcani, conducători vestiţi ai sîrbilor, macedonienilor, bulgarilor şi albanezilor şi boieri moldoveni aflaţi sub propecţia sa.[6]

Se sfătuieşte cu ei şi ajunsese cu toţii la aceiaşi părere, că trebuie să se ridice neîntîrziat la lupta de eliberare a popoarelor din Balcani de sub jugul otoman. Pentru aceasta, tratatul cu Rusia devenise o necesitate vitală.

Cînd ajunsese la Moscova Gheorghe Castriotu luase în primul rînd legătură cu vestitul om de cultură moldovan Nicolae Milescu. Atunci el era de acum destul de în vîrstă. Îşi încheiase călătoriile prin Extremul Orient, pe unde altădată păşise şi cunoscutul călător Marco Polo. Îşi aşezase atent cele observate la curtea din China sau în călătoria prin Siberia în slove menite şi ele să purceadă la înfruntarea secolelor.

Acum, ca şi în anii tinereţii şi zbuciumului, era tot în cîmpul diplomaţiei, care îi plăcea atît de mult şi unde se dovedea priceput. Îndeplinind importante însărcinări diplomatice la cancelaria ambasadorilor, folosit şi pentru limbile latină, greacă şi slavonă, pătrundea în problemele complicate ale diplomaţiei. Solii se opreau şi ei la el înainte de a fi primiţi la ţar. Gheorghe Castriotu cu atît mai mult, în calitate de vecin al patriei marelui cărturar. Solul muntean era o fire inteligentă şi mlădioasă. Chiar la prima întîlnire lăsînd la o parte vorbele delicate ale diplomaţiei a întrat repede în subiect, prezentînd amănunţit lui Nicolae Milescu întregul conţinut al soliei. A rugat să fie îndeplinită dorinţa domnului muntean ca ţarul să-l primească pe solul său sau conţinutul soliei să ajungă de urgenţă la Petru I. Misiunea se reducea la o rugăminte adresată ţarului în care se cere ajutorul în vederea luptei, avînd drept scop eliberarea popoarelor din Balcani de sub jugul otoman. Aici se conturează scopul politic al lui C. Brîncoveanu şi viziunea sa: influenţa turcească, feudală şi înapoiată trebuia definitiv îndepărtată din principate.

Ajutorul Rusiei însemna o concentrare masivă de forţe antiotomane. Solia nu se mulţumea numai cu afişarea unor vorbe goale. Ea prezenta un plan de acţiune concret, ce se dovedea foarte dinamic şi mai ales realizabil. Austria, folosindu-se de ura pe care o purtau popoarele balcanice faţă de cotropitorii turci, căutau să-şi realizeze interesele teritoriale ale imperiului habsburgic. Domnitorul Munteniei scria ţarului despre isprăvile diplomaţilor austrieci; „că nemţii îi sîcîie cu diferite vorbe şi bîrfe, propunîndu-le să se închine şi să se supună puterii cezarului (împăratului Austriei – Al.M.). În legătură cu

aceasta, solul transmitea cererea domnului muntean: „rugămu-te, scapă-ne de papiştii şi iezuiţi, care se răfuiesc cu creştinii mai ceva ca turcii”[7].

Potrivit planului domnesc, armatele ruse trebuiau să deschidă acţiunea antiotomană, să treacă prin Moldova şi Muntenia pentru a goni pe turci dincolo de Dunăre. Alături de ele trebuiau să între în luptă o armată din populaţia locală în număr aproximativ 10 mii ostaşi conduşi de vestitul căpitan de joimiri (mercenari – Al.M.) Constantin Turculeţ. Prin Gheorghe Castriotu, domnitorul se arăta gata a nu abuza şi a nu aştepta totul de la Petru I. Dimpotrivă, solul său era însărcinat să precizeze că „noi numai acum vă rugăm să ne eliberaţi, dîndu-ne o singură dată ajutor”. Urma ca însuşi Vodă să ridice sabia alături de popoarele sud-dunărene pentru a curăţi pămîntul creştin de busurmani.

Cu părere de rău, situaţia internaţională n-a permis atunci realizarea acestei concentrări de forţe. Europa de sud-est a trecut prin pacea de la Carloviţ cu toate hotărîrile amare aduse de ea. Petru Alexeevici a încheiat în 1700 un tratat separat cu Turcia, fiind nevoit temporar să se arăte binevoitor faţă de aceasta. Deaceea relaţiile între cele două state au continuat în mod mai secret.

În 1700, pe cînd Gheorghe Castriotu se afla încă în Moscova, Constantin-Vodă îl trimite şi pe Panaiot din Rodos (căruia îi ziceau Panait Radu) în sprijinul acestuia şi cu acelaşi scop. Panaiot era un grec cult şi bine instruit, care se aliniase cauzei popoarelor peninsulei şi care a acţionat sub influenţa acestei puternice convingeri. Peste scurt timp, Castriotu se întoarce în ţară, iar Panaiot reia misiunea celui plecat. El va ţine o strînsă legătură cu curtea domnească şi-l va informa pe Petru I în legătură cu acţiunile înterprinse de turci la Dunăre şi Balcani. Ţarului îi vor fi de folos aceste informaţii, va preţui înalt politica lui Brîncoveanu şi a corpului său de diplomaţi.

La întoarcerea în ţară, Gheorghe Castriotu îi aduce lui Constantin-Vodă ordinul „Andrei Pervozvannîi”[8], pe care ţarul îl conferea domnului muntean pentru merite excepţionale. Decretul ţarului era emoţionant: „Anul 1700, august 20. Din ordinul Marelui Suveran şi Marelui Cneaz Petru Alexeevici a toată Rusia Mare şi Mică, şi Albă monarh absolut, baronul Fiodor Alexeevici Golovin a ordonat să se aducă la armurărie pentru a fi expediată domnului muntean o cruce de cavaler şi săbioară cu mîner; la centurele săbioarei, aplicate pe deasupra, rubine în cuibuiri”.[9]

Constantin Brâncoveanu s-a bucurat nespus de mult, când i-a fost înmânată înalta distincţie. Bucuria lui izvora din faptul că existenţa ordinului era o reuşită în politica de apropiere faţă de Rusia şi de închegare a alianţei antiotomane. Domnitorul, după ce-l ascultase cu atenţie pe Gh. Castriotu, care-i mărturisise despre audienţa la ţar, despre întîlnirea cu cancelarul F.A. Golovin şi cărturarul Nicolae Milescu Spătaru l-a fericit cu realizarea cu succes a planurilor domneşti, Constantin-Vodă a citit în toate cele auzite atmosfera de la curtea ţarului, climatul politic de acolo.

Pentru o alianţă cu Rusia militau şi cei mai înţeleşi reprezentanţi ai vieţii social-politice din Moldova şi Muntenia. Trebuie să-i amintim aici pe cunoscuţii boieri munteni, fraţii David şi Teodor Corbea, care s-au arătat drept iscusiţi diplomaţi.[10]

David Corbea. El luase parte intens la întreaga politică brîncovinească de pînă atunci. Apoi în casa Cantacuzinilor[11], care se pronunţau ferm pentru o alianţă cu Rusia, aflase multe şi înţelesese şi mai multe. A avut posobilitatea să urmărească destul de bine rezultatele vizitelor lui Gh. Castriotu, să cugete şi cu spiritul lui atît de atent la toate amănuntele şi capabil să tragă singur concluziile necesare. Domnitorul l-a chemat la el pentru a-i vorbi deschis întreaga gamă de aspecte ale politicii faţă de Rusia. Atunci, în 1702, în ceea ce priveşte politica faţă de Rusia, atît Constantin-Vodă cât şi Cantacuzinii se înscriau pe orbita aceluiaşi punct de vedere. David Corbea întreprinse prima sa călătorie la Moscova, încă în anul 1700, alături de Gh.Castriotu. Necătînd la faptul, că cu el era vioara întîi, luase cunoştinţă cu drumul, iar cele observate aveau să-i fie de folos, cînd va deveni el trimisul principal al domnitorului muntean la ţarul Rusiei.

E cazul să aducem la cunoştinţa cititorului câteva cuvinte despre această primă călătorie. Corbea, care îţi îndeplinise strălucit misiunile primite pînă atunci, trebuia numai să-l însoţească pe cunoscutul deja Gh. Castriotu, care culesese cîteva succese şi care era în politica între cele două state cum s-ar spune „în miezul lucrurilor”. El trebuia să acumuleze experienţă de la îndrumătorul lui, care cunoştea drumul – un drum lung şi anevoios, făcut cu caretele şi caii, care trebuiau schimbaţi periodic.

Între timp avuse schimbări în situaţia politică a sud-estului european. După pacea de la Carloviţ din 1699 urmase încheierea păcii din 1700 între Petru I şi Mustafa, sultanul turcilor, cît şi de pe altă parte, înfrângerea temporară a Rusiei la Narva în războiul nordic cu Suedia. Legăturile Principatelor cu Rusia şi eventualele tratative trebuiau să se desfăşoare într-o atmosferă şi mai secretă ca pînă atunci.

Solii munteni aduceau pentru Panait Radu noi sarcini, pe care el trebuia să le îndeplinească. De ei a fost adusă şi cheia unui cifru secret, prin care domnul Munteniei şi ţarul Rusiei aveau să-şi poarte corespondenţa. Gh.Castriotu şi D. Corbea purtau alături de cifru cererile de protecţie a lui C. Brâncoveanu şi Cantacuzinilor adresate lui Petru I, ca acesta să le asigure refugiu în Rusia în cazul descoperirii legăturilor secrete de otomani sau vre-un alt pericol.

Nu vom insista prea mult asupra drumului, întrucît petrele bătute de copitele cailor nu mai pot să vorbească, şi nici drumurile de odinioară care s-au încheiat demult în colbul istoriei. Vorbesc numai de întîmplările şi faptele oamenilor, care au fost consemnate pentru a nu se pierde prin scris.

Drumul i-a dus pe solii munteni mai întîi prin Moldova. Prin Moldova de odinioară a lui Ştefan cel Mare, prin Moldova de la începutul sec. XVIII unde în scaunul domnesc şedea Antioh Vodă Cantemir. Celor doi diplomaţi le era binecunoscută duşmănia celor două neamuri a Cantemiriştilor şi Brâncoveniştilor. Deaceea s-au stăruit să treacă prin Moldova neobservaţi, să pară drept oameni obişnuiţi, îmbrăcaţi în straie simple şi mînaţi la drum de niscaiva treburi negustoreşti. Fără să ştie, însă, să afle mai târziu, că dacă Antioh Vodă manifestă sentimente antibrîncovineşti, în privinţa atitudinii faţă de Rusia drumurile lor se întâlneau. Şi domnitorul Moldovei trimise în taină la Petru cel Mare pe un om de încredere foarte devotat şi talentat în acelaşi timp în ale diplomaţiei, Sava

Constantin.[12] Nu mai vorbim că Moldova îşi avea şi aşa un reprezentant strălucit la Petru I, drept neoficial, pe cărturarul Nicolae Milescu Spătarul.[13]

Gh. Castriotu şi D. Corbea au trecut, deci, prin Moldova fără a se reţine prea mult. Au pătruns apoi în întinsele stepe ucrainene, care pentru Corbea, au însemant prilej de meditaţie şi însemnări a celor văzute. Satele erau rare, ascunse de ochiul călătorului în văile apelor. În curînd ajunse la Kiev, centrul vechii Rusii chievene, unde s-au odihnit cîteva zile şi, schimbând caii, au pornit iar la drum.

La departamentul solilor Gh. Castriotu a luat legătură cu Panait Radu, de la care află, că în Moldova în scaunul căreia se afla Antioh Cantemir, trimisese aici la ţar un trimis diplomatic cu aceeaşi misiune. În zilele care au urmat, stabileşte legătura şi cu cancelarul Golovin Fiodor Alexeevici (1650-1706)[14], prin intermediul căruia aduce la cunoştinţă pe ţar cu conţinutul soliei. La Moscova trimişii Munteniei nu s-au aflat mai mult decît cîteva săptămîni. Când s-a început anul 1701 îi întîlnim pe cei doi diplomaţi pe drumul întoarcerii în ţară. David Corbea nu avuse timp decît să se familiarizeze cu atmosfera Moscovei, să admire şi să cunoască frumuseţea ei. Stătuse mai mult în casă din cauza timpului aspru. Dar misiunea, cu care venise aici, a fost îndeplinită cu succes. Aveau cu ei cărţile de protecţiune din partea lui Petru I, atît pentru domnitor, cît şi pentru Cantacuzini. În caz de primejdie pentru aceştia, ţarul le garanta găzduire în Rusia potrivit poziţiei şi rangului pe care îl ocupă.[15]

Mulţumit de succesul trimişilor săi, în plină vară a anului 1702, pe o căldură nesuferită domnitorul Munteniei convoacă o consfătuire secretă la Mogoşoaia, în palatul proaspăt inaugurat. Participanţii erau un mănunchi de vestite personalităţi ale timpului, ce s-au întrunit să hotărască plăzmuirea unie alianţe a popoarelor din Balcani în scopul luptei de eliberare din lanţurile îndelungatei şi asprei dominaţii a Semilunii. Printre cei invitaţi era şi vestitul Dositei, patriarh al Ierusalimului. Consfătuirea elaborase un document sinteză a planurilor ce se făurise acolo. Cel care trebuia că înmîneze ţarului această hotărîre era David Corbea. Tot el trebuia să-l înlocuiască în funcţie de reprezentant permanent pe Panait Radu, care între timp decedase. Corbea trebuia să totalizeze acţiunile celorlaţi trimişi la Moscova şi să încheie tratatul de alianţă a Munteniei cu Rusia.

De data aceasta solia pe care o conducea el era formată din 5 oameni, printre care şi fratele său, Teodor. Au urmat acelaşi drum – drum deja cunoscut de conducătorul soliei şi mult mai uşor, pentru că el era parcurs la începutul lunii septembrie a anului 1702, cînd vara îşi mai prelungea leneşă agonia, avînd zile calde şi chiar arzătoare. Ajungînd la Moscova s-au oprit la „Posolischii Pricaz” unde a fost imediat înregistrată sosirea lor. Aici au fost asiguraţi cu mijloace de existenţă pentru timpul aflării lor în Rusia: bani, hrană, lemne pentru iarna ce se apropia şi furaje pentru cai. Corbea se prezintă de urgenţă la marele cărturar moldovan Nicolae Milescu Spătarul, secretar al cancelariei împărăteşti pentru limbi străine şi consilier preţuit de Petru cel Mare.

Milescu a tradus în grabă şi cu multă silinţă pe baza cifrului secret cele 34 de puncte ale documentului adus de solie. Apoi textul tradus şi-a urmat drumul său: mai întîi la cancelarul F.A. Golovin, ca apoi acesta să-l înmîneze ţarului.

Nicolae Milescu Spătarul şi David Corbea. Aceasta era de fapt prima întîlnire a celor doi. În 1700 Corbea stătuse puţin la Moscova, iar întîlnirile cu marele cărturar le realizase Gh. Castriotu. Corbea abia îl cunoscuse pe acesta în treacăt. Acum, întrucît el era conducătorul soliei, luă contact nemijlocit cu marea personalitate a Moldovei, care se afla de multă vreme la curtea ţarului. Şi-a făcut o impresue excelentă, pentru că Nicolae Milescu era unul din acei oameni unici, de o vastă cultură şi peste care vremea nu trecuse în zadar. Studiase istoria, teologia şi filosofia la Academia patriarhiei ortodoxe din Constantinopol. Dumnealui nu numai că acumulase comorile, dar şi creasе de pe urma asimilării acestea, nerămînînd dator epocii şi spiritului său. Deşi la o vîrstă înaintată, îşi păstrase claritatea minţii, şi mînuia cu aceiaşi măiestrie numeroasele limbi străine pe care le stăpînea deplin în calitatea sa de la curtea lui Petru I, D. Corbea, bun cunoscător şi el de limbi străine, rămăsese impresionat mai ales de accentul autentic pe care-l punea în pronunţarea fiecărei limbi. Vorba domolă şi chibzuită a cărturarului moldovan îl făcea în discuţie atrăgător. Tot Nicolae Milescu îi aduse vestea lui Corbea că a doua zi îl va prezenta ţarului. Ţarul dădu un fel de petrecere şi aflînd despre solia din Muntenia îi poruncise să-l aducă şi pe D. Corbea. După terminarea petrecerii, ţarul avea de gînd să stea de vorbă cu el.

Vestea îl bucură pe David Corbea. În sfîrşit dorinţa de a veni în contact cu oficialitatea moscovită, cu diplomaţii şi oamenii politici de vază, cu personalităţi ale culturii ruseşti şi se va realiza. Avea să vadă cu ochii lui şi să înţeleagă moravurile şi obiceiurile de la curtea lui Petru cel Mare. O surpriză plăcută pentru trimisul muntean a fost şi faptul că Nicolae Milescu îl invită la o plimbare prin Moscova. Această autoritate politică şi culturală, care era cărturarul Moldovei Milescu Spătarul îi făcea cinste lui să-i fie ghid prin acest mare oraş, inimă a Rusiei, oraş al ţarilor. David Corbea citise şi ştia cîte ceva despre Moscova, acum însă devenise martorul ocular al evenimentelor.

Primirile la Petru I erau simple. D. Corbea venise însoţit de Nicolae Milescu, care se bucura la ţar de trecere liberă la orice ceas de zi sau noapte. Dar cărturarul la cei 66 de ani din experienţa în domeniul cunoaşterii oamenilor, ştia că ţarului, chiar de nu va spune nimic, nu-i place să fie deranjat decît în cazuri extreme. Anume deaceea şi Nicolae Milescu a hotărît să aştepte un moment mai potrivit.

După ce Milescu îl prezentă pe D. Corbea ţarului, Petru Alexeevici la rândul său îl prezintă împărătesei Eudichia Fiodorovna, apoi cancelarului Golovin. Întreaga petrecere dată în cinstea împărătesei nu dură mai mult de cîteva ore. În cele din urmă Petru I îi sărută mâna împărătesei, trimiţând-o fin la plimbare, îşi luase rămas bun de la ceilalţi însoţitori, iar lui D. Corbea îi făcu semn să rămână. Peste câteva clipe solul muntean rămase singur în faţa ţarului. Persoana ţarului nu-l intimida, deşi pe lîngă statura destul de scundă a diplomatului, Petru părea un uriaş.

Ţarul Petru Alexeevici, potrivit obiceiului său, îl provocă pe solul muntean la discuţie în tot soiul de probleme. În scurt timp ţarul rămase frapat de D. Corbea, care aluneca cu uşurinţă dintr-un domeniu în altul al culturii. Şi chiar în cel al istoriei şi artei ruse, de curînd văzute, îşi spunea cu multă competenţă părerea, vorbea frumos şi se exprima cu uşurinţă în ruseşte. Ţarul bănuia că izvorul cunoaşterii limbii sale de către Corbea era slavona întrebuinţată în Moldova şi Muntenia în biserică şi cancelariile domneşti.

Din discuţie, ţarul se convinsese de un singur lucru: popoarele din Balcani aşteptau cu nerăbdare să se ridice la luptă de eliberare naţională de sub jugul turcesc alături de un aliat puternic cum era pe vremea ceea Rusia. Petru I trebuia să folosească în lupta lui împotriva imperiului otoman această concentrare de forţe ce i se oferea. Se gândi mult timp la hotărîrea de la Mogoşoaia şi nu întîrzia cu răspunsul domnitorul Munteniei. Acest răspuns era trimis în Muntenia prin Teodor (în unele documente Fiodor – Al.M.) fratele lui D. Corbea, car-l însoţise în Rusia.

În răvaşul oficial trimis lui C. Brâncoveanu, Petru cel Mare, arăta că, din nefericire, ţarul nu se putea angaja atunci, ca şi în cazul soliei lui Gh. Castriotu, într-o acţiune deschisă împotriva Turciei, atîta timp cît era proaspăt încheiată pacea cu Turcia de pe urma cărei dobîndise Azovul[16] şi tot atunci continua războiul nordic dus cu Suedia.

În scurt timp după aceea la începutul anului 1703, Brâncoveanu trimise o nouă scrisoare lui Corbea pentru Petru Alexeevici. Scrisoarea reedita hotărârea de la Mogoşoaia într-un stil mai cald şi mai direct. Ţarul se găsea atunci la Voronej. Cancelarul Gavril Ivanovici Golovchin[17] scria la 8 februarie 1703 lui Petru I la Voronej: „Am trimis azi la Voronej la D-voastre pe solul muntean D. Corbea, care se afla la curtea ţarului. Împreună cu el am trimis pe traducătorul Nicolae Milescu Spătarul cu un senator, conform ordinului D-voastre”.

Anul 1706. După şase ani de la victoria asupra lui Petru I la Narva (1700) Carol XII, regele Suediei, se mai socotea invincibil. El izbutise la 24 septembrie să-l silească pe regele Poloniei August al II-lea să încheie un tratat, prin care rupea legăturile cu Rusia. Ţarul a simţit posibilitatea urzirii unei coaliţii suedezo-polonă-turcească, deaceea avea nevoie, ca niciodată, de informaţii despre situaţia din Balcani. La 7 martie 1706 Petru I aflându-se la Minsck îi scria cancelarului său la Moscova că „ar fi foarte bine ca D. Corbea să se găsească acum la noi”. În februarie 1707 după câteva epistole, conţinutul cărora era identic cu cel de mai sus, domnitorul Munteniei permite lui D. Corbea să plece în Rusia.

După un scurt timp D. Corbea este numit consilier diplomatic al lui Petru Alexeevici şi trimis în Transilvania petru a duce tratative cu Francisc Racoţi[19], în persoana căruia ţarul căuta un aliat.

Era ştiut faptul că, Francisc Racoţi în Transilvania a desfăşurat o mare răscoală împotriva jugului habsburgic începută încă în anul 1703, sprijinită de forţele ţăranilor unguri, slovaci şi volohi (munteni – Al.M.).

Scopul misiunii a fost îndeplinit. În anul 1707 la Varşovia între voievodul Transilvaniei Racoţi II şi Petru I (în persoana lui D. Corbea – Al.M.) a fost încheiat un tratat de prietenie.[20] În caz de război cu Turcia Racoţi îşi lua obligaţia de a trimite în ajutor Rusiei 4000 de ostaşi.[21] Această alianţă era secretă şi avea un conţinut antiaustriac şi antiotoman. Ea însemna o manevră a ţarului rus contra Austriei în scopul despărţirii ei de Suedia şi împiedicării prin aceasta a formării unui front austro-suedez îndreptat împotriva Rusiei.

Victoria strălucită de la Poltava a lui Petru I a schimbat radical situaţia politică şi poziţia Rusiei pe arena europeană. Într-o mare măsură a crescut importanţa Rusiei, atitudinea faţă de diplomaţii ruşi.[22] Cu ocazia înfrângerii suedejilor la Poltava (1709) C.

Brâncoveanu i-a trimis lui Petru I o felicitare plină de entusiasm.

La sfârşitul aceluiaşi an a fost semnată multaşteptata înţelegere antiotomană. Domnul Munteniei făgădui, că atunci, când se va apropia armata rusă, el va trece cu o oaste de 30.000 de oameni de partea Rusiei.

Peste un an, când Poarta a declarat război Rusiei, domn în Moldova devine renumitul om de cultură aleasă, cărturaul Dimitrie Cantemir, care la 13 aprilie 1711, la Luţk iscăleşte tratatul secret ruso-moldovenesc, care prevedea trecerea Ţării Moldovei sub ocrotirea Rusiei.[25]

Deci de partea Rusiei era Domnitorul Moldovei Dimitrie Cantemir, domnitorul Munteniei C. Brâncoveanu, voievodul Transilvaniei Francisc Racoţi. Serbii şi populaţia din Muntenegru, care s-au răsculat împotriva turcilor trebuiau de asemeni să se unească cu oştirile ruse trecînd prin Muntenia. C.Brâncovineanu a primit de la Petru o sumă solidă de bani pentru a cumpăra provizii şi furaje pentru armata rusă când vor intra în Moldova.

Se părea că toate sunt prevăzute şi există condiţiile necesare pentru o biruinţă decisivă. Realitatea, însă, a fost alta. Voievodul transilvănean Racoşi a fost înfrânt în ajunul evenimentelor, serbii şi muntenegrii aşteptau operaţii hotărâtoare ale domnitorului muntean, pentru a se uni simultan cu oştirile ruseşti.

În conformitate cu acordul încheiat anterior, Petru I conta pe ajutorul lui C. Brâncovineanu. Acesta, însă, aflând la întrarea armatei ruse în Moldova a ocupat o poziţie şovăielnică, aşteptând să vadă de partea cui avea să fie superioritatea, cu atât mai mult, că pe teritoriul Munteniei a intrat o uriaşă armată turcă.[26] Desigur că această relatare e o scornire minciunoasă, ca multe altele de istoricii sovietici moldoveni. Adevărul era altul.

Răscolitor al trecutului, istoric şi sociolog, neântrecut orator şi iscusit diplomat, mare om politic şi de stat, adept al prieteniei dintre popoare, Mihail Cogălniceanu a purtat întotdeauna un deosebit interes pentru popoarele vecine şi mai ales pentru poporul rus.[27] Despre evenimentele de mai sus descrise de Cogălniceanu scria: „Tirania otomană se întemeiază asupra lor (popoarelor din Balcani – Al.M.) şi cu dânsa superstiţia, ignoranţa şi întunericul. La începutul veacului trecut, se iveşte biruitorul lui Carol XII, Petru cel Mare, mărinimosul monarh îşi pleacă un ochi îndurător asupra popoarelor creştine a Turciei. Eroul Rusiei spre mântuirea obştească, se uneşte cu Brâncoveanu şi Cantemir, dar zavistea şi pizma[28] acestor domni nimicesc un plan aşa de mare şi aşa de bine început".[29]

Evenimentele îşi urmau nestingherite cursul. La 30 iunie 1711 oştirile ruse au intrat în Moldova. Domnitorul Moldovei Dimitrie Cantemir a trecut de partea ruşilor. Însă domnul Valahiei Brâncoveanu a hotărît să rămână de partea Turciei.

Era o arşiţă nesuferită. Lăcustele au distrus toată iarba. Lipseau nu numai furajele, ci şi proviziile, nu ajungea apă. Oboseala oştirilor ruse de pe urma marşurilor istovitoare şi lipsa acută de provizii au avut drept consecinţă faptul că raportul de formare de forţe n-a fost în favoarea lor: 40 de mii de ostaşi a forţelor ruso-moldave împotriva la 200 de mii turceşti. Necătând la eroismul ostaşilor ruşi şi molodoveni Rusia a fost înfrântă în acest război, fiind nevoită să cedeze Turciei cetatea Azov. Dimitrie Cantemir părăseşte Moldova pentru totdeauna. Războiul ruso-turc din 1711 n-a adus eliberare poparelor din

Balcani, dar misiunile diplomatice închterprinse au jucat rolul lor progresiv în dezvolatea relaţiilor diplomatice europene.

În direcţia apropierii cu Rusia au continuat să acţioneze o parte din boerii clarvăzători din Moldova şi Muntenia. E necesar de amintit pe fraţii David şi Teodor Corbea, s-au dovedit a fi adepţi credincioşi ai Rusiei, unde au trecut cu traiul.[30]

Despre David Corbea se spunea că a fost otrăvit mişeleşte de o mână duşmănoasă din Varşovia, aflîndu-se aici cu o misiune secretă din partea ţarului Petru Alexeevici. Tragică a fost şi soarta domnitorului Constantin Brâncoveanu. Aflînd de relaţiile secrete, care le avuse cu ţarul rus, sultanul a poruncit să fie adus la Constantinopol împreună cu cei patru feciori ai săi şi decapitaţi.

„Opinia" din 4 decembrie 1990
„Opinia" din 6 decembrie 1990
„Opinia" din 8 decembrie 1990

CAHUL: ULTIMA LUPTĂ A DOMNITORULUI

În istoria noastră sînt încă multe evenimente istorice insufucient conturate, deaceea țin să amintesc că pentru a cunoaşte profund istoria națională cei ce studiază trebuie neapărat să cunoască lucrarea lui Mihai Eminescu „Basarabia" publicată pentru prima dată în republică în 1989, nr.7-8 pe paginile revistei „Nistru". O altă lucrare extrem de importantă este şi „Însemnări despre români" scrisă de Karl Marx, care se publică în săptîmînalul „Făclia" cu începere din ianuarie curent. Avem şi o bucurie – a apărut o culegere de articole cu caracter istoric, scrise de istorici harnici şi îndrăzneți, adevărați bărbați ai neamului. Cartea în cauză a tipărit-o editura „Cartea Moldovenească" şi are titlul „Îndemn la înălțare în istorie".

Nu-i vorbă, mai continuă să apară pe ici-colea cîte o „lucrare" care dă de ştire că forțele antirestructuriste şi chiar reacționare au putere destulă pe care le vor folosi indiscutabil la un moment potrivit. Printre acestea se înscriu „Istoria RSSM", vol.I, Chişinău, 1988 (despre care mi-am expus părerea în „Literatura şi arta" nr.26 şi nr.37 din 1988; „Orizontul" nr.10, 1988, „Dicționaru enciclopedic moldovenesc", nemaivorbind de primul număr al reviste „Revistă de istorie a Moldovei", care, cred eu, pe mulți din cei abonați i-a dezamăgit. Oricum ar fi, colegiul de redacție al revistei e prestigios: V.I. Țaranov, I.M. Copanschii, I.I. Jarcutschi, A.M. Lazarev, A.A. Novoselțev, D.D. Dragnev, P.V. Sovetov, C.V. Stratievschi, P.M. Şornicov. Cred că dacă va urma aceiaşi direcție, revista la anul viitor îşi va pierde şi puținii cititori pe care i-a avut.

I.

...Istoria poporului nostru este istoria luptelor maselor populare împotriva asupririi şi dominaţiei străine, pentru libertate naţională. Această luptă de eliberare, dusă de

moldoveni împotriva turcilor, se înteţise la apogeu în prima jumătate a deceniului opt al secolului XVI în timpul domniei lui Ion Vodă, căruia feudalii i-au dat denumirea de „cel Cumlit", deoarece, cum ne arată B.P. Hajdeu[1], „cît timp a trăit Ioan Vodă, turcii, boierii şi călugării nu-l suferea deopotrivă". Ce-i drept, poporul de rînd îl numea „cel Viteaz", însă, cu toate că sîntem nici turci, nici boieri şi nici călugări, pînă în prezent în literatura de specialitate este numit „cel Cumplit" susţinînd prin aceasta pe cei, cărora lupta pentru independenţa ţării le era străină.

Cine era noul cîrmuitor al Moldovei?

Confundînd mărturiile şi opiniile, avem temeiuri să socotim pe Ion Vodă ca fiu nelegitim a lui Ştefan cel Tînăr (Ştefăniţă).[2] După mamă, posibil, că a fost armean. Pînă a primi firmanul de domnie, Ion a pribegit prin diferite ţări, printre care şi Polonia. De aici el s-a îndreptat spre marele principat al Moscovei, fiind bine primit la curtea ţarului; aici s-a căsătorit cu Maria, fiica cneazului Semion de Rostov. Fiul născut din această căsătorie, Petru, este trecut în hrisoave, în 1572-1574, alături de părintele său. Viitorul domn n-a stat însă mult timp pe loc şi, doi ani după naşterea fiului său a părăsit Rusia, lăsînd tuturora o bună amintire. În 1572 Ion Vodă va cere ţarului să-i trimită soţia şi copilul. „...Noi de îndată am dat poruncă – spune Ivan IV în scrisoarea sa de răspuns, – să fie căutaţi în toată stăpînirea noatră; în cele din urmă s-a aflat că, din voinţa şi judecata lui Dumnezeu, soţia ta, ducesa Maria şi fiul tău Petru, au murit de ciumă"[3]; Scrisoarea precizează, că fiul avea vîrsta de 17 ani. „Dacă însă năzuieşti spre vechea noatră bunăvoinţă şi dragoste, – adaugă ţarul, aflǎ că, ce ne priveşte, ele nu s-au depǎrtat de la tine şi că, mai mult, te bucuri, ca şi la început de favoarea noastră...". Deaceea, neştiind, de altfel, nimic de căsătoria domnului Moldovei cu fiica pîrcălabului Lupe Huru, Ivan IV îi propune o nouă soţie în persoana fiicii lui Ivan Feodorovici, duce de Mstislav, înrudită cu familia domnitoare rusă. Socotind după datele de mai sus, şederea lui Ion în Rusia şi prima căsătorie se pot fixa între anii 1553-1558.

Indiferent de părerile despre Ion Vodă el va rămîne în memoria poporului în primul rînd ca patriot şi luptător împotriva jugului otoman. S-a impus istoriei, conducînd lupta moldovenilor pentru libertate şi independenţă. Domnitorul a reluat tradiţia politică şi faptele de vitejie ale lui Ştefan cel Mare, străbunul său. A mers în această luptă pînă la capăt, pînă la sacrificiul suprem.

Nu ne vom reţine la strălucitele victorii militare ale voievodului Moldovei la Tighina (azi Bender), Cetatea Albă (azi Belgorod-Dnestrovsc, RSS Ucraineană), Jilişte (România) şi altele. Vom răsfoi doar o singură pagină tragică şi glorioasă – bătălia de la Cahul.

„Auzind împăratu turcescu, sultan Selim, de semeţia lui Ion Vodă şi cîtă pagubă i-au făcut, au gîndit ca să stropşască toată ţara Moldovei şi pre hainul său, pre Ion vodă, să-l prinză. Şi degrabu trimisă în toate părţile, la toţi sangeagiii, [4] să se „gătească de oaste şi să treacă Dunărea asupra lui Ion Vodă" – ne relatează cronicarul Grigore Ureche.[5] Domnul Moldovei Ion Vodă începe pregătirile unui nou război cu turcii, al patrulea la număr şi ultimul pentru viteazul domn.

Care era situaţia în ajunul bătăliei de la Cahul? La Istambul erau cunoscute relaţiile prieteneşti ale lui Ion Vodă cu ţarul rus Ivan cel Groaznic. În faptul acesta sultanul bănuia posibilitatea încheierii unei alianţe antiotomane. În timpul campaniei din primăvara anului 1574, după victoria de la Jilişte, se zvonea în capitala turcească că ajutoarele militare ruseşti erau trimise Moldovei; se spunea că Ion Vodă ar fi cerut regelui Poloniei să îngăduie trecerea trupelor ţarului, prin Polonia, pînă la Nistru. O lună şi mai tîrziu, cînd oastea moldovenească cădea din pricina trădării marilor boieri, un raport genovez consemna ştirea că armatele ruse ar fi pornit împotriva tătarilor pentru a-i abate de la expediţia lor în Moldova.[6] Din păcate asemenea ştiri nu se adeveriră: cu toată prietenia sa pentru Ion Vodă, ţarul, aflat într-un lung război cu Lituania, nu se putea angaja în acelaşi timp, într-un nou conflict şi la graniţele de sud ale străpînirii sale.

Mai înainte chiar de a desemna un nou domn, Poarta trimise un ciauş[7] la Ion Vodă, către sfîrşitul lui februarie (după unele mărturii, sosit în ţară la 21 ale lunii), reclamîndu-i un tribut îndoit şi informîndu-l, că s-a şi găsit un pretendent gata a plăti o asemenea sumă; ţinînd însă seama de statornicirea domnului faţă de otomani, sultanul încuviinţa să-l lase mai departe la cîrma ţării dacă dubla haraciul.[8] În caz de refuz i se propunea să vină de îndată la Istambul, iar dacă se împotrivea, hotărîrea urma să fie îndeplinită pe calea armelor. Suma cerută era foarte mare: dacă izvoarele vremii dau – pentru haraci – între 15.000 şi 60.000 de galbeni, cele mai multe oprindu-se asupra ultimei cifre, cercetările recente arată că Moldova plătea anual, după ultimul spor din vremea lui Bogdan Lăpuşneanu, 35.000 de galbeni.[9] Dublarea acestei sume însemna o povară considerabilă suportată în primul rînd de ţărănimea dependentă, în parte de tîrgoveţi şi de mica boerime. La această sumă se adăugau, ca şi pînă atunci, toate celelalte obligaţii: stofe, blănuri, lemn şi bani pentru diferiţii domnitori, daruri de tot felul.

În această situaţie Ion Vodă şi-a adunat sfatul pentru a lua o hotărîre în privinţa tributului; sfetnicii săi „sfătuitu-l-au toţi mai bine să facă cu aceia bani oaste împotriva împărăţiei turcului şi să nu lase pe Petru Vodă la scaunul ţării", – menţionează cronicarul Nicolae Costin. Ca urmare, domnul a chemat pe solul turc şi i-a dat următorul răspuns: „Spune stăpînului tău, că banii pe care mi-i cere, îi voi întrebuinţa spre a ridica oştiri, care vor mîntui poporul meu de stoarcerile la care este expus".

Cu acest răspuns şi fără nici unul din obişnuitele daruri (peşcheşuri), solul turc a fost condus pînă la Dunăre.

Aflîndu-se în faţa acestui conflict domnitorul Ţării Moldovei Ion Vodă a luat toate măsurile impuse de situaţie. A trimis în primul rînd olăcarii[10] să anunţe ţării primejdia, măsurile ce trebuiau luate în fiecare ţinut, ca şi porunca de chemare la oaste, cu indicarea locului de adunare. Mobilizarea Moldovei începuse. În acelaşi timp, două solii moldovene au pornit, una la poloni, cealaltă la cazacii zaporojeni, pentru a cere ajutor. Tezaurul, averile ca şi familiile căpeteniilor administrative şi militare, au fost evacuate în puternica cetate a Hotinului, unde era pîrcălab Lupu Huru, socrul voievodului. Cetăţile au fost pregătite pentru apătare, iar pe căile posibile de invazie a duşmanului au fost trimise detaşamente călări, cu misiunea de a asigura paza şi de a da de ştire în momentul critic.

În timp ce trupele inamice pregăteau invazia, cele două solii trimise de Ion Vodă peste hotare, au adus un singur răspuns îmbucurător: de la cazacii zaporojeni. Panii polonezi au refuzat să-i dee ajutor, aşa că în ceasul marilor încercări Moldova a rămas aproape singură.

Domnul Moldovei a întîmpinat bucuros şi cu mare alai pe aliaţii săi, cazacii zaporojeni sub conducerea hatmanului Ivan Svercevschii (polonez de origine – Al.M.). Plin de bucurie şi încrezător în loialitatea şi calităţile de luptător al cazacilor, voievodul Moldovei le-a arătat preţuirea sa în cuvîntul de încheiere a ospăţului organizat în cinstea acestora: „Nu sînteţi decît o mie două sute, dar fiecare sută face cît o mie!” (ne comunică cronicarul Nicolae Costin).

Despre desfăşurarea evenimentelor de mai departe aflăm din cronica lui Grigore Ureche „Letopiseţul Ţării Moldovei”: „Ci Ion Vodă altă zăbavă n-a făcut, ci îndată au purces spre oaste turcescă. Însă întîi au trimis pre Sfirciovschii (aici Svercevschii – Al.M.) cu o samă de cazaci şi cu 6000 de oameni de ţară, să poată prinde limbi. Şi fără zăbavă au dat pre oastea turcească, unde nu era mai puţini decît oastea moldovenească şi dîndu-i războiu, au fugit turcii. Nici altă limbă n-au putut prinde, fără nici un turc rănit, de n-au putut nimica dintr-însul să înţeleagă. Decii singur Ion Vodă cu vr-o 600 de oameni s-au lipit la baltă, la Cahul, unde era oastea turcescă şi s-au suit într-un piscu de deal, să poată cunoaşte cîtă seamă de oaste va fi de cea turcească, ci nimica n-au cunoscut, că oatea era pre văi, de nu se vedea, numai străjile în patru locuri, au văzut. Şi decii s-au întorsu Ion Vodă la tabără. Şi acolo o samă de boeri cei mari, anume vornicul Murgul cel mare şi Bilăi vornicul cel mare şi Slăvilă hatmanul, văzîndu atîta putere de oastea turcescă, ce venise cu Pătru Vodă (este vorba de Petru Vodă poreclit Şchiopul, care şi-a luat obligaţia faţă de poartă să plătească acel tribut dublu cerut de turci şi căruia sultanul deja îi înmînase firmanul de domnitor al Moldovei – Al.M.), temîndu-se ca să nu cadă în mreaja vrăjmaşului său, au părăsit pre Ion Vodă şi au figit la turci de s-au închinat lui Pătru Vodă.

Decii Ion Vodă au împărţit oastea sa în 30 de polcuri şi la tot polcul au dat căte o puşcă; era şi 80 de puşti huşniţe. Iată toată oastea lui era 30.000, fără prostime şi adunătură ce era pre lîngă Ion Vodă. La începutul războiului zic că o samă de moldoveni să fie închinat la turci şi i-au pus în frunte de s-au oprit focul întrînşii de au perit cu totul”.[11]

Comandantul cazac, bun cunoscător al meseriei armelor, socoti după puternica avangardă respinsă, efectivele turceşti mult mai numeros decît se crezuse. El împărtăşi de îndată bănuielile sale. Ion Vodă îşi reafirmă, însă, încrederea în hatmanul Eremia; socoteala duşmanilor, adaugă domnul, va fi făcută pe cîmpul de bătălie. Cele două armate se apropiară pînă la trei mile una de alta. Moldovenii îşi fixaseră tabăra pe malul răsăritean al lacului Cahul, înconjurînd-o cu care, străji duble la fiecare întrare şi iscoade. Domnul fixă fiecărui detaşament locul său, în cazul în care s-ar fi produs vre-un atac prin surprindere. Prima parte a planului fusese realizată: otomanii nu avuseră timp să înainteze la nord de Dunăre şi să-şi unească forţele cu tătarii, care le erau aliaţi.

Ion Vodă mai făcu o încercare personală de a iscodi pe duşman. Cu câţiva însoţitori se sui pe vârful unui deal din apropiere, dar nu zări decât patru avanposturi turceşti care,

de altfel, se retraseră în grabă într-o vale, astfel că recunoaşterea nu dădu vre-un rezultat. Era în ziua de 9 iunie.

Cu căteva zile înainte, în faţa primejdiei unui atac, Ion Vodă hotărî o manevră rapidă, spre a împiedica joncţiunea turcilor din Dobroga cu tătarii venind dinspre răsărit. Atacîndu-i pe rînd, el putea sparge proiectata încercuire. Capacitatea de luptă a oştenilor ţării îndreptăţea – cel puţin la început – speranţa unei victorii, într-o situaţie considerată de mărturiile vremii, pe drept cuvînt, ca fiind deosebit de grea. Dunărea forma un obstacol natural mai uşor de apărat. Ion Vodă trimise cavaleria – deci trupele sale cele mai înarmate – sub comanda hatmanului Eremia „Cernăuţanul”, pentru a lua poziţie pe malul stîng, în dreptul Isacei, unde se aflau adunaţi turcii: ea trebuia să împiedice trecerea fluviului, să pricinuiască trupelor duşmane pierderi cît mai mari şi să adune informaţii cît mai multe. O primă încercare otomană de a trece Dunărea a fost respinsă.

Văzînd că, pe calea armelor era greu de dobîndit succes, comandanţii musulmani şi Petru Şchiopul încercară să atragă pe Eremia de partea lor. Hatmanul se întîlni în taină cu ei, iar viitorul domn, enumerîndu-i puternicile forţe de care dispun, îi arată că hotărîrea fermă a sultanului era de a-l omorî pe Ion Vodă. Petru Şchiopu făgădui „Cernăuţanului” viaţa, averea şi libertatea şi îi dădu un „dar” de 30000 de galbeni ungureşti, cu promisiunea unei sume mai mari după victorie. În schimb, i se cerea să îngăduie libera trecere a Dunării şi să dea lui Ion Vodă informaţii greşite asupra efectivelor otomane. Trădătorul acţionă întocmai.[12]

Trădarea domnitorului Moldovei Ion Vodă în ajunul bătăliei de la Cahul, nu s-a limitat numai la aceasta. În noaptea de miercuri spre joi, 10 iunie 1574, după cum am arătat mai sus, marii boieri Căzma Murgul, fost pârcălab de Hotin, şi membrii divanului domnesc Bălăi şi Stăvilă trecu de partea duşmanului. Ei se puseră la adăpost. Iar mărturia cronicarului Gh. Ureche, întitulînd pe primii doi „mari vornici” şi pe ultimul „hatman”, arată rangure pe care ei le-au obţinut sub noua domnie a lui Petru Şchiopul.

Bătălia începu în ziua de joi, 10 iunie; ea se desfăşură pe un platou cu mai multe băi laterale, ce ascundeau foarte bine mişcările trupelor de rezervă. Asupra efectivelor otomane, mărturiile sînt foarte diverse, mergînd de la 200 mii la 500 mii de oameni. Este cunoscută însă tendinţa generală a cronicilor de a exagera cu mult efectivele de forţe în luptă. Deaceea, socotim (afirmaţia istoricului Dinu Gurescu), că oştile turco-tătăreşti au totalizat în jurul la 60 mii de oameni cu 120 de tunuri. Un raport din 12 iulie 1574 arată, că 30 mii de tătari, însoţiţi de 8 mii de otomani şi „cîţiva creştini munteni”, au devastat îngrozitor Ţara Moldovei; ei reprezentau, desigur, o bună parte a trupelor participante la bătălia de la iazul Cahul. Cît despre forţele moldoveneşti, mărturiile le socotesc în jurul cifrei 30 mii, „fără prostime şi adunătură ce era pre lîngă Ion Vodă”, adaugă letopiseţul lui Ureche; cavaleria, bine înarmată, număra în jurul la 13 mii de oameni; pedestrimea, dispunînd de arcuri, coase, săbii şi ghioage. Cazacii formau un contingent aparte. Artileria era deosebit de puternică: 30 de tunuri obişnuite şi 80 mari, „puştihuşniţe”, aruncînd ghiulele. În luptele sale, Ion Vodă a folosit întocmai cele două elemente de bază ale tacticii otomane: mobilitatea extrem de mare a trupelor – atît a cavaleriei cît şi, mai ales,

a infanteriei – şi susţinerea lor masivă prin artilerie. Înzestrarea armatei moldoveneşti cu 110 guri de foc, din care 80 de mare calibru, şi folosirea lor atît de eficientă în bătălia de la Cahul, evidenţiază încă o dată calităţile de mare comandant ale lui Ion Vodă, care stăpînea deplin tehnica militară a vremii sale. Pentru uşurinţa manevreii, domnul îşi împărţea oastea în 30 de pîlcuri a o mie de oameni şi o aşeză în poziţie de luptă. Pe aripa dreaptă, spre lan, veneau cazacii conduşi de Svercevschii; în centru, pedestrimea dispusă, probabil în două linii, prima pentru atac, a doua ca rezervă; în faţa fiecărui pîlc se afla cîte un mic tun, iar în intervalele dintre ele, „tunurile cele mari". La flangul stîng stătea cavaleria. Turcii erau adăpostiţi în văi, într-un unghi mort al terenului; în zorii zilei de 10 iunie se desfăşurară pentru atac.

Înainte de începerea luptei, viteazul domn cercetă de pe o înălţime mişcările duşmanului. Abia acum îşi dădu seama, că fusese înşelat. Voievodul chemă în grabă pe hatmanul Eremia; trădătorul răspunse, însă, că nu poate veni, fiindcă pregătea atacul în care spera să facă dovadă adevăratelor sale gînduri faţă de domn! Cavaleria moldovenească îşi începu mişcarea spre liniile duşmane, ca pentru asalt, la un semn al trădătorului, steagul a fost coborît cu vîrful în jos şi oştenii îşi aplecară capetele în semn de supunere. Turcii se opriră înălţîndu-şi suliţele de mînere şi făcură semn cavaleriei să între în rândurile lor.

Pentru domn era una dintre cele mai grele lovituri. Oastea călare era un corp bine înarmat, cu mare putere de şoc. Prin mobilitatea şi forţa ei de atac, era menită – aşa cum se petrecuse la Jilişte sau în luptele din Bugeac – să strice dispozitivul de luptă al duşmanului; abia după aceasta întra în foc pedestrimea. Cu trecerea hatmanului de partea otomană, oastea moldovenească rămînea descoperită, opunîndu-se în condiţii cu totul neegale faţă de cavaleria turco-tătară. În plus, raportul numeric de forţe era considerabil schimbat. Într-adevăr, potrivit ştirilor primite la început, Ion Vodă socotea să aibă de înfruntat un adversar de o forţă cel mult egală; în dimineaţa zilei de 10 iunie îşi dădu seama că, de fapt, raportul de forţă era de la 2 la 1; cîteva ore mai tîrziu, după trădarea lui Eremia, el se schimbase în 3 la 1, în favoarea duşmanului. În faţa neaşteptatei dezertări rîndurile moldovene şovăiră, apoi se retraseră în parte, grupîndu-se mai străns în jurul voievodului.

Turcii aşezară în faţa liniilor lor chiar pe oamenii lui Eremia, obligîndu-i să înceapă atacul, astfel că pedestrimea moldovenească şi cazacii să aibă de înfruntat pe foştii lor tovarăşi de arme. Însuşirile de comandant ale domnului se evidenţiară însă în această împrejurare deosebit de critică. Lăsînd pe duşmani să se apropie cît mai mult, el porunci întregii artilerii să tragă drept asupra lor... Efectul a fost deplin: cea mai mare parte a cavaleriei a fost culcată la pămînt. Trădătorii şi-au primit dreapta răsplată în frunte cu „capul" trădătorilor Eremia Cernăuţanul. Cazacii loviră apoi din plin flancul stîng otoman. După un scurt interval de timp asupra duşmanului se năpustea şi pedestrimea moldovenească „tăindu-i cu mare putere" şi fiind mai curînd gata să moară decît să nu biruiască. Sub lovitura contraatacului moldovenesc şi cazac, otomanii dădură puţin înapoi, manevrînd totodată pentru a atrage oastea lui Ion Vodă în bătaia artileriei. Svercevschii văzînd situaţia, porunci retragere forţelor sale de pe cîmpul de acţiune a artileriei. Moldovenii se regrupară în jurul voievodului, îşi refăcură dispozitivul de atac şi încărcară tunurile.

În timpul acestei scurte întreruperi, o nouă împrejurare veni să se adauge trădării săvîrşite de boierime. O ploaie de vară, scurtă, dar violentă, turnînd ca din găleată, se abătu asupra luptătorilor. Ea udă complect întreaga rezervă de pulbere; în faţa covîrşitoarei superiorităţi numerice a otomanilor, ce aruncau mereu în luptă rezerve noi, pedestrimea şi cazacii, lipsiţi şi de protecţia tunurilor, rămăseseră astfel, fără nici un sprijin eficace, bizuindu-se doar pe armele lor obişnuite.

Pentru a doua oară, viteazul domn reuşi să stăpînească situaţia gravă, în care se afla. Dintre cazaci rămăseseră numai 250; moldovenii suferise deasemenea pierderi foarte grele. Cu mari sforţări, pedestrimea izbuti să-şi crioască drum, parcurgînd aproape un kilometru şi fiind nevoită a se opri definitiv în apropierea satului Roşcani, devastat cu puţin înainte de hoardele hanului tătăresc. De îndată au fost săpate şanţuri de apărare. Era în seara zilei de 10 iunie.[13]

Curînd după acestea, oastea turco-tătară înconjurată în mare număr locul întărit în grabă de moldoveni. În prima noapte, otomanii arseră fără încetare toate casele şi hambarele de prin împrejurimi, luminînd puternic cîmpia pentru ca nu cumva Ion Vodă să încerce, pe întuneric, să spargă încercuirea.

Vineri, 11 iunie, în zori, luptele reîncepură. Artileria bombardă în repetate rînduri poziţiile oştirilor moldoveneşti şi mai multe valuri de otomani se zvîrliră la asalt. De fiecare dată au fost respinşi cu mari perderi. La rîndul lor, moldovenii şi cazacii efectuară cîteva ieşiri, culcînd la pămînt un mare număr de duşmani.

Ziua de sîmbătă trecu tot în lupte. O decizie în calea armelor ar mai fi întîrziat încă dacă în sprijinul musulmanilor nu venea şi lipsa grozavă de apă de care sufereau oştenii lui Ion Vodă. Poziţia de la Roşcani nu dispunea de fîntîni sau de ape curgătoare. Setea ajunsese atît de chinuitoare, încît oamenii îşi întindeau şi tîrau cămîşile pe cîmpul cu rouă pentru a pune buzele pe pînza astfel umedă.

Pentru a-i salva vitejii oşteni de o moarte chinuitoare, Ion Vodă se hotărî să ducă tratativele cu otomanii. Turcii trimiseră de altfel şi ei parlamentari, propunînd voievodului să se predeie. Domnitorul ţării Moldovei îşi chemă la sfat căpeteniile: cei mai mulţi, începînd cu cazacii îşi exprimau neîncrederea în duşman, arătînd că el nu va respecta condiţiile predării. Deaceea ei preferau să cadă cu arma în mînă, decît să piară prin înşelăciunea turcilor. Împerjurările erau însă mai puternice. Ion Vodă acceptă încetarea focului cu următoarele condiţii: pedeştrii moldoveni să meargă de îndată la gospodăriile lor; cazacii înarmaţi să fie lăsaţi să se întoarcă teferi la casele lor; în sfîrşit, el, domnitorul să fie dus viu în faţa sultanului, pentru a se putea justifica. Ceru apoi ca înţelegerea să fie întărită prin jurămînt dat pe Coran, în faţa întregii armate otomane. Petru Şchiopu jura, deasemenea, pe Evanghelie. Primind astfel de „garanţie", voievodul îşi luă rămas bun de la oştenii săi, mulţumindu-le din inimă pentru vitejia şi sacrificiul lor. În ochii celor mai mulţi se vedeau lacrimi; cazacii se plecau, sărutînd mîna domnitorului.

Cu un singur slujitor, pe nume Osmolischi, Ion Vodă se prezentă la cortul cel mare al comandamentului otoman. Timp de patru ore a răspuns în limba turcă la acuzările şi învinuirile ce i se aduceau. Călcînd în picioare jurămîntul dat, renegatul Iusug aga

Cicalazade, prefăcîndu-se jignit de unele cuvinte ale domnitorului ţării Moldovei, îl izbi cu hanjerul în gură şi în mijloc. Enicerii se repeziră asupra lui şi tîrîndu-l afară i-au tăiat capul, punându-l într-o ţeapă. Puternicul său trup, legat de două cămile, a fost rupt în bucăţi să sfărîmat. Oştenii musulmani îşi muiară iataganele în sîngele eroului şi fiecare cată să păstreze o fărîmă din oasele lui, ca un talisman menit să le dee vitejia şi dîrzenia celui ucis.

Veni apoi rândul modovenilor supraveţuitori, fără arme, ei au fost ucişi, pentru a servi drept exemplu oricărui ar mai îndrăzni în viitor să se ridice împotriva Porţii otomane.

Cazacii înarmaţi, văzând cum erau respectate jurămintele, încercară să reocupe poziţiile întărite de la Roşcani. Începu o luptă corp la corp, făcînd pe duşman să plătească cît mai scump preţul victoriei.

Acesta a fost sfîrşitul războiului pentru eliberarea naţională, dus de Domnul Ţării Moldovei Ion Vodă cel Viteaz împotriva turcilor. O pagină din istoria Patriei – tristă, tragică, dar glorioasă.

Şi ca adevărul cronologic să triumfe, trebuie să menţionăm, că nu „la 10 iunie 1574 Ion Vodă a fost învins lîngă Cahul şi omorît mişeleşte de turci", după cum afirmă Enciclopedia sovietică Moldovenească, ci la 13 iunie 1574 în ziua de duminică.

„Baştina" nr.87 din 21 iulie 1990
„Baştina" nr.88 din 24 iulie 1990
„Baştina" nr.89 din 26 iulie 1990

Alexandru MORARU

MANUC BEI: DIPLOMAT, EROU SAU TRĂDĂTOR?

"Voi cuceri pămînturi, că istoricii care
să dovedească ale cui sînt, avem."
Napoleon Bonaparte

"Nimeni nu este atăt de nebun să aleagă războiul
în locul păcii! În timp de pace copiii îşi îngroapă
părinţii, iar în timp de război – părinţii pe copii."
Herodot

Istoria Ţării Moldovei este împînzită de multe evenimente tragice, dealtfel ca şi soarta tuturor popoarelor mici. Unul din acestea a fost războiul ruso-turc din 1806-1812, care s-a terminat cu anexarea unei părţi a Moldovei situată între rîurile Prut şi Nistru, care a fost numită Basarabia.

În timpul războiului ruso-turc din 1806-1812 armata rusă a ocupat Moldova şi Valahia, două principate romîneşti, pe care ţarul voia să le includă în componenţa imperiului său. Dar spre sfîrşitul războiului, aflînd că Napoleon pregătea o campanie împotriva Rusiei, ţarul a fost nevoit să-şi limiteze tendinţele numai cu Basarabia. Mai mult decît atît, el n-ar fi primit nici această regiune bogată, dacă ruşii nu-l cumpărau pe dragomanul Dimitrie Moruzi, traducătorul oficial al delegaţiei turceşti la tratativele de pace din 1812 (faptul de luare a mitei a fost recunoscut deschis în amintirile amiralului Cicagov, conducătorul delegaţiei ruseşti). Aceasta-i atît de adevărat, încît numai turcii au aflat de trădarea acestui demnitar înalt de stat, ei imediat l-au decapitat, aceiaşi soartă a avut-o şi al doilea frate al său, al treilea a fost aruncat în închisoare.

Numai Manuc putea hotărî cît de adînc se poate de ajuns în tratativele cu comandanetul suprem (al Rusiei – Al.M.), care cărţi pot fi deschise şi care să fie ținute temporar în secret. Ah, că multe mai ştie acest Manuc!

(Din romanul istoric „Pod zvezdoiu Cutuzova"
R.Gordin, Ed. "Literatura artistică" 1987 pag.15)

Manuc Bei, armean de origine, s-a născut în 1769 la Rusciuc (Bulgaria). Tatăl lui Manuc, Martiros – negustor bogat din Rusciuc, a dorit ca fiul său să primească o educaţie aleasă. Să devină un om cărturar şi cult. Fără îndoială. Ca acest lucru părintelui i-a reuşit. Manuc şi-a făcut studiile la Iaşi, devenind un bun cunoscător al istoriei şi al ştiinţei care dirijează relaţiile dintre state, adică diplomaţia. El s-a dovedit a fi vrednic de a cunoaşte şi cîteva limbi străine: turca, franceza, germana; desigur în afară de armeana şi româna. Înarmat cu asemenea cunoştinţe şi avînd o avere destul de solidă, Manuc a avut un destin din cele mai uimitoare; devenit om de încredere al Porţii s-a alăturat lui Mustafa Paşa Bairactar, care, ajuns mare vizir, a încercat să înfăptuiască unele reforme economice şi politice.

În noiembrie 1806 a izbucnit războiul ruso-turc, desfăşurat ca de obicei, mai mult pe teritoriul principatelor Dunărene (Moldovei, Munteniei). Rodnica activitate Manuc şi-a început-o prin diferite servicii aduse Imperiului otoman, mai ales în viaţa economică a bazinului dunărean. Ca om de încredere a demnitarilor de pe aceste meleaguri, aprovizionînd armatele şi cetăţile turceşti cu cele necesare Manuc şi-a căpătat o înaltă preţuire în faţa autorităţilor şi, evident, aceste servicii n-au rămas fără răsplată. Primul gest de recompensă din partea sultanului Mustafa IV, care printr-un firman împărătesc promulgat la 24 octombrie 1807 l-a proclamat pe Manuc – dragoman (tălmaci – Al.M.) al Porţii, conferindu-i şi titlul de bei (principe – Al.M.), ceea ce implica şi toate privilegiile legate de acest rang. Mustafa Paşa, marele vizir, a fost numit în 1807 în fruntea armatelor turceşti, dar în anul următor, a fost omorît de enicerii răsculaţi. Manuc Bei a reuşit să se salveze. Aproximativ peste un an, sultanul Mahmud II, succesorul lui Mustafa la tronul otoman, printr-un firman cu data de 22 septembrie 1808, l-a numit pe Manuc Bei, domn al Moldovei. Însă Manuc n-a folosit acest drept privitor la scaunul tăgăduit, în locul său continuînd să rămînă Scarlat Callimah.

Manuc Bei, dacă observaţi, excelent e înzestrat de la natură cu talentul de politician şi talentul acesta al său este pe deplin preţuit de Bairactar.

(Din romanul istoric „Pod zvezdoiu Cutuzova”
R.Gordin, ed.”Literatura artistică” 1987 pag.17.)

Războiul ruso-turc, început în 1806 îşi continuă mersul. După cum ne relatează Enciclopedia Sovietică Moldovenească, Manuc Bei a stabilit legături secrete cu autorităţile ruse, cărora le-a acordat ajutor economic şi diplomatic. Datorită relaţiilor pe care le avea în lumea diplomatică a Istambuluului, Manuc Bei a fost considerat un om util şi decorat cu distincţii ruseşti. De exemplu, în 1810 a fost decorat cu ordenul „Sfîntul Vladimir” de gradul III.

Tratativele secrete cu Rusia. Dealtfel, asemenea tratative le începuse mai înainte cu aprobarea chiar a lui Mustafa paşa. Fiind stabilit la Bucureşti, şi-a intensificat activitatea de mediere între cele două puteri beligerante. La 30 decembrie 1809 consulul francez scria din Bucureşti, în cel mai mare secret, două persoane din Rusciuc s-au oprit la un anume Manuc Bei (...). Am reuşit să aflu, că marele vizir şi Rens Efendi răspund la propunerile făcute de cneazul Bagratinov (talentatul conducător de oşti, eroul viitorului război din 1812 – Al.M.) şi că Manuc Bei a fost intermediarul între armata rusă şi cea otomană”.

De fiecare dată cînd Manuc Bei se afla la Istambul, el locuia la prieteni, figuri de vază din comunitatea armeană a capitalei turceşti. În noaptea de 14 noiembrie 1808, de exemplu, Manuc Bei a dat în casa din cartierul Ortachi a unui prieten un banchet în cinstea delegatului rus Cranscutschi, care tocmai sosise la Istambul spre a începe negocierele de pace cu delegaţia turcă, din care făcea parte şi Manuc Bei. În 1811 turcii au însărcinat pe o grupă de diplomaţi (printre care şi Manuc Bei) să ducă tratative la încheierea păcii, cu condiţia **să nu accepte cedări teritoriale** (subliniat de mine – Al.M.). Pacea, însă,

încheiată la Bucureşti la 16-28 mai 1812, prevedea tocmai asemenea cedări, ceea ce a provocat la Istambul o mare indignare, susţinută şi de agenţii lui Napoleon I, care se pregătea să atace Rusia.

Pe Manuc mulţi îl invidiază – şi nu cu mintea lui o invidiază, ci bogăţia şi succesul, pe care le are în toate. Dar bogăţia şi succesul sînt de la minte. La noi se zice: cîţi bani nu i-ai da prostului, tot una nu se va îmbogăţi.

(Din romanul istoric „Pod zvezdoiu Cutuzova”
R.Gordin, ed.”Literatura artistică” 1987 pag.58)

Evenimentele care au urmat după Pacea de la Bucureşti sînt binecunoscute. Poarta n-a putut ierta cu uşurinţa, cu care delegaţia turcă a tratat interesele Imperiului otoman în cursul negocierilor. Dimitrie Moruzi care făcea parte din această delegaţie a fost decapitat la 26 octombrie 1812 lângă Şamula; Panaoit fratele lui a avut aceiaşi soartă şase zile mai tîrziu la Istambul, iar un fost colaborator, anume Capudan paşa Ramiz, a fost decapitat la 25 martie 1813 la Colentina lîngă Bucureşti. O soartă asemănătoare îl pîndea şi pe Manuc Bei.

Miser Mserianţ, învăţătorul copiilor lui Manuc Bei, după moartea lui a întocmit o biografie bazată pe documente, care le-a avut la îndemînă şi pe mărturisirile contemporanilor. Iată de pildă, cum descrie Mserianţ întîlnirea dintre Manuc Bei şi Deli-Başi, cel care l-a executat pe Ramiz paşa, în martie 1813: „Uciderea lui Ramiz paşa fusese organizată într-o taină atît de mare, încât nimeni dintre locuitorii Bucureştiului nu bănuia că se întâmpla asemenea lucruri. Nici chiar Manuc Bei, cu tot spiritul său pătrunzitor, nu bănuia această trădare şi se hotărîse să iasă şi el înaintea paşei, laolaltă cu ceilalţi. Dar n-a putut ieşi la timp din casă din cauza unei pedici... Abia sosit la marginea oraşului, s-a întîlnit cu un turc, care i-a dat cumplita veste spunîndu-i: „Întoarce-te înapoi, domnul nostru Ramiz paşa a fost decapitat, la cine te mai duci?”. Cum a auzit asta, Manuc Bei a făcut îngrozit cale întoarsă şi a rămas pe gînduri, deaorece, dacă astă dată ar fi ajuns cu căteva minute mai devreme în întîmpinarea paşei, ar fi luat loc cu el în trăsură şi ar fi căpătat desigur lovitura mortală...”.

Manuc Bei înţelegînd că viaţa este în pericol, fiind învinuit de trădare faţă de interesele Porţii s-a refugiat în Transilvania, de unde a plecat în Austria, aflîndu-se în capitala ei pînă la sfîrşitul congresului de la Viena (1814-1815). După aceasta, s-a retras pe moşia sa din Hînceşti, primită în dar de la țarul Rusiei. Există o scrisoare autentică dotată cu 23 iunie (5 iulie) 1817 şi semnată de arhiepiscopul armean Grigor Zacarean. La 19 iunie 1817 Manuc a fost înştiinţat că un înalt personaj – contele Benijsen, comandantul armatei, urma să treacă prin apropierea moşiei sale. “În ziua de 20 a lunii, – scria arhiepiscopul – Manuc, – s-a dus în întîmpinarea contelui Benijsen, a lui Rusevici şi Bahmetov şi i-a adus acasă (la Hînceşti – Al.M.) cu onorurile cuvenite. După cîteva ceasuri, cînd masa era deja gata, unul din generali l-a întrebat pe Manuc Bei dacă putea încerca acei cai arabi (ai săi). Manuc a dat ordin imbrohorului său, văzând însă că acesta nu poate călări calul

cum trebuie, l-a coborât de pe cal şi a încălecat el. După cîteva încercări încoace şi încolo, a coborât de pe cal, şi de odată a căzut fără simţire pe trepte. Generalii l-au dus în casă, l-au culcat pe divan şi stropindu-l cu apă pe faţă, l-au deşteptat. Manuc a vrut să bea apă şi a spus să i se ia sînge. Dar în acest moment, negăsindu-se acolo nici medicul său, nici cel a contelui, pînă să sosească un medic din oraş la ora 8 din noapte şi-a dat sufletul lui Dumnezeu". A fost înmormîntat Manuc Bei pe moşia sa din Hânceşti.

Pacea de la Bucureşti a fost, de fapt, începutul tragediei basarabene. Poate de aceea Marele istoric Nicolae Iorga a numit-o „pacea ticăloasă".

„Baştina" nr. 152 din 20 decembrie 1990

Neamul ca pradă

DE S-AR RIDICA ŞTEFAN-VODĂ...

De la 1989 încoace, toţi şefii mai mari şi mai mici, indiferent de culoarea politică, au speculat din plin cu numele şi chipul viteazului domnitor Ştefan Voievod. Chipul lui îl găsim unde vreţi, începînd cu bancnotele Republicii Moldova şi terminând cu unul din cel mai ieftin rachiu de 3-4 lei (la piaţă), care se numeşte Ştefan. Şi ca să înţelegem noi despre care Ştefan e vorba pe etichetă este imprimat şi desenul respectiv. Îl au pe Ştefan cel Mare toţi, şi cei care plătesc pentru un coniac „Ştefan cel Mare" 500-800 lei şi cei despre care s-a vorbit mai sus. Unii băutori consideră că este bine: ruşii (fiindcă de la ei ni se trage mintea aceasta titanică, pe care o avem pînă în prezent – Al.M.) au băuturi tari, cum ar fi „Gorbaciov", „Suvoroff", „Smirnoff", „Stalinscaia" ş.a. iar noi avem „Ştefan" şi din ce în ce mai puţin „Ţepeş". În prezent, s-ar putea întîmpla să mai apară şi alte denumiri, cum ar fi „Ştefan Velichii" sau mai degrabă „Ştefan III", fiindcă pentru actualii şefi cuvîntul „Mare" este specific numai pentru Petru I, cel care a lichidat popoare întregi şi a „alipit" pămînturile acestora la Rusia. Nu se exclude nici coniac sau rachiu „Ştefan Bogdanovici Muşatov". Nimeni n-a protestat văzînd rachiu „Ştefan" de 3-4 lei.

Spun toate acestea, fiindcă cred că, este înjositor pentru un domnitor de talia lui Ştefan cel Mare, pe care l-a respectat întreaga Europă, şi nu numai, numele căruia a intrat cu demnitate în istoria universală şi naţională să fie folosit în scopuri comerciale sau politice, cum o fac mulţi politicieni din Moldova, fără mustrări de conştiinţă.

Cum poţi să stai în genunchi la Putna, la mormîntul celui care a fost Ştefan cel Mare; să tai panglica la deschiderea bustului lui Nicolae Iorga, apoi să dăruieşti pămîntului apărat de acelaşi domnitor – cazacilor, rusofonilor veniţi din lumea vînată sau turcilor creştinaţi, şi să bei şampanie cu un Smirnov (cred că ați priceput că e vorba de președintele Mircea Snegur).

De s-ar ridica Ştefan-Vodă...

Cum poţi să ai o majoritate parlamentară, plus doi vicepreşedinţi de Parlament şi să nu încerci măcar să soluţionezi problema referitoare la scoaterea din articolul 13 a sintagmei ruşinoase „limba moldovenească" sau revenirea la Imnul Naţional „Deşteaptă-te române!". Să nu spună cineva că n-au fost premize, condiţii pentru aceasta! Cred că patriotismul aici se exclude. Cum se exclude şi bunul simţ, portofoliile de miniştri şi viceminiştri erau vîndute ca scaunul domnesc pe timpuri.

De s-ar ridica Ştefan-Vodă...

Ne dezbină şi ne fărîmiţează înghiţindu-ne bucăţică cu bucăţică vecinii noştri de la nord şi est-ucraineni, veneticii mai vechi şi mai noi; adică cei vechi – care au venit în 1940, apoi în 1944 cu arme, păduchi şi curul gol, şi au fost împroprietăriţi cu apartamentele şi casele celor represaţi, sau nevoiţi să se refugieze, deoarece veneau cu tancurile „eliberatorii". Mai noi – cei care ne distrug economia, sau ce-a mai rămas din ea. Cred că aţi priceput că este vorba de inundaţia mărfurilor ucrainene şi ruseşti pe piața noastră. Majoritatea se vinde la un preţ relativ mai mic decît cele de producţie autohtonă. Bomboane, bere, mezeluri, mirodenii ş.a. Cine are nevoie de bomboane sau bere ucraineană? Toată Europa cumpără bomboane din Moldova, fiind considerate cele mai bune după calitate şi ingrediente naturale, iar mintioşii guvernanţi de la noi, au deschis drum verde mărfurilor mult mai proaste din punct de vedere a calităţii, dar mai ieftine. Cred că acest lucru vorbeşte despre faptul că legislaţia actuală nu apără producătorul autohton. Avînd în vedere capacitatea minoră de cumpărare a populaţiei noastre, sigur că mult se îndreaptă spre mărfurile mai ieftine, fapt care creează o concurenţă serioasă şi face ca mărfurile moldoveneşti să staţioneze pe tejghea. De ce? Fiindcă funcționarii sunt corupţi.

Ce poate fi la mijloc, formula mită-corupţie, incompetenţa de a aprecia piaţa sau indiferenţa trădătoare?

De s-ar ridica Ştefan-Vodă...

Legislaţia noastră, reacţia întîrziată la toate evenimentele, mita sau corupţia ne-a făcut să avem o ţărişoară, teritoriul căreia din an în an devine mai mic, fapte pe care TV Chişinău le interpretează ca pe succese ale diplomaţiei moldoveneşti; o ţărişoară condusă de trei preşedinţi (unul din ei din modestie îşi zice başcan – Al.M.); o ţărişoară cu trei capitale, cu trei armate, cu două unităţi băneşti, cu cîteva limbi de stat (!), cu trei drapele de stat (!), cu trei parlamente, în schimb gurile rele spun că are un singur regizor şi patron – Rusia.

De s-ar ridica Ştefan-Vodă... ar fi pedepsiţi cei, care n-au ascultat povestea bătrînului Ştefan că în caz de neputinţă să nu închine ţara ruşilor, să nu vîndă pămîntul strămoşesc cum am făcut-o şi o fac fără demnitate guvernanţii „noştri".

Azi, i-a venit rîndul satului Palanca. E şi firesc, deoarece cu pierderea Tighinei, Cuciurganului, Rîbniţei, Dubăsarilor, Camencăi, Grigoriopolului şi a celorlalte localităţi ne-am obişnuit. Se duce pe apa sîmbetei mănăstirea Chiţcani, cum s-a dus mai înainte Biserica Măzărache din Chişinău. Biserica creştin-ortodoxă, construită pe sursele financiare şi de mîinele muncitoare ale credincioşilor a fost dăruită sau dacă vreţi cedată

confesiuni religioase ruseşti a lipovenilor. Toate confesiunile şi-au construit sau închiriat lăcaşuri pe cînd lipovenii, care n-au pus nici o cărămidă la acest edificiu creştin sunt stăpîni. Nu am nimic cu lipovenii, dar fiecare cu casa lui, inclusiv a Domnului.

Istoria ne dovedeşte prin fapte că Ucraina, la fel ca Rusia are o poftă mare de pămînturi străine. Să ne amintim – regiunea Lemberg (Lvov), Crimeea tătarilor, regiunea Cernăuţi, Hotin, Cetatea Albă, Insula Şerpilor şi altele mai mici, în care în curînd va intra şi Palanca.

Poate pentru mulţi cetăţeni cuvîntul Palanca este o noţiune abstractă, un punct pe micuţa hartă a Republicii Moldova. În realitate este un loc atît de pitoresc ca codrii Orheiului sau altele. Palanca este un punct strategic foarte important, Palanca este un loc unde trăiesc români basarabeni buni şi harnici; Palanca este un loc unde sunt păduri şi ape bogate în animale şi peşte. Este unul din locurile unde se odihnea „cultural", cu arma de vînătoare, Ivan Bodiul împreună cu invitaţii săi din „republicile-surori". Dar Bodiul nu chema la vînătoare pe capii de partid din republicile unionale într-un loc urît sau unde n-ai ce vîna sau pescui.

Pofta Ucrainei faţă de Palanca este de demult. Ştiu ucrainenii ce ştiu, şi tare doresc s-o aibă. Încă din 1949, şi chiar ceva mai înainte, au încercat dar n-au izbutit. Pentru a confirma cele spuse vă pun la dispoziţie un document „dintre hîrtiile mele", care confirmă cele spuse de mine.

Interesant, care va fi următoarea pradă a Ucrainei şi cui îi va aparţine pînă la urmă Chişinăul, Ucrainei sau Transnistriei?

Suntem ceea ce suntem şi merităm ceea ce avem!

Mai mult nu zic nimic.

„Glasul Naţiunii", Nr.18 din 8 august 2001

Poeme sociale

CARTEA „HOLOCAUSTUL DIN BASARABIA"ESTE UN EŞEC

Zilele trecute a ieşit de sub tipar „monografia" unui istoric din Republica Moldova, pe nume Sergiu Nazaria, intitulată „Holocaustul în Basarabia". „Lucrarea" este scrisă la comanda Asociației evreieşti jertfe ale fascismului din Republica Moldova (preşedinte Şabs Roif).

Tot organizația respectivă a finanțat apariția cărții. De fiecare dată când apare o carte este un prilej de bucurie şi poate fi considerată o sărbătoare. Cu regret, cazul dat este departe de a se atribui la această tradiție.

Motivat prin faptul, că autorul S. Nazaria mi-a introdus numele în lista coautorilor acestei cărţi antinaţionale, care se pretinde a fi istorie, declar : n-am scris şi n-am participat la redactarea acesteia.

Iniţial o organizaţie obştească a evreilor hotărâse la începutul anului 2004 să pregătească către aniversarea a 60-a de la biruinţa aliaţilor asupra fascismului două volume: o monografie şi o culegere de documente de arhivă. De prima se convenise să fie responsabil S. Nazaria, de a doua trebuia să răspund eu. Dar n-a fost să fie aşa, deoarece textele pentru o eventuală culegere de documente de care eram responsabil nu le-au convenit celor care au comandat cartea. Cred eu că cauzele ar fi următoarele:

1.Introducerea în proiectul culegerii a unui fragment din lucrarea "Populaţia evreiască din România în timpul celui de-al doilea război mondial" scrisă de Sabin Manuilă şi Wilhelm Filderman, specialişti de mare calibru. Primul a fost cel mai important demograf din România în perioada interbelică, iar al II-lea liderul comunităţii evreieşti din România în timpul perioadei în discuţie. Fragmentul selectat dovedeşte că în ajunul războiului împotriva URSS, numărul evreilor din România era mult mai mic, deoarece în 1940 teritoriul ţării a fost mutilat în favoarea vecinilor, din care s-a rupt nu numai pământul dar şi populaţia, inclusiv cea evreiască: după ocupaţia Basarabiei şi a Bucovinei de Nord de armata sovietică în 1940 imperiul sovietic s-a căpătuit cu 275 mii 419 evrei sau 37, 9 % din populaţia evreiască a României. Din trupul ţării a fost smulsă pe parcursul celui de-al II război mondial Transilvania cu o populaţie evreiască de 138 mii 917 oameni sau, dacă vreţi 19, 1 % din tot grosul populaţiei evreieşti din România. Când armatele germano-române au reocupat aceste teritorii în vara anului 1941, o parte a populaţiei evreieşti a fost evacuată de autorităţile sovietice şi o parte s-a refugiat din proprie iniţiativă în Rusia Sovietică. Aceşti evacuaţi şi refugiaţi s-au răspândit în toate direcţiile. Sunt numeroase dovezi ale peregrinărilor lor. Lucrarea nominalizată din care am propus un fragment prezintă un adevăr istoric incontestabil.

2. Am inclus în proiect articolul lui Natan Blumberg “România recunoaşte cu greu Holocaustul”, publicat în „Moldova Suverană” nr.187 din 29.10.2003 şi imediat urmează articolul „România a marcat „Ziua Holocaustului” şi „Alocuţiunea Preşedintelui României dl. Ion Iliescu la reuniunea consacrată comemorării Zilei Holocaustului în România” publicat în săptămânalul „Glasul Naţiunii” nr.41 din 4.11.2004.

3. În proiect a fost introdus un fragment din articolul „Primul preot ortodox” (despre preotul ortodox Gheorghe Petre, care şi-a riscat viaţa pentru a-i ajuta pe evreii deportaţi), autor Adriana Oprea-Popescu, publicat în „Jurnal Naţional” la 15 iulie 2004, pag.26.

4. La acelaşi volum am alăturat un fragment (publicat deja de mine în „Glasul Naţiunii” cu genericul „Credinţa noastră pângărită / religia mozaică / nr.16 din 29.04.2004) din documentul depozitat la Arhiva Naţională a RM intitulat „Evidenţa lucrărilor cu rezoluţiile Dlui Mareşal”, care cuprinde limitele cronologice 30 martie 1942 – 1 ianuarie 1944 (anexez copia xerox a paginii 17 propuse de mine pentru culegere)

5. În mersul oricărui război, populaţia este obligată să susţină armata şi autorităţile prin munci publice (drumuri, şosele, tranşee, construcţii, lucrări agricole etc.). În proiect am introdus şi câteva documente de arhivă, în care se vede clar atitudinea făţiş duşmănoasă a evreilor din Basarabia faţă de autorităţile statale, implicarea acestora în politică sovietică şi refuzul de a ajuta frontul. Tot aici sunt ataşate şi unele demersuri ale primarilor din diferite localităţi adresate instanţelor superioare, în care roagă să nu li se trimită evrei la lucrări publice sau agricole, din motiv că nu sunt harnici şi că aduc mai multe pagube decât foloase.

6. În lista documentelor propuse se numără şi un document dat de autorităţi, care obliga populaţia evreiască să poarte un semn distinctiv, iar alături un alt document cu o diferenţă în timp de o lună, care anula această decizie.

7. În perioada celui de-al II război mondial au avut de suferit toţi: şi nemţi şi ruşi; şi francezi şi bulgari; şi italieni şi polonezi; şi spanioli şi români; şi ucraineni şi bieloruşi; şi letoni şi estoni; şi evrei şi ţigani etc. Nu există familie din Moldova, care să nu fi pierdut pe cineva drag în timpul acestui război sângeros. Cu toate acestea, cineva caută să ne convingă că anume evreii au fost acei care au avut de suferit, parcă în lagărele naziste nu se aflau oameni de diferite naţionalităţi.

În eventuala culegere am inclus şi câteva documente care confirmă faptul, că în ghetou erau aruncaţi nu numai evrei, ci şi români, ucraineni, ţigani, reprezentanţi ai diferitor secte religioase. Se pedepsea infractorul, indiferent de naționalitate.

8. În câteva lagăre de muncă şi câteva ghetouri în Basarabia şi Transnistria nu au existat camere de gazare sau cuptoare, nu au existat nici laboratoare, care să facă diferite

experienţe pe deţinuţii ca în lagărele de muncă naziste. Concluzia poate fi că, cu toate că au existat câteva zeci de cazuri de masacrare a evreilor în Basarabia şi Transnistria, din punct de vedere istoric aceste crime nu pot fi calificate drept holocaust din mai multe motive obiective, unul din care ar fi faptul, că oamenii erau duşi în lagăre nu după criteriul de naţionalitate.

Acestea sunt doar câteva motive pentru care Asociaţia obştească nominalizată a abandonat proiectul culegerii de documente privind cazurile de masacru.

Cu regret, tema respectivă a fost „tabu" şi sub regimul comunist şi în perioada de democratizare până nu demult.

Încercarea de a face lumină la subiectul propus de către dl. Sergiu Nazaria, în opinia mea, mai mult se atribuie la o nereuşită decât la succes. Se spune: cine plăteşte acela comandă muzica! S-a lansat o carte de teapa celor scrise în perioada anilor 70-80 în RSSM cum ar fi „călăii şi ocupanţii români forţau populaţia băştinaşă din Basarabia să înveţe limba română!"

De ce S. Nazaria m-a inclus ca coautor al cărţii cu toate că am refuzat acest lucru de la bun început?! Mai mult decât atât, l-am pus la curent, printr-o scrisoare de informare, despre refuzul meu de a fi coautor a unei cărţi, pe care n-am scris-o, pe dl. Chiril Stratievschii, care în cazul dat avea rol de recenzent. Scrisoarea a fost înregistrată oficial la Institutul de Istorie a Academiei de Ştiinţe a RM cu numărul 22 din 10 martie 2005. Cu toate acestea cartea a ieşit cu numele meu ca coautor. În cazul acesta îmi rezerv dreptul de a mă adresa în instanţa de judecată.

Poate că pe dl. S. Nazaria îl mustră conştiinţa, deoarece numai eu am lucrat în sala de studiu al ANRM în baza unui demers adresat dlui Mihai Manea, directorului de atunci al Arhivei Naţionale RM.

Luându-mi un concediu din cont propriu, am lucrat cu fondurile arhivistice, cu inventarele şi dosarele selectate, după care am comandat câteva sute de copii xerox. Am pus proiectul culegerii de documente la dispoziţia respectivei asociaţii, care după ce l-a studiat, l-a anulat şi l-a dat dlui Sergiu Nazaria pentru utilizare, lucrul care a fost făcut, numai că din documentele selectate de mine, dumnealui în multe cazuri a folosit nu subiectul întregului document, ci bucata preferenţială, care poate fi servită în scopuri propagandistice antiromâneşti.

Şi la urma urmei, cum poţi fi coautor la o carte pe care n-ai scris-o?!

Reieşind din cele declarate, semnez:

Publicat în ziarul "Flux" din 20 aprilie 2005

MAREŞALUL ANTONESCU N-A FOST ANTISEMIT !

La 1 iunie se împlinesc 59 de ani de la moartea patriotului

În cartea de aur a neamului românesc, alături de marii noştri voievozi şi ca urmaş demn al acestora, cu litere de foc şi sânge, stă scris numele eroului martir ION ANTONESCU, marele nedreptăţit al istoriei noastre, care prin jertfa sa supremă, a încercat şi a reuşit în mare parte să înalţe poporul şi patria română la rangul de cinste şi demnitate care i se cuvine.

Născut la 2 iunie 1882 la Piteşti în familia unui ofiţer, în scurt timp, talentul deosebit în arta militară îl ridică pe scara ierarhică, încât la începutul I război mondial Ion Antonescu era şef al Biroului Operaţii al Statului Major al Armatei de Nord, comandată de generalul Constantin Prezan, alături de care va face războiul.[25]

În iunie-iulie 1940, România se găsea în situaţia unei ţări greu încercate de loviturile nedrepte ale istoriei. După doar 22 de ani de la Unirea cea Mare, porţiuni importante din trupul sfânt al patriei se găseau din nou sub ocupaţie străină. La sfârşitul lunii iunie 1940, Basarabia şi Nordul Bucovinei fuseseră ocupate în urma notelor ultimative ale guvernului sovietic. Prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, partea din nord-vest a României fusese cedată Ungariei hortiste şi la 6 septembrie 1940, Cadrilaterul, cele două judeţe din sudul Dobrogei, Durostorom şi Caliacra, au fost ocupate de Bulgaria.

În aceste condiţii, regele Carol II îl aduce la conducerea ţării pe Ion Antonescu, singurul om capabil să-şi asume marea şi greaua răspundere de-a opri ţara pe panta haosului pe care aluneca şi de a căuta să pună ordine la hotare şi în interior. Ion Antonescu nu dorea puterea de stat, nu tindea spre această funcţie. Chemându-l la palat, regele i-a spus: „ – Antonescu, nu poţi refuza puterea.Tu eşti un patriot. Numai ţie pot să-ţi las ţara. Te-am considerat întotdeauna ca pe singura mea rezervă. Timpul tău a sosit." Prin Decretul nr.3052, generalul Ion Antonescu a fost investit cu puteri depline în stat, iar la 8 septembrie 1940, prin Decretul nr.3072, se crea o nouă instituţie, aceea de Conducător al Statului, investit cu puteri discreţionare, concentrând atât atributele puterii legislative, cât şi cele ale puterii executive.

În toiul luptelor Armatei Române şi a aliaţilor ei împotriva bolşevismului, doreau restabilirea administraţiei româneşti în Basarabia şi Nordul Bucovinei. Ion Antonescu la 7 iulie 1941 s-a adresat basarabenilor cu o proclamaţie în care menţiona că datorită vitejiei ostaşilor români a fost spulberată cotropirea sălbatică a celor ce i-au ţinut în robie şi au răspândit pe pământul nostru românesc moartea şi focul.[26]

Despre viaţa şi activitatea Mareşalului au fost scrise multe articole, monografii, amintiri, albume şi culegeri de documente. Dar există un segment, care este studiat destul

[25] Ion Lupu"Jertfă pe altarul patriei" în revista"Plaiuri Trotușene" nr.2 din iunie 1996 pag.4

[26] Anatol Petrencu România și Basarabia în anii celui de-al doilea răsboi mondial, Ed"Epigraf"1999, Chișinău, pag. 58

de superficial. Este vorba de aflarea Mareşalului în Basarabia şi Transnistria, dispoziţiile acestuia şi atitudinea lui faţă de tot ce se întâmpla în perioada 1940-1944.

În Arhiva Naţională a RM se află câteva zeci de dosare în care sunt incluse documente ce fac lumină istorică la perioada aflării lui Ion Antonescu în diferite zile şi diferiţi ani în Basarabia şi Transnistria. Dacă e să le facem o scurtă caracteristică, acestea pot fi împărţite în 2 părţi: documente româneşti, bine îngrijite şi puse la punct din care fac parte documentele primăriilor, chesturilor, poliţiei şi siguranţei române, a corpurilor de armată şi alte structuri statale din respectiva perioadă; şi documente sovietice, multe din ele scrise pe reversul diferitor documente româneşti (fapt ce confirmă lipsa de hârtie a ocupanţilor sovietici din perioada 1940-1941 şi 1944-1956), multe din ele ticluite după terminarea războiului, de diferite comisii cu o componenţă dubioasă, lucru care ştirbeşte mult din credibilitatea textelor incluse în fondurile arhivistice. În afară de documentele în limba română şi rusă (sovietice) în dosarele fondurilor arhivistice atât româneşti cât şi sovietice se întâlnesc documente germane, multe din care confirmă faptul, că Ion Antonescu n-a permis ofiţerilor germani să se amestece în treburile interne ale României.

În majoritatea lucrărilor de specialitate de până la anul 1989 (româneşti şi sovietice) Ion Antonescu este condamnat, ca fiind un necruţător dictator, antisemit, responsabil pentru moartea a sute şi mii de oameni, în special evrei. Această afirmaţie însă pe departe nu corespunde adevărului istoric. Vă propunem câteva argumente solide, care dau peste cap politica bolşevică de învinuire a Mareşalului în antisemitism (*termenul „antisemit" cu o descifrare mai populară ar fi „nu-i iubeşte pe evrei", termen care obligă să-i iubeşti, altfel eşti considerat antisemit. Nici un popor nu are în lexicon un termen, precum „antirus", „antiucrainean", „antifrancez", "antiromân" etc. Paradoxal, dar potrivit logicii nu poţi să obligi pe cineva să te iubească numai din motiv, că eşti francez, rus, german etc. Dar mă rog, toate-s relative pe lumea asta – A.M)*. La subiectul propus, în numărul istoricilor se consideră pe bună dreptate şi câţiva specialişti printre care Larry Watts, unul dintre puţinii istorici occidentali care se ocupă în mod serios de studierea regimului lui Antonescu, şi un important, dar puţin cunoscut, studiu ce pune în discuţie problema evreilor din România în timpul celui de-al doilea război mondial, realizat de doi dintre cei mai calificaţi specialişti în problemă, dr. Sabin Manuilă, cel mai important demograf din România în perioada interbelică, şi dr. Wilhelm Filderman, liderul comunităţii evreieşti din România în timpul perioadei de discuţie.[27]

Ca fost Preşedinte al Federaţiei Uniunilor Comunităţilor Evreieşti din România, W. Filderman este considerat un luptător pentru drepturile poporului evreu. Eforturile sale de a apăra drepturile evreilor români în perioada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial sunt bine cunoscute. Acest fapt nu a convenit noilor lideri comunişti, care l-au expulzat din ţară împreună cu rabinul şef Alexandru Şafran. Ei au fost înlocuiţi cu o conducere sponsorizată de comunişti care, chiar după prăbuşirea comunismului, continuă să susţină în interesele proprii o propagandă ce vrea să ascundă adevărul privind prigonirea evreilor români în timpul celui de-al II război mondial.

[27] Populația evreiască din România în timpul celui de-al doilea război mondial, Fundația culturală română, Iași, 1994, pag. 6 / ediție dilingvă român-engleză/

Natura acestei probleme este atestată de Wilhelm Filderman într-un testament legalizat la New York în 1956. În acea perioadă el scria:

„***A fost mult acuzat regimul Mareşalului Ion Antonescu ca fiind înfeudat nazismului şi Mareşalul însuşi a fost executat de agenţii Moscovei ca fascist. Adevărul este că Mareşalul Antonescu este cel care a pus capăt mişcării fasciste în România, oprind activităţile teroriste ale Gărzii de Fier din 1941 şi suprimând toate activităţile politice ale acestei organizaţii. Eu însumi, răspunzând unei întrebări a lui Antonescu la procesul său – montat de comunişti – am confirmat că teroarea fascistă de stradă a fost oprită în România la 21 ianuarie 1941, zi în care Mareşalul a luat măsuri draconice pentru a face să înceteze anarhia fascistă provocată de această organizaţie şi restabilirea ordinii în ţară. În timpul perioadei de dominaţie hitleristă în Europa, eu am fost în contact permanent cu Mareşalul Ion Antonescu care a făcut foarte mult bine pentru îndulcirea soartei evreilor expuşi persecuţiilor rasiale naziste… Eu am fost martorul unor scene emoţionante de solidaritate şi de ajutor între români şi evrei în momente de grele încercări din timpurile imperiului nazist din Europa. Mareşalul Antonescu a rezistat cu succes presiunilor naziste care cereau măsuri dure contra evreilor…***

El este cel care mi-a dat paşapoarte în alb pentru salvarea de teroarea nazistă a evreilor din Ungaria a căror viaţă era în pericol! Datorită politicii sale, averile evreilor au fost puse sub un regim de administraţie tranzitorie care, făcându-le să pară pierdute, le-a asigurat conservarea în scopul restituirii lor la momentul oportun.

Am menţionat aceste lucruri pentru a sublinia faptul că poporul român, chiar când a avut într-o măsură limitată controlul ţării, a demonstrat sentimente umanitare şi de moderaţie politică.”[28]

Independenţa lui Wilhelm Filderman şi refuzul său de a urma linia partidului comunist din România, l-au transformat repede într-o ţintă a autorităţilor comuniste. Aşa cum a explicat Filderman în 1956:

„Ataşamentul meu pentru ideile democratice şi refuzul meu de a face jocul comuniştilor a deranjat profund autorităţile de ocupaţie şi urma să fiu, asemeni altor personalităţi ale vieţii publice româneşti, victima metodelor totalitare de lichidare. Am decis atunci să părăsesc clandestin ţara.”[29]

O soartă similară a avut-o şi rabinul şef, Alexandru Şafran, care a însemnat în memoriile sale:

„***Odată cu creşterea numărului atacurilor comuniştilor români împotriva liderilor „istorici” ai ţării au crescut şi atacurile evreilor comunişti împotriva liderilor „istorici” evrei. Conducătorii Federaţiei Uniunilor Comunităţilor Evreieşti – reprezentând organizaţiile generale şi sioniste evreieşti şi comitetele lor de conducere – au fost intimidaţi, terorizaţi, şantajaţi şi în final, înlăturaţi din funcţiile lor…***

Filderman nu mai era stăpân pe situaţie. După o serie de atacuri şi ameninţări, el şi-a dat demisia din funcţia de Preşedinte al Federaţiei Uniunilor Comunităţilor Evreieşti...

[28] O copie a acestui document se află în Arhiva Centrului de Istorie și Civilizație Europeană al Academiei Române /Filiala Iași

[29] Populația evreiască…, pag.12

În acelaş timp, campania defăimătoare împotriva mea s-a intensificat. Toate metodele „clasice” comuniste au fost folosite. Însultele la adresa mea au fost făcute publice şi au fost fabricate tot felul de calomnii, intensificate de zvonuri…

Mi-am dat seama foarte bine ce se va întâmpla după ce voi fi înlăturat din funcţie.

Filderman îmi spusese că aflase de la o sursă de încredere că Moses Rosen va fi noul Rabin şef.[30]

Un alt argument la cele menţionate mai sus este şi dosarul ce a aparţinut Preşedenţiei Consiliului de Miniştri al României C.B.B.T. / secţia militară / intitulat „Evidenţa lucrărilor cu rezoluţiile dlui Mareşal. Limitele cronologice ale dosarului sunt, 30 martie 1942 – 1 ianuarie 1944 şi se păstrează la Arhiva Naţională a RM, Fondul.706 – Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei. Dosarul este împărţit în 3 părţi: Chestiunea (sau problema – Al.M.), Rezoluţia Mareşalului şi unde s-a îndreptat spre executare. Vă propunem să faceţi cunoştinţă cu problema înregistrată la numărul 20 pagina 17, după care urmează rezoluţia Mareşalului Ion Antonescu:

Ministerul Lucrărilor Publice raportează că Direcţia C.F.R. i-a făcut cunoscut că, printre mărfurile ce s-au transportat de la Odessa în ultimul timp, au sosit la diferite gări din Bucureşti şi pe adresa a diferiţi particulari, monumente de piatră din cimitirul israilit din Odessa şi vândute; de către Municipiul Odessa s-a dispus ca predarea acestor monumente să fie oprită şi ele să fie depozitate în magaziile C.F.R. -

Rezoluţia Mareşalului: ***Este o profanare. Un act odios şi necugetat, care poate avea consecinţe pentru întregul Neam. Ne-am dus în Transnistria să facem o operă de oameni civilizaţi, nu de devastare.***

Să fie totul retrimis la Odessa, în contul ticăloşilor care au pus la cale această odioasă faptă.

Vor plăti imediat toate cheltuielile care s-au făcut şi se vor mai face. Execuţie Ministerul Lucrărilor Publice. Dacă nu vor plăti, să fie imediat trimişi în lagăr un an şi să li se confişte partea corespunzătoare din avere.

Aspre observaţii prin Guvernator, acelora din Administraţia Transnistriei cu concursul cărora s-a putut comite această infamie.

G-ralul Potopeanu să împiedice pe viitor asemenea acte şi să repare ceeace eventual s-a comis. Va discuta cu mine.[31]***”***

Cred că comentariile sunt de prisos. Totuşi, cititorul, în textul acestei rezoluţii a observat fraza „dacă nu vor plăti, să fie imediat trimişi în lagăr”, care este o dovadă, că indiferent de naţionalitate, persoana care a săvârşit o infracţiune era trimisă în lagăr; fie român, ucrainean, evreu sau ţigan. Era pedepsit infractorul. Fără îndoială că au existat şi o mulţime de excepţii, greşeli, crime şi masacre.

A fost război. A fost cel mai sângeros război pe care l-a cunoscut omenirea. Este binecunoscut faptul, că concepţia de comunism are naţionalitate, că în 1940 când în Chişinău şi în celelalte localităţi din Basarabia au „intrat” (de citit ocupat – Al.M.) armatele sovietice, majoritatea populaţiei de origine evreiască i-au întâlnit cu nespusă bucurie şi

[30] Ibidem, pag.12, 14.

[31] Arhiva Naţională a RM, F.706, inv. 1, d. 51, fila 17

entusiasm. După răsturnarea situaţiei şi revenirea României în graniţele ei fireşti, atitudinea populaţiei minoritare respective a devenit ostilă, iar în multe cazuri duşmănoasă, unii lăsaţi de sovietici cu misiuni speciale de spionaj şi tot felul de provocaţii.

Astfel în „Lista Centrului de partid, aruncat pe teritoriul Moldovei" de autorităţile sovietice din nouă persoane trimise, şase erau evrei, membri ai partidului comunist român, un rus, un ucrainean şi un „moldovean" pe nume Maslov Iacov Mitrofanovici, care până la război avea funcţia de secretar al CR Slobodzia al ULCTM.

Cei şase erau Scvorţov Mihail Iacovlevici, născut în 1908, cu ultimul loc de muncă – şef al Direcţiei cadre al Narcomatului de finanţe a RSSM, cunoscător al limbilor rusă, română, franceză, germană, evreiască (aşa-i în document), „aruncat" cu documente false cu pseudonimul Stropşa Semion Iacovlevici; Morghenştein Izraili Marcovici, născut în anul 1903, ultimul loc de muncă – funcţia de preşedinte al executivului orăşenesc Soroca, cunoscător al limbilor rusă, ucraineană, română şi evreiască (aşa-i în document, probabil ivrit – Al.M.), cu documente false, pseudonimul Mariuţan Dmitrii Antonovici; Boguslavschii Iacov Tovievici, născut în 1907, fost funcţionar la fabrica de piele din Chişinău, cu documente false cu pseudonimul Kvitco Mihail Iosifovici, cunoscător al limbilor rusă, evreiască, franceză, germană, română; Bruhis Sruli Pincusovici, născut în anul 1904, ultimul loc de muncă – director adjunct responsabil pentru secţia politică al FZO din or. Chişinău cu documente false cu pseudonimul Kurnosov Efim Stepanovici, cunoscător al limbilor rusă, evreiască, română, germană; Grinberg Ester Srulievna, născută în anul 1914, cu ultimul loc de muncă la redacţia gazetei „Moldova Socialistă", care ştia rusa, evreiască, franceza, româna, cu documente false, pseudonimul Dobrovoliscaia Natalia Ivanovna şi Grinman Isaac Iosifovici, ultimul loc de muncă – redacţia gazetei „Moldova Socialistă" din Chişinău, cunoscător al limbilor rusă, evreiască, germană, franceză, cu documente false, pseudonimul Vlasov Zaharii Vasilievici.[32]

Cititorul, probabil, intuieşte, că aceşti paraşutişti au fost aduşi din URSS, iar ultimile locuri de muncă ale acestora au fost în aşa numita RSSM. Acest lucru înseamnă că în 1941, când Ion Antonescu a ordonat trecerea Prutului, numiţii funcţionari poligloţi „s-au retras" în URSS, iar după o oarecare pregătire au fost „aruncaţi" în Moldova pentru a îndeplini misiunile speciale sovietice împotriva Statului Român.

Care ar putea fi atitudinea autorităţilor române faţă de spionii Moscovei? Cred că în cazul dat, nu mai contează de ce naţionalitate sunt ei! Probabil, că şi în cazul dat Conducătorul Statului a luat măsurile cuvenite, deoarece grupa de spionaj a dispărut fără urmă la marginea pădurii în apropierea satului Bravicea, raionul Orhei unde a fost aruncată în noaptea de 24 spre 25 septembrie 1941 dintr-un avion sovietic venit din localitatea Pocrovsc, regiunea Dnepropetrovsc (vezi Scrisoarea secretă a secretarului CC al PC(b) din Moldova N. Salogor din 27.06.1946 adresată ministrului KGB a RSSM, Mordoveţ.[33]) Am prezentat doar un singur exemplu, din miile care ar putea fi aduse din documentele aflate în fondurile arhivistice ale principalelor arhive din RM, care confirmă complicitatea multor reprezentanţi ai minorităţii evreieşti din Basarabia la „lupta în ilegalitate" împotriva statului român.

[32] Arhiva Organizațiilor Social-Politice a RM, F.51, inv.4, d.60

[33] Ibidem

Din astfel de motive, şi nu numai, cei arestaţi erau trimişi în lagăre de muncă. Unii istorici, care încă se mai află în slujba minciunei, încearcă să pună semnul egalităţii dintre lagărele de muncă din Basarabia şi Transnistria cu lagărele de concentrare naziste din Germania, Polonia etc. dar nu prea reuşesc, fiindcă ar fi o aberaţie să faci asemenea comparaţii!

În lagărele din vest existau camere de gazare, cuptoare de ars şi laboratoare, care făceau diferite experianţe pe corpurile umane ale deţinuţilor, iar în lagărele de muncă din Basarabia şi Transnistria n-a existat aşa ceva, numai instrumente de muncă.

La 12 aprilie 1944 guvernul de la Kremlin a cerut capitularea necondiţionată a României, semnarea armistiţiului, care prevedea întoarcerea armelor contra Germaniei naziste şi Ungariei hortiste şi alianţa cu armatele Naţiunilor Unite, graniţa dintre URSS şi România să fie cea de după 28 iunie 1940, contribuţie de război în valoare de 300 milioane de dolari, înapoierea prizonierilor, libera deplasare a trupelor sovietice în România şi asigurarea lor cu alimente şi muniţii etc.[34] Guvernul lui Ion Antonescu a respins condiţiile de armistiţiu. Ca urmare s-a intensificat colaborarea forţelor opoziţioniste, care în iunie 1944 formează Blocul Naţional-Democratic. Liderii Blocului au convenit, de comun acord cu regele Mihai, ca răsturnarea guvernului lui Ion Antonescu să fie fixată pentru 26 august. Declanşarea ofensivei trupelor sovietice pe frontul Iaşi-Chişinău, la 20 august, a grăbit evenimentele. La 23 august Mareşalul Ion Antonescu şi Mihai Antonescu au venit la Palatul Regal. Din ordinul regelui Mihai I cei doi au fost arestaţi şi închişi într-o încăpere izolată.[35] La 2 septembrie 1944 foştii conducători ai României au fost transportaţi la Moscova unde au fost supuşi unor anchete şi torturi. În aprilie 1946 sunt aduşi în ţară şi în luna mai judecaţi. Guvernul procomunist de la Bucureşti a numit acest proces „procesul marii trădări naţionale”.

Înainte de a fi executat, Ion Antonescu s-a adresat soţiei sale cu o scrisoare în care printre altele se spunea:

„Nimeni în această ţară nu a servit poporul de jos cu atâta dragoste, pasiune, dezinteres cum am servit eu. I-am dat totul, de la muncă până la banul nostru; de la suflet până la viaţa noastră, fără a-i cere nimic. Nu-i cerem nici azi.

Judecata lui pătimaşă de azi nu ne înjoseşte şi nu ne atinge. Judecata lui de mâine va fi dreaptă şi ne va înălţa. Sunt pregătit să mor, după cum am fost pregătit să sufăr. După cum şi viaţa mea, toată viaţa mea, mai ales în cei patru ani de guvernare, a fost un calvar; a ta, de asemenea, a fost înălţătoare!

Împrejurările şi oamenii nu ne-au îngăduit să facem binele pe care împreună am dorit cu atâta pasiune să-l facem ţării noastre!

Suprema voinţă a decis altfel. Am fost un învins, au fost şi alţii... mulţi alţii. După dreapta judecată, istoria i-a pus la locul lor. Ne va pune şi pe noi!”[36]

Publicat în ”Flux de Vineri”, din 27 mai 2005, pag 5

34 Anatol Petrencu România şi Basarabia…opera citată, pag. 147
35 Ibidem
36 Testamentul politic al Mareșalului Ion Antonescu în revista”Plaiuri Trotușene”nr.2, 1996, pag.17

Document de arhivă

CULTURA „ASCULTATĂ" LA BIROUL CC (ANII '70, SEC. XX)

Anii '70 ai secolului trecut s-au înscris în istoria RSSM drept ani de evidentă ascensiune în cultură. Procesul de numire în funcţie de răspundere a băştinaşilor, care începuse pe la sfârşitul anilor '60; promoţiile de studenţi ale instituţiilor superioare de învăţământ, care pe parcursul anilor de studii au adus în republică mii de volume de carte în limba română din oraşele Moscova, Kiev, Cernăuţi, Odessa şi alte oraşe ale URSS (această literatură, printre care se numărau cărţile lui Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Mihai Eminescu, Vasile Alexandri, Constantin şi Dinu Jurescu, Nicolae Bălcesu, Adrian Păunescu, Gheorghe Coşbuc, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu şi alţii, discuri cu formaţiile „Mondial", „Savoy", „Sincron", „Coral", Dan Spătaru, Margareta Pâslaru, Constantin Drăghici, Irina Loghin, au luminat minţile tineretului studios, trezind sentimente patriotice şi de mândrie naţională.

Acelaşi lucru se întâmpla şi în ştiinţă. Cu toate că în perioada anilor 1970-1980 de sub peniţa istoricii sovietici moldoveni au apărut câteva tone de maculatură istorică, care pretindeau a se numi monografii sau cărţi ştiinţifice, trimiterile la literatura folosită care le făceau aceştia în „operele" lor, N. Mohov, A. Lazarev, M. Sâtnic, I. Brâseachin ş.a., era o dovadă că despre Moldova şi Basarabia română au fost scrise lucrări mult mai multe decât se menţiona în istoriografia istorică sovietică moldovenească.

Cu toate acestea, pe ici colea apărea articole şi alte lucrări, în conţinutul cărora se strecurau alte opinii ce radical se deosebeau de linia generală a partidului comunist. În rândul acestora se înscrie articolul „Pe calea socialismului" publicat în organul de presă al CC al PCM „Sovetscaia Moldavia" din 23 august 1970. Autorul acestui articol era savantul Alexandru Constantin Moşanu. Da, da, anume acela, care a fost primul Preşedinte al Parlamentului RM; anume acela care a semnat documentul privind interzicerea activităţii PCUS pe teritoriul Moldovei.

Dar să revenim la articolul nominalizat. Probabil că demnitarilor de partid din vârful piramidei din RSSM nu le-a plăcut, dacă a ajuns să fie pus în discuţie la şedinţa Biroului CC al PCM. În Procesul-verbal № 106 al Biroului din 15 septembrie 1970 alături de alte probleme discutate se numără şi subiectul „Despre articolul lui A. Moşanu" „Pe calea socialismului" publicat în „Sovetscaia Moldavia". Aici se menţionează că „la 23 august anul curent gazeta „Sovetscaia Moldavia" a publicat articolul secretarului ştiinţific al Institutului de Istorie al Academiei de Ştiinţe a RSS Moldoveneşti A. Moşanu „Pe calea socialismului" în care denaturează evenimentele şi faptele istorice. Autoul minimalizează rolul Armatei Sovietice în eliberarea României de fascism, importanţa ajutorului economic şi politic ale Uniunii Sovietice la diferite etape de construire a unei noi societăţi în RPR,

greşit se tratează problemele internaţionalismului proletar şi principiile relaţiilor comune dintre ţările socialiste şi partidele comuniste.

Politic dăunător, care dezorientează cititorul, articolul „Pe calea socialismului" a pătruns pe paginile gazetei „Sovetscaia Moldavia" din cauza iresponsabilităţii şi miopiei politice a redactorului adjunct tov. Macarov L.N şi altor colaboratori ai gazetei.

Membrii Biroului organizaţiei de partid al Institutului de Istorie al AŞ a RSSM în timpul discuţiei articolului nominalizat, au admis liberalism, n-au estimat la justa lui valoare, în fel şi chip s-au străduit să minimalizeze vina lui A.C. Moşanu"[1] (fragment) / traducerea îmi aparţine – Al.M. /

Tot la capitolul patriotism şi îndrăzneală bărbătească, se înscrie şi răsunătoarea apariţie a culegerii de versuri a lui Petru Cărare „Săgeţi" în 1972. Cartea lui Petru Cărare „Săgeţi" a avut efectul unei bombe puse sub temelia comunismului. În timp de o zi a fost confiscată din toate librăriile, căminele studenţeşti şi alte părţi.

În perioada respectivă am avut fericirea să fiu student la Universitatea de Stat, mai mult decât atât, am avut fericirea, să cumpăr culegerea de versuri „Săgeţi". Şi astăzi mai ţin în memorie vre-o 8-10 poezii din această carte. Câteva cărţi de „Săgeţi" au cutreierat atunci, practic, toate odăile căminelor universitare. Sunt sigur că şi astăzi mulţi mai păstrează cartea sau foile unde au copiat de mână.

Prin această plachetă de versuri P. Cărare a contribuit la ridicarea conştiinţei naţionale la modul cel mai serios. Când premisele s-au copt, şi în 1988-1989 s-au întâmplat evenimentele care le cunoaştem, cineva s-a străduit din răsputeri să-l ţină în umbră pe Petru Cărare, să-i treacă cu vederea meritul unui adevărat disident al nostru. Acum în 1988-1989 era mult mai uşor să spui lucrurilor pe nume. Iar atunci în anii '70 nu prea.

La valoarea ei adevărată, a apreciat culegerea de versuri şi Biroul CC al PCM. În procesul-verbal № 23 al şedinţei Biroului CC al PCM din 28 martie 1972, în ordinea de zi a fost introdus şi subiectul „Despre culegerea de versuri a lui P. Cărare „Săgeţi" („Strelî")". În document se menţionează:

„Comitetul Central al PCM menţionează că culegerea de versuri a lui P. Cărare „Săgeţi" (Strelî) conţine un şir întreg de greşeli serioase şi este dăunătoare din punct de vedere politic. Culegerea este împânzită de spirit al deznădejdii şi lipsa soluţiilor. Direcţia tematică a multor poezii este ruptă de realitatea problemelor dezvoltării sociale contemporane; majoritatea din acestea sunt îndreptate către lumea micuţă a sentimentelor înguste improvizate de frământările bolnave ale autorului, care ne sunt propuse drept trăsături de caracter a realităţii noastre." (ciclul „Omul om!" – „Celovec, esli on celovec")

Dezorientat, ideinic greşită, gândirea poetului deosebit de evident s-a conturat în ciclul, dedicat, chipurile, demascării viciilor lumii capitaliste.

Exactitatea istorică, stabilitate socială şi poziţia de clasă au fost înlocuite cu o poziţie cetăţenească dubioasă, a unui umanism abstract şi cu o descriere duplicitară a vieţii faptelor şi a fenomenelor sociale, care au dus la denaturarea tratării luptei de clasă împotriva jugului social şi naţional în condiţiile capitalismului şi rolul de avangardă a

[1]. A.O.S.P.R.M., F.51, inv.31, d.19, f.24.

forţelor sociale în transformarea lumii.

Un rând întreg de poezii din acest generic pot servi drept teren de interpretare greşită a vieţii noastre, de aţâţare a unor dispoziţii nesănătoase şi naţionaliste (poeziile „Doina de jale a robilor", „Spovada unui învins din peile roşii", „Plebeilor", „Oamenilor de pe planeta Pământ" şi altele).

Ieşirea de sub tipar a culegerii de poezii a lui P. Cărare confirmă faptul că conducerea Comitetului de Stat al Consiliului de Miniştri a RSSM pentru tipărituri şi editura „Cartea Moldovenească" n-au tras concluziile cuvenite din Hotărârea CC al PCUS din 11 martie 1969 „Despre ridicarea responsabilităţii conducătorilor organelor de presă, radio şi televiziune, cinematografie, instituţii de cultură şi artă pentru nivelul ideinico-politic al materialelor publicate şi repertoriu", n-au creat în editură o atmosferă de înaltă vigilenţă politică şi cerinţe aspre privind conţinutul literar (…) / fragment /" [2] / traducerea îmi aparţine – A.M./

Nu ne rămâne decât să constatăm, că cunoscutul poet şi patriot Petru Cărare încă n-a fost apreciat la valoarea lui adevărată.

La ascensiunea în cultură în perioada deceniului VII al sec. XX a contribuit o întreagă pleiadă de oameni, care în prezent sunt bine cunoscuţi şi apreciaţi. Din motiv că sunt mulţi, nu dăm nici un nume, dar vom menţiona doar că în rândul lor se numără numai poeţi, scriitor, muzicieni, pictori sau cineaşti, dar şi acele persoane, în majoritate oficiali de stat şi de partid care au contribuit la apariţia şi lansarea acelor cărţi, articole, filme, melodii… În respectiva perioadă se conturase deja în aparatul de conducere a republicii „o aripă de dreapta" a nomenclaturii, care cu toate că erau reprezentanţii sistemului totalitar comunist, păstrase totuşi nişte sentimente de omenire şi patriotism. De unii din aceştia depindea finanţarea, aprobarea şi lansarea unor sau altor opere literare, muzicale, cinematografice sau din domeniul artelor plastice. Faptul că au apărut, totuşi, astfel de lucrări vorbeşte de existenţa în rândul demnitarilor din RSSM a unor oameni cu intelect, cu un bagaj de cunoştinţe mai avansate, cu concepţii democratice ş.a. Şi aceşti funcţionari cu riscul de a pierde funcţia şi biletul de partid finanţau, aprobau şi susţineau tacit apariţia respectivelor.

Un rol important în dezvoltarea artei muzicale în deceniul 7 l-au avut orchestrele folclorice, formaţiile de muzică uşoară şi altele.

Câteva cuvinte despre situaţia din cinematograful din RSSM în anii '70. Din fragmentul documentului, care urmează, aflăm că şi cinematografiştii din RSSM au creat „bătaie de cap" guvernanţilor. În Procesul – verbal № 96 al şedinţei Biroului CC al PCM din 7 aprilie 1970 la care a fost „ascultată" problema „Despre lacunele serioase idei în filmele, produse la studioul „Moldova-film", în document se spune:

„CC al PCM menţionează, că în activitatea studioului „Moldova-film" există multe lacune şi neajunsuri. În activitatea de creaţie lucrătorii studioului se îndepărtează de la rezolvarea problemelor sociale, care frământă societatea sovietică.

Conducerea studioului nu are grijă de producerea unor filme realiste, care să

2. A.O.S.P.R.M., F.51, inv.33, d.7, f.29-30

corespundă înaltelor cerinţe identico-estetice" ale omului sovietic, care să fie dedicate creării unei societăţi noi, a dezvoltării unor noi relaţii sociale şi formarea şi creşterea clasei muncitoare, a ţărănimii kolhoznice din Moldova, nu îndreaptă colectivul de creaţie la oglindirea în arta cinematografică a problemelor importante ale contemporaneităţii, tendinţele patriotice ale poporului moldovenesc, a marilor schimbări sociale ce au loc pe pământul moldovenesc.

În unele filme se propagă viziuni străine ideologiei comuniste, se neglijează lupta de clasă, se foloseşte o atitudine subiectivă a faptelor şi evenimentelor istorice, a biruinţelor socialiste ale poporului moldovenesc.

În peliculele cinematografice lansate în ultimii ani („Gorichie ziorna", „Poslednii meseaţ oseni", „Crasnâe poleanâ", „Malanca" intenţionat sunt conturate interese îngust naţionale şi care falsifică tendinţa poporului moldovenesc spre prietenie şi unitate cu marele popor rus şi alte popoare ale ţării noastre, schimonosit este arătată viaţa în anii de după război, artificial sunt impuse greutăţi şi dramatizate evenimentele, prin care au trecut oamenii muncii din Moldova în acea perioadă. Printre filmele, care grosolan au denaturat adevărul istoric, se numără filmul artistic „Gorichie ziorna" / „Grăunţe amare" /. Pomenindu-se în condiţii extremale impuse de o situaţie economică complicată în rezultatul ruinării de pe urma războiului şi a unei secete nemiloase din anii 1945-1946, poporul moldovenesc a fost recunoscător tuturor popoarelor ţării noastre, care i-au venit în ajutor. Cu toate greutăţile prin care treceau popoarele Uniunii Sovietice, acestea trimiteau în Moldova seminţe, pâine şi furaj. Autorii filmului intenţionat au denumit filmul „Grăunţe amare", schimonosind adevărul şi reala atitudine a ţăranilor moldoveni, încercând să demonstreze că ajutorul acordat era calificat ca pe o necesitate amară, cum a fost şi eliberarea Basarabiei în anul 1940. Lucrătorii organelor Puterii Sovietice, reprezentanţii altor popoare, acţionează, în film, grosolan şi necuviincios faţă de populaţia băştinaşă, stârnind prin aceasta nemulţumiri şi ură. Acţiunile lor poporul nu le înţelege şi nu le acceptă. În cele din urmă, unii din ei mor, alţii părăsesc satul şi în localitate rămâne numai eroul filmului, un băştinaş, preşedintele sovietului sătesc cu însoţitoarea sa, în esenţă un „apărător" al intereselor poporului cu concepţii naţionaliste. Cei care au turnat filmul intenţionat îi prezintă pe localnici cu tendinţe naţionaliste, fapt care este o aberaţie, sentimente care sunt străine poporului nostru.

În film nu sunt dezvăluite adevăratele cauze ale sărăciei ţăranilor, nimic nu se vorbeşte despre prietenia popoarelor, despre ajutorul statului sovietic. Contrar adevărului sentimentele de prietenie a ţărănimii moldoveneşti sunt înlocuite cu sentimente străine, de revoltă lăuntrică. Rezistenţa armată împotriva Puterii Sovietice din partea populaţiei autohtone este o calomnie grosolană la adresa poporului moldovenesc. Acest conflict politic a fost născocit de autorii filmului cu scopul de a demonstra că poporul moldovenesc era nemulţumit de Puterea Sovietică.

În filmul „Ultima lună de toamnă”, este demonstrată o compătimire faţă de o femeie-culac, la care i s-a confiscat bogăţia şi a fost deportată în Siberia. Ea, după cum se menţionează în film „a înmormântat pe toţi cei dragi în pământuri străine, a pierdut auzul şi glasul dar s-a întors tot atât de harnică cum era când a plecat forţat cândva.” În scop provocator este inclus în film şi epizodul transportării din sat a grâului cu o coloană întreagă de maşini încărcată cu saci până la imposibil. Pe fonul coloanei de automobile se zăresc doi copii îmbrăcaţi în zdrenţe, chinuiţi de nevoi, ducând nişte vreascuri. În urma lor merge o capră numai pielea şi osul.[373] / *fragment /*

În alt fragment din acelaşi document se menţionează:

„CC al PCM consideră nenormal, că la studioul de cinema s-a constituit un cerc îngust de persoane, care şi-au supus întreaga activitate de creaţie (Malarciuc, Condrea, Gagiu, Ioviţă). Ei scriu scenarii şi toarnă filme, majoritatea din care nu corespund principiilor partinităţii şi artei poporului. Toate filmele create de V. Ioviţă („Piatră-piatră…”, „Fântâna”, „Malanca”, „Se caută un paznic” sunt ideinic vicioase.

Directorul studioului tov. Mursa a contribuit la plecarea din colectiv a câtorva specialişti cu experienţă sosiţi din alte republici (tov. Derbeiov, Lâsenco, Calaşnicov).

Lucrătorii tineri, necopţi, care nu au îndeajuns experienţă şi n-au primit educaţia şi orientarea corectă se ocupă în lucrul său de direcţii formale şi estetice. Faţă de scenariştii şi redactorii, care n-au o atitudine serioasă faţă de obligaţiile sale, care încalcă disciplina muncii nu s-a luat nici o măsură administrativă.

Tov. Mursa L.G. dezorientează lucrătorii Comitetului pentru cinematografie de pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS, ascunde critica organelor de partid la adresa filmelor turnate, se laudă de susţinerea conducerii.[384] */ fragment* /

În Hotărârea Biroului CC al PCM se subliniază:

„1. Pentru atitudinea iresponsabilă faţă de directivele partidului privind conţinutul ideinico-politic al lucrărilor artistice, slăbirea vigilenţei, susţinerea tendinţelor naţionaliste şi sprijinirea acestora, membrul PCUS tov. Mursa L.G. să fie pedepsit cu mustrare aspră cu introducere în fişa personală şi eliberat din funcţia de director al studioului de cinema „Moldova-Film”.

3. Comitetul de Stat pentru cinematografie de pe lângă Consiliul de Miniştri al RSSM (tov. Iordanov I.E.) să scoată de pe ecranele republicii filmul artistic „Grăunţe amare”, motivat prin faptul că este o lucrare politic dăunătoare.”[395] (*fragment).*

O soartă similară l-a avut şi filmul românesc „Columna”. Organele de resort unionale de la Moscova au apreciat filmul şi l-au cumpărat, însă pelicula n-a fost autorizată de conducerea RSSM pentru a ieşi pe ecrane. Chestiunea aceasta a fost hotărâtă la şedinţa Biroului CC al PCM (procesul-verbal nr.104) din 18 august 1970. În Hotărâre se arată că „În legătură cu faptul, că filmul românesc „Columna”, în esenţă, este dăunător, tendenţios oglindeşte trecutul istoric şi nu serveşte educaţiei corecte a oamenilor muncii,

[3] Arhiva OSPRM, F.51, inv. 31, d. 9, fila 43

[4] Ibidem, fila 44

[5] Ibidem, fila45

de a considera inoportună demonstrarea acestuia pe ecranele cinematografelor din republică”.[406] *(fragment)*

Un document important în istoria cinematografiei în perioada anilor 70 a fost considerată Hotărârea CC al PCUS din 2 august 1972 intitulată „Despre măsurile privind dezvoltarea de mai departe a cinematografiei sovietice”, care a trasat noi sarcini în transformarea de mai departe a cinematografului într-o unealtă masivă de propagandă comunistă. La şedinţa Biroului CC al PCM din 9 octombrie 1972 (procesul-verbal nr.34), în baza documentului menţionat mai sus, conducerea RSSM a pregătit şi aprobat o hotărâre a sa, ancorată la situaţia cinematografiei din RSSM.[417]

Anul 1973 a adus un mare succes artei cinematografice din RSS Moldovenească. Filmul artistic „Lăutarii” a lui Emil Loteanu, a ocupat un loc de frunte la Festivalul Internaţional din San-Sebastiano, cu toate că conducerea republicană a supus pelicula unei critici serioase.

În scopul pregătirii sărbătoririi aniversării a 50 de ani de la aşa-numita formare a RSS Moldoveneşti şi a PCM s-a hotărât să fie turnat un film documentar, în care să fie oglindit drumul parcurs de RSSM de la formare până în prezent, cu multe succese şi realizări în toate domeniile. Cu siguranţă că pelicula urma să aibă o orientare propagandistică, de laudă a sistemului socialist. Acest lucru s-a hotărât la şedinţa Biroului CC al PCM (procesul-verbal nr.49)[428] din 26 iunie 1973, sub preşedinţia lui Ivan Bodiul, prim-secretar al CC al PCM.

În respectiva perioadă, dacă facem o comparaţie cu zilele de azi, e necesar să recunoaştem că în republică erau mult mai multe cinematografe, unde rulau mult mai multe filme decât în prezent, diversitatea producătorilor de filme, de asemenea, era mai mare, pe când în prezent în afară de producţiile americane, care deţin partea leului pe ecranele Republicii Moldova, mai putem numi doar câteva ţări.

Dacă punem în discuţie şi puterea financiară a spectatorului la cinema, apoi situaţia, de asemenea, nu este în favoarea zilelor noastre. Un bilet la cinema costa de la 25 copeici până la 50-60 copeici.

Cineva poate face o replică, că atunci nu erau atâtea aparate video, calculatoare, televiziune prin cablu sau accesul la reţeaua Internet. De acord, dar cinematografia este o artă, care se deosebeşte mult de toate ajunsurile tehnice contemporane; cinematografia este şi o armă ideologică extrem de puternică, lucru ştiut şi valorificat din plin de sistemul sovietic. Dar când pe ici colea apărea vre-o lucrare, care nu se înscria în procesul de educaţie comunistă, cazul era „ascultat” la Biroul CC al PCM unde se luau măsurile cuvenite pentru a stopa „imperialismul muribund”.

Publicat în Ziarul de Gardă

[6] Arhiva OSPRM, F.51, inv. 31, d. 17, fila 13

[7] Arhiva OSPRM, F. 51, inv. 33, d. 18, fila 2-5

[8] Arhiva OSPRM, F.51, inv. 34, d. 14, fila 2

CRIULENII ŞI ÎMPREJURĂRILE LUI

„1916, mai 5 Zapisul lui Vlasie şi a surorilor sale prin care donează lui Nicolai Donici, fost clucer, partea lor din satul Criuleni. Adecă cu Vasilie şi cu surorile mele anume Mărica şi Agahie, feciorii Erinii, fraţii lui Ion nepoata lui Hilip de Criuleani, scrie şi mărturisim cu cest zapis al nostru cum noi de nimeni nevoiţi nici asupriţi, ce de a noastră bună voie am dat şi dăruim a noastră draptă ocină şo moşie în satu Criuleani ce se va alege partea mamei noastre, a Irinei featei lui Ion nepoatei lui Hilip de Criuleani o am datu dumisale lui Nicolae Donici... Şi cînd am făcut acesta zapis sau tîmplat mulţi oameni buni anume Pavel Beişor ciau fost căpitan şi Decusară căpitanul, şi Vlasie căpitanul şi Bobei ficiorul lui Pătrachi din Cotelnici şi Mierăuţi din Slobozia lui Dişcă şi Ţăncul de Morozeni, şi Pătrachi fretele Ţăncului dă colea şi Timotin din Hruşova şi alţi oameni buni şi bătrîni şi tineri...”

Arhiva centrală de stat a RSS Moldova fondul nr.272

Documentul adus la cunoştinţa cititorilor datează cu anul 1618, cînd la cârma ţării se afla domnitorul Radu Mihnea (iulie 1616 – februarie 1619). Acest an şi este socotit pînă în prezent anul cînd pentru prima dată în documente este pomenită localitatea Criuleni. Către sfârşitul secolului XVII în Criuleni există un şantir naval (de construcţie a corăbiilor). Pentru consultaţii recomandăm povestirea istorică „Strannaia persona” semnată de Rufin Gordin (Chişinău „Literatura artistică” 1977, pag.146). O veche enciclopedie ne comunică: „Criuleni – regiune de colină şi şes. Latitudine: 47§13´, longitudine 26§49´, aşezat pe fluviul Nistru. Comuna este veche şi deşi data înfiinţării nu este precizată, totuşi, documentele, arată că satul există în formaţia sa actuală în anul 1814, cînd s-a ridicat biserica „Sfîntul Mihail” (distrusă de activiştii de partid de stat – slugoi ai politicii staliniste în anii 50 ai secolului nostru – Al.M.). Comuna în timpul ruşilor era legată printr-un pod peste Nistru de oraşul Dubăsari din Podolia aşezat ceva mai sus de Criuleni pe malul stâng al Nistrului. Actualmente acest pod este stricat din cauza bolşevicilor care au năvălit la noi. Primii proprietari au fost familiile de moldoveni: Sclifos, Samoilă şi Tătaru. Până la Orhei – 35 km”.

S-au păstrat câteva legende despre întemeierea localităţii Criuleni. Una din ele a fost deja publicată în ziarul raional „Biruitorul” nr.113 din 21 septembrie 1989, care la rândul ei, a fost retipărită din cartea lui Apostol Culea „Cînd moldovenii ţineau strajă la Nistru”, ediţie din anul 1942. Există câteva variante la o altă legendă de dragoste a doi tineri – Crio şi Elena – din localităţile vecine şi cărora părinţii le-au interzis să se căsătorească. Negăsind altă ieşire, ei s-au aruncat în râul Nistru. În acel loc veneau părinţii şi rudele celor doi tineri îndrăgostiţi, care au preferat mai bine să moară în valurile apelor decît să se despartă, şi îi plîngeau, înţelegînd tragedia care au comis-o. Peste puţin timp părinţii şi rudele au trecut cu traiul în acel loc pe malul Nistrului, iar localitatea a început şi poartă denumirea a celor doi – Crio+Lena. După un interval de timp, pe parcursul anilor, denumirea s-a modificat, în Criuleni.

Cîteva cuvinte despre vechimea satelor noastre. Cele mai vechi sate din părţile noaste sînt Măşcăuţi şi Răculeşti. Primele documente unde se înscriu ele sînt legate de anul 1436. Publicăm mai jos denumirile localităţilor din raionul nostru, indicând anii primelor atestări documentare.

1) Bălăbăneşti – 1880
2) Bălăşeşti – 1616
3) Bălţata – 1910
4) Bălţata de Sus – începînd cu sec.XX
5) Budeşti – 1822
6) Chetroasa – 1858
7) Coloniţa – 1605
8) Coşerniţa – sf. sec. XVII
9) Dubăsarii Vechi – sec. XVII
10) Hîrtopul Mare (Cotelniceni) – 1594
11) Hîrtopul Mic – 1812
12) Hruşova – 1723
13) Hulboaca – 1660
14) Işnovăţ – sec. XVIII
15) Izbeşte – 1660
16) Jevreni – 1752
17) Lohăneşti – 1607
18) Măşcăuţi – 1436
19) Măgdăceşti – 1529
20) Mălăeşti – a doua jumătate a sec. XVIII
21) Micleşti – 1528
22) Ohrincea – 1616
23) Zăicana – sf. sec. XVIII
24) Ratuş – 1921
25) Răculeşti – 1436
26) Sahaidac – 1910
27) Slobozia Duşca – 1618
28) Criuleni – 1618
29) Stăuceni – 1948
30) Păşcani – 1599

Cu regret, privitor la celelalte localităţi ale raionului nu dispunem de date identificate.

Creştinismul şi biserica au fost acei stâlpi care au sprijinit acoperişul spiritualităţii noastre. În ţinutul nostru pe timpuri erau înălţate mult mai multe biserici, fiind lăcaşe sfinte prin intermediul cărora oamenii de bună credinţă se atingeau de vorba sfântă a bunului Dumnezeu. În anii puterii sovietice odată cu decretul leninist despre separarea bisericii de stat şi a şcolii de biserică, a început o teroare ateistă, care a fost susţinută de toţi conducătorii ţării pînă la Gorbaciov. În prezent, cînd se vorbeşte de vreo biserică stricată

sau aruncată în aer, unii exclamă: „Aşa era vremea!”. Să admitem, cu toate că acesta nu este o justificare. Dar cum de explicat faptul că, de pildă, în satul Oniţcani biserica a fost prădată de activiştii de partid şi de stat, în miezul nopţii, iar obiectele – confiscate şi arse în aceiaşi noapte. Aici erau vechi icoane moldoveneşti şi cărţi sfinte... (ce-i drept, unele icoane şi rechizite au fost salvate de câţiva creştini adevăraţi din părţile locului – Al.M.); la Jevreni biserica a fost aruncată în aer, iar la Măşcăuţi încercarea de a o distruge a suferit eşec. Pe „activişti” care veniseră de la raion (erau şi locali – Al.M.) locuitorii satului Măşcăuţi i-au întîmpinat nu cu pîine şi sare, ci cu furcile. Reiese că timpul nu era cel mai vinovat, ci oamenii erau mai diferiţi. Mulţi au avut de suferit de pe urma acestor acţiuni, dar biserica a existat şi există.

Ţin să aduc la cunoştinţa cititorilor puţină cronologie referitoare la câteva biserici din localităţile noastre:

1) **Ohrincea – biserica Sfânta Treime**, construită în 1824 din lemn, spre sfârşitul sec. XIX avea multe fisuri şi era puţin înclinată.

2) **Criuleni – biserica Sfântului Arhanghel Mihail**, construită în 1814 din piatră şi reparată în 1894.

3) **Jevreni – biserica Sfântului Arhanghel Mihail**, construită în 1797 din piatră şi reconstruită în 1852.

4) **Işnovăţ – biserica Sfântului Nicolai,** construită în 1810 de proprietarul din partea locului Maftei Donici; edificiul avea forma unei corăbii. În anul 1891 a fost reparată.

5) **Izbeşte – biserica Sfinţilor apostoli Mihail şi Gavril**, construită în 1788 din piatră, reconstruită în 1857.

6) **Hruşova – biserica Adormirii Maicii Domnului**, construită în 1802 din piatră de către moşierul Simon Glavici.

7) **Boşcana – biserica Sfântului Arhanghel Mihail,** construită în 1751 din piatră şi reparată în 1843. Clopotniţa era executată din lemn.

8) **Micleşti – biserica Sfântului Spiridon**, construită în 1802 din piatră de moşierul Iordache Donici. Forma edificiului – Sfânta Cruce.

9) **Steţcani – biserica Sfântului Mihail**, construită în 1808 cu efortul locuitorului acestui sat Nistor Hatman. Arhitectura – sub forma unei stele. Clopotniţa făcută din lemn.

Astăzi multe din ele nu mai există. Prin anii 50-60 ai sec. XX au fost devastate şi făcute una cu pământul. Vorba scriitorului, a fi barbar e mai uşor cu mult decît om civilizat. Şi la urma urmei în toate perioadele istorice a fost mai uşor de stricat decît de construit. Odată cu schimbarea politicii actuale faţă de biserică, mulţi din acei „activişti” au devenit peste noapte „oameni de bună credinţă”.

Pentru a aduce la cunoştinţa celor ce studiază istoria plaiului nostru numele unor persoane cunoscute, născute sau legate prin activitatea lor de acest pământ bun şi blând, publicăm următorul tabel:

1) **Andronachi Donici** – renumit gânditor, pravilist şi jurist moldovean, care a activat la sf. sec. XVIII şi prima jum. a sec. XIX. În 1793 domnia sa s-a căsătorit cu Zahiriţa, fiica proprietarului Darie Donici. În calitate de zestre, Andronachi Donici a primit localitatea

Micleşti, judeţul Orhei. De nenumărate ori în cadrul diferitor conflicte şi procese judiciare s-a aflat în diferite sate ale ţinutului Criuleni. Dovadă poate servi exemplul din 11 aprilie 1812 în satul Boşcana. Respectând legea şi fiind un mare apărător al dreptăţii, Andronachi Donici se bucură de mare succes în rândul tuturor păturilor sociale din Basarabia.

2) **Nicolae Donici** – cunoscut astronom român. Membru de onoare al Academie Române. A trăit şi a activat la Dubăsarii Vechii, judeţul Lăpuşna. Pe banii săi a construit la Dubăsarii Vechi un observator astronomic. Studiind viaţa şi mişcarea cometelor, a călătorit în anul 1900 în Spania, în 1901 în India şi în 1904 în Kampucia. A făcut cercetări ştiinţifice asupra eclipselor de soare.

3) **Alexandru Bernardaţi** – distins arhitect (1831 – 1907) din Basarabia de origine italiană, care s-a deplasat deseori în localităţile raionului Criuleni. Este autorul proiectului arhitectural al mormântului lui Nicolae Donici, care se păstrează pînă în prezent în satul Dubăsarii Vechi.

4) **Mihail Gratii** – artist plastic din RSS Moldova. Născut la 5 mai 1939 în satul Cruzeşti, raionul Criuleni.

5) **Haralambie Corbu** – critic şi istoric literar, doctor în ştiinţe filologice. Născut în 1930 în satul Dubăsarii Vechi, raionul Criuleni.

6) **Ion Sârbu** – fabulist şi poet din Basarabia (1830 – 1868) care a trăit şi a fost înmormântat pe moşia sa din satul Măşcăuţi, Criuleni (vezi „Biruitorul" nr.4 din 10 ianuarie 1981, revista „Codri" nr.1, 1980, G. Călinescu, „Istoria literaturii române" ş.a.).

7) **Dumitru Trifan** – pictor şi caricaturist, lucrările căruia sînt bine cunoscute din paginile săptămânalului „Literatura şi arta". Născut în satul Dubăsarii Vechi, Criuleni.

8) **Constantin Popovici** – revoluţionar, narodnist din Basarabia (circa 1852 – 1880 (născut în satul Oniţcani, Criuleni. Pentru activitatea revoluţionară a fost exclus din seminarul duhovnicesc (teologic – Al.M.) din Chişinău.

9) **Vasile Proca** – geograf din RSS Moldova, candidat în ştiinţe geografice, născut în 1937 în satul Budeşti, Criuleni. Înmormântat în 1982 în Chişinău.

10) **Eugeniu Ureche** – cunoscut actor de teatru şi film, şi-a petrecut copilăria în satul Hîrtopul Mare (vezi „Biruitorul" nr.22 din 21.02.89).

11) **Grigore Kotovski** – şi-a început activitatea în anul 1905 în satele Ohrincea, Cruglic şi Izbeşte, unde organizează primul detaşament înarmat, a fost folosit cu succes de partidul bolşevic şi puterea sovietică în interesele lor. În ultimii ani au fost găsite documente compromiţătoare în arhiva republicii. Aceste documente îl caracterizează ca un tâlhar de cai şi ca un element depravat. Oricum ar fi, părerile despre Kotovski în cercurile oamenilor de ştiinţă sunt diferite. În fotodocumentul pe care vi-l propunem sunt multe propoziţii interesante pentru cititor, deaceea propunem câteva din ele: „El n-o fost un drumeţ de întîmplare al Revoluţiei şi nu ghicea încotro să meargă: la cei roşi, ori la cei albi – la Lenin ori la Kerenski. Şi asta este ajunsul lu Grigore Ivanovici. Şi în vremea bătăliei, şi în împrejurarea de pace după cheful burjuaziei din toată lumea Grigore Ivanovici vîrtos şedea la post".

12) **Gheorghe Ghimpu** – cunoscut fruntaş al vieţii politice din RSS Moldova. Originar din satul Colonoţa, raionul Criuleni, unul din întemeietorii şi liderii Frontului

Popular din Moldova, deputat al poporului din RSS Moldova. Domnia sa a înălţat pentru prima dată în istoria RSSM pe clădirea Sovietului Suprem al republicii drapelul tricolor.

13) **Simion Grosu** – prim secretar al CR Criuleni al PCM. În anii 1967 – 1970. Din 1970 secretar al CC al PCM. Continuator al politicii promovate de Ivan Ivanovici Bodiul: rusificarea la maximum a plaiului moldav şi înăbuşirea a tot ce este patriotic şi naţional. A încheiat cu succes ultima fază de aducere a Moldovei la „sapă de lemn" în desfăşurarea „socialismului dezvoltat". După cunoscuta lozincă populară „Jos cu Grossu!" a fost numit la un post de conducere la CC al PCUS şi mulţumit din partea conducerii partidului pentru activitate fructuasă în RSSM.

Pe parcursul a câtorva luni vom mai reveni la personalităţile care sunt legate indisolubil de Criuleni şi localităţile din jur, deoarece lista lor nici pe departe nu e completată.

„Baştina" din 7 august 1990

DE AUR, VISUL FĂURIT

Pe bună dreptate ziua de 1 decembrie este considerată cea mai mare sărbătoare a tuturor românilor. Pentru cei din Basarabia ea este şi mai deosebită, fiindcă şi suferinţa a fost mai grea. Ocupaţia rusească, începând cu 1812, a rupt ţinutul dintre Prut şi Nistru de la Ţară, după câţiva ani de indulgenţe, aici s-a instaurat un regim, la baza căruia stătea principiul de a înăbuşi spiritul naţional românesc, de a rusifica tot ce putea fi rusificat şi de a fi asimilaţi băştinaşii de popoarele aduse aici din toate colţurile Rusiei. Ţăranului din Basarabia i s-au creat aşa condiţii de viaţă ca să nu fie bucuros că trăieşte şi lucrează pământul lăsat de la strămoşi. Li se promiteau pământuri, avere, raiul pământesc cît mai departe de Basarabia. S-a urmărit scopul de a şterge de pe faţa pământului măcar o parte a poporului nostru.

În Arhiva centrală istorică de stat din Sankt Petersburg se păstrează documente – vii mărturii ale mizeriei în care au fost aduşi ţăranii din părţile locului. Pe câteva din ele le propun cititorului:

Прошение крестьян с. Криуляны, Оргеевского уезда, в переселенческое управление о выдачи им бесплатных билетов для переселения в Амурскую область.

«За ними зачислены 3 земельные доли переселенческом участке Сухой Лог, Вознесенской волости, Амурской области 29 апреля 1913 г., что видно из надписи заведывающего 6-м крестьянским участком Амурской области по предлагаемой при сем копии посемейного списка о составе нашей семьи, состоящей нами, жен и Яшанова дочь 1, 5 года (E vorba de una din familiile Eşanu, neamul căreia s-a mai păstrat în Criuleni – A.M.).

Переселиться туда мы полагаем с 1 апреля 1914 г., но ввиду нашей несостоятельности мы не имеем средств к покупке билетов на переезд по железным дорогам нашей семьи.

Покорно просим распоряжаться переселенческое управление о выдачи нам бесплатных билетов на переезд из г. Кишинева по Юго-Западной железной дороге, Забайкальской и далее по Амурской железной дороге до станции «Бокчарева» с перевозкою также бесплатной клади, положенной для переселения.

Выдачи нам бесплатных билетов поможет нам к переселению в Амурскую область, где мы сразу сможем заняться крестьянством и не будем в тягость правительству, ибо переселяемся безземельные классы населения, а не зажиточные.

Царан Афанасий Гузун.

Помета: Бессарабскому губернатору, 23 ноября».

ЦГИАЛ ф.391, оп.5, 1913, д.288, л.70.

Un document similar este şi scrisoarea ţăranului din satul Criuleni, judeţul Orhei, Ion Niculae Iacub (ЦГИАЛ ф.391, оп.5, 1913, д.288, л.76.). Aceste file au fost scrise după 100 de ani de încorporare a Basarabiei din trupul Moldovei de Imperiul Rus. Ele ne vorbesc despre situaţia îngrozitoare în care a fost impus ţăranul să-şi părăsească pământul, casa, mormintele strămoşeşti, şi împreună cu familia să apuce drumul pribegiei în căutarea paradisului promis de cinovnicii ţarişti.

Прошение крестьян с. Криуляны, Оргеевского уезда, в переселенческое управление о выдачи им бесплатных билетов для переселения в Амурскую область.

«Мы получили разрешение на переселение на участок Маргаритовский, Краснояровской волости, Амурской области и весной 1914 г. мы должны переселится на означенный участок, а между тем мы люди бедные, безземельные и не имеем средств к приобретению билетов на проезд туда по железной дороги.

Просители: Василе Мирон, Нистор Паскарь, Георге Чобану, Василе Оларь, а за них, неграмотных и за себя расписался Гаврил Паскарь».

ЦГИАЛ ф.391, оп.5, 1913, д.288, л.72.

O bună parte din ţărani, despărţindu-se de locurile natale, mureau de foame, boli, frig neajungând la destinaţie. În ajunul şi în timpul primului război mondial (1914 – 1918) situaţia ţăranilor rămaşi la baştină s-a complicat şi mai mult. Tot ei trebuia să aprovizioneze războiul cu „carne de tun”, produse alimentare şi să plătească impozite fabuloase Imperiului Rus. E destul de uşor să înţelegem că aceste condiţii neomeneşti duceau la explozii sociale. Drept exemplu poate servi refuzul ţăranilor din satele Bălășești şi Răculeşti de a da arendatorului jumătate din roadă. Aceasta a avut loc în primele zile a lunii august 1917.

Despre o altă măsură de luptă ne vorbeşte următorul document:

«1910 г. февраля 5 - «Донесение начальника Бессарабского губернского жандармского управления Департаменту полиции о попытке крестьян-

арендаторов с. Коржево, Бендерского уезда уничтожить расчетные книги в экономии помещика. Секретно.

В ночь на 27 прошлого января в с. Коржево Бендерского уезда, Бессарабской губернии в экономию местного землевладельца Ивана Мартыновича Назарова ворвались около 20 человек неизвестных злоумышленников, которые, взломав наружную дверь экономической конторы, стали ломать внутренние, но в это время, проснувшись, спавший в контору служащий Григорий Петрович Щетинин, предложил злоумышленникам уходить, в противном случае обещал стрелять.

Полковник Соколов».

Războiul mondial, mizeria, foamea, condiţiile insuportabile ale locuitorilor băştinaşi au adus la înteţirea luptei de eliberare naţională şi socială, în care se conturează tendinţa spre autonomie şi unirea cu România. La 2 decembrie 1917 Sfatul Ţării declară Basarabia Republică Democratică moldovenească. În anul următor, la 24 ianuarie 1918, Sfatul Ţării declară independenţa acestei republici, iar la 27 martie, acelaşi an, se votează în Sfatul Ţării pentru unirea cu regatul România. Printre cei care au votat unirea cu România a fost şi Atanasie (Afanasie) Chiriac din Corjova, Criuleni, deputat in Sfatul Ţării. Cred că e necesar de subliniat şi anarhia, haosul care cuprinse majoritatea fostului imperiu ţarist în care era încorporată şi Basarabia după pacea de la Bucureşti 1812.

Iată telefonograma preşedintelui adunării cooperatorilor din Orhei către Consiliul directorilor din 17 decembrie 1917:

„Din Chişinău spre Dubăsari merge un transport militar cu 600 de oameni. Economia (ferma) lui Sinadino, Onițcani, este devastată. Amenință cu devastarea morii unde se păstrează 20000 puduri de făină. Mai departe urmează Criulenii, unde în două fabrici se găsesc mari cantități de spirt. Sînt inevitabile excese. Cerem ajutor urgent.

Adunarea județeană a cooperatorilor.

Preşedintele Moraru”.

Despre faptul cum compatrioţii noştri au reacţionat la actul Unirii ne mărturiseşte telegrama populaţiei plăsii Criuleni către preşedintele Sfatului Ţării:

„Sărbătorind astăzi împreună cu frații noştri romîni, soldații regimentului 10 vînători, ziua Unirii Basarabiei cu patria-mamă, populația plății Criuleni cu sentimentul unui profund respect salută pe bărbații înțelepți ai țării, care au înfăptuit năzuințele poporului moldovenesc spre unirea cu România. Trăiască conducătorii noştri luminați, care au muncit pentru binele poporului. Trăiască Regele României!

Preşedintele comitetului plăsii Criuleni, Grăjdanu”.

Nu voi comenta aceste documente care vorbesc de la sine.

„Opinia” nr.47 de la 1 decembrie 1993

Alexandru MORARU

DIN ISTORIA DRUMURILOR

Dezvoltarea capitalismului, antrenarea gospodăriilor moşiereşti şi ţărăneşti ale Basarabiei în sfera circulaţiei mărfurilor, transportarea crescândă a cerealelor şi a altor produse agricole la piaţă, deplasarea forţelor de muncă atribuiau o mare importanţă economică transportului şi căilor de comunicaţie. Puterea locală era îngrijorată de starea drumurilor de ţară şi a şoselelor, pe care şuvoiul de pasageri şi încărcături se îndrepta spre debarcaderele fluviale şi navale.

Drumurile cele mai importante ale Basarabiei din secolul trecut aveau două direcţii principale: de la răsărit spre asfinţit şi de la sud spre nord. Unul din ele treceau prin Dubăsari spre Măşcăuţi şi Orhei de-a lungul rîului Răut. Părţile de sud şi nord erau legate prin trei căi principale pentru acele timpuri, una din ele trecea de-a lungul Nistrului de la Bender spre Coşerniţa, Criuleni, Bulăieşti, Sirova, Şibca, Raşcov ş.a.

Lucrările principale la construcţia drumurilor erau înfăptuite din mijloacele prestaţiei în natură. În anul 1885 comandamentul districtului militar Odessa a rugat ministerul militar să înfăptuiască prin intermediul Ministerului Afacerilor Interne construcţia în raionul Pridnestrovscoe a şoselelor importante din punct de vedere militar pe o lungime de 210 vîrste, în acelaşi rînd drumul Chişinău – Vadul-lui-Vodă – Criuleni şi spre Grigoriopol.

Despre această povesteşte mai amănunțit cartea „Adunarea de gubernie din Basarabia de legislatura a XXIII din anul 1891 (dări de seamă şi rapoarte)" (Chişinău, anul 1892).

Din raportul namesnicului de gubernie prezent la adunarea de gubernie şi de zemstvă, se vede, că Ministerul căilor de comunicaţie, ţinînd cont de importanţa drumului Chişinău – Criuleni din punct de vedere strategic, a socotit de cuviinţă, că trebuie de intervenit pentru a distribui zemstvei din Basarabia din cazna mijloace pentru a amenaja drumul numit, jumătate din sumă se dă fără a fi întoarsă, iar altă jumătate – cu condiţia de a fi restituită din mijloacele zemstvei în decurs de zece ani.

Adunarea de gubernie şi de zemstvă la şedinţa din 15 ianuarie 1891 a aprobat raportul amestecului în ce priveşte direcţia drumului pe şoseaua Chişinău – Goieni – Criuleni cu o ramificaţie de la Coşerniţa spre Vadul-lui-Vodă şi cu indicaţia, ca guvernul să aloce 300 de mii de ruble pentru construcţia drumului.

Invitându-l pe negustorul Pronin din ghilda Nr-1 din Odesa, consiliul de gubernie a încheiat o condiţie formală cu el la 19 martie 1891, care constă în următoarele:

„Consiliul de gubernie şi de zemstvă îi încredințează cetățeanului Pronin să găsească linie pentru construcția şoselei Chişinău-Cruleni cu ramificația spre Vadul-lui-Vodă şi să întocmească proiectul şi planul de cheltuieli pentru acest obiect: dacă proiectul şi planul de cheltuieli vor fi aprobate de Ministerul căilor de comunicație, consiliul ca plătit cetățeanului Pronin 1200 de ruble; dacă construcția şoselei va fi socotită de Minister nerațională sau va fi schimbată direcția şoselei, apoi în acest caz consiliul de gubernie şi de zemstvă îi va plăti cetățeanului Pronin, numai jumătate din sumă, adică 600 de ruble, în caz, că Ministerul căilor de comunicație va considera întocmirea proiectului sau a

planului de cheltuieli greşită, apoi cetățeanul Pronin îşi ia obligația, ca toate greşelile să le corecteze fără a primi vreo recompensă din partea consiliului de gubernie".

Inginerul, căruia Pronin i-a încredinţat întocmirea proiectului şi planului de cheltuieli, a murit pe neaşteptate şi s-au început din nou căutările. Noul inginer a terminat lucrările asupra proiectului abia la 15 noiembrie 1891, fiindcă mult timp i-au răpit cercetările rocilor.

Şi abia la începutul lunii decembrie au fost examinate proiectele şi planul de cheltuieli. Văzând, că după planul de cheltuieli construcţia şoselei Chişinău – Goieni – Criuleni va costa 422 mii de ruble, adică cu 122 mii mai mult decât suma calculată mai înainte, comisia sub preşedinţia gubernatorului Basarabiei a amânat pe un timp construcţia drumului Coşerniţa – Vadul-lui-Vodă.

Din anul 1899 pînă în 1901 a fost construită şoseaua Chişinău-Criuleni pe o lungime de 38 vîrste, iar în anii următori – alte drumuri (AICS a Uniunii RSS, f.190, inv.4).

Dezvoltarea economiei naţionale în ţinut, transformările, ce au avut loc în viaţa socială şi spirituală a poporului au condiţionat înăsprirea luptei de clasă, intensificarea mişcării de eliberare a maselor truditoare.

16 aprilie 1981, Nr.45 gazeta raională Criuleni, „Biruitorul"

Cunoaşte-ţi plaiul natal

SATUL DE PE MALUL ICHELULUI

1. Pe malul râuleţului Ichel în partea de vest a centrului raionului Criuleni e situat satul Păşcani. Despre el pentru întâia dată se pomeneşte în documentele din anul 1599. Ca şi orice localitate, satul are obiceiurile, tradiţiile sale şi, desigur, istoria sa. Ne vom opri numai la situaţia ţăranilor din acest sat în perioada anilor 1824 – 1831.

Ca şi toţi ţăranii din Basarabia, cei din Păşcani se aflau sub jugul moşieresc. Boierul Corcevschii, căruia îi aparţinea şi satul Păşcani, nu se deosebea prin nimic de alţi.

Anul 1824, 14 iulie. Jalba ţăranilor din satul Păşcani judeţul Orhei, procurorului judeţean GH. M. Pisarevschii despre aceea, cum boierul Corcevschii îşi bătea joc de ei. (ACS a RSSM, fondul 918).

„Din timpuri îndepărtate, pînă la încheierea păcii cu Poarta Otomană, noi trăim într-o localitate pe moşia fostului boier Iordachii Russo, iar acum a domnului Corcevschii, unde ne-am întemeiat gospodării. Dar acest Corcevschii ne pricinuieşte nouă diferite greutăţi şi, în afară de aceasta, ne bate, iar paznicul pădurii, pe care l-a pedepsit aspru şi se lăuda, că pe viitor şi mai tare îl va căzni, de frica lui, a lui Corcevschii, s-a spînzurat.

Noi am înaintat o cerere către guvernul regional al Basarabiei, care a trimis-o ispravnicului de zemstvă din Orhei pentru a face cercetări, iar ispravnicul l-a trimis

pentru a face cercetări pe domnul comisar Gaitula, care se ține de neam cu soția domnului Corcevschii, care i-a făcut parte dreaptă lui Corcevschii, iar nouă nu ne-a făcut dreptate...”.

Ţăranii căutau dreptate şi adevăr, iar în locul lor găseau o exploatare şi mai cruntă din partea boierului. În afară de asuprirea de clasă, ţăranii mai suferea şi de asuprire naţională.

Anul 1831, 7 noiembrie. Declaraţia Mariei Grigoraşeva asupra dosarului cu privire la faptul cum boierul Corcevschii i-a bătut pe ţiganii iobagi şi a omorât-o pe Maria Cibotariova (ACS a RSSM, fondul 41, fragment).

„MARIA GRIGORAŞEVA: Vineri seara polcovnicul Corcevschii mi-a ordonat să mă mut din sat într-o cocioabă din cătunul vecin. În timpul acesta fiica mea, Sanica, s-a întors cu viţeii de la păscut şi fiindcă ea în ziua cea n-a mîncat nimic, am rugat-o pe fiica cumnatului să-mi aducă o bucăţică de mămăligă pentru fiică-mea. În acest timp Corcevschii, care se afla prin apropiere, a început s-o cheme pe fiică-mea, însă ea se temea să se ducă la dînsul. Eu o rugam să se ducă, însă ea nu mi-a dat ascultare şi a plecat în câmp. În acest răstimp a venit vechilul din Păşcani Semion şi eu cu insistenţa lui m-am mutat în cocioabă. Sâmbătă dimineaţă eu am găsit-o pe fiică-mea în sălaşul, din care am plecat în ajun şi am luat-o cu mine, unde a sosit boierul şi fiind supărat pe fiică-mea, care fugise de la el, a dat ordin lui Ursachi s-o ţină, iar el o bătea cu un harapnic. De faţă erau ţiganca Maria Cebotariova şi fiica ei Bălaşa...

Duminică, înainte de asfinţitul soarelui, eu m-am dus la Maria Cebotariova, care pe urmă s-a dus la râu să spele rufele. Când ea s-a întors, apoi Corcevschii, care a fost la ea în curte, văzând-o, a chemat-o la el. Toate acestea eu le-am auzit, însă ce s-a întâmplat mai departe cu Maria eu nu ştiu. Iar când ea, Maria, s-a întors acasă, plângând mi-a povestit că el a bătut-o cu biciul, fiindcă s-au pierdut nişte gâşte.

La miezul nopţii Sanica mea a cerut de mâncare, fiindcă toată ziua a stat flămândă şi eu m-am dus la Maria acasă să cer o bucată de mămăligă, dar, deschizând uşa, am aflat că boierul doarme acolo şi îndată m-am întors acasă. A doua zi m-am întâlnit cu Ursachii şi mi-a zis, că boierul a plecat la Chişinău şi că pe biata Marie toată noaptea a bătut-o. După aceasta, eu m-am dus la câmp şi m-am întors după amiază acasă. Nu zăbavă după aceasta a venit la mine fiica Mariei. Bălaşa m-a chemat la dânsa s-o văd pe mamă-sa, care era bolnavă. Când am intrat, am observat că din gură îi curgea sânge. Maria era moartă. Răposata nici odată n-a fost bolnavă în cei 20 de ani de când o ştiu.

În timpul aflării aici a comisiei (care cerceta cazul – A.M.) a venit la mine Nicolai Ursachi şi m-a rugat pe mine să mă duc cu el la arie, unde, cică, mă aşteaptă Milo şi Todorachi Russo. Eu la început nu m-am învoit, dar pe urmă m-am dus. Pe drum Ursachi mă convingea să-mi fac milă de doamna Corcevscaia. Am venit la arie, dar acolo nu era nimeni. Dar când m-am întors acasă, a venit Tudorache Russo, care-mi promitea de la 10 până la 100 de lei pentru faptul, dacă eu voi fi de acord să ascund adevărul şi să spun, că Maria a murit de boală. Dar eu i-am răspuns: „Fie voia Domnului, dar eu am să spun numai adevărul. Boierul Corcevschii, mai înainte, mă bătu aşa de tare, că am rămas fără dinţi.”

Mărturiile au fost înscrise prin traducător de consilierul titular Viunov, consilierul titular Hudolean.

2. Condiţiile insuportabile ale vieţii îi făceau pe ţărani şi mai hotărâţi în acţiunile lor împotriva boierului. Dar, desigur, fiind nepregătite, fără plan bine gândit, aceste răscoale erau uşor înăbuşite.

Anul 1826, 20 iunie. Raportul ispravnicului de zemstvă din Orhei către guvernul regional al Basarabiei despre răscoala ţăranilor din satul Păşcani împotriva boierului Corcevschii şi puterii locale (ACS a RSSM, fondul 918, fragment).

„Pentru îndeplinirea ordinului Nr.4 al Măriei D-voastră de la data de 17, care a fost expediat prin ispravnic, însoțit de cinovnicul Semion Untilov, totodată, am onoarea să vă aduc la cunoştință, că deşi locuitorii satului Păşcani s-au plâns în repetate rânduri pe boierul său polcovnicul Corcevschii şi boierul pe locuitori, scrisoarea a fost transmisă în guvernul județean al Basarabiei şi ispravnicului acestuia, iar din partea acelui ispravnic a fost expediată comisarului unui colegiu secretarului Erhan, iar când el a fost dat afară – comisarului Portițchii, care a venit în locul lui, în repetate rânduri au avut loc cercetări la fața locului, dar din cauza greşelilor şi a inactivității lor nu s-a făcut nimic.

Cu toate acestea în sat aveau loc tulburări şi unii locuitori au început să se mute samovolnic în alt loc, de aceea locuitorii acelui sat au fost chemați la ispravnic şi preîntâmpinați de însuşi boierul polcovnicul Corcevschii, ca să rămână la locul lor de trai şi să se ocupe de treburile gospodăreşti până la terminarea cercetărilor...

Măria D-voastră, vă pot comunica, că ispravnicul a fost nevoit să eie măsuri aspre, pentru ca acei locuitori să se supună puterii polițieneşti în folosul lor. Chiar dacă şi erau obijduiți de boier, totuşi, trebuia să aştepte învoirea şefilor privitor la rugămintea lor, dar să nu părăsească samovolnic sălaşele lor, mânând în taină animalele lor şi să se împotrivească ordinelor şefilor".

E necesar de menţionat, că după reforma ţaristă din anul 1861 situaţia ţăranilor din Basarabia nu s-a schimbat. Un soldat, care a participat la înăbuşirea răscoalelor ţărăneşti, a caracterizat starea materială mizeră a populaţiei din acest ţinut. Această scrisoare a fost publicată în „Iscra" în luna mai 1901:

„Aflându-te zece zile între ei, - scria soldatul, - poți să te convingi personal de situația lor mizeră. De exemplu, se aşează la masă familia, compusă din părinți şi patru copii, dintre care cel mai mare are 15 ani, şi pe masă se pune o strachină cu borş, care e făcut din apă, ciapă şi chiperi, apoi pun mămăliga şi acesta-i tot prânzul, iar dacă am adăuga aici doi funți de pîine, aceasta va fi hrana pe o zi întreagă, dar acest lux nu toți îşi pot permite, o bună parte se hrăneşte numai cu pîine şi apă".

În epoca aceasta situaţia ţărănimii din Basarabia se înrăutăţeşte tot mai mult. Mizeria, exploatarea cruntă, lipsa de drepturi a maselor truditoare înăsprea contradicţiile sociale şi lupta de clasă la sat.

„Biruitorul", 24 martie, 1981.

De Ziua Mondială a Culturii

PATRIA ÎNCEPE DE LA CULTURĂ ŞI EA ESTE NEMURITOARE

Cultura este un al doilea soare pentru oameni învățați!
Heraclit

Cultura este o podoabă pentru cei fericiți şi
un refugiu pentru cei aflați în nenorociri.
Democrit

Nivelul culturii unui om este direct proporțional
cu nivelul de cultivarea a limbii sale.
Proverb neogrec

Ce este cultura? E producerea de valori spirituale
permanente exprimate în opere.
G. Călinescu

Cred că nu există om (sănătos!), care ar putea la îndoială necesitatea culturii, cum nu poate fi discutat faptul, trebuie să fie, sau nu, ocrotit patrimoniul naţional al ţării. Poate spune că nu avem nevoie de folclor, biblioteci, muzică, artă plastică, muzee numai acela, care în afară de a ghiftui burta nu-l interesează nimic. În viziunea acestora ar fi mai mult folos din muzeu să se facă o crâşmă, din şcolile de muzică şi arte plastice – magazine comerciale, iar din casele de cultură – băi finlandeze cu întreagă gamă de masaj...

Desigur că aceasta e o mentalitate primitivă, dar, cu mare regret, sunt mulţi (şi cu studii superioare!), care chibzuiesc anume în felul acesta. De aceea nici nu-i de mirare că dumnealor n-au idee unde e situat, de exemplu, muzeul de istorie şi etnografie, biblioteca sau chiar casa de cultură. Încă mai sunt inşi, care apreciază lucrul omului în felul următor: dacă e murdar de mortar, neglijent – munceşte, iar dacă este funcţionar la bibliotecă – „e-un pierde-vară, toată ziua stă pe scaun şi citeşte”.

Aceasta se întâmplă de aceea, că lumea iubeşte să intervină, să dea sfaturi acolo, unde n-are competenţă, ci n-are o bază elementară de cunoştinţe. Aţi urmărit vreo dată 2-3 inşi la un pahar, mai ales, la care obiectul discuţiei este istoria şi politica? E paradoxal, totuşi, că nici un istoric, muzeograf, regizor, artist plastic sau muzician nu-l învaţă pe un medic, inginer, agronom sau veterinar cum să-şi îndeplinească funcţiile, pe când acesta e gata cu plăcere să ţină lecţii la orice temă.

Am adus acest exemplu şi am făcut această introducere, fiindcă urmăresc scopul de a accentua că e necesar fiecare să fie la locul său, pentru a-şi îndeplini funcţiile conştiincios.

La locul lor sunt şi diviziunile direcţiei de cultură, care cu toată responsabilitatea îşi îndeplinesc nobila misiune de a propaga şi a scoate din anonimat cultura naţională a acestui multpătimit pămînt.

Cu toate că postul de radio Chişinău zilnic „îi pune" pe Nicolae Sulac să cânte „moldovanul cît trăieşte, cîntă şi se veseleşte", criza în care se află „ţărişoara" nu ne-a ocolit nici pe noi, lucrătorii de cultură. Pornind de la faptul că nivelul de viaţă este deosebit de scăzut, iar salariul lucrătorilor de cultură este mizerabil de mic, plus la toate acestea, la sfârşitul anului 1994 au fost făcute reduceri ale multor unităţi din sfera culturii. O parte din foştii noştri colegi s-au alăturat la marea armată a şomerilor. La fel ca şi la toţi ceilalţi, salariile sînt achitate cu mari întîrzîieri. Ai impresia că conducerea nu caută ieşire din criză, ci chibzuieşte ce să mai vîndă străinilor sau care întreprinderi să mai lichideze. Lumea glumeşte: cică, dacă ne ţinem 3-4 ani fără salarii, leul moldovenesc va deveni mai convertibil decât dolarul SUA. Cine ştie, moldoveanul, în ciuda americanului, ar putea s-o facă şi pe asta, chiar cu riscul că poate muri de foame.

Tot criza existentă este la baza faptului, că în afară de casa raională de cultură în timp de iarnă n-a fost încălzit nici un cămin cultural din raion. Necesită reparaţii urgente acoperişul căminelor de cultură din Criuleni, Maşcăuţi şi Hruşova.

În ultimele zile al lui decembrie, trecut, la şedinţa Consiliului raional, a fost eliberată din funcţia de şefă a direcţiei de cultură Parascovia Munteanu. Domnia sa a avut succese, şi insuccese, a făcut şi încălcări şi greşeli. Aşa e viaţa! Numai cel care nu face nimic – nu greşeşte! Eliberarea din funcţie a doamnei Parascovia nu ne-a şocat, deoarece toate diviziunile direcţiei de cultură erau în miezul lucrurilor. Nu am fost surprinşi nici de faptul, că a fost numită în această postură tânăra energica şi competenta Claudia Şerşun, deoarece candidatura dumneaei a fost susţinută în unanimitate în cadrul şedinţei direcţiei de cultură. Mai trist este faptul că, după cum ne relatează „Opinia", din 7 ianuarie 1995 „...în baza cererii depuse, a fost eliberată din funcţia de şefă a direcţiei raionale de cultură doamna P. Munteanu. Consilierii au votat unanim acest lucru (!) fără să pună vreo întrebare sau să ceară careva explicaţii a demisiei".

Toată viaţa doamna Munteanu a muncit în cultură, 15 ani a exercitat funcţia de şef de direcţie. S-a învrednicit de titlurile „Lucrător emerit al culturii din RSSM", „Lucrător emerit al culturii din URSS" şi multe alte onoruri. Cine dacă nu domnia sa a adus renume raionului în multe colţuri ale lumii? Atunci cînd frontiera fostei URSS era păzită cu o sută de lăcăţi, ea cu colectivul artistic de la casa de cultură Criuleni, a izbutit să se prezinte la festivalul internaţional din Bulgaria, de unde s-a întors cu trofeul biruitor (el este expus în expoziţia muzeului de istorie şi etnografie a raionului).

Cine a făcut selecţia riguroasă şi a fondat cele trei colective cu renume „Lozioară", „Şezătoarea" şi „Trandafir"? Cine a făcut selecţia şi a adus la triumf echipa „Băieţi de dobă. Criuleni", când i s-a conferit titlul de laureat al concursului televizat TVC-82? Dar cine a înfrăţit raionul nostru cu Ţările baltice, România, Iugoslavia, Franţa şi altele? Şi, credeţi-mă, cel puţin în oraşul Soustons (Franţa) este mai cunoscută noţiunea de „Şezătoare" decît numele conducătorului acestui petic de pămînt. Cum credeţi, doamna Parascovia

Munteanu, femeie, care a crescut doi copii nu acasă, ci pe scenele caselor de cultură ale raionului nostru, merita o floare măcar din partea conducerii? Poate de-aceea şi ziaristul de la „Opinia" a şi scris informaţia amintită cu nedumerire.

Lucrul în raza culturii este nemulţumitor, prost remunerat (cel puţin în Republica Moldova) şi necesită eforturi de creaţie, care în cele din urmă nu vor fi apreciate la valoarea reală. Nu greşesc dacă susţin, că aproape toate unităţile salarizate şi-au ales specialitatea după vocaţie, la aceste persoane s-au alineat fosta directoare a casei de cultură din Criuleni şi actualul şef de direcţie, doamna Claudia Şerşun, domnul Andrei Roman, directorul şcolii muzicale din centrul raional, doamna Valentina Bobeică, directorul bibliotecii centralizate raionale, domnul Alexei Platon, inima orchestrei populare „Trandafir", domnul Dumitru Beşliu, coreograf talentat şi conducătorul colectivului „Lozioară", doamna Elena Andrei, directorul casei de cultură din Criuleni, domnul Tudor Stricovski, un tînăr lucrător, în care a început să se contureze un talent. Ar fi o eroare să nu amintim de cuplul Elena şi Sergiu Sclifos de la casa raională de cultură, de Anatol Ermurache ş.a.

Cu frumoase realizări întîlnesc Ziua mondială a culturii doamnele Valentina Vîntu şi Liuba Poponet de la casele de cultură şi Boşcana şi Corjova, domnul Andrei Ciorbă, directorul casei de cultură din satul. Cruglic, domnul Andrei Măgureanu de la Oniţcani ş.a.

La capitolul cultură se atribuie şi curăţenia sufletească, credinţa în bunul Dumnezeu. Vreau să aduc doar două exemple din cultură populară românească de prin părţile locului.

1. Gospodinele din părţile Criulenilor din cele mai vechi timpuri pînă în prezent respectă ziua Sfântă de Duminică. În această zi e păcat să lucrezi. Pînă şi hrana în familie pentru duminică era pregătită de sîmbătă seara. De obicei, acestea erau sarmalele, date în cuptor sau nişte plăcinte cu brînză, cartofi ş. a. În haine de sărbătoare membrii familiei se duceau la biserică. Acolo cu cuminţenie era ascultată, slujba, unde de la mic la mare erau supuşi unei curăţenii sufleteşti, să nu fure, să nu omoare, să nu batjocorească părinţii şi altele. Şi numai întoarcerea de la biserică toţi se aşezau la masă.

2. Fiind bogat în ape, ţinutul Criulenilor, oamenii din partea locului o foloseau şi o folosesc din plin, dar nu în dauna naturii. De exemplu, spălatul şi ghilitul. La o distanţă de cel puţin 25-30 metri de rîu (fie Răut, Ichel, Nistru) sau iazuri era aşezat un uluc mare (în majoritatea cazurilor din piatră), unde era adusă apă din rîu cu un vas curat. Ca să nu se verse jos, prin partea laterală a ulucului, unde avea o gaură, ea era astupată cu un cep din iarbă, ruptă chiar de pe loc. Asemenea uluce erau şi lângă majoritatea fîntînilor. Femeile spălau rufe, prosoape, ghileau pînze. Apa murdară era dată drumul din uluc şi, pînă a ajunge în rîu, ea trecea prin pămînt, care îndeplinea funcţia de filtru. Această metodă se deosebeşte radical de cea a femeilor slave (Rusia, Ucraina, Bielarusi), care spală direct în rîu. Şi, în general, apa, consîngenii noştri o preţuiau la valoare reală. Era şi este un mare păcat să arunci gunoi în rîu, iaz sau fîntînă.

La cultura materială se cere menţionată şi măiestria meşterilor populari. Unul dintre ei e domnul Andrei Băcioi, elevul regretatului meşter popular Nichita Gavrilov din Criuleni. La expoziţia republicană din 1995, găzduită de Muzeul Naţional de etnografie şi istorie

naturală, Andrei Băcioi a fost menţionat cu locul doi. Felicitări, maestre, şi la mai mare! Cuvinte de recunoştinţă merită şi meşterul Vladimir Zolotco, tot din Criuleni.

E cazul să mai amintim de o pagină a culturii raionului. Pentru prima dată în istoria ţinutului în 1993, la întreprinderea editorial-poligrafică „Crio" din Criuleni au ieşit de sub tipar două cărţi, a căror autori sînt consîngenii noştri. Prima aparţine peniţei publicistului Gheorghe Paţanov şi este o culegere de schiţe, nuvele şi povestiri, întitulată destul de filozofic „Trece ziua". Despre această apariţie ea menţionat prestigioasa „Literatura şi arta", dorindu-i tradiţional „La mai mult, şi la mai mare". Aşa şi va fi, probabil. Cartea a doua este o colecţie de versuri scrise de chirurgul şi poetul Vlad Halipli. Nu voi face analiză critică a debutului, deoarece cu acest lucru se ocupă criticii literari, eu însă, voi cita o propoziţie din introducerea la carte, ce aparţine poetului Gheorghe Vodă: „Carte frumoasă, fii binevenită în orele de întuneric ale vieţii noastre!".

Anual şcoala de muzică din Criuleni este absolvită de 27-30 elevi, care la examenele de absolvire dovedesc că cunoştinţele căpătate aici sunt trainice. Iar rezultatele acesteia le datorează muncii pedagogilor Olga Malai, Natalia Cumpătă, Nadina Ciobanu, Ludmila Bîcaşov, ş.a.

Un rol important în dezvoltarea la copii a gustului estetic, frumuseţii şi măiestriei artei plastice, îl joacă şcoala de pictură pentru copii din Criuleni, în persoana pedagogilor Mihai Şerbu şi Vlad Neniţă. Dumnealor, prin expoziţiile cu lucrările copiilor ne mărturisesc despre munca lor de fiecare zi, o muncă grea şi anevoioasă.

Pe cei care vor sărbători Ziua mondială a culturii îi aşteaptă o surpriză plăcută – întâlnirea cu renumita echipă „Băieţi de dobă". Nu rataţi şansa! Duminică – la casa de cultură!

Un aport considerabil în dezvoltarea culturii îl aduce şi echipa de bibliografi a Bibliotecii raionale centrale. Acum, cînd un ziar, o revistă, o carte costă bani grei pentru bugetul oricărei familii, apelul la bibliotecile publice se face din ce în ce mai pronunţat. Sub conducerea doamnei V. Bobeico, bibliotecile au fost supuse unei revizii şi reforme considerabile. S-a scos din circulaţie minciuna marxistă-leninistă, s-au completat fondurile cu literatură ce merită toată atenţia. Printre cei mai credincioşi slujitori ai cărţii se înscriu doamnele Lidia Midori, Zinaida Nircă, Maria Chirilov, Claudia Clopot din Criuleni, Alexandra Creţ din Budeşti, Ana Vartic din Hîrtul Mare ş.a.

Nu uităm şi de cei, care au lucrat pînă la noi, iar în prezent se află la odihna meritată. E vorba de domnul Nicolae Butucel şi Ana Temciuc din Bălăbăneşti, Raisa Rusu din Criuleni, Ana Gasiu (Sagaidac), Maria Turuta (Măşcăuţi), Tudor Sclifos (Răculeşti), Ana Zavtur (Micleşti), ş.a. Toţi sînt invitaţi la sărbătoarea mondială a culturii, la manifestarea ce se va desfăşura mîine, în incinta căminului cultural din centrul raional.

Şi ca să închei cu o notă majoră şi optimistă vă spun verde-n ochi: Patria nu începe de la buhaiul satului şi nici de la acel, care a lansat această frază înaripată! Patria începe de la CULTURĂ şi ea este nemuritoare!

„Opinia", 20 mai, nr.21

Alexandru MORARU

UN CREŞTIN ÎN INFERNUL ATOMIC

În fondurile muzeului de istorie şi etnografie din Criuleni alături de documentele de arhivă, mărturii, materiale ale epocilor precedente se păstrează şi o fotografie a unui simplu bărbat de prin părţile locului, care a intrat în istoria ţinutului Criulenilor cu şi fără voia sa. Este vorba de Mihai Tudor Botezatu, originar din satul Maşcăuţi, locuitor al orăşelului Criuleni.

Ziua de 3 februarie 1987 nu va fi uitată de acest Om niciodată, de altfel, ca şi celelalte, care au urmat după ea. În acea seară a venit la el acasă un curier de comisariatul militar cu o citaţie – Patria (adică fosta URSS) îl cheamă la datorie. Mult mai tîrziu a aflat că toate documentele au fost formulate, că „s-a cerut benevol” (vestita formulare rusească – dobrovolino-prinuditelino).

Întra-adevăr, nimeni nici nu l-a întrebat, cum nici n-a ştiut unde era mobilizat. A lăsat acasă soţia cu fiica micuţă de tot fără lemne, cărbuni şi a plecat „benevol”. În localitatea Crasnoznamenca au trecut un control medical superficial, au primit forme militare şi – spre Odessa. Aici fiecare a primit cîte o vaccină sau un drog, dar se simţeau după ea într-o stare ieşită din comun.

Şi au plecat... Au plecat în infern. Îmbarcaţi în maşini militare în oraşul Ivancovo, situat la 30 km de Cernobîl. În jur era o privelişte îngrozitoare. Totul era mort. Populaţia a fost evacuată. Rămăseseră numai un mic număr de bătrâni, care au refuzat să părăsească locurile natale şi au preferat să-şi aştepte ziua de pe urmă.

Membrii grupului de „voluntari”, în care se afla şi Mihai Botezatu, descuiau casele şi scotea de acolo toată averea, o încărcau în maşini şi o îngropau în pământ la o anumită adâncime, dar tot în zona radioactivă. Spălau casele cu acizi speciali şi dezinfectanţi. Peste o zi două erau schimbaţi în altă zonă, unde spălau automobilele de radiaţie. Aceşti martiri primeau zilnic cîte un renghen jumătate, iar în dosarele medicale se indică – 0, 3-0, 5 rengheni. Potrivit instrucţiei, cine avea deja 24 rengheni trebuia să fie scos din zonă. Însă în majoritatea cazurilor schimbul nu venea, deaceea continuau lucrul tot aceşti nefericiţi. E groaznic să-ţi imaginezi, dar mulţi din ei în total au primit în jurul la 300 de rengheni.

În orele de răgaz erau hrăniţi cu mâncare uscată. Produsele erau pregătite şi aduse din Kiev. Asistenţa medicală era incompetentă. Cînd cineva se adresa cu dureri de cap, ameţeli sau alte dureri, răspunsul era unul pentru toţi: „Nu fi simulant! Înainte de a vă aduce aici aţi trecut controlul medical şi eraţi sănătoşi!”.

A ieşit din acest infern Mihai la 6 mai 1987 cu sănătatea distrusă la maximum. Au fost aduşi şi lăsaţi în voia soartei la Kiev, de unde a venit cu banii lui cu transport de ocazie. Ce-i drept, s-a ales cu o medalie „Uciasnic licvidaţii posledstvii avarii CAĂS” şi cu o diplomă:

„*Товарищу Ботезату Михаилу Федоровичу!*

Выполняя задание Советского правительства в необычно сложной обстановке, Вы уверенно прошли испытания на мужество и стойкость, проявили высокие

морально-политические и психологические качества. Глубокое понимание личной ответственности за порученное дело помогло Вам внести достойный вклад в дело ликвидации аварии на Чернобыльской АЭС.

Выражаем Вам сердечную благодарность за образцовое выполнение патриотического долго перед Родиной.

Командир войсковой части

44316, подполковник

А. Сурков

4 апреля 1987 г.”

Odată cu Mihail Botezatu s-au întors acasă şi Valeriu Gudima, Oleg Calinchin, Valeriu Pisari şi Volodea Sîciov, de altfel, tot din părţile Criulenilor. Într-un cuvânt, la Cernobîl moldovenii au fost întrebaţi...

Pe parcurs, conducerea raionului şi a orăşelului l-a lăsat fără atenţie şi ajutor. Cu toate că, Mihai Botezatu era în rînd printre primii de a primi apartament a fost scos fără nici o explicaţie, fiind întrebat şi batjocorit: „Cine te-a trimis la Cernobîl?”. Cu eforturi mari, totuşi, a căpătat 8 foi de ardezie, 300 bucăţi de cărămidă şi doi saci de ciment...

Aceasta este istoria bărbatului de pe fotografie, istoria unui bun creştin revenit din infernul atomic.

„Opinia” nr.49 din 22 decembrie 1993

Oamenii noştri iluştri

MUZICA – CA SENS AL VIEŢII

Opera este un gen al artei muzicale şi dramatice, bazată pe sinteza cuvintelor, acţiunii scenice şi muzicii. Primele opere naţionale au apărut în secolul XIX. Aceasta este o artă serioasă şi complicată care are nevoie de un spectator rafinat, cu un intelect mult mai înalt decît cel ce merge la circ, concerte etc.

Alături de cunoscuţii interpreţi de operă, Maria Bieşu şi Mihai Munteanu, un rol onorabil îi revine şi cunoscutei cântăreţe de operă, solistei la Opera naţională Valentina Calistru.

Enciclopedia „Literatura şi arta Moldovei” ne relatează: „V. Calistru – cântăreaţă de operă, născută în satul Oniţcani, Criuleni. O voce extraordinară. A interpretat rolul Ruxandei în opera lui Gheorghe Mustea „Alexandru Lăpuşneanu”, rolul Lisei în „Dama de pică”, rolul Tatianei în opera „Evghenii Oneghin” şi multe altele”. Asta-i cam tot ce era cunoscut despre pămînteanca noastră.

Urmărind scopul de a continua seria de materiale despre personalităţile ţinutului Criulenilor, am făcut o deplasare la Chişinău. La Teatrul de Operă şi Balet am găsit-o pe doamna V. Calistru la o repetiţie ordinară. Aveam în faţă o doamnă destul de agreabilă, între două vîrste.

Iată ce mi-a relatat domnia sa: „M-am născut la Oniţcani. De cînd mă ţin minte eu cînt. Am terminat clasa a 8-a şi am plecat la Chişinău să mă angajez la lucru undeva. Devenind muncitoare într-o unitate de construcţii, într-o zi vopseam o fereastră la o casă nouă, care urma să fie dată în exploatare. Lucram şi cîntam renumita „Santa Lucia”. Pe alături pur întîmplător trecea răposatul Petru Şerban, compozitor şi pedagog la o şcoală muzicală din Chişinău (se afla pe str. „Miciurin”). M-a auzit, apreciat şi insuflat că am talent. Ca excepţie, am fost primită la această instituţie de învăţămînt, cu toate că de acum era sfîrşitul anului şcolar. Într-un termen destul de scurt am terminat şcoala muzicală şi am fost admisă fără concurs la Institutul de arte „G. Muzicescu” la canto-vocal. Institutul nu l-am terminat la Chişinău, fiindcă m-am transferat la conservatoriul din Odessa la aceeaşi specialitate. Profesoară mi-a fost doamna Galina Polivanova, căreia îi sînt foarte recunoscătoare. Ea şi m-a format ca solistă de operă. După absolvire am fost repartizată la Teatrul „Bolişoi” din Moscova, unde am cîntat cîţiva ani. Din cauza lipsei de locuinţe şi a altor probleme familiare peste doi ani, adică în 1982, m-am întors la Chişinău. De atunci lucrez aici, la Opera Naţională. În timpul turneelor am cîntat aproape în toate teatrele de operă din fosta URSS, România, Bulgaria, Cehoslovacia, Franţa, Belgia ş.a.

Anul 1993 a fost foarte bogat în evenimente. Am avut un turneu în Belgia, la Bruxel, într-o sală cu 6400 spectatori care după finele spectacolului s-au ridicat în picioare aplaudând la nesfârşit. A fost un succes extraordinar. De fapt, aşa şi era de aşteptat, doar muzica a devenit sensul vieţii mele.

Ce îmi mai doresc? Rolul Normei de Belini. Acesta este unicul rol care încă nu l-am realizat în teatru”.

Am întrebat-o pe doamna Valentina Calistru dacă la anul viitor va veni la a 2-a ediţie a festivalului folcloric internaţional „Meşterul Manole”. Răspunsul a fost următorul: „Cu plăcere.”

„Opinia” nr.23 din 25 iunie 1994

BLAZON AL CRIULENIULUI
A FI ORI A NU FI ?

Heraldica este o ştiinţă istorică auxiliară, care se ocupă cu studierea şi alcătuirea stemelor şi blazoanelor familiale, ale oraşelor şi satelor, ţinuturilor şi statelor.

Blazonul unei localităţi, de exemplu, se fixează la intrarea în ea, oferă posibilitatea confecţionării, unor fanioane, insugnate cu semnul respectiv, care reflectă specificul acestui petic de pământ în imensitatea lumii. În cele din urmă blazonul, constituie şi o amintire pentru cei veniţi, fie ca oaspeţi sau ca turişti.

Ideea creării unui blazon al orăşelului Criuleni s-a născut acum un an, cînd împreună cu un grup de lucrători de cultură şi alţi specialişti ai raionului am vizitat ţările Baltice. În majoritatea oraşelor vizitate am observat prezenţe heraldice mai bine zis, fiecare din

ele au blazonul său – cartea de vizită a localităţii. Întorşi acasă, primul lucru pe care l-am făcut cu domnul Vatamaniuc, arhitectul-şef al raionului, am consultat mai multă literatură de specialitate, pentru a face cunoştinţă cu normele internaţionale, europene, naţionale de alcătuire a unui blazon. Conform acestor norme, în blazon nu poate fi aplicat drapelul ţării, stema actuală a statului. În această „carte de vizită" pot fi introduse elemente din legenda întemeierii localităţii, simboluri tradiţionale naţionale, anul primei atestări documentare şi altele.

Printre cele mai caracteristice elemente naţionale în heraldica moldovenească sînt apa, ce simbolizează viaţa, zimbrul – simbol al vigurozităţii, muncii, răbdării şi stejarul, ce exprimă trăinicia şi forţa.

Împletind toate aceste elemente cu una din cele două legende ale întemeierii Criuleniului, unde este vorba de căpitanul Criuleanu, apărînd ţara de păgîni, a căzut în luptă şi a fost înmormîntat pe malul drept al bătrînului Nistru.

Arhitectorul V. Vatamaniuc, a executat, după părerea noastră, destul de adecvat blazonul orăşelului nostru (vezi pag. 329). Cu regret, pe paginile ziarului „Opinia" nu putem prezenta în toată frumuseţea sa pentru că el este în culori. Pentru aceasta am numerotat culorile în felul următor: 1-albastru deschis; 2-verde închis; 3- roşu; 4-negru; 5- galben; 6-cafeniu.

V. Vatamaniuc a făcut nouă variante. Acesta pe care vi-l prezentăm îl considerăm cel mai reuşit. Dacă va avea el sau nu drept de existenţă – vor hotărî oamenii din partea locului de ziua orăşelului, la 19 septembrie.

„Opinia" nr.112 din 18 septembrie 1990

BLAZON AL CRIULENIULUI

Simbolul unui stat, al unui oraş sau raion fiecare şi-l imaginează în felul său. Ne bucurăm că lui Al. Moraru, directorul muzeului raional de istorie şi etnografie, i-a venit ideea creării blazonului orăşelului nostru, iar V. Vatamaniuc, arhitectorul-şef al raionului, a susținut ideea şi împreună au executat variante ale emblemei localității noastre.

Deci, ni se propune o carte de vizită a Criulenilor în viziunea unui arhitect şi unui istorician, oameni mai mult sau mai puțin competenți în heraldică.

La ultima sesiune a Sovietului de orăşel de deputați ai poporului, cînd s-a discutat schimbarea unor denumiri de străzi, Al. Moraru a prezentat proiectul blazonului, vorbindu-ne despre criteriile de alcătuire a emblemei, comentând fiecare element şi detaliu al proiectului. Ne-am amintit şi legendele despre întemeierea Criulenilor, am răspuns la întrebările deputaților. Dar nu s-a luat nici o decizie.

Fiindcă veni vorba, i-aş ruga pe colegii mei, la discutarea diferitor probleme să dea dovadă de posibilitate şi activism. Doar noi, deputații, exprimăm interesele alegătorilor noştri, hai, deci să nu fim indiferenți.

Mi-am spus şi atunci părerea, şi-mi voi expune-o şi acum. Autorii proiectului, după părerea mea, au îmbinat grafic, destul de reuşit elementele naționale specifice heraldicii moldoveneşti. E vorba şi de stemă, de acea stemă cu capul de zimbru, aprobată pe timpul lui Bogdan I, primul domnitor de sine stătător al Moldovei (1359-1365), care a fost scoasă şi din manualele de istorie, şi chiar de pe piedestalul monumentului lui Ştefan cel Mare, fără a şti cum, unde şi de mîna cui a fost distrusă, dar restabilită cu ocazia sărbătorii graiului matern.

E binevenită şi crucea, care unora nu le place. Să nu uităm, că ea este simbolul creştinătății.

La întrebarea „A fi ori a nu fi?" zic: „A fi!". Sper că în curând blazonul va împodobi poarta micii noastre urbe nistrene.

N. Frumosu
Vice preşedinte a comitetului executiv raional
„Opinia" din 2 octombrie 1990

BLAZONUL ORĂŞELULUI CRIULENI

„Voinicii au tăiat cel mai mare stejar, au făcut din el o cruce mare pe care s-a scris următoarele: „Aici se odihneşte pe veci căpitanul codrenilor Criulenu cu zece voinici, care au căzut apărînd Moldova. A scris Dionisie Călugărul din Neamț (mănăstire şi cetate în Moldova de peste Prut), care a venit aici pentru a strînge dări pentru sfînta mănăstire".

Deputaţii Sovietului de orăşel Criuleni la 30 noiembrie în cadrul sesiunii alături de problemele arzătoare ale ordinei de zi au examinat şi chestiunea privind aprobarea blazonului localităţii Criuleni. Domnul V. Vatamaniuc, arhitect şef al raionului, a propus patru variante. Prima variantă (vezi „Opinia" nr.112 din 18 septembrie curent) a fost respinsă de deputaţi fiind considerată prea complicată şi având unele elemente de prisos, deşi din punct de vedere ştiinţific ea corespundea cerinţelor (în afară de faptul că era de prisos vechea stemă a Ţării Moldovei – element ce nu se recomandă în alcătuirea blazoanelor, potrivit cerinţelor europene şi naţionale).

De data aceasta V. Vatamaniuc a alcătuit şi prezentat alte trei proiecte de blazon mai modeste, mai originale, respectând strict tot odată cerinţele heraldicii şi obiectivitatea istorică. Deputaţii au aprobat cu o majoritate covârşitoare de voturi blazonul, pe care îl vedeţi în imagine. Această imagine cu forma unui scut de azi înainte este cartea de vizită a Criulenilor. El va împodobi intrările în localitatea susnumită; clădirea Sovietului de orăşel; caşa raională de cultură; şcolile nr.1 şi nr.2; muzeul de istorie şi etnografie, restaurantul şi hotelul ş.a.

Este semnificativ faptul, că ziua de 1 decembrie, care deja a intrat în istoria orăşelului Criuleni ca prima zi de confirmare a blazonului a corespuns cu sărbătoarea unităţii naţionale a tuturor românilor (1 decembrie 1918).

***În imagine**: blazonul orăşelului Criuleni, aprobat de sesiunea Sovietului de orăşel la 30 noiembrie 1990 (*vezi pag. 329).
***Autor:** Veaceslav Vatamaniuc. Consultant şi responsabil ştiinşific: Alexandru Moraru*

„Opinia” nr.146 din 6 decembrie 1990

MOZAIC ISTORIC

În fond, rîndurile de mai jos nu sînt altceva decît o continuare la publicația din nr.94 de la 7 august 1990 al gazetei raionale (care pe atunci se numea „Baştina”). Cred, că e cazul să cunoaştem personalitățile raionului Criuleni, care s-au distins în viața social-politică şi culturală a ținutului.

Adrian Ciubotaru – născut în satul Oniţcani, Criuleni în familia de pedagogi a lui Petru Ion Ciubotaru (om de cultură şi ateu). Arhitect, absolvent al Academiei de arte plastice al URSS, membru al Institutului Regal al Arhitecţilor Britanici. Căsătorit în Londra, unde locuieşte în prezent. A participat la concursul de proiecte a Stemei de stat a Republicii Moldova, propunând un proiect destul de original cu o bază ştiinţifică indiscutabilă. Proiectul era bazat pe stema istorică a Moldovei, plasată pe Cetatea Albă (azi Belgorod-Dnestrovsc, Ucraina). Cu regret, coletul poştal cu proiectul propus a venit de la Londra cu o întârziere de aproape de 2 săptămâni, după aprobarea actualei steme. Proiectul în cauză se păstrează în muzeul de istorie şi etnografie Criuleni.

Simion Zamşa – cunoscut pictor-grafician, născut în satul Oniţcani, Criuleni, absolvent al Institutului de arte plastice din Sankt-Peterburg. Şi-a căpătat renume prin ilustrarea excelentă a culegerii de versuri a lui Nicolae Dabija „Aripi sub cămaşă”. (Editura „Literatura artistică”1989).

Iacov Rusu – din Oniţcani, Criuleni. În anul 1943-1944 – membru al organizaţiei ilegale antifasciste din Chişinău.

Igor Şevciuc (1967-1986) – din Criuleni.

Grigore Ţurcanu – din Corjova.

Anatolie Popov şi Leonid Cosovanu (1962-1981) din Dolinnoe.

Tudor Efros (1968-1987) – din Drăsliceni.

Ion Racu (1964-1983) din Bălăşeşti – participanţi ai războiului sângeros dus de Imperiul sovietic în Afganistan pentru susţinerea guvernului marionetă-procomunist.

Veaceslav Vatamaniuc – arhitect, autorul blazonului localităţii Criuleni, aprobat de Sesiunea Sovietului de orăşel Criuleni la 30 noiembrie 1990.

Serghei Fomin – istoric, publicist moscovit, cercetător neobosit. A lucrat în anii 1970 în calitate de colaborator al gazetei raionale „Biruitorul” Criuleni. A publicat trei monografii care oglindesc diferite aspecte ale istoriei Moldovei. A fost printre primii, care

au scos din colbul timpului viaţa şi opera lui Ion Sîrbu – fabulist basarabean de la mijlocul sec. XIX fost moşier din Maşcăuţi, Criuleni.

„Băieţi de dobă” – echipa raionului Criuleni la concursul televizat pentru tineret „TVC”, desfăşurat pe parcursul anilor 1979-1982. Din componenţa acestei echipe făceau parte tineri şi tinere cu un înalt spirit al agerimii, satirei şi umorului. Pe parcurs echipa a avut doi căpitani: ziaristul Vlad Vlas din Cricova şi regizorul din Dubăsarii Vechi Constantin Braguţă. În 1982 echipa „Băieţi de dobă” a cucerit titlul de „Laureat al concursului televizat „TVC” plasându-se pe locul întâi. Printre cei mai activi şi consecvenţi „Băieţi de dobă” erau Gheroghe Lungu şi Ion Schidu din Dubăsarii Vechi, Andrei Ciorbă din Cruglic, Natalia şi Iurie Cumpătă, Maria Mîţu, Maria Ghiluţă, Alexandru Moraru din Criuleni. Desigur că succesele „Băieţilor de dobă” partea leului îi aparţine strălucitului regizor şi actor de teatru şi film Gheorghe Urschi, care i-a pregătit.

Gheoroghe Ghimpu – fost disident, deţinut al lagărelor comuniste, unul din iniţiatorii mişcării Democratice pentru susţinerea restructurării, actualmente deputat al Parlamentului. Pentru cei care doresc să cunoască această personalitate – studiaţi articolul din gazeta „Nezavisimaia Moldova”, nr.43 din 24 decembrie 1991.

Iulita Zamşa – originară din Oniţcani, Criuleni, o femeie harnică şi bună la inimă, numită de lucrătorii de cultură din raion o enciclopedie a folclorului autentic. Cunoaşte zeci şi sute de cântece, ghicitori, proverbe, descîntece etc. auzite din bătrîni. Cabinetul metodic al Casei raionale de cultură din Criuleni a făcut mai bine de o sută de înregistrări cu Dumneaei. Televiziunea naţională a pregătit şi a lansat în eter cîteva emisiuni cu participarea Iulitei Zamşa.

Sandu Alexandru – talentat pictor din Criuleni, absolvent al Institutului Unuional de arte plastice din Sankt-Peterburg. Câteva lucrări îi sunt expuse în sălile muzeului de istorie şi etnografie Criuleni. Pînzele au fost executate în 1988 şi sunt întitulate: „Cu fuiorul prins la brîu”, „Mama ţese zestre fetei”, „La ghilit” şi „În jurul teascului”. Fiind un bun cunoscător al etnografiei autohtone, pictorul Sandu Alexandru a respectat în lucrările sale integral coloritul naţional caracteristic Moldovei centrale.

Boris Dânga – eminent, pedagog, a fost mai bine de două decenii, director al şcolii medii nr.1 din Criuleni, are lucrări pedagogice publicate, distincţii guvernamentale.

„Şăzătoare” – grup etnofolcloric din Criuleni, fondat în septembrie 1983 din iniţiativa d-nei Parascovia Munteanu, şefa direcţiei de cultură a raionului. „Şăzătoare” este laureat a mai multe concursuri republicane, unionale şi internaţionale. De un deosebit succes s-a bucurat formaţia la concursul internaţional din România „Băile Herculane – 1991”. Printre cei mai activi membri ai „Şăzătoarei” se numără Dumitru Beşliu, Claudia Şerşun, Elena Andreev, Nicolae Mihu, Larisa Breanic ş.a.

În repertoriul său grupul etnofolcloric „Şăzătoare” are incluse numai cântece, jocuri, proverbe, ghicitori din folclorul local, din părţile Criuleniului. În prezent este în pregătire noul program, care va fi prezentat la un concurs internaţional din Franţa.

Iarmarocul din Criuleni.

În a doua jumătate a secolului XIX în Basarabia centrală, alături de Orhei, un rol important al comerţului de Iarmaroc îl avea şi cel din Criuleni. Aici iarmaroacele aveau un

loc important 1-2 ori pe săptămână, unde se adunau pînă la 700 de oameni. La dispoziţia cumpărătorului erau puse poamă, vin, tutun, nuci, cai, vite mari cornute, butoaie, roţi, oale, miere de albine; peşte, covoare, coşuri împletite ş.a.

În judeţul Orhei cu îndeletniciri meşteşugăreşti pentru vînzare se ocupau aproximativ 670 oameni, dintre care 70 de bărbaţi – cu confecţionarea obiectelor din lemn (dogari, mobilieri, lemnari...).

Tutun din Măşcăuţi

Spre sfârşitul secolului XIX în Basarabia cel mai bun tutun era considerat cel crescut în satele Măşcăuţi şi Molovata din judeţul Orhei. Puţin mai inferior era cel din judeţul Chişinău, crescut pe pământuri „obosite" şi hrănite cu îngrăşăminte. Tutunul din Soroca era de două ori mai inferior decît cel din judeţele Orhei şi Chişinău.

Anişoara Boaghe – locuitoare a satului Hârtopul Mare, Criuleni, autoare a poeziei de protest „Măi cazace" îşi exprimă prin vers indignarea faţă de fărdelegile separatiştilor şi a cazacilor mercenari, veniţi în ajutorul guvernului-fantomă de la Tiraspol. Pentru prima dată a răsunat poezia în cadrul emisiunii „Telematinal" din 11 aprilie 1992.

„Izvoarele din Oniţcani"

E un colectiv etno-folcloric format în 1983 de domnul Tudor Colac. Ansamblul culege folclor muzical din părţile locului, mai ales, de la Iulita Zamşa, o mare cunoscătoare a folclorului autentic. Băieţii din formaţie, care mânuiesc de minune fluierul, buciumul şi alte instrumente naţionale, au fost laureaţii ai mai multor concursuri republicane şi internaţionale: „La vatra horelor", „Rapsozii Moldovei" ş.a.

Iordache Donici – moşier, ctitor al bisericii din satul Micleşti (Criuleni) construită din piatră în 1802 sub forma unei cruci. O construcţie arhitectonică originală. În anii regimului comunist a fost pângărită.

Clădirea şcolii sportive din Criuleni

Situată pe strada 31 august, lângă magazinul universal a fost construită cu mai bine de un secol în urmă. Pe vremuri în incinta ei se afla Sinagoga, local, în care evreii îşi desfăşurau ritualurile religioase. Odată cu venirea puterii sovietice, localul a fost pângărit, fiind transformat în club, în care se organizau dansuri. Tot aici se demonstrau şi pelicule cinematografice. Mai târziu şi-a avut sediu casa raională a pionerilor, baza turistică pentru copii, iar în prezent – şcoala sportivă.

Anatolie Verdeş

Lucrător al sectorului zootehnic din colhozul „Cotovschi" care a fost asasinat lângă propria-i casă în perioada primilor ani de restructurare pentru tendinţa acestuia spre triumful adevărului şi al publicităţii.

Sergiu Matei Nica (20 august 1917, Holercani, plasa Criuleni, judeţul Orhei – 17 august 1973, Bucureşti). A studiat la Seminarul Teologic şi Facultatea de Teologie din Chişinău. Ca seminarist, conduce revista şcolară „Limba noastră" şi colaborează la revistele „Raza" şi „Luminătorul". A publicat versuri, nuvele, fragmente de roman, reportaje, cronici, recenzii şi traduceri în publicaţiile „Gazeta Basarabiei", „Basarabia literară", „Cuvînt moldovenesc", „Viaţa Basarabiei", „Din trecutul nostru", „Zorile".

I-au apărut volumele de versuri „Aluviuni” (1940) şi „Furtuni pe Nistru” (1943). Pînă în 1968 nu mai scrie din cauza împrejurărilor potrivnice (condamnat politic patru ani), iar din perioada 1968-1973 s-au păstrat manuscrise inedite la soţia scriitorului. Mama lui Sergiu Matei a fost soţie de preot, Ana Iacub, fiică de protopop din Oniţcani, Criuleni, judeţul Orjei. Tamara, sora sa (căsătorită Gherghiu) doctoriţă, pensionară, este în viaţă, în Bucureşti. Mai mult vezi: gazeta „Literatura şi arta” nr.50 1993.

La comanda Muzeului de istorie şi etnografie, Criuleni pictorul Vlad Neniţă a restituit după fotografii portretul în ulei a acestei personalităţi marcante.

Vladimir Nicu – istoric, om politic şi patriot înflăcărat din Republica Moldova. Născut în satul Boşcana, Criuleni. A publicat în 1991 la editura „Universitas” din Chişinău o lucrare fundamentală bibliografică în 2 volume „Localităţile Moldovei în documente şi cărţi vechi”. Domnul V. Nicu este întemeietorul partidului naţional creştin din RM, de orientare politică radicală. La alegerile din 27 februarie, curent, acest partid n-a acumulat numărul necesar de voturi pentru a intra în parlament.

Iurie Ciorbă – profesor de istorie la şcoala medie din satul Măşcăuţi, Criuleni. A făcut curs de bookmaker organizat de societatea pe acţiuni „Brăţara de aur” din Chişinău. Aceasta este o profesie nouă, persoanelor care au îmbrăţişat-o li se mai spune – „omul cu ciocanul”, de a cărei măiestrie şi artă oratorică depinde rezultatul licitaţiei.

Chiriac Atanasie – născut la 25 martie 1891 în comuna Corjova, judeţul Lăpuşna (în prezent sat a raionului Criuleni). Absolvent al cursurilor inferioare de liceu (curs mediu) – autodidactic. Nu a făcut parte din nici un partid, dar a optat pentru fracţia blocului Moldovenesc. A fost delegat pentru a face parte din Sfatul Ţării de către Congresul Militarilor Moldoveni din 20 octombrie 1917. A fost deputat în Sfatul Ţării din prima zi (21 noiembrie 1917) şi pînă în ultima (27 noiembrie 1918). Basarabean, de profesie agricultor, a fost prezent la memorabila zi de 27 martie 1918, votând pentru unirea Basarabiei cu România.

„Deschiaburirea” – metodă stalinistă violentă de confiscare a bunurilor oamenilor gospodari din satele Moldovei şi deportarea lor în Siberia ş.a. „Într-un şir de sate din raionul Vadul-lui-Vodă s-au comis furturi ale averii celor deportaţi, care era procurată cu preţuri de nimic de lucrătorii de răspundere” – ne relatează un document din fosta arhivă a PCM – reprezentanţii comitetului raional de partid Mereşco şi Obrazumov au avut o atitudine iresponsabilă faţă de organizarea muncii de evidenţă şi păstrare a averii confiscate. Înregistrarea averii începea în a doua şi a treia zi după deportare şi se efectua necompetent: cerealele, făina nu se cântăreau, cantitatea se stabilea la ochi. În 8 gospodării nu s-a dus nici o evidenţă. Nu era organizată paza averii. Din cele 43 covoare confiscate, la depozit au ajuns numai 10, fiind realizat doar unul, iar 42 au fost furate.

Secretarul CR de partid Vitviţchii, aflându-se în deplasare de serviciu în satul Hulboaca, sovietul sătesc Grătieşri, în exerciţiul funcţiunii, şi-a însuşit 100 litri de vin confiscat, judecătorul popular Verlan s-a căpătuit la sovietul sătesc Grărieşti cu o pendulă, un fotoliu, înainte de a fi preţuite, lăsînd în schimb o chitanţă cu ştampila judecătoriei populare.

Preşedintele comitetului executiv raional, Plahătnîi, şi-a însuşit în sovietul sătesc Drăsliceni două covoare mari, o canapea, cinci perne de puf şi alte obiecte de preţ.

Au fost înregistrate numeroase cazuri de furt şi din partea vecinilor celor deportaţi.

Şcoala estetică duminicală pentru preşcolari din Criuleni

Asemenea şcoli se bucură de o mare popularitate în ţările Europei Occidentale şi America. A fost deschisă la 1 septembrie 1992 din iniţiativa dnei Parascovia Munteanu şi susţinută de membrii societăţii de cultură „Dimitrie Cantemir" din Criuleni. Copiii trec cursuri elementare şi accesibile la limbile moderne (engleză, franceză), muzică, dans, arta plastică. În afară de acestea profesorii sînt antrenaţi în diferite jocuri distractive şi exerciţii cognitive. Aceasta este o şcoală a manierelor frumoase. Despre autoritatea şcolii vorbeşte faptul, că numai după trei luni de existenţă, numărul copiilor s-a dublat, cu toate că pentru frecventarea ei părinţii trebuie să plătească, ce-i drept o sumă simbolică.

Rodica Coreţchi – solistă a ansamblului „Busuioc moldovenesc" (conducător Tamara Darie) a Universităţii din Moldova. Născută în satul Bălăşeşti, Criuleni. A absolvit cu menţiune şcoala pedagogică din Orhei, în prezent studentă la Universitate. A evoluat cu succes în cadrul multor concerte, inclusiv şi la Televiziunea Naţională. Cucereşte spectatorul cu vocea sa catifelată şi irepetabilă.

Ion Proca – publicist, prozator şi poet originar din satul Coloniţa. Om de bună credinţă, actualmente şef de secţie la revista „Femeia Moldovei". Lucrări publicate.

Grigore Gruşevschi – poliţist la secţia de interne Criuleni, căzut în războiul pentru independenţa şi integritatea Moldovei în noaptea de 9 spre 10 mai 1992, apărând satul Coşniţa.

Valentina Calistru – născută în satul Oniţcani. Solistă la Teatrul de Operă şi Balet din Moldova. O voce extraordinară. A interpretat rolul Ruxandei în opera lui Gheorghe Mustea, rolul Lisei din „Dama de pică", rolul Tatiani din „Evghenii Oneghin" etc.

Ion Cojocaru – pedagog din Criuleni, primul redactor al gazetelor radiofonice raionale. Are poezie publicată la unele ediţii republicane.

Şcoala de arte plastice pentru copii din Criuleni – deschisă în centrul raional în iulie 1989 în urma eforturilor şefului direcţiei de cultură, dnei Parascovia Munteanu. Corpul didactic alcătuit din absolvenţii şcolii republicane de arte plastice, locuitori băştinaşi din Criuleni. Primul director – Andrei Lungu, urmat de Mihai Șerbu.

Răut – rîu, afluent al Nistrului, curge printr-o vale frumoasă prin mijlocul Basarabiei. Pe Răut s-a dat bătălia între oastea lui Aron-Vodă şi rebelii în 1952. Pe vremuri bogat în peşte, dar în prezent adus de omul contemporan într-o stare deplorabilă. Malurile rîului în trecut erau împînzite cu trestie de stuf, care era folosită de locuitorii satelor Măşcăuţi, Bălăneşti, Jevreni, Răculeşti şi Ustia în calitate de combustibil şi ca material de construcţie, în deosebi la acoperitul caselor.

Parasccovia Munteanu – un bun organizator, cu diferite orientări politice, eminent lucrător de cultură din republică şi Uniune (fosta), timp de un deceniu conduce secţia de cultură. Este o personalitate cu o energie inepuizabilă şi un caracter contradictoriu. A

adus renume la raionul nostru departe de hotarele republicii prin intermediul colectivelor artistice formate şi susţinute de domnia sa.

Şcoala tehnică-profesionlă nr.65 din Criuleni

Şcoală unde sunt pregătiţi muncitori calificată pentru şantierele de construcţii din Moldova. Concomitent elevii primesc şi studii generale. A fost deschisă în august 1975 pe baza unui „combinat de învăţămînt". Atunci se numea ŞTP-23. Primul director – Nicolai Serghei Buşcov, un bun şi devotat comunist, care a adus cadre „didactice" din toate colţurile Rusiei, asigurându-i cu apartamente într-un termen extraordinar de scurt. În prezent şcoala este o instituţie prestigioasă de învăţământ mediu-special cu o bază materială solidă, din toate privinţele. Disciplina şi un înalt profesionalism – aşa se poate caracteriza în câteva cuvinte şcoala condusă de domnul Constantin Chetreanu, care se află în această postură un şir de ani la rînd.

Lidia Frunză – originară din satul Grătieşti, actriţă la Teatrul „Ginta Latină". Evoluează şi în programe separate ca actriţă de comedie.

Coboc – un instrument de pescuit al pescarilor din părţile Criulenilor de forma unui con împletit din salcie (asemănător cu un coş de strîns poamă de dimensiuni mult mai mici), care se fixează la o înălţime de 20-30 <u>cv</u> de fundul apei prin intermediul a două bîrne subţiri.

Matei Donici – boier, ctitorul bisericii Sfîntul Nicolai din Işnovăţ. A fost construită în 1810, are forma unei corăbii. A fost reparată dată în 1891.

„Opinia", nr.23 din 16 mai 1992
„Opinia", nr.21 din 11 iunie 1994
„Opinia", nr.17 din 17 aprilie 1993
„Opinia", nr.27 din 13 iunie 1992

Din trecutul nostru

SATUL JEVRENI

Evanghelia este cartea libertății. Hristos nu a zis: „Ucideți pe aceia care nu vreau să creadă în mine”; Hristos a zis: „Cuvântul este pentru toți acei care vreau să-l asculte”. Dacă Hristos s-ar coborî astăzi pe pământ, falşii patrioți l-ar răstigni în numele libertății.

Alecu Russo

Se spune, că demult-demult, încă în epoca feudalismului, în Ţara Moldovei, a existat un mic sat la vre-o doi kilometri de la actuala localitate. Şi se numea acel sat pe atunci Pocrişeni. Era un sat de oameni harnici şi buni la inimă, cu flăcăi şi fete frumoase.

Într-o bună zi bieţii oameni s-au pomenit în pragul unei nenorociri. Un flăcău din sat s-a căsătorit cu o fată din satul vecin. Se fixase ziua nunţii. Trecând prin pădure cu tot alaiul de nuntă de la un sat la altul, au fost sfâşiaţi de jivinele sălbatice ce trăiau în pădure. Aceste jivine se numeau **javre**. După această nenorocire locul din pădure s-a numit **locul javrelor**. Vecinătatea localităţii Pocrişeni cu drumul Tighina – Orhei, pe care deseori treceau turcii, era periculoasă. Turcii deseori năvăleau şi jefuiau satul. Oamenii au hotărât să-şi mute aşezarea satului într-un loc ferit de incursiuni. Şi au ales acest **loc al javrelor**, numind satul Javreni (pe parcursul anilor sunetul „a” a fost înlocuit cu „e”).

Din documentele istorice atestăm că moşia satului Pocrişeni avea următoarele părţi componente: **Pocrişeni, Baltă, Corniş, Şăbana, Delniţă, Boieresc, Stâncă şi Jevreni.** Astfel, în recensământul din anii 1772 – 1774 Jevreniul este menţionat ca sat, în componenţa căruia intrau trei case de ţărani birnici (care plăteau bir – **red**.) ai moşierului Panaioti, care stăpânea satele Măşcăuţi, Bălăşeşti şi Jevreni. din 1847 stăpâni ai moşiei Măşcăuţi şi Jevreni au devenit moşierii Gheorghe şi Ion Sîrbu, cel din urmă cunoscut fabulist din Basarabia.

Satul Jevreni este aşezat pe malul drept al râului Răut. Pe partea opusă a râului, aproximativ la un kilometru, sunt aşezate satele Răculeşti şi Bălăşeşti. Răutul înconjoară satul Jevreni din trei părţi: nord, sud şi est. În anii cu depuneri atmosferice Răutul se revarsă, acoperind şesul, semănăturile şi livezile. Apa ajunge până la periferia de nord a satului. Dealurile înalte, bogate în piatră de calcar, nisip, lut, dau sătenilor posibilitatea să-şi construiască case trainice din materialele locale. Vara satul abia se zăreşte din verdeaţa livezilor şi a viilor, care au fost întotdeauna mândria jăvrenenilor. Pe fostul loc al satului Pocrişeni în prezent au rămas un izvor străvechi cu apă cristalină şi un mic cimitir. În jur se găseşte livada kolhozului „Frunze”. Un timp îndelungat în aceste locuri oamenii găseau obiecte vechi: monede moldoveneşti, icoane, obiecte de uz casnic, ceramică şi altele. În urme cercetărilor arheologice înfăptuite de profesorul de istorie Valeriu Ion Moraru cu un grup de elevi din clasele superioare, s-au descoperit pe acest loc temelii de case.

Peste Răut, adică pe malul stâng, se găseau satul Drănceni (probabil, de la numele de familie Drancă) şi satul Cotova (cred că de la verbul „a coti”, „cotitură”). În acest loc

râul Răut îşi coteşte albia sa. Ruinele acestor sate arse şi distruse prin 1616 – 1625, se păstrează şi acum.

Jevreni e un sat de buni creştini, care chiar în cele mai grele timpuri au împărţit cu aproapele lor şi pâinea, şi vinul. În 1797 locuitorii acestui sat frumos cu gospodari şi tradiţii străbune din centrul Basarabiei au construit biserica sfântului Arhanghel Mihail, care a fost reconstruită în 1852. Biserica a jucat un rol important în susţinerea şi dezvoltarea spiritualităţii omului simplu din popor. Copiii ţăranilor primeau primele cunoştinţe în ale scrisului şi cititului, a matematicii de la aceeaşi slujitori ai bisericii. Drept exemplu poate servi faptul că diaconul Tudor Anton Tatarovici din Jevreni a deschis în casa domniei sale prima şcoală primară din sat (Pentru confirmare vezi: gazeta „Biruitorul" №20 din 17 februarie 1981). A avut loc acest eveniment în anul 1899.

Gospodăriile din partea locului, din cele mai vechi timpuri până la perioada sovietică, ziua de duminică o considerau zi sfântă, de odihnă. În această zi era mare păcat să lucrezi. Până şi hrana în familie pentru duminică era pregătită de sâmbătă seara. De obicei, acestea erau sarmalele date în cuptor sau plăcinţele cu brînză, bostan, cartofi ş.a. În haine de sărbătoare, membrii familiei se duceau la biserică. Acolo, cu cuminţenie, era ascultată slujba, unde, de la mic pînă la mare, erau supuşi unei curăţenii sufleteşti, să nu fure, să nu omoare, să nu batjocorească părinţii şi altele. Şi numai la întoarcere de la biserică toţi se aşezau la masă să mănânce.

Câteva cuvinte despre ecologia şi cultura populară. Fiind bogat în ape ţinutul Criulenilor, oamenii din partea locului foloseau apa, acest izvor al vieţii, nu numai pentru alimentaţie şi irigaţie, dar şi pentru spălatul rufelor etc. Cum se făcea aceasta practic. La o distanţă de cel puţin 25 – 30 metri de rîu (fie Răut, Nistru, Ichel) sau iazuri era aşezat un uluc mare (în majoritatea cazurilor – cioplit din piatră) unde era adusă apă din rîu cu căldarea. Ca să nu se verse jos, prin partea laterală a ulucului, unde avea o gaură, ea era astupată cu un cep de iarbă, ruptă chiar de pe loc. Asemenea uluce erau şi lîngă multe fântâni. Femeile spălau rufe, prosoape, ghileau pînză. Apa murdară era dată drumul din uluc şi, pînă a ajunge în rîu, ea trecea prin pământ, care îndeplinea funcţia de filtru. Trebuie de menţionat, că această metodă se deosebeşte radical de cea a femeilor slave (Rusia, Ucraina, Belorusia) care spălau direct în rîu. Şi în general, apa era preţuită la valoarea ei reală. Era un mare păcat să arunci gunoiul pe malul rîului sau în apă. Pentru a apăra de praf şi gunoaie, fântânile, erau acoperite cu un capac. Dacă, totuşi, cineva neglija aceste legi nescrise, societatea îi crea asemenea condiţii că vinovaţii erau nevoiţi să părăsească satul.

Şi ca să rămînem la aceeaşi notă, menţionăm, că toate femeile se ocupau cu creşterea viermilor de mătasă şi cunoşteau tehnologia producţiei fibrelor de mătasă naturală. Cum se făcea acest lucru? Gogoaşele erau date în cuptor la o temperatură scăzută, unde era omorîtă larva dinăuntru. După aceea erau puse la fiert în apă. Peste un interval de timp din ele începea să se desprindă firul de mătasă. Gospodina lua un băţ şi amesteca gogoaşele. Pe el se agăţau firele de mătasă. În cele din urmă, firele se puneau în război şi se ţineau diferite stofe. Desigur acesta era un proces destul de migălos, dar interesant.

La fel ca toţi băştinaşii din satele Basarabiei, jăvrenenii au avut o soartă comună. După pacea de la Bucuraşti (1812) cu toate consecinţele ei, cînd a fost schimbat jugul turcesc pe cel rusesc, moşierii şi slujitorii cultului au fost îmbunaţi cu careva indulgenţă (au fost scutiţi de diferite impozite, au primit titluri de dvoreni ş.a.), dar asupra tuturor s-a lăsat greutatea teribilă a rusificării. Cîteva secole Ţara Moldovei s-a aflat sub turci. S-a plătit tribul în galbeni, vin, fete, miere de albini, lemn de stejar, dar niciodată imperiul Otoman nu a îndrăznit să impună forţat populaţia din Moldova să înveţe limba turcească, sau să fie introdusă în biserici şi şcoli. Alta a fost însă politica Rusiei ţariste în Basarabia. Limba naţională a fost „alungată" din şcoli şi biserici, începe un proces tragic de amestec al populaţiei, cu scopul de a înăbuşi spiritul naţional al moldovenilor. În ţinut sunt aduşi venetici din toate colţurile Rusiei, care în majoritatea lor se oploşeau la oraşe. Sute şi mii de familii băştinaşe au fost strămutate cu traiul în Kazahstan, Ucraina, Siberia ş.a.

(Ziarul „Opinia", Nr.7 din 19 ianuarie 1991)

Din trecutul nostru

SATUL JEVRENI ÎN VÎLTOAREA EVENIMENTELOR ISTORICE

Cititorul poate să mă învinuiască de lipsă de modestie, deoarece satul cu pricina este satul meu natal. Şi pentru a argumenta frumuseţea Jevreniului şi a locuitorilor lui, vă comunic că o aşezare atît de pitorească şi reuşită este întâlnită destul de rar în Moldova. Satul e încercuit din trei părţi de apa rîului Răut; iar chiar la marginea satului are o carieră de piatră-argilă (lut) şi nisip la o distanţă una de alta de circa 1-2 km. Pe bună dreptate bunul Dumnezeu i-a avut în grijă pe băştinaşii din partea locului. Mai mult decât atît, în partea satului unde nu curge Răutul, se întinde o pădure cu adevărat strămoşească, alcătuită din arţari, frasini, stejari, plopi. Această falnică pădure se deosebeşte radical de pădurile artificiale „bodiuliste" (de mesteacăn), care au împânzit întreaga Moldovă din ordinul suveranului.

O bogăţie a satului Jevreni sunt oamenii harnici, mândri, ce cu demnitate au trăit şi trăiesc pe acest meleag însorit. Rareori au permis veneticilor să-i înveţe minte, şi chiar dacă se întâmpla – era pe un termen foarte scurt. Cînd în sat au venit cu traiul permanent familii de ruşi, ucraineni ş.a., peste cîţiva ani cei veniţi s-au asimilat. Nu-i vorbă, mai există cîte unul, care încă ni ştie limba română, dar aici e devină numai nivelul scăzut de cultură al acestuia. „Noi nu suferim să meargă pe noi cineva călare!" – iată o expresie din părţile locului, care nu odată s-a confirmat prin adevăr. De exemplu ziarul „Rabocii puti" Nr.16 din 21 septembrie 1917 comunica: **Ţăranii din satul Jevreni l-au arestat pe ajutorul şefului de sector al poliţiei, care sosise în sat, i-au confiscat corespondenţa oficială şi i-au interzis să mai vină în sat.** Comentariile, cred, sunt de prisos.

Au suferit consătenii mei nu mai puţin ca locuitorii altor sate din Moldova. Pe parcursul primului război mondial au căzut luptând voiniceşte Petru Andrei Lisnic, Nicolae Alexandru Sîrbu, Efrem Petru Negru, Anton Petru Negru, Iacob Spiridon Chetreanu, Spiridon Spiridon Chetreanu, fraţii Iacob şi Ion Racu, Panteleimon Dumitru Burdilă, Gheorghe Spiridon Soltan, Alexandru Panfile, Ion Spiridon Brînză, Leonte Andrei Lisnic, Toader Gheorghe Dîru şi alţii.

Evenimentele politice interne şi internaţionale din iarna anului 1917 – 1918, ce s-au derutat cu mare repeziciune, au fost marcate de victoria revoluţiei bolşevice din octombrie din Rusia. În acest context istoric, se desfăşura activitatea intelectualilor români din Basarabia, angajaţi plenar în mişcarea naţional-revoluţionară, cu larg caracter burghezo-democratic, ce a cuprins mase tot mai largi. Proclamarea Republicii Autonome Democratice Moldoveneşti la 24 ianuarie 1918 a declanşat un nestăvilit entuziasm naţional în toate straturile societăţii. În aceeaşi zi, un grup de intelectuali din toate ţinuturile româneşti, aflaţi la Chişinău, declarau că „**dându-şi mâna cu tinerimea din Basarabia, au socotit că a sosit vremea ca să intre acum în luptă deschisă pentru înfăptuirea unirii politice a tuturor românilor într-un singur stat**”.

Crearea Sfatului Ţării a fost decisă la Congresul soldaţilor moldoveni de la Chişinău, din 20 octombrie 1917, care a declarat „autonomia teritorială şi politică” a Basarabiei în cadrul Republicii Federative Ruse. La 8 – 11 noiembrie 1917, Sfatul Ţării a hotărât crearea Republicii Federative Democratice Moldoveneşti, care la 24 ianuarie 1918 s-a declarat independentă (vezi „Cuvânt moldovenesc” din 28 ianuarie 1918). Ca răspuns la aceasta, Ucraina sovietică a dat publicităţii, la 16 martie 1918, un comunicat prin care refuză recunoaşterea independenţei noii republici (Arhiva M.A.E., fondul nr. 71, URSS, vol. 131). Această hotărâre a trezit proteste vehemente din partea reprezentanţilor de seamă ai întregii naţiuni române şi a determinat convocarea la 27 martie a Sfatului Ţării – organ suprem alcătuit din 150 de deputaţi aleşi reprezentând toate categoriile sociale şi naţionale, organizaţiile politice, militare, bisericeşti, studenţeşti, feministe etc. Întâmpinat cu ovaţii furtunoase şi îndelungate. Constantin Stere a declarat că „**nimeni în afară de noi n-are dreptul să vorbească şi să hotărască ceva în numele poporului Basarabiei**”. Într-o atmosferă de entuziasm la adunarea Sfatului Ţării din 27 martie 1918 a fost votată unirea Basarabiei cu România. Răspunzând celor care încercau să compromită unirea, Constantin Stere a spus răspicat: „**Poporul românesc n-a venit în Basarabia din afară, el aici s-a născut, aici a fost acel cazan, unde au fiert şi s-au topit toate elementele, din care s-a născut poporul român. Noi n-avem unde ne duce şi pe noi nimeni nu ne poate alunga din casa noastră**”. (vezi Arhiva M.A.E., fondul nr. 71 URSS, vol. 131).

Cât pe ce eram să dau uitării un moment senzaţional: un locuitor al satului Jevreni, şi anume **Gheorghe Mihai Burdilă** – un bun gospodar cu inimă fierbinte a fost membru – deputat în Sfatul Ţării. Ce-i drept pe un interval scurt de timp.

E semnificativ şi faptul că Constantin Stere, mare patriot al neamului românesc, a vizitat localităţile Criuleni, Ustia şi Jevreni.

Toată lumea a întâmpinat cu explozii de entuziasm hotărârea istorică luată de Sfatul Ţării. Pe tot teritoriul locuit de români, în pofida numeroaselor dificultăţi create de război, de trupele de ocupaţie, au avut loc mari adunări populare, care au adoptat hotărâri de aprobare deplină a unirii Basarabiei cu România. (vezi „Cuvânt moldovenesc" din 28 ianuarie 1918). Sosirea delegaţiei Sfatului Ţării, în aprilie 1918, la Iaşi, pentru a înmâna guvernului român actul unirii, a prilejuit o nouă manifestare populară de aprobare a hotărârii luate. De asemenea, delegatul naţionalităţii poloneze în Sfatul Ţării, Dudchievici, a exprimat sentimentele de care erau animate toate naţiunile subjugate din Austro Ungaria, aspiraţiilor lor la existenţă suverană. „**În numele poporului polonez** – declara el – **susţin în întregime unirea Basarabiei cu România, precum aceasta o doresc moldovenii, locuitorii băştinaşi ai acestei ţări**". La rândul lor, coloniştii germani din Basarabia au aderat, la Congresul din 7 martie 1919 de la Tarutino, la actul unirii, asigurând Sfatul Ţării, că vor munci şi conveţui în pace şi înţelegere cu poporul român. (vezi Arhiva M.A.E., fondul nr.71, URSS, vol.133).

S-au păstrat puţine pagini din istoria satului Jevreni. Una din ele este almanahul „Calendarul plugarului" din 1936, care ne comunică că ţăranii din Jevreni, judeţul Orhei, erau bine organizaţi în cooperativa agricolă „Dezrobirea ţăranului". În aceeaşi ediţie este publicată şi o fotografie despre activitatea acestei cooperative în procesul de sulfare a grâului de sământă (pag.157).

În 1940 au năvălit „eliberatorii", aducînd cu ei pe vîrful baionetelor socialismul stalinist sîngeros. A început o viaţă „nouă": locuitorilor gospodari le-au confiscat toată averea şi pe o bună parte din „culaci" i-au deportat în Siberia, iar „cto bîl nikem, tot stal vsem".

Flăcările războiului II mondial n-au cruţat nici satul Jevreni. Rară familie în acest sat, care să nu fi pierdut pe cineva apropiat – soţ, frate, tată, iubit. Ziarul raional din Criuleni a publicat, pe parcursul a mai multor ani, un ciclu întreg de materiale privind războiul în satele noastre, în deosebi Jevreni, unde s-au susţinut cele mai crâncene lupte.

În 1950 în sat, pe atunci raionul Suseni, a fost format artelul agricol în numele lui B. Molotov. Peste un an, în 1951, kolhozul „Molotov" s-a unit cu kolhozul „Boris Glavan" din Răculeşti şi kolhozul „25 let Moldavii" din Bălăşeşti formând un singur kolhoz „Molotov" cu sediul conducerii la Jevreni. În februarie 1956 raionul Susieni a fost desfiinţat şi kolhozul „Molotov" trece în componenţa raionului Criuleni. În anul următor aceeaşi gospodărie şi-a schimbat denumirea în „1 mai". În ianuarie 1960 kolhozul „1 mai" în componenţa căruia intrau satele Jevreni, Bălăşeşti şi Răculeşti, s-au unit cu kolhozul „Crasnîi Octeabri" din satul Măşcăuţi şi au creat o gospodărie de proporţii mari, păstrând denumirea veche „1 mai" cu cîrmuirea în satul Măşcăuţi. La adunarea generală a kolhoznicilor, care a avut loc în iunie 1968, s-a hotărât separarea satelor Jevreni, Bălăşeşti şi Răculeşti, care au format un kolhoz aparte în numele lui M.V. Frunză.

Alexandru MORARU

JEVRENI
Judeţul Chişinău
Atestat la 17 iulie 1436 cu denumirea Pocrişeni, contopit cu Drănceni şi Cotova.

LEGENDA: Se spune, că demult-demult, încă în epoca feudalismului, în Ţara Moldovei a existat un mic sat situat la vre-o 5-7 km de la actuala localitate. Şi se numea acel sat Pocrişeni. Era un sat de oameni harnici şi buni la inimă, cu flăcăi şi fete frumoase.

Într-o bună zi bieţii oameni s-au pomenit în pragul unei nenorociri. Un băiat din sat s-a căsătorit cu o fată din satul vecin. Se fixase ziua nunţii. Trecînd prin pădure cu tot alaiul de nuntă de la un sat la altul, au fost sfâşiaţi de jivinele sălbatice ce trăiau în pădure. Aceste jivine în popor se numeau javre. După această nenorocire locul din pădure s-a numit locul javrelor.

Vecinătatea localităţii Pocrişeni cu drumul Tighina-Orhei, pe care deseori treceau turcii, era periculoasă. Turcii deseori năvăleau şi jefuiau satul. Oamenii au hotărât să-şi mute aşezarea satului într-un loc mai ferit de incursiuni. Şi au ales acest loc al javrelor, numind satul – Jevreni.

AŞEZAREA GEOGRAFICĂ: Satul Jevreni este aşezat pe malul drept al râului Răut. Pe partea opusă a apei se zăresc satele Bălăşeşti şi Răculeşti. Răutul înconjoară satul Jevreni din trei părţi: nord, sud şi est. În anii cu depuneri atmosferice Răutul se revarsă, acoperind şesul, semănăturile şi livezile. Apa ajunge până la periferia de nord a satului. Dealurile înalte, bogate în piatră de calcar, nisip şi argilă (lut), dau sătenilor posibilitatea să-şi construiască case trainice din materiale locale. Aceste bogăţii naturale extrase din carierele satului sînt foarte apreciate de specialiştii în construcţii. Vara satul abia se vede din verdeaţa livezilor şi a viilor, care au fost întotdeauna mândria jăvrinenilor. O pădure cu copaci seculari e situată la margine de sat.

În lucrarea lui Zamfir Arbore „Dicţionarul geografic al Basarabiei" se menţionează: „Jevreni, sat în judeţul Orhei, plasa Criuleni, aşezat pe partea dreaptă a văii Răutului, spre sud de Răculeşti. Are 152 de case, cu o populaţie de 790 suflete, biserică, 220 de vite mari. Sînt multe mori de vînt şi vii. „Această descriere a fost făcută la începutul secolului XX.

BISERICA: În anul 1797 a fost construită biserica de piatră cu hramul Sfântului Arhanghel Mihail. În 1852 cu sprijinul enoriaşilor a fost reparată clădirea bisericii. În Anuarul Eparhiei Chişinău pentru anul 1907 editat la Chişinău găsim: „Biserica din Jevreni are 798 de enoriaşi din care 383 – bărbaţi şi 415 femei. Biserica are în posesia sa 33 de deseatine de pământ. Preot al lăcaşului din 1905 este Alexandru Ion Fetov, în vârstă de 26 ani. Diacon şi cântăreţ la biserica Sf. Arhanghel Mihail din 1892 este Teodor Anton Tatarovici în vîrstă de 39 ani." Tot el este şi cel, care a organizat în casa proprie prima şcoală din sat, care în 1907 avea 47 de elevi. Cauza primului învăţător a continuat-o fiica sa Parascovia Teodor Moraru, născută Tatarovici, prima învăţătoare.

Pe tot parcursul anilor, până la instaurarea sistemului totalitar bolşevic, biserica a

avut un rol deosebit de important pentru oamenii locului. La fel ca multe alte biserici în perioada sovietică biserica din Jevreni a fost mai întîi transformată în depozit, apoi la începutul anilor 60 a secolului trecut a fost aruncată în aer. Actuala clădire a edificiului a fost construită după anul 1989 din donaţiile enoriaşilor din sat şi din localităţile învecinate.

Un rol important în înălţarea clădirii, l-au avut primarii satului Jevreni dnii Ion Petru Brînză şi Constantin Alexei Racu.

Hramul actualei biserici este a Sfîntului Ioan Teologul.

SCURT ISTORIC: Din documentele istorice atestăm că moşia satului Pocrişeni avea următoarele părţi componente: Pocrişeni, Balta, Corniş, Şăbana, Delniţă, Boieresc, Stîncă şi Jevreni.

Din 1847 stăpâni ai moşiei Măşcăuţi şi Jevreni au devenit moşierii Gheorghe şi Ion Sârbu, cel din urmă cunoscutul fabulist din Basarabia. Pe parcursul primului război mondial au căzut luptând voiniceşte localnicii Petru Andrei Lisnic, Nicolae Alexandru Sârbu, Efrem Petru Negru, Anton Petru Negru, Iacob Spiridon Chetreanu, fraţii Iacob şi Ion Racu, Panteleimon Dumitru Burdilă, Gheorghe Spiridon Soltan, Alexandru Panfile, Ion Spiridon Brînză, Leonte Andrei Lisnic şi alţii.

Gazeta „Rabocii puti" nr.16 din 21 septembrie 1917 comunica despre includerea localnicilor în vâltoarea evenimentelor istorice: „Ţăranii din satul Jevreni l-au arestat pe ajutorul şefului de sector al poliţiei, care sosise în sat, i-au confiscat corespondenţa oficială şi i-au interzis să mai vină în sat."

În 1918 după reîntregirea cu ţara, ţăranii din Jevreni în scopul îmbunătăţirii lucrărilor agricole, au fondat în 1921 cooperativa agricolă „Unirea". Printre fondatorii acestei unităţi agricole erau Ştefan Vasile Carp, Vasile Carp, Petrea Brânză, Toma Sultan, Gheorghe Săcară şi alţii. La cooperativa agricolă „Unirea" au aderat 61 de gospodari. Suma capitalului subscris a unităţii la constituire era de 28000 lei. În fondul arhivistic „Casa Noastră" depozitat la Arhiva Naţională a RM se păstrează documentele de înregistrare a cooperativei respective: statutul, actul constitutiv, lista membrilor cu sumele şi inventarul agricol care l-au pus la dispoziţia „Unirii". Prin anii 30 ai secolului XX această structură s-a lichidat sau poate reorganizat în cooperativa agricolă „Dezrobirea ţăranului". În almanahul „Calendarul plugarului" pentru anul 1936 se spune că susnumita cooperativă are succese şi prosperă. Tot acolo este o fotografie despre activitatea lor în procesul de sulfare a grâului de sământă (vezi foto). Locuitorii satului Jevreni în 1936 erau abonaţi la 19 gazete şi reviste româneşti şi o gazetă evreiască. În cadrul căminului cultural activa un cor, care în 1935 la Bucureşti a fost înscris în lista laureaţilor; un colectiv folcloric şi un teatru popular. În fotografie colectivul de dansatori bărbaţi ai ansamblului folcloric din Jevreni, al doilea din stînga este Ion Teodor Tatarovici, absolvent a două facultăţi (teologie şi agricolă) a Universităţii din Iaşi.

Printre îndeletnicirile gospodarilor satului un loc de cinste îl avea creşterea vitelor, agricultura, apicultura, pescuitul şi împletitul loziei.

În 1940 au năvălit „eliberatorii", aducând cu ei pe vârful baionetelor socialismul stalinist sângeros. A început o viaţă „nouă": locuitorilor gospodari din Jevreni le-au

confiscat averea şi pe o bună parte din „culaci" i-au deportat în Siberia. În perioada 1941, 1944-1949 din sat au fost deportaţi copiii primei învăţătoare din sat Parascovia Teodor Moraru-Valeriu, Maria, Nicolae; familia lui Ştefan Vasile Carp, Sofia Ştefan Ciubotaru, Procopie Pavel Burdilă, Sava Gheorghe Brânză şi alţii.

Foamea organizată de autorităţile sovietice în 1946-1947 a făcut o sumedenie de morminte şi în cimitirul satului Jevreni. Cazuri de canibalism, ca în alte sate şi oraşe din RSSM în trista perioadă n-au fost atestate.

Flăcările războiului mondial n-au cruţat nici satul Jevreni. Rară familie din sat, care să nu fi pierdut pe cineva apropiat. Gazeta raională din Criuleni a publicat pe parcursul a mai multor ani un ciclu întreg de materiale privind războiul în satele noastre, în deosebi Jevreni, unde s-au dat lupte crâncene.

În 1950 în sat, pe atunci raionul Susleni, a fost format artelul agricol în numele lui V. Molotov. Peste un an kolhozul „Molotov" s-a unit cu kolhozul „Boris Glavan" din Răculeşti şi kolhozul „25 let Moldavii" din Bălăşeşti, formând un singur kolhoz „Molotov" cu sediul conducerii la Jevreni. În februarie 1956 raionul Susleni a fost desfiinţat şi kolhozul „Molotov" trece în componenţa raionului Criuleni. În anul următor gospodăria agricolă şi-a schimbat denumirea în „1 mai". În ianuarie 1960 kolhozul „1 mai", în componenţa căruia întrau satele Jevreni, Bălăşeşti şi Răculeşti s-au unit cu kolhozul „Crasnîi Octeabri" din Măşcăuţi şi au creat o gospodărie de proporţii mari, păstrând denumirea veche de „1mai" cu cârmuirea în satul Măşcăuţi. La adunarea generală a kolhoznicilor, ce a avut loc în iunie 1968, s-a hotărât separarea gospodăriilor satelor Jevreni, Bălăşeşti şi Răculeşti de Măşcăuţi, cu formarea unui colhoz aparte „M. Frunze", avându-l ca preşedinte pe Onisim Constantin Brăguţă un excelent agronom şi talentat organizator, care în scurt timp l-a transformat în unul fruntaş cu un potenţial înalt economic şi uman.

Până la începutul anilor 60 secolul trecut şcoala din Jevreni avea sediu în câteva clădiri neamenajate, care măcar nici nu se aflau în vecinătate una de alta. Cu sprijinul cârmuirii kolhozului, a întregului sat, (în deosebi părinţilor copiilor) directorul şcolii, învăţătorul de istorie Valeriu Ion Moraru a izbutit să organizeze şi să ducă la un bun sfârşit construcţia clădirii actuale a şcolii din localitate.

Printre pedagogii şcolii medii Jevreni, care au intrat în inimile absolvenţilor se numără: Petru Mifodie Ursu, Lidia Andrei Moraru, Petru Epifan Rotaru, Lidia Andrei Palii, Gheorghe Ion Corovai, Veceslav Nicolae şi Maria Ion Borş, Lilia Petru Ciubotaru, Margareta Emilian şi actualul director al şcolii Mircea Dumitru Znagovanu şi alţii. Numărul mare de absolvenţi cu studii superioare vorbeşte de înaltul profesionalism al colectivului pedagogic Jevreni.

Cea mai mare bogăţie a satului sânt oamenii harnici, mîndri, care cu demnitate trăiesc pe acest meleag pitoresc. Probabil, pentru a demonstra acest fapt fostul deportat Valeriu Ion Moraru, folosind câteva concedii personale şi având tot sprijinul preşedintelui gospodăriei agricole Onisim Constantin Brăguţă, a deschis în centrul satului, în fosta clădire a cîrmuirii kolhozului, care la rându-i era confiscată de la un deportat din sat, o frumuseţe de muzeu al satului.

Acest eveniment s-a produs la sfârşitul anilor 70. Exponate pentru acest muzeu au fost adunate timp de 2-3 decenii cu ajutorul elevilor şi a părinţilor. La ceremonia deschiderii muzeului au asistat personalităţi marcante ale culturii şi ştiinţei din RSSM, televiziunea Chişinău şi Moscova. Acest depozit al istoriei locale a început să fie vizitat de toţi elevii, studenţii, părinţii ce locuiesc în sat, împrejurimi, turişti în cale spre complexul arheologic „Orheiul Vechi" şi alte persoane cointeresate.

La începutul anilor 90 clădirea muzeului a fost prin lege restituită proprietarului represat. Din păcate, n-a fost respectată decizia Executivului Raional Criuleni despre transmiterea la păstrare temporară a exponatelor muzeului satului Jevreni – Muzeului de istorie şi etnografie raional Criuleni; iar indiferenţa şi impotenţa primăriei şi gospodăriei agricole de a găsi o nouă clădire pentru muzeu, în consecinţă au dus la dispariţia respectivului.

În satul Jevreni îşi desfăşoară activitatea o policlinică, o casă de cultură, o grădiniţă şi câteva SRL-uri particulare.

Un rol important în viaţa economică şi socială a satului îl au unităţile agricole şi industriale conduse de Avram Măşcăuţan, Pavel Burdilă, Ion Soltan şi alţii. Partea leului în aceste activităţi îi revine primului. El a organizat o producţie modernă de carne, mezeluri şi... cai de rasă.

Literatura

1. L.T. Boga „Documente basarabene", vol. XVIII, Chişinău, 1936
2. Zamfir Arbore „Dicţionarul geografic al Basarabiei", Bucureşti, 1904
3. Справочная книга Кишинёвской епархии на 1907
4. Arhiva Naţională a RM, fondul arhivistic „Casa Noastră".
5. Calendarul plugarului – 1936.
6. Vladimir Nicu „Localităţile Moldovei", vol. I ed „Universitas" Chişinău, 1991
7. „Locaşuri sfinte din Basarabia" (Asociaţia studenţilor Creştin Ortodocşi Români), Chişinău, 2001
8. Alexandru Moraru „Satul Jevreni" în gazeta raională „Opinia" nr.7 din 19 ianuarie 1991
9. Alexandru Moraru „Satul Jevreni în vîltoarea evenimentelor istorice" în „Opinia" nr.39 din 4 aprilie 1991
10. Alexandru Moraru „Soarta unei familii, a unei ţări întregi...?" în „Revista Română" nr.3 din 1996

Alexandru MORARU

„SOARTA UNEI FAMILII, A UNEI ŢĂRI ÎNTREGI…?"

La 13 iunie 1941, în toriul nopţii, în casa lui Ion Moraru din Ustia, Criuleni, situată chiar pe malul Răutului, au intrat cîţiva militari, printre care şi şeful NKVD-ului din Criuleni, Pavlenco, şeful secţiei de învăţământ Criuleni, Litvinenco şi un ostaş cu steluţă pe chipiu. Cu ei erau şi doi comsomolişti. Stăpânul casei, luat prin surprindere, a fost aşezat, dezbrăcat cum era, în mijlocul odăii. Şeful NKVD-ului, Pavlenco, a dat citire unei hârtii în limba rusă în care era învinuit că este duşman al poporului, apoi a ordonat ca în timp de 15 minute toţi ai casei, adică tatăl cu cei 4 copii ai săi, să se îmbrace, să strângă obiectele de primă necesitate şi să urce în căruţă.

Când se luminase de-a binelea, cei cinci „duşmani ai poporului", Nicolae, în vârstă de 9 ani, Maria – de 10 ani, Valeriu (tatăl meu) – atunci de 12 ani şi Alexandru – de 26 ani, împreună cu tatăl lor şi bunicul meu erau deja urcaţi într-un mărfar din gara Chişinău.

În drum spre destinaţie, copiii familiilor au fost separaţi într-un vagon, agăţat la „coada" trenului. Ajuns în oraşul Sverdlovsk, transportul şi-a urmat calea fără ultimul vagon…

După un demers la Ministerul securităţii naţionale al Republicii Moldova am primit adeverinţa privind soarta cet. Ion Alexandru Moraru, născut în 1884 în comuna Capaclia, raionul Cantemir, Republica Moldova, cu domiciliul permanent până la deportare în comuna Ustia, raionul Criuleni (aproape de Nistru), a fost arestat la 13 iunie 1941 ca fost „membru activ al unui partid contrarevoluţionar" şi, conform hotărârii Consfătuirii excepţionale de pe lângă NKVD al URSS din 4 noiembrie 1942, este împuşcat la 19 ianuarie 1943 în oraşul Sverdlovsk, Federaţia Rusă.

Dar să revenim în 1941. Trenul îşi urma drumul. Supraîncărcat, arestaţii sufereau de frig şi foame, sete, boli şi păduchi. Câteva zeci de surghiuniţi mai şi-au dat sufletul, chiar în tren. Copiii lui Ion Moraru din Ustia s-au dovedit tari şi au ajuns în orăşelul Bâstrâi, regiunea Tiumeni. Întreaga povară a existenţei a căzut pe spatele celor doi fraţi mai mari – Alexandru şi Valeriu. Cei mai mici, Maria şi Nicolae, îndeplineau munci auxiliare legate de pescuit, cârpirea plaselor de pescuit, curăţirea peştelui ş.a. Ziua de muncă ajungea la 17 ore. Alexandru şi Valeriu pescuiau peşte pentru front. Cu regret, la mijlocul anului 1942 Alexandru, sublocotenent al Armatei Române, învăţător, poet, care încă în perioada anilor 1938 – 1940 a publicat un şir de poezii în revista „Speranţa" (pentru confirmare vezi revista indicată, nr.11 din 1938 ş.a.), în condiţii misterioase, s-a înecat în râul Obi. Tatăl meu, Valeriu Moraru a rămas stăpânul acestei familii de 3 persoane, care îndeplinea zilnic un volum de muncă supraomenesc, pentru a întreţine sora şi frăţiorul mai mic. Nu odată a fost înşelat la cântar: de fiecare dată însă observa înşelăciunea şi se revolta, fiind apoi bătut de cei doi mujici care se considerau brigadieri.

În 1947, toamna târziu, cei trei fraţi care au supraveţuit s-au întors în Basarabia. Casa părintească fiind confiscată de regimul stalinist, s-au stabilit la cele mai apropiate rude, care locuiau în satul Jevreni.

Să nu gîndiţi însă că aici s-au terminat pribegiile şi chinurile celor „trei duşmani ai

poporului”. Sigiliul sîngeros al stalinismului i-a urmărit toată viaţa. Sunt multe de spus. Important este că au ştiut să înfrunte cu demnitate toate încercările sorţii. Au absolvit toţi şcoala pedagogică din Orhei; Valeriu – facultatea de istorie, iar Maria şi Nicolae – facultatea de geografie.

Am scris despre ei nu numai din spirit de rudenie, consider că e o datorie a tuturor să nu-i uite pe cei care au suferit mai mult decât dânşii. Ion Moraru – bun gospodar, om cu o cultură aleasă, întemeietorul căminului cultural din Ustia, Crâuleni, senator în Parlamentul României în perioada interbelică din partea Partidului Ţărănesc, om cu aspiraţii democratice, cunoscător al limbilor rusă şi franceză, fără nici o vină – arestat şi împuşcat. Fiul, Alexandru, poate un viitor poet cu renume, înecat în apele râului Obi; Valeriu, care a mai trăit după pensionare un singur an, iar Nicolae, nici atât. Astăzi în viaţă mai este numai Maria, fiica lui Ion Moraru, obosită, bolnavă şi îmbătrânită înainte de vreme. Primăria raionului Dubăsari nici azi nu se grăbeşte să achite datoriile faţă de ea, măcar în limita „indulgenţelor” date de acest stat super independent celor deportaţi. De fapt, aceasta este nu numai istoria familiei Moraru, ci şi istoria noastră, a tuturora.

„Revista română”, Nr.3, noiembrie 1996
Editor „ASTRA”, Iaşi.

În memoria unchiului meu, Alexandru Moraru

RĂSTIGNIT PENTRU BASARABIA

Aşa s-a întâmplat, că soarta acestui poet necunoscut a fost tragică, de altfel ca la mulţi alţi oameni de creaţie mai mult sau mai puţin cunoscuţi. În cazul concret, de vină este sistemul totalitar bolşevic şi oameni care au fost servitori blazonului cu secera şi ciocanul. Milioane de oameni au avut de suferit de la aceste două scule încrucişate pe chipurile militarilor sovietici. Cu aceste însemne diabolice au venit în 1940 şi ne-au convins, că patria noastră nu e România; cu aceste scule pe «uşancă» i-au însoţit cu arma din spate pe băştinaşi până au umplut gulagurile Siberiei cu noi şi alţii ca noi din celelalte zone ocupate: Letonia, Lituania, Estonia, etc.; cu aceste scule au curăţat Basarabia (RSSM) de pâine, organizând foamea şi canibalismul din 1947, şi tot aşa mai departe: valorificarea ţelinei, BAM-ul, războiul din Afganistan, lichidarea avariei de la Centrala atomoelectrică de la Cernobâl, războiul cu cazacii şi alte lichele veniţi la Nistru în 1992…

În procesul de studiere a subiectului în Arhiva Naţională a Republicii Moldova au fost depistate un şir întreg de documente noi, care completează esenţial şi chiar modifică unele informaţii, în urma cărora apare o ipoteză, care are ca acoperire un document din fondul arhivistic „Punctul de triere şi control al NKVD-ului 1944-1947 din RSSM”.

Dar s-o luăm de la bun început. Alexandru Moraru s-a născut în anul 1915 în satul Ustia, Criuleni într-o familie de intelectuali, şi tatăl – Ion Moraru şi mama – Dina Moraru erau învăţători la şcoala primară din localitate. Alexandru a fost primul şi ultimul copil în această componenţă a familiei. Tatăl său a fost un om cărturar, cunoştea bine, pe lângă română, rusa şi franceza. Era printre puţinii din zonă, care, fiind abonat, primea o sumedenie de ziare şi reviste, a fost câţiva ani şi directorul şcolii nominalizate. Era un bun gospodar şi de părerea lui ţinea cont întregul sat.

Aşezarea geografică a satului Ustia este foarte pitorească, localitatea este situată pe malul a două râuri: Răut şi Nistru. Satul era inundat de verdeaţa pomilor fructiferi, arborilor decorativi şi a viilor. Probabil că, toate acestea i-au servit tânărului Alexandru izvor de inspiraţie.

Cu regret, nenorocirile acestui om au început din copilărie când după o boală i-a murit mama. Cine a avut asemenea pierderi, poate să înţeleagă ce înseamnă moartea mamei pentru un copil. Peste 2-3 ani tatăl său Ion Alexandru Moraru s-a căsătorit cu o învăţătoare din satul Jevreni, Criuleni, Parascovia Tatarovici, fiica diaconului de la biserica din localitate Teodor Anton Tatarovici, care la sfârşitul secolului XIX din banii proprii, în casa proprie a deschis prima şcoală în sat.

Viaţa continuă. După terminarea şcolii primare din satul Ustia, Alexandru Ion Moraru a plecat la studii la Chişinău. După ce a absolvit Şcoala normală din Chişinău este repartizat la lucru în calitate de învăţător în comuna Tabăra judeţul Orhei, iar peste un an revine în satul natal în aceeaşi funcţie.

Între timp familia lui Ion Moraru s-a mărit. În 1925 s-a născut Valeriu, în 1927 – Maria şi în 1930 – Nicolae.

Cînd fraţii mai mici au crescut, Alexandru îi lua cu el la pescuit. Cu atât mai mult că Răutul era la 20 de metri de casa părintească, iar Nistru – la vreo patru sute de metri. Tot el i-a învăţat pe toţi să înoate. Era un înotător excelent, admira frumuseţea Nistrului, râu căruia i-a dedicat şi o poezie cu acelaşi titlu şi chiar pseudonimul literar al lui Alexandru Moraru a fost A. Delanistru.

Un exemplu bun pentru Alexandru era tatăl său, care era un om activ în societate: a deschis prima cooperativă, a întemeiat căminul cultural din satul Ustia; s-a implicat şi în viaţa politică cu toată sinceritatea, fiind membru al Partidului Naţional-Ţărănesc din România. Este cazul să menţionez, că era printre puţinii gospodari din zonă care avea un aparat de radio, fiind astfel la curent cu noutăţile lansate pe calea undelor.

În ultimii ani, Ion Alexandru Moraru abandonase pedagogia şi se ocupa mai intensiv de politică şi agricultură, fiind proprietar funciar.

După serviciul militar, Alexandru se întoarce din Vechiul Regat la baştină, unde îşi continuă activitatea pedagogică şi literară. Publică în ajunul celui de-al doilea război mondial poezii în revista „Speranţa". Referitor la această revistă, „Dicţionarul presei literare româneşti 1790-1990", autor I. Hangiu, apărut în 1996 la Bucureşti, ne comunică: „Speranţa" – organ al Asociaţiei Corpului Didactic Primar din oraşul şi judeţul Orhei.

A apărut la Orhei lunar (1 aprilie 1935 – februarie 1940), sub conducerea unui comitet de redacţie. Revista îşi propune să vină în sprijinul învăţătorilor prin materiale adecvate (articole, cronici, note, poezii, recenzii etc.) / fila 449/. Aceste poezii ne conving că autorul lor era un bun creştin şi un bun român.

Vestea, că în viitorul cel mai apropiat, România va ceda URSS Basarabia l-a găsit pe Alexandru într-o unitate militară de la periferiile Bucureştilor, unde se afla la concentrare. El abandonează unitatea şi agăţat sub un vagon de tren ajunge la Iaşi, apoi, după multe peripeţii, trece Prutul şi vine la baştină. Aici se include din nou în activitatea pedagogică şi de creaţie.

Marele calvar a început odată cu venirea ruşilor la 28 iunie 1940. Valorile sunt înlocuite cu nonvalori, într-un cuvânt „cto bâl nichem – tot stal vsem!” (cine a fost un nimic a devenit mare!). Dar cea mai neagră zi din istoria familiei Moraru a fost ziua cu numărul necuratului – 13 iunie 1941.

În toiul nopţii, în casa lui Ion Moraru din Ustia, situată chiar pe malul Răutului, au intrat câţiva militari, printre care şi şeful NKVD-ului din Criuleni Pavlenco, şeful secţiei de învăţământ Criuleni tov. Litvinenco şi un soldat cu o steluţă cu secera şi ciocanul pe chipiu. Îi însoţeau doi comsomolişti. Stăpânul casei, luat prin surprindere, a fost aşezat, dezbrăcat cum era, în mijlocul odăii. Şeful NKVD-ului tov. Pavlenco a dat citire unei hârtii în limba rusă în care era învinuit că este duşman al poporului, apoi a ordonat, în timp de 15 minute toţi ai casei, să se îmbrace, să strângă obiectele de prima necesitate şi să urce în căruţă fiindcă sunt arestaţi.

Când se luminase de-a binelea, cei cinci „duşmani ai poporului”, Nicolae de 9 ani, Maria – de 11 ani, Valeriu – 14 ani (tatăl meu – Al.M.) şi Alexandru, cel care este subiectul acestui material – de 26 ani, împreună cu tatăl lor erau deja urcaţi într-un mărfar din gara Chişinău.

În drum spre destinaţia, copiii familiilor deportate au fost separaţi într-un vagon, agăţat la „coada” trenului. Ajuns în oraşul Sverdlovsk, transportul şi-a urmat calea fără ultimul vagon…

În fondul arhivistic „Prefectura judeţului Orhei”, în inventarul 1, dosarul 3105 depozitat la Arhiva Naţională a Republicii Moldova, în listele locuitorilor satului Ustia din 1941, la numărul 473 este înscris Moraru Ion, capul familiei, căsătorit, deportat în URSS în 1941 împreună cu copiii Alexandru, Valerian, Maria, Nicolae.

Ce s-a întâmplat cu tatăl lui Alexandru la Sverdlovsk am aflat numai în 1994 într-o adeverinţă eliberată de Ministerul Securităţii Naţionale al Republicii Moldova, precum că, potrivit hotărârii Consfătuirii excepţionale de pe lângă NKVD al URSS din 4 noiembrie 1942, a fost împuşcat la 19 ianuarie 1943 în oraşul Sverdlovsk, Federaţia Rusă.

Dar să revenim în 1941. Trenul îşi urma drumul. Supraîncărcat, arestaţii sufereau de frig şi foame, sete, boli şi păduchi. Câteva zeci de surghiuniţi şi-au dat sufletul chiar în tren. Copiii lui Ion Moraru din Ustia s-au dovedit tari şi au ajuns în orăşelul Bâstrâi, regiunea Tiumeni (Siberia). Întreaga povară a existenţei a căzut pe spatele celor doi fraţi mai mari – Alexandru şi Valeriu. Cei mai mici, Maria şi Nicolae, îndeplineau munci auxiliare legate

de pescuit, cârpirea plaselor de pescuit, curăţirea peştelui, etc. Ziua de muncă dura până la 17 ore. Pentru a întreţine familia, Alexandru şi Valeriu pescuiau peşte pentru front.

În luna noiembrie 1947 din Siberia s-au întors numai Valeriu, Nicolae şi Maria. Au fost deportaţi cinci, dar s-au întors numai trei… De fapt, fără milioanele de victime aduse la râşniţa totalitară nici n-ar fi putut exista caracatiţa roşie. La Ustia ei au aflat că nu mai au unde locui, deoarece casa părintească a fost confiscată de imperiul sovietic. Satul era plin de sărăcie şi foame, şi cui îi trebuie să aibă neplăceri cu autorităţile bolşevice oploşind în casa sa copiii „duşmanului poporului”?

Unchiul şi tizul meu, Alexandru Ion Moraru, conform informaţiilor oficiale s-ar fi înecat în condiţii extrem de enigmatice în râul siberian Obi, prinzând peşte pentru front. Dar, lucrând în fondurile Arhivei Naţionale a Republicii Moldova, am găsit un document, care mă face să cred o altă ipoteză, şi anume, că ar fi fugit din Siberia (singur sau cu cineva) şi s-ar fi întors în Basarabia la Chişinău, unde a nimerit (sau a fost prins fără acte) la Punctul de triere (Proverocino-filitraţionâi punct NKVD). Numele Moraru Alexandru Ion apare în listele celor care s-au aflat aici şi au primit provizii. În dreptul său, însă, lipseşte inscripţia „vâdano”. Având în vedere, că pentru a primi provizii persoana aflată în punctul de triere trebuia să aibă asupra sa un document de identificare, îndrăznesc să cred că Moraru Alexandru Ion nu deţinea un asemenea document fiindcă era fugar. Dacă presupunerile mele sunt corecte, drumul vieţii unchiului Alexandru s-a sfârşit aici, în Basarabia, acasă. Probabil că a fost luat de nkvd-işti, care-i cunoşteau bine dosarul, fiind şi ofiţer al Armatei Române şi împuşcat sau aruncat de viu în groapa de var, o metodă foarte des aplicată de bolşevici în Basarabia. Poate că greşesc şi e doar o coincidenţă amară, iar persoana inclusă în listele punctului de triere Chişinău este un alt Alexandru. Dar, inexplicabil, caut prin oraş nepusa-i cruce.

Cu regret, nu s-a păstrat nici un manuscris al poetului Alexandru Moraru. Au rămas numai poeziile publicate în revista „Speranţa” şi fotografia pe care le pun la dispoziţia cititorului.

(ziarul „Glasul naţiunii”, 24 octombrie 2002)

POEZIA „NISTRUL” ȘI „POVESTE”

de Alexandru Ion Moraru

N I S T R U L

Molatec îşi leagă Nistrul solzii de apă verzuie,
Țesută cu fire din soare.
Oglindă în culmi de reflexe şi-adânci de urmare,
În care s-afundă şi moare.
Orice privire ar vrea să se-ncuie

În valea lichidă-a tăcerilor sumbre.

E-o vrajă ascunsă sub unda domoală şi rece,
Ce cheamă duios spre adâncuri,
Cu soarele de vis în foşnetul apei la maluri,
Să te ducă pe drumuri lucii, să te-nece
În strevezii necuprinsuri, etern să te bucuri
De jocul demonic al frumoaselor valuri.

Grozav şi sălbatec a Nistru pe timp de furtună,
Când urlă adâncul din ape
Şi-ncepe să fiarbă o vale de plângeri şi geme
Şi-n clocot în maluri să sape,
Să spumege-n valuri de plumb furie nebună,
Ca-n iadul adâncului negru şi plin de blesteme.

Talazuri enorme se-nalță în coame crestate
Şi-n răget năprasnic de fiară,
Se ciocnesc, se desfac şi-şi scuipă veninul
Şi-aruncă în sus, se coboară
Şi-ți pare că vezi printre unde ființe 'necate,
Ce plâng şi-şi blestemă destinul.

Alexandru MORARU

P O V E S T E
Pentru copiii ţării mele.

Odată, o furnică
Strângătoare, hărnicică,
Ducea o străchinică
Plină cu fripturică;
Pomană, vrând să facă
Cu o babă săracă.
Şi acum meargă încet
Cu străchinica la piept,
Înainte-i hop – răsare,
Titirez de arătare;
Un greer nărăvaş,
Hoţoman şi buclucaş –

Fripturica să-i fure
S’o mânce ’n pădure.
Atunci vioi, din sbor,
Un graur călător,
Pe pământ se lasă
Şi nici mai întreabă;
Din ochi cât ai clipi
Cioc, cioc mi-l înghiţi.
Furnica-i mulţumi
Şi ’n drumul ei porni;
La babă când ajunse,
Întâmplarea-i spuse,
Şi baba, greu oftă,
Pe frunte o sărută,
Apoi aşa cuvântă:
„Pe acel ce rău vroieşte
Dumnezeu îl pedepseşte!”

A.Delanistru.

Pseudonimul unchiului meu, Alexandru Moraru era A. Delanistru, adică Alexandru de la Nistru, satul Ustia situat pe malul Nistrului şi a Răutului.

Poeziile extrase din revista „Speranţa”, Nr.1, 1939

PROBLEME • APTITUDINI • SUGESTII

Vreau să-mi expun părerea pe marginea interviului lui Anatolie Gondiu cu I. Bodiul („Nistru”, №10, 1988), pe care l-am citit cu un deosebit interes.

Interviul m-a făcut să-mi pun aceeaşi întrebare, care şi-a spus-o ziaristul Valeriu Butnaru în articolul „Cavouri pentru restructurare” („Orizontul”, №9, 1988): „De ce Vâşcu a fost găsit la închisoare, iar Bodiul a rămas neintimidat de nimeni, să-şi trăiască în linişte „odihna binemeritată” la vila lui de lângă Moscova?”

„Peştele de la cap se strică!” – se zice în popor. Însă din cele relatate de I. Bodiul nu se prea vede că a înţeles dumnealui esenţa acestui adevăr. Tot din cuvintele lui reiese că nu a înţeles pe deplin de ce perioada respectivă este numită „de stagnare”.

Prin principiile „Statul sunt eu!” şi „După mine măcar potopul!”, împrumutate de la Ludovic al XVI-lea, I. Bodiul a încercat să transforme pădurea Condriţei într-un Luvru moldovenesc, dar cu clarviziunea şi metoda lui de conducere a adus republica la „sapă

de lemn” şi în economie, şi în cultură. A trăit într-adevăr ca un rege, bucurându-se de toate bunurile materiale şi spirituale create de poporul în numele căruia rostea cuvântări înflăcărate. De exemplu, în articolul „Октябрь и социальные преобразования” („Правда” din 5 octombrie 1967) I. Bodiul scria: „Если прежде о Молдавии говорили как о стране, которая „лежит на пути всех бед”, то теперь ее с полным основанием можно назвать краем радости и счастья”.

Se zice că L. Brejnev şi I. Bodiul se plimbau prin Moscova. Oamenii care le veneau în întâmpinare îl salutau numai pe Bodiul. Uimit de-a binelea, L. Brejnev îşi întrebă însoţitorul: „Cine-s oamenii care te salută?” – „Sânt colhoznici moldoveni, au venit după produse alimentare!”.

Da, după acea „ordine” abia începem să ne revenim. Era perioada când un veterinar putea deveni doctor în filozofie, un cizmar – medic ş.a.m.d. Era perioada, când aparatul birocratic înflorea, când corupţia şi mita deveniseră tradiţii… frumoase, care se ascundeau după carnetul de partid, când posturile de conducere se vindeau ca tronul Moldovei pe timpurile turcilor. În republică a apărut o cantitate impunătoare de maculatură istorică şi lingvistică ce pretinde şi azi a fi ştiinţifică. Mai mult chiar: o parte din autorii ei trebuie să hotărască soarta limbii şi a scrisului nostru. Studiourile americane s-au pomenit într-un timp că are un concurent de temut – studioul „Moldova – film”, care s-a impus datorită peliculelor „Specializarea şi concentrarea sectorului zootehnic pe calea cooperării inter-gospodăreşti”. Printre autorii filmului se număra şi I. Bodiul. N-a uitat maestrul nici de livezi. În acelaşi an pe ecrane rulează documentarul „Livezile păşesc spre viitor”. După cum observăm, încă atunci, în „perioada de stagnare”, I. Bodiul vedea în perspectivă restructurarea şi viitorul.

Câteva cuvinte despre migraţiune. I. Bodiul afirmă că „migraţia este un factor pozitiv al economiei sovietice. Schimbul de oameni, de idei, de experienţă avea şi are loc în Moldova din iniţiativa poporului (sublinierile ne aparţin – Al.M.) şi nu a fost impus de sus. Iată un „document” care dovedeşte contrariul:

Государственный комитет
Молдавской ССР по труду
г. Кишинев, ул. Пушкина, 26 Уполномоченному по
тел. 22-80-69 Криулянскому району

Вам необходимо опубликовать по одному разу в ноябре и декабре месяце 1983 г. в районной газете объявление и организовать передачу по местному радио по переселению семей (текст прилагается).

Обязываем Вас в срок до 20 декабря с. г. представить бухгалтерии Госкомтруда МССР счета для оплаты объявлений.

Первый эшелон для отправки семей планируется в марте 1984 г. в Читинскую область, второй в апреле в Хабаровский край.

Заместитель Председателя А.А. Баркарь

Din păcate, astfel de anunţuri se publică şi în prezent, promiţându-ne că vom trăi mai bine lângă urşii albi decât în Moldova.

Ar fi cazul ca măcar ca apusul vieţii să fiţi sincer, ne… stimate „бывший”, şi să nu susţineţi că „sînt şi eu moldovan, îmi iubesc limba şi poporul…”

Publicat în revista „Nistru”
№1 din 1989, f.157-158

CREDINŢA PUSĂ LA ZID

Prezentul material are ca bază un număr extrem de limitat de documente, depozitate la Arhiva Națională a Republicii Moldova, care pînă nu demult erau accesibile numai foştilor nomenclaturişti. Majoritatea documentelor utilizabile sunt inedite. Ele în întregime sau parțial, văd lumina tiparului pentru prima dată. Noile argumente şi informații privind activitatea confesiunilor religioase alcătuiesc modesta valoare a acestui articol. Autorul încearcă intenționat să prezinte informația „crudă” pentru a nu-l influența pe cititor sub nici o formă şi a-i da posibilitatea să-şi facă propria opțiune asupra unui sau altui eveniment secretizat ci rîvnă de autoritățile sovietice.

Religia statului – ateismul

În toate timpurile sectele religioase, adică cei consideraţi că au deviat de la religia oficială a statului, au fost în vizorul poliţiei şi autorităţilor, indiferent cine au fost aceştia: „ohranka” şi autorităţile Rusiei ţariste, siguranţa şi autorităţile române, NKVD-ul, apoi KGB-ul şi autorităţile sovietice.

Ştefan Ciobanu în lucrarea sa „Basarabia” a dedicat aproape un întreg capitol sectelor religioase din Basarabia. Domnia sa scrie: „La 1812 după ce Rusia rupe Basarabia din trupul Moldovei ea caută s-o populeze şi neavînd nici oameni, nici mijloace pentru acest scop, recurge la sistemul de care s-a servit Ecaterina II pentru Rusia Meridională, la colonizarea ei cu străinii.

După ce Basarabia a fost eliberată de fascism în 1944, URSS începe să stabilească şi aici sistemul său politic, economic, cultural şi religios, mai exact spus, ateist. Biserica creştin-ortodoxă începe să fie persecutată. Slujitorii ei în număr masiv sunt arestaţi, deportaţi sau chiar omorîţi. Bisericile creştine sunt închise, transformate în depozite sau aruncate în aer. Omul cu cruciuliţa la gît şi cu icoană în casă, începe să fie înjosit, batjocorit, tratat ca un duşman al poporului. Pe an ce trece, numărul de biserici creştine devine din ce în ce mai mic. Şi mai puţine rămîneau bisericile în funcţiune.

Sigur că populaţia se revolta, opunea rezistenţă, dar după arestările, deportările şi lichidările fizice întreprinse anterior de sovietici, puţini îşi doreau să completeze listele „negre” ale NKVD-ului.

Un alt factor şi bănuiesc important a fost şi este faptul că locuitorii în revolta lor acţionau răzleţ, neorganizat şi local. În consecinţă, autorităţile sovietice aveau posibilitatea de a depista uşor iniţiatorii, ca în cele din urmă aceştia să fie pedepsiţi.

Şi ultimul factor – metodele mişeleşti folosite de autorităţi. De exemplu, în secret era minată biserica, iar în toiul nopţii – aruncată în aer. Dimineaţa, sătenii cu durere depistau cele întîmplate, fiind neputincioşi de a schimba ceva. După această metodă au fost aruncate în aer bisericile din satele Jevreni şi Răculeşti, raionul Criuleni şi altele.

O altă stare de lucruri era cu confesiunile religioase. Majoritatea din ele activau ilegal. Adunările, în multe cazuri, se desfăşurau clandestin. Din zecile de case de rugăciuni existente erau cunoscute de autorităţi un număr mult mai redus.

Anume de aceea autorităţile sovietice au hotărît crearea unui organ, care să supravegheze sectele religioase.

Împutenicitul Sovietului... – mecanismul de supraveghere a confesiunilor religioase

În funcţiile acestui organism se includea şi procedura de informare a Moscovei despre tot ce se întîmplă în RSSM cu sectele religioase o scrisoare secretă din 3 martie 1945, semnată de Poleanschii, Preşedintele Sovietului pentru chestiunile religioase pe lîngă Sovietul Comisarilor Norodnici al URSS ***(mai departe cu abrevierea SCN a URSS – Al. M.)***, adresată lui T.Constantinov, Preşedintele Comisarilor Norodnici al RSS Moldoveneşti, relata: „Ca completare a discuţiei telefonice, Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase solicită ca Dvs, personal, să luaţi măsuri pentru numirea urgentă a Împuternicitului Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase pentru RSS Moldovenească...”.

Scrisoarea a fost tipărită numai în două exemplare – unul pentru adresat, altul – pentru dosar.

Într-o altă scrisoare secretă, datată cu ziua de 13 martie 1945 şi semnată de acelaşi autor, adresată tuturor preşedinţilor executivelor regionale ale sovitelor de deputaţi, aflăm că: „Comisia de pe lîngă SCN al URSS responsabilă de eliberarea şi eliberarea temporară de la mobilizare la 26 februarie 1945 a adoptat o decizie cu nr.43, potrivit acesteia erau eliberaţi de la serviciul militar şi mobilizare ***(este cazul să amintesc că al II-lea război mondial mai continua – Al.M.)*** slujitorii cultelor, care deserveau casele de rugăciuni în funcţiune. În lista acestora se includeau slujitorii bisericii armeano-grigoriene, a lipovenilor (staroobreadţî), catolice şi greco-catolice, luterane şi musulmane a religiei mozaice şi a credincioşilor evanghelişti şi baptişti. Tot în lista respectivă erau incluşi şi conducătorii bisericii adventiste de ziua a şaptea.

Această hotărîre a fost multiplicată şi trimisă tuturor republicilor unionale. Probabil, că decizia nominalizată nu este altceva decît un gest gospodăresc comunist menit să încurajeze donaţiile financiare ale sectelor în fondul statului şi munca supraomenească pentru front.

În funcţia de Împuternicit al Sovietului privind chestiunile cultelor religioase pe lîngă SCN al URSS pentru RSS Moldovenească a fost numit la 16 iunie 1945 Piotr Nicolaevici

Romenschii, apoi, după un scurt timp, acesta este înlocuit de tov. S. Deseatnicov.

Pentru a înţelege importanţa care o dădeau autorităţile sovietice acestei funcţii este necesar să cunoaştem un document în calitate de argument. Este vorba de Decizia nr.513 din 4 iunie 1945 a Sovietului Comisarilor Norodnici al RSS Moldoveneşti despre salariul funcţionarilor de stat în cadrul cărora era inclus Împuternicitul... Potrivit Deciziei, acesta avea un salariu de o mie şase sute de ruble pe lună, fapt ce constituia o întreagă avere. Pentru orientare, e necesar să menţionăm, că salariul lunar al Preşedintelui Sovnarcomului RSS Moldoveneşti era de două mii de ruble.

În scurt timp, de la instanţa superioară de la Moscova, pe adresa Împuternicitului Sovietului din RSSM, S. Deseatnicov, au început să sosească un şir întreg de instrucţiuni şi decizii (unele din ele destul de amănunţite) şi toate cu inscripţia „secret" sau „strict secret".

ACTIVITATEA CONFESIUNILOR RELIGIOASE DIN RSSM ÎN PRIMII ANI DUPĂ RĂZBOI

Până în 1940 în Basarabia locuiau peste 80 mii de luterani, peste 20 mii de calvinişti, mii de catolici etc. De la apariţia şi până în prezent, inclusiv şi anii 1918-1944, cînd Basarabia a fost în componenţa României, pe teritoriul Basarabiei şi apoi pe teritoriul ce mai rămăsese de la Basarabia (după ce a fost mutilată de Stalin), au activat câteva confesiuni religioase mai importante. Aici se înscriu baptişti, adventiştii de ziua a şaptea, martorii lui Iehova, penticostalii şi lipovenii. După terminarea războiului, aceste confesiuni şi-au continuat activitatea sub noua putere. Un document secret sovietic din 4 aprilie 1946, semnat de Preşedintele Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase de pe lîngă Consiliul de Miniştri al URSS, tov. Poleanschi, ne comunică următoarele:

„Din dispoziţiile Sovietului... şi a materialelor de care dispunem se vede clar, că comunitatea evanghelist-creştin-baptistă din RSS Moldovenească pînă în prezent practică forme şi metode de activitate necaracteristice unei organizaţii religioase şi care sunt interzise de legislaţia sovietică cum sunt – şcolile duminicale, cercurile pentru copii şi adolescenţi, şedinţele femeieşti, casele de ajutor reciproc, cursurile de „bunăvestire" ş.a. Propăvăduitorii comunităţii liber se deplasează prin judeţe şi care, de facto, se ocupă de activitatea misionară. Sovietul pentru chestiunile culturilor religioase de pe lîngă Consiliul de Miniştri al URSS vă propune Dvs. prin intermediul preşedintelui superior, în primul rînd, de a interzice orice deplasare a propăvăduitorilor în alte comunităţi care urmăresc scopul de a mări numărul cerdincioşilor prezenţi la adunările acestora. Puneţi-le condiţia că fiecare presbiter a comunităţii poate să îndeplinească funcţiile de slujitor al cultului numai în comunitatea la care a fost înregistrat. Dreptul de a se deplasa pe la toate comunităţile din republică îl are numai presbiterul superior. În ceea ce priveşte şcolile duminicale, organizaţiile pentru copii şi adolescenţi, a caselor de ajutor reciproc, trebuie

să luaţi măsuri pentru lichidarea acestora, dar acest lucru trebuie făcut atent, cu tact şi nu brusc în toată republica. În acest lucru trebuie să reuşiţi din fiecare caz concret...”.

Din fragmentul documentului citit mai sus, care nu este altceva decît un set de indicaţii date de Moscova Împuternicitului Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase de pe lîngă Consiliul de Miniştri al URSS pentru RSS Moldovenească, tov. Deseatnicov, se conturează o solicitare de amestec în treburile confesiunii respective.

O altă latură şi atitudine a autorităţilor sovietice faţă de confesiunile religioase o aflăm din conţinutul următorului document, care este tot o scrisoare secretă de la Moscova adresată tov. Deseatnicov şi scrisă la 19 aprilie 1946.

„Din documentele de care dispunem se vede, că în RSS Moldovenească în mod ilegal există un curent deosebit al secţiei Adventiştilor de ziua a şaptea, aşa numiţii „sîmbotişti-reformişti”, reprezentantul cărora este un oarecare Cercov T.I. din oraşul Unceni ***(probabil Ungheni – A.M.)***.

În timpul de faţă Cercov încearcă să legalizeze comunitatea acestui curent (care categoric nu recunoaşte serviciul militar cu arma în mâini şi exclude orice muncă în ziua de sâmbătă).

Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase vă propune Dvs. că, în nici un caz să nu înregistraţi comunitatea „sîmbotişti-reformişti” şi să nu primiţi nici un fel de cereri de la aceştia”.

Guvernul RSSM, în scopul consolidării socialismului şi a noii puteri, a început o procedură de legalizare a comerţului cu cărţi şi lichidarea literaturii ce venea în contradicţie cu concepţiile comuniste. Este vorba de Hotărîrea nr.794 a Consiliuli de Miniştri a RSS Moldoveneşti din 15 august 1946. Reieşind din faptul că în documentul nominalizat se menţionează şi fondurile de carte sau bibliotecile confesiunilor religioase, vă propunem acest document integral:

Strict secret

„Despre legalizarea comerţului cu literatură pe pieţele
orăşăneşti şi raionale din RSS Moldovenească”.

În scopurile legalizării comerţului cu carte pe pieţele orăşeneşti şi raionale, Consiliul de Miniştri al RSSM HOTĂRĂŞTE:

1. A obliga Ministerul Comerțului RSSM /tov. Akimov/, secția moldovenească a COGIZ-ului (secția de carte a editurii de stat – Al.M.) /tov. Varenbud/, Moldpotrebsoiuz / tov. Craiuşin / de a organiza la piețele orăşeneşti, magazine şi chioşcuri, anticariate pentru comerțul cu literatură.

2. A obliga Ministerul Comerțului şi Ministerul afacerilor interne din RSS Moldovenească de a interzice orice vînzare de carte şi literatură particulară la piață, permițînd cumpărarea şi vînzarea cărților numai prin intermediul magazinelor de stat, anticariate şi chioşcuri.

3. A propune Glavlitului RSSM / tov. Bartâşi / şi împuterniciților acestuia din raioane de a instala un control riguros privind literatura care se achiziționează în magazinele de anticariat.

4. Direcției pentru chestiunile bisericii ortodoxe / tov. Romenschii / împuternicitului pentru chestiunile cultelor de pe lîngă Consiliul Miniştrilor al RSSM / tov. Deseatnicov / să asigure revizuirea şi confiscarea din fondurile de carte a mănăstirilor, bisericilor şi a comunităților religioase a literaturii fasciste, monarhiste şi altor cărți duşmănoase.

Preşedintele Consiliului de Miniştri al RSSM

„Glasul naţiunii" din 16 ianuarie 2003

BISERICA ORTODOXĂ DIN BASARABIA

Relaţiile stat-Biserică şi stat-secte religioase au constituit, de multe ori, subiecte de ample dezbateri între istorici. Nu de puţine ori acest tip de raporturi, deosebit prin caracterul său, a născut patimi şi, astfel, s-a scris o altfel de istorie. Însă o restituire cât mai aproape de adevărul istoric se poate realiza numai în baza studiului documentelor şi prin analizarea atentă a tuturor faptelor, care au determinat situaţia istorică a chestiunii.

Biserica Ortodoxă Română – majoritară, cum bine se ştie, a fost întotdeauna alături de poporul său păstorit. Drept urmare a Pactului Molotov-Ribbentrop, încheiat la 23 august 1939, Basarabia şi Bucovina de Nord, cu Ţinutul Herţa, au fost invadate şi anexate la Uniunea Sovietică. În iunie 1940, Mitropolia Basarabiei este desfiinţată şi întreg teritoriul ei ajunge sub jurisdicţia Patriarhiei Moscovei. În perioada anilor 1941-1944, pământul Basarabiei revine la sânul său. Patriarhia Română are din nou jurisdicţia canonică asupra acestei provincii româneşti. Mitropolia Basarabiei este reactivată. Cu regret, în vara anului 1944 armatele sovietice anexează din nou Basarabia, iar Mitropolia îşi încetează activitatea...[43]

Deşi propaganda sovietică a depus eforturi considerabile pentru a justifica ideea aberantă despre „eliberarea de sub jugul românilor", basarabenii aveau să se convingă foarte curând că viaţa lor a fost transformată într-un nesfârşit calvar.[44]

Teritoriul dintre Prut şi Nistru, în primii ani de după război, fusese transformat într-o zonă de experiment bolşevic în care exterminarea populaţiei băştinaşe era alternată cu transpunerea în viaţă a celor mai odioase modele de „constituire" a socialismului.

Anul 1944 a adus cu sine, în urma invaziei sovietice, nu numai colosale distrugeri, pierderi materiale şi umane, ci şi un mod de viaţă necunoscut şi străin românilor basarabeni. Concomitent cu apariţia în teritoriu a organelor de partid şi sovietice este pus în mişcare un imens aparat represiv. Specialişti de mare clasă ai NKVD-ului veneau să dirijeze „opera de constituire a socialismului şi de nimicire a duşmanilor poporului".[45]

Într-o scrisoare expediată la 15 septembrie 1944 lui Gh. Malencov, secretar al CC al PC(b)M, se relata despre samavolniciile comise de lucrătorii grupelor operative ale

[43] Adevărul despre Mitropolia Basarabiei, Editura Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1993, f. 9

[44] Elena Postică „Aspecte din mişcarea de rezistență antisovietică în Basarabia postbelică", revista"Destin românesc", nr.4, 2001, f. 170

[45] Elena Postică, op.cit., f.171

comisariatelor populare şi instituţiilor republicane, printre care se evidenţiau, în primul rând, cele ale lucrătorilor organelor şi unităţilor NKVD-ului, care afişau pe multe case, inclusiv pe clădirea sinagogii, localurile comunităţilor baptiste, tăbliţe cu inscripţia „Ocupat de NKVD" şi „Rezervat NKVD", ocupând astfel cartiere şi chiar străzi întregi. „Prin acţiunile lor – menţiona Salogor – unii lucrători ai NKVD-ului au destabilizat activitatea normală a sovietului orăşenesc Chişinău în vederea evidenţierii şi distribuirii organizate a spaţiului locativ, au subminat autoritatea organelor NKVD-ului, creând condiţii favorabile pentru o agitaţie duşmănoasă".[46]

Încă în condiţii dure de război, când populaţia URSS căuta un suport moral al credinţei, Stalin a îngăduit redeschiderea unor biserici şi, în 1943, pentru a convinge SUA şi Marea Britanie de „liberalismul" său, a instalat un nou patriarh în persoana mitropolitului Serghie. Raporturile dintre statul sovietic şi Patriarhia rusă reînfiinţată sunt excelent definite în următorul epizod: la 4 septembrie 1943, Stalin l-a primit pe viitorul patriarh Serghie, pe Alexie, mitropolitul Leningradului şi al Novgorodului, şi pe Nicolai, exarhul Ucrainei şi mitropolitul Kievului. Stalin le-a comunicat hotărârile sale privind reorganizarea Bisericii Ortodoxe în URSS (el le-a cerut ierarhilor „să facă dovadă de ritmuri bolşevice" în convocarea sinodului: în loc de o lună, cât spusese Serghie că e necesar, sinodul a fost pregătit în opt zile!) Stalin le-a comunicat că Gheorghii G. Karpov urma să devină preşedintele nou înfiinţatului Comitet de stat pentru problemele bisericeşti. Karpov era colonel de securitate, care din 1941, activa în Direcţia III a NKVD, responsabilă, printre altele de „lupta împotriva contrarevoluţiei bisericească-sectantă". Potrivit unei versiuni, mitropolitul Serghie l-a întrebat pe Stalin: „Nu-i acelaş Karpov care ne-a prigonit?", „Acelaşi – a răspuns dictatorul. Partidul i-a ordonat să vă prigonească şi el a executat ordinul partidului. Acum, noi îi ordonăm să fie îngerul păzitor al dumneavoastră. Îl cunosc pe Carpov, el este un activist conştiincios".

Stalin a exprimat atunci foarte exact caracterul relaţiilor dintre statul comunist (ateu) şi Biserică: în funcţie de interesele celui dintâi, Biserica avea să fie prigonită sau acceptată, ori chiar propulsată într-un şir de manifestări politice, pentru a servi imaginea regimului. Intrarea în sfera de hegemonie sovietică, Basarabiei i s-a impus modelul sovietic de socialism, inclusiv raporturile dintre stat şi Biserică, astfel cum ele existau în URSS.[47]

După ce Basarabia a fost eliberată de fascism în 1944, URSS începe să instaureze şi aici sistemul său politic, economic, cultural şi religios, mai exact spus, ateist.

Biserica creştin-ortodoxă începe să fie persecutată. Slujitorii ei în număr masiv sunt agresaţi, deportaţi sau chiar omorâţi. Sfintele locaşuri sunt închise, transformate în depozite sau aruncate în aer. Omul cu cruciuliţă la gât şi cu icoană în casă începe să fie batjocorit, tratat ca un duşman al poporului.[48]

---

[46] Arhiva OSPRM, F. 51, inv.2, d.36, f.156

[47] Florin Constantinescu „Biserica şi ateismul de stat" în"Dosarele istoriei" nr.11, 2002, Bucureşti, f.2

[48] Alexandru Moraru"Confesiunile religioase din RSSM în dosarele secrete sovietice.1944-1950" în „Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova"(vol.3, seria ştiinţe socio-umanistice) Chişinău, 2003, f.208

În primăvara şi vara anului 1944 Biserica a revenit la statutul ei impus (de sovietici – A.M.) în 1940. Schimbări esenţiale a cunoscut şi Biserica Ortodoxă din RSS Moldovenească, care a fost subordonată Patriarhiei Ruse. Prin conţinut şi prin formă, Biserica ortodoxă era incompatibilă cu regimul comunist, al cărui scop consta în lichidarea bisericii din viaţa „sovietică luminoasă". Conform ideologiei comuniste cu privire la religie, a fost instituit un mecanism ce dirija activitatea antireligioasă.

Instituţiile care luptau cu elementele antisovietice din rândurile clerului şi ale credincioşilor din RSSM se numeau: Consiliul pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse subordonat Consiliului de Miniştri al URSS şi cel al RSSM, organele securităţii de stat şi alte structuri.[49]

Organul intermediar dintre instituţiile republicane şi unionale era Împuternicitul Consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse pentru RSS Moldovenească, care şi-a început activitatea în iulie 1945.[507] Scopul acestei structuri era de a furniza informaţii operative Guvernului URSS despre situaţia Bisericii Ortodoxe, întocmirea buletinelor informative ş.a.

Soarta Bisericii Ortodoxe din RSS Moldovenească i-a fost încredinţată lui Piotr Romanschii[51] (ucrainean, studii superioare, membru al partidului bolşevic din 1930, trimis încă din 1932 de CC al PC(b) al Ucrainei în scopuri propagandistice în RASSM – A.M.). Împuternicitul moscovit la Chişinău, episcopul, iar mai târziu Arhiepiscopul Chişinăului şi al Moldovei şi lui Gh. Karpov, preşedintele Consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse, care era şi şef de departament la Comitetul Securităţii de Stat.[52] Mai popular spus, soarta Bisericii era în mâinile a doi bolşevici, care, prin concepţia lor, erau ateişti. Singura diferenţă dintre cei doi consta în faptul că unul era lucrător de partid, iar celălalt – securist. Adică unul mai credincios decât altul.

O situaţie similară s-a constituit şi în atitudinea şi măsurile întreprinse de autorităţile sovietice faţă de minorităţile religioase. După 1944, când teritoriul basarabean trece sub jurisdicţia URSS, autorităţile au cerut cultelor religioase să îndeplinească mai multe condiţii. Astfel, ei au interzis predicarea în afara caselor de rugăciuni, iar predicatorii trebuiau să dispună de autorizaţii. Conţinutul predicilor era verificat de către organele securităţii de stat. Stalin avea o atitudine deosebită de suspiciune şi duşmănie faţă de cultele ce îşi aveau centrul în afara hotarelor URSS. În 1946, la indicaţia personală a lui Stalin a fost lichidată Biserica Unitară Ucraineană (greco-catolică), subordonată Vaticanului.[53]

Urmărind acelaşi scop, de a ţine în vizor viaţa religioasă, în URSS a fost instituit Consiliul pentru culte, pe lângă Guvernul URSS. De competenţa acestui consiliu era înregistrarea asociaţiilor religioase sau scoaterea acestora în afara legii, înfiinţarea sau desfiinţarea locaşurilor de cult, eliberarea autorizaţiilor pentru predicatori. În practică,

49 Valeriu Pasat „Trudnâe straniţâ istorii Moldovâ. 1940-1950"ed."Terra", Moscova, 1994, f.599

50 7 Ibidem

51 Arhiva OSPRM, F.49, inv.1, d.4638, f.56

52 Valeriu Pasat, opera cit. f. 608

53 Veaceslav Stăvilă „Scurtă istorie a Bisericii Creștine Adventiste de ziua a șaptea de la Est de Prut", Chișinău, 2000, f. 29

acest consiliu avea puţine tangenţe cu guvernul, activitatea lui fiind dirijată, de fapt, de CC al PCUS şi KGB. În republicile unionale activau „împuterniciţii" Consiliului pentru culte, mulţi dintre ei fiind ofiţeri în rezervă ai KGB.

Preşedinte al Consiliului pentru culte al guvernului URSS este numit I.V. Poleanschii, iar împuternicit pentru culte din partea Consiliului de miniştri al URSS pentru RSS Moldovenească este numit S. Deseatnicov.

Pentru a înţelege importanţa pe care o atribuiau autorităţile sovietice acestor funcţii este necesar să cunoaştem Decizia Sovietului Comisarilor Norodnici a RSSM nr.513 din 4 iunie 1945 despre salariul funcţionarilor de stat, în categoria cărora erau incluse şi funcţiile celor doi împuterniciţi[54] (P. Romenschii şi S. Deseatnicov – Al.M.). Salariul lunar al acestora alcătuia 1.600 ruble, care prezenta o adevărată avere, fiind cu 400 de ruble mai mic decât salariul Preşedintelui guvernului (Sovnarcomului – Al.M.) al RSSM.[55]

În acest fel, Biserica şi sectele au fost supuse unui control riguros de stat.[56] În toate subdiviziunile Bisericii au fost infiltraţi agenţi secreţi, pentru a submina din interior această instituţie. Ei ocupă posturi de conducere în ierarhia bisericească. S-a întocmit un mecanism bine pus la punct în scopul de a ţine Biserica într-o stare de alertă, de tensiune. Mecanismul respectiv includea următoarele metode: închiderea bisericilor şi transmiterea averii acestora organelor sovietice, majorarea impozitelor ş.a. Autorităţile sovietice au creat, în acest scop, o reţea întreagă de propagandă antireligioasă. Din aceasta făceau parte presa scrisă, radioul, cinematograful (lecţii tematice – A.M.), procese judiciare publice.[57]

Toţi aceşti „funcţionari" au fost invadaţi de un număr considerabil de instrucţiuni secrete (la care era categoric interzis de a face trimitere – Al.M.) şi decizii ale superiorilor de la Moscova. Dispunând de toate pârghiile ideologice, politice şi economice, autorităţile sovietice au reuşit să infiltreze, în RSSM, percepţia că credinţa este o ruşine. Toţi angajaţii instituţiilor de stat, precum şi rudele acestora, erau verificaţi de partid şi de securitate. Drept exemplu, pot servi două scrisori oficiale (secrete – Al.M.), expediate de CC al PC(b)M, KGB-ului RSSM „La CC al PC(b) al Moldovei au ajuns semnale despre faptul, că directorul Şcolii Medii Muzicale din Chişinău, Lujanschii Fiodor Vasilievici este fiul unui popă (preot – Al.M.) – mare moşier şi că a rămas pe teritoriul ocupat, activ a colaborat cu nemţii, fapt care a fost ascuns în datele de anchetă (fişa personală – Al.M.). Rog să verificaţi şi rezultatele controlului să la comunicaţi CC al PC(b)al Moldovei.[58]

Din a doua scrisoare aflăm că „în comunicatul DVS adresat secretarului CC al PC(b) al Moldovei t. Brejnev cu nr.5-5, 13877 se comunică că secretarul II al Comitetului raional Lipcani, t. Peganov Ivan Mihailovici în 1946 s-a cununat în biserica de rit vechi (a lipovenilor – Al.M.) din Tiraspol cu Nichitina Olga Nicolaevna. Tov. Peganov, într-un raport către CC al PC(b)M, aduce la cunoştinţă că numele de familie al soţiei sale nu este Nichitina O.N., ci Nichişina Irina Cuprianovna. Secţia organe de partid, sindicate şi

54 Arhiva Națională a RM, F.3305, inv.2, d. 1, f.4
55 Alexandru Moraru „Credință pusă la zid" în „Glasul Națiunii", nr.1-2 din 16.01. 2003, f.10
56 Valeriu Pasat, Opera citată, f. 608
57 Ibidem
58 Arhiva OSPRM, F.51, inv.9, d. 9, f.29

comsomoliste a CC a PC(b) al Moldovei, roagă repetat verificarea faptelor respective şi comunicate la CC al PC(b)al Moldovei”. [59]

Elementele antisovietice erau căutate peste tot, în buletinul informativ al Comitetului Securităţii de Stat al RSSM pentru perioada 1944-1946 (mai) privind lupta cu elementele antisovietice din rândurile credincioşilor ortodocşi şi ale sectanţilor, ministrul Mordoveţ menţionează şefilor superiori: „În timpul războiului, pe teritoriul RSSM activau 888 de biserici, iar în anul 1946 – 582 de biserici din cele 950 existente”[60] Diferenţa se explică prin faptul că multe edificii de cult au rămas fără stăpân, deoarece unii s-au refugiat în România, fugind, astfel, de bolşevism, alţii erau deja ţinuţi în închisori la ordinele noilor autorităţi. Clerul şi o parte din credincioşi erau învinuiţi, neîntemeiat, de către autorităţile sovietice de colaborare cu fasciştii în timpul celei de-a doua conflagraţii mondiale, de propagandă antisovietică şi naţionalistă.[61] Astfel, în anul 1946 au fost întocmite 17 dosare pentru 48 de persoane, iar sub anchetă finală se aflau încă 137 de persoane – preoţi şi credincioşi[62] – cu toate că în 1944 aceleaşi organe de securitate informau centrul că pe teritoriul republicii nu sunt depistate elemente antisovietice în rândurile clerului, iar atitudinea lor faţă de puterea sovietică era loială.[63] Dar se vede că erau şi excepţii destul de multe. Într-o scrisoare adresată secretarului CC al PC(b) din RSSM, N.G. Coval, împuternicitul Sovietului pentru chestiunile Bisericii Ortodoxe Ruse al Consiliului de Miniştri al URSS pentru RSS Moldovenească, P. Romenschi raporta: „În satul Drăsliceni, raionul Vadul-lui-Vodă, dascălul Burcovschi face agitaţie antisovietică, răspândind printre populaţie diferite anecdote cu conţinut antisovietic. El este îndreptat foarte duşmănos faţă de ruşi. Spune că ei (adică ruşii) sunt nişte proşti şi în fel şi chip ponegreşte poporul rus”.[64]

Contrar decretului privind separarea religiei de stat, statul se implica tot mai intens în activitatea Bisericii, propulsând în funcţiile de conducere ale acesteia persoane de încredere ale Partidului comunist. Însuşi ierarhul Bisericii Ortodoxe din RSSM, Ieronim, rus de origine, era o creatură a regimului comunist şi se afla în strânsă colaborare cu organele de stat comuniste. Astfel, la 1 noiembrie 1945, episcopul Chişinăului şi al Moldovei adresează o scrisoare de felicitare conducătorului Statului Sovietic, Iosif Stalin, cu ocazia aniversării a 28-a a revoluţiei socialiste din octombrie şi face o donaţie de 200 mii ruble pentru familiile eroilor Armatei Roşii – un mod slugarnic de a-şi demonstra devotamentul faţă de conducerea Statului Sovietic.[65] Prigonirea bisericilor de către comunişti a început în 1940, o dată cu intrarea lor în Basarabia, când sute de preoţi au fost deportaţi în Siberia, de unde nu s-au mai întors niciodată. Din lipsă de preoţi, în anii 1941-1944, multe biserici au fost închise sau chiar dacă erau deschise aveau numai cantori. Unele feţe oficiau slujbe în mai multe locaşuri sfinte. Preoţii care n-au fost deportaţi în 1940 şi nu s-au refugiat în România au fost deportaţi în Siberia după 1945. Astfel, închiderea bisericilor a avut loc

[59] Ibidem, f. 193
[60] Valeriu Pasat, Opera citată, f. 583
[61] Ibidem
[62] Ibidem, f. 583
[63] Ibidem, f. 584
[64] Arhiva Naţională a RM, F. 3046, inv. 2, f. 32
[65] Valeriu Pasat, Opera citată, f.584

fără a fi nevoie de ordine speciale. Totuşi, în unele sate au rămas preoţi bătrâni care nu mai oficiau slujbe de ani de zile, respectiv, nu erau în vizorul NKVD-ului. Aceştia, de multe ori, pe timp de noapte, în frig şi noroi, prestau diferite servicii religioase: împărtăşanii, botezuri, cununii, înmormântări. De asemenea, bătrânii preoţi îi învăţau pe unii tineri taina preoţiei, aceştia din urmă fiind hirotoniţi pe ascuns. Aceste activităţi, fiind interzise, erau foarte periculoase.

Intensitatea cu care ruşii au rusificat Biserica, precum şi prigonirea locaşurilor sfinte de către comunişti a avut un singur scop: de a distruge cultura şi limba ţărilor ocupate de sovietici.[66]

În acelaşi context se înscrie şi fragmentul dintr-o scrisoare secretă semnată de P. Romenschi, împuternicitul Sovietului pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse a Guvernului URSS pentru RSS Moldovenească adresată secretarului CC al PCM, Z.T. Serdiuc de la 25 martie 1954: „Vă comunicăm D-voastră faptele de mai jos, care merită atenţie. La 23 martie 1954, episcopul Nectarii a transmis mie scrisoarea, care a primit-o prin poştă din Străşeni, semnată de un oarecare profesor Crăciun şi inginerul Verdeş, care chipurile de la numele a toată populaţia moldovenească cer şi insistă de la episcop slujba religioasă în bisericile din Moldova să fie numai în limba moldovenească şi să înlăture din întrebuinţarea bisericească a limbii ruse, ca o limbă străină şi neînţeleasă de credincioşii moldoveni...”[67]

Apoi urmează unele explicaţii bolşevice cum că serviciul divin este oficiat în ambele limbi, rusă şi română, sau cum îi ziceau sovieticii – moldovenească; că în multe biserici preoţii sunt moldoveni şi că „din toate acestea ieşim la concluzia că scrisoarea, trimisă episcopului de un oarecare profesor Crăciun şi inginerul Verdeş, după esenţa ei este un atac duşmănos şi naţionalist din partea reacţionară a bisericanilor şi ale elementelor burghezo – naţionaliste, care încearcă pe teren religios să semene duşmănie naţionalistă între popoarele frăţeşti rus şi moldovenesc, să folosească biserica ca arenă a acţiunilor lor antisovietice. Respectiva scrisoare, eu am trimis-o Ministerului Afacerilor Interne a RSSM pentru a stabili autorii şi a lua măsurile cuvenite”.[68]

O poziţie îndrăzneaţă pentru respectiva perioadă poate servi scrisoarea lui Gheorghe Smochină din localitatea Lipnic, raionul Ocniţa, care fiind responsabil de activitatea bisericii scrie o cerere deputatului Sovietului Suprem al URSS în care solicită înlocuirea preotului bisericii din sat, parohul Mastiţchi, care nu cunoaşte româna şi batjocoreşte enoriaşii.[69]

E binecunoscut faptul, că o bună parte din feţele bisericeşti se bucurau, în localităţile unde păstoreau, de o binemeritată autoritate. Evident că existau şi unele excepţii, dar

---

[66] Ion Cepoi „Lupta bisericii basarabene contra rusificării” în „Literatura și Arta”, nr. 39, 25 septembrie 2003

[67] Arhiva Naţională a RM, F. 3046, inv. 2, d.15, f. 41

[68] Ibidem

[69] ANRM, F.3046, inv. 1, d. 15, f. 173

ele erau minore. Reprezentanţii autorităţilor sovietice, ştiind acest lucru, nu ratau nici o şansă de a valorifica autoritatea preoţilor în interesele sale. De exemplu, „fostul preşedinte al Executivului raional Floreşti, tov. Ianov, i-a cerut sprijinul preotului pentru a-l ajuta să îmbunătăţească colectările de pâine pentru stat.[70] Secretarul II al Comitetului raional Ocniţa, tov. Naconecnâi, l-a chemat la raicom pe preot, cerându-i să-i convingă pe ţărani să dea pâinea de bună voie statului. Preotul a îndeplinit misiunea solicitată şi a venit la raicom după un certificat. Fapte similare au avut loc şi în alte raioane.[71]

La 3 decembrie 1946, Consiliul de Miniştri al URSS a adoptat Hotărârea nr.2584 cu privire la impozitarea slujitorilor cultelor religioase. Potrivit acestei decizii, ministerul de Finanţe era obligat să stabilească o legătură strânsă cu împuternicitul consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe ruse în RSSM în scopul luării la evidenţă a slujitorilor cultelor şi supunerea lor impozitării.[72]

Documentul în cauză a stârnit cel puţin o nedumerire în rândurile păstorilor sufletelor omeneşti şi a păstoriţilor. Un număr mare de biserici şi mănăstiri au renunţat la proprietăţile lor de pământ din cauza impozitelor prea mari, care depăşeau veniturile.[73] Începuse un proces de lichidare a instituţiilor spirituale moldoveneşti. Printre acestea, se numără şi mănăstirea de bărbaţi din Ţâpova, care s-a „autolichidat" pe motiv că avea „un potenţial economic slab" şi din cauza „atitudinii nepăsătoare" a călugărilor faţă de gospodăria monastică. Prin dispoziţia Consiliului de Miniştri a RSSM, a fost creată o comisie care trebuia să transmită clădirea şi pământurile mănăstirii din Ţâpova Ministerului Învăţământului, care, la rândul său, urma să dea aceste pământuri unei case de copii. Temeiul oficial era „autolichidarea acestei mănăstiri în legătură cu contopirea acesteia cu mănăstirea de bărbaţi din Curchi".[74]

În anul 1947, situaţia s-a dramatizat din toate punctele de vedere. În afară de ruinele războiului, ocupaţia sovietică, seceta şi foametea organizată de autorităţile noii puteri au dat naştere monstruosului fenomen de canibalism.[75] În aceste condiţii, era imposibilă achitarea impozitelor exagerate de către multe biserici, mănăstiri şi case de rugăciuni. Revoltaţi de impozitele îngrozitoare şi cu o mică speranţă că reprezentanţii puterii sovietice vor face careva concesii, clerul depunea plângeri la toate instanţele statale referitoare la impozitele prea mari, la fărădelegile funcţionarilor financiari şi de stat. Propunem mai jos câteva exemple, extrase din câteva dări de seamă despre activitatea împuternicitului:

O plângere a parvenit de la comunitatea religioasă evreiască din or. Chişinău despre furturile şi distrugerea gardului cimitirului evreiesc de către unitatea militară dislocată în apropiere. Sovietul executivului orăşenesc a luat măsurile cuvenite pentru curmarea acţiunilor ilegale în cimitirul evreiesc şi a batjocoririi sentilentelor religioase a

[70] AOSPRM, F. 51, inv. 2, d. 36, f.113
[71] ANRM, F.3046, inv. 1, d. 5, f. 13
[72] ANRM, F.3005, inv. 1, d.177, f.33
[73] Ibidem
[74] Ibidem
[75] Alexandru Moraru „Dosarul strict secret 009" în gazeta"Glasul Națiunii", 29.08.2002 și "Comunismul ne-a făcut canibali" în gazete"Flux" din 14.02.2003

credincioşilor-membri ai acestei comunităţi.[76]

„9. Am primit plângere de la mănăstirea Hâncu despre supunerea acestei mănăstiri la un impozit incorect din partea secţiei financiare a Executivului Străşeni pentru construcţii şi impozitul funciar, care ulterior a fost anulată.

10. De la mănăstirea Serbuşca s-au adresat cu o plângere despre confiscarea nelegitimă de colhozul din s. Nicolaevca a imaşurilor mănăstirii.

12. De la preotul Iaţco din s. Măşcăuţi, raionul Criuleni şi judeţul Orhei, că secţia raională de asigurare de stat l-a impus să-şi asigure viaţa, dar şi averea bisericii.[77] Preşedintele colhozului „Puşchin" din s. Cuizovca, raionul Chiperceni, tov. Loghinov, membru al PC(b), fiind în stare de ebrietate, a spart geamul bisericii, a intrat în altar, unde a aruncat toate rechizitele bisericeşti, după care a spart alt geam şi a ieşit prin el afară. Preşedintele sovietului sătesc Sângera, raionul Chişinău, R. Marc, în timpul alegerilor în Sovietul Suprem al RSSM, a extras, temporar, din biserica localităţii covoarele, pentru a le aşterne în secţia electorală. Marc i-a lăsat preotului următorul bileţel: „Părinte, Selsovetul Sângerei roagă pe Dvs. Să eliberaţi prin tovarăşul Gobjelean prin recipisă şase covoare pentru amenajarea aghitpunctului. 10.01.1951 semnat."[78]

La sfârşitul anului 1946 preşedintele sovietului orăşenesc Chişinău tov. Smirnov prin hotărârea sa fără aprobarea Consiliului de Miniştri a RSSM şi Consiliului privind cultele religioase a transmis clădirea fostei case de rugăciuni (sinagoga) de credinţă mozaică în dispoziţia Direcţiei Căi Ferate pentru a fi reamenajată în baie.[79]

Este semnificativ şi apelul protoiereului din judeţul Bălţi V. Cormiş, către episcopul Chişinăului şi al Moldovei, Benedict, care cere stabilirea impozitului după venitul anului curent şi nu în baza celor anterioare.[80]

În planurile autorităţilor sovietice nu intra micşorarea impozitelor. Din contra, în 1947, an în care pe de o parte, erau expediate din republică produsele alimentare, iar pe de altă parte, erau aduse ajutoare alimentare, Romenschi, împuternicitul moscovit pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse în RSSM, condiţiona repartizarea ajutoarelor către populaţie de achitarea impozitelor faţă de stat, în timp ce populaţia murea de foame.[81]

Metodele de luptă cu credinţa şi credincioşii ale guvernanţilor sovietici erau variate, dar în toate cazurile se ţinea cont şi de interesul financiar. Într-o scrisoare secretă din 14 iunie 1947 adresată preşedintelui Consiliului privind cultele religioase a Consiliului de Miniştri a URSS, împuternicitul pentru RSSM Deseatnicov comunica:

„Referitor la scrisoarea Dvs. Nr.222 din 7.03.1947 despre faptul că nu trebuie să împedicăm existentelor case particulare de rugăciuni (minioane) a credinţei mozaice şi în toate cazurile să comunicăm organelor financiare pentru a fi supuşi impozitelor proprietarii caselor sau apartamentelor care pun la dispoziţie locuinţele pentru aceste minioane. După

[76] ANRM, F.3305, inv. 2, d.2, f.22
[77] ANRM, F.3046, inv. 2, d.6, f.22
[78] ANRM, F. 3046, inv.2, d. 10, f. 6
[79] ANRM, F.3305, inv. 2, d. 3, f.36
[80] ANRM, F.3046, inv. 1, d. 12, f. 22-23
[81] ANRM, F. 3046, inv. 1, d. 15, f. 61

cum s-a stabilit ele există în oraşul Chişinău, Bălţi şi alte., fapt care a fost comunicat sovietelor orăşeneşti pentru a fi supuşi impozitelor de către organele financiare.[82]

Referitor la activitatea „benevolă şi filantropică” a comunităţilor religioase în perioada de dare de seamă au fost menţionate cotizaţiile benevole ale comunităţii religioase a evangheliştilor creştin baptiste în perioada de la 20 februarie până la 31 octombrie 1946 a fost făcută o donaţie de 27.656 ruble, potrivit contului prezbiterului Slobadcicov.[82]

Dacă vom studia cu atenţie documentele financiare ale fondurilor arhivistice „Împuternicitul Consiliului privind Biserica Ortodoxă Rusă a Consiliului de Miniştri al URSS pentru RSSM” şi „Împuternicitul Consiliului pentru cultele religioase a Consiliului de Miniştri a URSS pentru RSSM” depozitate la Arhiva Naţională a RM ne vom convinge că o metodă de luptă împotriva credinţei era strangularea bisericilor şi caselor de rugăciuni prin tot felul de impozite şi alte metode de a pune la pământ pe oricine din punct de vedere economic.

O altă latură de luptă a puterii sovietice împotriva religiei constituie şi politica de a contrapune şi confrunta o confeliune împotriva alteia, de a organiza o concurenţă artificială între confesiunile înregistrate deja şi cele care în opinia bolşevicilor aveau un caracter duşmănos, antisovietic şi ilegal. Un exemplu la cele afirmate poate servi problema deschiderii unei case de rugăciuni a evangheliştilor, creştini, baptişti în satul Moşani, raionul Soroca. Împuternicitul privind cultele religioase pentru RSSM Deseatnicov a informat Moscova că de la ECB a parvenit un demers de a deschide în satul Moşani, Soroca o casă de rugăciuni şi cere sfatul centrului în această problemă. De la Moscova i-a răspuns vice-preşedintele Consiliului privind cultele religioase Iu. Sadovschi printr-o scrisoare secretă din 16 septembrie 1948 în care printre altele se menţiona:

„Ţinând cont de faptul că în RSS Moldovenească activează şi sunt larg răspândite curente sectariste duşmănoase şi antisovietice cum sunt iehoviştii, adventiştii de ziua a şaptea, reformiştii şi altele un argument important pentru deschiderea noii case de rugăciuni poate servi şi faptul că această măsură ar putea paraliza activitatea celorlalte curente ilegale”.[83]

Vorbind de politica de cadre, atunci în 1944 când a început şi procesul de lichidare a Bisericii şi caselor de rugăciuni şi înlocuirea acestora cu ateismul în scopul compromiterii credinţei, preoţii care n-au fost omorâţi, trimişi în Siberia au fost alungaţi, huliţi, forţaţi să renunţe la credinţă şi la păstorie. În locul lor în multe locaşuri au fost numiţi oameni de încredere şi verificaţi de NKVD, care în multe cazuri erau nişte depravaţi, beţivi, lacomi şi numai buni de a compromite instituţia spirituală în faţa credincioşilor. Câteva exemple pentru confirmare pot servi extrasele dintr-o dare de seamă privind situaţia şi activitatea bisericii, mănăstirilor, clericalilor şi viaţa religioasă din RSS Moldovenească pentru anul 1953.[84]

„În satul Otaci, raionul Otaci, circumscripţia Bălţi preotul Bronoviţchii N. M. l-a bătut pe preotul Jiteţchii din oraşul Moghiliov-Podolsc (Movilău – Al.M.) RSS Ucraineană din

[82] ANRM, F. 3305, inv.2, d.2, f.23
[83] ANRM, F.3305, inv. 2, d. 4, f. 46
[84] ANRM, F. 3046, inv. 2, d. 12, f.133

cauza că ultimul s-a băgat în parohia sa şi a încercat să-i ia locul.

Sfinţenia sa, protoiereul Crijanovschii I.S. din Bălţi şi-a însuşit 400 de ruble, pe care i-a primit de la preotul de la biserica din satul Mărăndeni, raionul Bălţi Lupaşco G.D. pentru necesităţile episcopiei. Când episcopul a solicitat repetat de la Lupaşco cotizaţia bănească, el a venit la episcop şi a demascat pe protoiereu. În acelaşi timp la episcop a fost chemat şi Crijanovschii, când acesta s-a întâlnit cu Lupaşco a început o mare ceartă şi s-au bătut, în consecinţă Crijanocschii l-a bătut pe Lupaşco şi i-a rupt barba.

Preotul bisericii satului Ariomeşti, raionul Otaci, circumscripţia Bălţi Maniog I.I. noaptea a intrat prin fereastră în biserica altui sat, a spart casa bisericii şi a furat 6500 ruble. Tot aici menţionăm că între clericali sunt multe cazuri amorale: beţie, descompunere socială, desfrâu sexual şi altele.

Cu toate că i se luase dreptul de a păstori, preotul Zorilo V.I. sistematic bea, organizează scandaluri şi deboşuri, îi bate pe bisericani, se ocupă de perversiuni sexuale. Fiind în stare de ebrietate Zorilo împreună cu prietenii săi de pahar în timpul slujbei în biserica din satul Cobâlca, raionul Cotiujeni, circumscripţia Bălţi, s-au aruncat asupra starostelui bisericesc Duruc Panteleimon şi a casierului bisericesc Cebotari Pavel şi i-au bătut, fiindcă aceştia n-au împărţit cu ei casa bisericească.

Preotul Terleţchii E.A. s-a recomandat ca un beţiv ordinar şi scandalagiu. Permanent umblă beat, tăvălit prin berării şi bufete, sare la bătaie la primul întâlnit. Odată a venit în satul Hlinoe, raionul Slobozia, circumscripţia Tiraspol (unde el a fost anterior preot) s-a îmbătat şi a provocat o bătaie cu alţi beţivi, care l-au bătut, fiind îmbrăcat în sutană şi de frică să nu mai primească bătaie a sărit în Nistru în faţa oamenilor, care se aflau în apropiere şi care-l şuierau.[85]

În respectivul document se mai vorbeşte că persoana vizată beat fiind, a sărit şi cu cuţitul la episcopul Nectarii.

„Preotul Zaiţev a fost lipsit de titlu pentru beţiile şi orgiile cu perversiuni sexuale şi pentru că odată aflându-se într-o tavernă, după ce a băut toţi banii a pus amanet crucea de argint pe care o purta.[86]

Fiecare protest manifestat de către credincioşi era considerat antisovietic. Multe biserici au fost închise. Soarta instituţiei spirituale era hotărâtă în strânsă colaborare cu organele supreme ale URSS, cu Consiliul de Miniştri, cu alte organe. Un exemplu poate servi Hotărârea Consiliului de Miniştri (nr. 249 din 23 mai 1962) al RSS Moldoveneşti despre scoaterea de la înregistrare a comunităţilor religioase şi bisericilor de la evidenţa celor active. În text se menţionează aprobarea propunerilor executivelor raionale Străşeni, Taraclia, Teleneşti, Făleşti, Floreşti, Ciadâr-Lunga, Cimişlia, Edineţ, Cărpineni, Orhei, Rezina, Glodeni, şi a împuternicitului Consiliului pentru Biserica Ortodoxă Rusă a Consiliului de Miniştri a URSS pentru RSS Moldovenească cu o anexă de 19 comunităţi şi biserici. Astfel de hotărâri au fost destul de multe. Ele erau luate periodic cu un interval de 2-3 luni. Tot instanţele menţionate au hotărât şi soarta banilor şi bunurilor materiale

[85] ANRM, F. 3046, inv. 2, d. 12, f. 133-134
[86] Ibidem

aflate în proprietatea comunităţilor religioase închise.[87]

Într-o scrisoare oficială a Ministrului-adjunct al Finanţelor a RSSM I. Şelestov adresată Consiliului de Miniştri a RSSM din 6 iulie 1961 se menţiona: „Mijloacele băneşti ale comunităţilor religioase lichidate, care se află la păstrare la banca de economii se transferă în bugetul unional la capitolul 12, paragraful II, clasificarea veniturilor. Astfel se pregătise încă un furt „legal".

Lichidarea comunităţilor religioase în republicile unionale fără împărţire regională trebuia să fie examinată potrivit hotărârii Consiliului de Miniştri a republicilor unionale, şi să fie aprobată de Consiliul privind Biserica Ortodoxă Rusă a Consiliului de Miniştri al URSS şi a Consiliului privind cultele religioase a Consiliului de Miniştri al URSS. Dar având în vedere că în hotărârile luate nu s-a menţionat despre folosirea mijloacelor băneşti ale comunităţilor lichidate, care se păstrează în casele de economii, Ministerul Finanţelor al RSSM e lipsit de posibilitatea de a da o dispoziţie organelor financiare privind transferarea mijloacelor băneşti în fondul bugetului unional.

Reieşind din cele expuse Ministerul Finanţelor al RSSM roagă să fie obligat împuternicitul Consiliului privind Biserica Ortodoxă Rusă a Consiliului de Miniştri a URSS pentru RSS Moldovenească tov. Oleinic A.I. să întocmească un proiect al hotărârii despre comunităţile religioase lichidate şi transferul banilor acestora în bugetul de stat.[88]

Autorităţilor sovietice le-a plăcut procedura de furt „legal" şi acest mecanism şi-a luat avânt. Pretexte, motive de închidere a instituţiilor spirituale erau înfăptuite sub diferite forme şi formulări, de la cele tradiţionale bolşevice din anii 30, care sunau în felul următor: „Despre închiderea la rugămintea colhoznicilor, muncitorilor, slujbaşilor, a tineretului a bisericilor, caselor de rugăciuni (sinagogilor) şi catedralelor catolice în satele RASSM şi transmiterea lor pentru cluburi şi în alte scopuri de iluminare culturală (anul 1935)[89] şi altele mai administrative, cum ar fi „Despre închiderea caselor de rugăciuni, bisericilor şi mănăstirilor" (1959)[90] sau „Despre eliminarea din lista monumentelor de arhitectură şi demolarea clădirii Vechii Catedrale din Chişinău" (1959).[91]

Afirmaţiile şi exemplele prezentate sunt o dovadă că credinţa în RSSM indiferent de care era ea: ortodoxă, mozaică, baptistă, adventistă sau de rit vechi a fost presată de menghina bolşevică în scopul discreditării, autolichidării şi falimentului instituţiilor acestora, spre triumful ateismului, fapt care era diametral opus cu constituţia URSS şi alte documente oficiale.

"Glasul Naţiunii"

[87] ANRM, F. 2948, inv. 2, d. 218, f. 34 ; d. 235, f. 20
[88] ANRM, F. 2848, inv. 2., d.363, f. 66-67
[89] ANRM, F. 2948, inv. 1, d. 4, f. 98
[90] ANRM, F.2848, inv. 2, d. 317, f. 216
[91] ANRM, F.2848, inv. 22, d. 221, f. 187

BISERICA CATOLICĂ DIN RSSM

Dacă cititorul revistei „Glasul Naţiunii" a urmărit întregul set de materiale, documentare deja publicate din respectivul generic, a observat, că autorităţile sovietice întotdeauna au avut faţă de cultele religioase cu conducerea aflată peste frontierele URSS o atitudine duşmănoasă, mai pronunţată dacă comparăm cu altele care aveau patronii în interiorul URSS.

Catolicismul a fost unul dintre cei mai redutabili adversari ai regimului comunist. Primele măsuri împotriva catolicismului, luate în numele edificării unei societăţi care se vroia eliberată de vechile ataşamente religioase, au aparţinut Rusiei Sovietice, care, de fapt, preluase ostilitatea Rusiei imperiale faţă de Biserica Romei.

Modificările teritoriale din epoca celui de-al doilea război mondial (o politică agresiv-catolică practicase URSS în teritoriile adjudecate, în 1939-1941, în baza pactului sovieto-german) şi în condiţiile în care învingătorilor se părea că le era permis orice, au condus la relansarea politicii anticatolice de către Soviete, politică imitată în scurt timp de noii sateliţi sovietici din Europa de Est. Totuşi, nu există un model sovietic al politicii faţă de catolicism, care să fi fost reprodus integral de regimurile est-europene. Fiecare regim est-european, inspirându-se, este drept şi din principiile religioase ale Moscovei, şi-a stabilit propriile strategii, mai mult sau mai puţin eficace.

Chestiunea Bisericii Catolice de ambele rituri din România interbelică a fost dominată de problema Concordatului (de fapt, prin Concordat, Biserica Catolică din România era formată din trei rituri: latin, bizantin (greco-catolic) şi armean.[92]

Dacă judecăm după informaţiile statistice secrete din fondul arhivistic al Împuternicitului Consiliului pentru cultele religioase, depozitat la Arhiva Naţională a Republicii Moldova, apoi în trimestrul IV al anului 1945 au fost înregistrate 3 cereri în care se solicită deschiderea a 3 biserici catolice în RSSM, fapt care a fost acceptat de autorităţile sovietice.[93] Către 1 ianuarie 1946 în lista bisericilor catolice erau înscrise 4 biserici, adică cele trei deja înregistrate plus o biserică, care a fost luată la evidenţă ca activă. Tot acolo se menţionează că locaşurile activează în clădiri naţionalizate de stat.

Dacă comparăm cifra cu biserica de rit vechi (comunitatea de la Criniţa Albă) care avea 14 biserici active sau comunitatea evangheliştilor-creştini baptişti, care aveau, tot în acea perioadă, 37 case de rugăciuni. Fără nici un efort observăm, că biserica catolică în RSSM nu prea a avut rădăcini serioase.[94] Această situaţie s-a păstrat şi în prezent, contrar voinţei câtorva străini de a implanta credinţa.

[92] Dosarele istoriei, nr. 9, 2003, pag.. 39, 41
[93] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 2, f. 8
[94] Ibidem

Deja activa probabil biserica din jud. Bender, iar cele 3 înregistrate se aflau în or. Chişinău / str. Şmidt, 137 /, or. Bender / str. Stalin 120 / şi cea situată în strada 28 iunie nr.1 din or. Soroca.[95] La moment comunitatea din Soroca avea aproape 400 de credincioşi. Aceste edificii erau deservite de un singur preot, Şurec Nicolai Ivanovici, care locuia la Chişinău. Potrivit scrisorii din 20.01.1947 a Împuternicitului Consiliului a fost înregistrată comunitatea religioasă a bisericii romano-catolice din or. Bălţi, ca una care a funcţionat anterior. La activ comunitatea din Bălţi avea 1000 enoriaşi. Tot atunci a mai fost depistată şi o comunitate romano-catolică, care a activat anterior din satul Creţoaia, raionul Bulboaca, judeţul Bender[96] care număra 60 de credincioşi. Un număr de până la 300 de suflete număra comunitatea religioasă a romano-catolicilor din satul Raşcova din raionul Camenca. Aceste comunităţi nu erau înregistrate şi autorităţile sovietice i-au avertizat pe credincioşi, că dacă nu vor înregistra comunităţile şi biserica până la 1 septembrie 1947 acestea vor fi închise din vina lor. Comunitatea religioasă din localitatea Raşcova număra vre-o 400 de oameni şi aceştia au refuzat să se înregistreze, motivând că ei activau până la război, că au fost deja înregistraţi la executivul raional Camenca, că clădirea bisericii este a lor şi nu a statului şi că nu văd necesitatea de o nouă înregistrare.

Către începutul anului 1948 în RSS Moldovenească se numărau până la 3000 de credincioşi catolici.[97]

Câteva cuvinte despre biserica armeano-catolică. În or. Chişinău în 1946 locuiau 60-70 armeni credincioşi, care au încercat şi au izbutit să înregistreze deschiderea bisericii armeano-catolice în or. Chişinău. Atunci în oraş existau 2 biserici catolice armene, una care era situată pe teritoriul cimitirului armenesc. Toate necesităţile spirituale ei le petrec la biserica din cimitir, pe când biserica din oraş este închisă, deoarece ei nu au un preot al său, şi toate procedurile de cult le îndeplinesc invitând un preot ortodox.[98]

Spre sfârşitul anului 1949, la rugămintea comunităţii religioase romano-catolice din or. Chişinău, după ce a fost verificat de organele respective, a fost înregistrat în calitate de episcop Hodaneonoc Bronislav Bernadovici. Până la el, acest titlu îl primise Şurec, care primise dreptul de a deservi toate comunităţile romano-catolice înregistrate, să se deplaseze, din propria iniţiativă sau la solicitarea comunităţii religioase.[99] După ce a fost înlocuit însă cu Hodaneonoc, primul avea dreptul de a deservi numai comunitatea religioasă din Soroca.

Funcţionarii sovietici au intervenit cu multe schimbări de ritual în procedurile de cult al romano-catolicilor din RSS Moldovenească. Contrar decretului leninist referitor la separarea bisericii de stat şi a şcolii de biserică, constituţia URSS au fost adus în Basarabia odată cu ocupaţia sovietică, pe tot parcursul de existenţă a URSS, funcţionarii de stat şi de partid au încălcat şi violat drepturile omului, inclusiv şi cel spiritual.

95 Ibidem, fila 75
96 Ibidem, fila 77
97 ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 2, fila 110
98 Ibidem, fila 117
99 ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 5, fila 8

În planul de activitate a Împuternicitului Consiliu privind cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniştri a URSS pentru RSSM pentru anul 1950 prima măsură planificată era de a izbuti prin intermediul Sovietelor raionale, orăşeneşti ale deputaţilor, de a lichida un şir de comunităţi religioase, care activează fără permisiunea organelor de stat : b) a celei romano-catolice din or. Râbniţa şi din satul Stârcia …

2. De a depista fostele clădiri ale caselor de rugăciuni, folosite de organizaţii şi unităţi de producţie şi de a transmite aceste imobile Sovietelor raionale sau orăşeneşti ai deputaţilor.

4. De a ţine sub deosebită observaţie şi de a studia activitatea unor comunităţi religioase, iar după o studiere amănunţită, de a pune problema în faţa Consiliului de a fi scoase de la înregistrare b) comunitatea romano-catolică din or. Bălţi …[100]"

Un impact considerabil asupra deciziilor guvernanţilor sovietici l-a avut publicarea la 13 iulie 1949 Decretului Congregaţiei Sfintei Cancelarii a Vaticanului despre excomunicarea de la biserică pe toţi catolicii-comunişti şi simpatizanţilor acestora. Practic acest document a fost o debarasare de la doctrina şi ideologia comunistă.[101] Lumea civilizată a ştiut să aprecieze la „valoarea" ei adevărată, doctrina comunistă chiar de la apariţia ei, iar după a II conflagraţie mondială, când sub masca eliberării de fascism URSS a ocupat aproape tot teritoriul Europei, când în toate ţările ocupate era promovată politica totalitară, omenirea a conştientizat pericolul care-l poartă ideologia lui Lenin şi Stalin.

Atitudinea structurilor de stat sovietice faţă de credincioşii romano-catolici şi până la adoptarea acestui document nu era din cele mai bune, iar după publicarea respectivului document a devenit de neinvidiat.

Cu vre-o jumătate de an până la apariţia decretului de la Vatican, colonelul de miliţie, şeful miliţiei orăşeneşti Chişinău Paşcenco a primit o scrisoare oficială de la Împuternicitul Consiliului pentru cultele religioase pentru RSSM S. Deseatnicov. Acesta scria: „Ca completare la scrisoarea noastră nr.11-189 din 20.12.1948 vă comunic că slujitorul cultului preotul Lendzan C.I. i s-a refuzat în înregistrare şi în primirea la lucru în calitate de episcop la biserica catolică din Chişinău.

Reieşind din cele expuse, rog să daţi dispoziţie şefului secţiei 4, miliţie a raionului Stalin din or. Chişinău, ca numitului să-i fie anulată viza de reşedinţă la dreptul de a locui în or. Chişinău."[102]

De la un exemplu de colaborare a Împuternicitului cu miliţia trecem la un exemplu de colaborare a Împuternicitului cu KGB-ul. Este vorba de o scrisoare informativă a Împuternicitului S. Colesnic adresată ministrului securităţii de stat al RSSM I.L. Mordoveţ:

„În baza informaţiilor de care dispune păstorul bisericii catolice din Chişinău Hodaneonoc în ultimul timp are un interes accentuat pentru diferite călătorii prin oraşele Uniunii Sovietice, motivând acest lucru cu explicaţii neîntemeiate. De exemplu, în 1951 Hodanionoc a plecat la Odesa pentru a se spovedi, şi tot în acest scop a vizitat oraşul Cernăuţi şi Lvov. În acelaşi an el a călătorit în Lituania după bagaje iar altă dată a vizitat

[100] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 5, fila 26-27
[101] Ibidem, fila 102
[102] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 5, fila 113

Moscova în cadrul unei excursii. În luna septembrie 1951 a petrecut-o pe mama sa până la Breansk. El a stabilit relaţii cu comunitatea romano-catolică din s. Murafa din regiunea Viniţa, care l-au invitat ca păstor la biserică. El are de gând să deservească prin cumul şi biserica din localitatea Murafa, obţinând în felul acesta posibilitatea de a se deplasa legal prin diferite oraşe. Aceste deplasări sunt tendenţioase şi banale. Comunic acestea pentru a vă informa."[103]

Dacă să credem scrisorii secrete adresate Preşedintelui Consiliului de Miniştri a RSS Moldoveneşti Scurtul M.V. şi Secretarului CC al PC(b) al Moldovei Tcaci D.T. din partea Împuternicitului S. Colesnic apoi în 1952, către 1 august numărul credincioşilor romano-catolici din RSSM constituia 4000 de oameni.[104] Dacă comparăm cu anul 1948 reiese că numărul credincioşilor catolici a crescut cu o mie de persoane. Din aceste motive legate de activizarea clerului şi a sectelor din RSSM Preşedintele Consiliului de Miniştri al RSSM A. Diordiţa a semnat la 6 aprilie 1959 un document calificat strict secret care a fost adresat tuturor preşedinţilor executivelor raionale şi orăşeneşti ale deputaţilor oamenilor muncii. Considerând respectivul document o dovadă de exprimare a puterii totalitare sovietice împotriva credincioşilor vom include câteva secvenţe din nominalizatul document drept dovadă a ateismului violent:

„În scopul persecutării acţiunilor ilegale din partea clerului, bisericanilor şi sectanţilor, Consiliul Miniştrilor a RSSM vă propune:

1. De a interzice petrecerea a oricăror adunări a credincioşilor în afara bisericilor şi caselor de rugăciuni.

2. De a interzice construcţia unor noi biserici şi case de rugăciuni, interzicerea reparaţiei şi restabilirea bisericilor şi caselor de rugăciuni închise şi dezactivate.

3. De a interzice colectarea mijloacelor băneşti şi materiale pentru careva necesităţi religioase prin mersul din casă în casă.

4. De a interzice slujbele religioase în spaţiul bisericilor şi caselor de rugăciuni neactive şi închise.

5. De a interzice colectarea semnăturilor de la populaţie sub diferite demerse privind deschiderea bisericilor şi caselor de rugăciuni.

7. De a interzice instalarea crucilor în localităţi, fântâni, la răscruci de drumuri, câmpuri şi gospodării particulare.

8. De a interzice procesiunile cu crucea pe câmpii, localităţi (în afară de înmormântări), la izvoare, fântâni şi râuri, inclusiv şi acasă la credincioşi, dacă aceştia nu i-au invitat.

9. De a interzice includerea în corurile bisericeşti şi în diferite proceduri religioase din biserici şi case de rugăciuni a copiilor de vârstă şcolară.

10. De a interzice mănăstirilor de a folosi în gospodăria monastică a muncii salariate şi de a primi în mănăstiri persoane adolescente.

11. De a interzice predarea religiei atât copiilor cât şi populaţiei mature în instituţiile statale, în organizaţiile obşteşti şi în casele particulare ale populaţiei.

[103] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 7, f 136-137
[104] Ibidem, f. 161

12. De a interzice persoanelor particulare de a confecţiona tot felul de rechizite religioase, cruciuliţe, icoane şi altele, şi vânzarea lor la piaţă sau printre credincioşi.

13. Periodic trebuie de verificat documentele clerului privind dreptul de a sluji în biserici şi case de rugăciuni. De asemenea, de controlat legalitatea funcţionării comunităţii religioase.

Consiliul Miniştrilor a RSSM vă ordonă să duceţi o luptă hotărâtoare împotriva procurării ilegale de către comunităţile religioase şi mănăstiri a materialelor de construcţii, automobilelor, inventarului şi alt utilaj de la organizaţiile comerciale de stat şi cooperative.

În toate cazurile cei care s-au făcut vinovaţi să fie traşi la răspundere aspră."[105]

O metodă de luptă a autorităţilor sovietice din RSSM împotriva credincioşilor era închiderea locaşurilor sfinte sub diferite pretexte.

Un astfel de pretext este prezent în documentul următor:

„Împuternicitului Consiliului privind cultele religioase... pentru RSSM
tov. S.L. Colesnic
29 octombrie 1959

În or. Bălți există o biserică catolică poloneză, situată pe strada Hotin colț cu Sadovaia, lângă parcul orăşenesc. Potrivit datelor furnizate de membrul cârmuirii bisericeşti cet. Şanaițev Borislav Franțevici, care se ocupă de treburile bisericii, sunt înregistrați circa 500 de oameni, iar după datele noastre – 150 de oameni în numărul cărora se includ şi raioanele de nord ale Moldovei.

Din informația lui, biserica este vizitată de 15-20 oameni, iar după cele deținute de noi – 3-5 locuitori ai oraşului.

Reieşind din cele expuse, ținând cont de numărul mic al vizitelor credincioşilor şi necesitatea de a deschide instituții social-culturale suplimentare în oraş, Vă rugăm să închideți existenta biserica catolică din oraşul Bălți.

Preşedintele executivului orăşenesc Bălți
al deputaților oamenilor muncii F. Cernii"[106]

În prima jumătate a anului 1960 numărul comunităţilor religioase romano-catolice din RSSM s-a redus de la patru la două.[107]

Acest lucru însă nu însemna că guvernanţii comunişti au renunţat la concepţia totalitară ateistă de lichidare a credinţei religioase din RSSM. La 26 aprilie 1960 a avut loc şedinţa Biroului CC al PCM. Printre problemele puse la ordinea de zi a şedinţei la numărul 6 este înscris: „Despre măsurile privind lichidarea încălcărilor din partea clerului a legislaţiei sovietice despre culte." În extrasul strict secret nr.5 din 26.04.1960 se menţionează că „unii bisericani şi sectanţi, încălcând grosolan legislaţia sovietică, îi provoacă pe credincioşi să refuze de la satisfacerea serviciului militar în Armata Sovietică, de la participarea la alegeri pentru deputaţi în Soviete, aţâţă credincioşii la construcţii ilegale a clădirilor bisericilor, la

[105] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 11, fila 78-80
[106] Ibidem, fila 99
[107] ANRM, F. 3305, inv.2, d. 12, fila 241

semnarea diferitor demerse privind deschiderea bisericilor şi caselor de rugăciuni, adună semnături sub diferite cereri, pe care de multe ori le falsifică.

În republică există mai bine de 400 de biserici neactive, în care serviciul divin a fost întrerupt din 1944. În unele raioane clădirile bisericilor dezactivate sunt valorificate (raionul Criuleni, Kotovsk şi altele). În acelaşi timp multe comitete de partid orăşeneşti şi raionale, executive raionale şi orăşeneşti nu întreprind măsuri pentru a folosi spaţiile libere ale clădirilor bisericilor, care ar putea în scurt timp să fie reorganizate pentru cluburi, biblioteci sau pentru necesităţi gospodăreşti. Folosindu-se de aceasta, clerul şi bisericanii ilegal păstrează sau formează pe lângă bisericile dezactivate consiliile bisericeşti, trezind interes populaţiei către treburile bisericii, ştirbind prin aceasta drepturile cetăţenilor …”[108]

Documentul nominalizat a fost semnat de secretarul CC al PCM Z. Serdiuc, care în continuare solicita mobilizarea tuturor forţelor funcţionarilor statului sovietic şi a fiecărui comunist în parte împotriva credincioşilor şi a tuturor instituţiilor spirituale din RSS Moldovenească.

Potrivit evidenţei comunităţilor şi grupelor religioase în RSSM, către 1 ianuarie 1962 numărul catolicilor s-a redus până la 550.[109] Către sfârşitul guvernării hruşcioviste în 1964 de exemplu, numai în or. Chişinău comunitatea catolică număra până la 400 de credincioşi, fapt care vorbeşte despre o înviorare a activităţii respectivei comunităţi.[110] La finele anului 1964 potrivit evidenţei bolşevice în RSSM erau înregistraţi 2.050 catolici, din care 440 la Chişinău, 400 – Bălţi, 150 – Bender, 300 – Râbniţa, 300 – Criţoaia, 200 – Stârcea ş.a.[111]

Câteva cuvinte despre poziţia bisericii ortodoxe ruse, care încă din 1944 a fost violent implantată şi în RSSM, faţă de biserica catolică din Moldova în perioada nominalizată. Normal ar fi fost ca relaţiile dintre cele două biserici creştine să fie reciproc cel puţin prieteneşti, de respect, deoarece au o cauză comună. Dar bolşevizarea bisericii ortodoxe, infiltrarea în rândurile clerului şi a confesiunilor religioase din RSSM a agenţilor KGB, a persoanelor dubioase, beţivani, depravaţi au făcut ca opinia publică să-i trateze după merite. Nu vom greşi dacă vom susţine, că biserica ortodoxă din RSSM, sau cel puţin eşalonul de conducere al ei, era politizat la maxim.

La 15 septembrie 1951 la Chişinău a avut loc Conferinţa republicană al adepţilor păcii din RSSM, care urma să trimită la Moscova delegaţii săi la Conferinţa Unională al adepţilor păcii. La respectivul for în calitate de delegaţi, reprezentanţi ai clerului au fost episcopul Nectarii şi păstorul catedralei din or. Bender protoiereul Petraşevschii V.Gh.. Candidaturile acestor două persoane au fost propuse de Preşedintelui Consiliului privind biserica ortodoxă rusă pe lângă Consiliul Miniştrilor al URSS Carpov G.G., coordonate cu secretarul CC al PC(b)M Leonid Brejnev. La Conferinţa republicană al adepţilor păcii episcopul Nectarii a rostit o cuvântare şi a fost ales şi membru al prezidiului. Într-un document din acele vremi se menţionează, că textul cuvântării rostite a fost pregătit

108 ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 13, fila 34

109 ANRM, F.3305, inv.2, d. 14, fila 36

110 Ibidem, fila 201

111 Ibidem, fila 255

personal de Nectarii şi verificat de mai multe instanţe, inclusiv şi de CC al PC(b)M.[112] Vă informăm despre aceste amănunte, deoarece atitudinea bisericii ortodoxe faţă de catolici o putem depista din câteva secvenţe selectate din cuvântarea episcopului Nectarii rostită la conferinţă. Pentru confirmare vă propunem câteva din ele:

„Agresorii imperialişti anglo-americani sunt setoşi de sânge şi încearcă să ducă omenirea către un nou război mondial.

Imperialismul anglo-saxon deja a trecut la o agresie directă! Dezlănţuind război în Coreea, Vietnam, folosind bacterii şi otrăvuri, ei consideră că pot să sperie pe oamenii paşnici şi iubitori de libertate.

Dar ei trebuie să ştie, că nu vor putea speria oamenii muncii!

……………………………………………………………………………...

Aceasta este un barbarism! Este canibalism! Dar cine îi susţine şi conduce? Aceştia sunt aceia care se consideră creştini şi care sunt chiar conducători ai organizaţiilor religioase…

Printre aceşti „creştini” se conturează deosebit de evident faţa antihristă a Papei de la Roma şi a Vaticanului. Ei blagoslovesc orice incursiune împotriva popoarelor paşnice, folosind religia în interesele clasei dominante capitaliste din Europa şi America – pentru asuprirea şi exploatarea oamenilor muncii şi pentru dezlănţuirea unui nou măcel.

Răutatea sălbatică a capului bisericii romano-catolice a fost demonstrată în decretul privind excomunicarea de la biserică a comuniştilor şi a celor care-i simpatizează. Care inimă nu se va cutremura şi nu va cere condamnarea Papei şi a Vaticanului? Vaticanul a uitat porunca Domnului nostru să ne iubim aproapele, iar obligaţiile sale creştineşti le-a schimbat pe sacul cu aur american, spălat cu sângele popoarelor!… Pe drapelul sfânt al luptei pentru pace luminează numele lui Stalin, stegar al păcii şi siguranţei.”[113]

Într-un cuvânt, Nectarii, cadru bisericesc stalinist, încerca să fie mai credincios decât Papa de la Roma!

Credincioşi de rând, feţe bisericeşti, călugări care încă n-au fost deportaţi sau omorâţi vedeau bazaconiile „urmaşilor lui Iuda” aflaţi în fruntea lăcaşurilor sfinte şi duceau o muncă ilegală şi periculoasă de lămurire printre populaţie. De exemplu, în satul Măgdăceşti, raionul Vadul-lui-Vodă un călugăr trecător pe numele Efrosenii Leuca duce discuţii cu oamenii cu caracter provocator şi duşmănos, că „biserica în URSS în prezent este bolşevizată, iar preoţii – toţi sunt comunişti, care mint poporul”.[114]

”Glasul Națiunii”

[112] ANRM, F. 3046, inv. 2, d. 2, fila 46
[113] ANRM, F. 3046, inv. 2, d. 2 fila 47-50
[114] ANRM, F. 3046, inv.2, d. 10, fila 22

Alexandru MORARU

RELIGIA MOZAICĂ

Încă în Rusia ţaristă, evreii erau persecutaţi, constrânşi să locuiască în anumite zone, supuşi unei legislaţii restrictive. Ţarii măresc numărul decretelor care-i defavorizează; preoţii aţâţă ura ţăranilor împotriva evreilor. Această politică va culmina cu cumplitele pogromuri de la sfârşitul secolului XIX-lea. În 1881, cel mai ucigător a fost cel de la Kiev; în 1903, cele de la Chişinău şi Odessa. Aceste manifestări de antisemitism îi descurajază (au – Al.M.) chiar şi pe cei care-şi puseseră toate speranţele în asimilare.[115]

Cel mai sălbatic dintre toţi dictatorii ruşi era, printr-o ironie a soartei, un străin, nu un rus, Iosif Visarionovici Djugaşvili, mai cunoscut în lume sub numele de Stalin. Nu era un om învăţat, nu era un mare orator ca Troţki, nici un geniu militar, ca Blucher. Stalin ştia doar, mai bine decât oricine altcineva, care este valoarea teroarei. El a ridicat-o la rangul de dogmă de stat. Ea a devenit raţiunea de a fi a statului sovietic şi sursa progresului său. El a cumpărat filosofi de partid pentru a-i învăţa pe copii cât de dulce era să moară pentru el şi cât de generos era ca un om să-şi sacrifice viaţa pentru generaţiile care urmau să vină. Copiilor li se spunea că trebuie să înveţe să urască – şi ei au început să creadă aceasta. Au fost învăţaţi să-şi denunţe părinţii – şi acesta a devenit crezul lor. Au fost învăţaţi să creadă că minciuna este o virtute când serveşte interesele partidului – şi ei au acceptat orbeşte aceasta ca pe un articol de credinţă. Această nouă religie a fost inoculată în sângele tinerilor generaţii din momentul când copiii începeau să se orienteze în viaţă.[116]

Aşa a fost şi cu apariţia antisemitismului (de fapt nu apariţia, ci continuarea politicii tradiţionale ţariste – Al.M.) în Uniunea Sovietică. Represiunea făţişă a evreilor în Rusia sovietică a fost simţită întâi în lagăre. Ţinta era întotdeauna evidentă: poeţii, scriitorii, cineaştii, oamenii care gândeau şi făceau ceva, persoane care ar fi putut schimba ceva.[117] În rândul acestora se înscrie şi credinţa mozaică.

Pentru a reconstitui întregul tablou al mecanismului violent, de exploatare şi lichidare a structurilor religioase din RSSM a autorităţilor sovietice considerăm că e cazul să facem comparaţie a două documente: unul – extras din dosarele administrative româneşti (secţia militară) a Guvernământului Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei; şi altul – o Hotărâre a Consiliului de Miniştri a RSSM.

În primul caz, este vorba de rezoluţiile Mareşalului Ion Antonescu la diferite probleme administrative şi militare din perioada anilor 1942-1944:

[115] Marile Religii „Iudaismul. Creştinismul.Islamismul.Hinduismul și Budismul” coordonator Philippe Gaudin,
Editura Orizonturi, București, 1996, pag. 45
[116] Mihail Solomon „Magadan”.Ed.Fundației Culturale Române, București, 1993, pag. 83
[117] Ibidem

„Chestiunea: Ministerul Lucrărilor Publice raportează că Direcţia C.F.R (Căile Ferate Române – A.M) i-a făcut cunoscut că, printre mărfurile ce s-au transportat de la Odessa în ultimul timp, au sosit la diferite gări din Bucureşti şi pe adresa a diferiţi particulari, monumente de piatră din cimitirul israelit (evreiesc – Al.M.) din Odessa şi vândute. De către Municipiul Odessa, a dispus că predarea acestor monumente să fie oprită şi ele să fie depozitate în magaziile C.F.R.

Rezoluţiile dlui Mareşal Ion Antonescu**:** Este o profanare. Un act odios şi necugetat care poate avea consecinţe pentru întregul Neam. Ne-am dus în Transnistria să facem o operă de oameni civilizaţi, nu de devastare.

Să fie totul retrimis la Odessa, în contul ticăloşilor care au pus la cale această odioasă faptă. Vor plăti imediat toate cheltuielile care s-au făcut şi se vor mai face. Execuţie Ministerul Lucrărilor Publice. Dacă nu vor plăti să fie imediat trimişi în lagăr un an şi să li se confişte partea corespunzătoare de avere”.[1184] Din documentul vizat clar este subliniat că conducătorul statului Ion Antonescu a hotărât ca cei ce au furat sau vândut pietre de monumente din cimitirul evreiesc din Odessa să fie întoarse toate pagubele şi vinovaţii să fie pedepsiţi.

Al-doilea document pentru comparaţie este din perioada sovietică şi este Hotărârea Consiliului de Miniştri al RSSM nr.821 din 30 iunie 1949. Este vorba de transmiterea clădirii băii evreieşti de rituale funebre Staţiei de Maşini şi Tractoare: „Ţinând cont, că baia evreiască de ritualuri predestinată spălării morţilor se află în apropiata vecinătate cu clădirea atelierelor SMT, Consiliul Miniştrilor al RSSM Hotărăşte: 1. De aprobat hotărârea executivului raional Călăraşi din 26 aprilie 1949 „Despre transmiterea clădirii băii evreieşti pentru ritualuri funebre SMT-ului din Sipoteni.” 2. De obligat preşedintele executivului raional Călăraşi t. Fadeev până la 15 iulie 1949 să transmită SMT-ului din Sipoteni, clădirea băii evreieşti de ritualuri, care este situată în curtea SMT-ului şi tot în acelaşi termen de a repartiza un lot pentru construcţia unei băi evreieşti pentru ritualuri în alt loc.

Preşedintele Consiliului de Miniştri al RSSM G. Rudi

Şef-adjunct al Direcţiei administrative E.Crilevschii” [118]

Clădirea de care este vorba a fost ridicată de comunitatea evreiască mai bine de 60 de ani. Nici autorităţile ţariste ruse, nici autorităţile româneşti n-au atins acest imobil de cult. Dar iată puterea sovietică, adusă pe vârful baionetelor şi tancurilor ruseşti, a confiscat clădirea şi a transmis-o SMT-ului, fără a întoarce măcar valoarea construcţiei în bani sau în materiale de construcţii.

[118] ANRM, F.706, inv. 1, d. 51, f. 17

Despre grija sovieticilor faţă de comunitatea mozaică ne mărturiseşte un alt document sovietic, care este o scrisoare (nr.8/107 din 19.08.1948) semnată de Împuternicitul Consiliului privind cultele religioase a Consiliului de Miniştri a URSS pentru RSS Moldovenească S. Deseatnicov adresată superiorului său de la Moscova I. Poleanschii:[119]

„Conducerea Consiliului vă comunică că în urma unui control pe teren, în baza plângerii depuse de comunitatea religioasă evreiască din localitatea Teleneşti, raionul Teleneşti, RSS Moldovenească s-a stabilit:

Închiderea casei de rugăciuni (sinagogii) din localitatea Teleneşti prin hotărârea executivului raional Teleneşti şi interzicerea întrunirilor de cult ale credincioşilor s-a înfăptuit în baza actului tehnic al clădirii în care se spune că, tavanul clădirii poate cădea în orice moment şi poate aduce sacrificii omeneşti. Aceste acţiuni au fost aprobate şi de Consiliul privind cultele religioase. Cu toate acestea, celelalte măsuri întreprinse de executivul raional au fost nu numai incorecte, dar şi ilegale.

Şi anume: după ce s-a întocmit actul expertizei tehnice despre închiderea sinagogii, preşedintele executivului raional în loc să cheme reprezentanţii comunităţii religioase şi să-i avertizeze că sunt interzise rugăciunile în clădirea sinagogii din cauză că este periculos deoarece în orice moment poate cădea tavanul, el a confiscat cheile de la uşile imobilului şi tot atunci le-a transmis şefului punctului de colectare a grâului, pentru a fi folosit (imobilul – Al.M.) ca depozit. Cei de la colectare fără să strângă rechizitele de cult din sinagogă au început să descarce grâul direct peste obiectele de cult. Aceste acţiuni ale executivului au stârnit şi mai mult revolta credincioşilor. În timpul controlului pe loc credincioşii au declarat în prezenţa preşedintelui executivului raional că nici clădirea, nici tavanul nu prezintă un pericol, ci pur şi simplu autorităţile n-au unde să depoziteze cerealele; şi dacă n-au unde să toarne grâul, de ce nu-l depozitează în biserica moldovenească, care nu activează mai bine de câţiva ani. Plus la toate, dacă puterea are grijă de noi să nu ne cadă tavanul peste noi, de ce nu-i pasă de pâinea statului şi a celor oameni sovietici, care lucrează cu cerealele în sinagogă.

Despre rezultatul controlului şi faptelor stabilite Conducerea Consiliului privind cultele religioase a comunicat Consiliului de Miniştri a RSS Moldoveneşti cu rugămintea de a lua măsurile de rigoare.

În baza celor expuse Preşedintele Consiliului de Miniştri a RSSM a dat dispoziţie urgentă preşedintelui executivului raional Teleneşti ca imediat să fie eliberată sinagoga de cereale. Despre rezultate să raporteze Consiliului de Miniştri al RSSM.

În localitatea Teleneşti locuiesc 151 familii de evrei, numărul credincioşilor orientativ este de până la 350 oameni. Case de rugăciuni (sinagogi) în Teleneşti până în 1941 au existat cinci, din care au supraveţuit numai trei. Două din ele din 1944 au fost ocupate de

[119] ANRM, F.3305, inv.2, d.4, f. 48-50

zagotzerno (rus. punct de colectare şi depozitare a cerealelor – A.M.) drept depozite, iar a treia clădire din 1945 transmisă comunităţii evreieşti pentru rugăciuni.

Comunitatea mozaică din Teleneşti a fost înregistrată la Direcţia Consiliului privind cultele religioase la 30 martie 1946. Contractul-tip cu executivul raional a fost semnat la 17 ianuarie 1948. Clădirea ocupată de sinagogă este construită din piatră în 2 nivele în care încap 600-700 de oameni. Edificiul necesită o reparaţie capitală. Comunitatea a declarat că va repara imobilul din cont propriu şi cu forţe proprii. Ţinând cont de faptul că comunitatea religioasă din localitatea Teleneşti este înregistrată şi constituie 350 de oameni şi se află la o distanţă de 45 km (Orhei) şi 60 km (Bălţi) unde sunt comunităţi evreieşti înregistrate consider oportun, ca comunitatea să nu fie scoasă de la înregistrare şi să se permită comunităţii să repare imobilul din contul şi cu forţele proprii.

S. Deseatnicov

Revenind în acest studiu la localitatea Teleneşti, Orhei punem la dispoziţia stimatului nostru cititor o informaţie destul de şocantă. În Germania prin secolul XVII a fost înfiinţată o sectă care se numea „Studenţii în Biblie" şi lansată de pastorul Iacob Spener din Berlin. Ceva mai târziu ei au fuzionat cu „Martorii lui Iehova". În România „Studenţii în Biblie" au apărut prin 1870, aduşi de un oarecare Rabinovici din Teleneşti, Orhei.[120] Acest lucru dă peste cap multe afirmaţii anterioare ale cercetătorilor şi dovedeşte că respectiva comunitate religioasă a prins rădăcini cu aproximativ 50 de ani mai înainte decât cum se credea.

Toată lumea ştie că evreii au fost în primele rânduri ale Revoluţiei bolşevice din 1917. În anii de după 1920 extremiştii de dreapta din Occident au văzut o „conspiraţie evreiască internaţională" în spatele Revoluţiei. Evreii fuseseră cei care contribuiseră la instalarea noilor conducători de state şi care luptaseră cu cea mai dezlănţuită energie împotriva fascismului în cel de-al doilea război mondial.[121] În istoria Rusiei Mari antisemitismul a fost politica statului. El era încurajat de grupările naţionaliste pentru a răsfrânge şi abate ura naţionalistă a, să spunem, ucrainenilor faţă de ruşi spre ura ucrainenilor faţă de evrei. Ajunge să citeşti istoria pogromurilor de la Odessa şi Kiev pentru a înţelege politica rusească de divizare şi dominare.

În perioada anilor 1940, 1944-1949 din Basarabia şi malul stâng al Nistrului de autorităţile de ocupaţie sovietice au fost deportaţi în Siberia şi alte zone răcoroase mai bine de 3000 de evrei: bărbaţi, femei, copii şi bătrâni. Motivele erau diferite dar rezultatul acelaşi. Despre politica tradiţională rusească antisemită ţaristă, care a fost continuată cu succes de sovietici se vorbeşte cu lux de argumente în articolul „Cine- au fost „călăii noştri" semnat de istoricul A. Moraru şi publicat în „Literatura şi Arta" nr.27 din 3 iulie 2003, care este un prilej de meditaţie nu numai pentru evrei.

Tot în centrul raional Teleneşti comunitatea religioasă evreiască a invitat în 1950 din oraşul Lvov un învăţător de Talmud şi a organizat o şcoală ilegală, care era frecventată de

120 Biserica și stăpânirea politică în „Dosarele istoriei" n.11, 2002, f.28
121 Mihail Solomon „Magadan" Ed.Fundației Culturale Române, București, 1993, pag. 83

25 de copii de vârstă şcolară. Organele puterii sovietice locale au „propus" învăţătorului să părăsească localitatea Teleneşti. În acest fel şcoala a fost lichidată, iar copiii au mers la şcoala generală. Nu vom greşi dacă vom afirma că religia mozaică, la fel ca şi celelalte credinţe, au fost permanent în vizorul statului sovietic şi prin toate mijloacele marginalizată. Uneori funcţionarii statului dădeau în bară, fapt care stârnea râsetele populaţiei. Spre exemplu, împuternicitul Consiliului privind cultele religioase pentru RSSM S. Deseatnicov a pregătit un demers adresat Consiliului de Miniştri al RSSM în baza căruia s-a hotărât închiderea sinagogii din Făleşti, judeţul Bălţi în loc de sinagoga din Floreşti, judeţul Soroca. Nu este de mirare şi nedumerire, fiindcă pentru cei veniţi din ţara roşie Făleşti sau Floreşti era tot una!

Un document secret sovietic ne mărturiseşte că vizitarea sinagogilor din RSSM în 1953 în general nu s-a mărit, ci a rămas la nivelul anilor precedenţi. Excepţie face numai sinagoga din Chişinău, care la 7 aprilie, de exemplu, a fost vizitată de 2000 de credincioşi. Aceasta este cea mai mare frecvenţă în zilele sărbătorilor de primăvară din ultimii 8 ani. În alte sinagogi numărul credincioşilor n-a depăşit 50-60 de oameni.

Fiind presaţi de autorităţi sau din anumite motive obiective sau subiective unii rabini îşi dădeau dimisia din funcţiile ocupate din cadrul comunităţii religioase. Rabinul sinagogii din Tiraspol, Cerneţ M. a depus cerere şi a refuzat să mai activeze, motivând că este bătrân, că îi este greu să lucreze şi că copiii lui nu sunt mulţumiţi de activitatea sa religioasă. Copiii des se ceartă cu el fiindcă el în trecut a avut mult pământ, exploata munca altora, da cu arendă vii şi livezi, iar acum încă şi cu credinţa religioasă. Rabinul comunităţii din Leova Prosterman şi preşedintele comunităţii Adamovschii au declarat despre refuzul de a mai lucra la sinagogă, motivând că nu este rentabil să lucrezi ca rabin şi că mai bine va locui cu copiii şi-i va ajuta la gospodărie. Adamovschii a prezentat un certificat de boală. Alţi doi membri a comunităţii au refuzat să-şi îndeplinească funcţiile fără a motiva ceva. Preşedintele comunităţii religioase din oraşul Kotovsk, Dubosarschii a refuzat să-şi îndeplinească funcţia şi a rugat să fie înlocuit. Din cauză că este marginalizată fiica, şi cu toate că este eminentă la învăţătură şi are o purtare exemplară ea n-a fost primită în comsomol, rabinul Dreizin din Făleşti a declarat că nu va mai lucra la sinagogă pentru a scăpa de persecuţiile autorităţilor.[122]

În informaţia secretă despre activitatea confesiunilor religioase din RSSM pentru anul 1953 adresată şefului secţiei de propagandă şi agitaţie a CC al PCM Constantin Ustinovici Cernenco se menţionează că la credinţa mozaică sunt înregistrate 11 comunităţi.

Pentru a strangula din punct de vedere economic comunităţile religioase, organele financiare le ţineau la o evidenţă şi un control strict. Drept dovadă poate servi scrisoarea informativă secretă nr.13-118 din 24 august 1953 adresată preşedintelui Consiliului privind cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS I. V. Poleanschii, în care, printre altele, se spune că fostul rabin Epelibaum în ajunul sărbătorilor de primăvară a confecţionat câteva sute de calendare evreieşti pe care le-a răspândit printre credincioşi. Pentru fiecare calendar el a primit câteva sute de ruble. În felul acesta o cotă parte din

[122] Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv. 2, d. 8, 73-74

donaţii s-au pomenit în buzunarul lui Epelibaum. Este de ajuns să amintim că numai în perioada sărbătorilor de primăvară la sinagoga din Chişinău au fost adunate donaţii în suma de 6000 de ruble. Astfel de donaţii sinagoga din Chişinău n-a avut. În orăşelul Teleneşti sinagoga numai într-o singură zi a fost vizitată de 200 de credincioşi care au donat 5000 de ruble. În realitate însă sinagoga a fost vizitată de 400 de oameni, iar donaţiile au depăşit cifra de 9000 de ruble.[123] Mai concret, avem un exemplu de evaziune fiscală din care motiv au fost pedepsiţi cei vinovaţi, cu toate că sovieticul Ivan cel Groaznic care se numea Stalin nu mai era în viaţă.

Şi ca să nu omitem un moment destul de important trebuie să menţionăm că rabinul Epelibaum (Ăpeliboim) Iosif Şmerilevici din Chişinău a fost o autoritate importantă în cadrul comunităţii religioase. El a fost chiar şi judecat de sovietici din cauză că a organizat în zilele de 23, 25 septembrie şi 2, 3 octombrie 1949 transmiterea slujbei prin mijloacele de amplificare a sunetului în afara sinagogii.

Tot ceea ce s-a dovedit a fi greşit în Uniunea Sovietică a fost pusă pe seama conspiraţiei sioniste-imperialiste la care participau elementele evreieşti antisovietice. Hruşciov i-a urmat lui Stalin, Kosâghin i-a urmat lui Hruşciov, dar antisemitismul nu a slăbit nici un moment.

Hruşciov a fost cel care l-a eliminat pe ultimul membru evreu al Prezidiului sovietic, Lazar Kaganovici. Ironia a fost că acest Kaganovici a fost considerat un stalinist de modă veche, reacţionar. El a fost într-o vreme primul vice prim-ministru însărcinat cu coordonarea a 24 de ministere industriale diferite, inclusiv unele din lagărele de muncă, la momentul când a fost răsturnat în 1957. Hruşciov, deşi fiul său se căsătorise cu o evreică, avea vederi ferm antisemite.[124]

În zilele de 28 iulie – 12 august 1957 la Moscova s-a desfăşurat Festivalul VI mondial al tineretului şi studenţilor. În scopul stăvilirii stabilirii unor contacte a tinerilor-delegaţi la festival veniţi din întreaga lume fiind totodată şi „purtători” ale diferitor credinţe cu tineretul şi studenţii sovietici, autorităţile sovietice au luat un şir întreg de măsuri pe toate ramificaţiile statale. Printre acestea se numără şi scrisoarea secretă trimisă de Preşedintele Consiliului privind cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS A. Puzin expediată din Moscova la 15 iunie 1957 cu numărul de înregistrare 5-112- s tuturor Împuterniciţilor Consiliilor privind cultele religioase din republicile unionale, inclusiv şi RSS Moldovenească.

Printre altele, în document se atenţiona că „nu este exclus că încercări (de a stabili legături – A.M) vor fi întreprinse din partea sectanţilor, a catolicilor, iudeilor (adică mozaicii), luteranilor şi altora din ţările străine cu scopul de a activiza activitatea religioasă printre acea parte neînsemnată a tineretului, care într-o măsură sau alta se află sub influenţa prejudecăţilor religioase.[125]

[123] Ibidem, f. 126
[124] Mihail Solomon, opera citată, f. 308
[125] Arhiva Națională a RM, F.3305, inv. 2, d.11, f. 16

La începutul anului 1958 în RSS Moldovenească activau 11 comunităţi religioase mozaice, care aveau 11 rabini, 3 administratori, membri în sfatul sinagogii-220 şi 88 de membri ai organelor executive. În majoritatea documentelor sovietice ale fondului arhivistic „Împuternicitul Consiliului pentru cultele religioase…"(F.3305, inv.2) sunt puse în evidenţă neînţelegerile, scandalurile care aveau loc în cadrul comunităţilor religioase mozaice, în deosebi cele din Chişinău, Bălţi şi Tiraspol. Motivele acestor conflicte deseori erau banii, lupta pentru putere şi influenţă. În soluţionarea acestor conflicte erau atraşi, iar uneori direct implicaţi funcţionari din eşalonul superior de conducere a RSSM. De obicei ei erau evrei, sau ruşi, ucraineni corupţi.

Totuşi politica totalitară sovietică şi-a ajuns parţial scopul. Numărul credincioşilor s-a redus, multe instituţii spirituale au fost închise sau demolate, s-a izbutit să izoleze populaţia românească băştinaşă de celelalte grupuri etnice din RSSM, inclusiv comunitatea evreiască. În diferite situaţii o bună parte din ei au fost adunaţi în jurul „fratelui mai mare" pentru a face front comun împotriva a tot ce-i românesc.

"Glasul Națiunii"

RELIGIA PROTESTANTĂ BAPTISTĂ

Sunt cei mai aproape de creştini după credință,
împărțind cu ei şi nenorocirile şi bucuriile.

Actuala Uniune a Bisericilor Creştine Evanghelice Baptiste din Moldova după ocupaţia Basarabiei de trupele sovietice în 1944 se numea Comunitatea Evangheliştilor-Creştini Baptişti din RSSM.

Baptismul a apărut ca o sectă creştină, ca protest împotriva bisericii anglicane oficiale întemeiată de John Smith, care în 1606 fuge în Olanda; de aici, prin Roger William, secta ajunge în America, unde a continuat să se dezbine. În Europa a apărut după 1834 şi s-a răspândit în toate ţările. Susţine că Biblia este singura normă de credinţă şi de morală, dintre cele şapte taine admite doar botezul, care se administrează numai celor adulţi, neagă Tradiţia şi respinge ierarhia bisericească, venerarea Fecioarei Maria, crucea, icoanele şi rugăciunile la înmormântare. În Basarabia a apărut în a doua jumătate a secolului XIX. Fiind o structură religioasă importantă din Basarabia şi RSSM ea a fost şi este cea mai răspândită, bine organizată şi puternică organizaţie religioasă.

Din cauza necesităţii unei urgente reforme a Bisericii Ortodoxe din Moldova, faptul că ea continuă să se mai afle sub influenţa şi conducerea Bisericii Ortodoxe Ruse, cadrele slab pregătite, ce păstoresc în lăcaşurile sfinte fac posibil faptul că unii creştini ortodocşi din Moldova schimbă religia strămoşească pe cea baptistă sau alta. Acest fapt ar trebui să-i îngrijoreze pe cei din vârful conducerii spirituale oficiale ale ţării şi să nu se lase folosiţi de structurile politice aflate la cârma statului.

* * *

În perioada anilor 1918-1940 şi 1941-1944, adică atunci când Basarabia era unită cu Ţara, comunitatea baptistă avea practic în majoritatea cazurilor (în afara ultimilor decizii ale Mareşalului Ion Antonescu) drepturi egale cu ceilalţi credincioşi ortodocşi din România. Cu ocupaţia sovietică din 1944 lucrurile s-au schimbat. Politica stalinistă s-a lăsat ca o noapte neagră asupra Basarabiei. Faptul că comunitatea religioasă baptistă avea centrul peste hotare, complica situaţia acesteia şi crea condiţii favorabile de a se afla în vizorul organelor puterii de stat inclusiv celor de forţă.

Nu e cazul să revenim la materialele aceluiaşi autor publicate anterior în revista „Glasul Naţiunii" la acest subiect. Din contra, v-om continua dezvăluirile arhivistice şi investigaţiile documentare, care pun în evidenţă metodele staliniste de luptă împotriva oricărei credinţe religioase, metode de dezbinare şi lichidare a comunităţilor, metode de înjosire a omului credincios.

Un rol important în realizarea planurilor staliniste, autorităţile sovietice îl vedeau în dirijarea comunităţilor religioase prin impunerea cadrelor sale la diferite funcţii de cult la toate nivelele. În cazul când acest lucru nu le reuşea, ei începeau să facă probleme comunităţilor religioase cu înregistrarea, cu locaşul, cu vecinii, şi multe altele până îşi atingeau scopul sau măcar infiltrau oamenii NKVD-ului în aceste comunităţi cu scopul de a le dezbina, demoraliza prin defăimarea unor persoane concrete. Ţinând cont de faptul, că istoria trebuie să aibă o acoperire documentară, recurgem şi noi la aceste izvoare pentru a documenta afirmaţiile de mai sus.

Într-un răspuns la o scrisoare a Împuternicitului Consiliului pentru problemele cultelor religioase din RSS Moldovenească, unul din stăpânii de la Moscova în persoana lui Iu. Sadovschii, vicepreşedintele Consiliului pentru problemele cultelor religioase pe lângă Sovietul Comisarilor Norodnici (un fel de Consiliul de Miniştri – A.M.) îl învăţa pe Deseatnicov, subalternul de la Chişinău:

„La numărul 030 din 21.09.1945 vă comunicăm:

1. Pentru conducerea comunităţilor evanghelist-creştine şi baptiste din RSS Moldovenească de la Consiliul Unional al Evangheliştilor creştini şi baptişti în timpul cel mai apropiat va fi numit Împiternicitul – tot el va fi şi presbiterul în competenţa căruia vor fi şi ungerea (aprobarea) presbiterilor comunităţilor evanghelist creştine şi baptiste. Însă odată ce această numire în funcţie încă nu s-a produs, dar să reţinem înregistrarea comunităţilor care de facto activează nu e nevoie, Consiliul vă recomandă să propuneţi conducătorilor comunităţilor depistate de dumneavoastră să se adreseze de urgenţă pentru a primi aprobarea respectivă la Consiliul Unional al Evangheliştilor Creştini şi Baptişti din or. Moscova, în acelaşi timp trimiteţi în Consiliu pentru cultele religioase pe lângă SCN al URSS părerea dumneavoastră despre cine ar putea fi înaintat în funcţia de conducător al comunităţii dar nu înainte de a vă consulta cu organele respective.[126]

[126] Arhiva Naţională a RM, F.3305, inv. 2, d.1, f. 17

Cred că cititorul a înţeles despre care organe este vorba! Corect! NKVD!

Într-un material documentar la tema respectivă publicat anterior în „Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova (vol III) secţia „Ştiinţe socio-umanistice" / Chişinău 2003 / accentuam, că Împuternicitul Consiliului pentru problemele cultelor religioase pentru RSS Moldovenească, indiferent cine n-ar fi în această funcţie Ivanov, Petrov sau Sidorov era obligat să colaboreze cu toate organele statului, inclusiv şi în deosebi cu NKVD-ul, predecesorul KGB-ului. Cu toate că, în documentul propus nu este vorba de comunitatea baptistă, ci de aşa-numita „Oastea Domnului", acesta totuşi prezintă o dovadă de un contact bine pus la punct dintre împuternicit şi poliţia secretă sovietică:

SECRET

Ministrului Securităţii de Stat al RSSM
General-maiorului t. Mordoveţ I.L.

Potrivit informaţiilor pe care le deţin, în satul Caplani, raionul Olăneşti activează o grupă ilegală de sectanţi denumită „Oastea Domnului", care se adună noaptea pentru rugăciuni.

Cele expuse mai sus le comunic pentru informare. 14.04.1950

Împuternicitul Consiliului privind cultele religioase
pentru RSS M S. Kolesnic [127]

Fiind considerate antisovietice prin ideologia lor religioasă, antiateistă structurile religioase din RSSM, care erau diametral opuse ideologiei marxist-leniniste au fost puse în „lista neagră" a bolşevicilor spre lichidare. O dovadă celor afirmate mai sus poate servi şi scrisoarea secretă semnată de cunoscutul poet din RSSM Emilian Bucov, care în anul 1950 avea funcţia de locţiitorul Preşedintelui Consiliului de Miniştri al RSS Moldoveneşti adresată lui Polianschii I. V., Preşedintele Consiliului privind cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS:

SECRET

Comunitatea religioasă a Evangheliştilor-Creştini Baptişti din s. Tătărăşti, raionul Cahul încalcă sistematic legislaţia sovietică despre cultele religioase şi de asemeni Decretul Sovnarcomului „Despre separarea bisericii de stat din 23 ianuarie 1918".

Au fost stabilite cazuri, când conducerea şi membrii comunităţii religioase s-au amestecat în activitatea colhozului şi au făcut o agitaţie interzisă îndreptată împotriva măsurilor intreprinse de organele puterii. Ţinând cont, că s. Tătărăşti este situat la frontieră, Consiliul Miniştrilor RSS Moldoveneşti consideră necesar

[127] Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv. 2, d. 7, f. 9

ca comunitatea religioasă a E.C.B din s. Tătărăşti să fie scoasă de la înregistrare, iar casa de rugăciuni – închisă. [128]

Drept motiv la aceste acţiuni a servit refuzul şi propaganda comunităţii împotriva organizării colhozului şi refuzul de a participa la clăci bolşevice, aşa-numitele subotnice şi duminicale. Tot printre motive se înscrie şi faptul că, la 23 iulie 1950 comunitatea religioasă baptistă din localitate s-au rugat pentru Trumen, ca acesta să nu arunce bomba atomică în zonale unde locuiesc baptişti.[129]

Organele puterii de stat prin toate mijloacele şi pârghiile orientau populaţia ortodoxă împotriva credincioşilor baptişti. Adică încă ortodocşii mai sunt cum mai sunt, dar iată baptiştii, sectanţii aceştia periculoşi conduşi de imperialiştii americani, trebuie să fie trataţi ca nişte spioni ascunşi în sânul poporului muncitor. O metodă de defăimare, înjosire a omului credincios / indiferent de credinţă / erau scrisorile anonime, unele din care erau organizate de autorităţi, pe care apoi tot ei le controlau „dacă se adeveresc faptele expuse în scrisoare”. Altele erau ticluite din invidie sau răutate omenească. În dependenţă de cultura şi intelectul funcţionarului de partid, care „controlau” asemenea răvaşe anonime se întocmeau diverse dări de seamă, certificate superiorilor, care i-au „încredinţat” respectiva misiune. Cu o astfel de dare de seamă vă vom face cunoştinţă mai jos, pe care am tradus-o din limba în care se scria toate documentele oficiale:

Secretarului Comitetului Raional
al Partidului Comunist
al Moldovei tov. Tâncovan G.D.

Certificat

Eu, instructor la secţia de control politic şi de partid al CR al PCM Sinţovschi N.P. la 14 aprilie 1953 m-am deplasat pe teren în colhozul în numele lui Jdanov din s. Moldovanca şi s. Pânzăreni în scopul controlului faptelor expuse în scrisoarea anonimă şi am stabilit următoarele:

Candidatul în membri al PCUS tov. Milimuc P.S. până în februarie 1953 a lucrat şef de brigadă. În februarie 1953 a fost ales locţiitor al preşedintelui colhozului Jdanov.

El, împreună cu familia sa până în 1950 au făcut parte din secta babtistă (aşa-i în document – A.M.). În prezent nici el, nici familia sa nu fac parte din secta babtistă şi nu frecventează întrunirile acestora.

Referitor la faptul, că tov. Milimuc foloseşte postul ocupat în interese personale, lucrând în funcţia de vice-preşedinte al colhozului şi că el ar fi aranjat pe rudele sale şi pe membri ai sectei babtiste la diferite sectoare din colhoz, s-au stabilit următoarele:

1. Şeful brigăzii 3 de legumicultură tov. Moldovan I.F. anterior a fost membru al sectei babtiste (corect-baptiste) până a fost încorporat în rândurile Armatei Sovietice.

---

128 Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv. 2, d.7, f. 29
129 Ibidem, f. 30-33

În momentul de faţă tov. Moldovan I.F. nu face parte din secta babtistă[130], dar soţia sa face parte. Personal tov. Moldovan, lucrând în funcţia de şef al brigăzii legumicole îşi îndeplineşte funcţiile conştiincios şi se isprăveşte bine. La această funcţie a fost înaintat de adunarea generală a colhoznicilor.

2. Ajutorul contabilului colhozului Chiruţa (probabil-Chiriţa-ă) I.A., babtist la fel ca şi toţi membrii familiei sale fac parte din comunitatea religioasă respectivă. La adunările acestora Chiruţa lua cuvânt şi în ziua de 5 aprilie 1953 a citit evanghelia în faţa a 40 de membri a comunităţii babtiste. Anterior Chiruţa a lucrat socotitor în colhozul în numele „Luciaferu-Roşu" s. Dolta, iar în 1952 secţia raională agricolă l-a transferat la funcţia de ajutor de contabil în colhozul „Jdanov".

3. Paznicul de la ferma de lapte-marfă Demcenco I.F. cu adevărat este cumătrul tov. Milimuc P.S. şi lucrează din anul 1949.

4. Grăjdarul Şveţ Ivan Nicolaevici este babtist, lucrează din aprilie 1953, iar funcţia de grăjdar a primit-o potrivit hotărârii cârmuirii colhozului.

5. Şeful brigăzii legumicole Froseniuc F.D. este cumătrul tov. Milimuc P.S. şi lucrează în această funcţie din anul 1950. În anul 1953 el a fost aprobat la funcţia respectivă reieşind din faptul că cunoaşte lucrul într-o brigadă legumicolă.

În urma controlului efectuat s-a stabilit, că Demcenco, Şveţ I.N., Chiruţa I.A., Moldovan I.F., Froseniuc F.D. lucrează la sectoare diferite în funcţii de răspundere până la alegerea tov. Milimuc la postul de vice-preşedinte al colhozului. În acest fel nu se confirmă învinuirea adusă cum că asesta le-ar fi dat aceste funcţii.

Potrivit faptelor prezentate în scrisoare au fost luate următoarele măsuri: la şedinţa cârmuirii colhozului din 15 aprilie 1953 au fost eliberaţi din funcţii tovarăşii Chiruţa I.A., Demcenco N.F., Şveţ I.N. şi Fraseniuc F.D.

Instructor al secţiei controlul de partid
al CR al PCM Sinţovschii [131]

Drept consecinţă în sistemul stalinist în urma unei scrieri anonime, în cel mai bun caz, omul rămânea fără un loc de muncă, dacă era cumătru cu cineva sau era credincios, indiferent de confesiune.

Cu toate că autorităţile sovietice după război şi ocupaţie au desfăşurat o luptă necruţătoare împotriva confesiunilor religioase, în deosebi împotriva celor conduse de peste frontierele ţării, în lista cărora se includ şi baptiştii, numărul membrilor acestora se afla în permanentă creştere. Într-o scrisoare secretă Poleanschii, Preşedintele Consiliului pentru cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS îi răspundea subalternului său din RSS Moldovenească Deseatnicov în ziua de 11 martie 1950:

„Ţinând cont că numărul persoanelor care au primit botezul de apă în comunitatea religioasă a evangheliştilor creştini baptişti în 1949 a scăzut comparativ cu anul 1948, totuşi numărul celor care s-au alăturat la această credinţă este destul de mare, fapt care confirmă că se duce o intensă propagandă religioasă"[132]

[130] Când se publică un document, se interzice de a corecta sau schimonosi textul

[131] Arhiva OSPRM, F. 117, inv. 1, d. 165, f. 135-136

[132] Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv. 2, d. 7, f. 51

Şi acest funcţionar din Moscova avea dreptate. Într-o altă informaţie se menţiona că „**cea mai răspândită sectă din RSS Moldovenească este a evangheliştilor creştini baptişti, care reunesc în bisericile sale 5227 de oameni credincioşi şi 180 de oameni favorizaţi de ei.**

Evangheliştii creştini baptişti din RSSM în această formulă ca biserică au apărut în 1944 în rezultatul fuzionării baptiştilor, creştinilor evanghelişti şi a penticostalilor.

Numai către 1 ianuarie 1948 în Direcţia Consiliului au fost înregistrate 96 de cereri de la comunităţile religioase funcţionale cu rugămintea de a fi înregistrate şi deschise case de rugăciuni [133]

În noiembrie 1949 CC al PC(b) al Moldovei a luat o hotărâre privind eliberarea din funcţie a Împuternicitului Consiliului privind cultele religioase pentru Moldova S. Deseatnicov din motivul că într-o sinagogă din Chişinău s-a organizat transmisia prin difuzoare a slujbei în afara clădirii edificiului. În locul acestuia a fost numit S. Colesnic.[134]

Către sfârşitul anului 1950 situaţia nu s-a schimbat în favoarea autorităţilor sovietice. Numărul credincioşilor baptişti a continuat să crească.

O măsură de luptă a autorităţilor sovietice în scopul demascării religiei era strângerea materialelor compromiţătoare asupra membrilor comunităţilor religioase. Toată lumea ştie că disciplina şi cerinţele faţă de un credincios din cadrul comunităţilor religioase era şi este mult mai severă comparativ cu ortodoxă. Pentru unii respectarea acestor norme era destul de anevoioasă şi pe ici colea cădeau în „marea plasă a păcatului”. Acest lucru îi bucura nespus de mult pe ateiştii din administraţia sovietică.

Aţi vedea dumneavoastră, cu cîtă plăcere sunt scrise unele informaţii secrete, care însereazǎ asemenea cazuri. Vă propunem numai un exemplu din 7 aprilie 1951:

„Dumneavoastră ne comunicaţi că în trimestrul I al anului curent din comunitatea evangheliştilor creştini baptişti din s. Pelenia au fost excluşi 27 de oameni pentru beţie şi preacurvie. Consiliul roagă ca în următoarea dare de seamă să ne scrieţi mai amănunţit despre aceste cazuri, să faceţi o caracteristică acestei comunităţi religioase şi a conducătorilor ei.[135]

Iar de amănunte puterea are nevoie pentru a specula cu numele acestor păcătoşi în favoarea ateismului.

În unele raioane şi localităţi reprezentanţii puterii atacau cu agresivitate sporită şi deschis comunităţile religioase, chiar dacă acestea erau înregistrate oficial. Un caz din raionul Ciadâr-Lunga: „**Din informaţiile de care dispune Consiliul pentru cultele religioase de la unii lucrători din raionul Ciadâr-Lunga, RSSM s-a stabilit, că împotriva unor comunităţi religioase a evangheliştilor creştini baptişti din s. Bej-Ghioz se aplică unele măsuri administrative în scopul lichidării activităţii acesteia.**

[133] Valeriu Pasat “Trudnîe straniţî istorii Moldovî” 1940-1950, Ed”Terra” Moscova, pag. 597
[134] Ibidem, f.606-607
[135] Arhiva Naţională a RM, F.3305, inv. 2, d. 7, f. 87

În 1950 a fost dat afară din colhoz presbiterul acestei structuri religioase Stoianov P.F., în anul curent a fost exclus din colhoz noul presbiter Caraja şi diaconul Farmuzala şi numai din cauză că ei sunt „preoţi baptişti". Aceştia din urmă sunt terorizaţi verbal că vor fi judecaţi şi deportaţi.

Comunicându-vă despre acestea, Consiliul vă roagă să vă deplasaţi în acest sat şi să vă clarificaţi, şi dacă această informaţie corespunde realităţii, luaţi toate măsurile pentru a înlătura aceste fărădelegi din partea acestor persoane. Şi ţineţi cont că, măsurile administrative nu numai că nu contribuie la lichidarea rămăşiţelor religioase, ci din contra, duc spre fanatism şi consolidarea structurilor religioase..."[136]

Dar „măsurile administrative" relatate mai sus sunt extrem de modeste, comparativ cu cele prezentate mai jos. Este vorba de un fragment dintr-o scrisoare oficială semnată de Împuternicitul Consiliului privind cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS pentru circumscripţia Bălţi din RSSM, A. Onufrienco adresată la mai multe instanţe de partid şi de stat în ziua de 15 octombrie 1952. În ea se menţionează:

„Vă aduc la cunoştinţă, că în urma controlului privind activitatea comunităţii evangheliştilor creştini baptişti din s. Brătuşenii-Noi, raionul Brătuşeni am constatat fapte de încălcare a legislaţiei privind cultele religioase de către puterea locală / a preşedintelui colhozului /.

La 24 august eu am vizitat această comunitate în scopul unui control. Aflându-mă în acest sat am discutat cu reprezentanţii colhozului, comuniştii Boico şi Zastavniţchii. La întrebările mele, cum lucrează în colhoz credincioşii baptişti, ei au răspuns, că în afară de 2-3 oameni ceilalţi lucrează bine. Mulţi din ei sunt incluşi pe tabla de onoare. Chiar conducătorul credincioşilor lucrează în colhoz ferar şi are 600 de zile-muncă, ceva pretenţii faţă de credincioşi, noi ca conducători de brigadă nu avem. Tot în ziua respectivă, seara pe la orele 8 fiind duminică credincioşii s-au adunat în casa de rugăciuni pentru a se ruga (în acest timp eu acolo nu eram, mă aflam lângă iaz) a venit cu maşina GAZ-51 în stare de ebrietate preşedintele colhozului în numele lui Stalin, Novicov. A oprit maşina lângă casa de rugăciuni, a intrat în clădire, unde se rugau credincioşii şi i-a înjurat şi împrăştiat din local ţipându-le că-i va împuşca pe toţi.

Când eu m-am îndreptat spre casa de rugăciuni l-am întâlnit pe preşedintele colhozului, care era indispus şi în prezenţa mea şi a altor oameni şi-a permis să spună, că el va arunca o grenadă antitanc în casa de rugăciuni, cînd credincioşii se vor aduna la rugăciune…"[137]

În majoritatea documentelor referitoare la activitatea evangheliştilor creştini baptişti din RSSM depozitate la Arhiva Naţională a RM aceştia sunt descrişi drept oameni muncitori, harnici, săritori la nevoie, cu frică de Dumnezeu şi de lege, chiar dacă legea este ateistă, şi e scrisă cu sângele credincioşilor de Stalin.

Comparativ cu celelalte structuri religioase, care sunt considerate că au deviat de la creştinism, comunitatea evangheliştilor creştini baptişti către mijlocul anului 1951 era de

[136] Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv. 2, d. 7, f. 88
[137] Ibidem, f. 118

facto cea mai organizată, cea mai numeroasă şi cea mai influentă având structuri în cele mai multe localităţi din RSS Moldovenească.

Această situaţie a devenit alarmantă. Era nevoie de o lovitură de graţie. Şi ea a fost aplicată în câteva etape de buni specialişti în domeniu care cunoşteau bine maxima: „Dezbină şi condu!” Un document secret, adresat Ministrului securităţii de stat a RSS Moldovenească general-maiorului Mordoveţ I.L. în ziua de 21 ianuarie 1952 ne conturează un început de realizare a unui scenariu de fărâmiţare a comunităţii religioase în ascensiune:

„În ultimul timp s-au mărit numărul cazurilor de apariţie în satele RSS Moldoveneşti a unor misionari-penticostali, care se ocupă cu organizarea grupurilor şi comunităţilor religioase.

De exemplu:

În luna iulie 1951 în s. Cangaz a apărut un cetăţean necunoscut. Aflându-se în ilegalitate şi fiind ascuns cu grijă de baptiştii din localitate, a început să facă propagandă şi să prorocească şi în rezultatul acestor acţiuni, după şase zile de „lucru” toată comunitatea evangheliştilor creştini baptişti alcătuită din 40 de oameni în frunte cu presbiterul au trecut la penticostali. Mulţi din ei au primit „limbi” şi au început a proroci. La momentul de faţă s-a aflat, că cel care a venit în Cangaz este locuitorul oraşului Cherci, regiunea Crimeia Vovc Alexandr Radionovici stabilit în orăşelul căilor ferate, strada 3 şi casa 2.

A început să se evidenţieze şi activitatea penticostalilor în raionul Ungheni. Cu toate că raionul este megieş cu frontiera, penticostalii pătrund în sat şi îşi desfăşoară activitatea. În satul Nicolaevca, raionul Ungheni a sosit un propovăduitor din Ucraina, pe care penticostalii ilegal, cu paşaport străin cu remarca „locuitor al zonei de frontieră” îl trec pe calea ferată şi îl ascund foarte riguros….”[138]

Nu se exclude, că acest document să fie o farsă kgb-istă, cum s-a făcut în ajunul războiului II mondial, când au fost comandate de KGB să fie aduse din Germania pistoale, cu care au fost împuşcaţi câteva zeci de mii de ofiţeri polonezi în localitatea Hatâni, ca apoi să-i declare victime a fascismului. Dar respectivul document este prezent în dosarele ANRM din care cauză s-a făcut trimitere la el. Cu toate acestea lovitura organele secrete au dat-o, şi în perioada anilor 1961-1962 şi comunitatea religioasă a evangheliştilor creştini baptişti din RSSM a fost scindată în două părţi. Acest lucru poate fi inclus în lista operaţiilor strălucite întreprinse de organele KGB împotriva comunităţilor religioase. În renumita lucrare a istoricului Valeriu Pasat „Trudnâe straniţî istorii Moldovî 1940-1950” apărută la Moscova încă în 1994 într-un tiraj destul de modest, din care cauză este destul de dificil de găsit, chiar în biblioteci respectabile au fost incluse documente rare, inedite, extrem de importante pentru cei ce studiază istoria. Şi ca să nu ne abatem de la temă, propunem cititorului nostru un fragment din textul unui document din ianuarie 1968, publicat în respectivul volum. El este intitulat „Din darea de seamă şi totalurile lucrului de agentură operativă şi anchetă ale organelor KGB din Moldova pentru anul 1967”:

[138] Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv. 2., d. 7, f. 134-135

„STRICT SECRET

KGB-ului de pe lângă Consiliul Miniştrilor
al URSS

(…) Comitetul şi organele periferice au îndeplinit un oarecare volum de lucru în localizarea şi micşorarea activităţii duşmănoase dusă de bisericani şi sectanţi. Măsurile de contrainvestigaţii în această direcţie s-au concentrat în primul rând la depistarea activităţii duşmănoasă şi antisocială a conducătorilor sectelor iehoviste, baptiştilor de iniţiativă, penticostalilor şi adventiştilor de ziua a 7-a şi de izolarea lor de ceilalţi membri credincioşi de rând. S-au luat măsuri la consolidarea a poziţiilor agenţilor din structurile de conducere a sectanţilor."[139]

În prezent această structură religioasă, cum am mai menţionat, se numeşte Uniunea Bisericilor Creştine Evanghelice Baptiste din Moldova, este înregistrată oficial, îl are ca episcop pe Valeriu Ghileţchi, un om onest, cu un grad avansat de intelect, ex-deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

"Glasul Națiunii"

ORGANIZAŢIA RELIGIOASĂ „MARTORILOR LUI IEHOVA"

Despre apariţia în spaţiul românesc a respectivei structuri religioase, a fost scris într-unul din numerele precedente ale revistei noastre (vezi: „Glasul Naţiunii" nr.16 din 29 aprilie 2004), în care se menţiona că, în Germania prin secolul XVII a fost înfiinţată o sectă, care se numea „Studenţi în Biblie" / STUNDIŞTI / şi lansată de pastorul Iacob Spener din Berlin. Ceva mai târziu ei au fuzionat cu „Martorii lui Iehova". În România secta religioasă a apărut prin anul 1870, aduşi de un oarecare Rabinovici din Teleneşti, Orhei.

Un oarecare Charles Russell, un purtător al cuvântului lui Dumnezeu Iehova din SUA, începe să editeze în 1879 revista comunităţii iehoviste „Turnul de Veghere", întreprinde în 1891 un şir întreg de deplasări având ca scop răspândirea concepţiilor religioase ale respectivei structuri în Irlanda, Scoţia, Anglia şi în multe alte ţări pe continentul european, precum şi în Rusia (teritoriul Basarabiei era anexat de Rusia încă din 1812 – A.M.) (în zona cunoscută azi sub numele de Republica Moldova) şi în Orientul Mijlociu.[140]

[139] Valeriu Pasat "Trudnâe straniţî Moldovî 1940-1950 ", Ed"Terra", Moscova, 1994, f. 665
[140] Martorii lui Iehova-proclamatori ai regatului lui Dumnezeu.(de la începuturi până în prezent), Brooklyn, New York, tipărită în Italia 1997, fila 406

* * *

În darea de seamă pentru trimestrul IV al anului 1949 a Împuternicitului Consiliului pentru RSS Moldovenească S. Deseatnicov la capitolul 7 numit „Probleme deosebite", comunica patronului său de la Moscova că „**în ultimul timp pe teritoriul RSSM, cu toate că s-au luat careva măsuri de către organele corespunzătoare, totuşi evident se observă că s-a înviorat activitatea grupărilor religioase, care nu intră în competenţa Împuternicitului Consiliului pentru cultele religioase.**

Deosebit de active sunt penticostalii, subotnicii-reformişti, melioniştii (în unele documente milionişti, care în scurt timp au fuzionat cu Martorii lui Iehova – Al.M.), inochentiştii. În afară de aceste grupe au fost depistate şi structuri ale credincioşilor Evanghelişti Creştini Noi, creştini spirituali şi martorii lui dumnezeu (aşa-i în document). Aceste grupe încearcă să pătrundă în comunităţile credincioşilor Evanghelişti Creştini Baptişti şi a Adventiştilor de Ziua a 7-a cu scopul de ai influenţa şi de a folosi posibilitatea legală asupra ECB şi AZŞ dar şi de a folosi aceste comunităţi în activităţi antisovietice. O parte din credincioşii acestor grupări au venit din alte regiuni ale Ucrainei, regiunea Ismail şi Cernăuţi.[141]

În ce priveşte problema penticostalilor, ea a fost pusă faţă de presbiterul superior al ECB, de a se face ordine în comunităţile, care sunt mai îngunoiate cu penticostali (aşa-i în document – Al.M.) şi care formal s-au unit, dar în realitate se adună separat. El a fost avertizat, că în cazul dacă unele comunităţi vor face încălcări vor fi scoşi de la evidenţă."[142]

Probabil acest fragment din respectivul document a apărut în urma unui scenariu bine pus la punct de serviciile speciale staliniste, care au pregătit şi infiltrat oamenii săi în comunităţile religioase pentru a le dezbina. Dar există şi o altă ipoteză, care se reduce la o concurenţă dintre comunităţile religioase pentru o influenţă mai bine conturată în societate.

Un lucru însă este foarte clar, că comunitatea religioasă Martorii lui Iehova a fost certată cu legea şi cu autorităţile române în perioada de până la 1940, apoi din 1944 şi cu autorităţile sovietice pe parcursul la toată perioada comunistă până la formarea Republicii Moldova, când s-a schimbat orientarea şi legislaţia respectivă.

Această structură s-a aflat în afara legii şi în sistemul capitalist românesc şi în sistemul comunist sovietic. Şi dacă în perioada României Regale iehoviştii erau numai ţinuţi în vizorul poliţiei şi uneori pedepsiţi, în perioada sovietică ei erau şi persecutaţi şi deportaţi în masă, mai ales în perioada dintre anii 1944-1970. Iată ce ne spune despre această sectă un dicţionar enciclopedic sovietic:

„**Martorii lui Ehova (ehoviştii), reprezentanţii uneia dintre cele mai reacţionare secte religioase creştine apărute în a doua jumătate a sec. XIX în SUA, consideră Biblia drept unicul izvor divin, iar pe Ehova (aşa-i în original) unicul dumnezeu. Potrivit**

[141] Arhiva Naţională a RM, F. 3305, inv.2, d. 5, f. 21

[142] Ibidem, fila 22

concepţiei „Martorii lui ehova" lumea pământească este împărăţia diavolului. În legătura cu orientarea sa antisovietică activitatea sectei „Martorii lui Ehova" în URSS este interzisă."[143]

Dacă pe celelalte comunităţi religioase din RSSM autorităţile sovietice încercau să le lichideze din interior, mai „diplomatic", apoi faţă de „Martorii lui Iehova", care erau mai puţin ascultători de legislaţie comunistă şi întreprindeau acţiuni deschise împotriva noilor stăpâni s-au început acţiuni destul de violente însoţite de arestări, deportări şi alte metode staliniste. Drept dovadă poate servi un fragment dintr-un document depozitat în Arhiva de Stat a Federaţiei Ruse, inclus în cunoscuta lucrare a istoricului Valeriu Pasat:

„Comunicat special al MAI al RSSM privind lichidarea centrului ilegal antisovietic al sectei iehoviste.

21 martie 1953

STRICT SECRET

Ministrului afacerilor interne al URSS

Beria L. P.

/…/ Începând cu anul 1947 organele Ministerului afacerilor interne al RSSM au depistat şi operativ lichidat câteva reţele ilegale antisovietice iehoviste, un număr impunător de conducători şi membrii activi ai sectei în 1949-1951 au fost expulzaţi peste hotarele Moldovei. Cu toate acestea iehoviştii având un sistem bun de preluare a conducerii îşi păstrează vitalitatea şi structura organizatorică …".[144]

Dacă revenim imaginar din nou la primele luni după război, după cum afirmă de la filozoful din RSSM Vasile Gajos, care a studiat evoluţia cultelor religioase din republică nu numai ca savant, dar şi ca ateist, acesta menţionează, că conducătorii „Martorilor lui Iehova" la începutul anului 1945 şi-au intensificat activitatea de propagare şi au cerut tuturor membrilor să treacă la activitate ilegală. În instrucţiune se menţiona: **Ţineţi minte, că voi lucraţi în condiţii grele ale regimului satanic (aici aveau dreptate – A.M.). Acum înainte de armaghedon, care este foarte aproape, conducătorul tuturor popoarelor Iehova îi va apăra pe toţi acei care vor propaga ideile organizaţiei teocrate. Înrolaţi oameni în organizaţie, iată izbăvirea voastră…"**[145]

Acelaşi autor subliniază, că „iehovişrii folosindu-se de greutăţile temporare, cauzate de ruinele războiului, înapoierea politică a maselor de ţărani moldoveni, nivelul inferior de cultură, moştenit de la vechiul sistem. De război, de ruine şi de toate relele conducătorii iehovişti învinuiau URSS. În revista „Turnul de veghe" ei scriau, de exemplu, că toate veştile proaste au apărut odată cu apariţia statului comunist bolşevic.[146]

Pentru activitate antisovietică şi religioasă „Martorii lui Iehova" au fost pedepsiţi de putere pe tot parcursul anilor. În cele 3 volume deja apărute a „Cărţii memoriei" (catalogul victimelor totalitarismului comunist) apărute la editura „Ştiinţa" în anii 1999, 2001 şi 2003

[143] Dicționar Enciclopedic Moldovenesc, ed ESM, Chișinău, 1989, pag.361
[144] Valeriu Pasat"Trudnâe straniță istorii Moldovâ 1940-1950 "ed"Terra", Moscova, pag..641
[145] V. Gajos"Ăvoliuția religioznogo sectantstva v Moldavii", ed"Știința", Chișinău, 1975, f. 83
[146] V. Gajos " Ăvoliuția religioznogo sectantstva v Moldavii", ed"Știința", Chișinău, f. 84

sunt incluşi alături de patrioţii şi gospodarii neamului românesc din Basarabia deportaţi în Siberia şi alte regiuni îndepărtate; alături de evreii basarabeni deportaţi din motive economice şi politice au fost înscrise şi sute de familii de „Martori a lui Iehova" deportaţi din motive religioase şi politice.

Autorităţile sovietice erau bine informate că în perioada de până la război comunitatea religioasă „Martorii lui Iehova" erau mult mai loiali faţă de autorităţile române, mai mult decât atât, ei respectau legea şi făcea serviciul militar în armată.[147] Altfel stau lucrurile în relaţia acestora cu noua putere. O sumedenie de premilitari din sânul acestei secte au fost judecaţi şi trimişi în închisori sau deportaţi numai din motivul că au refuzat să satisfacă serviciul militar.

În 1950 a fost finisat procesul de formare a organizaţiei iehoviste din URSS. Toată activitatea era dusă într-o strictă conspiraţie. Fostul sectant P.P. Gheletiuc din s. Negureni, raionul Râşcani, povestea, că capii sectei ascundeau chiar şi locul aflării cercurilor şi grupelor, care simbolic aveau câte un număr convenţional. Comportamentul fiecărui membru al sectei era strict reglementat de „regulamentul organizatoric" editat la Centrul din Bruklin al „Martorilor lui Iehova". Îndreptată împotriva URSS literatura iehovistă se retipărea de conducătorii sectei în tipografiile clandestine, care au fost create în nordul Moldovei (de exemplu, în s. Glinca, raionul Briceni), erau copiate de mână, răspândite prin intermediul „slugilor", cercuri şi se studiau la adunările sectanţilor.

Şi chiar dacă predicatorii susţin că ea (instrucţiunea) este studiată pentru a tălmăci esenţa Bibliei, dar în realitate ei foloseau revistele „Turnul de Veghe" şi „Informatorul" şi altă literatură editată de Centrul din Bruklin pentru a duce propagandă împotriva colectivizării, si alte măsuri antisovietice.[148]

În majoritatea lucrărilor cercetătorilor istoriei religiei şi ateismului din RSS Moldovenească se susţine că, nici o sectă (în afară de inochientişti) n-a folosit în scopurile sale populaţia agramată şi înapoiată din punct de vedere cultural, cum a făcut-o „martorii lui Iehova".

A devenit tradiţie pentru cercetători să lucreze în Arhiva Naţională a RM cu dosarele scrise depozitate în această instituţie de stat, neglijând, din diferite motive, studierea la tema propusă a documentelor foto-fono-cinematografice, care se află tot acolo. Dar de la acest lucru au de suferit calitativ şi informaţional lucrările acestor istorici. Poate că acest lucru se întâmplă din lipsa unor inventare unificate, care ar trebui să fie puse la dispoziţia cercetătorilor în sală sau din cauză că factorii de decizie au renunţat la trecerea informaţiei audio şi cinematografice pe casete audio şi video sau CD şi CD-R, care ar crea accesibilitatea mult mai simplă la acest gen de informaţie. Dar realitatea este alta…

Cu toate acestea, nu face să ne abatem de la subiectul propus şi vă comunicăm că în fondurile Arhivei Naţionale a RM sunt depozitate o serie de filme documentare turnate la Chişinău, printre care se numără: „Братья во Христе"/ „Fraţi în Hristos"(1965), „Послание от Иуды" / „Mesaj de la Iuda" (1969), „Одна жизнь и вторая" / „O viaţă şi

[147] Ibidem, fila 79-80

[148] Reacționnaia roli religii i țercvi ". Sbornic documentov, Chișinev, 1969, fila 65.

a doua" (1976), „Тени прошлого" / „Umbra trecutului" (1976), „Эмиссары темноты" / „Emisarii întunericului", (1984), „Спиной к истине" / „Cu spatele la adevăr"(1985), „Тайные апостолы" / „Apostoli tainici" (1986) ş.a.

Peliculele documentare enumerate au fost turnate la comanda statului, trecute prin prisma unui ateism violent. E de ajuns să priveşti câteva secvenţe din aceste filme, să vezi cum credincioşii, fie ei ortodocşi sau protestanţi sunt târâiţi în faţa camerelor de luat vederi, indiferent unde s-ar afla; acasă sau în casa de cultură, în sala judecăţii tovărăşeşti sau norodnice „recunoscând" că ei sunt duşmanii statului sovietic, pocăindu-se şi renunţând la credinţă.

Cu toate că în calitate de subiecte ale filmelor documentare cu pricina sunt diferite confesiuni şi secte aducem câteva exemple-adnotări din activitatea „Martorilor lui Iehova" sectă ieşită din adventism, care de la apariţie şi până în prezent este considerată o structură religioasă cu o agresivitate şi un fanatism mult mai pronunţat decât altele.

/ din filmul „Fraţi întru Hristos"/ :

¤ Sectantul Clim I.N. refuză să facă serviciul militar în rândurile armatei sovietice, fiind prezentat pe ecran în faţa comisiei de încorporare a premilitarilor a Comisariatului Militar din raionul Lenin, or. Chişinău;

/ din filmul „Mesaj de la Iuda" / :

¤ Lumina proiectată pe ecran ne prezintă diferite momente din viaţa şi activitatea sectanţilor iehovişti Bugoian Ilarion, Traistă Fiodor, Traistă Valentina, Mânzul Vasile, Ticălos Ivan, Ticălos Efimia ş.a.

/ din filmul „Emisarii întunericului" / :

¤ Filmul oglindeşte de pe poziţii ateiste şi judiciare secta „Martorii lui Iehova", care este condusă din SUA, de unde este trimisă literatură religioasă, utilaje tipografice, pentru a putea fi tipărită şi pe loc, micropelicule trimişi emisari cu diferite instrucţiuni nu numai cu scopuri religioase, dar şi pentru a submina sistemul socialist.

¤ Tot aici este prezent Cojocari Procopii Ivanovici, locuitor din satul Terebna, raionul Edineţ, sectant activ al „Martorilor lui Iehova". Dosarul penal a lui Cojocari. În timpul războiului a fost jandarm superior în Ucraina. Scena din faţa judecăţii unde acesta este învinuit că în timpul războiului şi-a bătut joc de locuitorii satului Savinţî, regiunea Viniţa din Ucraina.

¤ În acelaşi documentar se vorbeşte şi de un oarecare Nepociatov Alexei Simionovici, locuitor din orăşelul Cricova, raionul Criuleni, sectant din „Martorii lui Iehova", casa acestuia. În 1941 a fost făcut prizonier, a trădat patria / adică URSS, care venise la el în 1940 şi îl luase cu forţa în calitate de cetăţean – A.M. / şi benevol s-a angajat în serviciul german SS, a devenit sectant şi răspândeşte ideile „Martorilor lui Iehova". Nu permite fiului său din clasa IV să poarte cravata pionerească (roşie).

¤ Obiectivul ne prezintă pe ecran literatură, reviste, cărţi ale sectei, încăperi ascunse pentru adunări; un grănicer în vamă în urma controlului de rutină găseşte literatură religioasă şi antisovietică ascunsă într-un automobil străin.

¤ Un oarecare Dobuleac Grigore din Grimancăuţi, Briceni din aceeaşi sectă povesteşte cum a atras-o în această structură pe soţia sa.

¤ Un sectant pe numele Bugoian Vasile Dionisovici, cu ajutorul unui tipar-rotător multiplica diferite foi volante cu caracter religios şi antisovietic, individul adus în sala judecăţii, percheziţie în casa acestuia, diferite ascunzători pentru literatură interzisă.

Câteva din filmele nominalizate, la care am adus câteva adnotări au fost traduse şi în limba „moldovenească", pentru a prezenta „mai colorat" ateismul şi gravitatea problemei. Aceste documentare erau puse pe post la televiziune, care numai ce-şi începuse activitatea şi în sălile de cinema, prezentate înaintea filmelor artistice.

Nu v-om greşi dacă vom afirma: din cauză că „Martorii lui Iehova" erau consideraţi duşmani periculoşi şi antisovietici şi mult timp n-a fost înregistrată oficial de autorităţile sovietice; faptul că activitatea acestora era de facto în ilegalitate, în documentele fondului arhivistic F-3305[149] depozitate la Arhiva Naţională a RM sunt mult mai puţine la număr materiale despre activitatea „Martorilor lui Iehova" decât a altor structuri religioase. De ei mai mult s-a ocupat organele sovietice de forţă. Cu toate acestea şi în fondul de arhivă nominalizat în unele dări de seamă sau corespondenţe apare câte o informaţie din care se poate trage unele concluzii privind atitudinea puterii sovietice faţă de iehovişti şi unele metode de luptă contra acestora. Dar uneori se întâmpla că stânga nu ştie ce face dreapta. Credem că documentul de mai jos poate fi considerat un modest exemplu despre cele spuse anterior: (tradus din rusă)

S E C R E T
25 aprilie 1957
nr.II / 884 Împuternicitului Consiliului privind
cultele religioase de pe lângă CM al
URSS pentru RSS Moldovenească
tovarăşului Colesnicov
Aici

Rog să comunicaţi Secţiei de anchetă a KGB-ului de pe lângă CM al RSSM dacă oficial este înregistrată secta iehoviştilor sau aceasta există ilegal pe teritoriul RSS Moldoveneşti

vice Şeful secţiei de anchetă al KGB pe lângă
CM al RSSM, colonelul Fefilov [150]

La 26 aprilie 1960 a avut loc şedinţa Biroului CC al PCM la care printre problemele abordate a fost pusă în discuţie şi problema „Despre unele măsuri privind lichidarea încălcărilor de către cler a legislaţiei sovietice despre culte". În procesul-verbal nr.5 al acestei şedinţe, calificat strict secret, semnat de secretarul CC al PCM Serdiuc s-au constatat următoarele: „**…în ultimul timp organele de partid şi sovietice din republică au slăbit controlul asupra activităţii clerului şi a asociaţiilor religioase. Acest lucru**

[149] Împuternicitul Consiliului privind cultele religioase pe lângă Consiliul de Miniștri al RSSM
[150] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 11, f. 11

în mod firesc a creat condiţii favorabile pentru încălcarea legislaţiei sovietice privind cultele şi să-şi consolideze influenţa sa bisericească şi sectară asupra unei anumite părţi a populaţiei.

Bisericanii şi sectanţii în unele cazuri încearcă să se contrapună măsurilor organelor de partid şi de stat privind consolidarea propagandei ştiinţifico-ateiste printre locuitori. Unii din ei cer anularea articolului 124 din Constituţia URSS şi interzicerea propagandei antireligioase.[151]

Mulţi din aceşti propovăduitori depăşesc limitele activităţii lor religioase, folosind biserica şi secta în interesele lor duşmănoase oamenilor sovietici, răspândind diferite calomnii privind viaţa oamenilor sovietici, intenţionat falsificând atitudinea partidului comunist şi guvernului sovietic faţă de religie şi biserică; seamănă neîncredere faţă de politica externă a statului nostru.

Presbiterul comunităţii adventiştilor de ziua a şaptea din s. Gura Galbenă, raionul Kotovsc, Balan, sistematic răspândeşte printre credincioşi date cu caracter antisovietic, culese din emisiunile radio ale posturilor „Vocea Americii", "Bi-Bi-Si"; preotul s. Grinăuţi, raionul Ocniţa Strugari la o masă de pomenire s-a exprimat că chipurile kolhoznicii material trăiesc greu, fapt care a stârnit nemulţumirea acestora.

O parte din slujitorii cultelor altoiesc printre credincioşi dispoziţii burghezo-naţionaliste, răspândesc neîncredere faţă de cetăţenii de altă naţionalitate. Unele elemente clero-sioniste aprind sentimente religioase – naţionaliste printre populaţia evreiască, învaţă copiii limba veche-evreiască (astfel e în document), duc o agitaţie ca evreii să plece în Israel. [152]

Unii bisericani şi sectanţi încălcând cu brutalitate legislaţia sovietică provoacă credincioşii să refuze de la serviciul în Armata Sovietică, de a nu participa la alegerile deputaţilor în soviete, îi încurajează la construcţia neautorizată a bisericilor, la pregătirea demersurilor şi strângerea semnăturilor adresate diferitor instanţe în care se cerea permisiunea de a deschide noi biserici, case de rugăciuni şi sinagogi. În procesul de adunare a semnăturilor, multe din acestea sunt mişeleşte falsificate.[153]

În documentul menţionat sunt aduse şi unele soluţii de a depăşi această situaţie. **De a atenţiona comitetele orăşeneşti şi raionale de partid, organelor sovietice, comsomoliste şi sindicale privind necesitatea înăspririi luptei cu sectarismul religios, care poartă un caracter antistatal şi aberant (iehoviştii, penticostalii, inochentiştii, adventiştii – reformişti ş.a.) În lucru de desbinare a credincioşilor de la secte atenţia principală trebuie atrasă la caracterul educativ al acestuia. Alături de măsurile răspândite în mase (lecţii, referate, discuţii, serate de întrebări şi răspunsuri, serate tematice, conferinţe, demonstrarea filmelor artistice şi jurnalelor cinematografice pe teme ateiste) mai desfăşurat de folosit metoda lucrului individual cu oamenii. Discipolilor sectelor antistatale şi aberante cu răbdare să se explice esenţa reacţionară a religiei, inclusiv şi a învăţăturii sectariste, de a le explica de ce legislaţia sovietică interzice**

[151] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 13, f. 33
[152] Tot acolo, fila 34
[153] Tot acolo

activitatea sectelor nominalizate, de a demasca persoanele, care acoperindu-se cu religia duc o activitate duşmănoasă şi antisovietică."[154]

Către începutul anului 1962 în RSS Moldovenească, în urma unei evidenţe a grupurilor şi asociaţiilor religioase s-a constatat că iehoviştii, cu toate că era sectă interzisă, număra 1406 de credincioşi.[155] Acest număr era în descreştere dacă comparăm cu informaţia prezentată procurorului general-adjunct al URSS, general-locotenentului de justiţie Vavilov A.P. la 10 decembrie 1947 de procurorul RSSM Colesnic. Vă propunem un fragment din respectivul document:[156]

„…Pe teritoriul RSSM în secta aceasta au fost atraşi după date nedifinite, din 21 de sate din raioanele Brătuşeni, Râşcani, Edineţ, Lipcani, Briceni şi Sângerei – 2256 de oameni, care făceau parte din 243 de cercuri, iar cercurile formau 23 de grupe şi toate aceste grupe peunite într-o circumscripţie."

În acelaşi document sunt enumerate scopurile şi metodele „Martorilor lui Iehova" folosite pe teritoriul RSS Moldoveneşti; lista şi scurte date biografice a 14 activişti iehovişti arestaţi şi judecaţi de autorităţile sovietice. Şi nu fără motive.

"Glasul Națiunii"

Dosare de arhivă

1942 : MASONII ÎN VIZORUL POLIȚIEI

Nu este de mirare din care cauză până în prezent documentele despre care va fi vorba n-au fost publicate. Acoperită cu câteva straturi de taine şi mistică, această supersectă, cum o consideră unii, sau o organizaţie ocultistă mondială cu o conducere sionistă, cum consideră alţii, are un sistem de camuflaj şi de investigaţii performante cu ramificaţii totale, în toate structurile statale, în deosebi din vârful piramidei.

Există o opinie, că din cauza unor metode ale masonilor, care ar fi aproape de cele ale inchiziţiei se scrie, se publică extrem de puţin, cu toate că suntem la început de mileniul III, adică în marele ocean informaţional. Cred că este un lucru firesc, că cei ce deţin vre-o informaţie sau alta dacă doresc să ajungă la bătrâneţe să nu scrie şi să ţină gura închisă. Frica-i de la Dumnezeu!

Cu toate acestea, în ultimii 10-15 ani au fost publicate un şir întreg de lucrări cu caracter informaţional, istoric, filozofic, psihologic şi alte direcţii. Unele sunt probabil scrise la comanda respectivilor farmazoni (aşa erau numiţi masonii), deoarece, când cineva este prea lăudat, fără să fie menţionat măcar un moment negativ sau critic te face să pui la îndoială obiectivitatea unei sau altei lucrări. Altele sunt scrise filozofic, care cred eu că sunt mai aproape de realitate.

---

[154] Tot acolo, fila 37
[155] ANRM, F. 3305, inv. 2, d. 14, f. 36, 201
[156] ANRM, F. 3085, inv. 1, d. 143, f. 17

Voi menţiona totuşi câteva lucrări la respectiva temă, pentru a nu fi numai cu vorba: Victor Duţă „Războiul împotriva minţii noastre", apărută la editura „Icar" din Bucureşti în 2002; Paul Ştefănescu „Francmasoneria", apărută la editura „Miracol" în 1997 tot la Bucureşti; Robert Charroux „Cartea stăpânilor lumii", apărută la editura „Lucman" tot la Bucureşti; Anton Pervuşin „Oculitnîe voinî NCVD i SS", apărută în limba rusă la editura „Yauza" în 1998 la Moscova;Vladimir Istarhov „Udar russcih bogov", apărută în limba rusă la editura „Svitovid" în 2003 la Haricov şi Djon Robinson „Masonstvo (zabîtîe tainî)", o traducere din engleză în rusă, apărută la editura „Cron-Press" în anul 2000 la Moscova.

Sigur că aceste lucrări sunt la moment numai câteva din cărţile care prezintă organizaţia ocultistă în diferite ipostaze şi văzută din diferite unghiuri de către autorii acestora.

Împotriva masonilor, în diferite perioade de timp, autorităţile Rusiei ţariste au dus o luptă de lungă durată. Tendinţa spre dominaţie mondială (şi în majoritatea cazurilor destul de fructuoasă) a acestei structuri a produs reacţii adecvate şi decizii violente din partea tuturor capilor de stat din întreaga lume.

Cu regret, nici Basarabia n-a fost ocolită de activitatea respectivei organizaţii. O sinteză destul de interesantă cu genericul „Masonii în Basarabia"[157] a apărut în revista istorică care se edita la Chişinău în 1936. În publicaţia amintită, printre altele, se menţionează: „D-l Prof. N. Iorga stabileşte că mai mulţi Români, încă din secolul XVIII, erau masoni.

Adeseori, în mişcările revoluţionare ale Românilor, mai ales când se necesita o înţelegere premergătoare între confraţii din Principate şi din împărăţiile vecine, se observă o iniţiativă unică la bază, care putea să fie o societate clandestină cu nuanţe politice, nu alta decât lojele masonice. De altfel, ruşii făceau cercetarea cazului Eteriei paralel cu lojele masonice. Revoluţia din 1848 în Europa, ne poate sluji şi ea ca dovadă."[158]

Nu ne vom implica în scopurile urmărite de masoni în toată perioada de la existenţă până în prezent. În primul rând, din motiv că scopul acestui studiu este de a pune la dispoziţia cititorului nostru conţinutul câtorva documente depistate din dosarele poliţiei şi siguranţei române, care sunt depozitate la Arhiva Naţională a Republicii Moldova. În rândul doi, bănuim că după publicarea a câtorva documente despre masoni, se va continua cu noi materiale necunoscute la tema propusă.

Primul document pe care îl punem la dispoziţia cititorului este o sinteză informativă din 1942 şi este despre organizaţia masonică:[159]

157 "Din trecutul nostru" nr.28-30, pag.. 1-21
158 Ibidem, pag. 4
159 Arhiva Naţională a RM, F.680

FRANCMASONERIA

1. Dezvoltarea în decursul timpului / origini, dezvoltare şi mijloace de combatere /

Difiniţie: **<u>Francmasoneria este o asociaţie internaţională secretă, cu caracter antinaţional şi anti-creştin, care, prin statutele sale pretextează că urmăreşte progresul moral, politic, religios, etc. al indivizilor, fără deosebire de rasă, religie etc., dar în realitate serveşte interesele evreimei în veleităţile acesteia de dominaţie mondială.</u>**

<u>Etimologiceşte francmasonerie (englezeşte free-masonry, nemţeşte – Freimanverei) înseamnă bresla zidarilor liberi care dintr-o organizaţie profesională la origine, evoluează spre organizaţii cu ţeluri specific politice şi cu vaste ramificaţii.</u>

Origine şi ţeluri. Din toate organizaţiile subversive vechi care şi-au prelungit existenţa până în vremurile moderne, francmasoneria e una din cele mai înconjurate de impreciziuni şi mister, atât în ceea ce priveşte originea sa extrem de controversată cât şi doctrina sa încă şi mai obscură şi mai discutată.

Francmasonii, dintre cei mai de frunte, ei înşuşi atribue organizaţiei şi dogmelor lor o origine străveche, considerând-o adesea ca o revelaţie supranaturală, ale cărei date primare le cunosc un număr restrâns de iniţiaţi şi pot fi desprinse din semnificaţia simbolică şi diversele legende, care stau la baza ritualului şi structurii organizaţiei lor (triunghi răsturnat – Sfânta Treime învinsă), steaua lui David, candelabrul cu 7 braţe etc.).

După diversele ramuri ale francmasoneriei, originea ei este atribuită diferitor şcoli filozofice, curente mistice sau frământări importante ce s-au înregistrat dea lungul istoriei, – în special în antichitate. De aceea şi în cartea de ritual care se pune în măna celor nou intraţi în F.M. li se spune acolo că originea francmasoneriei „se pierde în adîncul veacurilor”.

Cei mai mulţi francomasoni fixează ca început al tradiţiei masone epoca zidirei templului lui Solomon, de care se leagă şi cele mai multe elemente de ritual şi terminologie <u>francmasonică. La baza doctrinei şi a ritualului lui Solomon şi a uciderii arhitectului Adoniram, care a condus lucrările</u>. Acest arhitect şi-a împărţit lucrătorii în trei categorii: ucenici, tovarăşi şi meşteri şi i-a instruit pe fiecare în conformitate cu gradul său. Mai târziu arhitectul a fost omorât de ucenici.

Pe lângă alte surse, mai ales pe această legendă şi pe amănuntele narative ce i le atribue diverse variante, s-a brodat apoi întreaga construcţie dogmatică şi rituală a francmasoneriei.

Drept ţel suprem al francmasoneriei îl simbolizează „Construirea templului din Ierusalim”, adică instaurarea dominaţiei universale a evreilor. De altfel, semnele rituale,

– diverse embleme, unele dintre grade etc., – îşi au o origine sau consonanţă evreiască şi sunt destinate să trezească în sufletul „poporului ales”, răspândit pe faţa pământului, aspiraţii, aspiraţii de hegemonie mondială.

Originea sa evreiască reiese în mod clar şi din „profeţiile înţelepţilor Sionului”, – scrie în congresul rabinilor, deşi din o mulţime de confesiuni ale conducătorilor francmasoni, ca de exemplu a marelui rabin din New-York, Isak Wise: „Traineria este o instituţie a cărei istorie, grade, funcţiuni, – de origine şi declaraţiuni, sunt de la început până la sfârşit daice”.

(Conspiraţia Lojilor de T. Petrescu, pag.19)

Iar fostul secretar general al Francmasoneriei Jeanes (…)gain declară: „Francmasonii de la gradul al 18-lea în sus, (d..) de plano, membri ai alianţei universale israelite”(ibidem).

Deci francmasoneria este un instrument de acţiuni pe care îl folosesc evreii aservindu-şi prin el, prin capta..menilor politici de pretutindeni, guvernele din cele mai multe state.

Sub forma actuală de societate organizată în mod secret şi mistic, francmasoneria apare în Anglia la 1797, când se înfiinţează la Londra „Marea Lojie a Angliei”.

Cu timpul, aceasta se transformă dintr-o asociaţie particulară, într-o uniune universală. Tendinţa aceasta de amplificare, de propagandă şi organizare internaţională, – luând ca exemplu şi drept punct de plecare situaţia din Anglia, îşi găseşte o bază în cartea zisă „cartea regulamentelor”, tipărită la 1738, fundată pe principiu al uniunei universale.

Odată cu frământările politice şi persecuţiile ce începuse în Anglia şi care dau naştere la un curent de emigrare spre Europa, o mulţime de refugiaţi, în special nobili, vin şi pun bazele francmasoneriei în Franţa şi apoi în Germania. Tot în acest timp francmasonii între în luptă cu reprezentanţii bisericii creştine, ceea ce imprima francmasoneriei un caracter negativ, anticreştin conturat puternic, – caracter ce-l accentuează mult enciclopediştilor la acea epocă.

În secolul XVIII francmasoneria se răspândeşte şi în celelalte state europene şi pătrunde apoi în toate continentele. Secolul următor (al XIX-lea) este caracterizat printr-o acţiune int(…) sa de propagandă, – care duce la constituirea unei adevărate uniuni universale francmasonice, un paianjeniş inextricabil de organizaţiile cele mai diverse ca aparenţă, dar în realitate cu o unitate ascunsă desăvârşită.

Sunt 4 ramuri mai importante în care se împarte francmasoneria:

1. MARELE ORIENT – cea mai importantă. Membrii se întrunesc în grupe, numite ateliere. Grupele consacrate primelor 3 grade (ucenici, tovarăş, maestru) se numesc lojii, – cele consacrate francmasonilor de al 18-lea grad sau Rosecroix se numesc capitole, – iar cele compuse din francmasoni de gr.30 sau „cavaleri Kadoş” se numesc consilii, sau areopage. Atelierul cel mai mare, care dă gradele, se numeşte

marele Colegiu al riturilor, care păzeşte tradiţia masonică şi e compus din masonii de gradul 33.

Lângă acest mare colegiu se găseşte şi consiliul de orine al Marelui Orient ales anual şi însărcinat cu gestiunea etc.

2. RITUL SCOŢIAN se compune din 2 grupuri: consiliul suprem (cu lojile de perfecţie, capitonele, areopagurile) şi marile loje (a statului respectiv).

3. RITUL MISRAIM, având 90 grade, proclamă ordinul masonic oriental Misaraim. Se ocupă în special de ocultism şi reeditează opere vechi asupra acestei materii.

4. MASONIERA MIXTĂ sau dreptul uman are puţine loje şi se ocupă, în special, de realizarea principiului egalităţii sociale a oamenilor (bărbat sau femeie etc.) Vers l ' invasion, de Lucien Pemjean pag.129-132).

Toate lojile se întrunesc anual în congrese „naţionale" şi la 3 ani în congrese „internaţionale". Fiecare loje are, oarecum, autonimia sa administrativă, conformându-se constituţiilor şi regulamentelor generale, dar ocult este supusă directivelor primite de la forurile supreme masonice. În atelierele şi lojile francmasonice se dezvoltă o intensă activitate politică şi antireligioasă în scopul de a promova lent şi în mod ideologic o descreştinare şi o deznaţionalizare a populaţiei, pentru a uşura triumful iudaiului (probabil iudaismului – Al.M.)

II APARIŢIA LA NOI

În România francmasoneria este de origine străină, ca şi în mai toate statele. Ea a fost organizată pe la 1734 de un italian cu nume conspirativ CARA, care a înfiinţat prima loje la Galaţi, cu alţi compatrioţi ai săi. A înfiinţat apoi la alta la Iaşi şi le-a pus sub egida Marelui Orient din Italia. La Bucureşti se fonda la 1857 o loje „Steaua Dunării" sub depentenţa „Marelui Orient din Franţa" şi printre adepţii ei se găsesc mulţi dintre revoluţionarii de la 1848.

Tot ca ramuri ale francmasoneriei franceze au mai apărut o serie de loje ca „înţelepţii din Heliopolis", „Renaşterea", „Discipolii lui Pitagor", etc. La 1868 se înfiinţează altă loje la Brăila sub denumirea „Farul primitor de străini", apoi la 1880 loja „Ilfov" la Bucureşti şi după aceea o mulţime de alte ramificaţii apar pretutindeni în ţară.

Domnitorii ţării s-au sesizat de pericolul social pe care-l reprezentau aceste organizaţii cu caracter străin şi antinaţional şi la 1865 Domnitorul Alexandru Ion Cuza a dispus printr-o ordonanţă ca lojile francmosonice „să intre în adormire". Ele însă au continuat să-şi dezvolte activitatea lor subversivă mai departe, menţinându-

şi existenţa camuflată sub diverse aparenţe inofensive. După războiul mondial ea recapătă din nou în România o existenţă legală.

„MAREA LOJE NAŢIONALĂ DIN ROMÂNIA" avea un statut al său aprobat de Guvern şi înregistrat la Tribunal (deci personalitate juridică), avea un sediu cunoscut, un „buletin oficial" al lojei, redactat şi răspândit la toţi membrii. Ea este supusă şi controlată de „Marea loje din Franţa".

Totodată francmasoneria, care vegetase o bucată de vreme, îşi ia din nou avânt, extinzându-şi ramurile în toate colţurile ţării. Pentru aşi asigura pătrunderea pretutindeni, în vederea cuceririi puterii politice, francmasoneria întrebuinţează două tactici: faţă de membrii săi, care în imensa lor majoritate nu cunosc decât formele ei exterioare, – cultivă cel mai puternic secret, iar faţă de public proclama cu ipocrizie un sistem fals de idei frumoase şi principii progresiste, umanitare, destinate a camufla fondul şi tendinţele lor reale, a promova astfel interese exclusiv evreeşti.

Papa Leon al XIII precizează pericolul social pe care-l reprezintă francmasoneria: „Sub aparenţe mincinoase şi făcând din practică disimulării o regulă constantă de conduită, ca altă dată Manicheenii, francmasonii nu cruţă nici o sforţare spre a se ascunde şi a nu avea alţi martori decât pe complicii lor. „Interesul lor cel mare fiind de a nu părea ceia ce sunt, ei se prefac că sunt amici ai literilor sau filozofi întruniţi spre a cultiva ştiinţa. Ei nu vorbesc decât de râvna lor pentru progresul civilizaţiei, iubirea lor pentru poporul sărac. Dacă ar fi să-i credem, singura lor ţintă este de a îmbunătăţi soarta mulţimei şi a întinde foloasele societăţii civile asupra unui număr cât mai mare de oameni. Dar, presupunând că aceste intenţiuni ar fi sincere, ele sunt departe de a cuprinde toate planurile lor. În adevăr aceia care sunt afiliaţi la secta francmasonă trebuie să promită ca se supun orbeşte şi fără discuţiuni la ordinele şefilor, trebuie să promită de a fi întotdeauna gata, la cea mai mică notificare, – la cel mai uşor semn de a executa poruncile date consimţind de mai înainte, – în caz contrar, a se supune tratamentului celui mai aspru şi chiar morţii.

„De fapt, nu este o raritate ca pedeapsa cu moartea să se aplice acelora dintre membri care au fost dovediţi fie de a fi destăinuit disciplina secretă a societăţii, fie de a se fi împotrivit ordinelor şefilor."

„Şi aceasta se practică cu atâta abilitate încât, de cele mai multe ori, executorul acestor sentinţe de moarte scapă de urmărirea justiţiei."

„A trăi în ascuns şi a voi să fii învăluit în întuneric; a lega de tine prin legăturile cele mai strânse nişte oameni, cărora nu le aduci la cunoştinţă de la început la ce se obligă, reducându-i astfel la starea de sclavi; a întrebuinţa la tot felul de atentate aceste instrumente supuse unei voinţi străine; a arma pentru omor, braţe cu ajutorul cărora se asigură nepedepsirea crimei; acestea toate sunt practice monstruoase, condamnate de natură însăşi.

„Raţiunea şi adevărul ajung deci spre a proba că Francmasoneria este în opoziţie făţişă cu justiţia şi morala".

<u>Sub orice formă apăruse în România, în ultimul timp francmasoneria devenise</u>

atotputernică în afacerile publice şi o serie întreagă de personalităţi politice proeminente, chiar guvernanţi, activau în cadrul acestora, pentru satisfacerea intereselor oculte străine, în contra celor româneşti. Sub influenţa acesteia s-a dezvoltat de guverne o activitate de macinare a credinţei creştine, prin încurajarea sectelor religioase (un fel de „masonerie populară") prin recunoaşterea dreptului de prozelitism a acestora, prin susţinerea curentelor ideologice sau ale obiceiurilor anticreştine sau antinaţionale, întâlnindu-se pe acest drum cu activitatea dizolvantă a unei alte mari organizaţii subversive, a „internaţionalei a 3-a".

În structura sa, francmasoneria apare ca fiind compusă din o serie întreagă de asociaţiuni suprapuse, între care există o comisiune ocultă faţă de forurile internaţionale şi în afară de ritualul care e uniform, nu există între ele o comunitate de idealuri şi tendinţe, cele inferioare fiind dirijate de cele superioare spre ţeluri pe care acestea le ignorează.

Forul suprem de dirijare a lor îl reprezintă ordinul francmasonic B „Nai Brith (fiii legământului), cu sediul în Chicago, în care este oprit accesul creştinilor şi care ordin la rândul său este în colaborare şi primeşte de la „Înţelepţii Sionului" adică de la marii rabini ai evreilor din toate statele. Altfel zis, francmasoneria internaţională este condusă de evrei.

Ludendorf spunea şi el: „Francmasonii sunt lacheii jidanilor (aşa-i în document – A.M.).

Prin intermediul francmasoneriei evreii au reuşit înainte de război în cele mai multe state să acapareze puterea politică, pătrunzând în toate partidele, fără a se înfeoda totuşi vreunuia din ele, ci folosindu-le în interesele sale. Parlamentarii din diferite state, care sunt recrutaţi din rândul lor rămânând în totul supuşi ordinului francmasonic, reprezintă în corpurile legiuitoare interesele francmasoneriei, iar nu ale populaţiei care i-a ales. Exemple sunt numeroase în această privinţă.

(Buletinul Oficial al Marelui Orient anul 1903, pag.365).

La fel, francmasonii din cadrul serviciilor publice rămân toţi mandatari ai ordinelor francmasonice din care fac parte. Poate fi citat ca exemplu faimosul caz al „scandalului fişelor", izbucnit în Franţa în 1904, – când a fost descoperit la Ministerul de Război, condus de generalul ANDRE, că acesta, sub conducerea şefului său de cabinet, căpitanul MOLLIN şi a altor ofiţeri, organizase un sistem de fişe, conţinând date documentare asupra atitudinii politice a tuturor ofiţerilor armatei franceze.

Din corespondenţa găsită atunci şi care avuse loc între Ministerul de Război şi Marele Orient, se vedeau manevrele şi imixtiunea în viaţa de stat a acestor organizaţiuni subterane. În adevăr, din anchetarea acestui caz s-a stabilit că excluderea sau trecerea pe tablouri de avansări ale ofiţerilor sau încadrările în secţiunile de Stat Major, se făceau nu după criteriul meritelor de ordin militar, ci după acelea ale apartenenţei la francmasonerie.

Sunt o mulţime de asemenea scandaluri, care relevă rolul exorbitant şi criminal jucat de francmasonerie în conducerea afacerilor de stat.

Francmasoneria de altfel s-a organizat în toate ţările ca un stat în stat; de exemplu cele din România au un suprem consiliu (un fel de guvern), care da „înalte decrete", şi a bătut diferite decoraţii, timbre, şi au fixat infracţiuni proprii, instanţe judecătoreşti şi au ales mari reprezentanţi (un fel de corp diplomatic) etc., sfidând astfel suveranitatea statului unde fiinţează.

III DEZVOLTAREA LA NOI

Prima loje înfiinţată în Basarabia a fost cea de la Chişinău, numită „Lumina" în 1923, după care au apărut o mulţime de alte loje în toate oraşele basarabene.

/ respectiva informaţie se referă la perioada de după 1918, când Basarabia a revenit la sânul Patriei, deoarece în perioada ocupaţiei ţariste ruse 1812-1918 la Chişinău au activat din plin „farmazonii"- A.M. /

În Chişinău au mai fost organizate de „Marea loje naţională a României" ca secţiuni ale ei, lojile: Loja „Libertatea", Loja „Bogdan P. Haşdeu", Loja „C. Negruzzi", Loja „Basarabia", etc. Între membrii cunoscuţi în localitate figurează următoarele persoane, dintre care unii au avut un rol de conducere în viaţa politică şi socială a acestei provincii: 1. Pan Halipa, fost ministru; 2. Sergiu Niţă, fost ministru; 3. Gheorghiade St., fost Director al Şcolii Normale de băieţi; 4. Profirii Nicolae, fost Director al Drumurilor din Basarabia; 5. Bender Cristea, farmacist; 6. Cazacliu Grigore, fost Rezident Regal; 7. Georgescu Vrencea, Consilier Curtea de Apel; 8. Ionescu Dârzeu Eugen, Consilier Curtea de Apel; 9. Sava Aurel, Consilier Curtea de Apel / toţi 3 în prezent la Bucureşti; 10. Stere C. Gheorghe, fost magistrat, deportat; 11. Ebervain Alexandru, director al Şcolii Comerciale de băieţi; 12. Stere Roman, fost inspector General Viticol; 12. Diaconescu Dumitru, colonel în rezervă, farmacist; 14. Simionescu Roman, profesor, în prezent director al Şcolii de Bele-Arte din Iaşi; 15. Scheibler Reinhold, profesor, azi în Germania; 16. Preot Gr. Zaharescu, profesor.

IV. POSIBILITĂŢILE DE COMBATERE

Ca orice asociaţie secretă, în contra intereselor statului în care fiinţează, având o organizaţie aparentă reprezentată printr-un statut, publicaţii, manifestaţii, etc., în acord cu legislaţia statului respectiv, iar alta adevărată, ocultă, pe care o tăinuesc prin toate mijloacele de care dispun, identificarea acţiunilor şi tendinţelor ei reale, precum şi combaterea acesteia este extrem de dificilă.

În baza organizaţiei sale reale stă o preocupare deosebită de a nu se divulga secretele ei, dându-i astfel acestei organizaţii oculte un caracter de puternică conspiraţie. De aceea, controlul de stat asupra tendinţelor reale a francmasoneriei este adesea iluzoriu şi se mărgineşte la înregistrarea activităţii aparente a acesteia. Disciplina secretului are la bază prestarea de către n(…)fiţi a unui jurământ înfricoşător că vor păstra toate tainele ce le află.

Jurnalul are forma solemnă următoare:

"Jur înaintea arhitectului suprem al tuturor lumilor de a nu destăinui niciodată secretele, semnele, atingerile, cuvintele, doctrinele şi uzurile francmasoneriei şi de a păstra asupra acestora o tăcere eternă".

„Promit şi jur lui Dumnezeu de a nu trăda nimic nici prin semne, nici prin vorbe, nici prin gesturi, de a nu face să se scrie sau să se litografieze, să se graveze, să se imprime ceva: de a nu publica vre-o dată ceia ce mi s-a încredinţat până în acest moment şi ceia ce mi se va încredinţa în viitor. Mă oblig şi mă supun la următoarea pedeapsă dacă îmi calc cuvântul: „Să mi se smulgă limba din gură, să mi se reteze gâtul, cadavrul meu să fie spânzurat în loje în timpul când se lucrează admiterea unui nou frate, spre a servi de batjocură a infidelităţii mele şi drept spaimă pentru alţii, în urmă să fie ars, iar cenuşa să fie aruncată în vânt, ca să nu mai rămână nici o urmă despre amintirea trădării mele."

Păstrarea tainei mai este, pe deasupra jurământului, asigurată prin faptul că organizaţiile inferioare nu cunosc scopurile celor suprapuse. <u>Oricum este firesc</u> organizaţiile superioare din acest stat în alt stat, având conducerea reală a celorlalte, acestea sunt ţinute în ignoranţă asupra ţintelor ce le urmăresc.

Ocultismul acestei organizaţiuni reiese şi din faptul că diverse grade administrative în organizaţia aparentă, de o importanţă restrânsă, se dau prin alegere de către membrii organizaţiilor inferioare în întruniri, pe când gradele care conferă unele privilegii şi arată importanţa unui membru în cadrul organizaţiei reale, oculte, se acordă prin selecţie, de către forurile secrete, care conduc real destinele francmasoneriei.

Organizaţiile francmasonice locale depindeau şi ele de forurile oculte internaţionale, prin „Loja Naţională a României" care îşi prezintă raportul său delegatului lojilor evreeşti şi americane, COSTAFORU, şi era inspectată de organele acestora, înfăţişarea naţionalistă de la noi fiind adoptată numai pentru a adormi vigilenţa organelor de apărare a statului.

Pentru combaterea ei ar fi necesar:

- Identificarea tuturor lojilor francmasonice, a membrilor şi urmărirea activităţii celor ce le conduc;

- Înlăturarea din viaţa de stat a evreilor, conducătorii de fapt supremi ai francmasoneriei;

- Dezvoltarea instituţiilor de apărare naţională, religioasă, spirituală etc. a neamului românesc, etc.

- Desfiinţarea tuturor sectelor religioase, interzicerea prozelitismului acestora confiscarea patrimoniului lor, întrucât tolerarea lor este tot o consecinţă a influenţei masonice pentru a măcina credinţa creştină etc.

- Sprijinirea activităţii educative a bisericii şi organizarea unei acţiuni de combatere a sectelor şi francmasoneriei în acord cu organele poliţieneşti.

- Un regim naţionalist, bazat pe ideia de ordine şi de asigurarea intereselor naţionale, trebuie să nimicească fără cruţare orice organizaţie ocultă, care prejudiciază interesele naţionale româneşti. Autodizolvarea din 1938, în urma căreia a încetat formal a exista în România, având un caracter doar aparent, vigilenţa organelor de poliţie şi identificarea activităţii francmasonilor trebuie intensificată, pentru a se preveni orice încercare a acestora de a submina siguranţa naţională şi credinţa Statului Român.

www.mazarini.wordpres.com

CONCLUZIUNI 1942

Nu s-a constatat vre-o activitate cu caracter francmasonic din partea organizaţiilor dizolvate, ce au avut acest caracter şi nici din partea persoanelor care sunt cunoscute că au făcut parte de ele.”

Încă nu e momentul să prezentăm un comentariu ştiinţific pe marginea documentului publicat mai sus. Ţinem să menţionăm, că documentul a fost păstrat în ortografia originalului.

CONFESIUNILE RELIGIOASE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ ÎN DOSARELE SECRETE SOVIETICE. 1944-1950

The situation of the religious confessions from the Soviet Socialist Moldavian Republic in the 1944-1950 time period, after Bassarabia was freed from the fascist occupation, is presented in the article. All the data are exposed according to the secret Soviet files from that period. The files are kept in the National Archive of Republic of Moldova.

După ce a fost eliberată în 1944 de fascism, Basarabia cade sub o altă ocupaţie. Un regim totalitar a fost înlocuit cu un alt regim tot atât de tiran. Organele de conducere ale URSS încep să stabilească şi în acest teritoriu sistemul său politic, economic, cultural şi religios. În ce priveşte ultimul, se promovează insistent ateismul forţat. Biserica creştin-ortodoxă trece sub controlul statului, este prigonită, începe să fie persecutată. Slujitorii ei în număr masiv sunt arestaţi, deportaţi sau chiar exterminaţi. Bisericile sunt închise,

transformate în depozite sau aruncate în aer. Omul cu cruciuliţa la gât şi cu icoana în casă începe să fie înjosit, batjocorit, tratat ca duşman al poporului. Din an în an, numărul de biserici creştine devenea tot mai mic. Şi mai puţine biserici rămîneau în funcţiune.

Sigur, că populaţia se revolta, opunea rezistenţă, însă după arestările, deportările şi lichidările fizice întreprinse anterior de sovietici, puţini îşi doreau să completeze listele „negre" ale NKVD-ului.

Însă (factor, considerăm, important) locuitorii în revolta lor acţionau răzleţ, neorganizat şi doar la nivel de localitate. În consecinţă, autorităţile sovietice aveau posibilitatea de a depista uşor iniţiatorii, ca în cele din urmă aceştia să fie pedepsiţi.

Nu în ultimul rând trebuie menţionate metodele mişeleşti la care apelau autorităţile. De exemplu, în secret era minată biserica, iar în toiul nopţii – aruncată în aer. Dimineaţa, sătenii cu durere priveau la cele întâmplate, simţindu-se însă în neputinţă de a schimba ceva.

În ce priveşte confesiunile religioase, starea de lucruri era alta. În majoritate, acestea activau ilegal. În multe cazuri, adunările se desfăşurau clandestin. Din zecile de case de rugăciuni existente autorităţilor le era cunoscut un număr mult mai redus.

Autorităţile sovietice au hotărât că e necesar a crea un organ având sarcina să depisteze, să studieze şi să supravegheze sectele religioase, aşa cum se făcea în celelalte republici.

Acest organism nou-creat avea şi funcţia de a informa Moscova despre tot ce se întâmplă cu sectele religioase din RSSM. Într-o scrisoare secretă din 3 martie 1945, semnată de Poleanski, Preşedintele Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă Sovietul Comisarilor Norodnici al URSS (în continuare – SCN al URSS – *n.a.*), adresată lui T. Constantinov, Preşedintele Sovietului Comisarilor Norodnici al RSSM (SCN RSSM), se relata: „Ca o completare a discuţiei telefonice, Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase solicită ca DVS. personal să luaţi măsuri pentru numirea urgentă a Împuternicitului Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă SCN al RSS Moldoveneşti (Уполномоченный по делам религиозных культов при СНК Молдавской ССР – *n.a.*)".[1]

Scrisoarea a fost tipărită în două exemplare: unul – pentru adresat, altul – pentru dosar.

Dintr-o altă scrisoare secretă, datată cu 13 martie 1945 şi semnată de acelaşi autor, adresată tuturor preşedinţilor executivelor regionale şi raionale ale sovietelor de deputaţi, aflăm că „Comisia de pe lângă SCN al URSS, responsabilă de eliberarea deplină şi temporară de la mobilizare, a adoptat, la 26 februarie 1945, o decizie cu nr.43, potrivit căreia erau eliberaţi de la serviciul militar şi de la imobilizare slujitorii cultelor, care deserveau casele de rugăciuni în funcţie. În lista acestora erau incluşi slujitorii bisericilor armeano-gregoriene, catolice şi greco-catolice, luterane şi musulmane, lipovenii (staroobreadţî), adepţii religiei mozaice şi credincioşii evanghelici baptişti. Tot în această listă erau incluşi şi conducătorii bisericii adventiste de ziua a şaptea."[2]

1. Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F.3305, inv.2, d.1, f.1.
2. Ibidem, f.2.

Această hotărâre a fost multiplicată şi transmisă în toate republicile unionale. Decizia nominalizată nu era altceva decât un gest propagandist comunist menit să încurajeze donaţiile financiare ale sectelor în fondul statului şi munca supraomenească pentru necesităţile frontului.

În funcţia de Împuternicit al Sovietului privind chestiunile cultelor religioase pe lângă SCN al URSS pentru RSS Moldovenească a fost numit la 16 iunie 1945 Piotr Nikolaevici Romenski care, după un scurt timp, este înlocuit cu tov. S. Deseatnicov.

Despre importanţa pe care o acordau autorităţile sovietice acestei funcţii, aflăm din Decizia nr.513 din 4 iunie 1945 a SCN al RSSM cu privire la salariul funcţionarilor de stat[3] în numărul cărora era inclus şi respectivul Împuternicit. Potrivit Deciziei, acesta avea un salariu lunar de 1600 ruble. Un salariu lunar de 2000 ruble avea numai Preşedintele Sovnarcomului al RSS Moldoveneşti.

În scurt timp, de la instanţa superioară de la Moscova pe adresa Împuternicitului Sovietului din RSSM, S. Deseatnicov, au început să sosească un şir întreg de instrucţiuni şi decizii (unele din ele destul de amănunţite), toate având inscripţia „secret” sau „strict secret”, adică de uz intern.

O instrucţie cu nr.38-s din 20 iulie 1945 avea următorul conţinut: „Pentru folosirea acestei instrucţiuni Împuternicitul Sovietului trebuie să ţină cont de următoarele:

a) prezenta instrucţiune este destinată numai pentru uz şi este confidenţială;

b) categoric se interzice de a face trimiteri la această instrucţiune în discuţii, îndeosebi cu cetăţenii credincioşi sau cu slujitorii cultelor;

c) instrucţiunea se află în dispoziţie personală şi se păstrează în safeul Împuternicitului Sovietului.

Prima şi cea mai importantă sarcină a Împuternicitului Sovietului trebuie să fie înregistrarea caselor de rugăciuni, care funcţionează, şi a organelor executive ale cultelor religioase. Nu pot fi înregistrate acele societăţi religioase, care au numai până la 20 de membri adulţi şi care nu au fost lipsiţi de dreptul electoral. De asemenea, nu pot fi înregistrate societăţile religioase, care nu dispun de casă de rugăciuni, sau acele case de rugăciuni, care nu corespund cerinţelor tehnice, antiincendiare sau sanitare.

Grupurile religioase mai puţin numeroase, care au în componenţă mai puţin de 20 credincioşi, trebuie luate la evidenţă separată, pentru o eventuală unificare.

Întrunirile confesiunilor religioase pot avea loc în case particulare sau în case comunale luate în arendă de slujitorii cultelor religioase. În documentele respective nu trebuie înscrişi nici acei slujitori ai cultelor, care nu deservesc casele de rugăciuni înregistrate…”.[4]

Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă SCN al URSS pentru RSS Moldovenească avea în fiecare raion al republicii câte o unitate salarizată căreia i se acorda sprijinul întregului activ şi al conducerii localităţii respective. La acelaşi capitol

3. Ibidem, f.3.
4. Ibidem, f.4.

menţionăm că subalternii din raioane trimiteau lunar şi trimestrial informaţie privind activitatea sectelor religioase din teritoriu. În cazul în care situaţia ieşea de sub control, aceşti „împuterniciţi raionali" erau obligaţi să comunice de urgenţă şefului la Chişinău. La rândul său, Împuternicitul Sovietului de la Chişinău prezenta darea de seamă luară, trimestrială şi anulă în baza celor prezentate de subalternii din raioane. Totodată, Împuternicitul Sovietului pentru RSS Moldovenească era informat sistematic despre evenimentele legate cu secretele din celelalte republici ale URSS şi despre situaţia acestora. El avea un contact pus bine la punct cu organele NKVD-ului, care, la solicitarea acestuia, în diferite situaţii interveneau.

Pe teritoriul Basarabiei, apoi şi pe teritoriul RSSM au activat câteva confesiuni religioase mai influente. În rândul acestora se înscriu baptiştii, adventiştii de ziua a şaptea, martorii lui Iehova, penticostalii şi lipovenii. După ce s-a terminat războiul, aceste confesiuni şi-au continuat activitatea sub noua putere. Un document secret din 4 aprilie 1946, semnat de Poleanski, Preşedintele Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS, are următorul conţinut:

„Din dispoziţiile Sovietului… şi din materialele de care dispunem se vede clar, că comunitatea evanghelist-creştin-baptistă din RSS Moldovenească până în prezent practică forme şi metode de activitate care sunt caracteristice unei organizaţii religioase şi care sunt interzise de legislaţia sovietică, printre care: şcolile duminicale, cercurile pentru copii şi adolescenţi, şedinţele femeilor, casele de ajutor reciproc, cursurile de „bunăvestire" ş.a. Propovăduitorii comunităţii liber se deplasează prin judeţe şi se ocupă, de facto, de activitate misionară. Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS Vă propune în primul rând ca, prin intermediul presbiterului superior, să se interzică orice deplasare a propovăduitorilor în alte comunităţi făcute în scopul de a mări numărul credincioşilor şi de a spori prezenţa lor la adunările acestora. Înaintaţi-le condiţia ca fiecare prevestitor al comunităţii să-şi îndeplinească funcţiile de slujitor al cultului numai în comunitatea în care a fost înregistrat. Dreptul de a se deplasa prin toate comunităţile din republică îl are numai presbiterul superior. În ceea ce priveşte şcolile duminicale, organizaţiile pentru copii şi adolescenţi, casele de ajutor reciproc, Dumneavoastră trebuie să luaţi măsuri pentru lichidarea acestora, însă acest lucru trebuie făcut cu mare atenţie, perseverent, tacticos, şi nu brusc, în toată republica. Efectuând acest lucru trebuie să se ţină seama de specificul fiecărui caz concret…".[5]

Din document se conturează o solicitare de amestec în treburile confesiunii respective. O altă latură a atitudinii autorităţilor sovietice faţă de confesiunile religioase descoperim din conţinutul următorului document, care este tot o scrisoare secretă de la Moscova datată cu 19 aprilie 1946 şi adresată aceluiaşi Deseatnikov: „Din documentele de care dispunem putem constata că în RSS Moldovenească există ilegal un curent deosebit al sectei Adventiştilor de ziua a şaptea, aşa-numiţii „sâmbotişti-reformişti" al căror reprezentant este un oarecare T.I. Cerkov din oraşul Ungheni.

[5] Ibidem, inv.2s, d.1, f.31. 6. Ibidem, f.33.

În timpul de faţă Cerkov încearcă să legalizeze comunitatea acestui curent (care categoric nu recunoaşte serviciul militar cu arma în mâini şi exclude orice muncă în ziua de sâmbătă).

Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase Vă propune ca în nici un caz să nu înregistraţi comunitatea „sâmbotiştilor-reformişti” şi să nu primiţi nici un fel de cereri de la aceştia.”[6] În scopul consolidării socialismului şi a noii puteri, Guvernul RSSM a început o procedură de legalizare a comerţului cu cărţi şi procesul de lichidare a literaturii al cărei conţinut venea în contradicţie cu principiile comuniste. Este vorba despre Hotărârea nr.794 a Consiliului de Miniştri al RSS Moldoveneşti din 15 august 1946. Deoarece în documentul nominalizat se menţionează şi fondurile de carte, bibliotecile confesiunilor religioase, propunem acest document integral:

Strict secret

„Despre legalizarea comerţului cu carte pe pieţele orăşeneşti şi raioanele din RSS Moldovenească

În scopul legalizării comerţului cu carte pe pieţele orăşeneşti şi raioanele, Consiliul de Miniştri al RSSM hotărăşte:

1. A obliga Ministerul Comerţului RSSM (tov. Akimov), secţia moldovenească a COGIZ-ului (tov. Varenbud), Moldpotrebsoiuz-ul (tov. Kraiuşin) de a organiza pe pieţele orăşeneşti magazine şi chioşcuri buchiniste pentru comerţul cu literatură.

2. A obliga Ministerul Comerţului şi Ministerul Afacerilor Interne ale RSSM să interzică orice vânzare de carte şi literatură particulară la piaţă, cumpărarea şi vânzarea cărţilor permiţându-se numai prim intermediul magazinelor de stat, buchiniste şi chioşcuri.

3. A propune Glavlit-ului RSSM (tov. Bratâşi) şi împuterniciţilor acestuia din raioane să stabilească un control riguros privind literatura ce se achiziţionează în magazine şi chioşcurile buchiniste.

4. Direcţia pentru chestiunile Bisericii Ortodoxe (tov. Romenski) şi Împuternicitul pentru chestiunile cultelor pe lângă Consiliul Miniştrilor al RSSM (tov. Deseatnikov) să asigure revizuirea şi confiscarea din fondurile de carte ale magazinelor, bisericilor şi ale comunităţilor religioase a literaturii fasciste, monarhiste şi a altor cărţi duşmănoase.

Preşedintele Consiliului de Miniştri al
RSS Moldoveneşti G. Rudi.”[7]

Peste câteva luni la subiectul în cauză s-a revenit din nou, fapt ce denotă că mecanismul ideologic sovietic vedea în literatura aflată în biserici, mănăstiri, casele de rugăciuni ale comunităţilor religioase un pericol în stare să submineze autorităţile sovietice. Întru confirmarea celor expuse aducem următorul document:

7. Ibidem, inv.2, d.1, f.80.

11 octombrie 1946
nr.596 *secret*

Împuternicitului Sovietului pentru
chestiunile cultelor religioase pe lângă
Consiliul de Miniştri al URSS pentru
RSS Moldovenească tov. Deseatnikov

oraşul Chişinău

Sovietul pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS dispune de informaţii că multe comunităţi religioase, în virtutea faptului că au fost avertizate, dispun totuşi de biblioteci proprii care au devenit astăzi nişte cuiburi de răspândire a literaturii antisovietice, rămasă la ele din anii 1939-1940, sau de publicaţii din timpul ocupaţiei hitleriste. Cu toate că până ce nu se pune problema lichidării acestor biblioteci, Sovietul vă obligă să contactaţi pe reprezentanţii Împuternicitului Consiliului de Miniştri al URSS privind apărarea tainelor militare şi

de stat în presă, care au dispoziţiile corespunzătoare în domeniul lor de activitate, să faceţi o revizie a bibliotecilor şi a depozitelor de carte ale organizaţiilor religioase cu scopul de a extrage toate publicaţiile cu caracter antisovietic. Despre desfăşurarea şi rezultatele acestei activităţi rog să informaţi Sovietul printr-o comunicare specială.

Vicepreşedintele Sovietului pentru chestiunile
cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri
al URSS Sadovski”[8]

Următorul document completează precedentul:
„29 noiembrie 1946

nr.663 *secret*
Împuternicitului Sovietului pentru chestiunile
cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri
al URSS pentru RSS Moldovenească
tov. Deseatnikov oraşul Chişinău

În completarea scrisorii №596-s din 11 octombrie 1946, Sovietul Vă pune la curent că, prin funcţiile care le deţine, Împuternicitul Consiliului de Miniştri aş URSS pentru apărarea tainelor militare de stat, tov. Omelcenko, a emis ordinul №48/2305 din 14

[8] Ibidem, f.88.

noiembrie 1946 pentru a fu executat de şefii Glavlit-ului din RSS Ucraineană, Bielorusă, Moldovenească, Letonă, Lituaniană şi Estonă care, împreună cu Împuterniciţii Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase, să controleze bibliotecile, depozitele de carte în bibliotecile catolice, sinagogi, casele de rugăciuni şi în alte organizaţii religioase şi să fie scoasă şi confiscată din biblioteci şi depozitele de carte toate cărţile fasciste şi antisovietice, revistele, ziarele, foile volante şi ilustraţiile.

În corespundere cu dispoziţia Sovietului şi dispoziţia tov. Omelcenko, Dumneavoastră trebuie să faceţi legătură cu şefii Glavlit-elor, să luaţi cunoştinţă de ordinul №48/2305-s şi să vă includeţi în acest lucru cu toată responsabilitatea.

Controlul bibliotecilor, depozitelor de carte din bisericile catolice, sinagogi şi alte case de rugăciuni ale cultelor religioase, situate la periferii, îl veţi efectua cu forţele subalternilor, incluzându-i în această activitate şi pe funcţionarii executivului local.

Despre îndeplinirea ordinului de confiscare a literaturii fasciste şi antisovietice informaţii permanent Sovietului.

După finalizarea acestor măsuri, trimiteţi Sovietului lista literaturii fasciste şi antisovietice care a fost confiscată.

Vicepreşedintele Sovietului
pentru chestiunile cultelor religioase
pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS
Sadovski."[9]

La început de fiecare an, conducerea Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS pentru RSS Moldovenească avea elaborat un plan de activităţi, aprobat de Consiliul de Miniştri.

Pentru a confirma cele expuse, în continuare vom scoate în vileag unele prevederi dintr-un astfel de plan elaborat pentru trimestrul I anului 1947:

„1. La baza activităţii Direcţiei Sovietului se pune sarcina de a lua sub deosebită supraveghere şi studiere cultele religioase din judeţul Bălţi, care este împânzit de confesiunile religioase ale evangheliştilor creştini baptişti şi ale adventiştilor de ziua a şaptea.

2. A studia cauza numărului în creştere al acestor culte şi ale unor confesiuni aparte; din contul cui creşte numărul lor (al adventiştilor-reformişti, al milioniştilor, al penticostalilor, al credincioşilor ortodocşi), dacă din contul tineretului, atunci cine sunt aceşti tineri?

3. Ce influenţă exercită societăţile religioase, conducătorii acestora (presbiterii) asupra populaţiei din jur şi care metode folosesc în acest scop?

4. A controla ce reprezintă fiecare conducător de societate şi care sunt viziunile lui religioase. Ce influenţă are acesta asupra credincioşilor şi asupra populaţiei în genere?

[9]. Ibidem, f.91.

5. Sunt sau nu încălcări ale legislaţiei din partea cultului în general, a conducătorilor (presbiterilor), în special; a stabili în ce constă încălcarea.

6. Cum îndeplinesc societăţile religioase, conducători lor şi fiecare credincios în parte obligaţiile faţă de Stat în natură şi bani; a stabili în ce măsură aceştia participă la muncile de folos obştesc şi care este dispoziţia credincioşilor.

7. A studia gradul de participare a societăţilor religioase, a presbiterului şi a unor credincioşi în parte la alegerile în Sovietul Suprem al RSSM (dacă comisiile electorale au ţinut cont de casele de rugăciuni din sectoarele electorale respective, dacă credincioşii au fost incluşi în calitate de agitatori). A depista momentele negative, cum ar fi refuzul de a participa la alegeri.” [10]

Despre creşterea numărului de credincioşi în cadrul confesiunilor religioase din RSSM se menţionează în darea de seamă semnată de tov. Deseatnikov şi adresată Preşedintelui Sovietului pentru chestiunile cultelor religioase pe lângă Consiliul de Miniştri al URSS tov. I.V. Poleanski din 1948:

Anul	Adventiştii de ziua a şaptea	Evanghelişti creştini baptişti
1944	526	3196
1947	815	4380
1948	972	4985

Intenţionat am luat drept exemplu[11] numai aceste două confecţiuni religioase mai influente şi mai puternice din RSSM pentru a convinge cititorul că, în ciuda consecinţelor războiului, care a lăsat întreg teritoriul Moldovei în ruine şi mizerie, în ciuda foametei organizate de autorităţile sovietice, care a dat naştere monstruoaselor cazuri de canibalism, confesiunile religioase în perioada 1944-1950 au activat în condiţii favorabile, fapt ce a determinat creşterea numerică a credincioşilor.

Analele ştiinţifice ale USC Vol. III (seria „Socio-umanistice”).
Chişinău 2003, fila 208-212

10. Ibidem d.2, f.
11. Ibidem, d.4, f.95, 97.
12. Vezi: Alexandru Moraru. Strict secret: dosarul 009 // Glasul Naţiunii. – 29 august 2002

Alexandru MORARU

POLITICA STATULUI SOVIETIC FAŢĂ DE CONFESIUNILE RELIGIOASE DIN RSS MOLDOVENEASCĂ (1944-1948)

The policy of the Soviet State concerning the religious confessions from Moldavian SSR during the 1944-1948 period is analyzed in the article. The fact that the security bodies were keeping under control the religious confessions and were fighting for their abolition is proven.

Biserica Ortodoxă Română, majoritară, după cum e ştiut, a fost întotdeauna alături de poporul său. Drept urmare a Pactului Molotov-Ribbentrop, încheiat la 23 august 1939, Basarabia şi Bucovina de Nord, cu Ţinutul Herţa, au fost anexate la Uniunea Sovietică. În iunie 1940, Mitropolia Basarabiei este desfiinţată şi întreg teritoriul ei ajunge sub jurisdicţia Patriarhiei Moscovei. În perioada anilor 1941-1944, pământul Basarabiei revine la hotarele sale. Patriarhia Română are din nou jurisdicţia canonică asupra acestei provincii româneşti. Mitropolia Basarabiei este reactivată. Cu regret, vara anului 1944 armatele sovietice anexează din nou Basarabia, iar Mitropolia îşi încetează activitatea.[1] Deşi propaganda sovietică a depus eforturi considerabile pentru a justifica ideea aberantă despre „eliberarea de sub jugul românilor", basarabenii aveau să se convingă foarte curând că viaţa lor a fost transformată într-un nesfârşit calvar.[2]

Anul 1944 a adus cu sine, în urma invaziei sovietice, nu numai colosale distrugeri, pierderi materiale şi umane, ci şi un mod de viaţă necunoscut şi străin românilor basarabeni. Concomitent cu apariţia în teritoriu a organelor de partid şi sovietice este pus în mişcare un imens aparat represiv.

Specialişti de mare clasă ai NKVD-ului venea să dirijeze „opera de constituire a socialismului şi de nimicire a duşmanilor poporului."[3]

Încă în condiţii dure de război, când populaţia URSS căuta un suport moral al credinţei, Stalin a îngăduit redeschiderea unor biserici şi, în 1943, pentru a convinge SUA şi Marea Britanie de „liberalismul" său, a numit un nou patriarh în persoana mitropolitului Seghie. Raporturile dintre statul sovietic şi Patriarhia rusă reînfiinţată sunt excelent definite în următorul episod: la 4 septembrie 1943, Stalin l-a primit pe viitorul patriarh Serghie, pe Alexie, mitropolitul Leningradului şi a Novgorodului, şi pe Nicolai, exarhul Ucrainei şi mitropolitul Kievului. Stalin le-a comunicat hotărârile sale privind reorganizarea

1. Adevărul despre Mitropolia Basarabiei. – Bucureşti: Editura Institutului Biblic al Bisericii Ortodoxe Române, 1993, f.9.

2. Postică E. Aspecte din mişcarea de rezistenţă antisovietică în Basarabia postbelică // Destin Românesc. – 2001. – Nr.4, f.170.

3. Ibidem, f.171.

Bisericii Ortodoxe în URSS (el le-a cerut ierarhilor „să facă dovadă de mituri bolşevice" în convocarea sinodului). El le-a comunicat că Gheorghii G. Karpov urma să devină preşedintele noului Comitet de Stat pentru problemele bisericeşti. Karpov era colonel de securitate care, din 1941, activa în Direcţia III a NKVD-ului.

Stalin a exprimat atunci foarte exact caracterul relaţiilor dintre statul comunist (ateu) şi Biserică: în funcţie de interesele celui dintâi, Biserica avea să fie prigonită sau acceptată ori chiar propulsată într-un şir de manifestări politice, pentru a servi imaginea regimului. Intrată în sfera de hegemonie sovietică, Basarabiei i s-a impus modelul sovietic de socialism, inclusiv raporturile dintre Stat şi Biserică, aşa cum existau ele în URSS.[4]

Biserica Creştin-Ortodoxă începe să fie persecutată. Slujitorii ei în număr masiv sunt regresaţi, deportaţi sau chiar omorâţi. Sfintele locaşuri sunt închise, transformate în depozite sau aruncate în aer. Omul cu cruciuliţă la gât şi cu icoană în casă începe să fie batjocorit, tratat ca duşman al poporului.[5]

Prin conţinut şi prin formă, Biserica Ortodoxă era incompatibilă cu regimul comunist al cărui scop consta în lichidarea bisericii din viaţa „sovietică luminoasă". Conform ideologiei comuniste cu privire la religie, a fost instituit un mecanism ce dirija activitatea antireligioasă. Instituţiile care luptau cu elementele antisovietice din rândurile clerului şi ale credincioşilor din RSSM erau: Consiliul pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse subordonat Consiliului de Miniştri al URSS şi cel al RSSM, organele securităţii de stat şi alte structuri.[6]

Organul intermediar dintre instituţiile republicane şi unionale era Împuternicitul Consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse pentru RSS Moldovenească, care şi-a început activitatea în iulie 1945.[7] Scopul acestei structuri era de a furniza informaţii operative Guvernului URSS despre situaţia Bisericii Ortodoxe, de a întocmi buletine informative ş.a.

Soarta Bisericii Ortodoxe din RSS Moldovenească i-a fost încredinţată lui Piotr Romenski [8], ucrainean, studii superioare, membru al partidului bolşevic din 1930, trimis încă din 1932 de CC al PC(b) al Ucrainei în scopuri propagandistice în RASSM – A.M.), împuternicitul moscovit la Chişinău, episcopul, iar mai târziu Arhiepiscopul Chişinăului şi al Moldovei, şi lui Gh. Karpov, preşedintele Consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe Ruse, care era şi şef de departament la

Comitetul Securităţii de Stat.[9] Adică soarta Bisericii era în mâinile a doi bolşevici, care, prin concepţiile lor, erau ateişti. Singura diferenţă dintre cei doi consta în faptul că unul era lucrător de partid, iar celălalt – securist. Adică unul mai credincios decât altul.

---

4. Constantinescu F. Biserica şi ateismul de stat // Dosarele istoriei. – Bucureşti. – 2002. – Nr.11, f.2.

5. Moraru Al. Confesiunile religioase din RSSM în dosarele secrete sovietice. 1944-1950 // Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria Ştiinţe Socioumanistice. Vol.III. – Chişinău. – 2003, f.208.

6. Пассат В. Трудные страницы истории Молдовы. 1940-1950. – Москва: Terra, 1994, с.599.

7. Ibidem.

8. Arhiva ORSPRM. F.49, inv.1, d.4638, f.56.

9. Пассат В. Op. cit. c.608

O situaţie similară caracterizează şi atitudinea autorităţilor sovietice faţă de minorităţile religioase, măsurile întreprinse de ele în acest context. După 1944, autorităţile au cerut cultelor religioase să îndeplinească mai multe condiţii. Astfel, li s-a interzis predicarea în afara caselor de rugăciuni, iar predicatorii trebuiau să dispună de autorizaţii. Conţinutul predicilor era verificat de către organele securităţii de stat. Stalin avea o atitudine deosebită – de suspiciune şi duşmănoasă – faţă de cultele ce îşi aveau centrul în afara hotarelor URSS. În 1946, la indicaţia personală a lui Stalin, a fost lichidată Biserica Unitară Ucraineană (greco-catolică), subordonată Vaticanului.[10]

Urmărind acelaşi scop – de a ţine în vizor viaţa religioasă – în URSS a fost instituit Consiliul pentru Culte, pe lângă Guvernul URSS.

De competenţa acestui Consiliu ţinea înregistrarea asociaţiilor religioase sau scoaterea acestora în afara legii, înfiinţarea sau desfiinţarea locaşurilor de cult, eliberarea autorizaţiilor pentru predicatori. În practică, acest Consiliu avea puţine tangenţe cu Guvernul, activitatea lui fiind dirijată, de fapt, de CC al PCUS şi KGB. În republicile unionale activau „împuterniciţii" Consiliului pentru Culte, mulţi dintre ei fiind ofiţeri în rezervă ai KGB.

Preşedintele al Consiliului pentru Culte al Guvernului URSS este numit I.V. Poleanski, iar împuternicit pentru culte din partea Consiliului de Miniştri al URSS pentru RSS Moldovenească este numit S. Deseatnikov.

Pentru a înţelege importanţa pe care o atribuiau autorităţile sovietice acestor funcţii, este necesar să cunoaştem Decizia Comisarilor Norodnici ai RSSM, nr.513 din 4 iunie 1945, despre salariul funcţionarilor de stat, în a căror categorie erau incluse şi funcţiile celor doi împuterniciţi [11] (P. Romenski şi S. Deseatnikov – A.M.). salariul lunar al acestora alcătuia 1600 ruble, fiind cu 400 de ruble mai mic decât salariul Preşedintelui Guvernului (Sovnarkomului – A.M.) al RSSM.[12]

În acest fel, Biserica şi sectele au fost supuse unui control riguros de stat.[13] În toate subdiviziunile Bisericii au fost infiltraţi agenţi secreţi, pentru a submina din interior această instituţie. Ei ocupă posturi de conducere în ierarhia bisericească. S-a întocmit un mecanism bine pus la punct în scopul de a ţine Biserica într-o stare de alertă, de tensiune. Mecanismul respectiv îngloba următoarele metode: închiderea bisericilor şi transmiterea averii acestora organelor sovietice, majorarea impozitelor ş.a. Autorităţile sovietice au creat, în acest scop, o reţea întreagă de propagandă ntireligioasă.

Din aceasta făceau parte presa scrisă, radioul, cinematograful, procese judiciare publice.[14]

---

10. Stăvilă V. Scurtă istorie a Bisericii Creştine Adventiste de ziua a şaptea de la Est de Prut. – Chişinău, 2000 f.29.

11. Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F.3305, inv.2, d.1, f.4.

12. Moraru A. Credinţa pusă la zid // Glasul Naţiunii. – 2003. – Nr.1-2, f.10.

13. Пассат В. Op. cit. c.60

14. Ibidem.

Toţi aceşti „funcţionari" au fost invadaţi de un număr impunător de instrucţiuni secrete şi decizii ale superiorilor de la Moscova. Dispunând de toate pârghiile ideologice, politice şi economice, autorităţile sovietice au reuşit să infiltreze, în RSSM, ideea că credinţa este o ruşine.

Toţi angajaţii instituţiilor de stat, precum şi rudele acestora, erau verificaţi de partid şi de securitate. Drept exemplu poate servi scrisoarea oficială expediată de CC al PC(b) M, KGB-ului RSSM: „La CC al PC(b) al Moldovei au ajuns semnale despre faptul, că directorul Şcolii Medii Muzicale din Chişinău, Lujanski Fiodor Vasilievici, este fiul unui popă (preot – A.M.) – mare moşier şi că a rămas pe teritoriul ocupat, activ a colaborat cu nemţii, fapt care a fost ascuns în datele de anchetă. Rog să verificaţi şi rezultatele controlului să le comunicaţi CC al PC(b) al Moldovei."[15]

Elementele antisovietice erau căutate peste tot. Din Buletinul Informativ al Comitetului Securităţii de Stat al RSSM pentru perioada 1944-1946 (mai) privind lupta cu elementele antisovietice din rândurile credincioşilor ortodocşi şi ale sectanţilor aflăm că ministrul Mordoveţ informează şefii superiori:

„În timpul războiului, pe teritoriul RSSM activau 888 de biserici, iar în anul 1946 – 582 de biserici din cele 950 existente."[16] Diferenţa se explică prin faptul că multe edificii de cult au rămas fără stăpân, deoarece unii s-au refugiat în România, fugind de bolşevism, alţii erau deja ţinuţi în închisori la ordinele noilor autorităţi. Clerul şi o parte din credincioşi erau învinuiţi, neîntemeiat, de către autorităţile sovietice, de colaborare cu fasciştii în timpul celei de-a doua configuraţii mondiale, de propagandă antisovietică şi naţionalistă. [17] Astfel, în anul 1946 au fost întocmite 17 dosare pentru 48 de persoane, iar sub anchetă finală se aflau încă 137 de persoane – preoţi şi credincioşi [18] deşi în 1944 aceleaşi organe de securitate informau Centrul că pe teritoriul republicii nu sunt depistate elemente antisovietice în rândurile clerului, iar atitudinea lor faţă de puterea sovietică era calificată ca loială.[19] Dar erau şi destul de multe excepţii. Într-o scrisoare adresată secretarului CC al PC(b) din RSSM, N.G. Coval, împuternicitului Sovietului pentru chestiunile Bisericii Ortodoxe Ruse al Consiliului de Miniştri al RSS Moldovenească, P. Romenski raporta: „În satul Drăsliceni, raionul Vadul-lui-Vodă, dascălul Burkovski face agitaţie antisovietică, răspândind printre anecdote cu conţinut antisovietic. El este îndreptat foarte duşmănos faţă de ruşi. Spune că ai (adică ruşii) sunt nişte proşti şi în fel şi chip ponegreşte poporul rus."[20]

Statul se implica tot mai intens în activitatea Bisericii, propulsând în funcţiile de conducere ale acesteia persoane de încredere ale Partidului Comunist. Însuşi ierarhul Bisericii Ortodoxe din RSSM, Ieronim, rus de origine, era o creatură a regimului comunist şi se afla în strânsă colaborare cu organele de stat comuniste. Astfel, la 1 noiembrie 1945,

15. Arhiva OSPRM, F.51, inv.9, d.9, f.29.
16. Пассат В. Op. cit. c.583.
17. Ibidem.
18. Ibidem, c.583.
19. Ibidem, c.584. 20. Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F.3046, inv.2, f.32.

episcopul Chişinăului şi al Moldovei adresează o scrisoare de felicitare conducătorului Statului Sovietic, Iosif Stalin, cu ocazia aniversării a 28-a a Revoluţiei Socialiste din Octombrie şi face o donaţie de 200 mii ruble pentru familiile eroilor Armatei Roşii – un mod slugarnic de a-şi demonstra devotamentul faţă de conducerea Statului Sovietic.[21] din lipsă de preoţi, în anii 1941-1944, multe biserici au fost închise. Unele feţe oficiau slujbe în mai multe locaşuri sfinte. Preoţii care n-au fost deportaţi în 1940 şi nu s-au refugiat în România au fost deportaţi în Siberia după 1945. Astfel, bisericile erau închise fără a fi nevoie de ordine speciale. Totuşi, în unele sate au rămas preoţi bătrâni care nu mai oficiau slujbe de ani de zile, respectiv, nu erau în vizorul NKVD-ului. Aceştia, de multe ori, noaptea, în frig şi noroi, prestau diferite servicii religioase: împărtăşanii, botezuri, cununii. De asemenea, bătrânii preoţi îi învăţau pe unii tineri taina preoţiei.

Intensitatea cu care ruşii au rusificat Biserica, precum şi prigonirea locaşurilor sfinte de către comunişti, au urmărit un singur scop: de a distruge cultura şi limba ţărilor ocupate de sovietici.[22]

Un act îndrăzneţ pentru respectiva perioadă poate servi scrisoarea lui Gheorghe Smochină din localitatea Lipnic, raionul Ocniţa, care fiind responsabil de activitatea bisericii, scrie o cerere deputatului Sovietului Suprem al URSS în care solicită înlocuirea preotului bisericii din sat, parohul Mastiţki, care nu cunoaşte româna şi batjocoreşte enoriaşii.[23]

E bine cunoscut faptul că o bună parte din feţele bisericeşti se bucurau, în localităţile unde păstoreau, de o binemeritată autoritate. Evident, existau şi unele excepţii. Reprezentanţii autorităţilor sovietice, ştiind acest lucru, nu ratau nici o şansă de a valorifica autoritatea preoţilor în interesele lor. De exemplu, „fostul preşedinte al Executivului raional Floreşti, tov. Ianov, i-a cerut sprijinul preotului pentru a-l ajuta să îmbunătăţească colectările de pâine pentru sat.[24] Secretarul II al Comitetului raional Ocniţa, tov. Nakonecinâi, l-a chemat la raicom pe preot, cerându-i să-i convingă pe ţărani să dea pâine de bună voie statului.

Preotul a îndeplinit misiunea solicitată şi a venit la raicom după un certificat. Fapte similare au avut loc şi în alte raioane."[25]

La 3 decembrie 1946, Consiliul de Miniştri al URSS a adoptat Hotărârea nr.2584 cu privire la impozitarea slujitorilor cultelor religioase. Potrivit acestei decizii, Ministerul de Finanţe era obligat să stabilească o legătură strânsă cu împuternicitul Consiliului pentru problemele Bisericii Ortodoxe ruse în RSSM în scopul luării la evidenţă a slujitorilor cultelor şi supunerii lor impozitării.[26]

Documentul în cauză a stârnit, cel puţin, nedumerire în rândurile păstoriţilor. Un număr mare de biserici şi mănăstiri au renunţat la pământul pe care îl aveau în proprietate,

21. Пассат В. Op. cit., c.584
22. Cepoi I. Lupta bisericii basarabene contra rusificării // Literaturii şi Arta. – 2003. – Nr.39, 25 septembrie
23. ANRM, F.3046, inv.1, d.15, f.173
24. AOSPRM, F.51, inv.2, d.36, f.113 25. ANRM, F.3046, inv.1, d.5, f.13
26. ANRM, F.3005, inv.1, d.177, f.33

cauza fiind impozitele prea mari, ce depăşeau veniturile.[27] Începuse un proces de lichidare a instituţiilor spirituale moldoveneşti. Printre acestea se număra şi mănăstirea de bărbaţi din Ţâpova, care s-a „autolichidat" pe motiv că avea „un potenţial economic slab" şi din cauza „atitudinii nepăsătoare" a călugărilor faţă de gospodăria monastică. Prin dispoziţia Consiliului de Miniştri al RSSM a fost creată o comisie care trebuia să transmită clădirea şi pământurile mănăstirii din Ţâpova Ministerului Învăţământului, care, la rândul său, urma să dea aceste pământuri unei case de copii. Temeiul oficial era „autolichidarea acestei mănăstiri în legătură cu comasarea ei cu bărbaţi din Curchi."[28]

În anul 1947 situaţia s-a dramatizat din toate punctele de vedere. Ruinele războiului, ocupaţia sovietică au fost suplinite de seceta şi foametea organizată de autorităţile noii puteri, care au dat naştere monstruosului fenomen de canibalism.[29] În aceste condiţii, multe biserici, mănăstiri şi case de rugăciuni nu erau în stare să achite impozitele exagerate. Revoltaţi de impozitele peste măsură şi nutrind o mică speranţă că reprezentanţii puterii sovietice vor face, totuşi, unele concesii, clerul depunea plângeri la toate instanţele statale referitor la impozitele prea mari, la fărădelegile funcţionarilor financiari de stat.

Una dintre ele a parvenit de la comunitatea religioasă evreiască din or. Chişinău despre actele de profanare a cimitirului evreiesc şi despre furturile săvârşite în el de către unitatea militară dislocată în apropiere. Sovietul executivului orăşenesc a luat măsurile cuvenite pentru curmarea acţiunilor ilegale în cimitirul evreiesc prin care au fost batjocorite sentimentele religioase ale credincioşilor – membri ai acestei comunităţi.[30]

Este semnificativ şi apelul protoiereului din judeţul Bălţi, V. Cormiş, către episcopul Chişinăului şi al Moldovei, Benedict, care cere stabilirea impozitului după venitul anului respectiv.[31] Metodele de luptă ale guvernanţilor sovietici cu credinţa şi credincioşii erau variate, dar în toate cazurile se ţinea cont şi de interesul financiar.

Documentele financiare ale fondurilor arhivistice „Împuternicitul Consiliului privind Biserica Ortodoxă Rusă ale Consiliului de Miniştri al URSS pentru RSSM" şi „Împuternicitul Consiliului pentru cultele religioase a Consiliului de Miniştri al URSS pentru RSSM" depozitate la Arhiva Naţională a Republicii Moldova mărturisesc că o metodă de luptă împotriva credinţei erau impozitele exagerate la care au fost supuse bisericile şi casele de rugăciuni.

O altă metodă de luptă a puterii sovietice împotriva religiei o constituia şi politica de a contrapune şi a confrunta confesiunile, de a organiza o concurenţă artificială între confesiunile deja înregistrate şi cele care îşi desfăşurau ilegal activitatea şi care, în opinia bolşevicilor, aveau un caracter duşmănos, antisovietic. Drept confirmare a celor expuse poate servi cazul deschiderii unei case de rugăciuni a evangheliştilor creştini baptişti în satul Moşani, raionul Soroca. Împuternicitul privind cultele religioase pentru RSSM

27. Ibidem
28. Ibidem 29. Moraru A. Dosarul strict secret 009 // Glasul Națiunii, 2002, 29 august
30. ANRM, F.3305, inv.2, d.2, f.22
31. ANRM, F.3046, inv.1, d.12, f.22-23

Deseatnikov a informat Moscova că de la ECB a parvenit un demers de a deschide în satul Moşani o casă de rugăciuni şi cere sfatul Centrului în această problemă. De la Moscova i-a răspuns vicepreşedintele Consiliului privind cultele religioase Iu. Sadovski, care, într-o scrisoare secretă din 16 septembrie 1948, menţiona printre altele: „Ţinând cont de faptul că în RSS Moldovenească activează şi sunt larg răspândite curente sectariste duşmănoase şi antisovietice cum sunt iehoviştii, adventiştii de ziua a şaptea, reformişti şi altele, un argument important pentru deschiderea noii case de rugăciuni poate servi şi faptul că această măsură ar putea paraliza activitatea celorlalte curente ilegale."[32]

Fiecare protest manifestat de către credincioşi era considerat antisovietic. Multe biserici au fost închise. Soarta instituţiei spirituale era hotărâtă în strânsă colaborare cu organe supreme ale URSS, Consiliul de Miniştri şi alte organe.

Lichidarea comunităţilor religioase în republicile unionale trebuia să fie examinată conform hotărârii Consiliului de Miniştri al republicilor unionale şi să fie aprobată de Consiliul privind Biserica Ortodoxă Rusă al Consiliului de Miniştri al URSS şi de Consiliul privind cultele religioase al Consiliului de Miniştri al URSS. Având însă în vedere că în hotărârile luate de aceste instanţe nu s-a menţionat despre modul în care vor fi folosite mijloacele băneşti ale comunităţilor lichidate, care se păstrează în casele de economii, Ministerul Finanţelor al RSSM e lipsit de posibilitatea de a da o dispoziţie organelor financiare privind transferarea mijloacelor băneşti în fondul bugetului unional. Din acest considerent, Ministerul Finanţelor al RSSM roagă ca tov. Oleinic A.I., împuternicitul Consiliului privind Biserica Ortodoxă Rusă al Consiliului de Miniştri al URSS pentru RSS Moldovenească să fie obligat a întocmi un proiect al hotărârii despre comunităţile religioase lichidate şi transferul banilor acestora în bugetul de stat.[33]

Afirmaţiile şi exemplele prezentate sunt o dovadă că credinţa în RSSM (ortodoxă, mozaică, baptistă, adventistă sau de rit vechi) a fost presată de menghina bolşevică în scopul discreditării, autolichidării şi falimentului instituţiilor acestora, spre triumful ateismului, ceea ce venea în contradicţie cu prevederile Constituţiei URSS şi ale altor documente oficiale.

Analele ştiinţifice ale USC
Vol. III (seria „Socio-umanistice").
Chişinău 2004, fila 49-53

32. ANRM, F.3305, inv.2, d.4, f.46
33. ANRM, F.2848, inv.2, d.363, f.66-67.

SUMMARY

In the documentary "The Behaviour of the Soviet Occupants in Basarabia" the historic –archivist and publisher **Alexandru Moraru**, on the basis of the real sources of the Archives from Chisinau, demonstrates by using excessive details the face and behaviour of the soviet occupants during and after the great war. Among the characteristic traits of these are the following: the trust in the Stalinist–communist dogmas, violence, briberies, laziness, consuming of alcohol and alcoholism, women's violation and harassment.

Also, here it was depicted the unfaithfulness, aviaries and unfair richness of the non-working human resources brought to Basarabia by the soviet tanks.

The most of the included documents in this article are very shocking, the fact, that made the material more interesting and attractive.

Alexandru MORARU

PARCĂ SPUNEAȚI CĂ I-A OMORÂT MAREȘALUL…

№ 13

ARHIVA ALEXANDRU MORARU

8 апреля 7г.

ПРЕДСЕДАТЕЛЮ СОВЕТА по ДЕЛАМ РЕЛИГИОЗНЫХ КУЛЬТОВ при СОВЕТЕ МИНИСТРОВ СОЮЗА ССР

тов. ПОЛЯНСКОМУ И.В.

На Ваше письмо №-22[illegible] от 7 марта 1947 года сообщаю:

Ориентировочное количество евреев, проживающих в Молдавской ССР:

1. г. Кишинев	до	3000	человек	община зарегистрирована
2. г. Леово	"	200	-"-	-"-
3. м. Каларащ	"	300	-"-	-"-
4. м. Котовск	"	300	-"-	-"-
5. г. Бендеры	"	1000	-"-	-"-
6. м. Каушаны	"	300	-"-	-"-
7. г. Оргеев	"	1000	-"-	-"-
8. м. Теленешты	"	300	-"-	-"-
9. г. Бельцы	"	1500	-"-	-"-
10. м. Фалешты	"	300	-"-	-"-
11. м. Бричаны	"	300	-"-	-"-
12. г. Тирасполь	"	500	-"-	-"-
13. м. Флорешты	"	150	-"-	-"-
14. м. Романовка	"	400	-"-	-"-
15. г. Рыбница	"	100	-"-	В регистрации отказано
16. м. Липканы	"	250	-"-	Община возбудила ходатайство.
17. г. Кагул	"	200	-"-	-"-
18. г. Сороки	"	1000	-"-	-"-
19. м. Единцы	"	300	-"-	-"-
20. м. Резина	"	250	-"-	-"-
21. м. Рышканы	"	200	-"-	Ходатайства от общины нет.
22. м. Скуляны	"	150	-"-	-"-
23. м. Корнешты	"	100	-"-	-"-

Zilele trecute, răscolind prin hârtiile mele, am dat de o xerocopie a unui document foarte important, cred eu, fiindcă acesta este încă o confirmare, că în Basarabia și Transnistria n-a avut loc așa numitul holocaust. Acest document, este depistat din fondul arhivistic al Arhivei Naționale a Republicii Moldova. Este o scrisoare oficială semnată de Împuternicitul Sovietului pentru culte religioase de pe lângă Consiliul de Miniștri a U.R.S.S. pentru R.S.S. Moldovenească tov. S. Deseatnicov adresată șefilor de la Moscova, și anume tov. Poleanschii I.V., președinte al Sovietului pentru cultele religioase de pe lângă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. Documentrul este datat 8 aprilie 1947, adică la trei ani după sfârșitul războiului… Mă întreb eu și vă întreb și pe Dumneavoastră: de unde s-au mai găsit atâția evrei în Basarabia şi Transnistria, după război? Parcă ziceau unii că i-a omorât Mareșalul?! Citiți documentrul, și vedeți că numărul evreilor este relevant! Vreți să spuneți că aceștea sunt alții, nu aceia care i-a omorât Mareșalul? Iarăși este minciună! De ce? Fiindcă în anii 1946-1947 în republica înjghebată de sovietici, R.S.S. Moldovenească era în toi foametea organizată de ocupanții sovietici și care familie de evrei va veni acolo unde este foamete? O astfel de explicație ar fi total lipsă de logică! Atunci rămâne să înțelegem că au înviat morții?

Am fost primul istoric din Republica Moldova, care am declarat oficial în cadrul Conferinței Științifice care a avut loc în anul 2005 la Biblioteca „Onisifor Ghibu" (în prezența publicului și a participanților la conferință (inclusiv distinșii profesori Anatol Petrencu, Ion Coja, sociologul și politologul Viorel Ciubotaru etc.) că în Basarabia și Transnistria n-a avut loc așa numitul holocaust. Același lucru l-am scris în presa periodică de atunci: „Flux", nr.61 din 27 aprilie 2005; „Flux de vineri" nr.20 din 27 mai 2005. În Arhiva Națională a Republicii Moldova se află câteva zeci de dosare în care sunt incluse documente ce fac lumină istorică la perioada aflării lui Ion Antonescu în diferite zile și diferiți ani în Basarabia şi Transnistria. Dacă e să le facem o scurtă caracteristică, acestea pot fi separate în două părți:

La scrisoarea Dvs. Nr. 222 din 7 martie 1947 Vă comunicăm, că în R.S.S. Moldovenească locuiesc evrei în număr aproximativ de:

Chişinău	până la 3.000 oameni	comunitatea este înregistrată
Leova	=&= 200 oameni	==============&======
Călăraşi	300 oameni	===========&=======
Cotovsc (azi Hânceşti-Al.M.)	300 oameni	====&========
Bender	1.000 oameni	=====&=======
Căuşeni	300 oameni	=====&=======
Orhei	1.000 oameni	====&=======
Teleneşti	300 oameni	====&=======
Bălţi	1.500 oameni	====&=======
Făleşti	300 oameni	====&======
Briceni	300 oameni	====&=======
Tiraspol	500 oameni	====&=======
Floreşti	150 oameni	=====&======
Romanovca	400 oameni	====&=======
Râbniţa	100 oameni	Înregistrarea comunităţii a fost refuzată
Lipcani	250 oameni	Comunitatea a depus cerere
Cahul	200 oameni	======&=======
Soroca	1.000 oameni	======&=======
Edineţ	300 oameni	=====&=======
Rezina	250 oameni	=====&========
Râşcani	200 oameni	comunitatea n-a depus cerere
Sculeni	150 oameni	======&========
Corneşti	100 oameni	======&========

Sursa: Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F. 3305, inv. 2, d.3, f. 53

– documente româneşti, bine îngrijite şi puse la punct din care fac parte documentele primăriilor, chesturilor, poliţiei şi siguranţei române, a corpurilor de armată şi alte structuri statale din respectiva perioadă;
– documente sovietice, multe din ele scrise pe reversul diferitor documente româneşti (fapt ce confirmă lipsa de hârtie a ocupanţilor sovietici din perioada 1940-1941 şi 1944-1956), multe din ele ticluite după terminarea războiului, de diferite comisii cu o componenţă dubioasă, lucru care ştirbeşte mult din credibilitatea textelor incluse în fondurile arhivistice.

În afară de documentele în limba română şi rusă (sovietice) în dosarele fondurilor arhivistice atât româneşti cât şi sovietice se întâlnesc documente germane, multe din care confirmă faptul, că Ion Antonescu n-a permis ofiţerilor germani să se amestece în treburile interne ale României. În majoritatea lucrărilor de specialitate de până la anul 1989 (româneşti şi sovietice) Ion Antonescu este condamnat, ca fiind un necruţător dictator, antisemit, responsabil pentru moartea a sute şi mii de oameni, în special evrei. Această afirmaţie însă pe departe nu corespunde adevărului istoric. Vă propunem câteva argumente solide, care dau peste cap politica bolşevică de învinuire a Mareşalului de antisemitism (termenul „antisemit" cu o descifrare mai populară ar fi „nu-i iubeşte pe evrei", termen care obligă să-i iubeşti, altfel eşti considerat antisemit. Nici un popor nu are în lexicon un termen, precum „antirus", „antiucrainean", „antifrancez", „antiromân" etc. Paradoxal, potrivit logicii, nu poţi să obligi pe cineva să te iubească numai din motiv, că eşti francez, rus, german etc. Dar mă rog, toate-s relative pe lumea asta – n.n. Al.M). La subiectul propus, în numărul istoricilor se consideră pe bună dreptate şi câţiva specialişti printre care Larry Watts, unul dintre puţinii istorici occidentali, care se ocupă în mod serios de studierea regimului lui Antonescu, şi un important, dar puţin cunoscut, studiu ce pune în discuţie problema evreilor din România în timpul celui de-al doilea război mondial, realizat de doi dintre cei mai calificaţi specialişti în problemă, dr. Sabin Manuilă, cel mai important demograf din România în perioada interbelică, şi dr. Wilhelm Filderman, liderul comunităţii evreieşti din România în timpul perioadei de discuţie.[1]

Ca fost Preşedinte al Federaţiei Uniunilor Comunităţilor Evreieşti din România, W. Filderman este considerat un luptător ardent pentru drepturile poporului evreu. Eforturile sale de a apăra drepturile evreilor români în perio-

ada interbelică şi în timpul celui de-al doilea război mondial sunt bine cunoscute. Acest fapt nu a convenit noilor lideri comunişti, care l-au expulzat din țară împreună cu rabinul şef Alexandru Şafran. Ei au fost înlocuiţi cu o conducere sponsorizată de comunişti, care chiar după prăbuşirea comunismului, continuă să susţină în interesele proprii o propagandă ce vrea să ascundă adevărul privind prigonirea evreilor români în timpul celui de-al II război mondial. Natura acestei probleme este atestată de Wilhelm Filderman într-un testament legalizat la New York în 1956. În acea perioadă el scria: „A fost mult acuzat regimul Mareşalului Ion Antonescu ca fiind înfeudat nazismului şi Mareşalul însuşi a fost executat de agenţii Moscovei ca fascist. Adevărul este că Mareşalul Antonescu este cel care a pus capăt mişcării fasciste în România, oprind activităţile teroriste ale Gărzii de Fier din 1941 şi suprimând toate activităţile politice ale acestei organizaţii. Eu însumi, răspunzând unei întrebări a lui Antonescu la procesul său – montat de comunişti – am confirmat că teroarea fascistă de stradă a fost oprită în România la 21 ianuarie 1941, zi în care Mareşalul a luat măsuri draconice pentru a face să înceteze anarhia fascistă provocată de această organizaţie şi restabilirea ordinii în ţară. În timpul perioadei de dominaţie hitleristă în Europa, eu am fost în contact permanent cu Mareşalul Ion Antonescu, care a făcut foarte mult bine pentru îndulcirea soartei evreilor expuşi persecuțiilor rasiale naziste… Eu am fost martorul unor scene emoţionante de solidaritate şi de ajutor între români şi evrei în momente de grele încercări din timpurile imperiului nazist din Europa. Mareşalul Antonescu a rezistat cu succes presiunilor naziste care cereau măsuri dure contra evreilor… El este cel care mi-a dat paşapoarte în alb pentru salvarea de teroarea nazistă a evreilor din Ungaria a căror viaţă era în pericol! Datorită politicii sale, averile evreilor au fost puse sub un regim de administraţie tranzitorie care, făcându-le să pară pierdute, le-a asigurat conservarea în scopul restituirii lor la momentul oportun. Am menţionat aceste lucruri pentru a sublinia faptul că poporul român, chiar când a avut într-o măsură limitată controlul ţării, a demonstrat sentimente umanitare şi de moderaţie politică”[2].

Un alt argument la cele menţionate mai sus este şi dosarul ce a aparţinut Preşedenţiei Consiliului de Miniştri al României C.B.B.T. – secţia militară, intitulat „Evidenţa lucrărilor cu rezoluţiile domnului Mareşal. Limitele cronologice ale dosarului sunt, 30 martie 1942 – 1 ianuarie 1944 şi se păstrează la Arhiva Naţională a Republicii Moldova, Fondul.706 – Administrarea Basarabiei, Bucovinei şi Transnistriei. Dosarul conţine trei părţi: – Chestiunea (sau problema – n.n. Al.M.), Rezoluţia Mareşalului şi unde s-a îndrumat. Vă propunem să luaţi cunoştinţă cu problema înregistrată la numărul 20 pagina 17[3], după care urmează rezoluţia Mareşalului Ion Antonescu: „Ministerul Lucrărilor Publice raportează că Direcţia C.F.R. i-a făcut cunoscut că, printre mărfurile ce s-au transportat de la Odessa în ultimul timp, au sosit la dif-

erite gări din Bucureşti şi pe adresa a diferiţi particulari, monumente de piatră din cimitirul israilit din Odessa şi vândute; de către Municipiul Odessa s-a dispus ca predarea acestor monumente să fie oprită şi ele să fie depozitate în magaziile C.F.R.”[4].

– Rezoluţia Mareşalului: Este o profanare. Un act odios şi necugetat, care poate avea consecinţe pentru întregul Neam. Ne-am dus în Transnistria să facem o operă de oameni civilizaţi, nu de devastare. Să fie totul retrimis la Odessa, în contul ticăloşilor care au pus la cale această odioasă faptă. Vor plăti imediat toate cheltuielile care s-au făcut şi se vor mai face. Execuţie Ministerul Lucrărilor Publice. Dacă nu vor plăti, să fie imediat trimişi în lagăr un an şi să li se confişte partea corespunzătoare din avere. Aspre observaţii prin Guvernator, acelora din Administraţia Transnistriei cu concursul cărora s-a putut comite această infamie. G-ralul Potopeanu să împiedice pe viitor asemenea acte şi să repare ceeace eventual s-a comis. Va discuta cu mine[5]„.

21

21

ROMANIA

Primaría Comunei Glingeni pl. Fălești, jud. Bălți

Publicație No. 1

Din ordinul D-lui General Ioan Antonescu, Conducătorul Statului Român, aducem la cunoștiința generală următoarele:

1. In termen de 48 ore, dela aducerea la cunoștința și afișarea acestei publicațiuni, toți locuitorii din cuprinsul comunei sunt obligați a aduce și depune la oficiul acestei primării orice fel de alimente și obiecte (mobila, pieilcele, lemne, șindrilă, trăsuri, căruțe, etc.) ce au fost luate prin devastarea locuințelor și magazinelor evreiești, a deportaților, refugiaților etc.

La perchezițiile ce se vor face, toți acei locuitori la care se vor găsi astfel de obiecte și alimente vor fi executați prin IMPUȘCARE IN 4 ORE DELA DESCOPERIRE.

PRIMAR

ARHIVA ALEXANDRU MORARU

Comentariile sunt de prisos. Totuşi, cititorul, în textul acestei rezoluţii a observat fraza „dacă nu vor plăti, să fie imediat trimişi în lagăr”, care este o dovadă, că indiferent de naţionalitate, persoana care a săvârşit o infracţiune era trimisă în lagăr; fie român, ucrainean, evreu sau ţigan. Era pedepsit infractorul. Fără îndoială că au existat şi o mulţime de excepţii, greşeli, crime şi masacre. A fost război. A fost cel mai sângeros război pe care l-a cunoscut omenirea. Este binecunoscut faptul, că concepţia de comunism are naţionalitate, că în 1940 când în Chişinău şi în celelalte localităţi din Basarabia au „intrat” (de citit ocupat – n.n. Al.M.) armatele sovietice, majoritatea populaţiei de origine evreiască i-au întâlnit cu nespusă bucurie şi entusiasm. După răsturnarea situaţiei şi revenirea României în graniţele ei fireşti, atitudinea populaţiei minoritare respective a devenit ostilă, iar în multe cazuri duşmănoasă, unii lăsaţi de sovietici cu misiuni speciale de spionaj şi tot felul de provocaţii. Astfel în „Lista Centrului de partid, aruncat pe teritoriul Moldovei” de autorităţile sovietice din 9 persoane trimise, şase erau evrei, membri ai partidului comunist român, un rus, un ucrainean şi un „moldovean” pe nume Maslov Iacov Mitrofanovici, care până la război avea funcţia de secretar al C.R. Slobodzia al U.L.C.T.M. Cei şase erau :

– Scvorţov Mihail Iacovlevici, născut în 1908, cu ultimul loc de muncă – şef al Direcţiei cadre al Narcomatului de finanţe a R.S.S.M., cunoscător al limbilor rusă, română, franceză, germană, evreiască (aşa-i în document), „aruncat" cu documente false cu pseudonimul Stropşa Semion Iacovlevici;
– Morghenştein Izraili Marcovici, născut în anul 1903, ultimul loc de muncă – funcţia de preşedinte al executivului orăşenesc Soroca, cunoscător al limbilor rusă, ucraineană, română şi evreiască (aşa-i în document, probabil ivrit – n.n. Al.M.), cu documente false, pseudonimul Mariuţan Dmitrii Antonovici;
– Boguslavschii Iacov Tovievici, născut în 1907, fost funcţionar la fabrica de piele din Chişinău, cu documente false cu pseudonimul Kvitco Mihail Iosifovici, cunoscător al limbilor rusă, evreiască, franceză, germană, română;
– Bruhis Sruli Pincusovici, născut în anul 1904, ultimul loc de muncă – director adjunct responsabil pentru secţia politică al FZO din oraşul Chişinău cu documente false cu pseudonimul Kurnosov Efim Stepanovici, cunoscător al limbilor rusă, evreiască, română, germană;
– Grinberg Ester Srulievna, născută în anul 1914, cu ultimul loc de muncă la redacţia gazetei „Moldova Socialistă", care ştia rusa, evreiască, franceza, româna, cu documente false, pseudonimul Dobrovoliscaia Natalia Ivanovna ;
– Grinman Isaac Iosifovici, ultimul loc de muncă – redacţia gazetei „Moldova Socialistă" din Chişinău, cunoscător al limbilor rusă, evreiască, germană, franceză, cu documente false, pseudonimul Vlasov Zaharii Vasilievici[6].

Cititorul, probabil, intuieşte, că aceşti paraşutişti au fost aduşi din U.R.S.S, iar ultimile locuri de muncă ale acestora au fost în aşa numita R.S.S.M. Acest lucru înseamnă că în 1941, când Ion Antonescu a ordonat trecerea Prutului, numiţii funcţionari poligloţi „s-au retras" în U.R.S.S., iar după o oarecare pregătire au fost „aruncaţi" în Moldova pentru a îndeplini misiunile speciale sovietice împotriva Statului Român. Care ar putea fi atitudinea autorităţilor române faţă de spionii Moscovei? Cred că în cazul dat, nu mai contează de ce naţionalitate sunt ei! Probabil, că şi în cazul dat Conducătorul Statului a luat măsurile cuvenite, deoarece grupa de spionaj a dispărut fără urmă la marginea pădurii în apropierea satului Bravicea, raionul Orhei unde a fost aruncată în noaptea de 24 spre 25 septembrie 1941 dintr-un avion sovietic venit din localitatea Pocrovsc, regiunea Dnepropetrovsc (vezi Scrisoarea secretă a secretarului C.C. al P.C.(b) din Moldova N. Salogor din 27.06.1946 adresată ministrului K.G.B. a R.S.S.M., Mordoveţ[7]).

Am prezentat doar un singur exemplu, din miile care ar putea fi aduse din documentele aflate în fondurile arhivistice ale principalelor arhive din Republica Moldova, care confirmă complicitatea multor reprezentanţi ai minorităţii evreieşti din Basarabia la „lupta în ilegalitate" împotriva statului român. Din astfel de motive, şi nu numai, cei arestaţi erau trimişi în lagăre de muncă. Unii istorici, care încă se mai află în slujba caracatiţei roşii, încearcă

să pună semnul egalităţii dintre lagărele de muncă sau ghetouri din Basarabia şi Transnistria cu lagărele de concentrare naziste din Germania, Polonia etc. dar nu prea reuşesc, fiindcă ar fi o aberaţie să faci asemenea comparaţii! Sursa : Secretele istoriei cu Alexandru Moraru[8]

SURSA: http://art-emis.ro/istorie/3928-parca-spuneati-ca-i-a-omorat-maresalul.html

NOTĂ: acest articol a mai fost preluat de portalul http://www.ioncoja.ro şi http://www.justitiorul.ro

————————————————

[1] Populaţia evreiască din România în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, ediţie bilingvă română-engleză, Iaşi, Fundaţia culturală română,1994, pag. 6.
[2] O copie a acestui document se află în Arhiva Centrului de Istorie şi Civilizaţie Europeană al Academiei Române,Filiala Iaşi.
[3] Op. cit. Populaţia evreiască…, pag.12
[4] Ibidem, pag.12,14.
[5] Arhiva Naţională a RM , F.706 , inv. 1 , d. 51 ,fila 17
[6] Arhiva Organizaţiilor Social-Politice a Republicii Moldova, F.51, inv.4, d.60
[7] Ibidem.
[8] https://mazarini.wordpress.com/2016/12/11/parca-spuneati-ca-i-a-omorat-maresalul-de-unde-au-aparut-atatea-in-3-ani/

Alexandru MORARU

CONSTANTIN BIVOL: TRAGEDIA UNUI DEPUTAT

Investigații istorice
UN MARTIR AL NEAMULUI ROMÂNESC

Mihail Kogălniceanu nu a fost un profet, ci un mare om politic, un filisof, talentat orator şi scriitor. Dar, încă în anul 1878, într-o scrisoare datată cu 26 ianuarie scria:

„Deie Domnul să mă înşel, dar vor veni multe furtuni pentru acest petic de pământ numit Basarabia românească”[1].

Cu regret, a avut dreptate! Venit-au furtuni! Şi în aceste furtuni (social-politice-Al.M) au nimerit în primul rând băştinaşii, care pentru restabilirea unui adevăr istoric, pentru dorința de prosperare națională şi social – culturală au plătit cu suferință, iar mulți – cu prețul vieții.

Unul din martirii neamului a fost şi Constantin Bivol – omul, care la 27 martie 1918 a votat Unirea. Născut în anul 1885 în satul Costeşti, azi raionul Ialoveni, agricultor.Până în anul 1918 a făcut serviciul militar în armata Rusiei ţariste, care ocupaseră Basarabia încă din 1812. A fost membru al Partidului Naţional Ţărănesc în anii 1925-1927, apoi membru al Partidului Naţional Liberal. În anii 1925-1926 s-a aflat în funcţie de primar al satului Costeşti din partea Partidului Naţional Ţărănesc. A deţinut această postură timp de 8 luni şi în anul 1932, ca reprezentant al Partidului Naţional Liberal[2].

În calitate de deputat al Sfatului Țării la 27 martie 1918 a votat actul Unirii Basarabiei cu România.

Desigur, realizarea Marii Uniri de la 1918 nu a fost opera unui singur om şi nici a unei singure generații. Năzuința fierbinte a poporului român s-a înfăptuit prin dreptate istorică şi prin ceea ce viacurile au adunat ca putere de voință a tuturor generațiilor.[3] Totuşi, hotărîrea de unire a aparţinut unor persoane concrete, care au pus sufletul şi puterile lor în serviciul idealului național şi au reuşit să îndeplinească visul de o mie de ani al neamului românesc: Unirea într-un singur stat al tuturor românilor.

Constantin Bivol a fost unul din deputaţii primului Parlament al Basarabiei, numit Sfatul Ţării, care prin votul său a adus reântregirea, unificarea Ţării. Votul său a constituit exprimarea dorinţei alegătorilor, celor care l-au înaintat în mod democratic în înaltul organ legislativ al Basarabiei. După mai bine de 100 de ani de ocupaţie rusească, de exploatare naţională, economică şi genocid, românii basarabeni au ajuns la apogeul unităţii naţionale.

Când pregăteam prezentul material, am încercat să consult şi literatura istorică sovietică despre Sfatul Ţării şi deputaţii primului legislativ democratic basarabean. Am rămas dezamăgit. Până şi enciclopediile apărute în RSSM, care ar trebui să aibă un statut mai solid şi mai serios, nu se deosebesc de „monografiile istorice” sovietice sută la sută mincinoase, împresurate cu politică bolşevică

filorusă şi, respectiv, antiromânească. Sunt nişte aberaţii istorice în stil: ”Rolul trădător al Sfatului Ţării...” , „călăii români..”, „ocupanţii români...” etc.

După 1989 lucrurile s-au schimbat. Un şir întreg de istorici au făcut lumină asupra adevărului despre Sfatul Ţării şi deputaţii acestuia. Printre aceşti specialişti se numără: Iurie Colesnic, Ion Ţurcanu, Anton Moraru, Ion Negrei, Elena Postică, Anatol Petrencu, etc.

În lucrarea”Cartea Memoriei”(Catalog al victimelor totalitarismului comunist), volumul II (Ed.”Ştiinţa”,Chişinău, 2001), întocmită şi îngrijită de Muzeul Naţional de Istorie a Moldovei, la pagina 442, primul în lista represaţilor comunei Costeşti, raionul Ialoveni, este înscris Bivol Constantin (1885), în dreptul acestui nume fiind menţionat: „fost membru al Sfatului Ţării, deputat în Parlamentul României; primar al comunei din partea Partidului Naţional Ţărănesc; arestat la 25 august 1940 (de către ocupanţii sovietici-Al.M) pe motiv, că a desfăşurat activităţi antisovietice şi a votat Actul Unirii Basarabiei cu România din 27 martie 1918”.

În respectiva listă am mai numărat încă 21 de persoane cu numele Bivol. O fi rude mai apropiate sau mai îndepărtate ale distinsului patriot. Aceasta confirmă, că neamul Bivolilor era un neam de buni gospodari şi iubitori de Ţară; un neam concentrat în localitatea Costeşti din inima Basarabiei; un neam, care nu s-a împăcat cu ocupaţia Basarabiei de URSS; un neam, care cu preţul libertăţii (sau chiar al vieţii) a opus rezistenţă bolşevismului lui Stalin.

Asa a fost (şi este-Al.M) neamul Bivolilor ! Așa a fost cel mai strălucit reprezentant al acestui neam – Constantin Bivol!

La Arhiva Naţională a Republicii Moldova, într-un fond arhivistic special, sunt depozitate un număr impunător de documente despre activitatea primului Parlament al Basarabiei – Sfatul Ţării, în care sunt incluse tot felul de chestionare şi fişele personale ale deputaţilor, inclusiv fişa personală a deputatului Constantin Bivol.

Din modesta informaţie de care dispunem, încercăm să aflăm cine totuşi a fost Constantin Bivol ?

Un bărbat interesant, fizic plăcut, un ţăran harhic, care era greu de întrecut la meseria de agricultor, un om care a fost cu forţa încorporat în armata ţaristă şi trimis în calitate de ”carne de tun” pe front în primul război mondial, ca să lupte pentru interesele unei ţări străine şi ostile – Rusia. (De fapt, aceasta era o metodă rusească mai veche: de a pune pe prima linie în război ostaşi de alte naţionalităţi). În anul 1918 a votat unirea Basarabiei cu România.În anul 1940 a fost arestat de organele NKVD-ului sovietic.

În anul 1942, după primul interogatoriu, a decedat într-o inchisoare din URSS şi numai în anul 1990 a fost reabilitat bunul său nume.

Sistemul bolşevic a adus milioane de sacrificii omeneşti în scopul menţinerii statului totalitar. În rândurile acestora, pentru dragostea sa de Ţară şi naţiune, a fost înscris şi Constantin Bivol.

În certificatul de reabilitare, eliberat de Procuratura RSS Moldova la 16.07.1990 cu nr.13-813/89 fiicei lui Constantin Bivol, dnei Vera Căpăţină, se spune că „ dosarul penal (ca să vezi – dosar penal, omului , care n-a săvârşit nici un omor sau hoţie -Al.M) referitor la Bivol Constantin Vasilievici, născut în 1885, locuitor al s.Dahnovici, raionul Hânceşti, RSS Moldovenească, arestat la 25august 1940 şi mort la 12 martie 1942 în închisoarea nr.4 din RASS Tătară, a fost clasat din motivul decesului acestuia şi lipsei de dovezi ale crimei (sub.Al.M). Bivol Constantin Vasilievici a fost reabilitat. Semnat: procuror-interimar D.H.Postovan".

Deci, în lipsa dovezilor crimei, Constantin Bivol a fost arestat, anchetat de organele NKVD-ului, care foloseau cele mai violente metode bolşevice de anchetă pentru a extrage mărturisirile necesare, a decedat în închisoare şi a fost reabilitat doar după 60 de ani.

În scrisoarea de insoțire la certificatul de reabilitare se mai menționa, că referitor la restituirea averii confiscate sau întoarcerea valorii acesteia în bani d-nei Căpăţină Vera Constantinovna i se recomandă se se adreseze la Executivul Raional Hânceşti.

Nu ne mai miră faptul, dar totuşi atenţionez, că scrisoarea şi certificatul prezentate de Procuratura RSS Moldova au fost scrise în limba rusă. Tot în limba rusă a fost scrisă şi scrisoarea de răspuns către dna Căpăţină V.C., parvenită de la Comitetul Securităţii de Stat al RSS Moldova (a se citi KGB-Al.M) din 25 aprilie 1990 cu nr.k 652 în care se indică:

„Ca anexă la scrisoarea noastră din 9 aprilie, Vă comunicăm, că tatăl Dvs. – Bivol Constantin Vasilievici, originar din satul Costeşti şi locuitor al satului Dahnovici, raionul Cotovsc, RSSM, a fost arestat la 24 august 1940 ca fiind un membru activ al partidului liberal, fost primar al satului Costeşti, şi care în calitate de deputat în Sfatul Ţării în anul 1918 a votat penrtu Unirea Basarabiei cu România.

Din cauza începutului războiului el a fost transferat la închisoarea din oraşul Cistopol , RASS Tătară, unde la 12 martie 1942 a murit de subnutriţie şi colită. Cu regret, locul unde a fost îngropat nu este cunoscut.

Pentru înregistrarea morţii (aşa-i în document-Al.M), noi am expediat un demers la Oficiul raional Cotovsc al Stării Civile (ZAGS), de unde veţi putea primi certificatul de deces.

Procurarura RSSM în prezent efectuează un control privind stabilirea vinovăţiei tatălui Dvs.

Alăturat Vă mai comunicăm, că în timpul arestării tatălui Dvs. nu a fost întocmit un Registru al averii confiscate, respectiv nu există documente, care ar confirma averea confiscată. Cu toate acestea, după ce veţi primi de la procuratură documentul de reabilitare a tatălui, cu pretenţiile asupra averii vă puteţi adresa la Executivul Cotovsc al deputaţilor norodnici. Semnat: şef al subunităţii-A.V.Tirichin".

În toate documentele parvenite de la instanţele puterii sovietice în RSSM este

scris că, Bivol Constantin a murit în închisoarea nr.4 din or.Cistopol. E dreptul meu de meserie, să-mi pun întrebarea: a murit sau a fost omorât ?

Afirmaţia, că a fost omorât de autorităţile sovietice (de mecanismul nkvd-ist, care la capitolul cruzime putea fi comparat numai cu inchiziţia medievală-Al.M) are un temei documentar, şi anume:

1) În documentul eliberat de Procuratura RSSM se menţionează, că Bivol C.V. a fost reabilitat din lipsă de motive ale crimei.

2) În documentul eliberat de KGB se arată, că Bivol C. a murit de subnutriție şi colită. Fiecare din noi, fără a fi mare specialist în medicină ştie, că subnutriție nu este altceva decât foame. Când prin metode violente, unui om nu i se dă hrană sau apă aceasta se numeşte omor premeditat !

3) E necesar să punem în cont şi metodele nkvd-iste de „reeducare" la care a fost supus patriotul. Oare un om simplu, după ce a fost arestat fara motiv, fără probele necesare, reieşind numai din ambiţii politice; după ce i s-a confiscat tot fără a i se elibera măcar un document drept confirmare a celor agonisite; după ce a fost bătut, maltratat cu foamea si setea, batjocorit începând de la sentimentele de bărbat şi terminând cu cele naţionale; în loc să fie pus în barăci cu deţinuţii politici – a fost băgat în celule cu criminalii, tâlharii şi violatorii, care erau îndemnaţi de supraveghetorii nkvd-işti să nu-l lase în pace nici un minut... mai putea supraveţui ? !

Adevărul este crud ! Deputatul Sfatului Ţării Constantin Bivol, ales în mod democratic de o bună parte de basarabeni, omul, care prin votul său a exprimat voinţa poporului de a se uni cu Ţara, a fost omorât de autorităţile criminale comuniste ale URSS. A fost o crimă politică premeditată pentru care până în prezent nimeni n-a fost tras la răspundere ! Nimeni !

E păcatul multora dintre noi. Nu dorim să cunoaştem adevărul. Preferăm să nu răvăşim trecutul.

Cu regret, Mândria Naţională nu este o trăsătură de caracter a a majorității românilor basarabeni.

De aceea, merită tot respectul exemplul dnei Vera Căpăţină, fiica patriotului Constantin Bivol, care a avut atâta dragoste de părintele ei, răbdare şi voinţă, de a bătut pragurile la toate instanţele judiciare şi de forţă ani de zile pentru a afla nişte frânturi de informaţii despre soarta celui care i-a fost tată.

Mai dă Doamne asenenea femei Ţării Moldovei !

Am zis„ frânturi de informaţii" din motiv că, până la urmă, dna Căpăţină aşa şi n-a izbutit să facă cunoştinţă cu dosarul personal al tatălui său. I s-au pus la dispoziţie numai copiile celor 7 pagini ale Procesului-verbal al primei şi ultimei anchete care a avut loc la 29 august 1940 la Chişinău. (Despre acest proces intenţionez să pregătesc un documentar aparte-Al.M).

Pentru a înţelege absurditatea interzicerii accesului copilului la dosarul personal al părintelui său, vă propun să urmărim textul documentului eliberat de

Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova la 13 iunie 2000 cu numărul de înregistrare C-116 (unicul document eliberat în limba română-Al.M):

„ Stimată doamnă !

Ca răspuns la petiţia din 18 mai curent Vă eliberăm copia procesului – verbal de înterogare a tatălui Dumneavoastră – Bivol Constantin Vasile din 29 august 1940 în care este detaliat expus motivul acuzării (a fost interogat o singură dată). Cetăţeanul Constantin Bivol a decedat până a avut loc judecata.

Concomitent, Vă comunicăm că, în conformitate cu art.36 al Legii"Privind Fondul Arhivistic al Republicii Moldova din 22 ianuarie 1992, restricțiile asupra utilizării documentelor arhivistice sunt stabilite pe o perioadă de până la 75 ani de la data apariției (documentului-Al.M), adică veți putea lua cunoștință cu materialele dosarului după anul 2015. Cu atât mai mult, că dosarul în cauză se referă la mai multe persoane, drepturile și interesele cărora sunt ocrotite de legea în vigoare.

Cu respect,

Şeful Aparatului Directorului / semnat / Petru Bolun"

Astfel, fiica, trecută demult de vârsta de 60 de ani (în anul 2000), este sfătuită să mai trăiască încă 15 ani, dacă vrea neapărat să facă cunoștință cu dosarul personal al tatălui său. Și în 2015 nu se știe dacă-l va putea vedea, "deoarece dosarul în cauză se referă la mai multe persoane, drepturile și interesele căropa sunt ocrotite de legea în vigoare".

Ce fel de lege-i asta şi pe cine apără ea? Pe cel care nelegitim a fost arestat şi omorât în inchisoare de nkvd-işti sau pe cei care l-au calomniat şi l-au trădat? Sau poate pe cei care l-au anchetat cu cruzime ? Numele cui nu trebuie să-l afle urmaşii lui Constantin Bivol?

Probabil, cândva la Chişinău sau în altă localitate din inima Basarabiei va fi inălţat un monument în memoria înaintaşilor noştri, care încă la începutul secolului XX, prin votul lor în Sfatul Ţării, au ales pentru Basarabia un viitor liber de sarcoma bolşevică.

Deocamdată, în semn de înaltă recunoştinţă, am aşternut pe hîrtie aceste cuvinte modeste în memoria celui care a fost patriotul din Costeşti – Constantin Bivol.

În încheiere, vreau să mulţumesc dnei Vera Căpăţină (în speranţa că mai e în viaţă) pentru suportul documentar pe care mi l-a pus cu amabilitate la dispoziţie.

"Literatura şi Arta" nr.6 din 7 februarie 2008, pag.3

[1] Gheorghe I Brătianu „Basarabia.Drepturi naționale și istorice"Ed."Semne" București, 1995, pag.5

[2] Elena Postică"Deputaţii Sfatului Ţării represaţi în 1940"(revista"Cugetul", nr.3, 1998, pag. 93)

[3] Ștefan Pascu „Făurirea statului național unitar român" I-II , Bucureşti, 1983

FIU DE ŢĂRAN AJUNS COLONEL, EDITOR ŞI PUBLICIST

Greu şi anevoios a fost destinul acestui Om şi numai setea de cunoştinţe, de carte, de necunoscut, voinţa de fier, pe care a antrenat-o pe parcursul întregii vieţi l-a învrednicit să ajungă la performanţe majore atât intelectuale cât şi profesionale.

L-am cunoscut întâmplător, nişte ani buni în urmă, când am venit la "Draghiştea" cu rugămintea de a-mi permite, ca materialul despre satul meu de baştină, Jevreni, Criuleni pentru Enciclopedia "Localităţile Republicii Moldova" să-l pregătesc eu, fiind autorul a mai multe articole despre satul meu, publicate în gazeta raională din Criuleni şi săptămânalul " Glasul Naţiunii". Eram in biroul publicistului şi scriitorului Victor Ladaniuc, discutam la subiectul propus, arătând o parte din material déjà publicate. La un moment dat a intrat domnul Alexandru Ganenco, s-a salutat politicos, eu m-am prezentat, şi după câteva vorbe schimbate cu domnul Ladaniuc, ambii au decis, ca materialul despre satul meu să fie scris de mine, lucru care ulterior s-a realizat cu succes în volumul 7 "Localităţile Republicii Moldova".

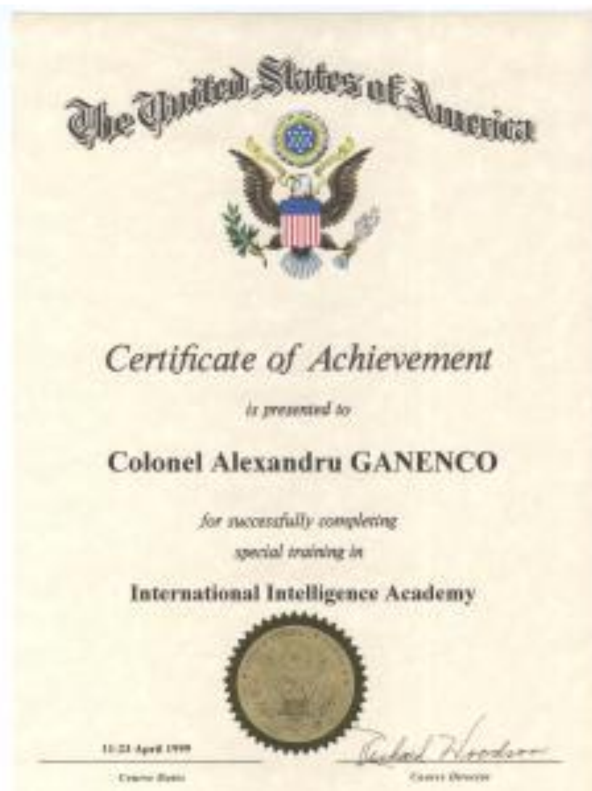
Prima impresie despre Alexandru Ganenco a fost agreabilă, un om plăcut fizic, ţinută cu demnitate, dar şi cu respect faţă de cei din jur, judecând după aspectul său, era evident că practică sportul, cu o vestimentaţie clasică de bărbat, bine îngrijită. Mi s-a părut că are intelect şi inteligenţă avansată, dar cam zgârcit la vorbă...

Datorită colaborării mele cu Fundaţia "Draghiştea", cu distinşii prieteni Victor Ladaniuc şi Tudor Ţopa, am avut fericita ocazie să-l cunosc mai bine şi pe domnul Alexandru Ganenco- membru fondator al " Draghiştei", un om absolut excepţional sub toate aspectele, care şi-a adus şi aduce contribuţia sa esenţială la dezvoltarea şi prosperarea fundaţiei respective.

Născut în focul războiului, la 5 februarie 1942 în satul Carahasani, Ștefan-Vodă într-o familie de ţărani cu mulţi copii, tânărul Alexandru îşi face studiile la şcoala de 7 ani din sat, apoi la şcoala medie din s. Slobozia, după care ulterior merge la facultatea de istorie a Universităţii de Stat, pe care o absolvește cu bine, deoarece i-a plăcut istoria încă de mic copil. După facultate, își satisface serviciul militar în armata sovietică, fiind încorporat la marină. Anume aici, la flota maritimă și-a călit nu numai fizicul, dar și moralul, voința, felul de a fi.

Lucrează director de școală în satul Cerlina, Soroca, apoi în școala nr. 5 din orașul Soroca. Ulterior este ales la diferite funcții în organele comsomolului, apoi in organele de partid din raioanele Soroca și Râșcani.

După o perioadă de timp, Alexandru Ganenco este angajar la CC al PCM, apoi mai bine de 20 de ani lucrează ofițer în organele securității de stat. Ultimii cinci ani ai secolului XX a fost șef al Direcției Serviciului de Informații și Securitate pentru municipiul Chișinău.

Ultimile 3-4 propoziții despre acest Om minunat le-am ”ciupit” din lista personalităților marcante ale satului Carahasani, material semnat de Ion Leașco și înserat în volumul 3 ale”Localităților Republicii Moldova”(Chișinău, 2001, **pag.174-174**). Sigur, că atunci, când a apărut respectivul volum, Alexandru Ganenco probabil nici în gând nu avea, că peste câtiva ani, împreună cu prietenul și colegul său Tudor Țopa, vor scrie o adevărată monografie a satului Carahasani, carte apreciată mult de specialiști și săteni. Este vorba de volumul Tudor Țopa, Alexandru Ganenco ”Carahasani împovărat de ani”apărut la Fundația ”Draghiștea”, tipărită respectiv la Chișinău în anul 2015. Cartea are 316 pagini și apare într-o îngrijire poligrafică de colecție. Pe bună dreptate, acest volum este o istorie bine documentată, cu un imens material factologic apărut în premieră , foarte bine ilustrată cu imagini inedite. Trebuie să menţionez, că Alexandru Ganenco este şi Cetăţean de Onoare al localităţii Carahasani. Tot în colaborare cu domnul Tudor Ţopa, în anul 2007 Alexandru Ganenco a publicat volumul „Horăşti pe Botna”.

Deși omagiatul nostru, care implinește zilele acestea frumoasa vârstă de 75 de ani a scris o sumedenie de materiale despre multe localități din Moldova (să nu uităm, că Fundația ”Draghiștea” are la activ deja 14 volume solide ale enciclopediei ” Localitățile Republicii Moldova”, la apariția cărora și-a adus aportul inclusiv și domnul Alexandru Ganenco), dar o reușită, un succes evident și înalt apreciat a fost apariția cărții Tudor Botnaru, Alexandru Ganenco ”Istoria serviciilor secrete (1940-2007)” apărută la Editura ”Museum” din Chișinău în anul 2004. Este prima carte apărută la acest subiect delicat și trecut sub tăcere de

toţi. Este adevărat, că pe ici- colea au mai apărut câte un articolaş despre serviciile secrete din Moldova, dar o istorie bine documentată, o sinteză a activităţii acestei instituţii văzută din interior de doi bravi ofiţeri ai organizaţiei nominalizate, care au dat dovadă nu numai de profesionalism scriind acest volum de istorie, dar şi de mare patriotism, fiindcă nu se ştie dacă nu erau cei doi autori, în ce secol putea apărea o asemenea carte, adevărul fiind ţinut sub 10 peceţi. Mi-a scăpat din vedere, să informez stimatul nostru cititor, că volumul a fost prefaţat de marele cărturar şi enciclopedist Iurie Colesnic, lucru care i-a dat cărţii o valoare şi mai mare, deoarece este bine cunoscut faptul, că acest ”clasic viu” pre numele Iurie Colesnic, nu se apăcă să scrie prefaţă la orice carte...prea bună trebuie să fie acea lucrare, pentru a o onora cu o prefaţă semnată de domnia sa. Şi faptul că lucrarea este bună şi interesantă a dovedit-o chiar cititorul, deoarece întregul tiraj s-a epuizat din librării într-un termen record.

Vreau să vă spun despre acest Om câteva cuvinte de suflet. Cred că vă daţi bine seama, că nu fiecare persoană, poate fi angajată într-un servici atat de special şi atat de secret...persoana trebuie să fie impecabilă, şi din punct de vedere fizic, şi din punct de vedere informaţional, şi din punct de vedere moral, şi din punct de vedere profesional, şi....a.m.d. Sigur că toate aceste calităţi domnul Alexandru Ganenco le are cu prisosinţă, altfel nu mai era selectat din cei mai buni ofiţeri ai serviciului din Republica Moldova pentru a trece o stagiere avansată în Statele Unite ale Americii.

Această Diplomă de Excelenţă americană este o dovadă documentară, că şi departe, peste ocean, Alexandru Ganenco nu a dat cinstea pe ruşine nici din punct de vedere profesional şi nici din punct de vedere moral.

În ultimii doi ani am izbutit să-l cunosc mai bine, deoarece am devenit membru la Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România, filiala Chişinău, din care face parte şi personalitatea despre care vă vorbesc. În timpul diferitor şedinţe ale Fundaţiei ”Draghiştea” sau a UZPR mereu schimbam vorbe şi subiecte diverse. Atunci am

aflat că colonelul Alexandru Ganenco a participat activ în cadrul structurilor de comandă în războiul ruso-moldovenesc din 1991-1992, punându-şi viaţa în pericol zi de zi, oră de oră. În anii aceştea trişti, Alexandru Ganenco, colonel al Serviciului de Informaţii şi Securitate a coordonat segmentul Râbniţa-Delacău din stânga Nistrului, îndeplinindu-şi misiunea cu cinste. Pentru bărbăţia de care a dat dovadă în acest război, conducerea Republicii Moldova l-a decorat pe domnul Alexandru Ganenco cu medalia"Meritul militar", medalia" Pentru Vitejie" şi Ordinul „Credinţă Patriei".

Deşi are simţul umorului bine dezvoltat, deşi este o persoană sociabilă şi inteligentă, totuşi este zgârcit la vorbă,(trebuia să mă pricep, că această trăsătură de caracter este indisolubil legata de specificul meseriei-Al.M.) cum am mai spus, fiecare cuvânt rostit de el este bine chibzuit şi pus cu grijă la locul lui. Să vedeţi cum radiază de fericire faţa dumnealui, când vorbeşte despre soţia sa, doamna Ana (Anişoara, cum o dezmiardă omagiatul nostru- Al.M), când vorbeste despre nepotul său Daniel, student la celebra Universitate din Iaşi...Se mândreşte mult cu fiica Nina şi minunatul ginere Dumitru Dogaru, care îi este şi de mare ajutor.

Alexandru Ganenco este un Om cu inima curată, onest, deşi a lucrat în structurile statului, care pe parcursul anilor au avut nu cea mai bună imagine. Este un Om sensibil şi săritor la nevoie, este un Om, în care poţi avea încredere deplină în orice situaţie a vieţii.

Din iniţiativa Conducerii Bibliotecii Municipale "B.P.Hasdeu" (director general dr. Mariana Harjevschi) la Biblioteca Centrală (director Liuba Muntean) a fost organizate o serie de filme cu genericul" Ora expertului" la care alături de alte personalităţi l-am invitat şi pe domnul Alexandru Ganenco, care a vorbit în faţa camerei de luat vederi despre rolul important al cărţii şi al lecturii pe tot parcursul vieţii sale. Filmul este postat pe portalul Youtube.com pe pagina Alexandru Moraru Film (vezi: https://bibliotecahasdeu.wordpress.com/2016/06/28/ora-expertului-despre-lectura-si-carti-cu-alexandru-ganenco/) şi vă asigur că o să vă placă, deoarece domnia sa in acest interviu, a dat dovadă de deschidere majoră, de sinceritate, de marea dragoste pe care o poartă faţă de Măria Sa, Cartea, de valorile cele mai importante ale acestui Om- Familia, Ţara şi Credinţa.

Bunul meu prieten, scriitorul şi publicistul Ion Măldărescu, redactor- şef al prestigioasei reviste ştiinţifice "Art-Emis.Ro" din România împreună cu comandorul Jipa Rotaru (ambii mari patrioţi al Neamului Românesc-Al.M.) în vara anului 2016 m-au invitat in localitatea Maia, judeţul Ilfov (aproximativ vre-o 50 km de la Bucureşti-Al.M.) la o sesiune de comunicări ştiinţifice dedicată a 100 de ani de la intrarea României în Războiul de Intregire (1916) şi 75 de ani de la intrarea României în Războiul de Reîntregire Naţională (1941), eveniment organizat de Academia Oamenilor de Ştiinţă din România. Am solicitat prietenilor mei, ca alături de mine la acest for ştiinţific să fie invitat şi să participe cu o comunicare colonelui (r) serviciilor secrete din Republica Moldova, scriitor,

publicist domnul Alexandru Ganenco. Deja peste o săptămână, ambii am fost întroduși în programul de desfășurare al acestei Conferințe Științifice, care a avut loc la Maia în perioada 9- 10 septembrie 2016.

Am plecat și venit împreună la Maia cu trenul Chișinău- București ...în această călătorie plăcută, domnul Ganenco mi-a depănat în amintiri crâmpeie din viața sa, o viață de Om, așa cum a fost ea, trăită cu demnitate...

Trebuie să comunic, că la această Conferință sub aer liber a participat cu un mesaj de salut, ambasadorul Republicii Moldova în România domnul Mihai Gribincea. Omagiatul nostru de azi, Alexandru Ganenco, la Maia, Ilfov a prezentat o comunicare excepţională ”Activitatea antiromânească a serviciilor secrete KGB în Basarabia și RSS Moldovenească” (vezi: https://mazarini.wordpress.com/2016/11/24/kgb-dusmanul-poporului-roman-din-basarabia-si-transnistria/) , care a fost întâmpinată cu aplauze și zeci de întrebări la subiect din partea celor mai buni istorici prezenţi la această întrunire anuală. (http://art-emis.ro/eveniment/3701-sesiunea-de-comunicari-si-dezbateri-stiintifice-maia-2016.html). La întrerupere, de Al. Ganenco s-au apropiat marii istorici Ioan Scurtu și Jipa Rotaru, care l-au felicitat cu ”botezul”, adică cu prima comunicare din cadrul acestor sesiuni și adresându-se către mine, Comandorul Jipa Rotaru a spus: -Alexandre, ne-ai adus un Om de mare valoare, și să știi, și el să știe, că este binevenit la acest for științific de la Maia în fiecare an!”Ulterior, când comandorul a aflat că Alexandru Ganenco a făcut serviciul militar la marina, la cei doi au apărut subiecte de discuții și mai multe.

Am devalopat în fața Dumneavoastră imaginea unui Om,pre numele Alexandru Ganenco, care la 5 februarie, curent împlinește 75 de ani.Cred că din cele relatate de mine, v-ați dat seama că în ultimii doi ani ne-am împrietenit. Ce poţi să-i dorești cu ocazia jubileului unui prieten mai în vârstă, exact cu un deceniu? La această vârstă onorabilă, domnul Alexandru Ganenco...casă a construit, pomi a pus, fântână a zidit, copii și nepoți a crescut, cărți a scris, datoria față de țară și-a făcut-o cu onoare...rămâne un lucru mic, dar foarte important: să fie sănătos să se bucure de toate aceste succese! LA MULȚI ANI DOMNULE ALEXANDRU GANENCO! LA MULȚI ANI, PRIETEN DRAG!

NOTĂ: Prezentul material a fost publicat cu unele prescurtări şi în prestigiosul săptămânal „Literatura şi Arta” nr.5 din 2 februarie 2017

Alexandru MORARU

MEDITAȚII PREELECTORALE ÎN AJUN…

SIGUR CĂ VOI VOTA PENTRU MAIA SANDU, DAR: NOI VOTĂM ȘI NU ALEGEM!

Am primit un număr mare de intrebări, apeluri telefonice, mesaje, care practic se reduc la una și aceiași întrebare”Pe cine alegem? Pentru cine votăm?” Sigur că unii demult s-au decis, dar doresc sa te provoace la o sinceritate, sau sa vadă ce voi spune….alții într-adevăr stau în fața unei dileme și nu știu cum să procedeze corect…fiindcă nu avem din cine alege. Este prea mare riscul și pericolul de a nimeri din nou pe mâna rușilor…

Un număr mare de personalități, inclusiv și cunoscuți și prieteni de-ai mei au făcut o propagandă și agitație majoră în favoarea Maiei Sandu, supranumind-o ”norocul nostru este Maia Sandu”, ”parola este Maia Sandu” și câte și mai câte, zeificând-o și aducând tot felul de ”probe” că mai bună ca Maia nu poate fi nimeni, sau poate încă nu s-a născut! Cineva chiar a încercat s-o compare cu Vlad Țepeș?! Pentru ce merite? Nu mai țin mine cine spunea, că mama idioților e mereu gravidă! Cui îi trebuie, ca anume ea să devină președinte? Din toată Republica Moldova aceasta-i cea mai reușută candidatură?! Eu zic că nu, dar stăpânii lumii știu a întocmi scenarii, ca noi, mintioșii de rând, sa ne dăm și viața pentru ”această cauză”.

Cine știa de Maia Sandu 15 ani în urmă? De unde s-a luat? Venită ca Mesia să ne elibereze? Este o situație aberantă și ”boborul” a căzut în această capcana de manipulare și nici nu conștientizează că din nou suntem puși la perete, că sistemul niciodată nu ne va permite să alegem un Om adevărat, care într-adevăr îl doare pentru acești locuitori, pentru acest petic de pămant românesc, pentru viitorul copiilor noști! Întotdeaune vom fi puși să alegem din două rele…cum s-a întâmplat și până acum. Nu alegeam, ci votam împotriva lui Sangheli, împotriva lui Voronin, împotriva lui ??? Și de această dată nu vom alege, ci vom vota împotriva lui Dodon! E și firesc, fiindcă nu avem altă alternativă, este acea pe care ne-au pregătit-o cei din umbră, realizând acest lucru la nivelul cel mai înalt! Alegătorul este pus într-o situație idioată, că dacă nu votăm Maia Sandu, apoi s-a terminat cu opțiunile noastre europene, care demul sunt răsuflate, și că însuși structura uniunii europene este mai gravă și mai periculoasă decât structura fostei uniuni sovietice…

Practic este folosită aceiași schemă, care a fost folosită în România la alegerea președintelui…” ne mobilizăm cu toții și votăm cu Iohanis împotriva lui Ponta! Iohanis e neamţ, și vom trăi nemțește! ” Şi uitaţi-vă la ce s-a ajuns?

Adevărat vă spun, nici SUA, nici Uniunea Europeană, nici alte structuri internaţionale, nici o țară vecină nu-și dorește o Românie puternică, o Republică Moldova puternică…NIMENI!

Toţi vor să ne exploateze munca noastră eftină, să stoarcă toate resursele naturale, să folosească spațiile noastre geografice drept piață de desfacere a mărfurilor lor și să ne înnece în robia de cabală (de datorii- Al.M.). În ce țară mai sunt atâtea bănci comerciale la metru pătrat ca în Moldova? Cum de explicat, că 12 farmacii într-un singur cartier din Chișinău este prea mult?! Ce fel de legi a făcut parlamentul că orișicare pușcăriaș poate deveni președinte de țară? Cum să-i explici lui Maia Laguta, că ea nu poate fi președinte de țară? Ce au făcut președinții anteriori ai țării? Cine din aceștea și-a dat darea de seamă în fața poporului? Cine vre-o dat a fost tras la răspundere, că a cheltuit nerațional banul public? De câte ori pe an trebuie sa fie schimbat pavajul în fața primăriei, parlamentului, guvernului și monumentului marelui Domnitor? Cu care drepturi ale omului au mai rămas cetățenii și care din acestea sunt respectate de guvernare? Câte mii de doctori în științe economice avem și care este randamentul lor în dezvoltarea economiei naționale? Câte mii de doctori în științe juridice avem și care este randamentul acestora pentru constituirea unui stat de drept cu adevărat? Şi tot așa….

Dodon este o urgie pe capul nostru, un alegător conștient, care-și iubește patria, nu poate sa-l voteze, deoarece majoritatea din aceștea știu câtă teroare, foamete și moarte a adus imperiul țarist, imperiul sovietic! Câtă înjosire și distrugeri ne-au adus acești ”eliberatori”! Nu mai vorbesc despre activitatea sa la funcții de răspundere în stat. Sigur că pentru el, vor vota rușii și ceilalți alolingvi, inclusiv ucrainenii, evreii și găgăuzii. În situații critice pentru ei, sunt uniți ca niciodată, spre deosebire de moldovanul nostru nepăsător, indiferent și mulțumit de sine, că are în bechi vin și murături…

Ce va face Dodon? Ce va face Sandu? Unul ne trage la Putin, alta la americani și Soros! Vor da mai multe ordine și medalii la funcționari și delegațiilor străine sau mai puține decât Ghimpu și Timofti?

În concluzia acestei modeste meditații preelectorale, nu ne rămâne decât să înțelegem, că suntem foarte iscusit manipulați și că nici un candidat din listele electorale nu poate și nu ne va reprezenta! Suntem ce suntem, și avem ce merităm! Într-un fel sau altul mâine sau poimâne seara sau Putin sau Soros va sărbători victoria,” iar noi, iști mici, o plebă sclavă, oricât de neagră fapta lor, vom ridica orbiș în slavă”, după cum zicea adevăratul desident, poetul și scriitorul Petru Cărare, ținut și azi în umbră.

Într-un caz, sau altul trebuie neapărat să mergem la vot și să votăm Maia Sandu, că nu suntem nebuni să-l votăm pe celălalt! Doamne ajută!

Publicat: www.mazarini.wordpres.com

Album personal

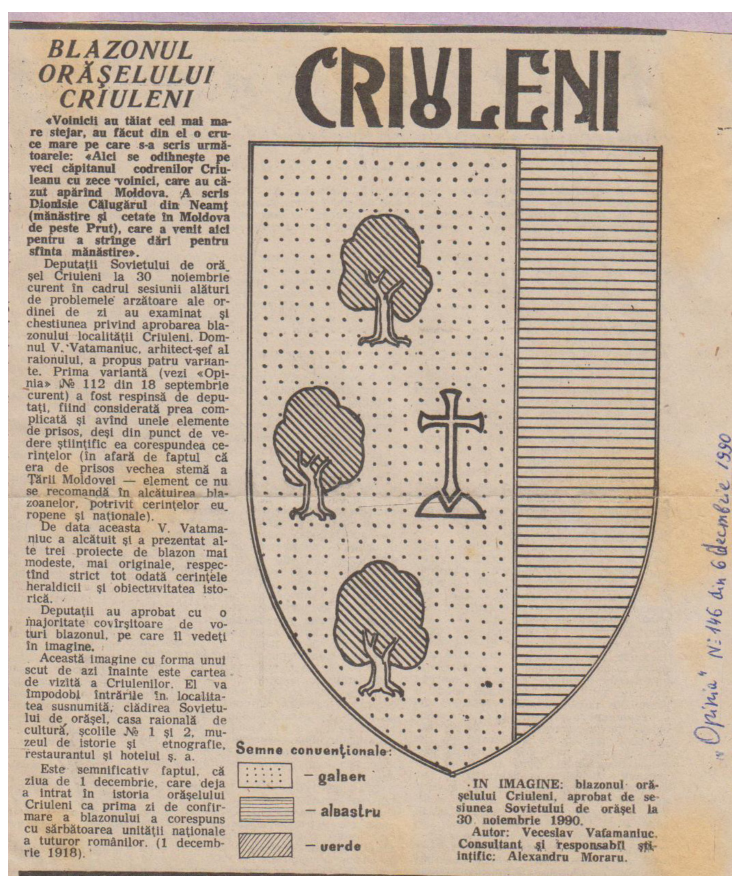

ROMÂNIA
ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ "CULTUL EROILOR"
„Regina Maria"
Filiana Județului Vrancea
General Corp de Armată „Gh. R. Gheorghiu"

Domnul (~~Doamna~~):
Numele MORARU
Prenumele ALEXANDRU
Gradul militar —
Profesia PUBLICIST
B.I. Seria ... nr. ...
Filiala VRANCEA
PREȘEDINTE
Nr. 10 Data eliberării carnetului 27-03 2016
Semnătura posesorului ...

"Eroii au fost, sunt și vor rămâne frunzele veșnic verzi ale pomului care se numește România, iar seva lor se trage din dragostea nețărmurită față de pomul în care au crescut."

Membru de Onoare Cultul Eroilor

BLAZONUL ORĂȘELULUI CRIULENI

«Voinicii au tăiat cel mai mare stejar, au făcut din el o cruce mare pe care s-a scris următoarele: «Aici se odihnește pe veci căpitanul codrenilor Criuleanu cu zece voinici, care au căzut apărînd Moldova. A scris Dionisie Călugărul din Neamț (mănăstire și cetate în Moldova de peste Prut), care a venit aici pentru a strînge dări pentru sfînta mănăstire».

Deputații Sovietului de orășel Criuleni la 30 noiembrie curent în cadrul sesiunii alături de problemele arzătoare ale ordinei de zi au examinat și chestiunea privind aprobarea blazonului localității Criuleni. Domnul V. Vatamaniuc, arhitect-șef al raionului, a propus patru variante. Prima variantă (vezi «Opinia» № 112 din 18 septembrie curent) a fost respinsă de deputați, fiind considerată prea complicată și avînd unele elemente de prisos, deși din punct de vedere științific ea corespundea cerințelor (în afară de faptul că era de prisos vechea stemă a Țării Moldovei — element ce nu se recomandă în alcătuirea blazoanelor, potrivit cerințelor europene și naționale).

De data aceasta V. Vatamaniuc a alcătuit și a prezentat alte trei proiecte de blazon mai modeste, mai originale, respectînd strict tot odată cerințele heraldicii și obiectivitatea istorică.

Deputații au aprobat cu o majoritate covîrșitoare de voturi blazonul, pe care îl vedeți în imagine.

Această imagine cu forma unui scut de azi înainte este cartea de vizită a Criulenilor. El va împodobi intrările în localitatea susnumită, clădirea Sovietului de orășel, casa raională de cultură, școlile № 1 și 2, muzeul de istorie și etnografie, restaurantul și hotelul ș. a.

Este semnificativ faptul, că ziua de 1 decembrie, care deja a intrat în istoria orășelului Criuleni ca prima zi de confirmare a blazonului a corespuns cu sărbătoarea unității naționale a tuturor românilor. (1 decembrie 1918).

CRIULENI

Semne convenționale:
— galben
— albastru
— verde

IN IMAGINE: blazonul orășelului Criuleni, aprobat de sesiunea Sovietului de orășel la 30 noiembrie 1990.
Autor: Veceslav Vatamaniuc.
Consultant și responsabil științific: Alexandru Moraru.

„Opinia" N: 146 din 6 decembrie 1990

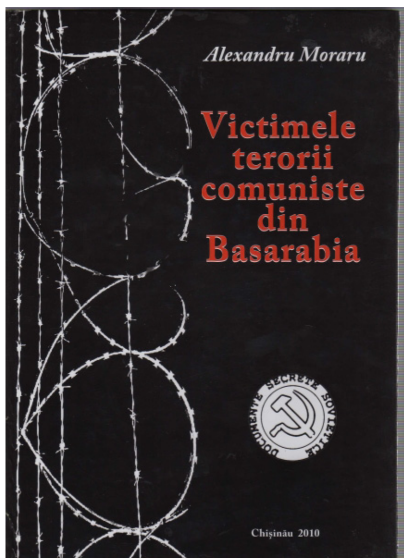
Blazonul orașului Criuleni

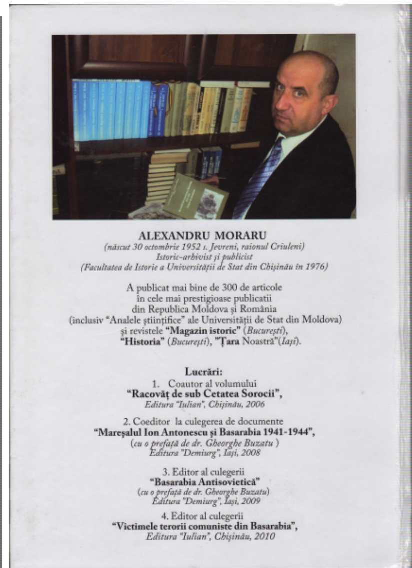
INTERNATIONAL PRESS CARD
CARTE INTERNAȚIONALĂ DE ZIARIST
Nr. 5039
The Union of Professional Journalists from ROMANIA

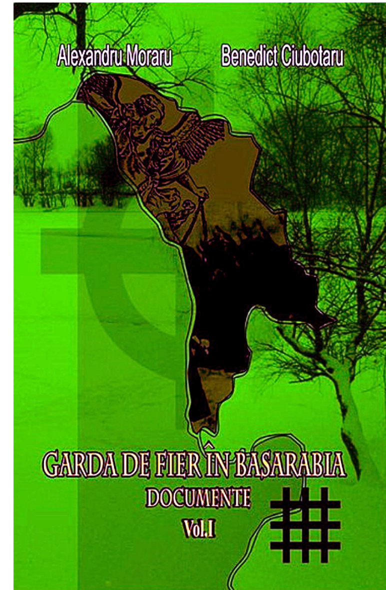
PRESS

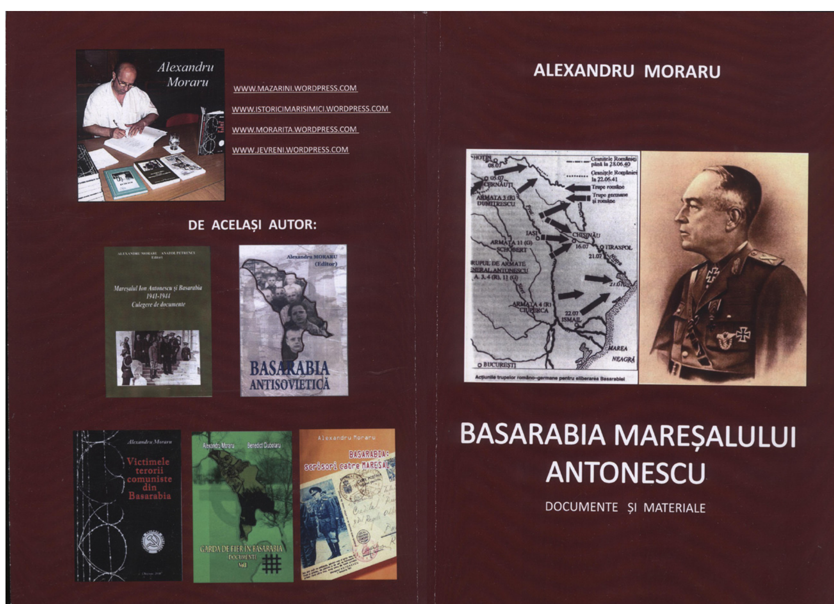
Uniunea Ziariștilor Profesioniști
Name, surname Nume, prenume
MORARU ALEXANDRU
Is a professional journalist
Este ziarist(ă) profesionist(ă)
Președinte UZP,
Doru Dinu GLAVAN
L.S.

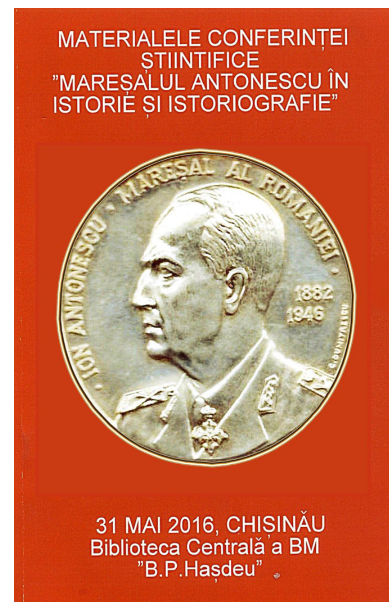
Legitimație

Alexandru Moraru
Victimele terorii comuniste din Basarabia
Chișinău 2010

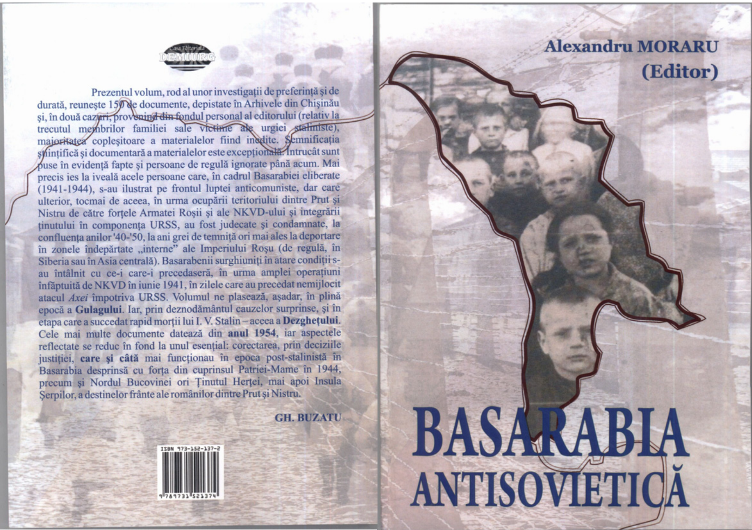

ALEXANDRU MORARU
(născut 30 octombrie 1952 s. Jevreni, raionul Criuleni)
Istoric-arhivist și publicist
(Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău în 1976)
A publicat mai bine de 300 de articole
în cele mai prestigioase publicatii
din Republica Moldova și România
(inclusiv "Analele științifice" ale Universității de Stat din Moldova)
și revistele "Magazin istoric" (București),
"Historia" (București), "Țara Noastră"(Iași).
Lucrări:
1. Coautor al volumului
"Racovăț de sub Cetatea Sorocii",
Editura "Iulian", Chișinău, 2006
2. Coeditor la culegerea de documente
"Mareșalul Ion Antonescu și Basarabia 1941-1944",
(cu o prefață de dr. Gheorghe Buzatu)
Editura "Demiurg", Iași, 2008
3. Editor al culegerii
"Basarabia Antisovietică"
(cu o prefață de dr. Gheorghe Buzatu)
Editura "Demiurg", Iași, 2009
4. Editor al culegerii
"Victimele terorii comuniste din Basarabia",
Editura "Iulian", Chișinău, 2010

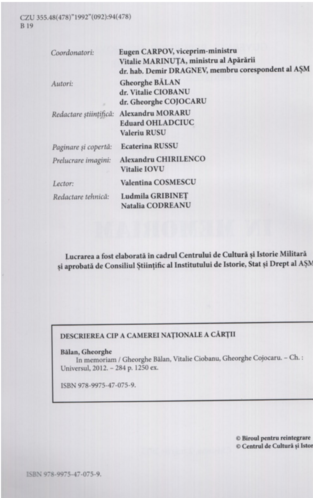

Alexandru Moraru
Benedict Ciubotaru
GARDA DE FIER ÎN BASARABIA
DOCUMENTE
Vol.I

Alexandru Moraru
WWW.MAZARINI.WORDPRESS.COM
WWW.ISTORICIMARISIMICI.WORDPRESS.COM
WWW.MORARITA.WORDPRESS.COM
WWW.JEVRENI.WORDPRESS.COM
DE ACELAȘI AUTOR:
BASARABIA ANTISOVIETICĂ
Victimele terorii comuniste din Basarabia
ALEXANDRU MORARU
BASARABIA MAREȘALULUI ANTONESCU
DOCUMENTE ȘI MATERIALE

MATERIALELE CONFERINȚEI ȘTIINTIFICE
"MAREȘALUL ANTONESCU ÎN ISTORIE ȘI ISTORIOGRAFIE"
MAREȘAL AL ROMÂNIEI
ION ANTONESCU
1882
1946
31 MAI 2016, CHIȘINĂU
Biblioteca Centrală a BM
"B.P.Hașdeu"

CZU 355.48(478)"1992"(092):94(478)
B 19

Coordonatori:	Eugen CARPOV, viceprim-ministru Vitalie MARINUŢA, ministru al Apărării dr. hab. Demir DRAGNEV, membru corespondent al AŞM
Autori:	Gheorghe BĂLAN dr. Vitalie CIOBANU dr. Gheorghe COJOCARU
Redactare ştiinţifică:	Alexandru MORARU Eduard OHLADCIUC Valeriu RUSU
Paginare şi copertă:	Ecaterina RUSSU
Prelucrare imagini:	Alexandru CHIRILENCO Vitalie IOVU
Lector:	Valentina COSMESCU
Redactare tehnică:	Ludmila GRIBINEŢ Natalia CODREANU

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Centrului de Cultură şi Istorie Militară şi aprobată de Consiliul Ştiinţific al Institutului de Istorie, Stat şi Drept al AŞM

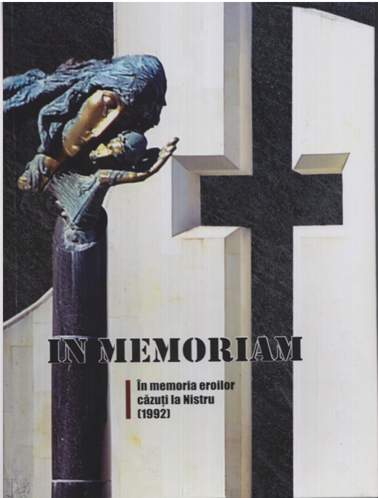
DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAŢIONALE A CĂRŢII

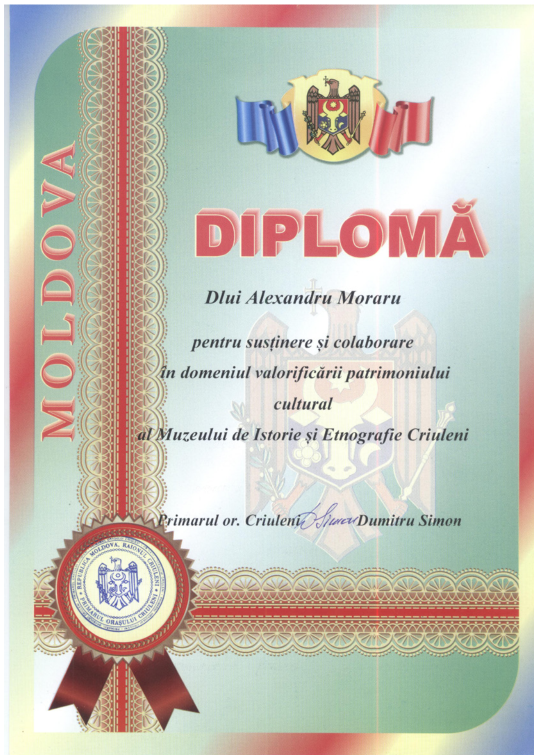
Bălan, Gheorghe
In memoriam / Gheorghe Bălan, Vitalie Ciobanu, Gheorghe Cojocaru. – Ch. : Universul, 2012. – 284 p. 1250 ex.

ISBN 978-9975-47-075-9.

© Biroul pentru reintegrare
© Centrul de Cultură şi Istorie Militară

ISBN 978-9975-47-075-9.

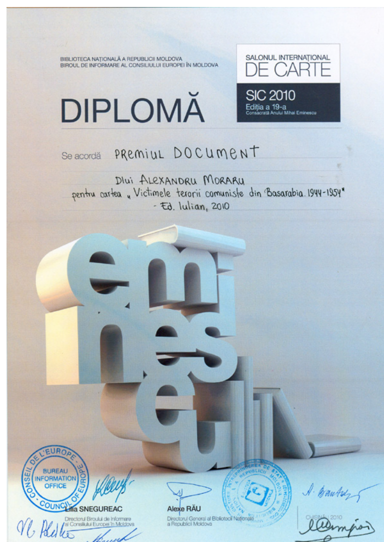
Diplomă de la Primăria orașului Criuleni

Diploma Cultul Eroilor

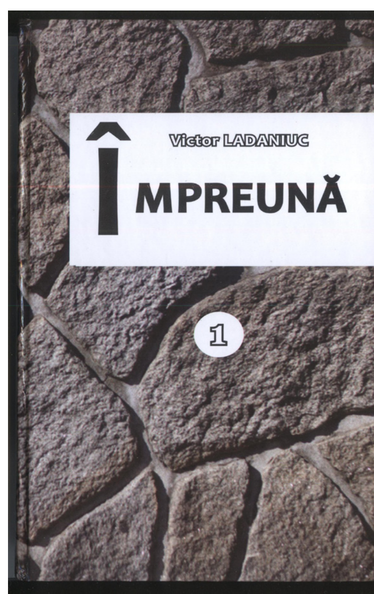
Diploma de Excelență 2016

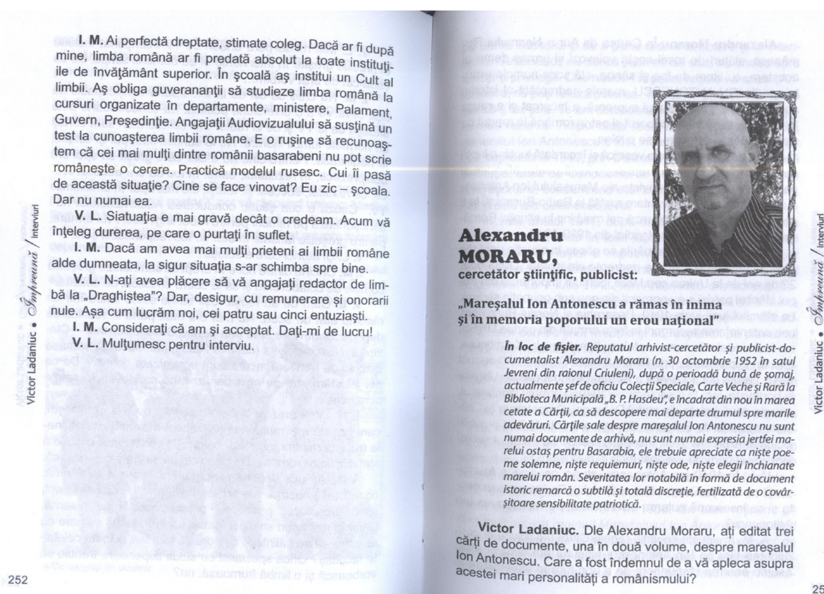

Diplomă al Salonului Internațional de Carte 2010

Premiul Mile-Carpenisan-Media-2015-Alexandru Moraru-Basarabia

Victor Ladaniuc • Împreună / interviuri

I. M. Ai perfectă dreptate, stimate coleg. Dacă ar fi după mine, limba română ar fi predată absolut la toate instituţiile de învăţământ superior. În şcoală aş institui un Cult al limbii. Aş obliga guverananţii să studieze limba română la cursuri organizate în departamente, ministere, Palament, Guvern, Preşedinţie. Angajaţii Audiovizualului să susţină un test la cunoaşterea limbii române. E o ruşine să recunoaştem că cei mai mulţi dintre românii basarabeni nu pot scrie româneşte o cerere. Practică modelul rusesc. Cui îi pasă de această situaţie? Cine se face vinovat? Eu zic – şcoala. Dar nu numai ea.

V. L. Siatuaţia e mai gravă decât o credeam. Acum vă înţeleg durerea, pe care o purtaţi în suflet.

I. M. Dacă am avea mai mulţi prieteni ai limbii române alde dumneata, la sigur situaţia s-ar schimba spre bine.

V. L. N-ați avea plăcere să vă angajați redactor de limbă la „Draghiștea"? Dar, desigur, cu remunerare și onorarii nule. Așa cum lucrăm noi, cei patru sau cinci entuziaşti.

I. M. Consideraţi că am şi acceptat. Daţi-mi de lucru!

V. L. Mulţumesc pentru interviu.

252

Alexandru MORARU,
cercetător ştiinţific, publicist:

„Mareşalul Ion Antonescu a rămas în inima şi în memoria poporului un erou naţional"

În loc de fişier. *Reputatul arhivist-cercetător și publicist-documentalist Alexandru Moraru (n. 30 octombrie 1952 în satul Jevreni din raionul Criuleni), după o perioadă bună de șomaj, actualmente șef de oficiu Colecţii Speciale, Carte Veche și Rară la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", e încadrat din nou în marea cetate a Cărţii, ca să descopere mai departe drumul spre marile adevăruri. Cărţile sale despre mareșalul Ion Antonescu nu sunt numai documente de arhivă, nu sunt numai expresia jertfei marelui ostaș pentru Basarabia, ele trebuie apreciate ca niște poeme solemne, niște requiemuri, niște ode, niște elegii închianate marelui român. Severitatea lor notabilă în formă de document istoric remarcă o subtilă și totală discreţie, fertilizată de o covârșitoare sensibilitate patriotică.*

Victor Ladaniuc. Dle Alexandru Moraru, ați editat trei cărți de documente, una în două volume, despre mareșalul Ion Antonescu. Care a fost îndemnul de a vă apleca asupra acestei mari personalităţi a românismului?

Victor Ladaniuc • Împreună / interviuri

25

Societatea Culturală ART EMIS
Asociaţia Cadrelor Militare în Rezervă şi în Retragere - S.R.I.
Sucursala Vâlcea

DIPLOMĂ DE EXCELENŢĂ

Se acordă domnului

ALEXANDRU MORARU

Pentru valoroasa şi consecventa contribuţie personală adusă istoriografiei şi spiritului unităţii naţionale a românilor de pe ambele maluri ale Prutului

SOCIETATEA CULTURALĂ ART EMIS
Ion Măldărescu

A.C.M.R.R. SUCURSALA VÂLCEA
Col. (r) Grigore Predişor

Prundeni-Vâlcea 12 iunie 2014

Diploma de Excelenţă

- MINISTERUL CULTURII
- BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
- MINISTERUL EDUCAȚIEI
- MINISTERUL TINERETULUI ȘI SPORTULUI
- COMISIA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA PENTRU UNESCO
- PRIMĂRIA MUNICIPIULUI CHIȘINĂU, DIRECȚIA CULTURĂ
- BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI
- BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „GH. ASACHI" DIN IAȘI
- BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „V. A. URECHIA" DIN GALAȚI
- SOCIETATEA ȘTIINȚIFICĂ DE BIBLIOFILIE ȘI EX-LIBRIS „PAUL MIHAIL" DIN MOLDOVA
- INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN „MIHAI EMINESCU" DIN CHIȘINĂU
- LIGA BIBLIOTECARILOR „ALEXE RĂU" DIN REPUBLICA MOLDOVA

SALONUL INTERNAȚIONAL DE CARTE
Ediția a XXIV-a
consacrată poetului Alexe RĂU, fondatorul Salonului Internațional de Carte

DIPLOMĂ
Se acordă:

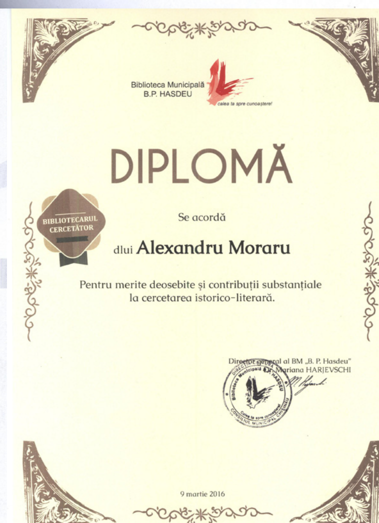
PREMIUL "CLIO"
Dlui Alexandru Moraru
pentru volumul
Basarabia mareşalului Antonescu
Editura Tipocart Print, Chişinău.

Constantin RUSNAC
Secretar General Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO

Elena PINTILEI
Director general Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Chișinău, 2015

Diplomă al Salonului Internaţional de Carte 2015

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU

DIPLOMĂ

Se acordă

dlui Alexandru Moraru

Pentru merite deosebite şi contribuţii substanţiale la cercetarea istorico-literară.

Director general al BM „B. P. Hasdeu"
Mariana HARJEVSCHI

9 martie 2016

Diploma 9 martie 2016

Consiliul raional Criuleni
Secţia Cultură şi Turism

DIPLOMĂ
de onoare

Se decernează
dlui MORARU Alexandru,

Directorul Muzeului de Istorie şi Etnografie Criuleni (1984 – 1994), pentru contribuţie esenţială la conservarea şi promovarea patrimoniului cultural-istoric şi cu ocazia sărbătorii "Ziua internaţională a muzeelor"

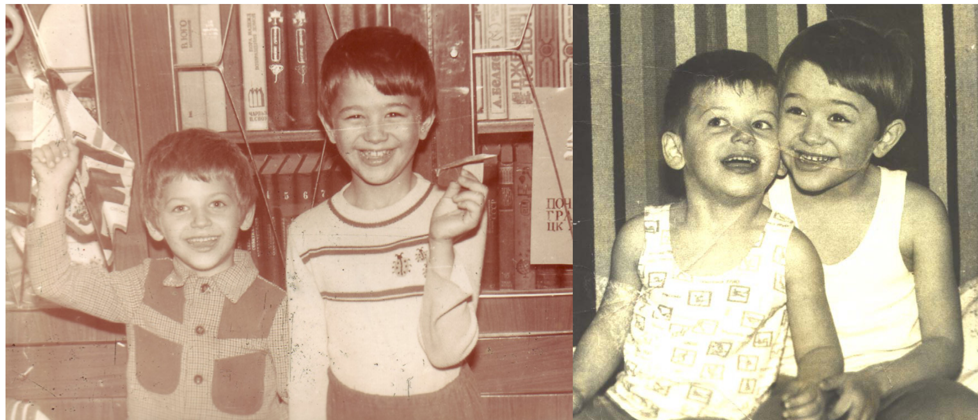
Claudia ŞERŞUN,
Şef Secţie Cultură şi Turism Criuleni

Diploma Directorului de Muzeu

Basarabeanca

Boris, Traian Moraru

Filiala Chişinău a Uniunii Ziariştilor Profesionişti din România

DIPLOMĂ
DE MERIT

se decernează

d-lui Alexandru Moraru

pentru cea mai bună carte de publicistică a anului 2015
"Basarabia mareşalului Antonescu"

Preşedintele
Filialei Chişinău a UZPR
Victor Ladaniuc

Secretarul
Filialei Chişinău a UZPR
Nicolae Schițco

Diplomă de Merit

Bunica mea Parascovia cu copiii şi dădacele

REPUBLICA MOLDOVA
Serviciul central de stare civila
CERTIFICAT DE DECES

Numele Moraru
Prenumele Ion
Data nașterii 1884
anul, luna, ziua
Localitatea s Capaclia r-nul Cantemir
Sexul masculin
Cauza decesului a fost împușcat

LOCUL ȘI DATA DECESULUI
Localitatea or. Sverdlovsc Federația Rusă
Anul 1943
Luna I-ianuarie Ziua 1943
Decesul a fost trecut în registrul stării civile cu nr. 07
din anul 1994 luna III ziua 11
în localitatea Criuleni Moldova
Ultimul domiciliu
Eliberat la 11 martie 1994
Oficiu de stare civilă Criuleni
Semnătura
Seria AM nr. 043537

Certificat de crimă sovetică a bunicul Ion Moraru

Cu Valentina (prima soție)

Bunicul meu Ion Alexandru Moraru

Bunicul Ion Moraru cu bunica Parascovia, fiul Alexandru și vara ei

Cu Olimpia (a doua soție)

Cu feciorii mei

Cu fiul Traian când avea 8 luni

Cu mama acasă la Jevreni

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

FESTIVALUL NAȚIONAL
AL CĂRȚII ȘI LECTURII
Ediția a VI-a, 2016

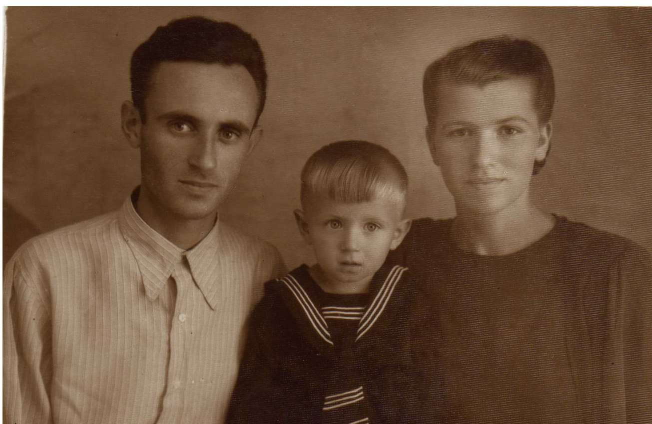
TESTIMONIU

Se conferă Domnului
Alexandru MORARU
pentru lucrarea
Basarabia Mareșalului Antonescu, 1941–1944
clasată în topul celor mai citite 10 cărți ale anului 2015

Elena PINTILEI
Director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

Chișinău, 2016

Top 2015 Basarabia Mareșalului

Cu părinții mei Valeriu și Lidia

Cu rudele apropiate

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Topul celor mai citite 10 cărți 2015

Chișinău 2016

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Topul celor mai citite 10 cărți 2014

Chișinău 2015

Top 10 cărți

Cu soția Olimpia

Unchiul Nicolae și tatăl meu Valeriu, liceiști la Chișinău

Cartea de vizită a echipei Băieți de Dobă Criuleni

FNCL

FESTIVALUL NAȚIONAL AL CĂRȚII ȘI LECTURII
Ediția a V-a, 2015

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

TESTIMONIU
DE LAUREAT

SE CONFERĂ

DOMNULUI **Alexandru MORARU**

PENTRU LUCRAREA *Basarabia: scrisori către Mareșal*
CLASATĂ ÎN TOPUL CELOR MAI CITITE 10 CĂRȚI ALE ANULUI 2014

Elena PINTILEI
Director general al
Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

Chișinău, 2015

Sondajul și scrisorile către Mareșal

Cu Laura

Cu fiica Laura, la Balabanovka

Cu sora Silvia și cumnatul Andrei

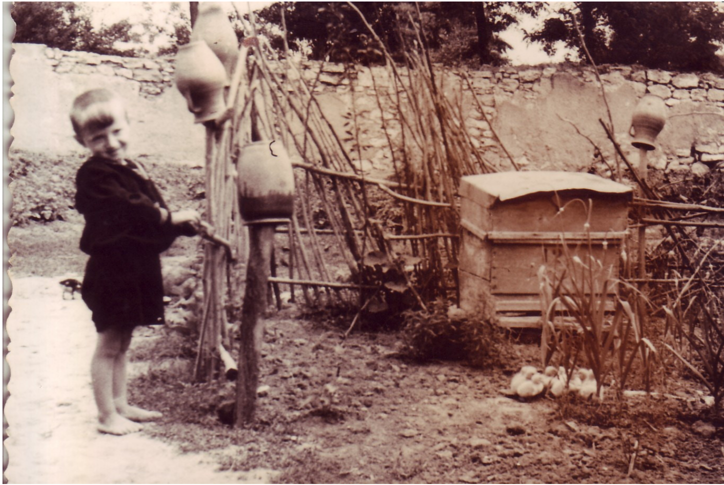
Cununia familiei fiului Boris

De mic copil aveam stofă de marinar

Din copilărie

Din copilărie

Fiica Laura în Portugalia

Fiica Laura

Fiul Boris cu fiica sa Ioana

Familia perfectă a fiului Traian

Fiica Laura (în centru) în Grecia

Împreună cu sora mea Silvia

Echipa TVC a raionului Criuleni, laureată a concursului

Familia

Fiul Boris cu fiul său Tudor Traian

Fiul Boris cu nora Crina în ziua înregistrării

Fiul Boris

Fiul Traian cu fiul său, campionul României la lupte marțiale, Ștefan Vlad Moraru

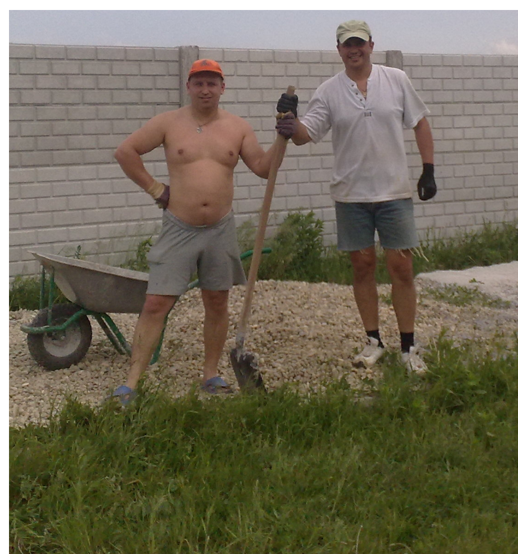
Împreună cu mama și sora Silvia

Feciorii Traian și Boris
cu Ion Vatamanu
și Constantin Dragomir

Băieții mei în proces de construcție

Cu Anatol Perencu

Laura cu mămica ei Olimpia

Lansarea cărții Mariana Pagu la Ciuciuleni

Laura cu tati

Laura cu mămica ei Olimpia, la bazin

Laura cu verişoara Diana Grosu

Laura la Giurgiu la înregistrarea căsătoriei lui Boris

Laura fericită

Mama cu Laura

Mama Lidia Andrei Moraru acasă la Jevreni, iulie 1973

Nepotul Ștefan Vlad, căpitan

Nepotul Ștefan Vlad Moraru (din dreapta)
la antrenament

Noi la Criuleni

Nepoțeii Tudor și Ioana

Olimpia, Boris, Laura, Alex

Nepoțelul Ștefan Vlad Moraru

Olimpia și Alexandru Moraru la Nunta nepoatei Diana Cioloci, născută Grosu

Sora Silvia cu nepoțelul Traian Moraru

Prima zi de școală a Laurei la liceul englez-român Mircea Eliade

Ștefan Vlad cu bunica și mămica

Student la USM cu colegul Ion Munteanu

Superba Laura Moraru, aprilie 2009

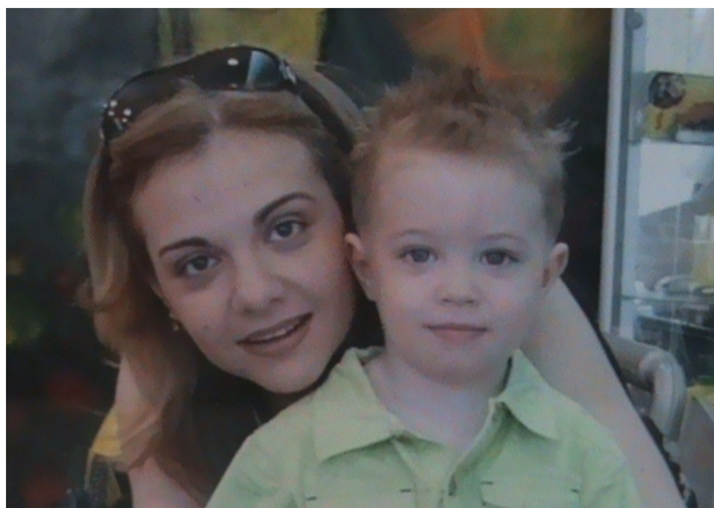
Traian cu Vlăduț

Tata Valeriu Ion Moraru, deportat împreună cu frații săi la vârsta de 12 ani

Un pupic pentru tati

Vlad cu mămica sa Daniela

Vlad cu părinții

Nepotul Vlad

Mama se pregătește de ore pentru a dua zi

În picioare: unchiul Nicolae, mătușa Maria și tata Valeriu
Pe scaun: bunica Parascovia cu fratele ei Ion

Cu Ion Măldărescu

Alături de maestru Eugen Doga și scriitorul Iulian Filip

Cu Maria Botnaru

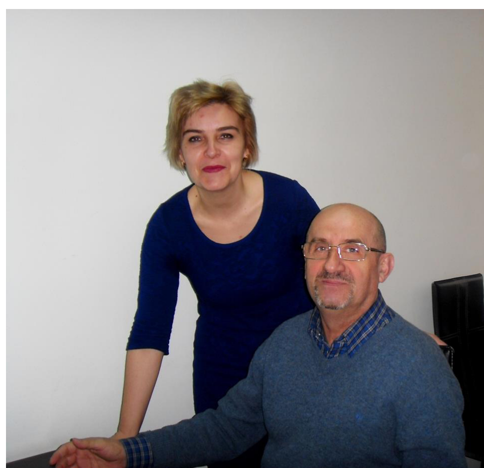

Cu Mariana Harjevschi

Cu profesorul Alexandru Moşanu

Cu Mariana Ţăranu

Cu colega de breaslă Ruslana Grosu

Cu generalul Ion Costaș

Primul meu nepoțel Ștefan Vlad Moraru, îmblânzește un cal

Cu Maestru Vasile Iovu și prietenul Vasile Șoimaru

Cu Mariana Harjevschi

Cu prietenii Sergiu Cataraga și Sergiu Munteanu

Cu Vasile Malanețchi

Lansarea volumului
Garda de Fier în Basarabia Documente

Împreună cu Marele cărtiurar Iurie Colesnic, la Salonul Internațional de Carte, 2015

Cu doamna Elena Pintilei

Colegele de serviciu Elena Șendrea și Mariana Harjevschi

Cu Vlad Pohilă

Cu Alexe Crețu și Mariana Harjevschi

Cu Mariana Harjevschi

Cu scriitorul Tudor Țopa

LA MAIA, Ilfov 2016

Silvia, sora mea

Prezentarea cărții
În Memoriam

Colegii mei
Sergiu Munteanu
și Mariana S. Țăranu

Invitații speciali a scriitoarei
Andreea Russo

Cu doamna Lidia Kulikovski și alți colegi de serviciu.

Prietena familiei doamna Svetlana Uncuță cu fiica sa

Cu doamna Liuba Munteanu si colegii de serviciu

La volan

Cu pămanteanul meu Grigore Grigorescu

Prietenul meu Ion Brînză, tipăritor la toate cărţile mele, editate la Chişinău

Conferinţa Ştiinţifică de la MAIA (2016)

Europa – casa
noastră comună